

คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้: การศึกษาเชิงประวัติ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CONNECTORS IN SOUTHERN THAI DIALECT: A HISTORICAL STUDY

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Thai

Department of Thai

FACULTY OF ARTS

Chulalongkorn University

Academic Year 2019

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้: การศึกษาเชิงประวัติ
โดย	น.ส.อภิขญา แก้วอุทัย
สาขาวิชา	ภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาส โปธิแพทย์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ปราณี กุลละวณิชย์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

.....	คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเดช โชติอุดมพันธ์)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	
.....	ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.เทพี จรัสจรวงเกียรติ)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาส โปธิแพทย์)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ปราณี กุลละวณิชย์)	
.....	กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์)	
.....	กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ดาวเรือง วิทยารัฐ)	
.....	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร.คเชนทร์ ตัญศิริ)	

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

อภิญา แก้วอุทัย : คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้: การศึกษาเชิงประวัติ. (

CONNECTORS IN SOUTHERN THAI DIALECT: A HISTORICAL STUDY) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.

วิภาส โพธิแพทย์, อ.ที่ปรึกษาร่วม : ศ.กิตติคุณ ดร.ปราณี กุลละวณิชย์

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์หน้าที่ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ และกลไกทางภาษาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ ผู้วิจัยแบ่งสมัยข้อมูลภาษาออกเป็น 5 ช่วงสมัย ได้แก่ ช่วงที่ 1 สมัยอยุธยา, ช่วงที่ 2 สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3, ช่วงที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5, ช่วงที่ 4 สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 และช่วงที่ 5 สมัยรัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากเอกสารเฉพาะที่เป็นร้อยแก้วในทุกช่วงสมัยของการศึกษา โดยในขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยใช้กรอบทดสอบคำบุพบท คำเชื่อมนาม และคำเชื่อมอนุพากย์ของวิจิตร ภาณุพงศ์ (2538) มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการจำแนกคำเชื่อมออกจากคำชนิดอื่น ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ความหมาย หากมีกรณีที่กรอบทดสอบในขั้นตอนที่ 1 ไม่สามารถจำแนกคำเชื่อมออกจากหมวดคำอื่นได้ ผลจากการใช้เกณฑ์ในขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 พบคำเชื่อมในข้อมูลทั้งสิ้น 119 คำ ลำดับถัดมา ในขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยได้นำคำเชื่อมทั้งหมดมาจำแนกหมวดหน้าที่และหน้าที่ย่อย โดยประยุกต์ตามกรอบเกณฑ์ของนวรรธ พันธ์ธมธธา (2554) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์หมวดหน้าที่ของคำเชื่อม และใช้เกณฑ์ทางอรรถวากยสัมพันธ์อื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อวิเคราะห์หน้าที่ย่อยของคำเชื่อมในแต่ละหมวดหน้าที่

ผลการศึกษาหน้าที่ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบันพบว่า จำนวนหมวดหน้าที่ของคำเชื่อมในแต่ละสมัยมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในสมัยอยุธยาปรากฏหมวดหน้าที่จำนวน 20 หมวดหน้าที่ ในสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 และสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 5 ปรากฏ 19 หมวดหน้าที่ ในสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 ปรากฏ 21 หมวดหน้าที่ และสมัยปัจจุบันปรากฏทั้งสิ้น 22 หมวดหน้าที่ เมื่อพิจารณาด้านการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้พบว่า คำเชื่อมมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านการเพิ่มหน้าที่ การสูญหน้าที่ และการคงหน้าที่ ทั้งนี้ กระบวนการทางภาษาที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ คือ การกลายเป็นคำไวพจน์ โดยกลไกสำคัญ ได้แก่ อุปลักษณ์ นามนัย และการวิเคราะห์ใหม่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สาขาวิชา ภาษาไทย

ปีการศึกษา 2562

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม

5780514422 : MAJOR THAI

KEYWORD: connectors southern Thai dialect language change

Apichaya Kaewuthai : CONNECTORS IN SOUTHERN THAI DIALECT: A HISTORICAL STUDY. Advisor:

Asst. Prof. Vipas Pothipath, Ph.D. Co-advisor: Prof. Pranee Kullavanijaya, Ph.D.

This research aims to analyze functions of connectors in Southern Thai dialect used in the Ayutthaya period up until the present, changes in functions of connectors in Southern Thai dialect, and linguistic mechanisms that are related to changes of connectors in Southern Thai dialect. The researcher has divided the language data into 5 periods: first, Ayutthaya period; second, the reigns of King Rama I to King Rama III; third, the reigns of King Rama IV to King Rama V; fourth, the reigns of King Rama VI to King Rama VIII; and fifth, the reigns of King Rama IX to King Rama X. The researcher has collected data from selected prose documents of all 5 periods aforementioned. In the first step, the researcher applies the test frames of prepositions, noun connectors, and clause connectors developed by Panupong (1995) to collect connectors for the study. In the second step, the researcher employs the criteria of meaning to differentiate certain connectors from other word categories, resulting in altogether 119 connectors. Then, in the third step, the researcher categorizes all 119 connectors into categories of functions and categories of sub-functions applying criteria formulated by Bandhamedha (2011). Additionally the researcher uses certain semantico-syntactic criteria in order to analyze some sub-functions of connectors further.

The result of the study shows that the categories of connectors in each period differ in number of functions. To illustrate, during the Ayutthaya period, there were 20 categories of functions; during the reigns of King Rama I – King Rama III, and King Rama IV – King Rama V, there were 19 categories of functions; during the reigns of King Rama VI – King Rama VIII, there were 21 categories of functions; and at present, there are 22 categories of functions. When considering changes of connectors in Southern Thai dialect, it is found that the connectors are subject to changes in terms of functional addition, language obsolescence, and language maintenance. The key linguistic process which leads to changes of connectors in Southern Thai dialect is grammaticalization through metaphor, metonymy, and reanalysis.

Field of Study: Thai

Academic Year: 2019

Student's Signature

Advisor's Signature

Co-advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิภาส โปธิแพทย์ อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์หลัก ผู้จุดประกายความรักในภาษาเก่าจนทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.ปราณี กุลละวณิชย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม อาจารย์ทั้งสองกรุณาสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำแนะนำ คำปรึกษา และตรวจแก้วิทยานิพนธ์อย่างละเอียดด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ได้แก่ อาจารย์ ดร. เทพี จรัสจรวงศ์เกียรติ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ อาจารย์ ดร.ดาวเรือง วิทยารัฐ และอาจารย์ ดร. คเชนทร์ ตัญศิริ ที่กรุณาตรวจ แก้ไข และให้คำแนะนำ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านที่ ประสพสิทธิ์ประสพวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย และให้ความปรารถนาดีแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ชวน เพชรแก้ว รองศาสตราจารย์ ดร.เสีปพงศ์ ธรรมชาติ ผู้ช่วย ศาสตราจารย์สนธิ บุญฤทธิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์ และอาจารย์วินัย สุกใส ผู้เชี่ยวชาญด้านเอกสารโบราณ ภาคใต้ ที่กรุณาให้คำแนะนำ คำชี้แนะเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลเอกสารโบราณต่าง ๆ ของภาคใต้ จนทำให้ผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวม เอกสารที่ใช้ศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขึ้นมาได้

ผู้วิจัยขอขอบคุณพี่ศุภชัย ต๊ะวิชัย นิธิชญา ใจเย็น กิตติพัฒน์ เพ็ชรทองนะ สันต์ธวัช ธัญวงษ์ที่คอยให้ความ ช่วยเหลือผู้วิจัยทั้งในการทำวิทยานิพนธ์และในเรื่องอื่น ๆ มาโดยตลอด ขอขอบคุณพี่พลกฤษณ์ วสีวิวัฒน์ จริยา หนูดีดี ว่าที่ ร้อยตรีหญิงจิราวรรณ หนูฤทธิ์ เพื่อนผู้ให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล ขอขอบคุณ ธีระ บุชชกแก้ว วรรณภา สรรพสิทธิ์ เพื่อนผู้ร่วมฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ กันมาตลอดระยะเวลา 6 ปี และขอบคุณพี่ ๆ น้อง ๆ ทุกคนที่เป็นกำลังใจ และให้ความ ช่วยเหลือกันเรื่อยมา

ในการศึกษาระดับดุขภูษิตนี้ ผู้วิจัยได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โครงการพัฒนาอาจารย์และบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ปี 2557 และได้รับการ สนับสนุนทุนวิจัยจาก “ทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิต” บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

ที่สำคัญ ลูกขอกราบขอบพระคุณผู้มีพระคุณสูงสุดในชีวิต คุณพ่อมนันย์ คุณแม่เนตรกมล แก้วอุทัย และขอบคุณ น้องสาว ญาณญา ทั้งสาม คือ ผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในทุกก้าวย่างของชีวิต คอยสนับสนุนและช่วยเหลือในทุก ๆ เรื่อง ตลอดจนให้ความรัก ความห่วงใย และเป็นกำลังแรงใจให้ผู้วิจัยมีความมานะ ความอดทน จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ ลุล่วง

สุดท้าย กุศลบุญอันใดที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศแด่ผู้มีพระคุณทุกท่าน คุณปู่พลัด แก้วอุทัย และ อาจารย์เสียบ ชนะศึก ผู้บริจาคปัญญาเป็นวิทยาทาน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	9
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	9
1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	9
1.6 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย.....	9
1.7 วิธีดำเนินการวิจัย.....	20
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	21
1.9 ศัพท์สำคัญในงานวิจัย.....	21
1.10 สัญลักษณ์ที่ใช้ในงานวิจัย.....	23
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	24
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับคำเชื่อม.....	24
2.2 การเปลี่ยนแปลงของภาษา.....	38

2.3 การกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization)	44
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำเชื่อมในภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ	53
บทที่ 3 เกณฑ์การกำหนดคำเชื่อมและเกณฑ์การวิเคราะห์หน้าที่ของคำเชื่อม	73
3.1 เกณฑ์โครงสร้าง	73
3.2 เกณฑ์ความหมาย	77
3.3 เกณฑ์ทางอรรถวากยสัมพันธ์ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้	88
บทที่ 4 การเปรียบเทียบคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้สมัยต่าง ๆ ตามหมวดหน้าที่	134
4.1 หมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้	135
4.1.1 หมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมสมัยอยุธยา (พ.ศ. 1990-พ.ศ. 2310)	135
4.1.2 หมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 (พ.ศ. 2325- พ.ศ. 2394).....	158
4.1.3 สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2394-พ.ศ.2453).....	181
4.1.4 สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 (พ.ศ. 2453-พ.ศ.2489).....	202
4.1.5 สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10 (พ.ศ. 2489-พ.ศ. 2560).....	219
บทที่ 5 การเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้	256
5.1 การเปลี่ยนแปลงจำนวนของหมวดหน้าที่	256
5.2 การเปลี่ยนแปลงจำนวนของคำเชื่อมในแต่ละหมวดหน้าที่.....	262
5.3 การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำเชื่อม	283
5.4 กระบวนการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อม.....	317
บทที่ 6 สรุปล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	327
6.1 สรุปลผลการวิจัย.....	327
6.2 อภิปรายผลการวิจัย	347
6.3 ข้อเสนอแนะ	377
บรรณานุกรม.....	381

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 งานวิจัยที่ศึกษาคำเชื่อมเฉพาะสมัย	54
ตารางที่ 2 งานวิจัยที่ศึกษาคำเชื่อมข้ามสมัย	55
ตารางที่ 3 แสดงหมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมสมัยอยุธยา.....	135
ตารางที่ 4 แสดงหมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	158
ตารางที่ 5 แสดงหมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	181
ตารางที่ 6 แสดงหมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	202
ตารางที่ 7 แสดงหมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมสมัยรัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10	219
ตารางที่ 8 เปรียบเทียบสมาชิกคำเชื่อมในแต่ละหมวดหน้าที่ที่พบในข้อมูลสมัยต่าง ๆ	249
ตารางที่ 9 หมวดหน้าที่ของคำเชื่อมสมัยต่าง ๆ ในภาษาไทยถิ่นใต้	257
ตารางที่ 10 การเพิ่มคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้	267
ตารางที่ 11 การสูญคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้	278
ตารางที่ 12 การคงคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้.....	282
ตารางที่ 13 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “กับ”	285
ตารางที่ 14 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “แก่”	286
ตารางที่ 15 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “ของ”	288
ตารางที่ 16 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “แค่”	289
ตารางที่ 17 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “จนถึง”	289
ตารางที่ 18 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “จาก”	290
ตารางที่ 19 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “ด้วย”	291
ตารางที่ 20 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “โดย”	292
ตารางที่ 21 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “ต่อ”	293

ตารางที่ 22 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “ตั้งแต่”	293
ตารางที่ 23 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “ตาม”	294
ตารางที่ 24 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “ถึง”	295
ตารางที่ 25 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “เทียม”	295
ตารางที่ 26 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “ในกลาง”	296
ตารางที่ 27 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “ยัง”	297
ตารางที่ 28 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “แลกับ”	297
ตารางที่ 29 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “แล้ว”	298
ตารางที่ 30 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “ว่า”	298
ตารางที่ 31 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “แห่ง”	299
ตารางที่ 32 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “อย่าง”	300
ตารางที่ 33 การสูญหน้าที่ของคำเชื่อม “แต่”	300
ตารางที่ 34 การสูญหน้าที่ของคำเชื่อม “ณ”	301
ตารางที่ 35 การคงหน้าที่คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้	302
ตารางที่ 36 หมวดหน้าที่ของคำเชื่อมสมัยต่าง ๆ ในภาษาไทยถิ่นใต้	329
ตารางที่ 37 เปรียบเทียบสมาชิกคำเชื่อมในแต่ละหมวดหน้าที่ที่พบในข้อมูลสมัยต่างๆ	331
ตารางที่ 38 การเพิ่มคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้	337
ตารางที่ 39 การสูญคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้	341
ตารางที่ 40 การคงคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้	344
ตารางที่ 41 คำเชื่อม แต่ ในภาษาไทยถิ่นใต้	363
ตารางที่ 42 คำเชื่อม แต่ ในภาษาไทยมาตรฐาน	363
ตารางที่ 43 คำเชื่อม ครั้น (คั้น, คั่น) ในภาษาไทยถิ่นใต้	364
ตารางที่ 44 คำเชื่อม ครั้น ในภาษาไทยมาตรฐาน	364
ตารางที่ 45 คำเชื่อม แล้ว ในภาษาไทยถิ่นใต้	364

ตารางที่ 46 คำเชื่อม แล้ว ในภาษาไทยมาตรฐาน 365

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 คุณสมบัติตามความเป็นสมาชิกต้นแบบของหมวด 78

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 การขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์จากรูปธรรมไปสู่นามธรรม	51
แผนภูมิที่ 2 การเพิ่มคำเชื่อมใหม่ในรูปแบบที่ใช้ควบคู่กับคำเชื่อมเดิม	272
แผนภูมิที่ 3 เพิ่มคำเชื่อมใหม่ในรูปแบบที่สูญคำเชื่อมเดิม	273
แผนภูมิที่ 4 การสูญคำเชื่อมไปจากคลังศัพท์	281

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาต่าง ๆ ในโลกมีคำที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำ กลุ่มคำ หรือประโยค เพื่อช่วยให้ทราบว่าย่อคำต่าง ๆ ที่เรียงตามกันมานั้นมีความสัมพันธ์กันในลักษณะใด เช่น *แจกันบนโต๊ะตกลงมาแตก บน* เป็นคำที่บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ระหว่างคำนาม “แจกัน” กับคำนาม “โต๊ะ”, *ฉันเห็นเขาแต่เขาไม่เห็นฉัน* แต่ เป็นคำที่บอกความขัดแย้งระหว่างประโยค “ฉันเห็นเขา” กับประโยค “เขาไม่เห็นฉัน” นววรรณ พันธุเมธา (2554) เรียกคำที่ใช้แสดงความสัมพันธ์นี้ว่า “คำเชื่อม” และได้จำแนกคำเชื่อมตามความหมาย¹ออกเป็น 21 ประเภท อาทิ คำเชื่อมบอกเจ้าของ ใช้หน้าคำนามที่บอกเจ้าของ ได้แก่ *ของ แห่ง* เช่น *ขนมของคุณอร่อยมาก* คำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วม ใช้หน้าคำนามที่บอกผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ *กับ* เช่น *คุณยายขอรับประทานข้าวต้มกับหมูหยอง* เป็นต้น

คำเชื่อมนับว่าเป็นหมวดคำที่สำคัญหมวดหนึ่งในระบบไวยากรณ์ไทย เพราะคำเชื่อมจะช่วยให้แสดงความสัมพันธ์ของคำหรือข้อความต่าง ๆ ว่าสัมพันธ์กันอย่างไร ช่วยให้การสื่อสารเกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น การศึกษาเรื่องคำเชื่อมในภาษาไทยจึงมีผู้สนใจศึกษามาอย่างต่อเนื่องทั้งใน การศึกษาภาษาเฉพาะสมัยและการศึกษาภาษาข้ามสมัย เช่น งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาคำบุพบทในภาษาไทย” ของ สุมิตรา อังวัฒนกุล (2509) ศึกษาในด้านหน้าที่และวิธีใช้คำบุพบทในภาษาไทย ปัจจุบัน งานวิจัยเรื่อง “เปรียบเทียบการใช้คำสันธานในสมัยสุโขทัย อยุธยา กับสมัยปัจจุบัน” ของ จิราพร โชติเอียรระวงศ์ (2524) ศึกษาการใช้คำสันธานในสมัยสุโขทัยและสมัยอยุธยา โดยศึกษาเปรียบเทียบกับสมัยปัจจุบัน งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำบุพบทในสมัยสุโขทัย อยุธยากับสมัยปัจจุบัน” ของ นันทกา พหลยุทธ (2526) ศึกษาการใช้คำบุพบทในสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา โดยศึกษาเปรียบเทียบกับสมัยปัจจุบันทั้งในส่วนที่เหมือนและส่วนที่ต่างกัน งานวิจัยของเทพี พันธุเมธา (2529) เรื่อง “การใช้สันธานในสมัยรัตนโกสินทร์” ศึกษาคำสันธานตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1

¹ ความหมายของคำเชื่อม หมายถึง หน้าที่ของคำเชื่อมในการแสดงความสัมพันธ์ต่าง ๆ เช่น บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ บอกความเป็นเจ้าของ เป็นต้น

จนถึงสมัยปัจจุบัน งานวิจัยคำเชื่อมในระยะแรกเหล่านี้เป็นการศึกษาเพื่อดูการปรากฏและลักษณะการใช้ของคำเชื่อมในสมัยนั้น ๆ หรือเพื่อเปรียบเทียบกับสมัยอื่น ๆ แต่ยังไม่ได้ศึกษาพัฒนาการของคำเชื่อมในด้านกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางภาษาที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาคำเชื่อมในระยะต่อมา มีการศึกษาปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมว่าเป็นผลจากกระบวนการทางภาษา คือ การกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับกำเนิดและพัฒนาการของคำไวยากรณ์ (grammatical word) เช่น งานวิจัยเรื่อง “กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทในภาษาไทย” ของจรัสดาว อินทรทัศน์ (2539) ศึกษาที่มาของคำบุพบทและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของคำบุพบทที่มีรูปซ้ำกับคำกริยา ต่อมางานวิจัยเรื่อง “คำบุพบทที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย” ของ ราตรีแจ่มนิยม (2546) ได้พัฒนาต่อยอดงานวิจัยของจรัสดาว อินทรทัศน์ (2539) ศึกษาคำบุพบทที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทยในเชิงประวัติ งานวิจัยเรื่อง “การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ “ด้วย”” ของนพรัฐ เสน่ห์ (2556) ศึกษาหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน และรายงานวิจัยเรื่อง “พัฒนาการของคำเชื่อมในภาษาไทย” ของ วิชาส โภธิแพทย์ (2557) ได้สำรวจข้อมูลเอกสารภาษาไทยสมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบันเบื้องต้น เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านจำนวนของคำเชื่อมและในด้านหน้าที่ของคำเชื่อม และกระบวนการทางภาษาที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในภาษาไทย

จากงานวิจัยด้านคำเชื่อมทั้งหมดที่ผ่านมา ทำให้เห็นพัฒนาการของคำเชื่อมตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงสมัยปัจจุบัน ลักษณะของการเปลี่ยนแปลง และกระบวนการทางภาษาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อม อย่างไรก็ตาม องค์ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของคำเชื่อมที่ได้จากการศึกษาที่ผ่านมาเป็นการศึกษาในภาษาไทยมาตรฐานทั้งสิ้น ยังไม่พบการศึกษาพัฒนาการของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้และได้สำรวจเอกสารโบราณภาคใต้สังเกตเห็นว่า คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้มีลักษณะที่แตกต่างจากคำเชื่อมในภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ (1) คำเชื่อมบางคำในภาษาไทยมาตรฐานที่ในอดีตเคยทำหน้าที่หนึ่งแต่ในปัจจุบันกลับไม่ปรากฏการใช้ในหน้าที่นั้นแล้วนั้น ผู้วิจัยพบว่าในภาษาไทยถิ่นใต้ปัจจุบันยังปรากฏการใช้คำเชื่อมในหน้าที่ดั้งเดิมนั้นอยู่ เช่น คำว่า แต่ ในภาษาไทยมาตรฐาน พบว่า สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา จนถึงสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 4 ทำหน้าที่ ‘บอกแหล่งเดิม’ แต่ในสมัยปัจจุบันไม่พบว่า คำว่า แต่ ทำหน้าที่นี้แล้ว (วิชาส โภธิแพทย์, 2557: 36) เมื่อสังเกตการใช้คำว่า แต่ ในภาษาไทยถิ่นใต้ปัจจุบัน ผู้วิจัยพบว่า คำว่า แต่ ยังทำหน้าที่

‘บอกแหล่งเดิม’ อยู่ เช่น สุมาแต่ไหน ฉันทมาแต่บ้าน หรือคำว่า ต่อ ในภาษาไทยมาตรฐาน สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 พบว่า ทำหน้าที่ ‘บอกความสัมพันธ์ทางเวลา’ เช่น ข้าพเจ้าเคยขึ้นไปรับใช้ก็รับสั่งไล่ให้ลงมานอน ต่อเวลารุ่งเช้าจึงได้ขึ้นไปแต่งดอกไม้ในที่นมัสการทุก ๆ วัน (ประชุมราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 2556: 113 อ้างถึงในวิภาส โปธิแพทย์, 2557: 82) แต่ในสมัยปัจจุบันไม่พบว่า คำว่า ต่อ ทำหน้าที่นี้แล้ว (วิภาส โปธิแพทย์, 2557: 37) เมื่อสังเกตการใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ปัจจุบันกลับพบว่า คำว่า ต่อ ยังทำหน้าที่ ‘บอกความสัมพันธ์ทางเวลา’ อยู่ เช่น แล้วน้องจะบอกแม่ต่อเมื่อไหร่ ต่อหัวเข้าแม่ถึงจะมา จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ชวนให้ตั้งข้อสันนิษฐานได้ว่า คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงที่ซ้ำกว่าคำเชื่อมในภาษาไทยมาตรฐาน

(2) ภาษาไทยถิ่นใต้และภาษาไทยมาตรฐานปรากฏการใช้คำเชื่อมคนละคำแต่ทำหน้าที่เดียวกัน ดังตัวอย่างในงานวิจัยของเปรมจิต ชนระวงศ์ (2545: 453-456)

คำว่า /kheː˦/ “ที่ ไกล” ทำหน้าที่ ‘บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่’ ดังตัวอย่างที่ 1-2

ตัวอย่างที่ 1 dek³ dek³ len² yuː⁵ kheː˦ rən⁵ naːj⁵
(เด็ก ๆ เล่น อยู่ แต่ บ้าน นาย)
(เด็ก ๆ เล่น อยู่ ที่ บ้าน ตำรวจ)

ตัวอย่างที่ 2 yuː⁵ kheː˦ lat²
(อยู่ แต่ หลาด)
(อยู่ ใกล้ ตลาด)

ภาษาไทยถิ่นใต้ใช้คำว่า /kheː˦/ ส่วนภาษาไทยมาตรฐานใช้คำว่า “ที่” หรือ “ใกล้”

(3) ภาษาไทยถิ่นใต้และภาษาไทยมาตรฐานปรากฏการใช้คำเชื่อมคำเดียวกันแต่ทำหน้าที่ต่างกัน เช่น

คำว่า ครั้น ในภาษาไทยถิ่นใต้ทำหน้าที่ ‘บอกความสัมพันธ์ทางเวลา’ ดังตัวอย่างที่ 3 และ ‘บอกเงื่อนไข’ ดังตัวอย่างที่ 4

ตัวอย่างที่ 3 ครั้นหมดเวลาชวนกันกลับมาเมืองหลวง

(จักรินทร์, ร.6-8: 15)

ตัวอย่างที่ 7 พอแม่ยายให้หวักลอกเขยกะตักแกงกับหวักลแล้วเอากิน (สมัยปัจจุบัน)
 (พอแม่ยายให้จวักลูกเขยก็ตักแกงกับจวักลแล้วเอากิน)
 (ปลาโตไม่ใช่ปลาช่อน, 2524: 1)

(2) การสูญเสียคำเชื่อม หมายถึง การที่สมัยก่อนหน้าปรากฏคำเชื่อมนั้น ๆ ในหมวด แต่ในสมัยต่อมาไม่ปรากฏคำเชื่อมในหมวดหน้าที่นั้นอีก เพราะเกิดการสูญเสียคำเชื่อมจากหมวดหน้าที่นั้น ๆ ไป เช่น สมัยอยุธยาปรากฏคำว่า *ในกลาง* ใช้เป็นคำเชื่อม ‘บอกความสัมพันธ์ทางเวลา’³ ดังตัวอย่างที่ 8

ตัวอย่างที่ 8 กรไทยชายกลงมาหาแม่ยิงในกลางกลางคีนัน (สมัยอยุธยา)
 (กระไทยชายก็ลงมาหาแม่หญิงในกลางกลางคีนัน)
 (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 34)

สมัยปัจจุบัน คำว่า *ในกลาง* สูญไปจากหน้าที่นี้

(3) การคงจำนวนคำเชื่อม หมายถึง การที่คำเชื่อมบางหมวดหน้าที่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ไม่มีสมาชิกเกิดขึ้นใหม่หรือสูญหายไปแม้ช่วงสมัยจะเปลี่ยนไป เช่น คำเชื่อม ‘บอกเนื้อความ’⁴ ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบันใช้คำว่า *ว่า* คำเดียว ไม่มีเพิ่มหรือลดจำนวนสมาชิก ดังตัวอย่างที่ 9-10

ตัวอย่างที่ 9 แลพระบิดากุสอนไว้ว่าจกินอาหารใส่ให้พิตจธมา (สมัยอยุธยา)
 (แลพระบิดากุสอนไว้ว่าจะกินอาหารไซไรให้พิจารณา)
 (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 38)

ตัวอย่างที่ 10 หนุญ: มันเขียนบอกว่า “ต่ำกว่า 20 ห้ามเข้า” (สมัยปัจจุบัน)
 (บทสนทนาตาทลก, 2549: 8)

นอกจากคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านจำนวนแล้ว จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นผู้วิจัยพบว่า คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ยังเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านหมวดหน้าที่⁵

³ คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลา หมายถึง คำเชื่อมที่บ่งชี้ว่านามหรืออนุภาคที่คำเชื่อมชนิดนี้ไปประกอบอยู่นั้นเป็นเวลาที่เกิดเหตุการณ์

⁴ คำเชื่อมบอกเนื้อความ หมายถึง คำเชื่อมที่บ่งชี้ว่าอนุภาคที่คำเชื่อมชนิดนี้ไปประกอบอยู่นั้นเป็นเนื้อความ

⁵ หมวดหน้าที่ หมายถึง หมวดย่อยของคำเชื่อมซึ่งนวรรธ พันธุมธา (2554) แบ่งตามความหมาย (หน้าที่) เป็น 21 ประเภท เช่น คำเชื่อมบอกเจ้าของ คำเชื่อมบอกลักษณะ คำเชื่อมบอกความขัดแย้ง เป็นต้น

และในด้านหน้าที่⁶ของคำอีกด้วย ในด้านหมวดหน้าที่ ผู้วิจัยพบว่าหมวดหน้าที่ของคำเชื่อมในสมัยปัจจุบันพบมากกว่าหมวดหน้าที่ของคำเชื่อมในอดีต เช่น พบหมวดหน้าที่ ‘บอกผู้ทำ’ เพิ่มขึ้นมาสำหรับการเปลี่ยนแปลงในด้านหน้าที่ของคำเชื่อม ได้แก่

(1) การเพิ่มหน้าที่ หมายถึง ในอดีตคำเชื่อมหนึ่งทำหน้าที่หนึ่ง แต่ต่อมาทำหน้าที่อื่นด้วย เช่น *แค่ “ที่, ใกล้”* ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 ทำหน้าที่ ‘บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่’⁷ ดังตัวอย่างที่ 11

- ตัวอย่างที่ 11 ถ้าหญิงชายผู้ใดจะอ่านจะเรียนจะเขียน มิได้บอกเจ้าตำราขึ้นปราณบัตก่อนให้อปราไชย ถ้าบังเกิดไปอยู่แค่เรือนใด ท่านผู้ใดบังพรางไว้ขอให้ไฟกินเรือน (สมัยรัชกาลที่ 1- รัชกาลที่ 3)
- (ถ้าหญิงชายผู้ใดจะอ่านจะเรียนจะเขียน มิได้บอกเจ้าตำราขึ้นปราณบัตก่อนให้อปราไชย ถ้าบังเกิดไปอยู่แค่เรือนใคร ท่านผู้ใดบังพรางไว้ขอให้ไฟกินเรือน) (ตำนานสร้างโลกฉบับบ้านป่าลาม, ร. 1-3: 63)

เมื่อมาถึงสมัยปัจจุบัน นอกจาก *แค่* ทำหน้าที่ ‘บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่’ (สถานที่รูปธรรม) แล้ว ยังทำหน้าที่ ‘บอกความสัมพันธ์ทางเวลา’ เพิ่มมาอีก 1 หน้าที่ ดังตัวอย่างที่ 12

- ตัวอย่างที่ 12 ชาวบ้านถามแค่ค่าแล้วไปไหน เจ๊กจิ้นกะตอบว่าไปนอนเท่หลา (สมัยปัจจุบัน)
- (ชาวบ้านถามแค่ค่าแล้วไปไหน เจ๊กจิ้นก็ตอบว่าไปนอนที่ศาลา) (หมัดทางเสือเอาตางค์, 2546: 1)

(2) การสูญหน้าที่ หมายถึง ในอดีตคำเชื่อมหนึ่งเคยทำหน้าที่มากกว่าหนึ่งหน้าที่ ต่อมาได้สูญบางหน้าที่ไป เช่น คำว่า *แต่* สมัยอยุธยาพบว่าเคยทำหน้าที่ ‘บอกแหล่งเดิม’ ที่เป็นบุคคล ดังตัวอย่างที่ 13 แต่สมัยปัจจุบันพบว่าหน้าที่ย่อดังกล่าวสูญหายไป คงเหลือแต่หน้าที่ ‘บอกแหล่งเดิม’ ที่เป็นสถานที่และเหตุการณ์เท่านั้น

⁶ หน้าที่ หมายถึง หน้าที่ของคำเชื่อมแต่ละคำ เช่น *ต่อ* ทำหน้าที่บอกเวลา บอกจุดหมาย เป็นต้น

⁷ คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ หมายถึง คำเชื่อมที่บ่งชี้ว่านามที่คำเชื่อมชนิดนี้ไปประกอบอยู่นั้นเป็นสถานที่ที่เหตุการณ์เกิดขึ้น ทั้งสถานที่ที่เป็นรูปธรรมและสถานที่ที่เป็นนามธรรม

ตัวอย่างที่ 13 แลจึงมาเกิดลูกชื่อเจ้าอินถ์แต่เจ้าอินมาเกิดเจ้าเพชรปรอญ่าถัดแต่เจ้าเพชร
เพชรปรอญ่ามาเกิดนางบุตรศรีศรีกล้าเป็นสนมพระองค์ (สมัยอยุธยา)

(แลจึงมาเกิดลูกชื่อเจ้าอินถ์แต่เจ้าอินมาเกิดเจ้าเพชรปรอญ่าถัดแต่เจ้าเพชรปรอญ่า
มาเกิดนางบุตรศรีศรีกล้าเป็นสนมพระองค์)

(เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 17)

(3) การคงหน้าที่ หมายถึง คำเชื่อมบางคำตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบันไม่มีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ใด ๆ หรือเคยทำหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งอาจเพียงหน้าที่เดียวและไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปทำหน้าที่อื่น เช่น คำว่า เพราะ ทำหน้าที่ ‘บอกเหตุ’⁸ ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน ดังตัวอย่างที่ 14-15

ตัวอย่างที่ 14 พระยานาคฉุนใจแลคิดว่ากูผิดแล้วเหตุเพราะฟังความข้างเดียว (สมัยอยุธยา)
(พระยานาคฉุนใจแลคิดว่ากูผิดแล้วเหตุเพราะฟังความข้างเดียว)

(นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 47)

ตัวอย่างที่ 15 พอนายแรงใหญ่ขึ้นราว 3 ขวบก็กินข้าววัน 3 ทำไบบัว พ่อแม่ก็สนใจเพราะความกิน
ใจของโลก (สมัยปัจจุบัน)
(พอนายแรงใหญ่ (โต) ขึ้นราว 3 ขวบก็กินข้าววัน 3 ทำไบบัว พ่อแม่ก็สนใจเพราะ
ความกินจุของลูก)

(นายแรง, 2546: 1)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นว่า ภาษาไทยถิ่นใต้ในอดีตมีจำนวนคำเชื่อมไม่มาก แต่ด้วยผล
จากพัฒนาการทางภาษาทำให้ภาษาไทยถิ่นใต้ในปัจจุบันมีคำเชื่อมปรากฏใช้มากขึ้น คำเชื่อมจำนวน
ไม่น้อยพัฒนามาจากคำนามหรือคำกริยา เช่น คำว่า จาก เป็นคำกริยาแสดงการกระทำมีความหมาย
ว่า ‘เคลื่อนที่จากจุดเริ่มต้น’ ดังตัวอย่างที่ 16 พัฒนาไปเป็นคำเชื่อม จาก ‘บอกแหล่งเดิม’⁹ ดัง
ตัวอย่างที่ 17

⁸ คำเชื่อมบอกเหตุ หมายถึง คำเชื่อมที่บ่งชี้ว่านามหรืออนุภาคที่คำเชื่อมชนิดนี้ไปประกอบอยู่นั้นเป็นสาเหตุที่
ก่อให้เกิดเหตุการณ์ขึ้น

⁹ คำเชื่อมบอกแหล่งเดิม หมายถึง คำเชื่อมที่บ่งชี้ว่านามที่คำเชื่อมชนิดนี้ไปประกอบอยู่นั้นเป็นแหล่งเดิม กล่าวคือ
สภาพเดิม เหตุการณ์เดิม หรือที่เดิมก่อนที่จะมีการเปลี่ยนสภาพ หรือเปลี่ยนเหตุการณ์ หรือเปลี่ยนเจ้าของ หรือ
เปลี่ยนสถานที่

ตัวอย่างที่ 16 พระญากระบี่พราหมณ์ทั้งสี่คนนั้นจงออกจากเมืองแล (สมัยอยุธยา)
(พระยากระบี่พราหมณ์ทั้งสี่คนนั้นจงออกจากเมืองแล)
(นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 17)

จาก ในกริยาวลี “ออกจาก” แสดงการกระทำมีความหมายว่า ‘เคลื่อนที่จากจุดเริ่มต้น’

ตัวอย่างที่ 17 สีเขาไกรลาสนั้นขาวประดุจเงินอันหล่อจากเข้ใหม่ (สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5)
(ไตรภูมิฉบับบ้านกระป็น้อย, 2400: 82)

จาก เป็นคำเชื่อม ‘บอกแหล่งเดิม’

อีกทั้ง ผู้วิจัยยังพบว่า ในอดีตคำเชื่อมหนึ่งเคยทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งแต่ปัจจุบันมีการขยายหน้าที่อื่นเพิ่มขึ้น หรือเปลี่ยนไปทำหน้าที่อื่น ๆ แทน เช่นคำว่า *แค่* ในตัวอย่างที่ 11-12 ทั้งนี้ กระบวนการทางภาษาสำคัญที่ส่งผลให้คำหลักอย่างคำนามและคำกริยาพัฒนาไปเป็นคำไวยากรณ์อย่างคำเชื่อม หรือจากคำเชื่อมที่เป็นคำไวยากรณ์อยู่แล้วมีหน้าที่ทางไวยากรณ์เพิ่มมากขึ้น คือ การกลายเป็นคำไวยากรณ์

กล่าวได้ว่า คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้มีลักษณะเฉพาะถิ่นและการเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจหลายประการ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะรวบรวมคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยมุ่งศึกษาจำนวนและหน้าที่ของคำเชื่อมในแต่ละสมัย เพื่อดูลักษณะการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการทางภาษาที่เกี่ยวข้องกับคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ ผลการศึกษาไม่เพียงแต่ทำให้ทราบรายการคำเชื่อมที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ ในภาษาไทยถิ่นใต้แต่ละสมัย หากแต่จะช่วยให้เห็นภาพรวมพัฒนาการของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้อีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษา

- 1.2.1 หน้าที่ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน
- 1.2.2 การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้
- 1.2.3 กลไกทางภาษาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1.3.1 คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้แต่ละสมัยมีความแตกต่างกันในแง่จำนวนหมวดหน้าที่และคำศัพท์ที่เป็นสมาชิกในแต่ละหมวดหน้าที่

1.3.2 คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้มีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่หลายลักษณะ ได้แก่ การเพิ่ม การลด และการคงหน้าที่

1.3.3 คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้เกิดการเปลี่ยนแปลงผ่านกลไกทางภาษาที่สำคัญ เช่น อุปลักษณ์ นามนัย การวิเคราะห์ใหม่

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากเอกสารเฉพาะที่เป็นร้อยแก้วในทุกช่วงสมัยของการศึกษา

1.4.2 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลคำเชื่อมทั้งที่เป็นคำเชื่อมเดี่ยว และคำเชื่อมผสม

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

1.5.1 คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ในงานวิจัยนี้ คือ คำเชื่อมที่เก็บจากข้อมูลเอกสารภาคใต้ดังรายการเอกสารในข้อ (1.6.5) ซึ่งอาจมีทั้งคำที่เหมือนและคำที่ต่างกับภาษาไทยมาตรฐาน ทั้งนี้ ผู้วิจัยถือว่าคำเชื่อมทั้งหมดที่พบในเอกสารเหล่านี้เป็นคำเชื่อมภาษาไทยถิ่นใต้

1.5.2 เอกสารภาคใต้ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลคำเชื่อมพบว่า มีทั้งที่มีนักวิชาการปริวรรตไว้แล้วบางเรื่อง และบางเรื่องยังไม่มีนักวิชาการปริวรรตไว้ ในกรณีที่นักวิชาการปริวรรตไว้แล้ว ผู้วิจัยจะยึดตามต้นฉบับที่นักวิชาการปริวรรต ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาต้นฉบับจริงประกอบด้วย เนื่องจากพบว่า บางกรณีอาจมีการปริวรรตคลาดเคลื่อน ส่วนกรณีที่ข้อมูลยังไม่มีนักวิชาการปริวรรตมาก่อน ผู้วิจัยจะปริวรรตข้อมูลเหล่านั้นเอง

1.6 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาคำเชื่อมที่พบในภาษาไทยถิ่นใต้ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน ทั้งยังมุ่งศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในแต่ละสมัย ทั้งนี้ ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยโดยเฉพาะตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 4 – สมัยรัชกาลที่ 5 นั้น จะเป็นข้อมูลประเภทสมุดไทยซึ่งผู้วิจัยพยายามเก็บรวบรวมจากสถานที่ต่าง ๆ ในภาคใต้ให้ได้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม ข้อมูลในสมัยเหล่านี้ยังพบจำนวนน้อย จึงอาจส่งผลต่อการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในบทที่ 5 ในแง่การเพิ่มคำเชื่อม หรือการสูญคำเชื่อมได้ เช่น ในสมัยนั้น ๆ คำเชื่อมบางคำอาจยังมีการใช้อยู่แต่ไม่พบใน

เอกสารข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิเคราะห์ตามข้อมูลเท่าที่สามารถเก็บรวบรวมได้ ด้วยเหตุนี้ จึงอาจตั้งเป็นข้อสังเกตได้ว่า ในการทำวิจัยที่ใช้ข้อมูลจากเอกสารโบราณ ด้วยข้อจำกัดของข้อมูลก็อาจไม่ปรากฏข้อมูลการใช้จริงอย่างครบถ้วน ผู้วิจัยเห็นว่าข้อนี้นับได้ว่าเป็นปัญหาประการหนึ่งในการทำวิจัยที่อิงข้อมูลจากเอกสารโบราณ

ในหัวข้อข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงใน 5 ประเด็น ได้แก่ (1.6.1) ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูล (1.6.2) แหล่งข้อมูล (1.6.3) การแบ่งเป็นช่วงสมัยย่อย ๆ ในการเก็บข้อมูล (1.6.4) เกณฑ์การคัดเลือกเอกสารและขอบเขตของการเก็บข้อมูล และ (1.6.5) รายชื่อเอกสารข้อมูล ดังนี้

1.6.1 ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่สมัยอยุธยา เพราะเป็นสมัยเก่าสุดที่ผู้วิจัยสามารถค้นหาเอกสารได้ และจะเก็บข้อมูลในสมัยต่อ ๆ มา โดยจะสิ้นสุดการเก็บข้อมูลที่สมัยปัจจุบัน คือ พุทธศักราช พ.ศ. 2560 ดังนั้น ช่วงเวลาที่จะเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้ เริ่มตั้งแต่สมัยอยุธยา พ.ศ. 1990 ถึงสมัยปัจจุบัน สิ้นสุดที่เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2560

1.6.2 แหล่งข้อมูล

หลักฐานการบันทึกวรรณกรรมลายลักษณ์ภาคใต้ที่พบว่าเก่าแก่กว่าหลักฐานประเภทอื่น คือ ศิลาจารึกหลักต่าง ๆ เช่น ศิลาจารึกวัดมเหยงค์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ศิลาจารึกวัดพระมหาธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช ศิลาจารึกวัดหัวเวียงไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ศิลาจารึกถ้ำฤาษี จังหวัดพังงา ศิลาจารึกหุบเขาช่องคอยร้อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น ศิลาจารึกที่พบมีตั้งแต่รุ่นก่อน พ.ศ. 1000 จนถึงสมัยรัชกาลที่ 4 ซึ่งศิลาจารึกเหล่านี้ล้วนจารด้วยอักษรอินเดียและอักษรขอม เรื่องที่บันทึกไว้มักเป็นเรื่องเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา ความเป็นอยู่ และการปกครอง (สืบพงศ์ ธรรมชาติ, 2551: 6) ทั้งนี้ แม้ศิลาจารึกจะเป็นหลักฐานทางภาษาที่เก่าแก่ที่สุดในภาคใต้ แต่ผู้วิจัยไม่ได้เก็บข้อมูลจากจารึกเหล่านี้ เพราะแม้ศิลาจารึกเหล่านี้จะมีการอ่านถอดเป็นอักษรไทยบ้างแล้ว แต่พบว่าเป็นวรรณกรรมประเภทร้อยกรอง

นอกจากศิลาจารึกแล้ว วรรณกรรมลายลักษณ์ที่มีอยู่มากและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน คือ วรรณกรรมใบลานส่วนใหญ่จารด้วยอักษรขอม และวรรณกรรมบุคฉารด้วยอักษรขอมและอักษรไทย การใช้อักษรขอมจะใช้อักษรขอม 2 รูปแบบ ได้แก่ ขอมไทย คือ ใช้อักษรขอมเขียนภาษาไทย และ ขอมบาลี คือ ใช้อักษรขอมเขียนภาษาบาลี วรรณกรรมที่ใช้อักษรขอมบันทึกมีการปริวรรตไว้บ้างแล้ว

แต่มีจำนวนน้อย เนื่องจากผู้รู้เกี่ยวกับอักษรขอมถึงขั้นอ่านออกเขียนได้นั้นมีจำนวนจำกัด และไม่ค่อยมีการปริวรรตกันนัก เนื้อเรื่องในวรรณกรรมโบราณเป็นเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนา และแต่งเป็นร้อยกรองหรือเป็นบทสวดมนต์ภาษาบาลี ส่วนวรรณกรรมชุด (สมุดไทย) เนื้อเรื่องมีทั้งที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา ตำรายา ไสยศาสตร์ เป็นต้น มีทั้งแต่งเป็นร้อยกรองและร้อยแก้ว (สีปงศ์ ธรรมชาติ, 2551: 6)

กล่าวได้ว่า หนังสือชุดเป็นวรรณกรรมลายลักษณ์ประเภทเดียวที่บันทึกด้วยอักษรไทยหรืออักษรขอมไทย จึงสามารถนำมาใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ อย่างไรก็ตาม วรรณกรรมลายลักษณ์ประเภทหนังสือชุดที่พบในภาคใต้มักแต่งเป็นร้อยกรองมากกว่าร้อยแก้ว จึงมีผลต่อจำนวนข้อมูลที่น่ามาศึกษา เพราะผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจากเอกสารประเภทร้อยแก้วเท่านั้น ทำให้เอกสารข้อมูลในสมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 ที่เก็บจากหนังสือชุดมีจำนวนน้อยกว่าเอกสารข้อมูลในสมัยรัชกาลที่ 6 เป็นต้นไป ซึ่งบันทึกในรูปแบบของเอกสารสิ่งพิมพ์และนิยมแต่งเป็นร้อยแก้วมากขึ้น

นอกจากนี้ หนังสือชุดส่วนใหญ่ผู้แต่งไม่ได้ระบุปีที่แต่งวรรณกรรมไว้ ผู้วิจัยจึงแก้ปัญหาในการกำหนดสมัยของวรรณกรรม ดังนี้ ในเบื้องต้น ผู้วิจัยจะกำหนดสมัยของเอกสารตามทีนักรักษาและวรรณคดีภาคใต้ที่เคยศึกษาและเสนอไว้เป็นหลักก่อน อย่างไรก็ตาม หลังจากทราบผลการวิเคราะห์คำเชื่อม ผู้วิจัยอาจจะสันนิษฐานสมัยของเอกสารบางฉบับใหม่หากพบว่าข้อมูลในเอกสารที่กำลังวิเคราะห์ที่ไม่สอดคล้องกับลักษณะภาษาของเอกสารอื่น ๆ ในสมัยนั้น นอกจากนี้ หากเอกสารที่ใช้ในการเก็บข้อมูล โดยเฉพาะเอกสารประเภทหนังสือชุดมีข้อความที่ชำรุดหรือขาดหายไปจนทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์หน้าที่ของคำเชื่อมได้ ผู้วิจัยจะไม่เก็บข้อมูลในส่วนนั้นมาวิเคราะห์ หนังสือชุดภาคใต้ส่วนใหญ่ได้ถูกเก็บรักษาไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ ในภาคใต้¹⁰ ได้แก่

1. สถาบันทักษิณคดีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2. หอสมุดแห่งชาติกาญจนาภิเษก อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
3. หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยทักษิณ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

¹⁰ จากการให้สัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญด้านเอกสารโบราณภาคใต้ ได้แก่ ศาสตราจารย์ชวน เพชรแก้ว รองศาสตราจารย์ ดร.สีปงศ์ ธรรมชาติ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สนธิ บุญฤทธิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมหมาย ปันพุทธศิลป์ และอาจารย์วินัย สุกใส ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบแหล่งที่เก็บข้อมูลเอกสารโบราณต่าง ๆ ของภาคใต้ไว้ และผู้วิจัยได้ไปเก็บข้อมูลตามสถานที่ต่าง ๆ เหล่านี้

4. หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ อำเภอหาดใหญ่จังหวัดสงขลา
5. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง
6. อาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช
7. ศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
8. ศูนย์ศึกษาวิจัยวัฒนธรรมและประเพณีแห่งอันดามัน อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา
9. พิพิธภัณฑ์บ้านอาจารย์เลียบชนะศึก อำเภอถลุง จังหวัดภูเก็ต
10. หอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร

สถานที่ต่าง ๆ ข้างต้นบางแห่งนอกจากจะเก็บรักษาหนังสือبودไว้แล้ว ยังเก็บรวบรวมเอกสารภาคใต้อื่น ๆ ที่สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาค่าเชื่อมโยงได้เช่นกัน อาทิ วรรณกรรมหนังตะลุง นิทานพื้นบ้าน ตำนาน เป็นต้น

เมื่อผู้วิจัยเก็บรวบรวมเอกสารข้อมูลทั้งหมดแล้วพบว่า เอกสารข้อมูลที่น่าสนใจนำมาใช้ศึกษาในช่วงสมัยอยุธยาถึงสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นเอกสารจากหนังสือبودทั้งสิ้น ทั้งที่ปริวรรตแล้วและยังไม่ปริวรรต ส่วนสมัยรัชกาลที่ 6 เป็นต้นไปเอกสารส่วนใหญ่จะเป็นเอกสารสิ่งพิมพ์ แต่ก็ยังคงหลงเหลือเอกสารหนังสือبودอยู่บางส่วน เอกสารที่ใช้เป็นข้อมูลอาจจำแนกได้ ดังนี้

สมัยอยุธยา เก็บข้อมูลจากหนังสือبودประเภทกฎหมาย อักษรเลขยันต์ เวทย์มนต์คาถา วรรณกรรม และจารึกบนแผ่นทอง

สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เก็บข้อมูลจากหนังสือبودประเภทตำรายา วรรณกรรมกฎหมาย และจารึกบนแผ่นทอง

สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 เก็บข้อมูลจากหนังสือبودประเภทตำรายา วรรณกรรมกฎหมาย และพิธีกรรม

สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 เก็บข้อมูลจากหนังสือبودประเภทโศกเลขปริศนาและตำรายา และเก็บข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คำพยากรณ์ดวงชะตาและบทหนังตะลุง

สมัยปัจจุบันคือสมัยรัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10 นอกจากจะเก็บข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์ ได้แก่ วรรณกรรมนิทาน หนังสือตลวงแล้ว และงานวิจัยที่เกี่ยวกับคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ ผู้วิจัยยังเก็บข้อมูลที่มีการบันทึกในเว็บเพจแหล่งไหนเพื่อน (<https://web.facebook.com/chor30>) ซึ่งบันทึกภาษาไทยถิ่นใต้ที่ใช้อยู่จริงในปัจจุบันผ่านตัวหนังสือตลวงด้วย

ทั้งนี้ การปริวรรตข้อมูลจากหนังสือชุดและจารึกบนแผ่นทอง ปริวรรตโดยวิธีถอดตามตัวอักษร ในกรณีที่มีนักวิชาการปริวรรตไว้แล้ว ผู้วิจัยจะยึดตามต้นฉบับที่นักวิชาการปริวรรต ได้แก่

- (1) หลักไชย ตำบลอ่างทอง อำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ต้นฉบับสมุดไทย จำนวน 76 หน้า พ.ศ.1990, คำนวน นวลสนอง ปริวรรต
- (2) อักษรเลขยันต์ เวทย์มนต์คาถาที่ใช้ในการรักษาโรคและใช้ป้องกันอันตรายทั้งปวง 49 ยันต์ ต้นฉบับสมุดไทย จำนวน 77 หน้า พ.ศ. 1990, คำนวน นวลสนอง ปริวรรต
- (3) เพลงนางเลือดขาว ฉบับวัดเขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ต้นฉบับสมุดไทย จำนวน 30 หน้า พ.ศ. 2091 - 2111, ชัยวุฒิ พิชะกุล ปริวรรต
- (4) จารึกแผ่นทองที่ปลื้ยอดพระมหาธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช พ.ศ. 2159-2377, ก่องแก้ว วีระประจักษ์ และสุธิวังศ์ พงศ์ไพบูลย์ ปริวรรต
- (5) หลักไชยฉบับ จ.ศ. 1082 จำนวน 12 หน้า พ.ศ. 2263, สารูป ฤทธิชู ปริวรรต
- (6) วรรณกรรมเรื่องนางกัณไทร จำนวน 20 หน้า สมัยอยุธยาตอนปลาย, ชัยวุฒิ พิชะกุล ปริวรรต
- (7) ตำนานสร้างโลกฉบับบ้านป่าลาม จำนวน 10 หน้า สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3, พิชัย แก้วขาว ปริวรรต
- (8) ไตรภูมิ ฉบับบ้านกระบี่น้อย จำนวน 19 หน้า หลัง พ.ศ. 2400, กลิ่น คงเหมือนเพชร ปริวรรต
- (9) ตำรายาฉบับนายหิ้น โชติอัมมร ต้นฉบับสมุดไทย จำนวน 32 หน้า พ.ศ. 2409, พิทยา บุขรรัตน์ ปริวรรต
- (10) โองการเชิญเทวดา ขับเข็น ต้นฉบับสมุดไทย จำนวน 228 หน้า พ.ศ. 2424, บุญเลิศ จันทระ ปริวรรต
- (11) โจทย์เลขปริศนาฉบับเมืองกระบี่และฉบับเมืองพังงา จำนวน 19 หน้า รัชกาลที่ 6-7, กลิ่น คงเหมือนเพชร ปริวรรต

กรณีที่มีข้อมูลยังไม่มีการปริวรรตมาก่อน ผู้วิจัยจะปริวรรตข้อมูลเหล่านั้นเอง ได้แก่

- (1) ตำราเวชศาสตร์ วัดบ้านลุ่ม อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ต้นฉบับสมุดไทย จำนวน 152 หน้า พ.ศ. 2332
- (2) กฎหมายลักษณะคดีความ อัตราค่าธรรมเนียมในการฟ้องร้อง จ.ศ. 1176 ต้นฉบับสมุดไทย จำนวน 70 หน้า พ.ศ. 2357
- (3) กฎหมายลักษณะวิवादฉบับชำระ จ.ศ. 1192 ต้นฉบับสมุดไทย จำนวน 94 หน้า พ.ศ. 2373
- (4) ผลของบาปและบุญในพุทธศาสนา ต้นฉบับสมุดไทย จำนวน 98 หน้า พ.ศ. 2417
- (5) กฎหมาย จ.ศ. 1236 ต้นฉบับสมุดไทย จำนวน 114 หน้า พ.ศ. 2417

1.6.3 การแบ่งเป็นช่วงสมัยย่อย ๆ ในการเก็บข้อมูล

ในขั้นตอนแรกซึ่งเป็นการรวบรวมเอกสารข้อมูลนั้น เนื่องจากในงานวิจัยภาคใต้ที่ผ่านมา ยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาในเชิงพัฒนาการของภาษามาก่อน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงอาศัยการศึกษาวิจัยพัฒนาการของภาษาไทยมาตรฐานเป็นแนวทางในการพิจารณาการกำหนดระยะของช่วงสมัยในการเก็บข้อมูล ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะคัดเลือกแนวทางที่สอดคล้องกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของภาคใต้และข้อจำกัดด้านเอกสารเป็นหลัก เพื่อแบ่งสมัยของข้อมูลเอกสารดังนี้

งานวิจัยการศึกษาภาษาเชิงประวัติในภาษาไทยมาตรฐานที่ผ่านมา มีการเก็บข้อมูลและการแบ่งช่วงสมัยของเอกสารออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่

รูปแบบที่ 1 งานวิจัยที่ศึกษาข้อมูลตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน และเก็บข้อมูลแบบต่อเนื่อง ซึ่งงานวิจัยส่วนใหญ่มักจะเก็บข้อมูลในลักษณะนี้ เช่น งานวิจัยของไพทยา มีสัตรู (2539) รุ่งอรุณ ทิฆมชุนหเถียร (2545) สุรีเนตร จรัสจรุงเกียรติ (2551, 2555) นพรัฐ เสน่ห์ (2556) การเก็บข้อมูลในแบบที่ 1 นี้ ทำให้เห็นพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของภาษาอย่างต่อเนื่อง

รูปแบบที่ 2 งานวิจัยที่ศึกษาข้อมูลตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน แต่เก็บข้อมูลแบบเว้นช่วงเวลา เช่น วิภาส โภธิแพทย์ (2557) เก็บข้อมูลสมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน โดยเก็บข้อมูลแบบเว้นช่วงเวลาเพื่อให้เห็นความแตกต่างของการใช้คำเชื่อมอย่างชัดเจน งานวิจัยนี้แบ่งสมัยของข้อมูลเป็น 4 ช่วงสมัย ได้แก่ ช่วงที่ 1 สมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1835-พ.ศ. 1983) ช่วงที่ 2 สมัยอยุธยาตอนปลาย (พ.ศ. 2231- พ.ศ. 2310) ช่วงที่ 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2394-พ.ศ. 2453) และช่วงที่ 4 สมัยปัจจุบัน การเก็บข้อมูลในแบบที่ 2 นี้ ทำให้เห็นความแตกต่างของภาษาต่างสมัยได้

อย่างชัดเจน แต่อาจไม่เห็นรอยต่อของข้อมูลบางส่วนที่อาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษาได้
รูปแบบที่ 3 งานวิจัยที่เลือกศึกษาข้อมูลเฉพาะสมัย เช่น เทพี พันธุเมธา (2528) เก็บข้อมูล
ในสมัยรัตนโกสินทร์โดยแบ่งเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงสมัยรัชกาลที่ 3 ช่วงที่ 2
สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 6 และช่วงที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 7 ถึงสมัยปัจจุบัน การศึกษาเฉพาะ
สมัยเช่นนี้จะทำให้เห็นการใช้ภาษาในสมัยนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจน แต่จะไม่เห็นพัฒนาการของภาษาใน
ยุคก่อนหน้า หรือยุคหลังการศึกษา

สำหรับช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งสมัยเอกสารในขั้นต้นของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกเก็บ
ข้อมูลแบบงานวิจัยในกลุ่มที่ 1 คือเก็บข้อมูลแบบต่อเนื่อง เพราะมีความเห็นสอดคล้องกับสุรีเนตร
จรัสจรุงเกียรติ (2551: 6) ว่า การเก็บข้อมูลแบบเว้นช่วงเวลาอาจจะทำให้ไม่ได้พิจารณาข้อมูลสำคัญ
บางส่วนซึ่งอาจเป็นข้อมูลที่ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาได้ ทั้งนี้ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะ
เริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่สมัยอยุธยา เพราะเป็นสมัยเก่าที่สุดที่ผู้วิจัยสามารถค้นหาเอกสารได้ และจะเก็บ
ข้อมูลเรื่อยมาจนถึงสมัยปัจจุบัน คือ พุทธศักราช พ.ศ. 2560 ทั้งนี้การแบ่งสมัยเพื่อเก็บข้อมูลในสมัย
รัตนโกสินทร์ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ค่อนข้างยาว ส่งผลให้มีปัญหาในการแบ่งสมัยย่อย ๆ มากที่สุด
งานวิจัยของสุรีเนตร จรัสจรุงเกียรติ (2555) และงานวิจัยของสันต์ธวัช ธัญวงษ์ (2557) จึงแบ่ง
ออกเป็น 9 สมัยย่อยตามรัชกาลต่าง ๆ แต่ผู้วิจัยไม่ได้แบ่งออกเป็นสมัยย่อย ๆ ตามรัชกาล เนื่องจาก
มีข้อจำกัดในด้านเอกสารข้อมูลภาคใต้ที่มีจำนวนน้อยในหลายรัชกาล การแบ่งสมัยเอกสารผู้วิจัยจึง
แบ่งออกเป็น 5 ช่วงสมัย ได้แก่

ช่วงที่ 1 คือ สมัยอยุธยา

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสามารถค้นหาเอกสารโบราณภาคใต้ที่เป็นเอกสารประเภท
ร้อยแก้วได้เก่าแก่ที่สุดเป็นเอกสารสมัยอยุธยา ผู้วิจัยจึงกำหนดสมัยอยุธยาเป็น **ช่วงสมัยที่ 1** ของ
การศึกษา ช่วงสมัยนี้มีระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 1990 ถึง พ.ศ. 2310

ช่วงที่ 2 คือ สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3

ฉันทส ทองช่วย (2528: 1-2) กล่าวว่า จากหลักฐานทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์
วัฒนธรรมจากราชธานีมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมภาคใต้มาแต่อดีต โดยเฉพาะวัฒนธรรม
รัตนโกสินทร์มีความใกล้ชิดกับวัฒนธรรมของชนชั้นสูงหรือชนชั้นปกครองของหัวเมืองปักษ์ใต้
วัฒนธรรมทางวรรณกรรมจากภาคกลางได้เริ่มต้นจากชนกลุ่มดังกล่าว แล้วค่อย ๆ แพร่กระจายไปสู่

ชุมชนตามนโยบาย “บังอบายเบิกฟ้าฝักพื้นใจเมือง” ผลสืบเนื่องจากการที่วรรณกรรมภาคใต้รับอิทธิพลวัฒนธรรมทางวรรณกรรมจากภาคกลาง ทำให้ภาคใต้รับตัวอักษรแบบเดียวกับภาคกลางมาใช้ คือ อักษรขอมกับอักษรไทย ไม่มีตัวอักษรของตัวเองอย่างภาคเหนือและภาคอีสาน โดยระยะแรกมีการคัดลอกตามต้นฉบับเดิมของภาคกลาง เช่น กฎหมายตราสามดวง แต่ต่อมาเมื่อคนใต้ได้รับการศึกษาดีขึ้นก็เข้าสู่ช่วงเวลาของการสร้างสรรค์วรรณกรรมที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง มีเนื้อหาแตกต่างไปจากภาคกลาง และใช้การออกเสียงตามแบบภาษาถิ่นใต้ในการบันทึกวรรณกรรม ผู้วิจัยจึงแบ่งช่วงสมัยรัชกาลที่ 1- สมัยรัชกาลที่ 3 เป็น ช่วงสมัยที่ 2 ของการศึกษา ทั้งนี้เนื่องด้วยอิทธิพลของวรรณกรรมภาคกลางที่แพร่กระจายมาสู่ภาคใต้ดังกล่าว จึงอาจส่งผลให้คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ช่วงต้นรัตนโกสินทร์มีความแตกต่างจากในสมัยอยุธยา

ช่วงที่ 3 คือ สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5

ช่วงสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 5 สังคมภาคใต้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากแรงผลักดันภายนอก กล่าวคือ ชาวจีนหลังไหลเข้ามาในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 24-25 คือ ตั้งแต่ช่วงปลายรัชกาลที่ 4 ซึ่งมีผลกระทบต่อสังคมศักดินาไทยและสังคมภาคใต้หลายประการ อาทิ เป็นกลุ่มชนที่สร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่แบบทุนนิยม และเป็นกลุ่มชนที่กุมอำนาจเศรษฐกิจการเมืองทางภาคใต้ไว้เป็นส่วนใหญ่ในยุคนี้ ต่อมาต้นพุทธศตวรรษที่ 25 มีการค้าขายอย่างที่นักประวัติศาสตร์โดยทั่วไปยอมรับว่าไทยเริ่มพัฒนาเข้าสู่ความเป็นสังคมใหม่ ในขณะที่นักเศรษฐศาสตร์เศรษฐกิจไทยมีความเห็นว่า สังคมไทยเริ่มปรับตัวเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ คือ สังคมทุนนิยม ตั้งแต่เริ่มเปิดประเทศกว้างขวางระหว่างภาคใต้กับอาณานิคมของอังกฤษบริเวณช่องแคบ โดยเฉพาะที่ปีนังและสิงคโปร์ ศิลปะและสถาปัตยกรรมทั้งแบบจีนและแบบตะวันตกจึงปรากฏอยู่ในภาคใต้ตั้งแต่ยุคนี้ รวมทั้งด้านวรรณกรรมที่ยังคงหลงเหลืออยู่ เช่น วรรณกรรมในกระดาดห่อชาจีน นอกจากนี้ เหตุผลที่นักประวัติศาสตร์โดยทั่วไปยอมรับว่าสังคมไทยเริ่มพัฒนาเข้าสู่ความเป็นสังคมใหม่คือการรวมชาติตามระบบมณฑลเทศาภิบาลในตอนกลางพุทธศตวรรษที่ 25 อย่างไรก็ตาม ได้ถือเอาปี พ.ศ. 2435 ซึ่งเป็นปีเริ่มปรับปรุงการปกครองเป็นแบบสมัยใหม่เป็นปีเริ่มต้นประวัติศาสตร์ภาคใต้ยุคปัจจุบัน (มูลนิธิสารนิพนธ์วัฒนธรรมไทย, 2542: 4331-4340) จากความเปลี่ยนแปลงหลายประการที่เกิดขึ้นในภาคใต้สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 และด้วยอิทธิพลของจีนและตะวันตกจึงอาจส่งผลให้วรรณกรรมในสมัยนี้ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของชาติดังกล่าว และอาจมีผลต่อคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ ผู้วิจัยจึงแบ่งช่วงสมัยนี้เป็น ช่วงสมัยที่ 3 ของการศึกษา

ช่วงที่ 4 คือ สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8

เอกสารข้อมูลตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นวรรณกรรมที่บันทึกอยู่ในหนังสือ บุคหรือสมุดไทยทั้งสิ้น แต่เมื่อปลายสมัยรัชกาลที่ 5 การบันทึกลงในหนังสือบุคเล็กราไปเพราะมี กระดาษซึ่งผลิตด้วยเครื่องจักรเข้ามาใช้อย่างแพร่หลาย ตั้งแต่หนังสือกลอนของสำนักพิมพ์วัดเกาะที่ กรุงเทพฯ พิมพ์เผยแพร่ หรืออาจก่อนหน้านั้นไม่กี่ปี เพราะในช่วงที่จะมีหนังสือของสำนักพิมพ์วัด เกาะแพร่หลายมาในภาคใต้นั้น ชาวไต้หวันนิยมใช้กระดาษห่อชาจีนมาบันทึกวรรณกรรม (ชวน เพชรแก้ว, 2528: 4) ยุคสมัยรัชกาลที่ 6 เป็นต้นไปจึงเป็นยุคของเอกสารการพิมพ์ ผู้วิจัยจึงแบ่งช่วง สมัยรัชกาลที่ 6 – สมัยรัชกาลที่ 8 เป็น **ช่วงสมัยที่ 4** ของการศึกษา

ช่วงที่ 5 คือ สมัยปัจจุบัน (รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10)

ในสมัยปัจจุบัน ภาษาไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว กอปรกับคนใต้ได้รับการศึกษามาก ขึ้น เกิดการติดต่อกับคนต่างสังคมวัฒนธรรมมากขึ้น ภาษาไทยมาตรฐานและ ภาษาต่างประเทศจึงมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยถิ่นใต้ ผู้วิจัยจึงแยกการเก็บข้อมูล ภาษาไทยถิ่นใต้สมัยรัชกาลที่ 9-10 เป็น **ช่วงสมัยที่ 5** ของการศึกษา

1.6.4 เกณฑ์การคัดเลือกเอกสารและขอบเขตของการเก็บข้อมูล

เอกสารภาษาไทยถิ่นใต้ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 ที่มีการระบุศักราชของ เอกสารหรือมีการสันนิษฐานสมัยที่แต่หลงเหลือเป็นจำนวนน้อย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเก็บเอกสารทั้งหมด ที่รวบรวมได้ และเก็บข้อมูลทุกหน้า โดยเอกสารในสมัยนี้ส่วนใหญ่จะเป็นเอกสารประเภทกฎหมาย ตำนาน ตำรายา จารึกที่แผ่นทอง และเรื่องราวทางศาสนา ทั้งนี้ เอกสารข้อมูลสมัยอยุธยาทั้งหมดมี จำนวน 220 หน้า สมัยรัชกาลที่ 1-3 มีจำนวนทั้งหมด 331 หน้า เอกสารสมัยรัชกาลที่ 4-5 มีจำนวน ทั้งหมด 491 หน้า

ส่วนเอกสารในสมัยรัชกาลที่ 6-8 และสมัยปัจจุบัน (รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10) มีเอกสาร จำนวนมากกว่าสมัยอื่น จึงต้องมีการคัดเลือกข้อมูลที่จะเป็นตัวแทนของภาษาในสมัยนี้ เพื่อให้จำนวน ของข้อมูลใกล้เคียงกับสมัยอื่น ๆ เอกสารในสมัยนี้ส่วนใหญ่จะเป็นเอกสารประเภทตำรายา วรรณกรรม นิทานพื้นบ้าน และคำพยากรณ์ดวงชะตา

ในการคัดเลือกเอกสารข้อมูล ผู้วิจัยจะคัดเลือกเอกสารให้อยู่ในประเภทที่แตกต่างกัน และให้ มีผู้แต่งที่หลากหลายมากที่สุด อาทิ ในสมัยปัจจุบัน เอกสารประเภทวรรณกรรมหนึ่งตระกูล ผู้แต่ง

วรรณกรรมหนึ่งตระกูลบางคนจะแต่งไว้หลายเรื่อง ผู้วิจัยจึงคัดเลือกผลงานของผู้แต่งหนึ่งคนไม่เกิน 2 เรื่อง เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้แต่งที่หลากหลาย เป็นต้น เอกสารข้อมูลสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 จึงมีจำนวนทั้งหมด 448 หน้า และสมัยปัจจุบันมีจำนวนทั้งหมด 434 หน้า

นอกจากนี้ การเก็บข้อมูลเอกสารในแต่ละสมัยนั้น ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเอกสารทั้งเอกสารที่เป็นทางการและเอกสารที่ไม่เป็นทางการ เนื่องด้วยคำเชื่อมบางคำอาจพบในเอกสารเพียงบางประเภท การที่เก็บข้อมูลทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการร่วมกันจึงเป็นประโยชน์ที่ทำให้ผู้วิจัยพบคำเชื่อมที่ใช้ในแต่ละสมัยได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

1.6.5 รายชื่อเอกสารข้อมูล

ช่วงที่ 1 สมัยอยุธยา (พ.ศ. 1990 - พ.ศ. 2310) เก็บข้อมูลจาก

- (1) หลักไชย ตำบลอ่างทอง อำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ต้นฉบับสมุดไทย จำนวน 76 หน้า (พ.ศ.1990)
- (2) อักษรเลขยันต์ เวทย์มนต์คาถาที่ใช้ในการรักษาโรคและใช้ป้องกันอันตรายทั้งปวง 49 ยันต์ ต้นฉบับสมุดไทย จำนวน 77 หน้า (พ.ศ. 1990)
- (3) เพลานางเลือดขาว ฉบับวัดเขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ต้นฉบับสมุดไทย จำนวน 30 หน้า (พ.ศ. 2091 - 2111)
- (4) จารึกแผ่นทองที่ปลียอดพระมหาธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช ได้แก่ จารึกลำดับที่ 49 (พ.ศ. 2159) จารึกลำดับที่ 46 (พ.ศ. 2192) จารึกลำดับที่ 38 (พ.ศ. 2200) จารึกลำดับที่ 18 (พ.ศ. 2230) และจารึกลำดับที่ 44 (พ.ศ. 2290)
- (5) หลักไชยฉบับ จ.ศ. 1082 จำนวน 12 หน้า (พ.ศ. 2263)
- (6) วรรณกรรมเรื่องนางกันไทร จำนวน 20 หน้า (สมัยอยุธยาตอนปลาย)

ช่วงที่ 2 สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 (พ.ศ.2325- พ.ศ.2394) เก็บข้อมูลจาก

- (1) ตำราเวชศาสตร์ วัดบ้านลุ่ม อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ต้นฉบับสมุดไทย จำนวน 152 หน้า (พ.ศ. 2332)
- (2) กฎหมายลักษณะคดีความ อัตราค่าธรรมเนียมในการฟ้องร้อง จ.ศ. 1176 ต้นฉบับสมุดไทย จำนวน 70 หน้า (พ.ศ. 2357)

(3) กฎหมายลักษณะวิवादฉบับชำระ จ.ศ. 1192 ต้นฉบับสมุดไทย จำนวน 94 หน้า (พ.ศ.2373)

(4) จารึกแผ่นทองที่ปถุยกษัตริย์พระมหาธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช จารึกลำดับที่ 2, 4, 5, 45 (2) และ 52 (พ.ศ. 2377)

(5) ตำนานสร้างโลกฉบับบ้านป่าลาม จำนวน 10 หน้า (สมัยรัชกาลที่1-รัชกาลที่ 3)

ช่วงที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2394-พ.ศ. 2453) เก็บข้อมูลจาก

(1) ไตรภูมิ ฉบับบ้านกระปี่น้อย จำนวน 19 หน้า (หลัง พ.ศ. 2400)

(2) ตำรายาฉบับนายหิ้น โชติอัมมร ต้นฉบับสมุดไทย จำนวน 32 หน้า (พ.ศ. 2409)

(3) ผลของบาปและบุญในพุทธศาสนา ต้นฉบับสมุดไทย จำนวน 98 หน้า (พ.ศ. 2417)

(4) กฎหมาย จ.ศ. 1236 ต้นฉบับสมุดไทย จำนวน 114 หน้า (พ.ศ. 2417)

(5) โองการเชิญเทวดา ขับเข็น ต้นฉบับสมุดไทย จำนวน 228 หน้า (พ.ศ. 2424)

ช่วงที่ 4 สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 (พ.ศ. 2453-พ.ศ. 2489) เก็บข้อมูลจาก

(1) ตำรายาเกร็ดของพระครูมานิตสมณวิตต์ จำนวน 37 หน้า (พ.ศ. 2481)

(2) ตำรายา จำนวน 41 หน้า (พ.ศ. 2482)

(3) ตำรายา จำนวน 71 หน้า (พ.ศ. 2486)

(4) คำพยากรณ์ดวง จำนวน 2 หน้า (พ.ศ. 2486)

(5) โจทย์เลขปริศนาฉบับเมืองกระบี่และฉบับเมืองพังงา จำนวน 19 หน้า (รัชกาลที่ 6-7)

(6) ตำรายา จำนวน 19 หน้า (รัชกาลที่ 7)

(7) บทหนังสือเรื่อง “น้ำตาลูกสะกั ความโหดร้ายของพ่อผัว” ของหนังสือประทีนบัวทอง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 133 หน้า (รัชกาลที่ 8)

(8) บทหนังสือเรื่อง “จักรนรินทร์” ของหนังสือ ท่องหล่อ จังหวัดสงขลา จำนวน 126 หน้า (รัชกาลที่ 8)

ช่วงที่ 5 สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10 (พ.ศ.2489-พฤษภาคม 2560) เก็บข้อมูลจาก

- (1) บทหนึ่งตะลุงเรื่อง “ตุ๊กตาทอง” ของศิลปินแห่งชาติหนังอรธโฆษิต (ฉิ้น ธรรมโฆษณ์) จังหวัดสงขลา จำนวน 123 หน้า (พ.ศ. 2500)
- (2) นิทานภาคใต้ 100 เรื่อง จังหวัดตรัง นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา จำนวน 113 หน้า (พ.ศ. 2524)
- (3) วรรณกรรมเรื่องสั้นภาษาไทยใต้ของเดือนใจ บัวคลี่ 5 เรื่อง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 10 หน้า (พ.ศ. 2537)
- (4) งานวิจัยเรื่อง “ภาษาไทยถิ่นใต้” ของเปรมจิต ชนระวงศ์ หน้า 453-464 (พ.ศ. 2545)
- (5) บทสนทนาตาหลกแบบหนึ่งตะลุงของอาจารย์สงวน กลิ่นหอม จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 34 หน้า (พ.ศ. 2549)
- (6) บทหนึ่งตะลุงของนายปริญญา ศรีวรรณ หรือใช้นามปากกาว่า หนั่งโอม ตะลุงปริญญา เรื่อง “หลักประกันสุขภาพ” จังหวัดสงขลา จำนวน 44 หน้า (พ.ศ. 2552) และบทหนึ่งตะลุงเรื่อง “หนูน้อยหมวกแดง” จังหวัดสงขลา จำนวน 10 หน้า (พ.ศ. 2554)
- (7) งานวิจัยเรื่อง “คำไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นใต้ที่แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานในเขตอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา” ของ ภัทราณี กลับแป้น หน้า 87-91 (พ.ศ. 2555)
- (8) วรรณกรรมในเว็บเพจแหล่งไหนเทือน (<https://web.facebook.com/chor30>) จำนวน 100 หน้า (พ.ศ. 2560)

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย

1.7.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรอบแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคำเชื่อมกลไกทางภาษาที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อม งานวิจัยที่ศึกษาหน้าที่และความหมายของคำเชื่อมทั้งเฉพาะสมัยและข้ามสมัย และเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำเชื่อมทั้งในภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ (ดูรายละเอียดในบทที่ 2)

1.7.2 เก็บข้อมูลคำเชื่อมในแต่ละสมัย ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน (พ.ศ. 2560) (ดูรายละเอียดในบทที่ 1 หัวข้อ 1.5)

1.7.3 จำแนกคำเชื่อมออกจากคำชนิดอื่น โดยใช้เกณฑ์ตำแหน่งตามแนวคิดของวิจินต์ ภาณุพงศ์ (2538) และใช้เกณฑ์ทางความหมายตามแนวคิดของนวรรณ พันธุมธา (2554) เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์หน้าที่ต่าง ๆ ของคำเชื่อม (ดูผลการวิเคราะห์ในบทที่ 3)

1.7.4 วิเคราะห์ข้อมูล

1.7.4.1 วิเคราะห์หน้าที่ต่าง ๆ ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ทั้ง 5 สมัย (ดูผลการวิเคราะห์ในบทที่ 4)

1.7.4.2 วิเคราะห์ลักษณะการเปลี่ยนแปลงในด้านจำนวนและหน้าที่ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ และกลไกทางภาษาที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมดังกล่าว (ดูผลการวิเคราะห์ในบทที่ 5)

1.7.5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ (ดูผลการวิเคราะห์ในบทที่ 6)

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.8.1 ทำให้ทราบหน้าที่ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน

1.8.2 ทำให้ทราบลักษณะการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้

1.8.3 ทำให้ทราบกลไกทางภาษาที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้

1.8.4 เป็นแนวทางในการศึกษาภาษาถิ่นเชิงประวัติ

1.9 ศัพท์สำคัญในงานวิจัย

คำเชื่อม หมายถึง คำหรือกลุ่มคำที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำ กลุ่มคำ หรือประโยค ซึ่งจำแนกตามลักษณะการประกอบคำได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ คำเชื่อมเดี่ยวและคำเชื่อมผสม (ดูนิยามถัดไป)

คำเชื่อมเดี่ยว หมายถึง คำคำเดี่ยวที่เป็นคำเชื่อม เช่น *กว่า ถ้า เพราะ* (นววรรณ พันธุเมธา, 2554: 89)

คำเชื่อมผสม หมายถึง กลุ่มคำที่มีคำเชื่อมเดี่ยวเป็นส่วนประกอบอย่างน้อย 1 คำ และปรากฏการใช้เป็นกลุ่มคำที่ใกล้ชิดติดกันอย่างสม่ำเสมอ (นววรรณ พันธุเมธา, 2554: 89) ซึ่งในงานวิจัยนี้ คำเชื่อมผสมบางคำอาจยังไม่หลอมรวมเป็นคำ 1 คำ โดยสมบูรณ์ ตัวอย่างคำเชื่อมผสม เช่น *ครั้นเมื่อ ครั้นแล ในกลาง*

รูปแปรของคำเชื่อม หมายถึง รูปต่าง ๆ ของคำเชื่อมที่มีความแตกต่างไปจากรูปปกติ มักมีเสียงคล้ายกัน สามารถใช้สลับกันได้โดยไม่เปลี่ยนความหมายแก่น เช่น คำว่า *ก็* ในงานวิจัยนี้พบรูปแปร *กะ ก้า* ใช้ในความหมายเดียวกัน คือ คำเชื่อมเน้นความสัมพันธ์ ดังนั้น *ก็ กะ ก้า* จึงถือว่าเป็นรูปแปรของคำเชื่อมเดียวกัน ผู้วิจัยจึงนับคำว่า *ก็ (กะ, ก้า)* เป็น 1 หน่วยคำ

ภาษาไทยถิ่นใต้ หมายถึง ภาษาไทยถิ่นใต้ที่ใช้บันทึกในวรรณกรรมร้อยแก้วที่พบในภาคใต้ ตั้งแต่จังหวัดชุมพรจนถึงจังหวัดนราธิวาส ทั้งนี้ นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญภาษาไทยถิ่นใต้ได้พิจารณาจากอักขรวิธีและรับรองว่าเป็นภาษาไทยถิ่นใต้

หมวดหน้าที่ หมายถึง หมวดย่อยของคำเชื่อมตามที่นวรรณ พันธุมธา (2554) ได้แบ่งออกเป็น 21 หมวดหน้าที่ เช่น คำเชื่อมบอกเจ้าของ คำเชื่อมบอกแหล่งเดิม เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ในการกำหนดหมวดหน้าที่ต่าง ๆ ของคำเชื่อม ทั้งนี้ ชื่อหมวดหน้าที่ต่าง ๆ อาจมีส่วนที่ไม่เหมือนกับนวรรณ เนื่องด้วยผู้วิจัยต้องการกำหนดให้ครอบคลุมข้อมูลที่พบ นอกจากนี้ หมวดหน้าที่ในแต่ละสมัยอาจมีจำนวนไม่เท่ากัน เช่น สมัยอยุธยาอาจปรากฏหมวดหน้าที่เพียง 17 หมวดหน้าที่ แต่สมัยปัจจุบันอาจปรากฏหมวดหน้าที่ครบทั้ง 21 หมวดหน้าที่

หน้าที่ของคำเชื่อม หมายถึง หน้าที่ของคำเชื่อมแต่ละคำ ซึ่งคำเชื่อมบางคำอาจทำหน้าที่ได้หลายหน้าที่ เช่น คำว่า *กับ* ในสมัยอยุธยาทำหน้าที่บอกผู้มีส่วนร่วม ต่อมาในสมัยปัจจุบันคำว่า *กับ* สามารถทำหน้าที่บอกเครื่องมือได้ด้วย

การกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) หมายถึง การเพิ่มขอบเขตทางไวยากรณ์ของคำ จากคำหลักไปเป็นคำไวยากรณ์ หรือจากคำที่มีความเป็นไวยากรณ์อยู่แล้วไปเป็นคำที่มีความเป็นไวยากรณ์มากขึ้น (Kuryłowicz, 1965: 52) ทั้งนี้ บางตำราจะบัญญัติศัพท์คำนี้ว่า “กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์” (กึ่งกาญจน์ เทพกาญจน์, 2559) สำหรับในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้ “การกลายเป็นคำไวยากรณ์” ตามพจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2560 (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560: 198)

คำหลักหรือคำเนื้อหา (lexical word/ content word) หมายถึง คำที่มีอิสระทางวากยสัมพันธ์ (syntactically independent) มีความหมายประจำคำซึ่งบอกถึงสิ่งที่ป็นรูปธรรมนามธรรม เหตุการณ์ การกระทำ สภาพ คุณสมบัติ มีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับคำอื่นน้อย สามารถสื่อความหมายได้โดยลำพังไม่ต้องอาศัยคำอื่นมาช่วยแสดงความหมาย ได้แก่ คำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ เป็นต้น และเป็นคำที่จัดอยู่หมวดคำเปิด (open-class paradigms) สมาชิกของหมวดคำมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นได้ (Hopper and Traugott, 2003: 4, 107)

คำไวยากรณ์ (grammatical word) หมายถึง คำที่มีความหมายทางไวยากรณ์ แต่ไม่มี ความหมายประจำคำหรือความหมายเนื้อหา ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ทางวากยสัมพันธ์ ไม่สามารถสื่อความหมายได้โดยลำพัง ได้แก่ คำกำกับนาม คำบุพบท คำสันธาน เป็นต้น เช่น ใน, ที่, ของ, และ ทั้งนี้ คำไวยากรณ์จัดอยู่ในหมวดคำปิด (closed-class paradigms) จำนวนสมาชิกของ หมวดคำจึงมักจะไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงน้อย (Hopper and Traugott, 2003: 4, 107; สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560: 198)

1.10 สัญลักษณ์ที่ใช้ในงานวิจัย

() สิ่งที่ปรากฏในวงเล็บนี้จะแสดงคุณสมบัติของนาม ความหมาย หรือหน้าที่ของนาม นั้น เช่น

นาม₁ (รูปธรรม
อวัยวะหรือส่วนของร่างกาย) + คำเชื่อม + นาม₂ (มนุษย์)

หมายความว่า นาม₁ : มีคุณสมบัติเป็นสิ่งที่ เป็นรูปธรรมและเป็นนามที่มีความ
หมายถึงอวัยวะหรือส่วนของร่างกาย

นาม₂ : มีคุณสมบัติเป็นมนุษย์

ตัวอย่าง แลบาทแห่งเราใส่ขอฝากแก่พี่ผู้เป็นนายปตุตววย

(แลบาทแห่งเราใส่ขอฝากแก่พี่ผู้เป็นนายประตุตววย)

(นางกันไตร, อุษยชาติอนปลาย: 36)

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะทบทวนแนวคิดทฤษฎีและการศึกษาในอดีตที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยแบ่งเป็น 4 หัวข้อ ได้แก่ (2.1) แนวคิดเกี่ยวกับคำเชื่อม (2.2) แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงของภาษา (2.3) แนวคิดเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ และ (2.4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคำเชื่อมในภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับคำเชื่อม

คำว่า “คำเชื่อม” ที่ผู้วิจัยใช้ในงานวิจัยนี้ใช้ตามวรรณ พินธุเมธา (2554: 89) หมายถึง คำหรือกลุ่มคำที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำ กลุ่มคำ หรือประโยค ซึ่งจำแนกตามลักษณะการประกอบคำได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ คำเชื่อมเดี่ยว หมายถึง คำคำเดียวที่เป็นคำเชื่อม เช่น *กว่า ถ้า เพราะ* และคำเชื่อมผสม หมายถึง กลุ่มคำที่มีคำเชื่อมเดี่ยวเป็นส่วนประกอบอย่างน้อย 1 คำ เช่น *ถ้าเพื่อ เพราะว่า หรือถ้า* เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ก่อนหน้าการศึกษาคำเชื่อมของวรรณ ได้มีนักไวยากรณ์กล่าวถึงแนวคิดคำเชื่อมไว้บ้างแล้ว ผู้วิจัยจะสรุปแนวคิดเหล่านั้นเพื่อให้เห็นพัฒนาการทางความคิดเกี่ยวกับคำเชื่อมในภาษาไทย ดังนี้

2.1.1 คำเชื่อมในตำราหลักภาษาไทยของพระยาอุปกิตศิลปสาร (2548)

ตำราหลักภาษาไทยของพระยาอุปกิตศิลปสารจำแนกหมวดคำเป็น 7 ชนิด ได้แก่ คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำสันธาน และคำอุทาน จะเห็นได้ว่าไม่มี “คำเชื่อม” คำที่อาจจัดว่าทำหน้าที่อย่างคำเชื่อมได้ ได้แก่ คำบุพบทและคำสันธาน

2.1.1.1 คำบุพบท

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2548: 97-104) ใช้เกณฑ์ตำแหน่งในการจำแนกคำบุพบทออกจากหมวดคำอื่น โดยกล่าวถึง “คำบุพบท” ว่าเป็นคำชนิดที่ใช้นำหน้านาม สรรพนาม หรือกริยาบางพวกที่เรียกว่ากริยาสมาวมาลา¹¹ เพื่อบอกว่าคำนาม คำสรรพนาม หรือคำกริยาเหล่านั้นมีหน้าที่อะไร เช่น ตัวอย่างว่า *เขาตีฉันด้วยมือ* คำบุพบท *ด้วย* บอกว่าคำนาม *มือ* มีหน้าที่สำหรับตี เป็นต้น คำบุพบท

¹¹ กริยาสมาวมาลา คือ กริยาที่ใช้เป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของประโยคได้คล้ายคำนาม เช่น *เพื่อนั่งเล่น*, *สำหรับขมเล่น* เป็นต้น

จำแนกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ดังนี้

1) **บุพบทที่ไม่เชื่อมกับบทอื่น** คือ บุพบทที่นำหน้าคำร้องเรียก แต่ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นบทเชื่อมกับคำร้องเรียก¹² นั้น เช่น *ดูกร ดูรา ดูก่อน ข้าแต่* ดังตัวอย่าง *ข้าแต่ ท่านทั้งหลาย*

2) **บุพบทที่เชื่อมกับบทอื่น** คือ บุพบทที่นำหน้านาม สรรพนาม หรือกริยา สภาวมาลา รวมกันเป็นบุพบทวลี จำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

(1) **บุพบทนำหน้ากรรม** ได้แก่ คำว่า *แก่* ซึ่ง ดังตัวอย่าง *เห็นแก่สินบน*
เขาวริโภคซึ่งอาหาร

(2) **บุพบทนำหน้าคำที่เป็นเจ้าของ** ได้แก่ คำว่า *แห่ง* ของ ดังตัวอย่าง
บุตรแห่งนายสี ชีวิตของเขา

(3) **บุพบทนำหน้าบทบอกลักษณะ** ได้แก่ บุพบทที่นำหน้าคำหรือวลีที่ทำหน้าที่บอกลักษณะหรืออาการของบทข้างหน้า ซึ่งมักเป็นคำกริยาหรืออาการนาม จำแนกได้ดังนี้

1. นำหน้าบทที่บอกลักษณะเป็นเครื่องใช้ หรือมีอาการร่วมกัน ตามกัน หรือแสดงอาการต่าง ๆ ได้แก่ คำว่า *ด้วย กับ ทั้ง โดย ตาม ฯลฯ* ดังตัวอย่าง *ดีด้วยไม้ เห็นกับตา ไปกับเพื่อน อยู่ด้วยกัน นอนทั้งเครื่องแบบ *กล่าวโดยจริง* เป็นต้น*
2. นำหน้าบทบอกลักษณะเป็นผู้รับและเป็นความประสงค์ของบทหน้า ได้แก่ คำว่า *แก่ แต่ ต่อ เพื่อ สำหรับ เฉพาะ* ดังตัวอย่าง *ให้เงินแก่บุตร ถวายแต่เจ้านาย หาเงิน เพื่อบุตร ยื่นคำร้องต่อศาล มีไว้สำหรับชม มีไว้เฉพาะตัวเขา* เป็นต้น

(4) **บุพบทนำหน้าบทบอกเวลา** ได้แก่ บุพบทซึ่งนำหน้าคำหรือวลีที่ทำหน้าที่บอกเวลา คือ

1. นำหน้าบทบอกเวลาทั่วไป เช่น *เมื่อ ใน ณ ฯลฯ* ดังตัวอย่าง *เมื่อเข้า ในกลางเดือน ณ วันที่ 1 เดือนนี้*
2. นำหน้าบทบอกเวลาเริ่มต้น เช่น *แต่ ตั้งแต่ ฯลฯ* ดังตัวอย่าง *แต่เข้า ตั้งแต่เข้า*
3. นำหน้าบทบอกเวลาสุดท้าย เช่น *จน กระทั่ง ฯลฯ* ดังตัวอย่าง *จนเข้า กระทั่งเที่ยง*
4. นำหน้าบทบอกเฉพาะเวลา เช่น *สำหรับ เฉพาะ ฯลฯ* ดังตัวอย่าง *สำหรับปีหน้า เฉพาะปีนี้*

(5) **บุพบทนำหน้าบทบอกสถาน** ได้แก่บุพบทที่นำหน้าคำหรือวลี อันทำหน้าที่บอกสถานที่ต่าง ๆ คือ

1. นำหน้าบทบอกสถานที่ทั่วไป เช่น *ที่* ดังตัวอย่าง *ของที่ผู้*
2. นำหน้าบทบอกสถานที่เฉพาะ เช่น *ใต้ ใน เหนือ บน ข้าง ริม ฯลฯ* ดังตัวอย่าง *ของในตู้ ของใต้ตู้*
3. นำหน้า

¹² คำร้องเรียก คือ คำที่ผู้พูดใช้เรียกผู้ร่วมสนทนา เพื่อให้ฟังคำพูดของผู้พูดต่อไป คำร้องเรียกมักเป็นสามานยนาม เช่น *นักเรียน*ทั้งหลายฟังฉันพูด “นักเรียน” เป็นคำร้องเรียก หรือเป็นวิสามานยนาม เช่น *นายแดง* ฟังฉันพูด “นายแดง” เป็นคำร้องเรียก เป็นต้น

บทบอกระยะของสถานที่ เช่น ใกล้ ใกล้ ห่าง ชิด ฯลฯ ดังตัวอย่าง บ้านอยู่ใกล้ๆ ป่าอยู่ไกลๆ
 4. นำหน้าบทบอกลสถานที่ต้นทางหรือเหตุการณ์ต้นเค้า เช่น แต่ จาก ดังตัวอย่าง ต้นไม้เกิดแต่
แผ่นดิน เขามาจากพระนครศรีอยุธยา 5. นำหน้าบทบอกลสถานที่เบื้องปลาย เช่น ถึง สู่ ยัง ที่ จน
กระทั่ง ฯลฯ ดังตัวอย่าง ไปถึงบ้าน ไปสู่บ้าน มาถึงบ้าน ไปที่บ้าน ตลอดจนถึงห้องส้วม ไปกระทั่งเมือง
แขก

(6) บุพบทนำหน้าบทบอกลประमाण ได้แก่ บุพบทนำหน้าคำหรือวลีที่ทำ
 หน้าทีบอกลกำหนดจำนวน คือ 1. นำหน้าบทบอกลกำหนดแน่นอน คำบุพบทกลุ่มนี้ เช่น สิ้น ทั้ง ทั้งสิ้น
หมดทั้ง ตลอด พอ ฯลฯ ดังตัวอย่าง ใช้เงินสิ้นสามชั่ง ข้าวทั้งยุ้งนี้ เก็บไว้พอสามปี 2. นำหน้าบทบอกล
 กำหนดไม่แน่นอน คำบุพบทกลุ่มนี้ เช่น เกือบ ประมาณ สัก ราว ฯลฯ ดังตัวอย่าง คนสักห้าร้อย ได้
ไปราวห้าแสน

2.1.1.2 คำสันธาน

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2548: 105-107) ใช้เกณฑ์หน้าที่ในการจำแนกคำสันธานออกจากคำ
 ชนิดอื่น โดยกล่าวถึง “คำสันธาน” ว่าเป็นคำที่ใช้ต่อเชื่อมถ้อยคำให้ติดต่อกันเป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งมี
 หน้าทีเป็นบทเชื่อม 3 แบบ ได้แก่

1) **เชื่อมคำกับคำ** เช่น คำว่า กับ และ ดังตัวอย่าง อ่านกับเขียน ลูกและหลานและ
หลาน เป็นต้น

2) **เชื่อมประโยคกับประโยค** คือ เชื่อมประโยคที่มีใจความเท่ากัน เช่น และ ดัง
 ตัวอย่าง ผู้เดินหน้าและเมียเดินหลัง เป็นต้น

3) **เชื่อมความให้ติดต่อกัน** มี 2 อย่าง คือ 1) เชื่อมความตอนต้นกับตอนต่อไปให้
 ติดต่อกัน เช่น กล่าวเนื้อความตอนต้นจบแล้วก็ใส่สันธานบางคำ เช่น เพราะฉะนั้น เหตุฉะนั้น
แต่แท้จริง เป็นต้น คั่นลงแล้วก็กล่าวเนื้อความถัดไป 2) ใช้เชื่อมความในประโยคเดียวกัน หรือเรื่อง
 เดียวกันให้ได้ความติดต่อกัน สละสลวยขึ้น เช่น เขาก็เป็นคนดีเหมือนกัน คนเราก็ต้องมีผิดพลาดบ้าง
เป็นธรรมดา สันธานสามารถจำแนกเป็นประเภทย่อยได้ 7 ประเภท ดังนี้

(1) **เชื่อมความคล้ายตามกัน** ได้แก่ 1. เชื่อมความที่มีเวลาต่อเนื่องกัน
 เช่น ครั้น...จึง ครั้น...ก็ เมื่อ...ก็ พอ...ก็ ฯลฯ ดังตัวอย่าง พอฝนตกฉันก็นอน 2. เชื่อมความให้
 รวมกัน เช่น กับ และ ก็ได้ ก็ดี ทั้ง ทั้ง...ก็ ทั้ง...และ ทั้ง...กับ ดังตัวอย่าง เขาจะด่าก็ดีจะตีก็ดีฉันไม่

โกรธ

(2) เชื่อมความที่แย้งกัน ได้แก่ คำว่า แต่ แต่ว่า แต่ทว่า ถึง...ก็ กว่า...ก็ ดังตัวอย่าง น้ำขึ้นแต่ล่มลง เขานอนแต่ว่าเขาไม่หลับ

(3) เชื่อมความต่างตอนกัน ได้แก่ คำว่า ฝ่าย ส่วน ฝ่ายว่า ส่วนว่า อนึ่ง อีกประการหนึ่ง ดังตัวอย่าง นาย ก ช่วยบิดาทำงานที่บ้าน ฝ่ายนาย ข นั้นบิดาส่งไปเรียนหนังสือ

(4) เชื่อมความที่เป็นเหตุผลแก่กัน ได้แก่ คำว่า จึง ฉะนั้น ฉะนี้ ฉะนั้น...จึง เพราะฉะนั้น เหตุฉะนี้ ดังตัวอย่าง น้ำเน่าจึงจึงชุม

(5) เชื่อมความที่เลือกเอา ได้แก่ คำว่า หรือ ไม่...ก็ ดังตัวอย่าง ท่านชอบขาวหรือดำ นาย กหรือนาย ข ต้องมาหาฉัน

(6) เชื่อมความที่แบ่งรับรอง ได้แก่ คำว่า ถ้าและ ถ้า...ก็ ดังตัวอย่าง ถ้าและฝนไม่ตก ฉันจะไป ถ้าฝนไม่ตกฉันก็จะไป

(7) เชื่อมเพื่อให้ความสละสลวย ได้แก่ คำว่า ก็ อันว่า อย่างไรก็ตาม ดังตัวอย่าง เราก็คือเป็นมนุษย์คนหนึ่งนี่นา

2.1.2 คำเชื่อมในตำราโครงสร้างของภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์ของวิจิตร ภาณุพงศ์ (2532)

คำที่ทำหน้าที่อย่างคำเชื่อมตามตำราโครงสร้างของภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์ของวิจิตร ภาณุพงศ์ (2532: 76-78) ได้แก่ คำบุพบท คำเชื่อมนาม และคำเชื่อมอนุพากย์ วิจิตร ภาณุพงศ์ ใช้กรอบประโยคทดสอบในการจำแนกชนิดของคำทั้ง 3 ชนิด ดังนี้

2.1.2.1 คำบุพบท

คำบุพบท อาจจะปรากฏข้างหน้าคำนาม หรืออาจจะปรากฏอยู่ระหว่างคำกริยากับคำนามก็ได้ หรืออาจจะปรากฏในตำแหน่งช่องว่างของกรอบประโยคทดสอบต่อไปนี้

นาม ช่วยหน้ากริยา กริยากรรม ____ นาม

ตำแหน่งที่คำบุพบทปรากฏนี้ มีความสอดคล้องกับตำแหน่งของคำบุพบทในไวยากรณ์ดั้งเดิมของพระยาอุปกิตศิลปสารประเภทบุพบทที่เชื่อมกับบทอื่น คือ บุพบทที่นำหน้าคำนาม คำสรรพนาม หรือคำกริยาสภาวะมาลา ซึ่งคำสรรพนามและคำกริยาสภาวะมาลาตามแนวคิดของพระยาอุปกิตศิลปสารสามารถทำหน้าที่อย่างคำนามได้

2.1.2.2 คำเชื่อมนาม

คำเชื่อมนาม หมายถึง คำที่ทำหน้าที่เชื่อมคำกับคำ ได้แก่ *กะ กับ หรือ ของ และ* จะปรากฏระหว่างนามกับนาม เช่น *ซ็อนกะส้อม ปากกาของน้อง* เป็นต้น อาจแสดงได้ดังนี้

นาม _____ นาม

คำเชื่อมนามตามกรอบเกณฑ์ของวิจันต์สอดคล้องกับคำสันธานเชื่อมคำกับคำของพระยาอุปกิตศิลปสาร

2.1.2.3 คำเชื่อมอนุพากย์

คำเชื่อมอนุพากย์ หมายถึง คำที่ทำหน้าที่เชื่อมอนุพากย์ 2 อนุพากย์เข้าด้วยกัน อาจแสดงได้ดังนี้

อนุพากย์ _____ อนุพากย์ ¹³

คำเชื่อมอนุพากย์จะไม่ปรากฏในประโยคสามัญ แต่จะปรากฏในประโยคผสมซึ่งอาจเทียบได้กับประโยคความรวม เช่น *พ่อไปตลาดแต่แม่ไปห้างสรรพสินค้า* คำว่า *แต่* เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ในประโยคผสม หรือคำเชื่อมอนุพากย์ปรากฏในประโยคซ้อน เช่น *ดอกไม้ที่คุณซื้อมาวันนี้เหี่ยวแล้ว* คำว่า *ที่* เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ในประโยคซ้อน เป็นต้น ทั้งนี้ คำเชื่อมบางคำอาจทำหน้าที่เชื่อมอนุพากย์ 2 อนุพากย์เท่านั้น แต่บางคำนอกจากจะเชื่อมอนุพากย์ 2 อนุพากย์แล้ว ยังทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของอนุพากย์อีกด้วย ดังนี้

¹³ กรอบประโยคทดสอบคำเชื่อมอนุพากย์นี้ ผู้วิจัยได้เขียนขึ้นตามนิยามคำเชื่อมอนุพากย์ของวิจันต์ ภาณุพงศ์ (2532: 100-106)

(1) คำเชื่อมสามัญ ได้แก่ คำเชื่อมที่ทำหน้าที่เชื่อมอนุพากย์ 2 อนุพากย์อย่างเดี่ยวเท่านั้น เช่น

ลูกไม่ยอมนอน/เพราะแกอยากดูโทรทัศน์

จากตัวอย่าง คำว่า *เพราะ* เชื่อมระหว่างอนุพากย์ *ลูกไม่ยอมนอน* กับอนุพากย์ *แกอยากดูโทรทัศน์*

(2) คำเชื่อมสัมพัทธ์ ได้แก่ คำเชื่อมที่เชื่อมอนุพากย์ 2 อนุพากย์ และทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของอนุพากย์หน่วยใดหน่วยหนึ่ง ได้แก่ หน่วยประธาน หน่วยกรรมตรง หน่วยกรรมรองของอนุพากย์ด้วย เช่น

หนังสือ/ที่ ฉัน เลือกไว้เมื่อวานนี้/อยู่ที่ไหน

ป /-ต ป ส / อ

จากตัวอย่าง คำว่า *ที่* เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ ทำหน้าที่เชื่อมอนุพากย์ *หนังสืออยู่ที่ไหน* กับ *ที่ฉันเลือกไว้เมื่อวานนี้* และทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมตรงของอนุพากย์ *ที่ฉันเลือกไว้เมื่อวานนี้*

คำเชื่อมอนุพากย์ตามกรอบเกณฑ์ของวิจิตรนมีลักษณะที่สอดคล้องและแตกต่างกับคำสันธานตามกรอบเกณฑ์ของพระยาอุปกิตศิลปสาร กล่าวคือ คำเชื่อมอนุพากย์ประเภทคำเชื่อมสามัญสอดคล้องกับคำสันธานเชื่อมโยงกับประโยค แต่คำเชื่อมอนุพากย์ประเภทคำเชื่อมสัมพัทธ์ เช่น คำว่า *ที่* ซึ่ง อัน พระยาอุปกิตศิลปสารเรียกว่า ประพันธสรรพนาม คือ คำสรรพนามที่ใช้แทนคำนามที่อยู่ข้างหน้า ดังตัวอย่าง *หนังสือ/ที่* ฉัน เลือกไว้เมื่อวานนี้/อยู่ที่ไหน คำว่า *ที่* แทน *หนังสือ*

ตามกรอบเกณฑ์ของวิจิตรน คำเชื่อมอาจจะประกอบด้วยคำเชื่อมคำเดียว เรียกว่า คำเชื่อมเดี่ยว เช่น คำว่า *แต่* *เลย* ในประโยค *เขาพยายามทำแต่ไม่สำเร็จ* *แดงไม่สบายเขาเลยไม่มาโรงเรียน* เป็นต้น หรืออาจจะประกอบด้วยคำเชื่อม 2 คำขึ้นไป เรียกว่า คำเชื่อมผสม เช่น คำว่า *ถ้าเมื่อ* ในประโยค *ถ้าเมื่อคุณพบแดงช่วยให้เงินเขาด้วยนะ* ประกอบด้วยคำเชื่อมเดี่ยว คำว่า *ถ้า* กับคำว่า *เมื่อ* เป็นต้น

ในทางหนึ่ง วิจิตรนมีความเห็นว่าทั้งคำบุพบท คำเชื่อมนาม และคำเชื่อมอนุพากย์ ต่างก็ทำหน้าที่เชื่อมเหมือนกัน ดังนั้นจึงอาจเรียกคำทั้งสามหมวดรวมกันว่า คำเชื่อม (วิจิตรน ภาณุพงศ์, 2532: 78) ทั้งนี้ วิจิตรนไม่ได้เน้นพิจารณาในด้านความหมายหรือหน้าที่ต่าง ๆ ของคำเชื่อม ซึ่งใน

งานวิจัยพัฒนาการของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ นี้ นอกจากผู้วิจัยจะศึกษาการปรากฏของคำเชื่อมในแต่ละสมัยแล้ว ยังศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านหน้าที่ของคำเชื่อมอีกด้วย นักไวยากรณ์ไทยที่ได้กล่าวถึงประเภทของคำเชื่อมไว้อย่างละเอียด คือ นววรรณ พันธุมธา (2554) ดังจะกล่าวถึงในลำดับถัดไป

2.1.3 คำเชื่อมในตำราไวยากรณ์ไทยของนววรรณ พันธุมธา (2554)

นววรรณ พันธุมธา (2554: 90) ให้นิยาม “คำเชื่อม” ว่า หมายถึง คำ หรือกลุ่มคำ ที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำ กลุ่มคำ หรือประโยค เช่น แจกกันบนโต๊ะตกลงมาแตก “บน” เป็นคำที่บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ระหว่างคำนาม “แจกกัน” กับคำนาม “โต๊ะ” ฉันเห็นเขาแต่เขาไม่เห็นฉัน “แต่” เป็นคำที่บอกความขัดแย้งระหว่างประโยค “ฉันเห็นเขา” กับประโยค “เขาไม่เห็นฉัน” เป็นต้น

นววรรณ พันธุมธา (2554: 89) ยังได้แสดงประเภทของคำเชื่อมไว้ 2 ประเภทตามลักษณะการประกอบคำ คือ คำเชื่อมเดี่ยว หมายถึง คำคำเดียวที่เป็นคำเชื่อม เช่น คำว่า *กว่า ถ้า เพราะ* เป็นต้น และคำเชื่อมผสม หมายถึง กลุ่มคำที่มีคำเชื่อมเดี่ยวเป็นส่วนประกอบอย่างน้อย 1 คำ เช่น คำว่า *ถ้าเมื่อ เพราะ* เป็นต้น นอกจากนี้ ยังจำแนกคำเชื่อมตามความหมายไว้อย่างละเอียดถึง 21 ประเภท ได้แก่

- (1) คำเชื่อมบอกเจ้าของ ใช้หน้าคำนามที่บอกเจ้าของ ได้แก่ *ของ แห่ง*
- (2) คำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วม ใช้หน้าคำนามที่บอกผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ *กับ (กะ)*
- (3) คำเชื่อมบอกเครื่องมือ ใช้หน้าคำนามที่บอกเครื่องมือ ได้แก่ *ด้วย กับ โดย*
- (4) คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ ใช้หน้าคำนามที่บอกสถานที่ ได้แก่ *ใน*

นอก เหนือ บน

- (5) คำเชื่อมบอกแหล่งเดิม ใช้หน้าคำนามที่บอกแหล่งเดิม ได้แก่ *จาก*
- (6) คำเชื่อมบอกจุดหมาย ใช้หน้าคำนามที่บอกจุดหมาย ได้แก่ *สู่ ยัง แก่ แต่ ต่อ*
- (7) คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลา ใช้หน้าคำนามที่บอกเวลา ได้แก่ *ภายใน*

ใกล้ พอ ครั้น เป็นต้น

- (8) คำเชื่อมบอกลักษณะ ใช้หน้าคำนามหรือประโยคที่บอกลักษณะ ได้แก่ *โดย*

ด้วย

(9) คำเชื่อมบอกความคล้ายตาม ใช้หน้าคำนามหรือคำกริยา หรือประโยค หรือใช้หลังคำนามที่บอกความหมายทำนองเดียวกัน ไม่ขัดกัน กล่าวรวมกันได้ ได้แก่ และ ทั้ง ไหนจะ เป็นต้น

(10) คำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบ ใช้หน้าคำนามหรือประโยคที่บอกการเปรียบเทียบ ได้แก่ กว่า ปาน ราว เป็นต้น

(11) คำเชื่อมบอกความขัดแย้ง ใช้หน้าคำกริยาหรือประโยคที่แสดงความขัดแย้ง ได้แก่ ทั้ง แต่ ถึง เป็นต้น

(12) คำเชื่อมบอกความให้เลือกเอา ใช้หน้าคำนาม คำกริยา หรือประโยคที่มีความหมายให้เลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ หรือ หรือไม่ว่า

(13) คำเชื่อมบอกความยกเว้น ใช้หน้าคำนามหรือประโยคที่ไม่รวมอยู่ด้วยกัน ได้แก่ นอกจาก ยกเว้น เป็นต้น

(14) คำเชื่อมบอกเหตุ ใช้หน้าคำนามหรือประโยคที่แสดงเหตุ ได้แก่ เพราะ ด้วย เป็นต้น

(15) คำเชื่อมบอกผล ใช้หน้าคำกริยาที่แสดงผล ได้แก่ จึง เลย

(16) คำเชื่อมบอกเนื้อความ ใช้หน้าคำหรือประโยคที่บอกเนื้อความ ได้แก่ ว่า

(17) คำเชื่อมบอกการขยายความ ใช้หน้าคำกริยาหรือประโยคซึ่งขยายความของคำนามหรือคำกริยาให้ชัดเจนขึ้น ได้แก่ ซึ่ง อัน

(18) คำเชื่อมบอกการอ้างถึง ใช้หน้าคำกริยาหรือประโยคซึ่งอ้างถึงเรื่องที่ผู้ฟังรู้แล้วหรืออาจจะรับรู้ได้ ได้แก่ ที่

(19) คำเชื่อมบอกการแนะนำ ใช้หน้าคำหรือประโยคที่แนะนำคำหรือประโยคที่มาข้างหน้า ได้แก่ คือ กล่าวคือ ได้แก่

(20) คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง ใช้หน้าคำหรือประโยคที่แสดงตัวอย่าง ได้แก่ เช่น อาทิ

(21) คำเชื่อมเน้นความสัมพันธ์ ใช้ระหว่างคำ กลุ่มคำ หรือประโยคที่ต้องการเน้นว่าสัมพันธ์กัน ได้แก่ ก็

กล่าวได้ว่า นอกจากนิยามคำเชื่อมตามแนวคิดของนวรรณจะครอบคลุมทั้งคำบุพบท คำสันธาน คำเชื่อมนาม และคำเชื่อมอนุพากย์แล้ว นวรรณยังจำแนกคำเชื่อมตามความหมายไว้

อย่างละเอียดถึง 21 ประเภท ซึ่งผู้วิจัยจะนำกรอบเกณฑ์นี้มาใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาความหมายหรือหน้าที่ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ต่อไป

2.1.4 คำเชื่อมในตำราบรรทัดฐานภาษาไทยของวิจิตรน ภาณุพงศ์ และอนันต์ เหล่าเลิศวรกุล (2551)

นอกจากตำราไวยากรณ์ไทยทั้ง 3 เล่มที่กล่าวมาแล้ว ยังมีตำราอีกเล่มที่กล่าวถึงคำที่ทำหน้าที่อย่างคำเชื่อม คือ บรรทัดฐานภาษาไทย ในตำราบรรทัดฐานภาษาไทยจำแนกหมวดคำเป็น 12 ชนิด ได้แก่ คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำช่วยกริยา คำวิเศษณ์ คำที่เกี่ยวกับจำนวน คำบอกกำหนด คำบุพบท คำเชื่อม คำลงท้าย คำอุทาน และคำปฏิเสธ คำที่ทำหน้าที่อย่างคำเชื่อม ได้แก่ คำบุพบทและคำเชื่อม ซึ่งมีลักษณะดังนี้

2.1.4.1 คำบุพบท

คำบุพบท หรือ คำบุพบท หมายถึง คำที่ปรากฏหน้านามวลีและประกอบกันเข้าเป็นบุพบทวลี คำบุพบทมักมีความหมายเพื่อบอกหน้าที่ ความเกี่ยวข้อง ความมุ่งหมาย ความเป็นเจ้าของ ฯลฯ ของนามวลีที่สัมพันธ์กับคำกริยา หรือบอกความสัมพันธ์ระหว่างนามวลีกับนามวลีในประโยคเดียวกัน

คำบุพบทรวมกับนามวลีที่ตามมาเป็นบุพบทวลี ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายนามวลีหรือกริยาวลีที่อยู่ข้างหน้า เช่น ปากกาของฉันทายบ้อย ของ เป็นคำบุพบท ปรากฏหน้านามวลี ฉันท และรวมกันเป็นบุพบทวลี ของฉันท ใช้ขยายคำนาม ปากกา บุพบทวลี ของฉันท รวมกับนามวลี ปากกา กลายเป็นนามวลีเดียวกันว่า ปากกาของฉันท

คำบุพบทใช้บอกความหมายหลายประการ ที่พบมากได้แก่ บอกตำแหน่งที่ตั้ง สถานที่ เช่น พวกเราแวะซื้อขนมข้างทาง บอกสาเหตุ เช่น เขามีกำลังต่อสู้โรคร้ายเพราะคำพูดของเธอ บอกความมุ่งหมาย เช่น น้องตั้งใจเรียนต่อเพื่ออนาคตของตัวเอง บอกความเป็นเจ้าของ เช่น แมวของคุณ แหวนหาย ไปจากบ้าน บอกผู้ที่ทำกริยาร่วมกัน เช่น เขาวางแผนไปเที่ยวกับเพื่อน ๆ บอกผู้รับประโยชน์ เช่น เรากล่าวคำสรรเสริญแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า บอกเวลา เช่น เขามาหลับเอาตอนตีสาม บอกเครื่องมือที่ใช้ทำ เช่น เขาจับปลาด้วยมือเปล่า บอกสิ่งที่ต้องการเปรียบเทียบ เช่น อย่ารักเขายิ่งกว่าผม

2.1.4.2 คำเชื่อม

คำเชื่อม หมายถึง คำที่ใช้เชื่อมคำ วลี หรือประโยคเข้าด้วยกัน คำเชื่อมมี 4 ชนิด ได้แก่ คำเชื่อมสมภาค คำเชื่อมอนุประโยค คำเชื่อมเสริม และคำเชื่อมสัมพันธ์สาร

1) คำเชื่อมสมภาค หมายถึง คำเชื่อมที่ใช้เชื่อมหน่วยทางภาษาตั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไปเข้าเป็นหน่วยทางภาษาหน่วยเดียวกัน อาจเป็นคำนามกับคำนาม คำสรรพนามกับคำสรรพนาม คำนามกับคำสรรพนาม นามวลีกับนามวลี ปริมาณวลีกับปริมาณวลี วิเศษณ์วลีกับวิเศษณ์วลี กริยาวลีกับกริยาวลี บุพบทวลีกับบุพบทวลี ประโยคย่อยกับประโยคย่อย หรืออนุประโยคกับอนุประโยคก็ได้ หน่วยทางภาษา 2 หน่วยที่เชื่อมด้วยคำเชื่อมสมภาคยังคงมีหน้าที่เหมือนกับหน่วยทางภาษาที่มารวมกันนั้น เพียงแต่เป็นหน่วยที่ใหญ่กว่า คำเชื่อมสมภาค ได้แก่ กับ (กะ) และ หรือ แต่ เช่น น้ำกะน้ำมันเข้ากันไม่ได้ (กะ เป็นคำเชื่อมสมภาคเชื่อมคำนาม “น้ำ” กับคำนาม “น้ำมัน”) เขาจะไปแล้วและเขาจะกลับมาที่นี่อีก (และ เป็นคำเชื่อมสมภาคเชื่อมประโยคย่อย “เขาจะไปแล้ว” กับประโยคย่อย “เขาจะกลับมาที่นี่อีก”) เป็นต้น

2) คำเชื่อมอนุประโยค หมายถึง คำที่นำหน้าอนุประโยคในประโยคซ้อน แล้วทำหน้าที่ร่วมกันเป็นส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของประโยคหลัก คือ อาจเป็นหน่วยประธาน หน่วยกรรม หน่วยเติมเต็ม หรือเป็นส่วนขยายส่วนใดส่วนหนึ่งของประโยคหลัก คำเชื่อมอนุประโยคมี 3 ชนิด ได้แก่ คำเชื่อมนามานุประโยค คำเชื่อมคุณานุประโยค และคำเชื่อมวิเศษยานุประโยค

(1) คำเชื่อมนามานุประโยค ได้แก่ คำว่า ที่ ว่า ให้ ที่ว่า ซึ่งนำหน้านามานุประโยค คือ อนุประโยคที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธาน หน่วยกรรม หรือหน่วยเติมเต็มของประโยคซ้อน เช่น เขาพูดว่าเขาจะมา “ว่าเขาจะมา” เป็นนามานุประโยค ทำหน้าที่เป็นกรรมของประโยคซ้อน คำว่า ว่า เป็นคำเชื่อมนามานุประโยค

(2) คำเชื่อมคุณานุประโยค ได้แก่ คำว่า ที่ ซึ่ง อัน ซึ่งนำหน้าคุณานุประโยค คือ อนุประโยคที่ขยายนามวลีในประโยคซ้อน เช่น เด็กที่ได้รับรางวัลเป็นน้องฉัน “ที่ได้รับรางวัล” เป็นคุณานุประโยค ทำหน้าที่ขยายนามวลี เด็ก และร่วมกับนามวลี เด็ก เป็นประธานของประโยคซ้อน คำว่า ที่ เป็นคำเชื่อมคุณานุประโยค

(3) คำเชื่อมวิเศษยานุประโยค เป็นคำเชื่อมซึ่งนำหน้าวิเศษยานุประโยค คือ อนุประโยคที่ทำหน้าที่ขยายกริยาวลีและทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของกริยาวลีในประโยคซ้อน

คำเชื่อมวิเศษณานุประโยคมี 2 ประเภท คือ คำเชื่อมวิเศษณานุประโยคที่ปรากฏหลังประโยคหลัก กับคำเชื่อมวิเศษณานุประโยคที่ปรากฏต้นประโยค เช่น เขาไม่มาทำงานเพราะลูกไม่สบาย “เพราะลูกไม่สบาย” เป็นวิเศษณานุประโยคที่ปรากฏหลังประโยคหลัก ทำหน้าที่ขยายกริยาวลี ไม่มาทำงาน วิเศษณานุประโยคร่วมกับ ไม่มาทำงาน ทำหน้าที่เป็นกริยาวลีของประโยคซ้อน คำว่า เพราะ เป็นคำเชื่อมวิเศษณานุประโยค

3) **คำเชื่อมเสริม** หมายถึง คำเชื่อมที่เพิ่มขึ้นเพื่อให้หน่วยภาษา 2 หน่วยสัมพันธ์กันได้ชัดเจนขึ้น คำเชื่อมเสริม ได้แก่ จึง เลย ถึง ก็ คำเชื่อมเสริมอาจปรากฏในประโยคสามัญ ประโยครวม ประโยคซ้อน หรือปรากฏในประโยคซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งของสัมพันธ์สารก็ได้ เช่น ก็ถูกของคุณ คำว่า ก็ เป็นคำเชื่อมเสริมหน้ากริยาวลี ใช้เชื่อมประโยคกับสถานการณ์หรือสิ่งที่กล่าวถึงมาก่อนหน้า ประโยคสามัญที่ปรากฏคำสรรพนามแยกส่วน เช่น ต่าง บ้าง อาจปรากฏคำเชื่อมเสริม ก็ หน้าคำกริยา เช่น เราต่างก็โต ๆ กันแล้ว เป็นต้น

4) **คำเชื่อมสัมพันธ์สาร** หมายถึง คำเชื่อมประโยคตั้งแต่ 2 ประโยคขึ้นไปให้รวมกันเป็นสัมพันธ์สารเดียวกัน เช่น อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี อย่างไรเสีย แม้กระนั้น ในที่สุด ทว่า แต่ทว่า ทั้งนี้ อนึ่ง ฯลฯ เช่น # เขาเพียงพูดคุยเพื่อลอบประโลมเธอหลายครั้ง # พาไปเที่ยวก็แล้ว # พาไปดูหนังก็หลายหน # แม้กระนั้น # เธอก็ไม่อาจคลายความเศร้าคิดถึงสามีที่ด่วนจากไป # คำเชื่อมสัมพันธ์สารบางคำมีรูปซ้ำกับคำเชื่อมสมภาค คำเชื่อมวิเศษณานุประโยค และคำเชื่อมเสริม เช่น # ระหว่างที่นั่งรถไปโรงพยาบาล ฉันเกิดเจ็บครรภ์ขึ้นมากะทันหัน # รถติดมาก # โรงพยาบาลก็ยังอยู่ไกลอีก # แล้ว # ฉันก็คลอດลูกชายออกมาในรถแท็กซี่คันนั่นเอง # , # ฉันเตือนแล้วนะว่าไปกันตามลำพัง # มันอันตราย # ก็ # ตามใจพวกเธอก็แล้วกัน # เมื่อเตือนแล้วไม่รู้จักฟัง # เป็นต้น

เมื่อพิจารณา “คำเชื่อม” ในตำราบรรทัดฐานภาษาไทยพบว่า แตกต่างจาก “คำเชื่อม” ในตำราไวยากรณ์ไทย กล่าวคือ แม้ตำราไวยากรณ์ไทยของนवरรณจะใช้คำว่า “คำเชื่อม” เช่นกัน หากแต่นवरรณไม่ได้หมายรวมคำเชื่อมประเภทคำเชื่อมสัมพันธ์สารซึ่งเชื่อมระหว่างประโยคกับอีกหลาย ๆ ประโยคนี้ไว้ในขอบเขตคำเชื่อม คำเชื่อมตามแนวคิดของนवरรณเป็นคำที่ใช้แสดงความสัมพันธ์สูงสุดเพียงระดับประโยคกับประโยคเท่านั้น

จากแนวคิดเกี่ยวกับคำที่ทำหน้าที่อย่างคำเชื่อมในตำราไวยากรณ์ไทยทั้ง 4 เล่ม ข้างต้น มีทั้งลักษณะที่สอดคล้องและลักษณะที่แตกต่างกัน สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. **ตำราหลักภาษาไทย** จำแนกคำที่ทำหน้าที่อย่างคำเชื่อมเป็นคำบุพบทและคำสันธาน โดยคำบุพบทยังจำแนกเป็นคำบุพบทที่ไม่เชื่อมกับบทอื่นและคำบุพบทที่เชื่อมกับบทอื่น ลักษณะที่สอดคล้องกันกับตำราอีก 3 เล่ม คือ บุพบทที่เชื่อมกับบทอื่น ตำราเล่มถัดมา คือ **ตำราโครงสร้างของภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์** จำแนกเป็นคำบุพบท คำเชื่อมนาม และคำเชื่อมอนุพากย์ **ตำราบรรทัดฐานภาษาไทย** จำแนกเป็นคำบุพบทและคำเชื่อม ส่วน**ตำราไวยากรณ์ไทย**นั้นไม่ได้จำแนกประเภทย่อยเหมือนตำราเล่มอื่น โดยใช้ชื่อเรียกว่า “คำเชื่อม” ซึ่งหมายรวมทั้งคำบุพบท คำสันธาน คำเชื่อมนาม และคำเชื่อมอนุพากย์

2. ประเด็นที่ตำราแต่ละเล่มมีความแตกต่างจากตำราเล่มอื่น ได้แก่ **ตำราหลักภาษาไทย** มีบุพบทประเภทที่ไม่เชื่อมกับบทอื่น พระยาอุปกิตศิลปสาร กล่าวว่า เป็นบุพบทที่รับอิทธิพลมาจากภาษาบาลี ใช้นำหน้าคำร้องเรียก แต่ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นบทเชื่อมกับคำร้องเรียกนั้น เช่น *ดูกร ดูรา* ซึ่งคำบุพบทประเภทนี้ไม่อยู่ในคำที่ทำหน้าที่อย่างคำเชื่อมในตำราอีก 3 เล่มที่เหลือ

ตำราบรรทัดฐานภาษาไทย ปรากฏคำเชื่อมสัมพันธ์สารซึ่งเป็นประเภทย่อยของคำเชื่อม ใช้เชื่อมประโยคตั้งแต่ 2 ประโยคขึ้นไปให้รวมกันเป็นสัมพันธ์สารเดียวกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับสันธานเชื่อมเพื่อให้ความสละสลวย เช่น *อันว่า อย่างไรก็ดี* ของ**ตำราหลักภาษาไทย** แต่ในตำราอีก 2 เล่ม คือ **ตำราโครงสร้างของภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์** และ**ตำราไวยากรณ์ไทย** หากเป็นการเชื่อมระดับประโยคจะใช้คำเชื่อมเชื่อมประโยคเพียง 2 ประโยคให้รวมกันเท่านั้น ไม่หมายรวมการเชื่อมประโยคที่มีมากกว่า 2 ประโยคขึ้นไป

ตำราโครงสร้างของภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์ เป็นตำราที่เน้นพิจารณาตำแหน่งการปรากฏของคำในประโยคเพื่อจำแนกชนิดของคำ ไม่ได้มุ่งเน้นพิจารณาความหมายของคำ จึงไม่ปรากฏการจำแนกความหมายของคำเชื่อมดังในตำราอีก 3 เล่ม ที่จำแนกคำบุพบท คำสันธาน หรือคำเชื่อมตามความหมายด้วย แม้**ตำราโครงสร้างของภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์** ไม่ได้มุ่งเน้นจำแนกความหมายของคำที่ทำหน้าที่อย่างคำเชื่อม แต่พบว่า มีข้อดี คือ ทำให้สามารถจำแนกชนิดของคำออกจากกันได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงเลือกนำกรอบประโยคทดสอบคำเชื่อมตาม**ตำราโครงสร้างของภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์** มาประยุกต์ใช้ในการจำแนกคำเชื่อมออกจากหมวดคำอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องได้

ตำราไวยากรณ์ไทย เป็นตำราที่มุ่งเน้นพิจารณาทางด้านความหมายของคำมากกว่าการจำแนกประเภทย่อยของคำที่ทำหน้าที่อย่างคำเชื่อม ดังการจำแนกความหมายของคำเชื่อมถึง 21

ความหมาย และเรียกคำที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำ กลุ่มคำ หรือประโยคเหล่านี้ว่า “คำเชื่อม” ผู้วิจัยจึงประยุกต์กรอบการพิจารณาความหมายของคำเชื่อมของตำราไวยากรณ์ไทยมาใช้ในการพิจารณาความหมายหรือหน้าที่ต่าง ๆ ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้

3. แม้ใช้ชื่อเรียกชนิดคำเหมือนกัน แต่ก็มีลักษณะที่แตกต่างกัน ที่เห็นเด่นชัด คือ คำบุพบท นำหน้าคำที่เป็นเจ้าของ ได้แก่ *ของ แห่ง* ในตำรา**หลักภาษาไทย** สอดคล้องกับบุพบทบอกความเป็นเจ้าของ ในตำรา**บรรทัดฐานภาษาไทย** แต่คำบุพบทประเภทนี้ในตำรา**โครงสร้างของภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์** ไม่ได้จัดให้อยู่ในคำบุพบท แต่จัดเป็นคำเชื่อมนาม อย่างไรก็ตาม ยังอยู่ในหมวดคำเชื่อม ประเภทคำเชื่อมบอกเจ้าของ ในตำรา**ไวยากรณ์ไทย**

4. การจำแนกคำที่ทำหน้าที่อย่างคำเชื่อมตามความหมายในตำราไวยากรณ์ไทยทั้ง 3 เล่ม ได้แก่ **ตำราหลักภาษาไทย** **ตำราไวยากรณ์ไทย** และ**ตำราบรรทัดฐานภาษาไทย** พบว่ามีทั้งลักษณะที่สอดคล้องและแตกต่างกันดังนี้

4.1 **ตำราหลักภาษาไทย** จำแนกบุพบท เป็นบุพบทนำหน้าบอกสถาน ประเภทนำหน้าบอกสถานที่ทั่วไป นำหน้าบอกสถานที่เฉพาะ และนำหน้าบอกระยะเวลาของสถานที่ สอดคล้องกับคำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ใน**ตำราไวยากรณ์ไทย** แต่บุพบทนำหน้าบอกสถานประเภทนำหน้าบอกสถานที่ต้นเค้า เช่น *แต่ จาก* **ตำราไวยากรณ์ไทย** จัดให้อยู่ในประเภทคำเชื่อมบอกแหล่งเดิม และบุพบทประเภทนำหน้าบอกสถานที่เบี่ยงปลาย เช่น *สู่ ถึง* **ตำราไวยากรณ์ไทย** จัดให้อยู่ในประเภทคำเชื่อมบอกจุดหมาย ส่วนใน**ตำราบรรทัดฐานภาษาไทย** จัดเป็นบุพบทบอกตำแหน่ง ที่ตั้ง สถานที่

4.2 **ตำราหลักภาษาไทย** จำแนกบุพบทนำหน้าบอกลักษณะ เป็น 2 ประเภท ได้แก่

4.2.1 นำหน้าบทยที่บอกลักษณะเป็นเครื่องใช้หรือมีอาการร่วมกัน ตามกัน หรือแสดงอาการต่าง ๆ ได้แก่ คำว่า *ด้วย กับ ทั้ง โดย ตาม* ฯลฯ ซึ่งแตกต่างจาก**ตำราไวยากรณ์ไทย** ที่จำแนกบุพบทนำหน้าบอกลักษณะนี้ออกเป็นคำเชื่อมหลายประเภท ได้แก่ บุพบทนำหน้าบทยที่บอกลักษณะเครื่องใช้ **ตำราไวยากรณ์ไทย** จัดให้อยู่ในประเภทคำเชื่อมบอกเครื่องมือ ดังตัวอย่าง *ตัดด้วยไม้ เห็นกับตา* บุพบทนำหน้าบทยที่มีอาการร่วมกัน ตามกัน **ตำราไวยากรณ์ไทย** จัดให้อยู่ในประเภทคำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วม ดังตัวอย่าง *อยู่ด้วยกัน ไปกับเพื่อน* บุพบทนำหน้าบทยที่แสดงอาการต่าง ๆ **ตำราไวยากรณ์ไทย** จัดให้อยู่ในประเภทคำเชื่อมบอกลักษณะ ดังตัวอย่าง *กล่าวโดยจริง*

4.2.2 นำหน้าบทบอกลักษณะเป็นผู้รับและเป็นความประสงค์ของบทหน้า ได้แก่ คำว่า *แก่ แต่ ต่อ เพื่อ สำหรับ เฉพาะ* คำเชื่อมเหล่านี้ **ตำราไวยากรณ์ไทย**จัดให้อยู่ในประเภท คำเชื่อมบอกจุดหมาย ดังตัวอย่าง *ให้เงินแก่บุตร ถวายแด่เจ้านาย* เป็นต้น

คำเชื่อมบอกลักษณะตาม**ตำราไวยากรณ์ไทย**เป็นเพียงส่วนย่อยของ บัพพหน้าหน้าบทบอกลักษณะของ**ตำราหลักภาษาไทย** ทั้งนี้ **ตำราไวยากรณ์ไทย**อาจมองว่าคำ บัพพหน้าหน้าบทบอกลักษณะตามกรอบเกณฑ์ของ**ตำราหลักภาษาไทย** บอกลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น บอกลักษณะเครื่องใช้ บอกลักษณะอาการร่วมกัน บอกลักษณะผู้รับ ฯลฯ การจำแนกคำ บัพพหน้าหน้าบทบอกลักษณะออกเป็นคำเชื่อมประเภทต่าง ๆ จะทำให้เห็นหน้าที่ของคำเชื่อมได้ ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

4.3 **ตำราหลักภาษาไทย** มีบัพพหน้าหน้าบทบอกประมาณ หมายถึง บัพพหน้าหน้าคำหรือวลีที่ทำหน้าที่บอกกำหนดจำนวน ได้แก่ นำหน้าบทบอกกำหนดแน่นอน คำบัพพหน้ากลุ่มนี้ เช่น *สิ้น ทั้ง ทั้งสิ้น หหมดทั้ง ตลอด พอ ฯลฯ* และนำหน้าบทบอกกำหนดไม่แน่นอน คำบัพพหน้ากลุ่มนี้ เช่น *เกือบ ประมาณ สัก ราว ฯลฯ* ซึ่งคำบัพพหน้าหน้าบทบอกประมาณทั้งสองกลุ่มนี้ไม่ถือเป็นคำเชื่อมตามกรอบเกณฑ์ของ**ตำราไวยากรณ์ไทย** ซึ่ง**ตำราไวยากรณ์ไทย**คำประเภทนี้จัดอยู่ในชนิดคำขยาย ประเภทคำเสริมคำบอกจำนวน เป็นคำที่ใช้ขยายคำบอกจำนวน บอกความหมายเพิ่มเติมเกี่ยวกับจำนวน เช่น *เด็กสัก 10 คน เด็กทั้ง 10 คน* เป็นต้น เช่นเดียวกับ**ตำราบรรทัดฐานภาษาไทย**ที่จัดอยู่ในชนิดคำที่เกี่ยวกับจำนวน และเป็นหมวดคำที่เกี่ยวกับจำนวนใน**ตำราโครงสร้างของภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์**

4.4 **ตำราหลักภาษาไทย** มีคำสันธานประเภทเชื่อมความต่างต่อนกันบางคำ เช่น คำว่า *อนึ่ง อีกประการหนึ่ง ฯลฯ* และคำเชื่อมเพื่อให้ความสละสลวยบางคำ เช่น คำว่า *อย่างไรก็ดี อย่างไรก็ตาม ฯลฯ* คำเหล่านี้มีลักษณะคล้ายคำเชื่อมสัมพันธ์สารใน**ตำราบรรทัดฐานภาษาไทย** เป็นการเชื่อมข้อความหรือประโยคหลาย ๆ ประโยคเข้าด้วยกัน ซึ่งคำสันธานที่มีลักษณะเช่นนี้จะไม่ถือเป็นคำเชื่อมตามกรอบเกณฑ์ของ**ตำราไวยากรณ์ไทย** และ**ตำราโครงสร้างของภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์**

4.5 **ตำราหลักภาษาไทย** คำสันธานเชื่อมความที่เป็นเหตุผลแก่กัน เช่น คำว่า *ฉะนั้น...จึง เพราะ จึง* คำสันธานประเภทนี้ **ตำราไวยากรณ์ไทย** จะแยกออกเป็นคำเชื่อม 2 ประเภท ได้แก่ คำเชื่อมบอกเหตุ เช่น คำว่า *เพราะ ด้วย* และคำเชื่อมบอกผล เช่น คำว่า *จึง เลย*

กล่าวโดยสรุป จากแนวคิดเกี่ยวกับคำเชื่อมในตำราไวยากรณ์ไทยทั้ง 4 เล่ม ข้างต้น จะเห็นว่า นักไวยากรณ์มักจะแยกหมวดคำระหว่างคำบุพบท คำสันธาน และคำเชื่อม ซึ่งมีทั้งลักษณะที่สอดคล้องและลักษณะที่แตกต่างกันในแต่ละตำราดังที่ได้กล่าวไป อย่างไรก็ตาม มีเพียงตำราไวยากรณ์ไทยของนวรรณ พันธุมธาที่เรียกชนิดคำเหล่านี้รวมกันว่า “คำเชื่อม” อาจเพราะมองว่าทั้งคำบุพบท คำสันธาน หรือคำเชื่อม (คำเชื่อมนามและคำเชื่อมอนุพากย์) ต่างทำหน้าที่เป็นหน่วยเชื่อมเหมือนกัน ด้วยเหตุนี้ คำว่า “คำเชื่อม” ตามแนวคิดของนวรรณ พันธุมธา จึงสอดคล้องกับการศึกษาพัฒนาการของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ เพราะงานวิจัยนี้ไม่ได้มุ่งที่จะศึกษาว่า คำที่ทำหน้าที่เป็นบทเชื่อม เป็นคำเชื่อมตามชนิดคำบุพบทหรือคำสันธาน แต่มุ่งเน้นที่จะศึกษาหน้าที่ (ความหมาย) ของคำเชื่อมเป็นหลัก ว่าในแต่ละหน้าที่ปรากฏคำเชื่อมใดบ้าง อีกทั้ง เมื่อสมัยเปลี่ยนไป คำเชื่อมในหน้าที่ต่าง ๆ จะยังคงเดิมหรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

คำเชื่อมในงานวิจัยนี้จึงยึดตามนิยามของนวรรณ พันธุมธา กล่าวคือ คำหรือกลุ่มคำที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำ กลุ่มคำ หรือประโยค ทั้งนี้คำเชื่อมประโยคกับประโยค จะศึกษาเพียงคำเชื่อมที่เชื่อมประโยคกับประโยคเพียง 2 ประโยค หรือ 2 อนุพากย์เข้าด้วยกันเท่านั้น หากเป็นการเชื่อมระหว่างประโยคกับอีกหลาย ๆ ประโยคเพื่อรวมเป็นสัมพันธ์สารเดียวกันจะไม่อยู่ในขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้

นอกจากนี้ คำเชื่อมแต่ละคำยังมีหน้าที่ทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน ผู้วิจัยเห็นว่า การจำแนกคำเชื่อมเป็น 21 หน้าที่ตามแนวคิดของนวรรณ พันธุมธา สามารถจำแนกหน้าที่ของคำเชื่อมได้อย่างละเอียด ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์หน้าที่ของคำเชื่อมโดยประยุกต์ตามแนวคิดนี้ในบทที่ 3

2.2 การเปลี่ยนแปลงของภาษา

งานวิจัยคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้นี้เป็นการศึกษาคำเชื่อมในเชิงประวัติตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน เมื่อเวลาผ่านไปหลายช่วงสมัย ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับคำเชื่อม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางหน้าที่หรือความหมายของคำ ทั้งนี้ดุฎิพร ชำนิโรศานต์ (2557: 17-88) ได้จำแนกประเภทการเปลี่ยนแปลงของภาษาออกเป็น 4 ประเภท สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

2.2.1 การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง

การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง พิจารณาว่าเสียงใดเปลี่ยนไปเป็นเสียงใด เสียงใดสูญไปจากภาษา เสียงใดเพิ่มเข้ามาในภาษา และควรพิจารณาว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงแล้ว หรือว่าเป็นเพียงความแตกต่างที่แสดงแนวโน้มว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ความแตกต่างนี้อาจเรียกว่าการแปรหรือการแปรอิสระ

การแปรอิสระ (free variation) คือ คนกลุ่มหนึ่งออกเสียงอย่างหนึ่งแต่กลุ่มอื่นอาจจะออกเสียงต่างไป บางคนในเวลาหนึ่งออกเสียงอย่างหนึ่ง แต่ในเวลาหรือสถานที่ต่างไปก็อาจจะออกเสียงอีกอย่างหนึ่ง ความแตกต่างเช่นนี้เกิดขึ้นในหมู่คนที่พูดภาษาเดียวกันหรือภาษาถิ่นเดียวกัน และไม่มีข้อกำหนดตายตัวแน่นอนว่าเมื่อใดจะออกเสียงอย่างไร จากการเก็บข้อมูลคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้พบว่า คำเชื่อมบางคำมีการแปรอิสระเกิดขึ้น เช่น คำว่า *กี* พบว่า มีการออกเสียงเป็น *กี* และ *กะ* คำว่า *เบ่อ* พบว่า มีการออกเสียงเป็น *เบ่อ* และ *เบอะ* เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงด้านเสียงที่เกิดขึ้นในแต่ละภาษาอาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงเสียงเพียงเสียงเดียว ได้แก่ เสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ หรือการลงน้ำหนัก และการเปลี่ยนแปลงกลุ่มเสียงหรือพยางค์ การเปลี่ยนแปลงด้านเสียงแบ่งได้เป็น 3 ประการ คือ

- 1) การสูญเสียง เสียงที่สูญไปนั้น อาจจะเป็นเสียงพยัญชนะหรือเสียงสระ และเสียงที่สูญไปอาจจะเป็นเสียงในตำแหน่งต้นคำ ท้ายคำ หรือกลางคำ เช่น ภาษาไทยสมัยเก่ามีคำว่า “แมลง” [ml-] เสียง *m* จะสูญไปในภาษาไทยถิ่นเป็น “แลง” [l-] เป็นต้น ทั้งนี้ การสูญเสียงอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเสียงด้วย ได้แก่ 1. การยัดเสียงสระเพื่อชดเชยเสียงพยัญชนะที่สูญไป 2. การเปลี่ยนเป็นเสียงนาสิกเมื่อมีการสูญเสียงพยัญชนะนาสิก และ 3. การเปลี่ยนเสียงซึ่งเกิดจากการย่อคำหรือการสูญกลุ่มเสียงที่ไม่ซ้ำกัน (การรวบพยางค์ การรวบคำ และการตัดพยางค์หรือตัดคำ) สำหรับการเปลี่ยนแปลงเสียงที่เกี่ยวข้องกับคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้นั้น จากการเก็บข้อมูลเอกสารคำเชื่อม พบว่าคำเชื่อมบางคำเกิดการเปลี่ยนแปลงเสียงซึ่งเกิดจากการย่อคำหรือการสูญกลุ่มเสียงที่ไม่ซ้ำกันในลักษณะการตัดพยางค์หรือตัดคำ ได้แก่ คำว่า *หรือว่า* พบว่ามีการออกเสียงโดยตัดคำว่า *หรือ* ออกเหลือเพียงคำว่า *ว่า* ดังตัวอย่างประโยค *อ๊ไปหลาดว่าอ๊ไปโรงเรียน* (ภัทรานี กลับแป้น, 2555: 89)

- 2) การเพิ่มเสียง การเพิ่มเสียงเป็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่เป็นไปได้ยากกว่าการสูญเสียง เสียงที่เพิ่มมานั้นอาจเป็นเสียงพยัญชนะหรือเสียงสระก็ได้ และเสียงที่เพิ่มมาอาจปรากฏใน

ตำแหน่งต้นคำ ท้ายคำ หรือกลางคำ เช่น ภาษาไทยสมัยเก่า คำว่า ยั่ว มีความหมายว่า “ยานพาหนะ” จะเปลี่ยนเป็น ยวด โดยเพิ่มเสียง t เข้าไปเป็นพยัญชนะท้าย

3) การเปลี่ยนเสียงหรือการเปลี่ยนเป็นเสียงอื่น การเปลี่ยนเสียงหรือการเปลี่ยนเป็นเสียงอื่นอาจจะเกิดขึ้นด้วยเหตุต่าง ๆ กัน เช่น เสียงเปลี่ยนแปลงเพื่อขดเซยเสียงที่สูญไป เสียงเปลี่ยนไปเพื่อให้เกิดความกลมกลืนกับเสียงแวดล้อม เป็นต้น การเปลี่ยนเสียงอาจจะเกิดกับเสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ หรือการลงน้ำหนัก ตัวอย่างในภาษาไทยดั้งเดิม มีเสียง *ʔb/ เสียงควบกกล้า *ʔb/ จะเปลี่ยนเป็นเสียงเดี่ยว d ในภาษาไทย เช่น ดี ดอก ดอง

2.2.2 การเปลี่ยนแปลงด้านศัพท์

การเปลี่ยนแปลงด้านศัพท์ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ การสูญเสียศัพท์และการเพิ่มศัพท์

1) การสูญเสียศัพท์ คือ การที่คำศัพท์หรือสำนวนบางคำได้สูญไปจากภาษา เนื่องจากเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปความคิดเกี่ยวกับบางเรื่องสูญไป ส่งผลให้คำศัพท์ที่ใช้สื่อความคิดนั้นสูญไปด้วย เช่น จากข้อมูลคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ ผู้วิจัยพบว่าเคยปรากฏคำเชื่อม ในกลาง “บอกความสัมพันธ์ทางเวลา” ในสมัยอยุธยาแต่คำนี้ไม่พบในข้อมูลปัจจุบัน นอกจากนี้ คำศัพท์อาจสูญไปจากภาษาเพราะการสร้างคำที่มีความหมายไม่ต่างกันมากหรือมีความหมายเหมือนกันขึ้นใช้ เมื่อคำ 2 คำ มีความหมายเหมือนหรือใกล้เคียงกันมาก คำหนึ่งซึ่งเป็นที่นิยมมากกว่าจะคงอยู่ต่อไป เช่น ปล้า มวย-มวยปล้ำ ตัดผ้า-ผ้าตัด เมื่อความหมายของศัพท์ไม่ต่างกัน คำที่นิยมมากกว่า คือ มวยปล้ำ และผ้าตัด จึงคงอยู่ ส่วนปล้ามวย และตัดผ้า ได้สูญไป

การเปลี่ยนแปลงด้านการสูญเสียศัพท์ อาจมองว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านความหมาย โดยถือเกณฑ์ที่ว่า คำจะมีความหมายแคบเข้าหรือมีที่ใช้บ่อยลง ๆ จนในที่สุดคำนั้นจะไม่มี ความหมาย หรือไม่มีที่ใช้ในภาษา

2) การเพิ่มศัพท์ คือ การมีคำศัพท์เพิ่มขึ้นในคลังคำโดยอาจเกิดจากการสร้างศัพท์ หรือการยืมศัพท์ เนื่องจากแนวความคิดและเทคโนโลยีใหม่ ๆ รุดหน้าไปตามยุคสมัย ส่งผลให้ต้องมีคำศัพท์สำหรับเรียกหรืออ้างถึงสิ่งนั้น การสร้างศัพท์ใหม่มีวิธีการต่าง ๆ กัน วิธีหนึ่งคือการสร้างโดยไม่มีต้นแบบหรือแนวเทียบ เช่น oxygen อีกวิธีคือการสร้างโดยใช้แนวเทียบ เช่น เดิมในภาษามีคำว่า gas ต่อมาพบคำว่า gaslight เพิ่มขึ้นมาในคลังคำ ซึ่งคำว่า gaslight เป็นการสร้างโดยใช้แนวเทียบ จาก sunlight daylight นอกจากนี้ ยังมีการสร้างศัพท์โดยนำคำที่มีอยู่แล้วในภาษามารวมกันเป็นคำ ประสม คำซ้อน เช่น แผลกแยก อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี

นอกจากที่คุชฎีพรกล่าวแล้ว ผู้วิจัยพบว่าการเพิ่มศัพท์ใหม่ในภาษายังอาจเกิดจากการที่คำสองคำหรือมากกว่าปรากฏอยู่ใกล้ชิดกันและมักใช้ร่วมกันอยู่เสมอ ส่งผลให้เกิดคำเชื่อมผสมขึ้นมากลายเป็นคำเชื่อมใหม่ ทั้งนี้อาจยังรวมกันไม่สนิทแนบแน่น เช่น คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ *คั้นกับ ถั่ว* มักปรากฏอยู่ใกล้ชิดกันและใช้ร่วมกันอยู่เสมอ จึงเกิดคำเชื่อมผสม *คั้นถั่ว* เพิ่มขึ้น แม้ยังไม่รวมกันสนิทแนบแน่นก็ตาม

2.2.3 การเปลี่ยนแปลงด้านไวยากรณ์

การเปลี่ยนแปลงด้านไวยากรณ์ แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำ การเปลี่ยนแปลงระเบียบของถ้อยคำ เช่น บุรุษ พจน์ การก มาลา และการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง

1) การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำ คำอาจมีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ โดยเปลี่ยนจากหน้าที่หนึ่งเป็นอีกหน้าที่หนึ่ง หรือหน้าที่ที่เคยมีอยู่ลดน้อยลงไป หรือมีหน้าที่เพิ่มมากกว่าเดิม เช่น คำว่า *before* ทำหน้าที่เป็นบุพบท มีนามตามหลัง เช่น *I come before sunrise*. ต่อมาประโยคปรากฏหลัง *before* ได้ เช่น *I come before the sun rose*. คำว่า *before* จึงทำหน้าที่เพิ่มขึ้น คือเป็นสันธานด้วย ทั้งนี้ จากการเก็บข้อมูลภาษาไทยถิ่นใต้พบว่า คำเชื่อมมีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ กล่าวคือ เมื่อเวลาเปลี่ยนไปคำเชื่อมบางคำมีหน้าที่เพิ่มมากขึ้น บางคำมีหน้าที่ลดน้อยลง เช่น คำว่า *แค่* ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-3 ทำหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ กระทั่งสมัยปัจจุบัน *แค่* ทำหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางเวลาเพิ่มมาอีก 1 หน้าที่

2) การเปลี่ยนแปลงระเบียบของถ้อยคำ ภาษาบางภาษาจะมีระเบียบในการบ่งบอกเพศ พจน์ การก บุรุษ ฯลฯ เช่น ภาษาไทยสมัยก่อนเคยมีคำสรรพนามซึ่งบ่งบอกพจน์ต่างกัน คือ ทวีพจน์ (เขา) พหูพจน์ (เขา) แต่ปัจจุบันไม่มีระเบียบดังกล่าว

3) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง หมายถึงรวมถึง 1. การเปลี่ยนแปลงลำดับของคำ เช่น ถ้อยท้อ > ท้อถ้อย มัดผูก > ผูกมัด 2. การเปลี่ยนวิธีแสดงความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ อาจดูได้จากการเปลี่ยนแปลงรูปศัพท์ เช่น การลงท้ายหน่วยศัพท์ หรือภาษาหนึ่งมีวิธีแสดงความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์เปลี่ยนไปจากแบบที่เคยเป็น และ 3. การเปลี่ยนกฎเกณฑ์ในภาษา เมื่อกฎเกณฑ์ในภาษาเปลี่ยนไป โครงสร้างของวลีหรือประโยคก็จะเปลี่ยนไปด้วย เช่น เดิมบุพบท *แก่* นำหน้านามซึ่งเป็นที่หมายของกริยา เช่น *โกรธแก่ใคร ทำร้ายแก่นายเงิน* ปัจจุบันไม่ต้องมีบุพบท *แก่* นำหน้านาม โดยจะ

ใช้ว่า *ใครใคร ทำร้ายนายเงิน* การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ในภาษา และการเปลี่ยนกฎเกณฑ์ในภาษาจะทำให้โครงสร้างของวลีเปลี่ยนไปด้วย

2.2.4 การเปลี่ยนแปลงด้านความหมาย

การเปลี่ยนแปลงด้านความหมายอาจพิจารณาได้เป็น 2 ลักษณะ คือ พิจารณาความหมายของคำโดยตรง และพิจารณาจากบริบทของคำ

1) พิจารณาความหมายของคำโดยตรง เช่น *สินสอด* สมัยหนึ่งมีความหมายว่า ‘สินบน’ แต่ปัจจุบัน *สินสอด* มีความหมายว่า ‘ทรัพย์สินที่ให้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองฝ่ายหญิงที่จะแต่งงานเป็นค่าน้ำนมหรือเพื่อตอบแทนการที่หญิงยอมสมรส’

2) พิจารณาจากบริบทของคำ คำเมื่อปรากฏในบริบททั่ว ๆ ไปจะมีความหมายหนึ่ง แต่เมื่อปรากฏในบริบทเฉพาะอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความหมาย ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

(1) ความหมายแคบเข้า ได้แก่ คำซึ่งสมัยหนึ่งเคยมีความหมายกว้าง ต่อมาเปลี่ยนไปมีความหมายเฉพาะเจาะจงขึ้น หรือคำซึ่งสมัยหนึ่งเคยมีหลายความหมาย ต่อมาเปลี่ยนไปมีความหมายน้อยลง หรือหมายถึงคำซึ่งสมัยหนึ่งเคยปรากฏในบริบทกว้าง ต่อมาเปลี่ยนไปปรากฏในบริบทที่แคบกว่าเดิม เช่น คำว่า *ghost* เดิมมีความหมายว่า “จิต, วิญญาณ” ปัจจุบันมีความหมายเฉพาะ คือ “ผี” จากการเก็บข้อมูลคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้พบว่า คำเชื่อมบางคำมีหน้าที่หรือความหมายแคบเข้า เช่น คำว่า *แต่* ตั้งแต่สมัยอยุธยาเคยทำหน้าที่บอกแหล่งเดิมที่เป็นสถานที่บุคคล เหตุการณ์ แต่พบว่า สมัยรัชกาลที่ 6-8 เป็นต้นมา หน้าที่บอกแหล่งเดิมที่เป็นบุคคลสูญหายไป คำว่า *แต่* จึงมีความหมายน้อยลง

(2) ความหมายกว้างออก ได้แก่ คำซึ่งสมัยหนึ่งเคยมีความหมายเฉพาะเจาะจง ต่อมาเปลี่ยนไปมีความหมายกว้าง หรือหมายถึงคำซึ่งสมัยหนึ่งเคยมีความหมายเดียว ต่อมาเปลี่ยนไปมีความหมายมากขึ้น หรือหมายถึงคำซึ่งสมัยหนึ่งปรากฏในบริบทแคบ ต่อมาเปลี่ยนไปปรากฏในบริบทที่กว้างกว่าเดิม และคำที่มีความหมายกว้างออกนั้น อาจจะเพิ่มความหมายในทางต่ำลงและมีที่ใช้มากกว่าความหมายเดิม เช่น คำว่า *บ่าว (ข้าว)* เดิมมีความหมายว่า ‘ผู้ชาย’ ปัจจุบันจะใช้ในความหมายว่า ‘ผู้ชาย’ เฉพาะในคำว่า *เจ้าบ่าว* และมีความหมายเพิ่มขึ้นอีกความหมายคือ ‘คนใช้เพศชายหรือเพศหญิงก็ได้’ ความหมายที่เพิ่มขึ้นนี้เป็นความหมายในทางต่ำลงและมีใช้มากกว่าความหมายเดิม ทั้งนี้ จากการเก็บข้อมูลคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้พบว่า คำเชื่อมบางคำมี

หน้าที่หรือความหมายกว้างออก เช่น คำว่า *กับ* สมัยอยุธยามีหน้าที่หรือความหมายบอกผู้มีส่วนร่วม บอกความคล้ายตาม และบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ สมัยปัจจุบัน *กับ* มีหน้าที่หรือความหมายที่กว้างออก คือ บอกเครื่องมือ บอกเหตุ และบอกจุดหมายด้วย

นอกจากนี้ คำที่เปลี่ยนไปมีความหมายเพิ่มขึ้นหรือปรากฏในบริบทที่กว้างขึ้นนั้น พบว่ามีจำนวนมากที่เกิดจากการนำคำไปใช้ในเชิงเปรียบเทียบ เช่น การเปรียบเทียบเชิง อุปลักษณ์ เป็นการนำเอาคำนามที่มีความหมายอย่างหนึ่งมาใช้ในการเปรียบเทียบ ทำให้คำนามนั้นมีความหมายเพิ่มขึ้น ตัวอย่าง คำว่า *evening* เป็นคำบอกเวลา (เวลาเย็น) นอกจากจะใช้บอกเวลาแล้ว อาจนำมาใช้ในเชิงเปรียบเทียบ เช่น *evening of life* ทำให้ *evening* มีความหมายว่า ‘ช่วงปลายชีวิต’ ด้วย หรือการเปรียบเทียบโดยนำส่วนย่อยมากล่าวแทนส่วนรวม ตัวอย่าง คำว่า *แขนขวา* หมายถึง ‘อวัยวะส่วนหนึ่งของร่างกายคน’ นอกจากจะใช้ในความหมายนี้แล้ว อาจนำมาใช้ในเชิงเปรียบเทียบ หมายถึง ‘คนที่เป็นผู้ช่วยคนสำคัญ’ เป็นการนำส่วนย่อยคืออวัยวะของคนมากล่าวแทนส่วนรวมคือคน จะทำให้ความหมายของคำกว้างขึ้น เป็นต้น

(3) ความหมายย้ายที่ได้แก่ คำซึ่งสมัยหนึ่งเคยมีความหมายอย่างหนึ่ง ต่อมาเปลี่ยนไปมีความหมายเป็นอย่างอื่น เช่น คำว่า *style* เดิมมีความหมายว่า “ให้” ปัจจุบันคือคำว่า *sell* มีความหมายว่า ‘ขาย’ คำว่า *เพื่อ* เดิมใช้เป็นบุพบทบอกเหตุของการกระทำ ปัจจุบัน *เพื่อ* เป็นบุพบทบอกจุดหมาย ซึ่งความหมายย้ายที่ของคำว่า *เพื่อ* ในภาษาไทยมาตรฐานนี้ สอดคล้องกับคำเชื่อม *เพื่อ* ในภาษาไทยถิ่นใต้

ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภาษานั้น นักภาษาเชื่อว่าจะต้องมีสาเหตุ เช่น การใช้แนวเทียบ (analogy) เป็นกลไกและกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามแนวเทียบ เช่น คำว่า *hamburgers* เป็นการนำศัพท์มาจากภาษาเยอรมันคือ *Hamburg-er* มาใช้ ต่อมามีการสร้างศัพท์ใหม่โดยใช้แนวเทียบ เช่น *fishburgers* *cheeseburgers* ในภาษาไทยมีคำซ้อน *คุ้นชิน* ซึ่งอาจสร้างจากแนวเทียบคำซ้อน *คุ้นเคย* และ *เคยชิน* นอกจากนี้ การยืม (borrowing) เป็นอีกกลไกและกระบวนการหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาษา โดยหน่วยในภาษาที่ยืมกันมากที่สุด คือ คำยืมนั้นอาจมีเสียงเหมือนภาษาเดิมก็ได้ แต่โดยมากจะมีการแปลงเสียง และอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการใช้คำด้วย เช่น คำว่า *free* เมื่อไทยนำมาใช้อาจจะออกเสียงว่า ฟี โดยตัดตัวร ที่ควบอยู่ออกไป คำว่า *data* ในภาษาละตินเป็น นาม-พหูพจน์ เมื่อถูกนำมาใช้ในภาษาอังกฤษ อาจจะใช้เป็น นาม-เอกพจน์ (แทน *datum* นาม-เอกพจน์ในภาษาละติน) จากการเก็บข้อมูล

คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้พบว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับคำเชื่อมอาจเกิดจากการยืมคำเช่นกัน เช่น *กะเบอะ เบอะ (เบ่อ)* เป็นคำเชื่อมบอกเหตุที่พบในสมัยปัจจุบันซึ่งสันนิษฐานว่าอาจเป็นคำยืมจากคำว่า *บอ* เป็นสันธาน หมายถึง “เมื่อ” ในภาษามลายู

กล่าวโดยสรุป ภาษาทุกภาษาย่อมมีการเปลี่ยนแปลง โดยส่วนใหญ่การเปลี่ยนแปลงของภาษาจะเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป ในสมัยเดียวกันอาจเห็นการเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน แต่เมื่อพิจารณาภาษาข้ามสมัยจะเห็นการเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้กับทั้งคำหลัก เช่น คำนาม คำกริยา และคำไวยากรณ์ เช่น คำเชื่อม เป็นต้น ทั้งนี้ แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงของภาษานี้ ช่วยในการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ที่ศึกษาตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ทั้งในการพิจารณาเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนและด้านหน้าที่หรือความหมายของคำเชื่อม

2.3 การกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization)

ภาษาต่าง ๆ ในโลกมีวิธีการหลากหลายในการผสมผสานอนุพจน์เข้าด้วยกัน วิธีการเหล่านี้มักจะมาจากการที่รูปศัพท์ (form) ที่มีรูปเดียวกับคำบอกเนื้อความ เช่น คำที่เกี่ยวกับเวลา สถานที่ ได้พัฒนามาเป็นหน่วยเชื่อมอนุพจน์ ซึ่งปรากฏการณ์นี้สามารถอธิบายได้ด้วยกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (Hopper and Traugott, 2003: 184)

การกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) คือ การเพิ่มขอบเขตทางไวยากรณ์ของหน่วยคำ จากคำหลักไปเป็นคำไวยากรณ์ (Hopper and Traugott, 2003: 4) หรือจากคำที่มีความเป็นไวยากรณ์น้อยกลายเป็นคำที่มีความเป็นไวยากรณ์มากขึ้น (Kurylowicz, 1965: 52)

นอกจากนี้ ฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper and Traugott, 2003: 1-2) ยังกล่าวว่า การกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) อาจแยกเป็น 2 ความหมาย ความหมายที่ (1) หมายถึง กรอบการศึกษา (ทฤษฎี) ที่ใช้เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางภาษา และความหมายที่ (2) หมายถึง ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางภาษา การกลายเป็นคำไวยากรณ์เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางภาษาหลายกระบวนการ (ดูในหัวข้อ 2.3.2)

เมื่อพิจารณา “คำเชื่อม” พบว่าคำเชื่อมมักมีที่มาจากคำนาม (noun) คำกริยา (verb) คำสรรพนาม (pronouns) คำวิเศษณ์ (adverbs) หน่วยคำบ่งการก (case morphemes) หน่วยคำเติม (derivational affixes) และการรวมกันของวลี (phrasal combinations) เป็นต้น (Hopper and

Traugott, 2003: 184) ดังตัวอย่างงานวิจัยของดิลเลอร์ (Diller, 2001: 167) พบว่า คำบุพบทหลายคำในภาษาไทยมีที่มาจากคำกริยา แต่ก็มีคำบุพบทแท้ซึ่งไม่ได้กลายมาจากคำกริยา กรณีที่กลายมาจากคำกริยา เช่น คำกริยา จาก ดังตัวอย่าง *เขาจากบ้าน* เกิดกลายเป็นคำบุพบทบอกแหล่งที่มา เช่น *เขายืมของจากเพื่อน* เป็นต้น หรืองานวิจัยของจรัสดาว อินทรทัศน (2539) ศึกษาการกลายจากคำกริยามาเป็นบุพบทในภาษาไทยปัจจุบัน พบว่า คำบุพบทจำนวน 23 คำ เกิดจากกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยาที่มีรูปเดียวกัน ได้แก่ *ใกล้ ข้าม ขึ้น เข้า คล้าย จาก ตรง ต่อ ตาม ถึง ประจำ เป็น ผ่าน ยัง ลง ลอด เลย สู่ เหนือ เหมือน ให้ อยู่ ออก* นอกจากนี้ งานวิจัยของนันทริยา ลำเจียกเทศ (2539) พบว่า คำเรียกอวัยวะและส่วนของพืชซึ่งเป็นคำนามนั้นได้กลายเป็นคำบุพบท ได้แก่ *หน้า ข้าง หลัง* และคำเชื่อมอนุพจน์ ได้แก่ *ต้น ตัว หลัง ต้น ลูก* กล่าวได้ว่า คำเชื่อมซึ่งเป็นคำไวยากรณ์นั้น โดยมากมักมีที่มาจากคำนามและคำกริยาโดยผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

การกลายเป็นคำไวยากรณ์จึงอยู่เบื้องหลังวิวัฒนาการของระบบไวยากรณ์ในภาษามนุษย์ และถือเป็นกรอบทฤษฎีในการศึกษาปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางภาษาที่เป็นสากล ผู้วิจัยจึงเลือกนำกรอบแนวคิดนี้มาใช้ในการอธิบายพัฒนาการของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ในงานวิจัยชิ้นนี้

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำเชื่อม เช่น กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทในภาษาไทย ของ จรัสดาว อินทรทัศน (2539) การศึกษาเชิงประวัติของคำว่า *แล้ว อยู่ อยู่แล้ว* ของ มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546) การศึกษาคำบุพบทที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย ของ ราตรี แจ่มนิยม (2546) "ยัง": การศึกษาเชิงประวัติ ของ สุรีเนตร จรัสจรุงเกียรติ (2551) "ถึง": การศึกษาเชิงประวัติ ของ กรองกานต์ รอดพันธ์ (2555) "การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ "ด้วย" ของ นพรัฐ เสน่ห์ (2556) การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ "ไว้" ของ สัญหะธวัช ธีญวงษ์ (2557) เป็นต้น พบว่ากลไกสำคัญที่ทำให้คำหรือกลุ่มคำกลายเป็นคำไวยากรณ์และถูกกล่าวถึงในงานวิจัยเหล่านี้อยู่เสมอ ได้แก่ การวิเคราะห์ใหม่ นามนัย และอุปลักษณ์ ซึ่งผู้วิจัยจะเลือกใช้ 3 กลไกนี้เป็นหลักในการวิเคราะห์กระบวนการทางภาษาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในบทที่ 5

2.3.1 ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดกลไกต่าง ๆ ในการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำเชื่อมมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.1.1 หน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทย

โครงสร้างประโยคในภาษาไทยอนุญาตให้คำกริยาในประโยคนั้นสามารถเกิดเรียงต่อกันได้โดยไม่จำเป็นต้องมีคำเชื่อม หรือที่เรียกว่า "หน่วยสร้างกริยาเรียง"

หน่วยสร้างกริยาเรียง (serial verb construction) หมายถึง หน่วยสร้างที่ประกอบด้วยคำกริยาตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปเรียงกันโดยไม่มีคำเชื่อมใด ๆ ปรากฏระหว่างคำกริยา คำกริยาที่อยู่เรียงกันในหน่วยสร้างนั้น อาจมีค่านามซึ่งทำหน้าที่กรรมปรากฏอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ เช่น *เขานั่งดูทีวี เขาทอดปลากิน* (กึ่งกาญจน์ เทพกาญญา, 2553: 66) คำกริยาบางคำในหน่วยสร้างกริยาเรียงจะสูญเสียคุณสมบัติของความเป็นกริยาบางคุณสมบัติไปตามกาลเวลา และจะกลายเป็นหน่วยคำไวยากรณ์ ซึ่งปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเปลี่ยนแปลงของคำกริยาในหน่วยสร้างกริยาเรียง คือ การกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization)

ตัวอย่างงานวิจัยการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “ไว้” ของ สัตย์ธวัช ธีธวงษ์ (2557: 125) พบว่า คำว่า “ไว้” เกิดกระบวนการกลายจากคำกริยาไปสู่คำเชื่อมอนุพากย์ โดยอนุพากย์ที่ตามหลังคำว่า “ไว้” นั้น เป็นเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ จะเกิดขึ้นในหน่วยสร้างกริยาเรียง [เอา ไว้ กริยา] ดังตัวอย่าง

อาพันธ์เสนอว่าเราทานอาหารเข้ากันก่อนดีกว่า ส่วนข้าวเหนียว
สั่งขยาเอาไว้ทานทีหลัง วนิดาเห็นด้วยทันที

(วนิดา 2482)

หน่วยสร้างกริยาเรียง [เอา ไว้ กริยา] มีความหมายในบริบทว่า “เอาสิ่งใดสิ่งหนึ่งเก็บหรือรักษาไว้เพื่อกระทำเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง” เมื่อหน่วยสร้างกริยาเรียงดังกล่าวนี้ปรากฏในประโยคข้างต้นที่มีการลำดับประโยคแบบเรื่องหลัก-เรื่องขยาย (topic-comment) กล่าวคือ วลี “ส่วนข้าวเหนียวสั่งขยา” แสดงเรื่องหลัก และวลี “เอาไว้ทานทีหลัง” แสดงเรื่องขยาย รูปประโยคดังกล่าวนี้ทำให้คำกริยา *เอา* และ *ไว้* ที่อยู่ในหน่วยสร้างกริยาเรียง “เอาไว้ทาน” ถูกลดความสำคัญลง คำกริยาที่สื่อเนื้อความสำคัญของประโยคคือคำกริยา *ทาน* ทำให้คำกริยา *เอา* และ *ไว้* เมื่อถูกลดความสำคัญลง จึงเกิดกลายไปทำหน้าที่ทางไวยากรณ์แทน หน่วยสร้างกริยาเรียงเช่นนี้จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่กระตุ้นให้ *เอาไว้* เกิดการวิเคราะหใหม่ได้ว่าทำหน้าที่เชื่อมระหว่าง “ส่วนข้าวเหนียวสั่งขยา” กับ “ทานทีหลัง” เพื่อบอกความสัมพันธ์ทางเวลาว่าเหตุการณ์ที่ตามหลัง “เอาไว้” เป็นเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

การไม่บังคับการปรากฏในโครงสร้างประโยคข้างต้นทำให้วลี *เอาไว้* สามารถละได้ในบางกรณีก็สามารถละคำว่า *เอาไว้* และคงคำว่า *ไว้* ได้โดยไม่ทำให้ความหมายหลักในประโยคเปลี่ยนแปลง ดังตัวอย่าง

“(เอาไว้เมื่อโตขึ้น₁ เธอก็จะรู้ว่าสิ่งที่น่าพูดกับสิ่งที่เธอคิดนั้น
สิ่งไหนคือสิ่งที่ถูกและสิ่งไหนคือสิ่งที่ผิด₂)”

(จะผันถึงเธอทุกคืนที่มีแสงดาว)

จากตัวอย่างข้างต้น สามารถละ *เอาไว้* และคงแต่คำว่า *ไว้* ได้โดยไม่ทำให้ประโยคเปลี่ยนแปลงเนื้อความ ส่งผลให้ *ไว้* พัฒนาจากคำกริยาเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ กล่าวคือ [*ไว้*+อนุพากย์ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต]

กล่าวได้ว่า กริยาเรียงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่เกิดการกลายเป็นคำไวยกรณ์ขึ้น ด้วยคำเชื่อมมักพัฒนามาจากคำกริยาที่มีรูปเดียวกัน เช่น คำเชื่อม จาก “บอกแหล่งเดิม” พัฒนามาจากคำกริยา จาก “บอกการเคลื่อนที่” ดังนั้น เมื่อคำกริยาเกิดเรียงต่อกันมากกว่าหนึ่งคำในโครงสร้างประโยค (กริยา+ จาก + นาม) จึงอาจส่งผลให้กริยาตัวสุดท้ายในหน่วยสร้างกริยาเรียง ถูกตีความใหม่ว่าทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกริยาก่อนหน้ากับนามข้างหลังได้ ซึ่งหน้าที่การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำหรือกลุ่มคำนี้เป็นหน้าที่ของคำเชื่อม

2.3.2 กลไกที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อม

2.3.2.1 การวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis)

การวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis) หมายถึง การตีความองค์ประกอบใหม่ เช่น จากเดิมคำนั้น ๆ เคยทำหน้าที่หนึ่ง แต่เมื่อปรากฏในบางบริบท (บริบททางอรรถวากยสัมพันธ์) ที่เอื้อให้เกิดการตีความใหม่ ด้วยบริบทหรือโครงสร้างใหม่นี้ จึงส่งผลให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่ให้คำนั้น ๆ ทำหน้าที่อื่นหรือเป็นคำชนิดอื่นได้ Bybee (2003) เรียกกลไกนี้ว่า "Loss of constituent structure" (การสูญฐานะของโครงสร้างในหน่วยประกอบ) การวิเคราะห์ใหม่จึงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับคำศัพท์และระดับโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

กรองกานต์ รอดพันธ์ (2555) อธิบายการกลายจากคำกริยา “ถึง” ไปเป็นคำกึ่งกริยากึ่งบุพบท (coverb) “ถึง” ผ่านกลไกการวิเคราะห์ใหม่ไว้ว่า “ถึง” จากกริยาต้นแบบ ได้เริ่มมีการกลายไปเป็นคำกริยาที่เริ่มจะกลายไปเป็นคำบุพบท คำดังกล่าวจึงมีคุณสมบัติของคำกริยาและคำบุพบท แต่ไม่ครบถ้วนทั้ง 2 หมวด ในส่วนที่มีลักษณะเหมือนคำกริยา คือ สามารถแยกนามวลีที่

ตามหลังคำกึ่งกริยากึ่งบุพบท "ถึง" ได้ และมีลักษณะที่เหมือนคำบุพบท คือ คำกึ่งกริยากึ่งบุพบท "ถึง" ไม่สามารถปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (ก) คำกริยา "ถึง" : เมื่อเจ้าไปถึงเมืองนอกแล้ว (จดหมายจากวางหระ, หน้า 12)
[เจ้า ไป] [ถึง เมืองนอก]

ตัวอย่าง (ก) คำกริยา "ถึง" สามารถปรากฏได้ลำพัง อีกทั้งสามารถปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธได้ เช่น "เจ้าไปไม่ถึงเมืองนอก" และมีคุณสมบัติของคำกริยาครบถ้วน

- (ข) คำกึ่งกริยากึ่งบุพบท "ถึง" : ให้เจ้าตั้งใจเรียนให้สมประสงค์เถิด
เมื่อมีเวลาข้าจะเขียนถึงเจ้าต่อไป (จดหมายจากวางหระ, หน้า 25)
[ข้า จะ เขียน [ถึง เจ้า]]

ตัวอย่าง (ข) คำกึ่งกริยากึ่งบุพบท "ถึง" มีคุณสมบัติของคำกริยาไม่ครบถ้วน ไม่สามารถปรากฏร่วมกับคำบอกปฏิเสธ แยกออกเป็นประโยคย่อยไม่ได้ จึงไม่ได้เป็นคำกริยาต้นแบบ และไม่ได้เป็นคำบุพบทต้นแบบ เนื่องจากยังสามารถแยกคำว่า "ถึง" และนามวลีที่ตามหลังออกจากกันได้ เพราะบุพบทต้องเกาะติดกับนามวลีเสมอ

จากโครงสร้างประโยคของคำกึ่งกริยากึ่งบุพบทในตัวอย่าง (ข) จะเห็นได้ว่า คำว่า "ถึง" ได้ถูกตีความองค์ประกอบใหม่ ทำให้คำว่า "ถึง" ในบริบทดังกล่าว ไม่ได้เป็นคำกริยาซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของประโยค หากแต่เป็นคำว่า "เขียน" ทำหน้าที่เป็นคำกริยาซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของประโยค ส่วนคำว่า "ถึง" เป็นเพียงคำกึ่งกริยากึ่งบุพบท ทำหน้าที่เชื่อมระหว่างกริยาวลี "เขียน" และนามวลี "เจ้า" ให้มีความสัมพันธ์กัน คำว่า "ถึง" ในบริบทนี้จึงถือเป็นคำกึ่งกริยากึ่งบุพบท ยังไม่จัดเป็นคำบุพบทต้นแบบ เนื่องจากสามารถย้ายนามวลีที่ตามหลังคำว่า "ถึง" ไปอยู่ในตำแหน่งอื่นได้ เช่น เจ้าคนที่ข้าจะเขียนถึง จึงจัดให้คำที่มีคุณสมบัติดังกล่าวเป็นคำกึ่งกริยากึ่งบุพบท

2.3.2.2 นามนัย (metonymy)

โดยทั่วไปแล้ว ปัจจัยนามนัยจะมีพื้นฐานที่การอ้างอิง (reference) หรือการใช้สิ่งใดสิ่งหนึ่งอ้างอิงถึงอีกสิ่งหนึ่งในแวดวงความหมายเดียวกัน หรือเมื่อพูดถึงส่วนใดส่วนหนึ่งแล้ว จะนำส่วนนั้นมาอ้างแทนส่วนทั้งหมด ถือได้ว่าเป็นความสัมพันธ์แบบแทนส่วน (part for whole) เช่น Nixon

bombed Hanoi. (คน แทน ประเทศ) คำว่า **Nixon** นั้น หมายถึง ประเทศสหรัฐอเมริกา ในประโยคดังกล่าว เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980: 38-38) ได้แสดงให้เห็นถึงกระบวนการนามนัยที่ใช้ในการแทนประเทศทั้งประเทศด้วยชื่อของคนคนเดียว กระบวนการนามนัยเป็นสิ่งที่ฝังลึกอยู่ในตัวภาษา ความคิด ทักษะคิด และการกระทำของมนุษย์เช่นเดียวกับกระบวนการอุปลักษณ์

ในทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper and Traugott, 2003: 75) ยังกล่าวว่า กระบวนการนามนัยเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันระหว่างความหมาย 2 ความหมายที่อยู่ในวงมโนทัศน์เดียวกัน โดยที่ความหมายหนึ่งซึ่งเป็นความหมายใหม่เกิดจากการสรุปหรืออนุมานความหมายเดิม หากอยู่ในบริบทที่เอื้อให้เกิดการตีความความหมายใหม่ได้เพียงพอ ความหมายใหม่ที่สรุปได้นี้เป็นความหมายที่ยังขึ้นอยู่กับบริบทยังไม่เป็นความหมายประจำคำนั้น ดังพัฒนาการของหน่วยสร้าง “be + going to” แสดงอนาคตกาลในภาษาอังกฤษ หน่วยสร้างนี้เดิมแสดงการเคลื่อนที่ไปเพื่อทำเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น “be going to visit Bill” หมายถึง “เดินทางไปเพื่อที่จะเยี่ยมบิล” การเดินทางไปเพื่อทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแฝงวัตถุประสงค์ซึ่งยังไม่เกิดขึ้น ณ ขณะทีกล่าว และจะเกิดขึ้นในอนาคต จึงเกิดการอนุมานว่า “การไปเยี่ยมบิลเกิดขึ้นในอนาคต” ต่อมาหากความหมายในบริบทนี้ถูกใช้บ่อยเข้าจนเป็นที่แพร่หลายก็จะกลายเป็นความหมายประจำคำหรือความหมายประจำโครงสร้างดัง “be + going to” ที่ปัจจุบันกลายเป็นโครงสร้างแสดงอนาคตกาลในภาษาอังกฤษ

งานวิจัยพัฒนาการของคำว่า “บน” ในภาษาไทย: การศึกษาตามแนววรรณศาสตร์ปริชาน ของ ภคภต เทียมพัน (2561: 256-257) พบว่า “บน” เกิดการเปลี่ยนแปลงความหมายจาก ‘ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่สิ่งหนึ่งอยู่สูงกว่าหรือเหนือกว่าอีกสิ่งหนึ่ง’ (เช่น หนังสืออยู่บนโต๊ะ) ไปสู่ความหมาย ‘ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่สิ่งหนึ่งอยู่ภายในอีกสิ่งหนึ่ง’ (เช่น คนอยู่บนบ้าน) ด้วยกระบวนการนามนัยดังตัวอย่าง

ก. หนังสือบนโต๊ะ

ข. คนบนบ้าน

จากตัวอย่าง ก. หนังสือบนโต๊ะ “บน” แสดงความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ของสิ่งหนึ่ง (หนังสือ) กับอีกสิ่งหนึ่ง (โต๊ะ) โดยตำแหน่งของสิ่ง (หนังสือ) ติดกับส่วนของวัตถุ (โต๊ะ) และหนังสือวางอยู่เหนือโต๊ะ ความสัมพันธ์เช่นนี้ จัดอยู่ในวงมโนทัศน์เกี่ยวกับพื้นที่ เป็น ‘ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่สิ่งหนึ่งอยู่สูงกว่าหรือเหนือกว่าอีกสิ่งหนึ่ง’ เปลี่ยนแปลงไปสู่ ความหมาย ‘ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่สิ่ง

หนึ่งอยู่ภายในอีกสิ่งหนึ่ง' ในตัวอย่าง ข. คนอยู่บนบ้าน “บน” แสดงความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ของสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง โดยสิ่งที่ปรากฏหลังคำว่า “บน” มีลักษณะเป็นสิ่งที่ปิดล้อม เป็นสิ่งที่มีขอบเขต ในที่นี้ คือ บ้าน อยู่ในวงมโนทัศน์เกี่ยวกับพื้นที่เช่นเดียวกับตัวอย่าง ก. การเปลี่ยนแปลงความหมายที่เกิดขึ้นนี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายที่อยู่ในแวดวงมโนทัศน์เดียวกัน คือ การเปลี่ยนแปลงด้านความหมายภายในแวดวงมโนทัศน์เกี่ยวกับพื้นที่ จึงเกี่ยวข้องกับกระบวนการนามนัย

2.3.2.3 อุปลักษณ์ (metaphor)

อุปลักษณ์ หมายถึง การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างวงมโนทัศน์ 2 วงมโนทัศน์ที่แตกต่างกัน จากวงมโนทัศน์ที่เป็นรูปธรรมกว่าไปหาวงมโนทัศน์ที่เป็นนามธรรมกว่า (Hopper and Traugott, 2003: 75) ดังตัวอย่างอุปลักษณ์ซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายคือ "LOVE IS A JOURNEY" แวดวงความรักซึ่งเป็นแวดวงย่อยของความรู้สึก (emotion) ได้ถูกโยงไปสู่แวดวงของการเดินทางซึ่งเป็นแวดวงย่อยของการเคลื่อนที่ (movement) ซึ่งการโยงที่เกิดขึ้นสามารถมีได้หลายแง่มุม เช่น คนรักเป็นนักเดินทาง ความรักเป็นพาหนะในการเดินทาง ความยากลำบากในความรักเป็นอุปสรรคในการเดินทาง เป็นต้น ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

Look how far we've come.

We're at a crossroads.

We'll just have to go our separate ways.

(Lakoff and Johnson, 1980: 44)

ไบบีและคณะ (Bybee, et al., 1994: 283-285) กล่าวถึง อุปลักษณ์ (metaphor) ว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบระหว่างความหมายของคำที่ทำหน้าที่เป็นคำต้นแหล่งและมีความเป็นรูปธรรมมาก (lexical source) กับความหมายเชิงไวยากรณ์ซึ่งถูกถ่ายโอนมาจากคำที่ทำหน้าที่เป็นคำต้นแหล่งนั้นและมีความเป็นรูปธรรมน้อยกว่า หรืออาจเป็นการเปรียบเทียบระหว่างความหมายเชิงไวยากรณ์ด้วยกันเองก็ได้ ดังตัวอย่าง

(ก) กำแพงเบอร์ลินเริ่มสร้างจากไหนไปสิ้นสุดตรงไหน (ปฤจฉาสรรพนาม)

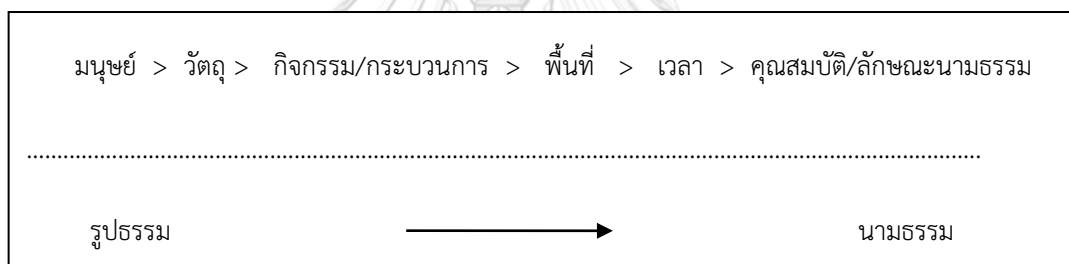
(ข) เรื่องเย็บเสื้อผ้า ยายจืดนะไม่เอาไหนเลย (อนิยมสรรพนาม)

(รุ่งอรุณ ทีทชุนทเถียร, 2545: 174)

เมื่อพิจารณาจะเห็นว่า คำว่า “ไหน” ในตัวอย่าง (ก) เป็น “ปฤจฉาสรรพนาม” (คำสรรพนามที่ใช้แทนคำนามที่เป็นคำถาม) ใช้แทนสถานที่ที่เป็นแหล่งเดิม (รูปธรรม) และจุดหมายของกริยา คำว่า “ไหน” ในตัวอย่างนี้จะมีลักษณะเป็น “รูปธรรม” ต่อมาเมื่อปฤจฉาสรรพนาม “ไหน” กลายไปเป็น “อนิยมสรรพนาม” (คำสรรพนามที่ใช้แทนคำนามบอกความไม่เจาะจง) “ไหน” ในตัวอย่าง (ข) สามารถใช้แทนกิจกรรมซึ่งเป็นนามธรรมได้

ไฮเนและคณะ (Heine, et al., 1991b) ได้กล่าวว่า เมื่อคำหลักมีมีโนทัศน์เปลี่ยนแปลงไปและขยายขอบเขตไปมีความหมายเป็นนามธรรมมากขึ้นเท่าใด คำนั้นก็จะมีกรกลายความหมายและมีความเป็นไวยากรณ์มากขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ ไฮเนและคณะยังได้จัดลำดับความเป็นนามธรรมของอุปสรรคไว้ จากความเป็นรูปธรรมไปสู่นามธรรมหรือจากนามธรรมน้อยไปมาก ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 การขยายความหมายเชิงอุปสรรคจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม

(ปรับจาก Heine, et al., 1991b)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

จากแผนภูมิดังกล่าว หมายความว่า อุปสรรคที่เกี่ยวกับมนุษย์และวัตถุจะมีความเป็นรูปธรรมสูง และจะลดลงเรื่อย ๆ เมื่อเป็นกิจกรรม/กระบวนการ และพื้นที่ตามลำดับ จนเมื่อเป็น เวลา และคุณสมบัติจะมีความเป็นนามธรรมสูง ดังตัวอย่างการขยายความหมายเชิงอุปสรรคของคำว่า “หน้า” ในงานวิจัยของนันทริยา ลำเจียกเทศ (2539: 140)

- (ก) อันว่าหน้าแห่งข้าหาว่าณณะบได้ (โสนันท)
- (ข) พระญาเบิกคัพพิลหน้าข้างมาทางวันตค (ตำนานพื้น)
- (ค) เจ้าคัจจตีหน้ากลองเบ้องนี้ (ทริวา)
- (ง) ข้ามากลายหน้าตูปเขา หันผ้าปกหัวอยู่ชู่คนบ่ท้วงบดิงดีหลีตาย (ตำนานพื้น)

ตัวอย่างที่ (ก)–(ง) นี้แสดงให้เห็นพัฒนาการของคำเนื้อหา “หน้า” ที่ค่อย ๆ ขยายขอบเขตทางความหมายและหน้าที่ทางไวยากรณ์ออกจากความเป็นมนุษย์มากขึ้นเรื่อย ๆ คือ จากความหมายที่อ้างถึงส่วนของร่างกาย (ก, ข) ไปเป็นความหมายที่อ้างถึงส่วนของวัตถุคือหน้ากลอง (ค) ไปเป็นความหมายบอกพื้นที่(บริเวณ) คือหน้าตึกเขา (ง) จะเห็นได้ว่าเมื่อคำเนื้อหาที่มีความหมายเป็นรูปธรรมมีมีโนทัศน์เปลี่ยนแปลงไปและขยายขอบเขตไปมีความหมายเป็นนามธรรมมากขึ้นเท่าใด คำนั้นก็จะมีการกลายความหมายและมีความเป็นไวยากรณ์มากขึ้นเท่านั้น

2.3.2.4 การหลอมรวมคำ (fusion)

วิภาส โปธิแพทย์ (2557: 3) กล่าวว่า การหลอมรวมคำ (fusion) หมายถึง กระบวนการที่ส่วนประกอบภายในคำ กลุ่มคำ หรือประโยค เกิดการหลอมรวมกันกลายเป็นคำใหม่ ซึ่งมีโครงสร้างที่มีความตรงแน่นสูงขึ้นกว่าเดิมและมักมีความหมายใหม่เกิดขึ้น

กระบวนการเกิดคำใหม่ในกรณีที่คำใหม่มีความหมายเชิงไวยากรณ์ จะมองว่าเป็นกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ก็ได้ หรือมองว่ากระบวนการเกิดคำใหม่ที่มีการหลอมรวมคำจะมองว่าเป็นกระบวนการเกิดคำใหม่ก็ได้เช่นกัน (Brinton and Traugott, 2005: 62) ทั้งนี้ ในกรณีของคำเชื่อมผสมบางคำที่เกิดการหลอมรวมคำเป็นคำใหม่ที่มีโครงสร้างตรงแน่นขึ้น เช่น *ดังนั้น*, *ในขณะที่* ผู้วิจัยมองว่ายังอยู่ในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ เนื่องจากคำใหม่ที่เกิดขึ้นยังคงเป็นคำไวยากรณ์ เพียงแต่อาจมีความหมายใหม่เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับเรมัท (Ramat, 1992: 553-554 cited in Brinton and Traugott, 2005: 65) ที่กล่าวถึง คำบุพบทในภาษาอังกฤษ ได้แก่ คำว่า *among* เกิดการหลอมรวมคำมาจาก *on gemang* ‘in crowd’ ในภาษาอังกฤษยุคแรก คำว่า *beside* เกิดการหลอมรวมคำมาจาก *be sidan* ‘by side’ ในภาษาอังกฤษยุคแรก และคำว่า *instead of* เกิดการหลอมรวมคำมาจาก *in stede of* ‘in place of’ ในภาษาอังกฤษยุคกลาง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจากวลี (the phrase) กลายเป็นหน่วยที่หลอมรวมเป็นหน่วยเดียว (complex preposition)

ตัวอย่างคำเชื่อมที่เกิดการหลอมรวมคำ เช่น คำว่า *ในขณะที่* กลายมาจากกลุ่มคำที่ประกอบขึ้นจาก *ใน+ขณะ+ที่* ปัจจุบันมี 2 ความหมาย ความหมายที่ 1 เป็นความหมายของแต่ละคำมารวมกัน มีความหมายว่า ‘ในช่วงเวลาที่’ เช่น *เขาวាយน้ำในขณะที่อากาศร้อนมาก* ตามความหมายนี้สามารถแทนที่คำว่า “ขณะ” ได้ด้วยคำว่า “เวลา” ซึ่งเป็นคำพ้องความหมายได้โดยที่

ความหมายไม่เปลี่ยน ส่วนความหมายที่ 2 เป็นความหมายรวมของหน่วยใหม่ทั้งหน่วย มีนัยเปรียบเทียบเหตุการณ์สองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน โดยมีนัยของความขัดแย้ง เช่น อาจารย์ 2 ท่าน สอนไม่เหมือนกัน อาจารย์ท่านนี้เน้นสอนปฏิบัติในขณะที่อีกท่านเน้นสอนทฤษฎี คำว่า “ในขณะที่” ในความหมายใหม่นี้มีโครงสร้างที่ตรงแน่นสูง ไม่สามารถแทนที่คำว่า “ขณะ” ด้วยคำว่า “เวลา” ได้ (วิภาส โปธิแพทย์, 2557: 8)

การหลอมรวมคำในลักษณะเช่นนี้ สามารถเกิดขึ้นกับคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ได้เช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้วิจัยไม่ได้ศึกษาเพียงคำเชื่อมเดี่ยวหากแต่ศึกษาคำเชื่อมผสมด้วยเพื่อให้เห็นภาพรวมของคำเชื่อมทั้งหมดในภาษาไทยถิ่นใต้ การที่นำคำเชื่อมมาใช้ร่วมกันเสมอ ๆ จนเกิดการหลอมรวมเป็นคำเชื่อมผสม ส่งผลให้เกิดคำเชื่อมใหม่เพิ่มขึ้นในคลังภาษา

กล่าวโดยสรุป กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นกระบวนการที่ปรับทในการปรากฏของคำเอื้อให้เกิดการตีความหมายใหม่ ในที่นี้คือ ปรับทการปรากฏของคำนามหรือคำกริยาเอื้อให้เกิดการตีความคำนามหรือคำกริยานั้นเป็นคำเชื่อม ทำให้เกิดความหมายใหม่ที่มีลักษณะเป็นนามธรรมมากกว่าเดิม ส่งผลให้คำมีลักษณะทางอรรถวากยสัมพันธ์ที่แตกต่างไปจากเดิม หรือจากคำเชื่อมซึ่งเป็นคำไวยากรณ์อยู่แล้วกลายเป็นมีหน้าที่ทางไวยากรณ์เพิ่มมากขึ้นจนหน้าที่ใหม่ถูกใช้อย่างแพร่หลาย คำไวยากรณ์ที่เกิดขึ้นใหม่นี้ส่งผลให้คำต้นกำเนิดถูกใช้น้อยลงจนอาจสูญหน้าที่เดิมไปในที่สุด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำเชื่อมในภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

เนื่องจากงานวิจัยนี้ มุ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมทั้งในด้านจำนวน หน้าที่ และกลไกที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นผู้วิจัยจึงทบทวนเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคำเชื่อมเป็นหลัก ทั้งที่เป็นการศึกษาคำเชื่อมเฉพาะสมัย การศึกษาข้ามสมัย และที่เกี่ยวกับกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำเชื่อม โดยแบ่งเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำเชื่อมในภาษาไทย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำเชื่อมในภาษาต่างประเทศ ดังนี้

2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำเชื่อมในภาษาไทย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำเชื่อมในภาษาไทยนั้น ผู้วิจัยนำเสนอโดยแบ่งเป็นงานวิจัยที่ศึกษาคำเชื่อมเฉพาะสมัยและงานวิจัยที่ศึกษาคำเชื่อมข้ามสมัย ดังนี้

2.4.1.1 งานวิจัยที่ศึกษาคำเชื่อมเฉพาะสมัย

ตารางที่ 1 งานวิจัยที่ศึกษาคำเชื่อมเฉพาะสมัย

ผู้วิจัยและชื่อเรื่อง (เรียงตามลำดับปี)	กลุ่มข้อมูลที่ศึกษา	หมวดคำ/คำที่ศึกษา
สุมิตรา อังวัฒน์กุล (2509) (คำบุพบทในภาษาไทย)	ภาษาไทยเฉพาะสมัย (ปัจจุบัน)	คำบุพบท
เปรมจิต ชนะวงศ์ (2523) (วิเคราะห์การใช้คำและการเรียงคำในภาษาถิ่นใต้ ชุมพรและนครศรีธรรมราช)	ภาษาไทยเฉพาะสมัย (ปัจจุบัน)	หมวดคำต่าง ๆ
อุษณีย์ อารยะสุวรรณ (2535) (หมวดคำในภาษาไทยถิ่นใต้ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา)	ภาษาไทยเฉพาะสมัย (ปัจจุบัน)	หมวดคำต่าง ๆ
นันทริยา ลำเจียกเทศ (2539) (คำไวยากรณ์ที่กลายมาจากคำนามเรียกอวัยวะ และส่วนของพืชในภาษาไทยถิ่นล้านนา)	ภาษาไทยเฉพาะสมัย (ภาษาไทยถิ่นล้านนา) (ปัจจุบัน)	คำนาม > คำไวยากรณ์อื่นๆ (28 คำ)
จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539) (กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทใน ภาษาไทย)	ภาษาไทยเฉพาะสมัย (ปัจจุบัน)	คำกริยา > คำบุพบท (23 คำ)
เปรมจิต ชนะวงศ์ (2545) (ภาษาไทยถิ่นใต้)	ภาษาไทยเฉพาะสมัย (ปัจจุบัน)	หมวดคำต่าง ๆ
ภัทรานี กลีบแป้น (2555) (คำไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นใต้ที่แตกต่างจาก ภาษาไทย มาตรฐานในเขตอำเภอสังขละ จังหวัดสงขลา)	ภาษาไทยเฉพาะสมัย (ปัจจุบัน)	หมวดคำต่าง ๆ

2.4.1.2 งานวิจัยที่ศึกษาคำเชื่อมข้ามสมัย

ตารางที่ 2 งานวิจัยที่ศึกษาคำเชื่อมข้ามสมัย

ผู้วิจัยและชื่อเรื่อง (เรียงตามลำดับปี)	กลุ่มข้อมูลที่ศึกษา	หมวดคำ/ คำที่ศึกษา
จิราพร โชติเธียรวงค์ (2524) (เปรียบเทียบการใช้คำสันธานในสมัยสุโขทัย อยุธยา กับสมัยปัจจุบัน)	ภาษาไทยข้ามสมัย (สุโขทัย อยุธยา และปัจจุบัน)	คำสันธาน
นันทกา พหลยุดธ (2526) (การศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำบุพบทในสมัย สุโขทัย อยุธยา กับสมัยปัจจุบัน)	ภาษาไทยข้ามสมัย (สุโขทัย อยุธยา และปัจจุบัน)	คำบุพบท
เทพี พันธุมธา (2529) (การใช้สันธานในสมัยรัตนโกสินทร์)	ภาษาไทยข้ามสมัย (รัชกาลที่1-3 รัชกาลที่ 4-6 และ รัชกาลที่ 7-ปัจจุบัน)	คำสันธาน
Kullavanijaya (2002) (A historical study of /thii/ in Thai)	ภาษาไทยข้ามสมัย (สุโขทัย-ปัจจุบัน และไทถิ่น)	ที่
มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546) (การศึกษาเชิงประวัติของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว)	ภาษาไทยข้ามสมัย (สุโขทัย-ปัจจุบัน)	แล้ว อยู่ อยู่แล้ว
ราตรี แจ่มนิยม (2546) (การศึกษาคำบุพบทที่กลายมาจากคำกริยาใน ภาษาไทย)	ภาษาไทยข้ามสมัย (สุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์)	คำกริยา>คำบุพบท (23 คำ)
สุรีเนตร จรัสรุ่งเกียรติ (2551) (“ยัง” : การศึกษาเชิงประวัติ)	ภาษาไทยข้ามสมัย (สุโขทัย-ปัจจุบัน)	ยัง
กรองกานต์ รอดพันธ์ (2555) (ถึง” : การศึกษาเชิงประวัติ)	ภาษาไทยข้ามสมัย (สุโขทัย-ปัจจุบัน)	ถึง

ผู้วิจัยและชื่อเรื่อง (เรียงตามลำดับปี)	กลุ่มข้อมูลที่ศึกษา	หมวดคำ/ คำที่ศึกษา
นพรัฐ เสน่ห์ (2556) (การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ "ด้วย")	ภาษาไทยข้ามสมัย (สุโขทัย-ปัจจุบัน)	ด้วย
สัณห์ธวัช ธีญวงษ์ (2557) (การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ "ไว้")	ภาษาไทยข้ามสมัย (สุโขทัย-ปัจจุบัน)	ไว้
วิภาส โพธิแพทย์ (2557) (พัฒนาการของคำเชื่อมในภาษาไทย)	ภาษาไทยข้ามสมัย (สุโขทัย-ปัจจุบัน)	คำเชื่อม
ภคภต เทียมทัน (2561) พัฒนาการของคำว่า "บน" ในภาษาไทย: การศึกษาตามแนววรรณศาสตร์ปริชาน	ภาษาไทยข้ามสมัย (สุโขทัย-ปัจจุบัน)	บน

จากตารางงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำเชื่อมในภาษาไทยข้างต้น ทำให้เห็นภาพรวมของการศึกษาคำเชื่อมตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน กล่าวคือ งานวิจัยคำเชื่อมที่ผ่านมามีส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาคำเชื่อมในภาษาไทยมาตรฐาน มีทั้งงานวิจัยที่ศึกษาคำเชื่อมที่ปรากฏเฉพาะสมัยงานวิจัยที่ศึกษาคำเชื่อมข้ามสมัย ทั้งที่ศึกษาเป็นกลุ่มคำเชื่อม ศึกษาคำเชื่อมเพียงคำเดียว และงานวิจัยที่นำทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์มาใช้ศึกษาคำเชื่อม สำหรับงานวิจัยคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นนั้นยังปรากฏเพียงส่วนน้อย และมีเพียงการศึกษาคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นปัจจุบันเท่านั้นยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่ศึกษาพัฒนาการของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นมาก่อน ซึ่งผู้วิจัยจะสรุปเป็นภาพรวม ดังต่อไปนี้

การศึกษาคำเชื่อมเฉพาะสมัย

งานคำเชื่อมในภาษาไทยระยะแรกเป็นงานวิจัยที่ศึกษาคำเชื่อมเฉพาะสมัย ได้แก่ เรื่อง "การศึกษาคำบุพทในภาษาไทย" ของ **สุมิตรา อังวัฒนกุล (2509)** งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาในด้านหน้าที่และวิธีใช้คำบุพทในภาษาไทยปัจจุบัน ณ ขณะนั้น โดยรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากันระหว่างบุคคลต่าง ๆ ที่พูดภาษากรุงเทพฯ และใช้กรอบประโยคทดสอบตามแนวไวยากรณ์โครงสร้างกำหนดคำบุพท ผลการศึกษาพบคำบุพททั้งหมด 38 คำ ได้แก่ *กะ กับ กว่า กลาง แก่ ใกล้ ไกล*

ข้าง จาก เฉพาะ ชิด ด้วย โดย ตรง ตลอด ต่อ ตั้งแต่ ตาม แต่ ได้ ถึง แลว ทั้ง ทาง ที่ ใน นอก บน ประจำ เพื่อ เพื่อ रिम สำหรับ หน้า หลัง ห่าง เหนือ และ ให้ ผู้วิจัยพบข้อสังเกตว่าหากพิจารณาคำบุพบททั้ง 38 คำข้างต้นตามความหมาย คำบางคำอาจยังไม่จัดว่าเป็นคำบุพบท เช่น ประจำ ตลอด อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ช่วยให้เข้าใจด้านหน้าที่และวิธีการใช้ของคำบุพบทในภาษาพูดได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะมีจุดเน้นแตกต่างจากงานวิจัยของ จรัสดาว อินทรทัศน (2539) ที่ศึกษาคำเชื่อมในภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันในเวลาต่อมา ในเรื่อง “กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทในภาษาไทย” งานวิจัยของจรัสดาวมุ่งเน้นอธิบายที่มาของคำบุพบท และกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของคำบุพบท 23 คำ ที่มีรูปซ้ำกับคำกริยา ได้แก่ ไกล่ ซ้ำม ซิ่น เข้า คล้าย จาก ตรง ต่อ ตาม ถึง ประจำ เป็น ผ่าน ยัง ลง ลอด เลย สู่ เหนือ เหมือน ให้ อยู่ ออก จรัสดาวพบว่าคำบุพบทเหล่านี้เป็นคำที่กลายมาจากคำกริยา เนื่องจากคำกริยานั้นได้ผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ งานวิจัยของจรัสดาวทำให้เห็นถึงที่มาของคำเชื่อมว่าคำเชื่อมจำนวนหนึ่งพัฒนามาจากคำกริยา

การศึกษาคำเชื่อมในภาษาไทยเฉพาะสมัย นอกจากจะมีการศึกษาในด้านหน้าที่ วิธีการใช้ และที่มาของคำเชื่อมในสมัยปัจจุบันแล้ว ยังพบว่าคำเชื่อมเป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งในการเชื่อมโยงความในศิลาจารึกสุโขทัยดังปรากฏในงานวิจัยของ วิยะดา ตานี (2544) เรื่อง “การเชื่อมโยงความในจารึกสุโขทัย” งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง การละ การซ้ำ และการใช้คำสัมพันธ์กันในภาษาระดับข้อความในศิลาจารึกสุโขทัย และศึกษาการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อมในภาษาระดับข้อความในศิลาจารึกสุโขทัย ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคำเชื่อม คือ การเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม ผู้วิจัยศึกษาคำเชื่อมที่ปรากฏเชื่อมระหว่างข้อความว่าเน้นหรือแสดงให้เห็นว่าข้อความดังกล่าวมีความสัมพันธ์ทางความหมายแบบใด โดยพิจารณาบริบทแวดล้อม ประกอบการตีความ ผลการศึกษาพบว่า คำเชื่อมสามารถใช้แสดงความสัมพันธ์ได้ถึง 12 ลักษณะ ได้แก่ คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบคล้ายตามกัน ได้แก่ แล ทั้ง แบบแสดงผล ได้แก่ จึง แล จูง แบบแสดงเหตุ ได้แก่ เพราะ เพื่อ แบบแสดงลำดับเหตุการณ์ เช่น เมื่อ จึง ครั้น แล แบบแสดงวัตถุประสงค์ ได้แก่ เพื่อให้ แบบแสดงการเปรียบเทียบ เช่น ดัง ดูจ ดูจดัง แบบแสดงเงื่อนไข ได้แก่ ผิ แมน แบบแสดงจุดเริ่มต้น ได้แก่ แต่ เดียมแต่ แบบขยายความ ได้แก่ คือ แบบแสดงการตัดทอนหรือแยกส่วน เช่น ส่วน อนึ่ง อันหนึ่ง แบบแสดงวิธีการ ได้แก่ โดย ด้วยอันว่า และแบบแสดงการกล่าวถึงคำพูด ได้แก่ ว่า

เมื่อพิจารณาคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ พบว่างานวิจัยที่ผ่านมาเป็นการศึกษาหมวดคำต่าง ๆ ที่ปรากฏใช้ในภาษาไทยถิ่นใต้ ซึ่งคำเชื่อมเป็นหมวดคำหนึ่งในงานวิจัย เช่น งานวิจัยของ **เปรมจิต ชนวงค์ (2523)** เรื่อง “การใช้คำและการเรียงคำในภาษาไทยถิ่นใต้ชุมพรและนครศรีธรรมราช” ได้แบ่งคำตามหน้าที่ทางไวยากรณ์เป็น 11 ประเภท สำหรับคำเชื่อมอยู่ในประเภทคำไวยากรณ์ ซึ่งจำแนกเป็นคำบุพบท คำเชื่อมนาม และคำเชื่อมอนุพากย์ สำหรับคำบุพบทในภาษาไทยถิ่นใต้ที่พบ ได้แก่ คำ /khe:⁶/ ใช้ใน 2 ความหมาย ได้แก่ 1) /khe:⁶/ ในความหมายว่า ‘ใกล้’ เช่น /khwaay⁵ yuu¹⁻⁵ khe:⁶ ton⁴ tɔw³ hun²/ ‘ควายอยู่ใกล้ต้นสะตอ’ 2) /khe:⁶/ ในความหมายว่า ‘ที่’ เช่น /mɛɛ⁶ yuu¹⁻⁵ khe:⁶ wat⁷/ ‘แม่อยู่ที่วัด’ คำ /tak⁴/ ใช้เป็นคำบุพบท มีความหมายว่า ‘แก่ แต่ ต่อ ด้วย’ เช่น /yin⁶ tak⁴ saan¹ lɛɛ²/ ‘ยื่นต่อศาล’ และยังใช้คำ /tak⁴/ เป็นบุพบทในความหมายว่า ‘กับ’ เช่น /nɔw⁷ yuu¹⁻⁵ tak⁴ khay⁵/ ‘นั่งอยู่กับใคร’ คำ /tɛɛ³/ เป็นคำบุพบทมีความหมายว่า ‘จาก’ ใช้เมื่อกล่าวถึงสถานที่ที่มาจากมา เช่น /chaan¹ maa⁵ tɛɛ³ raay⁶/ ‘ฉันมาจากไร่’ และคำ /tiam⁵ tɛɛ³/ เป็นคำบุพบทมีความหมายว่า ‘ตั้งแต่’ เช่น /kuu^{3,4} tham⁵ lɛɛw⁷ tiam⁵ tɛɛ³ chaaw⁷/ ‘ฉันทำเสร็จตั้งแต่ตอนเช้า’ ส่วนคำเชื่อมนาม ได้แก่ คำ /tak⁴/ ที่มีความหมายว่า ‘กับ’ เช่น /mɛɛ⁶ tak⁴ nɔw⁷ pay³ baan⁴ phɔw⁶ thaaw²/ ‘แม่กับน้องไปบ้านพ่อเฒ่า’ และคำเชื่อมอนุพากย์ ได้แก่ คำ /kheɛ⁶/ จะปรากฏระหว่างอนุพากย์ 2 อนุพากย์มีความหมายว่า ‘ที่ ซึ่ง’ เช่น /taan³ kheɛ⁶ phɔw⁶ haay² mɔt² mɛt² lɛɛw⁷/ ‘สตางค์ที่พ่อให้หมดเสียแล้ว’

งานวิจัยในเวลาต่อมาของ **เปรมจิต ชนวงค์ (2545)** เรื่อง “ภาษาไทยถิ่นใต้” วิเคราะห์ทั้งในด้านระบบเสียง ระบบคำ และระบบประโยคของภาษาไทยถิ่นใต้ สำหรับหมวดคำที่เกี่ยวกับคำเชื่อม เปรมจิตจำแนกเป็นคำบุพบทและคำเชื่อมหรือคำสันธานเช่นเดียวกับงานวิจัยชิ้นก่อนหน้าสำหรับคำบุพบทที่พบ เช่น คำ /tɛ:³/ ‘จาก’ สื่อความหมายแสดงสถานที่จากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง โดยแสดงจุดที่เคลื่อนที่มา ตัวอย่าง /mɛ:⁶ ma:⁵ tɛ:³ lat²/ ‘แม่ มา จาก ตลาด’ /khe:⁶/ ‘ที่ ใกล้’ สื่อความหมายแสดงสถานที่ที่เป็นจุดหมายปลายทาง ตัวอย่าง yu:⁵ khe:⁶ lat² ‘อยู่ ใกล้ ตลาด’ ด้านคำเชื่อมหรือคำสันธาน เช่น /khan⁵ tha:²/ ‘ถ้า’ ใช้เชื่อมอนุพากย์เพื่อแสดงเงื่อนไข ตัวอย่าง /khon⁵ raw⁵ khan⁵ tha:² may² sa¹ dɛ:³ khwa:m⁵ sa:¹ ma:t⁶ ray¹ man² phian⁶ man¹ ʔi:⁴ wa:⁶ pen³ sa² ki:⁴ ma:² hu:¹/ ‘คนเรถ้าไม่แสดงความสามารถบ้างเพื่อนมันจะว่าเป็นปุงก็ไม่มีหู’ /may² nan⁷ lɛ:w⁷/ ‘ไม่เช่นนั้น’ ใช้เชื่อมอนุพากย์แสดงการให้เลือก ตัวอย่าง /nuat⁶ kha:w² lɛ:w⁷ tɔ:⁷ khe:p² ʔa:p⁴ na:m⁷ may² nan⁷ lɛ:w⁷ man¹ khay⁵ phɔ:⁵ day⁴ kaw³ kan³ lɛ:²/ ‘นวดข้าวแล้วต้องรีบ

อาบนํ้าไม่เช่นนั้นระคายต้องเกากันไม่หยุด' /thin¹/ ใช้เชื่อมอนุพากย์แสดงความสอดคล้องของเหตุการณ์เช่นเดียวกับ /le:w⁷ thin¹/ /thin¹ thi:⁵ ni:⁷/ และ /to:³/ 'แล้ว...จึง' ตัวอย่าง /khon⁵ thay⁵ to:^η⁴ mi:⁵ ?am³ nat⁶ le:w⁷ thin¹ to:^η⁴ sa:^η² tua³ da:y⁴/ 'คนไทยต้องมีอำนาจแล้วถึงต้องสร้างตัวได้'

นอกจากงานวิจัยของเปรมจิตแล้ว งานวิจัยของ ภัทรานิ กลัปป์ (2555) เรื่อง “คำไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นใต้ที่แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานในเขตอำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา” ผลการศึกษาด้านหมวดคำเชื่อม ประกอบด้วยคำเชื่อมนาม คำเชื่อมอนุพากย์ และคำบุพบท โดยคำเชื่อมนามที่ปรากฏบ่อยมี 4 คำ ได้แก่ กะ กับ ของ หรือ ด้านคำเชื่อมอนุพากย์ที่ปรากฏบ่อยมี 7 คำ ได้แก่ กะเบอะ “ก็เมื่อ ในเมื่อ ก็เพราะ” คะนั้น “ถ้าอย่างนั้น ถ้าเช่นนั้น” ค่ะแล้ว “แต่ว่า” คั่น “ถ้า” ชา...ถึง “เพราะ..จึง” ว่า “หรือ” สำเปือ “ถึงกับต้อง” และคำบุพบทที่ปรากฏบ่อยมี 7 คำ ได้แก่ แค “ใกล้” จิม “ริม ขอบ” แต่ “จาก กว่า” เทียม “ตรง” ปน “เหมือน ขนาด” ยก “ทั้ง” และหว่า “กว่า” นอกจากนี้ ยังปรากฏคำบุพบทที่ใช้เรียกทิศต่าง ๆ ได้แก่ หัวนอน “ทิศใต้” ประตั้น “ทิศเหนือ” ประออก “ทิศตะวันออก” และ ประต็อก “ทิศตะวันตก” เป็นต้น

จากงานวิจัยคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ทั้ง 3 เรื่องข้างต้น จะเห็นได้ว่าเป็นการศึกษากการปรากฏและหน้าที่ของหมวดคำต่าง ๆ ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นใต้ปัจจุบัน ซึ่งคำเชื่อมเป็นหนึ่งในหมวดคำเหล่านั้น ยังไม่มีงานวิจัยที่มุ่งเน้นศึกษาเฉพาะหมวดคำเชื่อม หากพิจารณาจากงานวิจัยทั้ง 3 เรื่องข้างต้นจะเห็นว่า คำเชื่อมหลายคำที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นใต้แตกต่างไปจากภาษาไทยมาตรฐาน เช่น กะเบอะ คั่น คะนั้น เป็นต้น นอกจากนี้ ยังไม่พบบางงานวิจัยที่ศึกษาคำเชื่อมข้ามสมัยหรืองานวิจัยที่ศึกษากการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมตามทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์

งานวิจัยภาษาไทยถิ่นที่เกี่ยวข้องกับคำเชื่อมมีเพียงงานวิจัยของ นันทริยา ลำเจียกเทศ (2539) เรื่อง “คำไวยากรณ์ที่กลายมาจากค่านามเรียกอวัยวะและส่วนของพืชในภาษาไทยล้านนา” ที่ใช้แนวคิดทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในการวิเคราะห์ ผลการศึกษาในส่วนที่ค่านามเรียกอวัยวะและส่วนของพืชได้กลายเป็นคำเชื่อมอนุพากย์และคำบุพบทนั้นพบว่า คำเรียกอวัยวะที่ปรากฏเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ ได้แก่ ตน ตัว หลัง เช่น มหาสัดต์เจ้าขึ้นสู่ต่อข้างตัวห้างประดับตีนัก (กุสส 2.8) และคำเรียกส่วนของพืชที่ปรากฏเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ ได้แก่ ต้น ลูก เช่น ไม้มหาโพธิ์ต้นเปนที่ตรัสสัมโพธิญาณนั้นชื่อรือ (อ6) สำหรับคำบุพบทนั้น คำเรียกอวัยวะที่ปรากฏเป็นคำบุพบท ได้แก่ หน้า ข้าง หลัง เช่น เหตุว่าเย็นเหน็ดหนาวนัก เขาจึงได้นอนข้างไฟเพื่ออันแล (หัตถกัมม, 75) คำว่า

ข้าง เป็นคำบุพบทที่มีความหมายบอกบริเวณด้านข้างซึ่งเป็นบริเวณที่ประธาน “เขา” นอนคือ “ด้านข้าง” ไฟ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาศัยปัจจัยทางภาษา ได้แก่ ปัจจัยทางความหมายของคำนาม เช่น คำนามเรียกอวัยวะ ตน ตั้ว และคำนามเรียกส่วนของพืช ต้น มีความหมายบอกจำนวนเจาะจง “1” เนื่องจากโดยธรรมชาติร่างกายของคนหรือลำต้นของพืชมีจำนวน “1” คำนามเหล่านี้พัฒนาเป็นคำเชื่อมอนุพากย์โดยเกิดจากปัจจัยทางความหมายของคำนามที่บ่งจำนวนเจาะจง “1” นี้ ได้ถูกนำมาใช้ในการเจาะจงคำนาม ส่วนกระบวนการที่คำนามเรียกอวัยวะและส่วนของพืชได้กลายเป็นคำเชื่อมอนุพากย์และคำบุพบทนั้น คือ กระบวนการสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำเดิม กระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไป และกระบวนการอุปลักษณ์

การศึกษาคำเชื่อมข้ามสมัย

การศึกษาคำเชื่อมในภาษาไทยมาตรฐานที่ผ่านมา นอกจากจะมีการศึกษาคำเชื่อมเฉพาะสมัยแล้ว ยังมีการศึกษาคำเชื่อมข้ามสมัยอีกด้วย งานวิจัยที่ศึกษาคำเชื่อมข้ามสมัยในระยะแรกจะเป็นการพรรณนาเปรียบเทียบคำเชื่อมที่ปรากฏต่างสมัยกันว่ามีส่วนที่เหมือนและแตกต่างกันอย่างไร เช่น งานวิจัย “เปรียบเทียบการใช้คำสันธานในสมัยสุโขทัย อยุธยา กับสมัยปัจจุบัน” ของ จิราพร โชติเธียรระวงศ์ (2524) ที่ศึกษาการใช้คำสันธานในสมัยสุโขทัยและสมัยอยุธยาโดยศึกษาเปรียบเทียบกับสมัยปัจจุบันพบว่า คำสันธานที่ปรากฏทั้ง 3 สมัยมีทั้งสันธานเดี่ยว เช่น *โดย แต่* กลุ่มคำสันธาน เช่น *ถ้าแล้ว* และสันธานคู่ เช่น *ก็...จึง* คำสันธานที่ปรากฏในสมัยสุโขทัย อยุธยา และปัจจุบันมีที่ใช้ทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน จากการศึกษาของจิราพรทำให้เห็นว่าเมื่อช่วงเวลาเปลี่ยนแปลงไป คำสันธานซึ่งเป็นหน่วยเชื่อมระหว่างคำกับคำหรือประโยคกับประโยค เกิดการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำบุพบทในสมัยสุโขทัย อยุธยา กับสมัยปัจจุบัน” ของ นันทกา พหลยุทธ (2526) ที่ศึกษาการใช้คำบุพบทในสมัยสุโขทัย อยุธยา โดยศึกษาเปรียบเทียบกับสมัยปัจจุบันทั้งในส่วนที่เหมือนและต่างกัน พบว่าคำบุพบทที่ปรากฏใน 3 สมัย มีทั้งคำบุพบทที่เป็นคำบุพบทเดี่ยว คำบุพบทซ้อน กลุ่มคำบุพบท และคำบุพบทคู่ ในด้านหน้าที่การใช้มีทั้งที่ใช้เหมือนกันและแตกต่างกัน การศึกษาของนันทกาทำให้เห็นว่าคำบุพบทมีการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกับคำสันธาน กล่าวคือ เมื่อช่วงสมัยเปลี่ยนแปลงไป คำบุพบทที่ใช้ก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยจะเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป กล่าวคือ สมัยสุโขทัยจะมีการใช้คำบุพบทที่ใกล้เคียงกับสมัยอยุธยามากกว่าสมัยปัจจุบันที่ระยะเวลาห่างกันยาวนานกว่า

อย่างไรก็ตาม แม้ในช่วงสมัยราชธานีเดียวกันก็มีทั้งคำเชื่อมที่สูญหายไปและคำเชื่อมที่เกิดขึ้นใหม่ ดังงานวิจัยของ เทพี พันธุมธธา (2529) เรื่อง “การใช้สันธานในสมัยรัตนโกสินทร์” ที่ศึกษาคำสันธานตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 จนถึงสมัยปัจจุบัน โดยแบ่งเป็น 3 ช่วงสมัย ได้แก่ สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 6 และสมัยรัชกาลที่ 7-ปัจจุบัน พบว่าสันธานบางคำปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 จนถึงสมัยปัจจุบัน บางคำเพิ่งปรากฏสมัยรัชกาลที่ 4 และบางคำปรากฏในช่วงรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 7-ปัจจุบัน แต่ไม่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 6 เป็นต้น

งานวิจัยทั้ง 3 เรื่องข้างต้น เป็นการศึกษากการปรากฏและลักษณะการใช้ของคำเชื่อมในสมัยนั้น ๆ หรือเพื่อเปรียบเทียบกับสมัยอื่น ๆ ทำให้เห็นว่าเมื่อช่วงสมัยเปลี่ยนไปการใช้คำเชื่อมก็เกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยมีทั้งคำเชื่อมที่สูญหายไปและคำเชื่อมที่เกิดขึ้นใหม่ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยทั้ง 3 เรื่องดังกล่าวไม่ได้มุ่งเน้นที่จะศึกษาในด้านที่มาของคำเชื่อม ซึ่งงานวิจัยคำเชื่อมระยะต่อมามุ่งเน้นศึกษาการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมว่าเป็นผลจากการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) กล่าวคือ เป็นกระบวนการที่คำหลักในบริบทหนึ่ง ๆ กลายมามีหน้าที่ทางไวยากรณ์ หรือคำซึ่งมีหน้าที่ทางไวยากรณ์อยู่แล้วมีหน้าที่ทางไวยากรณ์เพิ่มขึ้น ดังเช่นงานวิจัยเรื่อง “A historical study of /thi:/ in Thai” ของ ปรานี กุลละวณิชย์ (Kullavanijaya, 2002) ได้ศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ที่” ในภาษาไทยสมัยต่าง ๆ โดยแบ่งเป็น 4 สมัย ได้แก่ สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 และสมัยปัจจุบัน โดยเริ่มศึกษาจากคำว่า “ที่” ในสมัยปัจจุบันพบหน้าที่ของ “ที่” ทั้งสิ้น 9 หน้าที่ ได้แก่ 1. “ที่” ทำหน้าที่เป็นคำนาม เช่น *ที่ดินแปลงนี้* 2. “ที่” ทำหน้าที่คำบอกหมวดหมู่ เช่น *ที่ตากอากาศ ที่ขายตัว* 3. “ที่” ทำหน้าที่ส่วนประกอบของคำประสม เช่น *ที่เย็บกระดาษ ที่เป่าลม* 4. “ที่” ทำหน้าที่เป็นคำลักษณนาม เช่น *ขอน้ำชา 2 ที่* 5. “ที่” ทำหน้าที่เป็นคำบอกลำดับที่ เช่น *ลูกคนที่สอง* 6. “ที่” ทำหน้าที่เป็นคำบุพบท เช่น *เขาอยู่ที่โรงเรียน* 7. “ที่” ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุประโยค เช่น *หุ่นละครเล็กที่เขาหลงไหล* 8. “ที่” ทำหน้าที่เป็นอนุประโยคขยายนาม/กริยา เช่น *เขาคิดที่จะออกจากงาน* และ 9. “ที่” ทำหน้าที่เป็นคำแสดงนามวิเปลี่ยนแปลง เช่น *ที่เขาไม่เลี้ยงทำให้เธอโกรธ* ต่อมาเมื่อใช้หน้าที่ของ “ที่” ในสมัยปัจจุบันดังกล่าววิเคราะห์หน้าที่ของ “ที่” ในสมัยอื่น ๆ พบว่า “ที่” ในสมัยสุโขทัยและอยุธยาทำหน้าที่ได้ 3 หน้าที่ ได้แก่ หน้าที่ที่เป็นคำนาม คำนามบอกหมวดหมู่ และส่วนประกอบของคำประสม สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 “ที่” ทำหน้าที่ได้ 8 หน้าที่ โดยเพิ่มขึ้นจากเดิม 5 หน้าที่ ได้แก่ หน้าที่เป็นคำบอก

ลำดับที่ คำบุพบท คำเชื่อมอนุประโยค อนุประโยคขยายนาม/กริยา และคำแสดงนามวลีแปลง การเปลี่ยนแปลงด้านความหมายพบว่า “ที่” ที่เป็นคำนามและมีความหมายเป็นรูปธรรมอย่าง “ที่ดิน” หรือ “ส่วนของที่ดิน” ได้พัฒนาไปเป็นคำนามบอกหมวดหมู่ และคำว่า “ที่” ที่ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุประโยค และคำบุพบท เกิดมาจากคำนามบอกหมวดหมู่ งานวิจัยของปราณีทำให้เห็นถึงที่มาของคำเชื่อม “ที่” ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันว่ามีพัฒนาการมาจากคำนาม “ที่” โดยผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

นอกจากงานวิจัยของปราณีแล้วยังมีงานวิจัยของ มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546) เรื่อง “การศึกษาเชิงประวัติของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว” ศึกษาคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยคำที่พัฒนาเป็นคำเชื่อม คือ คำ “แล้ว” เกิดกลายมาจากคำกริยา “แล้ว” ที่หมายถึง “เสร็จสิ้น” ตัวอย่างคำกริยา “แล้ว” ที่หมายถึง “แล้วเสร็จ” เช่น *ปราบเบื่องตะวันออก รอด สรลง สองแคว ลุมบาจาย สคาท้าวฝั่งของเถิงเวียงจันทน์เวียงคำเป็นที่แล้ว* (ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง พ.ศ. 1835 ด้าน 4 บรรทัด 19) ทั้งนี้ คำ “แล้ว” ที่ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมปรากฏตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยปรากฏใน 2 โครงสร้าง ได้แก่ โครงสร้าง (1) *แล้ว + อนุพากย์* และโครงสร้าง (2) *แล้ว + คำเชื่อมอนุพากย์อื่น ๆ + อนุพากย์* ดังตัวอย่างสมัยสุโขทัย “แล้ว” ในโครงสร้าง (1) เช่น *ไซแต่สมเด็จพระราชเทวีสร้อยโสรการามอันเดียนนี้ ทั้งทักษิณาราม เสด็จแม่อยู่หัวก็สร้างแก่มหาวันรัตนธร แล้วท่านประดิษฐานาร้อยหนึ่งเป็นชาวสิบเกวียน* (ศิลาจารึกวัดโสกการาม ด้าน 1 บรรทัด 29) “แล้ว” ในโครงสร้าง (2) เช่น *ผิจักอุปมาไปดั่งมหาไพชยนต์ปราสาทนั้น ดายแลจึงทรงพระธาตุเป็นเจ้าด้วยน้ำสุคนธศรีสินธุธารา แล้วจึงบูชาพระธาตุด้วยเครื่องบูชา ทั้งหลายอันพิเศษหนักหนาและครบถ้วนสามวัน* (ศิลาจารึกวัดพระยืน ด้าน 2 บรรทัด 30) นอกจากนี้ “แล้ว” ในสมัยปัจจุบันพบว่าปรากฏในโครงสร้าง (3) *คำเชื่อมอนุพากย์อื่น ๆ + แล้ว + อนุพากย์* อีกด้วย เช่น *ก็ไหนดว่าความรักไม่มีข้อผูกมัด ไม่มีข้อแม้ Unconditional Love ที่พร่ำพูด ก็แล้วทำไม น้ำตาถึงร่วงมาเป็นสายแบบอันไว้ไม่อยู่* เขาเอาอกอุ่น ๆ บุกด้วยขนนุ่ม ๆ แบนแก้มเปียก ๆ ของฉัน น้ำตาพร่งพรู ฉันทะอื่นแบบเด็กตัวเล็ก ๆ (ฐานข้อมูล CU-Concordance) จากงานวิจัยชิ้นนี้ จึงเห็นได้ว่าคำเชื่อมนอกจากพัฒนามาจากคำนามดังงานวิจัยของปราณีแล้ว ยังพัฒนามาจากคำกริยาอีกด้วย และมีแนวโน้มที่คำเชื่อมที่เคยเกิดเดี่ยว ๆ จะเกิดร่วมกับคำเชื่อมอื่น ๆ เพิ่มขึ้นอีกด้วย

งานวิจัยเรื่อง “คำบุพบทที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย” ของ **ราตรี แจ่มนิยม (2546)** ศึกษาคำกริยาทั้งหมด 23 คำ ต่อยอดจากงานวิจัยของจรัสดาวที่ศึกษาในภาษาไทยปัจจุบัน แต่ราตรีศึกษาในเชิงพัฒนาการตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน งานวิจัยของราตรีพบว่า คำ 23 คำ ดังกล่าว สามารถทำหน้าที่เป็นหมวดคำต่าง ๆ ได้แก่ คำกริยา คำบุพบท คำวิเศษณ์ คำช่วยกริยา และคำสันธาน เมื่อนำคำเหล่านี้มาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงหน้าที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำสามารถแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ 1) คำกริยาต้นแบบมี 7 คำ ได้แก่ *ข้าม คล้าย เป็น ผ่าน ลอด เหมือน ให้* 2) คำบุพบทต้นแบบมี 4 คำ ได้แก่ *จาก ตรง สู่ เหนือ* 3) คำกริยาต้นแบบหรือคำกริยารอบนอกในบางบริบท มี 8 คำ ได้แก่ *ขึ้น เข้า ต่อ ตาม ถึง ลง อยู่ ออก* 4) คำบุพบทต้นแบบหรือคำบุพบทรอบนอกในบางบริบทมี 2 คำ ได้แก่ *ใกล้ ประจำ* 5) คำกริยารอบนอกมี 1 คำ คือ *ยัง* และ 6) คำบุพบทรอบนอกมี 1 คำ คือ *ยัง* นอกจากนี้คำบุพบทที่เปลี่ยนแปลงมาจากคำกริยาจะมีความหมายสัมพันธ์กับคำกริยาที่เป็นแหล่งเดิมโดยผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์จากคำกริยาเป็นคำบุพบท

การศึกษาคำเชื่อมในภาษาไทยมาตรฐานข้ามสมัยในระยะต่อมามากจะเป็นการศึกษาคำคำเดียวเพื่อวิเคราะห์เส้นทางการเปลี่ยนแปลงของคำเหล่านี้ในเชิงลึก เช่น งานวิจัยของ **สุรีเนตร จรัสจรุงเกียรติ (2551)** เรื่อง “*“ยัง” : การศึกษาเชิงประวัติ*” ซึ่งศึกษาหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ยัง” ในสมัยสุโขทัย อยุธยา และปัจจุบัน และศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ยัง” พบว่า “ยัง” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน สามารถปรากฏเป็นสมาชิกของหมวดคำได้ 4 หมวดคำ คือ 1. หมวดคำกริยา 2. หมวดคำช่วยหน้ากริยา 3. หมวดคำบุพบท และ 4. หมวดคำเชื่อมอนุพากย์ สำหรับคำ “ยัง” ที่เป็นคำเชื่อม (คำบุพบทและคำเชื่อมอนุพากย์) ล้วนมีพัฒนาการมาจากคำกริยา “ยัง” กล่าวคือ คำเชื่อมอนุพากย์ “ยัง” มีพัฒนาการมาจากคำกริยา “ยัง” ที่มีความหมาย ‘มีอยู่’ และคำบุพบท “ยัง” มีพัฒนาการมาจากคำกริยา “ยัง” ที่มีความหมาย ‘อยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง’ อย่างไรก็ตาม ความหมายที่มีต้นกำเนิดมาจากคำกริยาทั้งสองความหมายนี้มีความเกี่ยวข้องกันในแง่ ‘สภาพที่มีอยู่’ โดยกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้คำกริยา “ยัง” พัฒนาเป็นคำเชื่อม “ยัง” จึงเห็นได้ว่า “ยัง” ที่ใช้เป็นคำเชื่อมในปัจจุบันพัฒนามาจากคำกริยา “ยัง” ในอดีต งานวิจัยของสุรีเนตรจึงเป็นงานวิจัยอีกเรื่องหนึ่งที่แสดงถึงที่มาของคำเชื่อม

นอกจากงานวิจัยของสุรีเนตร ยังมีงานวิจัย ของ **กรองกานต์ รอดพันธ์ (2555)** เรื่อง ““ถึง”: การศึกษาเชิงประวัติ” ที่วิเคราะห์กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ถึง” จากคำกริยากลายเป็นคำไวยากรณ์ โดยศึกษาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน กรองกานต์พบว่าในสมัยสุโขทัย คำว่า “ถึง” พบ 2 หมวดคำ ได้แก่ คำกริยา และคำกึ่งกริยากึ่งบุพบท สำหรับคำเชื่อมนั้นปรากฏในสมัยอยุธยา กล่าวคือ สมัยอยุธยาปรากฏคำกริยา คำกึ่งกริยากึ่งบุพบท และคำเชื่อมอนุพากย์ สมัยต่อมาถึงปัจจุบันคำว่า “ถึง” ปรากฏ 5 หมวดคำ ได้แก่ คำกริยา คำกึ่งกริยากึ่งบุพบท คำบุพบท คำเชื่อมอนุพากย์ และคำขยาย การที่คำกริยา “ถึง” พัฒนาไปมีหน้าที่ทางไวยากรณ์ต่าง ๆ ได้นั้น เกิดจากกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ทั้งทางด้านอรรถศาสตร์และวากยสัมพันธ์ เช่นเดียวกันงานวิจัยของ **สัณห์ธวัช ธัญวงษ์ (2557)** เรื่อง “การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “ไว้”” งานวิจัยเรื่องนี้ศึกษาคำว่า “ไว้” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยต่อเนื่องจนถึงสมัยปัจจุบัน สัณห์ธวัชพบว่าคำ “ไว้” ทุกสมัยปรากฏหน้าที่เป็นคำกริยาซึ่งมีความหมายบอกเนื้อความ และหน้าที่เป็นคำหลังกริยาแสดง “การคงสภาพผลต่อไป” ต่อมาสมัยอยุธยา คำ “ไว้” ปรากฏหน้าที่เพิ่มขึ้น คือ เป็นคำหลังกริยาแสดงความหมายทางไวยากรณ์ “การดำเนินเหตุการณ์ต่อไป” จนกระทั่งสมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 8) เป็นต้นมา คำ “ไว้” ปรากฏหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์แสดงความสัมพันธ์ทางเวลา (อนาคตกาล) จึงกล่าวได้ว่า คำกริยา “ไว้” กลายเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ “ไว้” แสดงความสัมพันธ์ทางเวลา (อนาคตกาล) ผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

นอกจากที่กล่าวมา ยังมีงานวิจัยเรื่อง “พัฒนาการของคำว่า “บน” ในภาษาไทย: การศึกษาตามแนวอรรถศาสตร์ปริชาน” ของ **ภคภต เทียมทัน (2561)** งานวิจัยเรื่องนี้ศึกษาหมวดคำ หน้าที่ และปริบทการปรากฏ อีกทั้งศึกษาความหมายและมโนทัศน์ กระบวนการและกลไกที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านความหมาย รวมถึงพัฒนาการด้านความหมายของคำว่า “บน” ในภาษาไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 9 (พ.ศ.2559) ตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชาน (cognitive semantics) ประกอบกับแนวคิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) และแนวคิดกระบวนการเกิดคำใหม่ (lexicalization) ผลการวิจัยพบว่า 1) คำว่า “บน” ปรากฏได้หลายปริบท เช่น ปริบท [คำบุพบท+บน] ปริบท [คำกริยาหรือกริยาวลี +บน] เป็นต้น ในด้านหน้าที่พบว่า “บน” ทำหน้าที่ได้ 4 หน้าที่ คือ ส่วนหลัก ส่วนขยาย ส่วนเชื่อม และส่วนเติมเต็ม อีกทั้ง จำแนกหมวดคำได้ 4 หมวด คือ คำนาม คำคุณศัพท์ คำบุพบท และคำกริยาวิเศษณ์ ในด้านความหมาย “บน” จำแนกความหมาย ได้ 2 กลุ่ม คือ 1) ความหมายเกี่ยวกับบริเวณพื้นที่ ซึ่งปรากฏความหมาย

ย่อย ‘บริเวณพื้นที่ส่วนที่สูงขึ้นไปหรือเหนือขึ้นไป’ และ ‘สถานภาพสูงกว่าหรืออำนาจเหนือกว่า’ 2) ความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ของสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง ปรากฏความหมายย่อย ‘ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ที่สูงกว่าหรือเหนือกว่าอีกสิ่งหนึ่ง’ และ ‘ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ที่สิ่งหนึ่งอยู่ภายในอีกสิ่งหนึ่ง’ และ 3) ความหมาย ‘ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ที่สิ่งหนึ่งอยู่ประชิดข้างอีกสิ่งหนึ่ง’ ทั้งนี้ พบว่าการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายของคำว่า “บน” เกี่ยวข้องกับกระบวนการอุปลักษณะ กระบวนการนามนัย กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ และกระบวนการเกิดคำใหม่ นอกจากนี้ ยังพบว่าพัฒนาการด้านความหมายของคำว่า “บน” แสดงให้เห็นลักษณะการเปลี่ยนแปลงจากแวดวงความหมายหรือมโนทัศน์ที่มีความเป็นรูปธรรมไปสู่แวดวงความหมายหรือมโนทัศน์ที่มีความเป็นนามธรรม

จะเห็นได้ว่า งานวิจัยของปราณี สุรีเนตร กรองกานต์ สัญหิธวัช และภคภต เป็นการศึกษา คำคำเดียวในเชิงพัฒนาการ เพื่อวิเคราะห์เส้นทางต่าง ๆ จากคำนามหรือคำกริยาซึ่งเป็นคำหลักว่า พัฒนาเป็นคำไวยากรณ์ใดบ้าง นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาคำคำเดียวที่เป็นคำไวยากรณ์อยู่แล้ว ว่ามีหน้าที่ทางไวยากรณ์เพิ่มขึ้นอย่างไร คือ งานวิจัยเรื่อง “การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ “ด้วย” ของ นพรัฐ เสน่ห์ (2556) งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ในภาษาไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน อีกทั้งยังศึกษาถึงปัจจัยและกลไกการเปลี่ยนแปลงของคำ “ด้วย” ตามแนวทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ผลการวิจัยพบว่าคำ “ด้วย” ปรากฏเป็นหมวดคำเชื่อมมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย และมีหน้าที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนสมัยปัจจุบันนอกจากเป็นคำเชื่อมแล้ว “ด้วย” ยังสามารถปรากฏเป็นหมวดคำกริยาวิเศษณ์ และหมวดคำลงท้ายอีกด้วย ในด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” พบว่า คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์เพียง 1 ความหมาย คือ บอก ‘สาเหตุ’ ขณะที่ คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกของคำนามข้างท้ายมากถึง 9 การก ได้แก่ 1. บอก ‘ผู้ร่วม’ 2. บอก ‘เครื่องมือ’ 3. บอก ‘สาเหตุ’ 4. บอก ‘ลักษณะ’ 5. บอก ‘ผู้ทำ’ 6. บอก ‘สถานที่’ 7. บอก ‘แหล่งเดิม’ 8. บอก ‘วิธีการ’ และ 9. บอก ‘เนื้อความ’ ส่วนหมวดคำเชื่อมนาม “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์ 1 ความหมาย คือ บอก ‘ความคล้อยตาม’ ทั้งนี้แต่ละช่วงสมัยจำนวนความหมายบอกการกที่ปรากฏมีปริมาณมากน้อยต่างกัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” นี้เกิดจากปัจจัยและกลไกในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ทั้งในด้านอรรถศาสตร์และวากยสัมพันธ์

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยคำเชื่อมข้ามสมัยในภาษาไทยมาตรฐานที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าเป็นการศึกษาคำเชื่อมที่แยกระหว่างคำเชื่อมที่เป็นคำบุพบทกับที่เป็นคำสันธาน แต่งานวิจัยเรื่อง “พัฒนาการของคำเชื่อมในภาษาไทย” ของ วิภาส โปธิแพทย์ (2557) ได้สำรวจข้อมูลเอกสารภาษาไทยสมัยต่าง ๆ เบื้องต้นเพื่อศึกษาพัฒนาการของคำเชื่อมในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยศึกษาคำเชื่อมทั้งหมดทั้งที่เป็นคำบุพบทและคำสันธาน เพื่อรวบรวมคำเชื่อมที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ ในแต่ละสมัย พร้อมทั้งวิเคราะห์ลักษณะการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการทางภาษาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในภาษาไทย ผลการศึกษาสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมใน 2 ลักษณะ คือ (1) การเปลี่ยนแปลงจำนวนของคำเชื่อมที่คำเชื่อมบางหน้าที่มีการเพิ่มคำบางหน้าที่มีการสูญคำ และบางหน้าที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนคำ และ (2) การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำเชื่อมมีทั้งการเพิ่มหน้าที่ การสูญหน้าที่ และการคงหน้าที่ นอกจากนี้ ยังพบว่ากระบวนการทางภาษาที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในภาษาไทย คือ กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ และกระบวนการเกิดคำใหม่

กล่าวได้ว่า งานวิจัยที่ศึกษาคำเชื่อมในภาษาไทยประกอบด้วยงานวิจัยที่ศึกษาภาษาเฉพาะสมัยและงานวิจัยที่ศึกษาภาษาข้ามสมัย โดยงานวิจัยที่ศึกษาภาษาเฉพาะสมัยมักจะเป็นงานวิจัยที่ศึกษาการปรากฏและหน้าที่ของคำเชื่อม เช่น งานวิจัยของสมิตรา อังวัฒนกุล (2509) และวิยะดา ตานี (2544) และการศึกษาการกลายเป็นคำหลักได้แก่คำกริยามาเป็นคำเชื่อม ซึ่งจะเป็นการสันนิษฐานตามทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ เช่น งานวิจัยของ จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539)

สำหรับงานวิจัยที่ศึกษาภาษาข้ามสมัยจะมีทั้งงานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบคำเชื่อมในสมัยต่าง ๆ ในด้านการปรากฏและหน้าที่การใช้ เช่น งานวิจัยของจิราพร โชติธีระวงศ์ (2524) นันทกา พหลยุทธ (2526) เทพี พันธเมธา (2529) และงานวิจัยที่นำทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์มาใช้วิเคราะห์เพื่อให้เห็นพัฒนาการของคำ ว่าคำไวยากรณ์ที่ปรากฏใช้อยู่ในปัจจุบันมักจะพัฒนามาจากคำหลัก โดยเฉพาะคำเชื่อมที่มีรูปซ้ำกับคำนามหรือคำกริยามักจะพัฒนามาจากคำนามหรือคำกริยารูปเดียวกันนั้น ทั้งนี้ อาจแบ่งได้เป็นงานวิจัยที่ศึกษาในลักษณะชุดคำและงานวิจัยที่ศึกษาคำเดี่ยว โดยงานวิจัยที่ศึกษาเป็นชุดคำ ได้แก่ งานวิจัยของมิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546) ราตรี แจ่มนิยม (2546) วิภาส โปธิแพทย์ (2557) และงานวิจัยที่ศึกษาคำเดี่ยว ได้แก่ งานวิจัยของ Kullavanijaya (2002) สุรีเนตร จรัสจรงเกียรติ (2551) กรองกานต์ รอดพันธ์ (2555) สัณห์ธวัช

ธัญวงศ์ (2557) ภคภต เทียมทัน (2561) และงานวิจัยที่ศึกษาคำคำเดียวที่เป็นคำไวยากรณ์อยู่แล้ว ได้แก่ นพรัฐ เสน่ห์ (2556)

อย่างไรก็ตาม จากงานวิจัยทั้งหมดข้างต้นจะเห็นได้ว่าการศึกษาคำเชื่อมในภาษาไทยมักจะเป็นการศึกษาในภาษาไทยมาตรฐาน สำหรับการศึกษาคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ยังปรากฏเป็นจำนวนน้อย โดยเฉพาะในภาษาไทยถิ่นใต้พบว่าคำเชื่อมเป็นเพียงหมวดคำหนึ่งที่ปรากฏในงานวิจัยที่มุ่งศึกษาหมวดคำต่าง ๆ ในภาษาไทยถิ่นใต้ปัจจุบัน ยังไม่พบงานวิจัยที่มุ่งศึกษาเฉพาะหมวดคำเชื่อม งานวิจัยที่ศึกษาคำเชื่อมข้ามสมัย หรืองานวิจัยที่ศึกษาคำเชื่อมภาษาถิ่นใต้โดยใช้ทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์มาวิเคราะห์ที่มาของคำเชื่อม ทั้งนี้ งานวิจัยภาษาไทยถิ่นที่เกี่ยวข้องกับคำเชื่อมมีเพียงงานวิจัยของนันทริยา ลำเจียกเทศ (2539) ที่ศึกษาคำไวยากรณ์ที่กลายมาจากคำนามเรียกอวัยวะและส่วนของพืชในภาษาไทยล้านนาเท่านั้น การศึกษาพัฒนาการของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ในครั้งนีจึงเป็นงานวิจัยภาษาไทยถิ่นข้ามสมัยชิ้นแรกที่จะช่วยอธิบายการปรากฏ หน้าที่การใช้ และที่มาของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ซึ่งยังไม่มีใครได้ศึกษามาก่อน

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำเชื่อมในภาษาต่างประเทศ

นอกจากการศึกษาคำเชื่อมในภาษาไทยที่กล่าวไปแล้วนั้น คำเชื่อมนับเป็นหมวดคำที่นักภาษาในต่างประเทศให้ความสนใจศึกษาเช่นกัน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกงานวิจัยภาษาต่างประเทศมา ยกตัวอย่างจำนวน 4 เล่ม แต่ครอบคลุมทั้งการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคำเชื่อมในมุมมองข้ามสมัย การศึกษาคำเชื่อมในมุมมองเฉพาะสมัย อีกทั้ง เป็นการศึกษาทั้งในภาษาอังกฤษ และภาษาอื่น ๆ ดังนี้

Heine and Kutewa (2002) กล่าวถึงเส้นทางพัฒนาการของคำไวยากรณ์รวมถึงคำเชื่อม ในหนังสือ “*World lexicon of grammaticalization*” ซึ่งได้สรุปจากพัฒนาการทางไวยากรณ์ของคำ ในภาษาต่าง ๆ ทั่วโลกกว่า 500 ภาษา สำหรับเส้นทางพัฒนาการของคำเชื่อม ดังเช่น คำว่า **back** (body part) > (1) after (2) behind (3) cause (4) earlier (5) then และ (6) up (spatial) , คำว่า **bottom** > down (spatial), คำว่า **face** (body part) > (1) front (2) up เป็นต้น

ตัวอย่าง พัฒนาการของ *back* Heine และ Kutewa พบว่า back (body part) ‘หลัง’ ที่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายซึ่งเป็นคำนามมีพัฒนาการเป็น 6 เส้นทาง ได้แก่

back (body part) > (1) after จาก หลัง ที่เป็นคำนาม พัฒนาเป็น หลัง ที่เป็นคำเชื่อม

บอกความสัมพันธ์ทางเวลา เช่น ในภาษา Icelandic

bac jól- um
 after Christmas-DAT:PL
 ‘after Christmas’

back (body part) > (2) behind จาก *หลัง* ที่เป็นคำนาม พัฒนาเป็น *หลัง* ที่เป็นคำเชื่อมบอกสถานที่ เช่น ในภาษา Kono

éé paáánde kóngwé kó
 3:SG:TAM far:IDEO hill:DET behind
 ‘It is behind the hill.’

back (body part) > (3) cause จาก *หลัง* ที่เป็นคำนาม พัฒนาเป็น *หลัง* ที่เป็นคำเชื่อมบอกเหตุ เช่น ในภาษา More’ คำว่า *pōré* ‘back’, ‘the opposite’, noun (> postposition ‘after’) > *pōré* ‘because of’, postposition of cause ดังตัวอย่าง

eb zuba tāba pagha:pōré
 they quarrel woman because:of
 ‘They quarreled because of a woman.’

back (body part) > (4) earlier จาก *หลัง* ที่เป็นคำนาม พัฒนาเป็น *หลัง* ที่เป็นคำวิเศษณ์ เช่น ในภาษาอังกฤษ คำว่า *back*, body part noun > adverb ดังตัวอย่าง three years back

back (body part) > (5) then จาก *หลัง* ที่เป็นคำนาม พัฒนาเป็น *หลัง* ที่เป็นคำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลา เช่น ในภาษา Kikuyu คำว่า *thutha* ‘back’, ‘behind’, ‘rear’ (noun class 14) > ‘afterward’ ดังตัวอย่าง

Nĩ -n- gũ- kw-ĩra thutha, tw- oima nja.
 ‘I shall tell you **afterward**, when we go outside.’

back (body part) > (6) up (spatial) จาก *หลัง* ที่เป็นคำนาม พัฒนาเป็น *หลัง* ที่เป็นคำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ เช่น ในภาษา Susu คำว่า *fari* ‘back’, ‘surface’ > ‘on’, ‘over’, ‘above’ (postposition) ดังตัวอย่าง *tebeli fari* ‘on the table’

Bottom > down (spatial) จากคำนาม หมายถึง ‘ฐาน, ส่วนที่ลึกที่สุด, ส่วนต่ำที่สุด’ พัฒนาเป็นคำเชื่อม ‘บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่’ เช่น ในภาษา Susu คำว่า *bui*, *bunyi* ‘lower part’, ‘bottom side’, ‘underside’ > *bun*, *bunma* ‘below’, ‘under’, postposition ดังตัวอย่าง

a na tebeli **bun**(ma).

‘He is **under** the table.’

Face (body part) *หน้า* ที่เป็นส่วนของร่างกายซึ่งเป็นคำนามมีพัฒนาการเป็น 2 เส้นทางได้แก่

face (body part) > (1) front จาก *หน้า* ที่เป็นคำนาม หมายถึง ‘ส่วนของร่างกาย’ ขยายความหมายเป็น ‘top surface’ ‘front surface’ ‘area in front’ หรือกลายเป็นคำเชื่อม ‘บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ (ส่วนหน้า)’ ดังในภาษา Colonial Quiché คำว่า *vach* ‘face’ > - *vach* ‘in front of’, locative preposition ดังตัวอย่าง

x- u- cat ri pom ch- u- **vach** ri ah.
CPL-3:SG:ERG- heat DEF incense LOC-3:SG:ERG - **face** DEF reed

‘She burned incense in front of the reeds.’

face (body part) > (2) up จาก *หน้า* ที่เป็นคำนาม หมายถึง ‘ส่วนของร่างกาย’ พัฒนาเป็นคำเชื่อม ‘บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ (ส่วนบน)’ ดังในภาษา Nama คำว่า *ai-s* (*é'is* in Kronlein’s orthography) ‘face’, ‘blanket’ > *ai* (*é'i* in Kronlein’s orthography) ‘on’, ‘at’, postposition ดังตัวอย่าง

(a) **e'is** à- tsa //ā è- ts...

(**face** POSS-2:M:SG wash so:that-2:M:SG)

‘Wash your face so that you...’

(b) ti /hawi- s éi #na re nē sō/oa- ba.
 (my wound- 3:F:SG on pour IMP this drug- 3:M:SG)
 ‘Pour this medicine on my wound.’

จากตัวอย่าง (a) หน้า เป็นคำนาม หมายถึง ‘ส่วนของร่างกาย’ พัฒนาเป็นคำเชื่อม หน้า ‘บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ (ส่วนบน)’ ในตัวอย่าง (b)

Stolz et al. (2006) เรื่อง “*On Comitatives and Related Categories: A Typological Study with Special Focus on the Languages of Europe*” มุ่งศึกษาการกรผู้ร่วม (comitatives) และการกรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาในมุมมองแบบลักษณะภาษาและมุ่งศึกษาภาษาในยุโรป ผลการศึกษาในประเด็นการกรผู้ร่วม สโตลซ์และคณะศึกษาคำว่า “mit” ในภาษาเยอรมัน (เทียบได้กับ “with” ในภาษาอังกฤษ) ผลการศึกษาสามารถจำแนกหน้าที่ย่อยของ mit ได้ 14 หน้าที่ แต่ที่เกี่ยวข้องกับคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ มี 5 หน้าที่ด้วยกัน ได้แก่ 1. ผู้กระทำเหตุการณ์ร่วมกัน (Co-operative) 2. ผู้มีปฏิสัมพันธ์ในแง่คู่ตรงข้าม (Reciprocal) 3. ผู้กระทำหลักกับผู้ร่วมเหตุการณ์ (Active comitative/ Human companion) และ 4. การผสมกันหรือควบคู่กัน (Combination) ซึ่งงานวิจัยเรื่องนี้ สามารถใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์หน้าที่ย่อยต่าง ๆ ของคำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วมในภาษาไทยถิ่นใต้ได้เป็นอย่างดี

Liesbeth Degard and Benjamin Fagard (2012) เรื่อง “*Competing connectives in the causal domain French car and parce que*” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของคำเชื่อม car และ parce que ในภาษาฝรั่งเศส ซึ่งมีความหมายว่า “because” ผลการวิจัยพบว่า car และ parce que ในภาษาฝรั่งเศสมีการใช้ที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดในภาษาพูดและภาษาเขียน กล่าวคือ car แทบจะสูญหายไปจากภาษาพูดฝรั่งเศสปัจจุบัน ในขณะที่ parce que ได้เข้ามาแทนที่ อย่างไรก็ตาม ในภาษาเขียนทั้งสองคำนี้ก็ยังคงปรากฏการใช้ในจำนวนใกล้เคียงกัน การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นผลจากการกลายเป็นคำไวยากรณ์และการกลายเป็นอัติวิสัย ซึ่งผลการวิจัยอาจสันนิษฐานได้ว่า อนาคต car อาจจะหายไปจากภาษาพูดโดย parce que เข้ามาแทนที่ในหน้าที่นี้ งานวิจัยนี้ทำให้เห็นว่าเมื่อช่วงสมัยเปลี่ยนไป คำเชื่อมที่เกิดขึ้นใหม่อาจแทนที่คำเชื่อมเดิมที่เคยใช้เมื่อครั้งอดีต

Mohssen Esseesy (2010) เรื่อง “Grammaticalization of Arabic Prepositions and Subordinators” งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่ศึกษาปรากฏการณ์ของคำบุพบท (prepositions) ในภาษาอาหรับ (Arabic) ทั้งมุมมองข้ามสมัยและเฉพาะสมัย ด้วยแนวคิดทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ตลอดจนศึกษาการพัฒนาเป็นสันธานเชื่อมความไม่เท่ากัน (subordinate conjunctions) โดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงประวัติและข้อมูลสมัยปัจจุบันจากคลังข้อมูลภาษาอาหรับของ Brigham Young University

ผลการวิจัยนี้ พบข้อแตกต่างจากงานวิจัยที่เคยมีมา กล่าวคือ งานวิจัยที่ผ่านมากล่าวถึงคำบุพบทในภาษาอาหรับว่าคำบุพบทเป็นหมวดคำปิด กล่าวคือ หมวดคำที่มักไม่ค่อยมีสมาชิกของหมวดเกิดใหม่หรือเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้กลับพบว่าคำบุพบทมีสมาชิกของหมวดเพิ่มขึ้น ซึ่งคำบุพบทที่เพิ่มขึ้นใหม่นั้นมีพัฒนาการมาจาก (1) สมาชิกของหมวดคำกริยาวิเศษณ์บอกสถานที่ (locative adverbs) เช่น xalfa ‘back, behind’ ตลอดจนหน่วยสร้างบุพบทอื่น ๆ ของวากยสัมพันธ์หน่วยคำที่ซับซ้อน (morpho-syntactic complexity) ได้แก่ (2) หน่วยสร้าง PN preposition + noun (compound-like prepositionals) เช่น bi-sababi ‘because of’ และ (3) หน่วยสร้าง PNP preposition-noun-preposition (complex preposition) เช่น alā/bi-r-raymi min ‘in spite of’ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้หมายรวมให้เป็นกลุ่มย่อยของหมวดคำบุพบท ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเกิดจากการกลายเป็นคำไวยากรณ์ โดยกลไกที่สำคัญ ได้แก่ อุปลักษณะและนามนัย ทำให้ความหมายที่เป็นรูปธรรมของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ เวลา และเหตุการณ์ มีความเป็นนามธรรมมากขึ้น นำไปสู่การพัฒนาไปทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ เช่น li- ‘to’ when marking dative และต่อมาได้ขยายหน้าที่ไปเป็นสันธานเชื่อมความไม่เท่ากัน เช่น ḥattā law ‘even if’

จากงานวิจัยเกี่ยวกับคำเชื่อมในภาษาต่างประเทศข้างต้น ทำให้เห็นการจำแนกหน้าที่ย่อยของคำเชื่อมซึ่งจะเป็นแนวทางในการจำแนกหน้าที่ย่อยของคำเชื่อมในแต่ละหมวดหน้าที่ได้ละเอียดมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง งานวิจัยคำเชื่อมในต่างประเทศยังทำให้เห็นเส้นทางพัฒนาการสากลที่เกิดขึ้นกับหลาย ๆ ภาษา อันจะเป็นแนวทางในการช่วยพิจารณาเส้นทางพัฒนาการของคำเชื่อมในภาษาไทย ถิ่นใต้ได้

กล่าวได้ว่า คำเชื่อมเป็นหมวดคำหนึ่งที่มีความสำคัญในทุก ๆ ภาษา เพราะเป็นคำที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำ กลุ่มคำ หรือประโยค ทำให้ทราบว่าคุณสมบัติต่าง ๆ ที่เรียงตามกันมานั้นมี

ความสัมพันธ์กันอย่างไร ช่วยให้การสื่อสารมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น จากงานวิจัยโดยส่วนใหญ่จะเห็นได้ว่า คำเชื่อมที่มีรูปเดียวกับคำหลัก เช่น คำนามหรือคำกริยานั้น มักจะพัฒนามาจากคำหลักดังกล่าว แต่ก็มีคำเชื่อมบางคำที่เป็นคำเชื่อมมาตั้งแต่ต้นและมีการขยายหน้าที่เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ เมื่อเวลาผ่านไปคำเชื่อมก็ยังมีเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนและหน้าที่เช่นกัน ทั้งนี้ กระบวนการทางภาษาสำคัญที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น คือ การกลายเป็นคำไวยากรณ์

เมื่อพิจารณางานวิจัยเกี่ยวกับคำเชื่อมทั้งหมด ทำให้เห็นที่มา เส้นทางการเปลี่ยนแปลง และกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมทั้งในภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ สำหรับงานวิจัยคำเชื่อมในภาษาต่างประเทศทำให้เห็นถึงลักษณะสากลของกำเนิดและพัฒนาการของคำเชื่อม เป็นแนวทางที่จะนำมาใช้ในการพิจารณาคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ การศึกษาเชิงประวัติคำเชื่อมในภาษาไทยพบว่าจะเป็นการศึกษาในภาษาไทยมาตรฐานทั้งสิ้น ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาในภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ ดังนั้น การศึกษาคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ในเชิงประวัติ นี้ จะเป็นงานวิจัยหนึ่งที่ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นซึ่งพบว่ามีคำเชื่อมหลายหน้าที่และหลายคำที่มีความน่าสนใจ

บทที่ 3

เกณฑ์การกำหนดคำเชื่อมและเกณฑ์การวิเคราะห์หน้าที่ของคำเชื่อม

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะแสดงเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการกำหนดคำเชื่อม ขั้นตอนแรกผู้วิจัยจะจำแนกคำเชื่อมออกจากหมวดคำอื่นโดยใช้ (3.1) เกณฑ์โครงสร้าง ผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์โครงสร้างเป็นลำดับแรกเพื่อจำแนกคำเชื่อมออกจากหมวดคำอื่น (3.2) เกณฑ์ความหมาย หากมีกรณีที่เกณฑ์โครงสร้างไม่สามารถจำแนกคำเชื่อมออกจากหมวดคำอื่นได้ ได้แก่ (3.2.1) คำเชื่อมที่มีรูปซ้ำกับคำกริยา และ (3.2.2) คำเชื่อมที่มีรูปซ้ำกับคำนาม ผู้วิจัยก็จะใช้เกณฑ์ความหมายช่วยในการตัดสิน และในขั้นตอนต่อมาในข้อ (3.3) เมื่อผู้วิจัยสามารถจำแนกคำเชื่อมออกจากหมวดคำอื่นได้แล้ว ผู้วิจัยจะนำคำเชื่อมทั้งหมดมาวิเคราะห์หน้าที่ โดยประยุกต์ตามกรอบเกณฑ์ของนวรรณ พันธุเมธา (2554) และเกณฑ์ทางอรรถวากยสัมพันธ์ ดังจะกล่าวถึงรายละเอียดทั้งหมดต่อไปนี้

3.1 เกณฑ์โครงสร้าง

คำเชื่อมเป็นหมวดคำที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำ เช่น *ขนมของคุณป่า* กลุ่มคำ เช่น *บ้านหลังนี้ซึ่งใหญ่โตกว่าหลังอื่น ๆ* หรือแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประโยค เช่น *เขามาที่นี่แต่ไม่รอเจอฉัน* ทั้งนี้ คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ระดับคำกับคำ คำกับกลุ่มคำ กลุ่มคำกับกลุ่มคำ หรือประโยคกับประโยคก็ได้ (นวรรณ พันธุเมธา, 2554) เมื่อพิจารณาหมวดคำเชื่อมของนวรรณ พบว่าเทียบได้กับกรอบประโยคทดสอบคำบุพบท คำเชื่อมนาม และคำเชื่อมอนุพากย์ของวิจินต์ ภาณุพงศ์ (2538:7-76, 97-106) กล่าวคือ คำเชื่อมที่ทำหน้าที่เชื่อมคำหรือกลุ่มคำเทียบได้กับคำบุพบทและคำเชื่อมนามของวิจินต์ คำเชื่อมที่ทำหน้าที่เชื่อมประโยคเทียบได้กับคำเชื่อมอนุพากย์ของวิจินต์ ผู้วิจัยจึงประยุกต์กรอบประโยคทดสอบของวิจินต์มาใช้เป็นกรอบประโยคทดสอบสำหรับใช้จำแนกคำเชื่อมออกจากหมวดคำอื่น ๆ เนื่องจากการใช้กรอบประโยคทดสอบเป็นวิธีการที่สามารถจำแนกคำเชื่อมออกจากหมวดคำอื่น ๆ ได้อย่างชัดเจน

ทั้งนี้ กรอบประโยคทดสอบคำบุพบท และคำเชื่อมนามของ วิจินต์ ภาณุพงศ์ จะกล่าวถึงตำแหน่งของคำบุพบทว่าปรากฏระหว่างกริยากับนาม และตำแหน่งของคำเชื่อมนามว่าปรากฏระหว่างนามกับนาม สำหรับในงานวิจัยนี้ เพื่อให้ครอบคลุมข้อมูลทั้งหมด ผู้วิจัยจึงกำหนดเป็นข้อตกลงเบื้องต้นว่า

กริยา อาจเป็นกริยาคำเดียวหรือกริยาที่เกิดเรียงกันก็ได้
 นาม อาจเป็นนามคำเดียว นามกับส่วนขยาย สรรพนามคำเดียว หรือสรรพนามกับส่วน
 ขยายก็ได้

ผู้วิจัยประยุกต์กรอบประโยคทดสอบของวิจินต์นเพื่อใช้จำแนกคำเชื่อมออกจากหมวดคำ
 อื่น ๆ ดังนี้

- (1) คำเชื่อมที่เชื่อมคำกริยากับคำนามปรากฏในช่องว่างของกรอบประโยคทดสอบต่อไปนี้

กริยา_____นาม

ทั้งนี้ ตามกรอบเกณฑ์ของวิจินต์น ภาณุพงศ์ พบว่า กริยาที่ปรากฏในกรอบโครงสร้าง
 ประโยคต้องเป็นกริยากรรมเท่านั้น แต่จากการเก็บข้อมูลผู้วิจัยพบว่ากริยากรรมก็สามารถปรากฏ
 ในตำแหน่งนี้ได้ ผู้วิจัยจึงจำแนกโครงสร้างที่ 1 ออกเป็น 2 โครงสร้างย่อยดังนี้

- (1.1) คำเชื่อมปรากฏในช่องว่างของกรอบประโยคทดสอบต่อไปนี้

กริยากรรม_____นาม

ตัวอย่างที่ 1 แลอำมาตย์ผู้ชุนางนั้นกลอดออกมาแต่ใต้เตียงนั้น
 (แลอำมาตย์ผู้ชุนางนั้นก็กลอดออกมาแต่ใต้เตียงนั้น)

(นางก้นไทร, อยุธยาตอนปลาย: 24)

- (1.2) คำเชื่อมปรากฏในช่องว่างของกรอบประโยคทดสอบต่อไปนี้

กริยากรรม (นาม) _____ นาม

ตัวอย่างที่ 2 จึงแมหญิงนั้นกบ้นทองให้แก่ราชกุมารร้อยกระสาบ
 (จึงแมหญิงนั้นก็บ้นทองให้แก่ราชกุมารร้อยกระสาบ)

(นางก้นไทร, อยุธยาตอนปลาย: 37)

(2) คำเชื่อมที่เชื่อมคำนามกับคำนามปรากฏในช่องว่างของกรอบประโยคทดสอบต่อไปนี้

นาม _____ นาม

ตัวอย่างที่ 3 ในวันนี้ไปเมื่อนาเรากับท่านจเปนกัลยามิตรด้วยกันตราบชีวิตแหงเรานี้แล
(ในวันนี้ไปเมื่อนาเรากับท่านจะเปนกัลยามิตรด้วยกันตราบชีวิตแหงเรานี้แล)
(นางกันไตร, อุษยาตอนปลาย: 32)

(3) คำเชื่อมที่ใช้เชื่อมอนุพากย์สามารถจำแนกกรอบประโยคทดสอบได้ดังนี้

(3.1) คำเชื่อมปรากฏในช่องว่างของกรอบประโยคทดสอบต่อไปนี้

อนุพากย์ _____ อนุพากย์¹⁴

ตัวอย่างที่ 4 แมของข้าพเจ้าตายแต่ผีแม่ข้าพเจ้ายังอยู่
(แม่ข้าพเจ้าตายแต่ผีแม่ข้าพเจ้ายังอยู่)
(กฎหมายลักษณะคดีความฯ จ.ศ. 1176, 2357: 51)

(3.2) คำเชื่อมปรากฏในช่องว่างของกรอบประโยคทดสอบต่อไปนี้

_____ อนุพากย์ อนุพากย์

ตัวอย่างที่ 5 เมื่อทสเดจมาแต่เมืองลึงกาสิงหนันมาปรดิถาน ณ ทาที่ปากน้ำตัง
(เมื่อ ฐ เสดีจมาแต่เมืองลึงกาสิงหนันมาประดิษฐาน ณ ท่าที่ปากน้ำตัง)
(เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 11)

¹⁴ อนุพากย์ ได้แก่ ประโยคสามัญที่ลดฐานะลงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของประโยคใหญ่ ซึ่งอนุพากย์ในที่นี้อาจมีหน่วยประธานปรากฏ เช่น แดงไม่สบายเขา เลยไม่มาโรงเรียน หรือไม่มีหน่วยประธานปรากฏก็ได้ เช่น แดงไม่สบาย เลยไม่มาโรงเรียน วันนี้

(3.3) คำเชื่อมปรากฏในช่องว่างของกรอบประโยคทดสอบต่อไปนี้

นาม _____ อนุพากย์ กริยา

ตัวอย่างที่ 6 ฝ่ายแม่ที่ถูกจับใส่โรงพยาบาลตื่นจนหลุดออกมาจากโรงได้

(แม่ผิวลูกไก่, 2525: 1)

คำเชื่อมที่ใช้เชื่อมประโยคนี้ วิจิตร ภาณุพงศ์ เรียกว่าคำเชื่อมอนุพากย์ คำเชื่อมอนุพากย์ จะไม่ปรากฏในประโยคสามัญ แต่จะปรากฏในประโยคผสมหรือประโยคซ้อน คำเชื่อมบางคำอาจทำหน้าที่เชื่อมอนุพากย์ 2 อนุพากย์เท่านั้น (คำเชื่อมสามัญ) แต่บางคำนอกจากจะเชื่อมอนุพากย์ 2 อนุพากย์แล้ว ยังทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของอนุพากย์อีกด้วย (คำเชื่อมสัมพัทธ์) ดังรายละเอียดใน บทที่ 2 (หัวข้อ 2.1.2) ทั้งนี้คำเชื่อมสัมพัทธ์สอดคล้องกับคำเชื่อมนามกับส่วนขยาย และคำเชื่อมกริยากับส่วนขยายของนววรรณ กล่าวคือ ส่วนขยายเป็นอนุพากย์หนึ่งที่ทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของอนุพากย์หน่วยใดหน่วยหนึ่ง เช่น หน่วยประธาน หน่วยกรรมตรง หน่วยกรรมรองของอนุพากย์ ด้วยดังนี้

ตัวอย่างที่ 7 แลกรัไทยชายนั่นก็เอาเข้าในยถาตซึ่งโรยยาพิษนั้นใส่ไว้ในหมอนั้น

(แลกรัไทยชายนั่นก็เอาเข้าในยถาตซึ่งโรยยาพิษนั้นใส่ไว้ในหมอนั้น)

(นางกันไทร, อุษยชาติตอนปลาย: 20-21)

จากตัวอย่างที่ 7 คำเชื่อม ซึ่ง นั้นทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างประโยคที่ตามหลัง คือ “โรยยาพิษนั้น” กับนาม “ข้าวในถาด” ซึ่งปรากฏอยู่ข้างหน้าเพื่อบอก ‘การขยายความ’ โดยทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของอนุพากย์ที่เป็นหน่วยกรรมตรงของประโยค

การจำแนกคำเชื่อมด้วยเกณฑ์ตำแหน่งการปรากฏในโครงสร้างประโยคทำให้สามารถจำแนกคำเชื่อมออกจากหมวดคำอื่น ๆ ได้ อย่างไรก็ตาม ตำแหน่งการปรากฏของคำเชื่อมที่มีรูปเดียวกับคำนามหรือคำกริยาในหน่วยสร้างกริยาเรียงซึ่งเกิดในตำแหน่งเดียวกับคำเชื่อม บางกรณีเกิดปัญหาในการตัดสินใจว่าจะให้คำดังกล่าวเป็นคำหลักอย่างคำนาม คำกริยา หรือเป็นคำเชื่อม ในกรณีเช่นนี้ ผู้วิจัยก็จะใช้เกณฑ์ความหมายช่วยในการตัดสินใจดังนี้

3.2 เกณฑ์ความหมาย

จากการที่ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์จำแนกคำเชื่อมออกจากหมวดคำอื่น ๆ แล้วนั้น ผู้วิจัยพบว่าบางกรณีผู้วิจัยยังไม่สามารถจำแนกคำเชื่อมออกจากหมวดคำอื่น ๆ ได้ โดยเฉพาะ คำเชื่อมที่มีรูปเดียวกับคำนามหรือคำกริยาและปรากฏในโครงสร้าง (นาม _____ นาม) และ (กริยา _____ นาม) ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้จะเกิดจากคำกริยารอบนอกหรือคำนามรอบนอกซึ่งเป็นคำนามหรือ คำกริยาที่มีคุณสมบัติของคำนามหรือคำกริยาไม่ครบถ้วนอย่างคำนามหรือคำกริยาทั่วไป หากแต่มี คุณสมบัติบางประการเหมือนคำเชื่อม ทำให้ตัดสินได้ยากกว่าเป็นคำชนิดใด ตามแนวคิดทฤษฎี “ต้นแบบ” (Prototype Theory) ของกิวอน (Givón, 2001) พบว่า สามารถอธิบายปัญหาเหล่านี้ได้ กิวอน (Givón, 1984) เชื่อว่าหมวดคำไม่ได้แยกจากกันอย่างเด็ดขาด กล่าวคือ แนวคิดทฤษฎีต้นแบบ เชื่อว่าแม้หมวดคำแต่ละหมวดไม่ได้จำแนกออกจากกันอย่างเด็ดขาด แต่สมาชิกทั้งหมดในหมวดคำมี ลักษณะตามหมวดคำนั้น ๆ ไม่เท่ากัน กล่าวคือ แนวคิดทฤษฎีต้นแบบเห็นว่ามีตัวชี้วัด (measure) บางประการ ที่สามารถจำแนกหมวดหมู่ของสิ่งต่าง ๆ ได้ ในการจัดระบบการรับรู้ การเรียนรู้ และ ภาษา การกำหนดหมวดหมู่ในความคิดของมนุษย์มิได้กำหนดโดยคุณสมบัติเดี่ยว ๆ แต่มีคุณสมบัติ หลาย ๆ ประการประกอบกัน กลุ่มคุณสมบัติเหล่านี้เองที่ทำให้เห็นการกระจุกตัวเป็นกลุ่มของ ต้นแบบที่แยกตัดออกจากหมวดคำ อื่น ๆ แม้จะไม่เด่นชัดตายตัวนัก เช่น

(ก) หน้าพี่ชายเพื่อนทราย

หน้าของพี่ชายเพื่อนทราย

(ข) หน้าบ้านทาสีขาว

หน้าของบ้านทาสีขาว

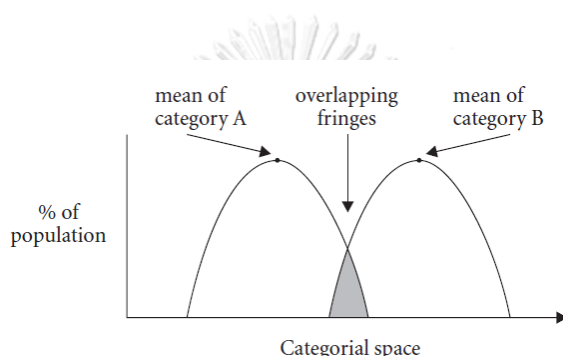
(ค) เขานั่งหน้าฉันทน์

*เขานั่งหน้าของฉัน

(ปรับตัวอย่างจาก วิชาส โภธิแพทย์, 2557: 50)

จากตัวอย่าง (ก) คำว่า หน้า เป็นคำนาม หมายถึง ส่วนของศีรษะตั้งแต่หน้าผากลงมาจดคาง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1286) ตัวอย่าง (ข) คำว่า หน้า ยังคงเป็นคำนาม หมายถึง ส่วนหน้าของ บ้าน ทั้งนี้ คำว่า หน้า ในตัวอย่าง (ข) พัฒนามาจากคำนามต้นแหล่งที่แสดงส่วนของร่างกายใน ตัวอย่าง (ก) กล่าวคือ คำนามแสดงส่วนของร่างกายเกิดกลายความหมายมาแสดงส่วนย่อยของวัตถุ เชิงสัมพันธ์ (relational part of object) ซึ่งเป็นส่วนย่อยของวัตถุที่ไม่สามารถแยกออกจากตัวของ

วัตถุได้ เช่น ส่วนหน้า (กึ่งกาญจน์ เทพกาญจน, 2559: 159) คำแสดงส่วนของร่างกาย หน้า ในตัวอย่าง (ก) กลายความหมายเป็นส่วนหน้าของบ้านในวลี หน้าบ้าน ในตัวอย่าง (ข) ซึ่งยังมีความหมายเชิงเนื้อความอยู่ ต่อมาเมื่อ คำว่า หน้า นำมาใช้เป็นคำเชื่อมบอกสถานที่ในตัวอย่าง (ค) คำว่า หน้า ก็สูญเสียคุณสมบัติของคำนามไป เช่น ไม่สามารถตามด้วยคำเชื่อมบอกเจ้าของได้ ต้องการคำนามที่มาเติมเต็ม สำหรับคำว่า หน้า ในตัวอย่าง (ค) นี้ เป็นคำที่มีความเป็นนามน้อยแต่มีความเป็นบุพบทมาก ทั้งนี้ ลักษณะการกระจายของสมาชิกหมวดคำตามแนวคิดทฤษฎีต้นแบบ สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 1

(Givón, 1984: 33)

ภาพที่ 1 คุณสมบัติความเป็นสมาชิกต้นแบบของหมวด

จากภาพ จะเห็นได้ว่า หมวดคำ A และหมวดคำ B มีจุดศูนย์กลางที่เป็นสมาชิกต้นแบบของหมวดคำ ส่วนสมาชิกที่มีคุณสมบัติต้นแบบน้อยมากเท่าไร ก็จะต้องอยู่ห่างออกไปจากจุดศูนย์กลาง จนเกิดการทับซ้อนกับสมาชิกรอบนอกของอีกหมวดคำหนึ่ง

ส่วนที่ทับซ้อนกันยังแสดงให้เห็นว่า หมวดคำไม่ได้แบ่งแยกจากกันโดยเด็ดขาด ทั้งยังสนับสนุนแนวคิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่ว่า คำไวยากรณ์บางคำอาจพัฒนามาจากสมาชิกรอบนอกของคำหลัก หากคำนั้นมีหน้าที่ทางไวยากรณ์มากขึ้นจนมีลักษณะทางไวยากรณ์มากกว่าลักษณะเดิมที่เป็นคำหลัก

ตัวอย่างงานวิจัยของกรองกานต์ รอดพันธ์ (2555) เรื่อง ““ถึง”: การศึกษาเชิงประวัติ” กรองกานต์ ได้ใช้เกณฑ์บุพบทต้นแบบในการจำแนกคำบุพบทออกจากคำกริยา กล่าวคือ คำบุพบทต้นแบบจะต้อง [+ ปรากฏร่วมกับนามวลีเสมอ] [+ ไม่ปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ] [+ ความสัมพันธ์เชิง

การกระหว่านามวลีกับกริยาวลี] ในด้านความหมาย ถึง ที่ทำหน้าที่เป็นคำบุพบทจะมีความหมายเชิงไวยากรณ์ ได้แก่ บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่หรือเวลาของเหตุการณ์ เช่น เขาทาสีตั้งแต่ยอดถึงปลาย เขาอ่านหนังสือตั้งแต่ 3 ทุ่มถึงเที่ยงคืน (กรองกานต์ รอดพันธ์ 2555: 74)

จากแนวคิดทฤษฎี “ต้นแบบ” (Prototype Theory) ของกิวอน ทำให้เห็นถึงความเชื่อมโยงด้านที่มาที่ไปของคำหลักกับคำไวยากรณ์ที่มีรูปเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ ผู้วิจัยมุ่งจะศึกษาหน้าที่ต่าง ๆ ของคำเชื่อมและการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำเชื่อมเป็นสำคัญ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดเกณฑ์ทางอรรถศาสตร์เพื่อจำแนกคำเชื่อมออกจากหมวดคำอื่น ๆ ให้ชัดเจน เพื่อจะวิเคราะห์หน้าที่ต่าง ๆ ของคำเชื่อมตามวัตถุประสงค์การศึกษาดังนี้

3.2.1 คำเชื่อมที่มีรูปเดียวกับคำกริยา

คำเชื่อมที่มีรูปเดียวกับคำกริยาบางคำปรากฏในตำแหน่งเดียวกับคำกริยาในหน่วยสร้างกริยาเรียงคือระหว่างคำกริยากับคำนาม จึงจำเป็นต้องกำหนดเกณฑ์ในการตัดสินว่าคำดังกล่าวเป็นคำกริยาตัวสุดท้ายในหน่วยสร้างกริยาเรียงหรือเป็นคำเชื่อม ดังตัวอย่างคำที่ปรากฏในตำแหน่งนี้ เช่น คำว่า จาก ในประโยคต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 8 พระญาณขับพรามทั้งสี่คนนั้นจงออกจากเมืองแล
(พระยากี่ขับพราหมณ์ทั้งสี่คนนั้นจงออกจากเมืองแล)
(นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 17)

ตัวอย่างที่ 9 สีเขาไกรลาสนั้นชาวประดุดั่งเงินอันหล่อจากเบาใหม่
(ไตรภูมิฉบับบ้านกระป็น้อย, 2400: 82)

กริยาบางคำได้สูญเสียสถานภาพความเป็นกริยาไปเป็นคำเชื่อมอย่างสมบูรณ์ แต่บางคำที่อยู่ในหน่วยสร้างกริยาเรียงอาจตัดสินได้ยากว่าคำกริยาตัวสุดท้ายในหน่วยสร้างกริยาเรียงนั้นเป็นคำเชื่อม หรือยังเป็นคำกริยาที่ปรากฏเรียงกันอยู่ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้เกณฑ์การวิเคราะห์กริยาเรียงตามกรอบเกณฑ์ของยาใจ ชูวิชา (2536) ที่ได้ศึกษาคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ของหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทยเพื่อเป็นแนวทางในการจำแนกคำกริยากับคำเชื่อมในงานวิจัยนี้

ยาใจ ชูวิชา (2536: 19, 39) นิยามหน่วยสร้างกริยาเรียงว่า หน่วยสร้างที่ประกอบด้วยกริยาตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปปรากฏเรียงกันโดยไม่มีคำใด ๆ คั่นกลาง ยกเว้นอาจมีคำนามที่ทำหน้าที่เป็นกรรมของกริยาที่อยู่ข้างหน้า รวมทั้งไม่มีการเว้นวรรคปรากฏคั่นระหว่างคำกริยานั้น ๆ และคำกริยานั้น ๆ

ต้องสามารถปรากฏอิสระในประโยคเดี่ยวได้โดยมีความหมายคงเดิม ในงานวิจัยของยาใจ ชูวิชา พบหน่วยสร้างกริยาเรียงที่ประกอบด้วยคำกริยาหรือกริยาวลีตั้งแต่ 2 คำ หรือ 2 วลีขึ้นไป ยาใจพบว่าแม้จำนวนกริยาวลีที่ปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียงแต่ละหน่วยสร้างจะหลากหลาย แต่พบว่ามีข้อจำกัดในการเกิดร่วมกันระหว่างกริยาวลีเพียง 2 วลี เท่านั้น หมายความว่า กริยาวลี 2 วลี อาจเกิดเรียงกันตามเงื่อนไขบางประการแล้วรวมกันทำหน้าที่เป็น 1 กริยาวลี ซึ่งอาจเกิดร่วมกับกริยาวลีอีกวลีหนึ่งก็ได้ดังเช่น

ตัวอย่างที่ 10

เขาอยากขับรถขึ้นภูเขา

ในตัวอย่างข้างต้น กริยาวลีขับรถ และขึ้นภูเขา เกิดเรียงกันตามเงื่อนไขบางประการ แล้วรวมกันเป็นกริยาวลี ขับรถขึ้นภูเขา ซึ่งเกิดร่วมกับกริยา อยาก จะเห็นได้ว่า หน่วยสร้างกริยาเรียงอาจประกอบขึ้นด้วยหน่วยสร้างกริยาเรียงเล็ก ๆ ที่ซ้อนกันอยู่ภายในได้ดังตัวอย่างข้างต้น ในการวิเคราะห์หากระบวนของหน่วยสร้างกริยาเรียง ยาใจจึงเริ่มด้วยการวิเคราะห์ประเภททางความหมายและลำดับของกริยาวลีเพียง 2 วลีที่จะปรากฏเรียงกันก่อน ซึ่งยาใจถือว่าเป็นหน่วยพื้นฐานของหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทย โดยจะวิเคราะห์คุณสมบัติทางความหมายของคำกริยาที่สามารถปรากฏในตำแหน่งแรกของหน่วยสร้างกริยาเรียง และต่อมาจึงจะวิเคราะห์คุณสมบัติทางความหมายของคำกริยาที่ปรากฏในตำแหน่งที่ 2 ของหน่วยสร้างกริยาเรียง คำกริยาที่ปรากฏในตำแหน่งแรกของหน่วยสร้างกริยาเรียง (กริยา 1) ได้แก่ กริยาบอกการกระทำ กริยาบอกสภาพและคุณสมบัติ กริยาบอกการเปลี่ยนแปลง และกริยาบอกการเคลื่อนที่ของวัตถุ สำหรับคำกริยาที่ปรากฏในตำแหน่งที่สอง (กริยา 2) ของหน่วยสร้างกริยาเรียง ได้แก่ กริยาบอกการกระทำ กริยาบอกสภาพ กริยาบอกการรับรู้ทางประสาทสัมผัส และกริยาบอกกระบวนการทางกายภาพ เมื่อได้พิจารณาคุณสมบัติทางความหมายของคำกริยาในหน่วยสร้างกริยาเรียง ยาใจได้จำแนกประเภทกระบวนของหน่วยสร้างกริยาเรียงออกเป็นกระบวนต่าง ๆ ได้ 12 กระบวน ได้แก่

กระบวนที่ 1 กริยา 1 เป็นกริยาบอกการกระทำ (ปฐมภูมิ)¹⁵ กริยา 2 เป็นกริยาบอกการกระทำ
(อปฐมภูมิ)¹⁶

ตัวอย่างที่ 11 ตะโกนตอบ

กระบวนที่ 2 กริยา 1 เป็นกริยาบอกท่าทาง กริยา 2 เป็นกริยาบอกการกระทำ
(ปฐมภูมิหรืออปฐมภูมิ)

ตัวอย่างที่ 12 ยื่นสั่งงานนายพิณ

ตัวอย่างที่ 13 นั่งนี้ถึงผู้คนที่ฉันได้พบได้เห็น

กระบวนที่ 3 กริยา 1 เป็นกริยาบอกการเคลื่อนที่ กริยา 2 เป็นกริยาบอกการกระทำ
(ของร่างกาย/วัตถุ) (การเคลื่อนไหวบอกทิศทาง)

ตัวอย่างที่ 14 เดินไปโรงเรียน

กระบวนที่ 4 กริยา 1 เป็นกริยาบอกการกระทำ กริยา 2 เป็นกริยาบอกการรับรู้
(ทางประสาทสัมผัส) (ทางประสาทสัมผัส)

ตัวอย่างที่ 15 อ่านพบในการ์ตูนฝรั่ง

กระบวนที่ 5 (ก) กริยา 1 เป็นกริยาบอกความต้องการ กริยา 2 เป็นกริยาบอกการกระทำ
(ปฐมภูมิหรืออปฐมภูมิ)

ตัวอย่างที่ 16 ต้องการไปโรงเรียน

(ข) กริยา 1 เป็นกริยาบอกความรู้สึก กริยา 2 เป็นกริยาบอกการกระทำ
(ปฐมภูมิหรืออปฐมภูมิ)

ตัวอย่างที่ 17 เสียใจร้องไห้เสียงดัง

¹⁵ กริยาบอกการกระทำปฐมภูมิ (primary action) หมายถึง กริยาแสดงการกระทำที่เราทุกคนสามารถรับรู้ได้เหมือนกัน และรับรู้ได้อย่างชัดเจนแน่นอนว่าการกระทำนั้น ๆ ใช้ส่วนใดของร่างกายในการกระทำ เช่น *เดิน คลาน วิ่ง กลิ้ง* ฯลฯ (ยาใจ ชูวิชา, 2536: 41)

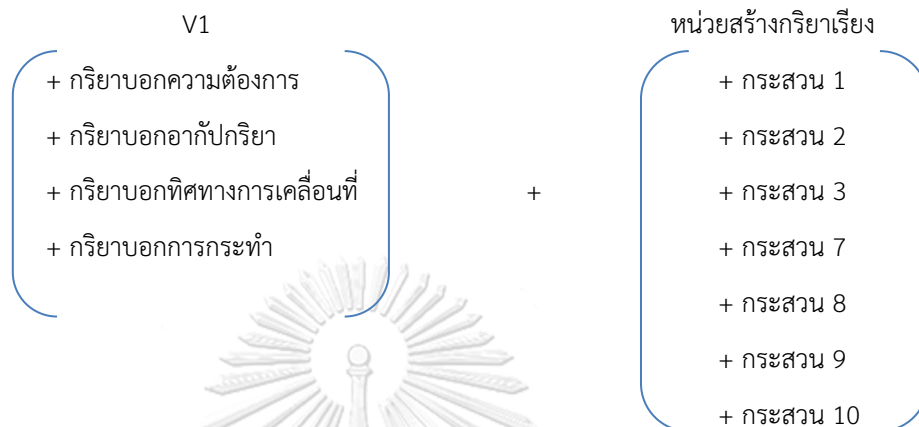
¹⁶ กริยาบอกการกระทำอปฐมภูมิ (nonprimary action) หมายถึง กริยาแสดงการกระทำที่ไม่ชัดเจน (vague) ในแง่ที่เราไม่รู้ชัดหรือแน่นอนว่าการกระทำนั้น ๆ ใช้อวัยวะส่วนใดของร่างกาย หรือไม่รู้ว่าการกระทำนั้น ๆ กระทำอย่างไร เช่น *ตอบ อาจกระทำโดยการพูดตอบ เขียนตอบ หรือโบกมือตอบ* (ยาใจ ชูวิชา, 2536: 42)

<p>กระสวยที่ 6 กริยา 1 เป็นกริยาบอกการกระทำ (อุปสรรภูมิบอกอากัปกิริยาในการกระทำ)</p> <p>ตัวอย่างที่ 18 <u>แก้งต้กคอเขา</u></p>	<p>กริยา 2 เป็นกริยาบอกการกระทำ (อุปสรรภูมิหรืออุปสรรภูมิ)</p>
<p>กระสวยที่ 7 กริยา 1 เป็นกริยาบอกการกระทำ (ทางกายภาพ)</p> <p>ตัวอย่างที่ 19 <u>เรียนเป็นครู</u> ตัวอย่างที่ 20 <u>ปลอมตัวเป็นแขก</u></p>	<p>กริยา 2 เป็นกริยาบอกความสัมพันธ์ที่ เท่าเทียมกันระหว่างหน่วย 2 หน่วย</p>
<p>กระสวยที่ 8 กริยา 1 เป็นกริยาบอกการกระทำ (อุปสรรภูมิ) ตัวอย่างที่ 21 <u>แหงนมองท้องฟ้า</u></p>	<p>กริยา 2 เป็นกริยาบอกการกระทำ (อุปสรรภูมิ)</p>
<p>กระสวยที่ 9 กริยา 1 เป็นกริยาบอกทิศทางการเคลื่อนที่ (ประเภทสัมพันธ์กับผู้พูด เช่น ไป มา) ตัวอย่างที่ 22 <u>ไปลองฝีมือ</u></p>	<p>กริยา 2 เป็นกริยาบอกการกระทำ (อุปสรรภูมิหรืออุปสรรภูมิ)</p>
<p>กระสวยที่ 10 กริยา 1 เป็นกริยาบอกการกระทำ (อุปสรรภูมิ) ตัวอย่างที่ 23 <u>ปาแก้วแตก</u></p>	<p>กริยา 2 เป็นกริยาบอกกระบวนการทางกายภาพ</p>
<p>กระสวยที่ 11 กริยา 1 เป็นกริยาบอกสภาพ ตัวอย่างที่ 24 <u>น้ำระเหยเป็นไอ</u></p>	<p>กริยา 2 เป็นกริยาบอกความสัมพันธ์ที่เท่า เทียมกันระหว่างหน่วย 2 หน่วย</p>
<p>กระสวยที่ 12 กริยา 1 เป็นกริยาบอกการเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างที่ 25 <u>ซากสัตว์เปลี่ยนเป็นหิน</u></p>	<p>กริยา 2 เป็นกริยาบอกความสัมพันธ์ที่เท่า เทียมกันระหว่างหน่วย 2 หน่วย</p>

นอกจากหน่วยสร้างกริยาเรียงพื้นฐานซึ่งประกอบด้วยคำกริยา 2 คำ ดังได้กล่าวถึงใน 12 กระสวย ข้างต้น กริยาสามารถปรากฏซ้อนกันเป็นหน่วยสร้างกริยาเรียงซับซ้อนที่มีคำกริยามากที่สุดถึง 6 คำ ต่อ 1 วลี ย่าใจพบว่าการปรากฏซ้อนกันของหน่วยสร้างกริยาเรียง มีหน่วยสร้างกริยาเรียง

บางประเภทเท่านั้นที่พบปรากฏซ้อนกันได้ โดยมีลักษณะการซ้อนกัน 2 แบบ

1) หน่วยสร้างกริยาเรียงพื้นฐานที่ปรากฏซ้อนกับคำกริยา โดยคำกริยาอาจปรากฏนำหน้าหรือตามหลังหน่วยสร้างกริยาเรียงก็ได้ ซึ่งสามารถสรุปเป็นกฎได้ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 26

รีบไปทำงาน

(รีบ (กริยาบอกอากัปกริยา) + กระสวน 9 (กริยาบอกทิศทางการเคลื่อนที่ + กริยาบอกการกระทำ))

ตัวอย่างที่ 27

ซื้อกล้วยเตี้ยมาฝาก

(กระสวน 3 (กริยาบอกการเคลื่อนที่ + กริยาบอกการกระทำ) + ฝาก (กริยาบอกการกระทำ))

2) หน่วยสร้างกริยาเรียงพื้นฐานปรากฏซ้อนกับหน่วยสร้างกริยาเรียงพื้นฐาน ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 28

ลูกชั้นยืนต้อนรับ

ลูก	ชั้น	ยืน	ต้อนรับ	
กระสวน 3		+	กระสวน 2	

จากกระสวนของหน่วยสร้างกริยาเรียงทั้ง 12 กระสวนของยาใจ ชูวิชา สามารถนำมาพิจารณาตัวอย่างที่ 8-9 ที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้นดังนี้

ตัวอย่างที่ 8 พระญาณข้าบพรามทั้งสี่คนนั้นจงออกจากเมืองแล

(พระยากี่ข้าบพรามหมณ์ทั้งสี่คนนั้นจงออกจากเมืองแล)

(นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 17)

ตัวอย่างที่ 8 พบว่าจัดอยู่ในประเภทกระสวนที่ 3 คือ กริยา 1 “ออก” เป็นกริยาบอกการเคลื่อนที่ (ของร่างกาย) และกริยา 2 “จาก” เป็นกริยาบอกการกระทำ (การเคลื่อนไหวบอกทิศทาง)

กระสวนที่ 3 กริยา 1 เป็นกริยาบอกการเคลื่อนที่
(ของร่างกาย/วัตถุ)

กริยา 2 เป็นกริยาบอกการกระทำ
(การเคลื่อนไหวบอกทิศทาง)

พระยากี่ข้าบพรามหมณ์ทั้งสี่คนนั้นจงออกจากเมืองแล

ดังนั้นคำว่า “จาก” ในตัวอย่างที่ 8 นี้ จึงเป็นคำกริยาในหน่วยสร้างกริยาเรียง

ตัวอย่างที่ 9 สีเขาไกรลาสนั้นขาวประดุจดั่งเงินอันหล่อจากเบาใหม่

(ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 82)

ตัวอย่างที่ 9 “หล่อ” ซึ่งเป็นกริยา 1 เป็นกริยาบอกการกระทำ (ปฐมภูมิ) และกริยา 2 “จาก” เป็นกริยาบอกการกระทำ (การเคลื่อนไหวบอกทิศทาง) ซึ่งไม่ตรงกับประเภทกระสวนของหน่วยสร้างกริยาเรียงในทั้ง 12 กระสวนของยาใจ ชูวิชา “จาก” ในประโยคนี้จึงไม่ใช่คำกริยาในหน่วยสร้างกริยาเรียง

3.2.2 คำเชื่อมที่มีรูปเดียวกับคำนาม

นอกจากปัญหาการจำแนกระหว่างคำกริยากับคำเชื่อมแล้ว ผู้วิจัยยังพบว่าคำเชื่อมที่มีรูปเดียวกับคำนามบางคำซึ่งปรากฏในตำแหน่งเดียวกับคำนาม คือ ตำแหน่งหลังกริยาหรือระหว่างกริยา

กับนามนั้น เกิดปัญหาในการจำแนกระหว่างคำนามกับคำเชื่อมเช่นกัน โดยเฉพาะคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางสถานที่ ดังที่ นววรรณ พันธุมธา (2554: 94) กล่าวว่า คำบางคำ หมายถึงส่วนประกอบของสิ่งต่าง ๆ ก็ได้ แสดงความสัมพันธ์ทางสถานที่ก็ได้ จึงเป็นได้ทั้งคำหลักชนิดคำนาม และคำเชื่อม ดังตัวอย่าง

- ตัวอย่างที่ 29 ก. ข้างโต๊ะทาสีขาว
 ข. เก้าอี้อยู่ข้างโต๊ะ

ตัวอย่าง 29 ก. ข้าง เป็นคำนาม ตัวอย่าง 29 ข. ข้าง เป็นคำเชื่อม คำลักษณะนี้อาจนำไปขยายคำนามได้นามวลี เช่น ด้านข้าง ส่วนหน้า มุมบน ทั้งนี้ ในภาษาไทยถิ่นใต้ก็มีคำในลักษณะนี้ ดัง

ตัวอย่าง ที่ผู้วิจัยยังพบการใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น

ตัวอย่างที่ 30 ริมหน้าต่างทาสีแดงແหละสวย

ตัวอย่างที่ 31 ไทรใหญ่ก็มีนงกออยู่ริมน้ำ

(สี่เกลอ, 2546: 1)

เกณฑ์ในการพิจารณา

เกณฑ์ในการพิจารณาคำเชื่อมที่มีรูปเดียวกับคำนาม ผู้วิจัยใช้กรอบเกณฑ์ของนววรรณ พันธุมธา (2554: 94) กล่าวคือ คำเชื่อมที่มีรูปเดียวกับคำนาม เช่น หน้า ข้าง เหนือ บน ริม กลาง ฯลฯ และปรากฏในตำแหน่งระหว่างคำกริยากับคำนาม (กริยา ___ นาม) ซึ่งตำแหน่งดังกล่าวนี้ อาจเป็นตำแหน่งของคำเชื่อมหรือตำแหน่งของคำนามก็ได้ ทั้งนี้ หากคำที่ปรากฏในตำแหน่งดังกล่าวสามารถขยายคำนามที่ตามมาได้ และหมายถึงส่วนประกอบของสิ่งต่าง ๆ ผู้วิจัยจะตัดสินให้คำดังกล่าวเป็นคำนาม เช่น ริมหน้าต่าง ในตัวอย่างที่ 30 แต่หากไม่ใช่ส่วนประกอบของสิ่งต่าง ๆ แต่มีความหมายบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ ผู้วิจัยก็จะจัดให้คำดังกล่าวเป็นคำเชื่อม เช่น ริมน้ำ ในตัวอย่างที่ 31 เป็นต้น

เมื่อผู้วิจัยได้จำแนกคำเชื่อมออกจากหมวดคำอื่นโดยใช้เกณฑ์โครงสร้างเป็นลำดับแรก และเกณฑ์ความหมายเป็นลำดับที่สอง ในกรณีที่เกณฑ์โครงสร้างไม่สามารถจำแนกคำเชื่อมที่มีรูปซ้ำกับคำกริยา และคำเชื่อมที่มีรูปซ้ำกับคำนามแล้วนั้น ผลปรากฏว่า พบคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้จาก

เอกสารข้อมูลทั้งสิ้น 119 คำ¹⁷ ได้แก่ กี่ (กะ, ก้า), กี่ดี, กระทั่ง, กลาง, กะเบอะ, กับ (กะ), แก่, ไกล, ขณะ, คะนั้น, ของ, ข้าง, ข้างใต้, ข้างหลัง, คม, ครั้น (คั่น, คั่น), ครั้นเมื่อ, ครั้นแล, ค่ะแล้ว, คั่นถ้ำ, คือ, คุม...ถึง, คุ่มเท่า, แค, จน, จนกว่า, จนถึง, จนเท่า, จนเท่าถึง, จาก, จิม, จึง (จิง), ชา...ถึง, เช่น, ซึ่ง, ณ, ด้วย, ดัง, ดุจดั่ง, ดูจ (ดูจ), แต่, โดย, ได้แก่, ตราบเท่า, ต่อ, ตอน, ตั้งแต่, ตาม, แต่, แต่ว่า (แต่ว่า, แต่ว่า), ใต้, ถ้ำ, ถ้ำมั่น, ถ้ำแล (ถ้ำและ), ถึง (ถึง), ถึงแม่, ถึงแม้ว่า, ทั้ง, ที่, เท่า, เท่าถึง, เทียม, นอก, นอกจาก, ในกลาง, ในใต้, ในหว่าง, บน, เบอะ (เบ่อ), เบื่อ, ประดุจ, ประดุจดั่ง, ประดุจหนึ่ง, ปันกลาง, เปรียบเหมือน, พอ, เพราะ, เพราะว่า, เพื่อ, ภายใต, แม้, เมื่อ, เมื่อถึง, แม้แต่, แมน (มั่น, เม), ยัง, รอบ, ระหว่าง, ริม, ฤา, เลย, แล (และ), แลกับ, แลครั้น, แลถ้ำ, แล้ว, แล้วจึง, แล้วถึง, ว่า, สำเบือ, สำหรับ, สู่, เสมือน, เสมือนดั่ง (เสมื่อดั่ง), หน้า, หรือ, หลัง, หว่าง, เหนือ, เหมือน, เหมือนกับ, เหมือนดั่ง, เหมือนอย่าง, แห่ง, อย่าง, อัน, อาทิ, อุปมาดั่ง และ อุปมาเหมือน

จากคำเชื่อมทั้ง 119 คำ ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า คำเชื่อมมีหน้าที่ต่าง ๆ ทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน ในขั้นตอนต่อไป ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้กรอบเกณฑ์การวิเคราะห์หมวดหน้าที่คำเชื่อมของนววรรณ พันธุเมธา (2554: 92-105) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์หมวดหน้าที่ต่าง ๆ ของคำเชื่อมทั้ง 119 คำ เนื่องด้วย นววรรณได้วิเคราะห์หมวดหน้าที่ของคำเชื่อมไว้ละเอียดถึง 21 หมวดหน้าที่ (ดูในบทที่ 2 หัวข้อ 2.1.3) อีกทั้งคำเชื่อมตามแนวคิดของนววรรณก็หมายรวมทั้งคำบุพบท คำเชื่อมนาม คำเชื่อมอนุพากย์ ซึ่งสอดคล้องกับนิยามคำเชื่อมในงานวิจัยชิ้นนี้

อย่างไรก็ตาม เมื่อใช้เกณฑ์การวิเคราะห์หมวดหน้าที่ของคำเชื่อมตามแนวคิดของนววรรณ เป็นแนวทางแล้วนั้น ผู้วิจัยพบว่าหมวดหน้าที่ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้สอดคล้องกับหมวดหน้าที่คำเชื่อมตามแนวคิดของนววรรณ หากแต่ในภาษาไทยถิ่นใต้ยังพบอีกหมวดหน้าที่หนึ่งซึ่งไม่ปรากฏในหมวดหน้าที่ของนววรรณ คือ คำเชื่อมบอกผู้ทำ คำเชื่อมที่ทำหน้าที่นี้ ได้แก่ โดย และ ด้วย คำเชื่อมบอกผู้ทำจะอยู่หน้านามที่เป็นผู้กระทำการ ดังตัวอย่าง

¹⁷ จำนวนคำเชื่อมในที่นี้ ผู้วิจัยหมายรวมทั้งคำเชื่อมเดี่ยว ได้แก่ คำคำเดียวที่เป็นคำเชื่อม เช่น แก่, เพราะ และ คำเชื่อมผสม ได้แก่ กลุ่มคำที่มีคำเชื่อมเดี่ยวเป็นส่วนประกอบอย่างน้อย 1 คำ เช่น เพราะว่า, แต่ (นววรรณ พันธุเมธา, 2554: 89) ซึ่งคำเชื่อมผสมในที่นี้ ได้แก่ กลุ่มคำที่อยู่ติดกันแต่อาจยังไม่หลอมรวมเป็นคำ 1 คำ ที่สมบูรณ์ เช่น ครั้นถ้ำ และกลุ่มคำที่อยู่แยกกันโดยมีคำอื่นคั่นอยู่ ได้แก่ คุม...ถึง, ชา...ถึง คำเชื่อมผสมที่อยู่แยกกันนี้ไม่ได้ถูกจัดเป็นคำเชื่อมผสมตามกรอบเกณฑ์คำเชื่อมผสมของนววรรณ อย่างไรก็ตาม พระยาอุปกิตศิลปสาร เรียกคำเชื่อมลักษณะนี้ว่าสันธานคาบ ซึ่งในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะหมายรวมสันธานคาบให้อยู่ในประเภทคำเชื่อมผสมด้วย

ตัวอย่างที่ 32 กระจกการหมีไต่เป็นกระจกการ เอาอาหารมาถามโดยพนักงานเอง
(กระจกการหมีไต่เป็นกระจกการเอาท่านมาถามโดยพนักงานเอง)
(หนังสือหลักไวยากรณ์ อ.อังกษ อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 70)

ตัวอย่างที่ 33 ยืนลงกาศเศกด้วยตัวเอง 3 ที่ปิดไว้ที่ประตูไม่อันตราย
(ยืนตลงกระดาศเศกด้วยตัวเอง 3 ที่ ปิดไว้ที่ประตูกันอันตรายแลฯ)
(หลักไวยากรณ์ อ.อังกษ อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 137)

หมวดคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้จึงพบทั้งสิ้น 22 หมวดหน้าที่ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า แม้หมวดหน้าที่คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้จะสอดคล้องกับหมวดหน้าที่คำเชื่อมของนวรรณ แต่หากพิจารณาปริบทการปรากฏของคำเชื่อมต่าง ๆ ในแต่ละหมวดหน้าที่จะพบว่าคำเชื่อมเหล่านั้นยังมีลักษณะทางความหมายที่แตกต่างกัน ความต่างที่เกิดขึ้นนี้เกิดจากปริบททางอรรถวากยสัมพันธ์ ส่งผลให้คำเชื่อมในหมวดหน้าที่หนึ่ง ๆ เกิดความหมายหรือหน้าที่ย่อยที่แตกต่างกัน ดังตัวอย่างคำเชื่อมแสดงความเป็นเจ้าของดังนี้

ตัวอย่างที่ 34 ชายคนนั้นพยายามมาที่บ้านของหญิงบ่อย ๆ
(อุบายหมอ, 2546: 1)

ตัวอย่างที่ 35 กัมมาอิสหายพีคือพระบิดาของเราเองไม่มีอื่นเลย
(กัมมาอิสหายพีคือพระบิดาของเราเองไม่มีอื่นเลย)
(หลักไวยากรณ์ อ.อังกษ อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 112)

จากตัวอย่างที่ 34-35 บ้านของหญิง กับ พระบิดาของเราเอง แม้จะใช้คำเชื่อม ของ และอยู่ ในหมวดหน้าที่แสดงความเป็นเจ้าของเหมือนกัน แต่ในตัวอย่างที่ 34 เป็นความสัมพันธ์ในเชิงกรรมสิทธิ์ที่มนุษย์มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินสิ่งของต่าง ๆ แต่เมื่อพิจารณาในตัวอย่างที่ 35 กลับเป็นความสัมพันธ์ในเชิงเครือญาติ ความแตกต่างที่เกิดขึ้นนี้พิจารณาได้จากนามวลีที่เกิดหน้าและหลังคำเชื่อม แมื่อนามวลีที่เกิดหลังคำเชื่อม ของ ทั้ง 2 ประโยคจะมีความหมายเป็นมนุษย์เหมือนกัน แต่นามวลีที่เกิดหน้าคำเชื่อมมีความแตกต่างกัน ในตัวอย่างที่ 34 เป็นนาม “บ้าน” ซึ่งเป็นสิ่งรูปธรรมที่มนุษย์มีกรรมสิทธิ์ สามารถซื้อ ขาย ถ่ายโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้อื่นได้ แต่ในตัวอย่างที่ 35 เป็นนาม “บิดา” ซึ่งเป็นมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดกับนามที่เกิดหลังคำเชื่อม ไม่สามารถซื้อ ขาย ถ่ายโอนกรรมสิทธิ์ได้เหมือนนามในตัวอย่างที่ 34 จึงเห็นได้ว่า ปริบทที่เกิดหน้าหรือหลังคำเชื่อมมีส่วนสำคัญที่ส่งผลให้คำเชื่อมในหมวดหน้าที่หนึ่ง ๆ ยังมีหน้าที่ย่อยที่แตกต่างกันอีก

การวิเคราะห์ความหมายหรือหน้าที่ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้สมัยต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงพิจารณาทั้งคำที่มาแวดล้อมกับคำเชื่อมและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ ซึ่งผู้วิจัยจะเรียกเกณฑ์นี้ว่า “เกณฑ์ทางอรรถวากยสัมพันธ์” เพื่อให้เห็นความแตกต่างของคำเชื่อมในแต่ละหน้าที่ได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ “นาม” ที่อยู่ในโครงสร้างดังจะกล่าวถึงในหัวข้อเกณฑ์ทางอรรถวากยสัมพันธ์ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ อาจหมายถึง คำนามหรือคำสรรพนามคำเดียว คำนามหรือคำสรรพนามกับส่วนขยายก็ได้ เช่น เมือง เมืองสังกาสิงหล เรา เราเอง อีกทั้ง โครงสร้างที่จะแสดงในหัวข้อดังกล่าว จะแสดงเฉพาะโครงสร้างที่มีผลต่อการจำแนกความหมายย่อยในแต่ละหมวดหน้าที่ของคำเชื่อม

3.3 เกณฑ์ทางอรรถวากยสัมพันธ์ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้

เมื่อผู้วิจัยจำแนกคำเชื่อมออกจากหมวดคำชนิดอื่นตามเกณฑ์โครงสร้าง และเกณฑ์ความหมายแล้วนั้น ทำให้ผู้วิจัยพบคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ทั้งสิ้น 119 คำ ลำดับต่อไป ผู้วิจัยจะวิเคราะห์หมวดหน้าที่ต่าง ๆ ของคำเชื่อมทั้ง 119 คำนี้ โดยใช้กรอบเกณฑ์ของนวรรณ พันธุมธา (2554: 92-105) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์หมวดหน้าที่ของคำเชื่อม และใช้เกณฑ์ทางอรรถวากยสัมพันธ์อื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อวิเคราะห์หน้าที่ย่อยของคำเชื่อมในแต่ละหมวดหน้าที่ ดังนี้

3.3.1 คำเชื่อมแสดงความเป็นเจ้าของ

คำเชื่อมแสดงความเป็นเจ้าของ คือ คำเชื่อมที่เป็นตัวบ่งชี้การครอบครองหรือการมีกรรมสิทธิ์ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง รวมไปถึงความสัมพันธ์แบบอื่น ๆ ในลักษณะเดียวกัน เช่น ความสัมพันธ์แบบส่วน-ร่างกาย ความสัมพันธ์แบบส่วนย่อย- ส่วนใหญ่ เป็นต้น ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ผลการวิจัยเรื่อง “หน่วยสร้างนามวลีแสดงความเป็นเจ้าของในภาษาไทย” ของสรณ์ แอบเงิน (2559) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ความหมายย่อยของคำเชื่อมแสดงความเป็นเจ้าของในภาษาไทยถิ่นใต้ ซึ่งพบหน้าที่ย่อยของการแสดงความเป็นเจ้าของ ดังนี้

3.3.1.1 กรรมสิทธิ์ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ความสัมพันธ์ในรูปแบบกรรมสิทธิ์ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่แสดงด้วยคำเชื่อม ของ และ แห่ง ซึ่งผู้ครอบครองกรรมสิทธิ์จะเป็นมนุษย์และสิ่งที่ถูกครอบครองมีทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ดังนี้

(1) กรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็นรูปธรรม

คำเชื่อมบอก “กรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็นรูปธรรม” จากข้อมูลพบว่า ผู้ที่ครอบครองกรรมสิทธิ์จะเป็นมนุษย์และสิ่งที่ถูกครอบครองเป็นสิ่งที่ เป็นรูปธรรม เมื่อพิจารณาปริบทการปรากฏของคำเชื่อมที่บอก “กรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็นรูปธรรม” พบว่า ปรากฏในโครงสร้าง [นาม+คำเชื่อม+นาม] หรือ [นาม+ กริยา “เป็น”+ คำเชื่อม+นาม] โดยนามที่ตามหลังคำเชื่อมจะเป็นนามที่เป็นมนุษย์เท่านั้น ส่วนนามที่อยู่หน้าคำเชื่อมจะเป็นนามที่เป็นรูปธรรมที่แยกจากตัวผู้ครอบครอง ดังนี้

นาม $\left(\begin{array}{c} \text{รูปธรรม} \\ \text{แยกจากตัวผู้ครอบครอง} \end{array} \right) + \text{คำเชื่อม} + \text{นาม} \left(\begin{array}{c} \text{มนุษย์} \end{array} \right)$

- ตัวอย่างที่ 36 พระญาไสเปนใหญ่แก่คนทั้งหลายแลทรัพย์สินสมบัติแห่งพระญากัมิมากนักรา
(พระยาไชร์เป็นใหญ่แก่คนทั้งหลายแลทรัพย์สินสมบัติแห่งพระยากัมิมากนักรา)
(นางกันไทร, อยุธาตอนปลาย: 49)
- ตัวอย่างที่ 37 ถ้าเจ้าของบังอาจยิงแทงฟันขางมาโคกระบือของท่านซึ่งเขากินเขาตนถึงภิกการด้วย
ประการใด ๆ ท่านให้ไหมยผู้นั้น
(ถ้าเจ้าของบังอาจยิงแทงฟันขางมาโคกระบือของท่านซึ่งเขากินข้าวตนถึงภิกการด้วย
ประการใด ๆ ท่านให้ไหมผู้นั้น)
(กฎหมายลักษณะคดีความ, 2417: 9)

คำเชื่อม แห่ง และ ของ ในตัวอย่างที่ 36-37 ข้างต้นบอก “กรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็นรูปธรรม” โดยนามที่อยู่หลังคำเชื่อมเป็นมนุษย์ในที่นี้คือ “พระยา” และ “ท่าน” เป็นผู้มี กรรมสิทธิ์ครอบครองนามที่อยู่หน้าคำเชื่อมซึ่งมีความเป็นรูปธรรมและแยกจากตัวผู้ครอบครอง โดยมากมักเป็นสิ่งไม่มีชีวิตดัง “ทรัพย์สินสมบัติ” ในตัวอย่างที่ 36 แต่จากข้อมูลก็พบสิ่งมีชีวิตเช่นกันดัง “โคกระบือ” ในตัวอย่างที่ 37 เนื่องด้วยมนุษย์มีกรรมสิทธิ์โดยชอบธรรมในการครอบครองสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรม โดยอาจได้มาด้วยการผลิตขึ้น การซื้อ มรดกตกทอด หรือการได้รับมอบในโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น เมื่อได้มาแล้ว สิ่งเหล่านี้ก็ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ครอบครอง โดยผู้ครอบครองมีสิทธิ์ในการใช้ประโยชน์ อนุญาตให้ผู้อื่นใช้ และสามารถถ่ายโอนให้แก่ผู้อื่นต่อไปได้ จึงสังเกตได้ว่า คำเชื่อมที่บอก “กรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็นรูปธรรม” จะปรากฏหน้านามที่เป็นมนุษย์เท่านั้น

นอกจากคำเชื่อมบอก “กรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็นรูปธรรม” จะพบในโครงสร้าง [นาม+ คำเชื่อม+นาม] แล้ว ยังพบอีกโครงสร้าง คือ

นาม $\left(\begin{array}{l} \text{รูปธรรม} \\ \text{แยกจากตัวผู้ครอบครอง} \end{array} \right) + \text{กริยา “เป็น”} + \text{คำเชื่อม} + \text{นาม (มนุษย์)}$

ตัวอย่างที่ 38 แลสินเดิมอันใดเป็นของน้ำชื่อโกคมรดก
(แลสินเดิมอันใดเป็นของน้ำชื่อโกคมรดก)

(หลักไวยากรณ์ อ.เอภาสุมย์ จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 39)

ในตัวอย่างที่ 38 คำเชื่อม ของ บอก ‘กรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็นรูปธรรม’ เกิดในโครงสร้าง [นาม+กริยา“เป็น”+ คำเชื่อม+ นาม] ผู้ครอบครองกรรมสิทธิ์เป็นมนุษย์ปรากฏหลัง คำเชื่อม ของ ในที่นี้คือ “น้ำ” ส่วนกรรมสิทธิ์ที่ครอบครองเป็นสิ่งรูปธรรมปรากฏหน้ากริยา “เป็น” และหน้าคำเชื่อม ของ ในที่นี้คือ “สินเดิม” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 752) ให้นิยามคำกริยา “เป็น” ว่า เป็นคำกริยาสำหรับแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำกับคำเพื่อให้เห็นว่าคำหน้ากับคำหลังมีภาวะ คือ ความมี ความเป็น เกี่ยวข้องกันอย่างไร กริยา “เป็น” ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ จึงช่วยแสดงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ในรูปแบบการเป็นเจ้าของระหว่างนามที่อยู่หน้ากับหลังกริยา “เป็น” นอกจากนี้ อาจกล่าวได้อีกแบบหนึ่งว่า อาจมีการละนาม “สินเดิม” ไป

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอก “กรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็นรูปธรรม” ปรากฏใน 2 โครงสร้าง คือ โครงสร้าง [นาม+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ได้แก่ คำเชื่อม ของ แห่ง ส่วนโครงสร้าง [นาม+กริยา“เป็น”+ คำเชื่อม+ นาม] ปรากฏเพียง คำเชื่อม ของ เท่านั้น

(2) กรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็นนามธรรม

คำเชื่อมบอก “กรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็นนามธรรม” จะปรากฏในโครงสร้าง [นาม+ คำเชื่อม+นาม] เช่นเดียวกับกรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็นรูปธรรม นามที่ตามหลังคำเชื่อมจะเป็นนามที่เป็นสิ่งมีชีวิตที่เป็นมนุษย์เช่นเดียวกัน หากแต่มีความแตกต่างกันตรงนามที่อยู่ข้างหน้าคำเชื่อมจะเป็นนามที่เป็นนามธรรม ดังนี้

นาม (นามธรรม) + คำเชื่อม + นาม (มนุษย์)
 แยกจากตัวผู้ครอบครอง

ตัวอย่างที่ 39 ถ้าผู้ใดได้พบหลักชัยแล้วให้อุตสาห์ร่ำเรียนเอาให้ดีเอาขึ้นใจไว้เป็นบุญของผู้นั้น
 (ถ้าผู้ใดได้พบหลักชัยแล้วให้อุตสาห์ร่ำเรียนเอาให้ดีเอาขึ้นใจไว้เป็นบุญของผู้นั้น)
 (หลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 46)

ตัวอย่างที่ 40 ถาทานมีเลี้ยงใส่ซากจเอาผิวอื่นอย่าให้เสียความสังแห่งข้า
 (ถ้าทานมีเลี้ยงใส่ซากจจะเอาผิวอื่นอย่าให้เสียความสังแห่งข้า)
 (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 34)

คำเชื่อม *แห่ง* และ *ของ* ในตัวอย่างที่ 39-40 ข้างต้น บอก “กรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็นนามธรรม” โดยนามที่อยู่หลังคำเชื่อมเป็นมนุษย์ในที่นี้คือ “ผู้หนึ่ง” และ “ข้า” เป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ครอบครองนามที่อยู่หน้าคำเชื่อมซึ่งมีความเป็นนามธรรม ในตัวอย่างข้างต้นคือ “บุญ” และ “ความสัตย์” เนื่องด้วยมนุษย์มีกรรมสิทธิ์โดยชอบธรรมในการครอบครองสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองสร้างขึ้น เช่น คำพูด ความดี ความชั่ว หรือการได้รับมาจากผู้อื่น เช่น ชื่อเสียง ปัญหา แม้จะมองไม่เห็นเป็นรูปธรรม สิ่งเหล่านี้ก็ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ครอบครองเช่นกัน ผู้ครอบครองมีแล้วจะได้รับประโยชน์บางอย่าง เช่น บุญ ความสัตย์ ในตัวอย่าง เมื่อครอบครองสิ่งเหล่านี้ก็จะเกิดผลดีแก่ตน หรือบางครั้งก็ก่อให้เกิดโทษแก่ตน เช่น ปัญหา และผู้ครอบครองไม่สามารถขายสิ่งที่เป็นามธรรมให้แก่ผู้อื่นได้ กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอก “กรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็นนามธรรม” ปรากฏเพียง 1 โครงสร้าง คือ [นาม+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ คำเชื่อม *ของ* และ *แห่ง*

3.3.1.2 ส่วนย่อย – ส่วนใหญ่

คำเชื่อมแสดง “ส่วนย่อย (part) – ส่วนใหญ่ (whole)” เป็นความสัมพันธ์ของส่วนย่อยที่เป็นองค์ประกอบอยู่ในส่วนใหญ่ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นเซตย่อย (subset) ของส่วนทั้งหมด แสดงด้วยคำเชื่อม *ของ* และ *แห่ง* จะเกิดในโครงสร้าง [นาม+คำเชื่อม+นาม] โดยนามที่อยู่หน้าคำเชื่อมจะแสดงส่วนย่อยของนามที่ตามหลังคำเชื่อม ทั้งนี้ ความสัมพันธ์แบบส่วนย่อย-ส่วนใหญ่นี้สามารถจำแนกเป็นส่วน-ร่างกายของมนุษย์และส่วน/องค์ประกอบของพืชหรือสิ่งของ ดังนี้

(1) ส่วน-ร่างกายมนุษย์

ความสัมพันธ์ในรูปแบบส่วน-ร่างกายมนุษย์เป็นความสัมพันธ์ที่แสดงด้วยคำเชื่อมของ และ แห่ง เช่นเดียวกับความสัมพันธ์แบบกรรมสิทธิ์ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แตกต่างกันตรงที่ความสัมพันธ์แบบส่วน-ร่างกาย เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับอวัยวะซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ภายในตัวมนุษย์เอง มนุษย์ได้รับมาโดยกำเนิด เป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกหรือตัดความสัมพันธ์ไปจากร่างกายได้ ความสัมพันธ์แบบส่วน-ร่างกาย สามารถจำแนกเป็นส่วนรูปธรรมในร่างกายและส่วนนามธรรมในร่างกายดังนี้

(1.1) ส่วนรูปธรรมในร่างกาย

คำเชื่อมที่บอก “ส่วนรูปธรรมในร่างกาย” จะอยู่ในโครงสร้าง [นาม+ คำเชื่อม+นาม] โดยนามที่ตามหลังคำเชื่อมจะเป็นนามที่เป็นมนุษย์ ส่วนนามที่อยู่หน้าคำเชื่อมจะเป็นนามที่เป็นรูปธรรมและเป็นอวัยวะในร่างกาย ดังนี้

นาม $\left(\begin{array}{l} \text{รูปธรรม} \\ \text{อวัยวะหรือส่วนของร่างกาย} \end{array} \right) + \text{คำเชื่อม} + \text{นาม (มนุษย์)}$

ตัวอย่างที่ 41 แลบาทแห่งเราใส่ขอฝากแก่พี่ผู้เป็นนายปตุตววย
(แลบาทแห่งเราใส่ขอฝากแก่พี่ผู้เป็นนายประตุตววย)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 36)

ตัวอย่างที่ 42 อีนางเมียตั้งแต่ท้องก็อยากกินเลือดเนื้อของหม่อมฉัน

(จักรินทร์, ๖.6-8: 32)

คำเชื่อม แห่ง และ ของ ในตัวอย่างที่ 41-42 บอก “ส่วนรูปธรรมในร่างกาย” เกิดในโครงสร้าง [นาม+ คำเชื่อม+ นาม] ผู้ครอบครองส่วนต่าง ๆ ในร่างกายเป็นมนุษย์ ปรากฏหลังคำเชื่อม แห่ง และ ของ ในที่นี้คือ “เรา” และ “หม่อมฉัน” โดยครอบครองอวัยวะที่เป็นส่วนรูปธรรมในร่างกายซึ่งจะปรากฏอยู่หน้าคำเชื่อม แห่ง และ ของ ในตัวอย่างคือ “บาท” และ “เลือดเนื้อ” โดยเบื้องต้นอวัยวะในร่างกายถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกไปจากร่างกายได้ ตรงข้ามกับความสัมพันธ์แบบกรรมสิทธิ์ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สามารถแยกหรือตัดความสัมพันธ์ไปจากผู้ครอบครองได้ เช่น การหาย การขโมย ฯลฯ (Langacker, 1993: 7 อ้างถึงใน สรรณี แอบเงิน, 2559:

62) แม้ว่าปัจจุบันเทคโนโลยีจะทันสมัยทำให้มนุษย์สามารถบริจาคอวัยวะบางอย่างในร่างกายให้แก่ผู้อื่นได้ เช่น ดวงตา ตับ ไต ฯลฯ แต่ก็มักเป็นกรณีเฉพาะซึ่งเกิดขึ้นจำนวนน้อยมากหรือจะบริจาคก็ต่อเมื่อเสียชีวิต

ความสัมพันธ์แบบส่วนรูปธรรมในร่างกาย นอกจากเป็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนอวัยวะในร่างกายของมนุษย์กับมนุษย์ อาจจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนอวัยวะในร่างกายของสัตว์กับสัตว์ด้วย เช่น ตาของแมว หางของสุนัข หากแต่ไม่พบในข้อมูลทั้งหมดที่เก็บ พบเพียงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนอวัยวะในร่างกายของมนุษย์กับมนุษย์เท่านั้น อาจเพราะโอกาสในการปรากฏใช้มีน้อย อีกทั้งการเป็นเจ้าของสิ่งใด ๆ ผู้ที่ถือว่าเป็นเจ้าของได้โดยชอบธรรมก็คือมนุษย์

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอก “ส่วนรูปธรรมในร่างกาย” ปรากฏเพียง 1 โครงสร้าง คือ [นาม+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลเอกสารพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ คำเชื่อม *แห่ง และ ของ*

(1.2) ส่วนนามธรรมในร่างกาย

คำเชื่อมที่บอก “ส่วนนามธรรมในร่างกาย” จะอยู่ในโครงสร้าง [นาม+คำเชื่อม+นาม] นามที่ตามหลังคำเชื่อมจะเป็นนามที่เป็นมนุษย์เช่นเดียวกับส่วนรูปธรรมในร่างกาย ต่างกันตรงที่นามที่อยู่ข้างหน้าคำเชื่อมจะเป็นนามที่เป็นนามธรรมที่เป็นส่วนในร่างกายของมนุษย์ที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ บุคลิกลักษณะทางกายภาพหรือทางจิตใจ และสภาวะทางกายหรือทางจิตดังนี้

นาม $\left(\begin{array}{l} \text{นามธรรม} \\ \text{อวัยวะหรือส่วนจากร่างกาย} \end{array} \right) + \text{คำเชื่อม} + \text{นาม (มนุษย์)}$

ตัวอย่างที่ 43 อาจารย์ชะทกรกล่าวไวแวกแพดทั้งหลายไพพิตรนาโรคแห่งคนไขยนรโรจแจง
(อาจารย์ท่านกล่าวไว้แวกแพดทั้งหลายไพพิตรนาโรคแห่งคนไขยนรโรจแจง)
(ตำราเวชศาสตร์, 2332: 25)

ตัวอย่างที่ 44 อายุของหม่อมฉันนี้ เวลานี้ก็เหมือน 18 ปี
(จักรินทร์, ร.6-8: 39)

คำเชื่อม *แห่ง* และ *ของ* ในทั้งสองตัวอย่างข้างต้น บอก “ส่วนนามธรรมในร่างกาย” เกิดในโครงสร้าง [นาม+ คำเชื่อม+ นาม] ผู้ครอบครองส่วนนามธรรมในร่างกายเป็นมนุษย์ ปรากฏหลังคำเชื่อม *แห่ง* และ *ของ* ในที่นี้คือ “คนไข้” และ “หม่อมฉัน” โดยครอบครองส่วนนามธรรมในร่างกาย ปรากฏอยู่หน้าคำเชื่อม *แห่ง* และ *ของ* ในตัวอย่างคือ “โรค” และ “อายุ” ซึ่ง “โรค” เป็นสภาวะทางกายที่เกิดขึ้นภายในตัวของมนุษย์ ส่วน “อายุ” เป็นลักษณะทางกายภาพที่ติดตัวมนุษย์ มนุษย์ทุกคนย่อมมีอายุที่มากขึ้นเรื่อย ๆ เทเลอร์ (Taylor, 2003 อ้างถึงใน สรณิ แอบจิน, 2559: 68) กล่าวว่า ผู้ครอบครองส่วนนามธรรมในร่างกายแทบจะไม่สามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งนั้น หรือหาประโยชน์จากสิ่งนั้นด้วยการขายหรือบริจาคได้ โดยกายภาพผู้ครอบครองกับสิ่งที่ครอบครอง อยู่ติดกัน และสิ่งที่ถูกครอบครองบางอย่างอาจจะมีความสัมพันธ์ระยะยาวกับผู้ครอบครอง เช่น บุคลิกลักษณะ แต่บางอย่างอาจเป็นความสัมพันธ์แบบชั่วคราว เช่น สภาวะทางกายและจิต

ความสัมพันธ์แบบส่วนนามธรรมในร่างกาย นอกจากเป็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนนามธรรมในร่างกายของมนุษย์กับมนุษย์ อาจจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนนามธรรมในร่างกายของสัตว์กับสัตว์ด้วยเช่นกัน เช่น อายุของสุนัข เสียงร้องของแมว หากแต่ไม่พบในข้อมูลทั้งหมดที่เก็บ พบเพียงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนนามธรรมในร่างกายของมนุษย์กับมนุษย์เท่านั้นเช่นเดียวกับส่วนรูปธรรมในร่างกายดังที่กล่าวไปในข้อ (1.1)

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอก “ส่วนนามธรรมในร่างกาย” ปรากฏเพียง 1 โครงสร้าง คือ [นาม+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลเอกสารพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ คำเชื่อม *แห่ง* และ *ของ*

(2) ส่วน/องค์ประกอบของพีชหรือสิ่งของ

ความสัมพันธ์ในรูปแบบส่วน/องค์ประกอบของพีชหรือสิ่งของเป็นความสัมพันธ์ที่แสดงด้วยคำเชื่อม *แห่ง* และ *ของ* เช่นเดียวกับความสัมพันธ์แบบส่วน-ร่างกายมนุษย์ แตกต่างกันตรงที่ ส่วน/องค์ประกอบของพีชหรือสิ่งของจะเป็นสิ่งอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับร่างกายมนุษย์หรือสัตว์แต่เป็นส่วนหรือองค์ประกอบของพีชหรือสิ่งของนั้น ๆ ดังนี้

$$\text{นาม} \left(\begin{array}{c} \text{รูปธรรม/นามธรรม} \\ \text{ส่วนย่อย} \\ \text{ไม่แปลกแยก} \end{array} \right) + \text{คำเชื่อม} + \text{นาม} \left(\begin{array}{c} \text{พีช/สิ่งของ} \\ \text{ส่วนใหญ่} \\ \text{ไม่แปลกแยก} \end{array} \right)$$

- ตัวอย่างที่ 45 ลางต"นรดแห่งรากแรงกว่าแกน ลางต"นแกนแรงกว่าเปลือก
 (ลางต"นรสแห่งรากแรงกว่าแกนลางต"นแกนแรงกว่าเปลือก)
 (ตำราเวชศาสตร์, 2332: 27)
- ตัวอย่างที่ 46 ผลของไม้หัวครกอยู่ใกล้ ๆ ที่แข่งก็ล่อออกมาฟังเรไรกับจักจั่นแข่งกัน
 (ลูกหัวครก, 2546: 1)

จากตัวอย่างที่ 45 “รสแห่งราก” มีลักษณะส่วน/องค์ประกอบของพืช กล่าวคือ รากของพืชจะมีคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ประกอบกัน เช่น รส สี กลิ่น รสจึงถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งหรือ ส่วนย่อยส่วนหนึ่งของราก ตัวอย่างที่ 46 “ผลของไม้หัวครก” ส่วนผลถือเป็นส่วนย่อยส่วนหนึ่งของ ต้นหัวครกทั้งต้น

ความสัมพันธ์แบบส่วน/องค์ประกอบของพืชหรือสิ่งของมีความคล้ายคลึงกับความสัมพันธ์แบบส่วน-ร่างกายมนุษย์ กล่าวคือ อวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายเป็นส่วนย่อยที่ประกอบหรือ อยู่ในร่างกาย ต่างกันตรงที่ส่วน/องค์ประกอบของพืชหรือสิ่งของจะเป็นสิ่งอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับร่างกายมนุษย์หรือสัตว์แต่เป็นส่วนหรือองค์ประกอบของพืชหรือสิ่งของนั้น ๆ

การที่ผู้วิจัยได้จัดให้ส่วนย่อย-ส่วนใหญ่อยู่ในความสัมพันธ์แบบเจ้าของ เพราะส่วนใหญ่หรือส่วนทั้งหมดเป็นเสมือนผู้ครอบครองส่วนย่อยต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบ แม้จะไม่ใช่มนุษย์ที่เป็นผู้ครอบครอง ไม่สามารถแสดงกรรมสิทธิ์ในการครอบครอง ไม่สามารถถ่ายโอนสิ่งที่ครอบครองได้ แต่ส่วนย่อยที่ถูกครอบครองจำเป็นต้องอยู่ในพื้นที่ใกล้ชิดกัน มีความสัมพันธ์ต่อกัน และเสมือนอยู่ภายใต้อาณาเขตหรือการครอบครองของส่วนใหญ่ที่เสมือนเป็นเจ้าของส่วนย่อย ๆ ที่อยู่ภายในพื้นที่ของสิ่งนั้น ๆ

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอก ‘ส่วนย่อย – ส่วนใหญ่’ ปรากฏ 1 โครงสร้าง คือ [นาม+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่าคำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ คำเชื่อม แห่ง และ ของ

(3) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

คำเชื่อมที่แสดง ‘ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล’ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเอง ได้แก่ คำเชื่อม แห่ง ของ และ แก่ โดยคำเชื่อม ของ และ แห่ง ปรากฏในโครงสร้าง [นาม+คำเชื่อม+นาม] และคำเชื่อม แก่ ปรากฏในโครงสร้าง [นาม + เป็น + นาม + คำเชื่อม แก่ + นาม] ซึ่งนามที่นำหน้าและตามหลังคำเชื่อมจะเป็นนามที่เป็นมนุษย์ และนามทั้งสองอาจมีความสัมพันธ์กันเชิงเครือญาติหรือความสัมพันธ์ทางสังคมอื่น ๆ ดังนี้

นาม (มนุษย์) + คำเชื่อม + นาม (มนุษย์)

ตัวอย่างที่ 47 กัมมาอิสหายพีคือพระบิดาของเราเองไม่มีอื่นเลย
(กัมมาอิสหายพีคือพระบิดาของเราเองไม่มีอื่นเลย)

(หลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 112)

ตัวอย่างที่ 48 แลอภิเสกให้เปนนางอักรมเหสีเปนนรรรยาแห่งท้าวสัทธิธรรมราชที่บตี
(แลอภิเสกให้เปนนางอักรมเหสีเปนนรรรยาแห่งท้าวสัทธิธรรมราชที่บตี)

(นางกันไทร, อัญญาตอนปลาย: 46)

นาม (มนุษย์) + เป็น + นาม + คำเชื่อม “แก่” + นาม (มนุษย์)

ตัวอย่างที่ 49 ทารเปรครุเป็นอาจันแก่เราแต่ก่อน ทารสั่งสอนโหษาก่อเจาทำบุญใหญ่ในวิหาร
ตาง ๆ จึงมาสไคเสวยสุกเถระาท่านดั่งนี้และ
(ท่านเป็นครูเป็นอาจารย์แก่เราแต่ก่อน ท่านสั่งสอนให้ข้าพเจ้าทำบุญใหญ่
ให้ท่านต่าง ๆ จึงมาสู่ได้เสวยสุขเพราะท่านดั่งนี้แล)

(บุญกรรมในพุทธศาสนา, 2417: 27)

คำเชื่อม ของ แห่ง และ แก่ ในตัวอย่างที่ 47-48 บอก ‘ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล’ นามที่ปรากฏหลังคำเชื่อมเป็นบุคคลที่เป็นหลักหรือจุดศูนย์กลางในการอ้างอิงซึ่งแฝงนัยของการเป็นผู้ครอบครอง ในตัวอย่างที่ 47 คือ “เรา” ส่วนนามที่ปรากฏหน้าคำเชื่อมเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ กับนามที่ตามหลังคำเชื่อม นามในตำแหน่งนี้แฝงนัยของการเป็นผู้ที่ถูกครอบครอง ในตัวอย่างที่ 47 คือ “บิดา” นามที่อยู่หน้าและหลังคำเชื่อมนี้ แสดงความสัมพันธ์ทางสายเลือดซึ่งความสัมพันธ์ทางสายเลือดนี้ทั้งสองฝ่ายไม่สามารถตัดความสัมพันธ์ไปจากกันได้ ในตัวอย่างที่ 48 นามที่ปรากฏหลังคำเชื่อม คือ “เรา” แฝงนัยของการเป็นผู้ครอบครองนามที่ปรากฏหน้าคำเชื่อม คือ “ภรรยา” ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทางการสมรส การมีความสัมพันธ์กันทางการสมรสเป็นความสัมพันธ์เชิงเครือญาติลักษณะหนึ่ง เพราะการสมรสก็เหมือนญาติให้เข้ามาในระบบเครือญาติแต่ไม่เด่นชัดเท่ากับญาติทางสายเลือด เพราะความสัมพันธ์ทางการสมรสสามารถตัดความสัมพันธ์ไปจากผู้ครอบครองได้ และตัวอย่างที่ 49 เป็นความสัมพันธ์ในอีกรูปแบบ คือ ความสัมพันธ์ทางสังคมอื่น ๆ ที่มีระยะห่างระหว่างกันมากกว่าความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ทั้งสองฝ่ายสามารถตัดความสัมพันธ์จากกันได้ ในตัวอย่าง นามที่ปรากฏหลังคำเชื่อมคือ “เรา” ส่วนนามที่

ปรากฏหน้าคำเชื่อมคือ “ครูอาจารย์” เป็นความสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบครูกับศิษย์

ทั้งนี้ แม้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์จะแตกต่างจากการแสดงความเป็นเจ้าของในรูปแบบอื่น ๆ ที่มนุษย์มักจะมีกรรมสิทธิ์ในสิ่งที่ตนครอบครอง สามารถใช้ประโยชน์ และถ่ายโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้อื่นได้ แต่ในความเป็นมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันอาจจะกล่าวได้ว่ายากที่เราจะเป็นเจ้าของใคร หรือใครจะมาถูกเป็นเจ้าของ แต่อาจมองในแง่ที่ว่าคนที่มนุษย์กับมนุษย์มีความสัมพันธ์กันในสถานภาพต่าง ๆ ย่อมมีการอบสายสัมพันธ์บางประการที่เชื่อมระหว่างกัน โดยทั่วไปผู้ที่มีความสัมพันธ์ต่อกันมักเข้ามาอยู่ใกล้ชิดกันและมีความสัมพันธ์กันยาวนาน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางสายเลือด แต่หากเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ความสัมพันธ์ทางสายเลือด ทั้งสองฝ่ายอาจไม่ได้อยู่ใกล้ชิดกัน และบางความสัมพันธ์อาจไม่ได้เป็นความสัมพันธ์ระยะยาว เช่น แฟน ที่บางคู่อาจไม่ได้พัฒนาความสัมพันธ์จนถึงขั้นแต่งงานกัน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม นามที่ปรากฏหลังคำเชื่อมซึ่งเป็นจุดในการอ้างอิงความสัมพันธ์นั้นก็แฝงนัยของการเป็นผู้ครอบครองนามที่ปรากฏหน้าคำเชื่อม อีกทั้งการเป็นผู้ครอบครองก็ยังแฝงนัยของการสามารถใช้ประโยชน์จากผู้ถูกครอบครอง แม้อาจไม่ใช่ประโยชน์ในแง่การซื้อขาย ถ่ายโอน แต่อาจเป็นประโยชน์ในแง่การรับใช้ การคอยช่วยเหลือ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอก ‘ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล’ ปรากฏ 2 โครงสร้างคือ [นาม+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลเอกสารพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ คำเชื่อมของ และ แห่ง และโครงสร้าง [นาม + เป็น + นาม + คำเชื่อม“แก่” + นาม] ได้แก่ คำเชื่อม แก่

3.3.2 คำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วม

คำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วม เป็นคำเชื่อมที่บ่งชี้ว่านามที่คำเชื่อมชนิดนี้ไปประกอบอยู่นั้นเป็นผู้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ โดยผู้ร่วมอาจเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต เป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ คำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วมได้แก่ กับ กะ ด้วย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความหมายย่อยของคำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วมโดยประยุกต์ใช้แนวคิดจากงานวิจัยของ Stolz et al. (2006) คำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วมที่พบในข้อมูลภาษาไทยถิ่นใต้สามารถจำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

3.3.2.1 ผู้กระทำเหตุการณ์ร่วมกัน

คำเชื่อมบอกผู้กระทำเหตุการณ์ร่วมกัน (Co-operative) ปรากฏในโครงสร้าง [นาม+คำเชื่อม+นาม] และ [นาม+ กริยา+คำเชื่อม+นาม] นามที่นำหน้าและตามหลังคำเชื่อมจะเป็นนามที่เป็นมนุษย์ โดยนามทั้งสองต่างร่วมในเหตุการณ์เดียวกันดังนี้

นาม (มนุษย์) + คำเชื่อม + นาม (มนุษย์)

ตัวอย่างที่ 50 กระท่อมตายายรั้วตากั๊บายต้องหลบฝนไม่ได้นอนเลย

(ไอ้รั้ว, 2546: 1)

นอกจากคำเชื่อมบอก ‘ผู้กระทำเหตุการณ์ร่วมกัน’ จะพบในโครงสร้าง [นาม+ คำเชื่อม+นาม] แล้ว ยังพบอีกโครงสร้าง คือ

นาม (มนุษย์) + กริยา + คำเชื่อม + นาม (มนุษย์)

ตัวอย่างที่ 51 มานพก็รับเอาเข้าไปพร้อมกันด้วยนางเมียทั้งสามคน ไปฉลองการกุศลพร้อมด้วยพวกเพื่อนทั้งหลาย

(ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 88)

คำเชื่อม *กับ* และ *ด้วย* ในตัวอย่าง 50-51 บอกผู้มีส่วนร่วมในความหมายย่อย ผู้กระทำเหตุการณ์ร่วมกัน (Co-operative) ซึ่งหน่วยนามที่อยู่ระหว่างคำเชื่อมต่างกระทำอาการเดียวกัน ในตัวอย่างที่ 50 ตาหลบฝน ยายก็หลบฝน ทั้งสองต่างทำสิ่งเดียวกันในเหตุการณ์เดียวกัน ในตัวอย่างที่ 51 มานพ นางเมียทั้งสาม เข้าไปพร้อมกัน ต่างไปร่วมฉลองการกุศลด้วยกันกับเพื่อนทั้งหลาย คำเชื่อมบอกผู้กระทำเหตุการณ์ร่วมกัน (Co-operative) นามที่อยู่หน้าและหลังคำเชื่อมต่างมีบทบาทในเหตุการณ์เท่า ๆ กัน ต่างฝ่ายต่างก็กระทำกิจกรรมในส่วนของตนซึ่งเป็นกิจกรรมเดียวกันในพื้นที่เดียวกัน

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกผู้กระทำเหตุการณ์ร่วมกัน (Co-operative) ปรากฏ 2 โครงสร้าง คือ [นาม+คำเชื่อม+นาม] และ [นาม+ กริยา+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ได้แก่ คำเชื่อม *กับ* และ *ด้วย*

3.3.2.2 ผู้มีปฏิสัมพันธ์ในแง่คู่ตรงข้าม

คำเชื่อมบอกผู้มีปฏิสัมพันธ์ในแง่คู่ตรงข้าม (Reciprocal) ปรากฏในโครงสร้าง [นาม+ กริยา + คำเชื่อม+นาม] โดยนามที่นำหน้าและตามหลังคำเชื่อมจะเป็นนามที่เป็นมนุษย์ เช่นเดียวกับคำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วมประเภทอื่น ๆ ความแตกต่างอยู่ตรงที่นามทั้งสองจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน กล่าวคือ มีการโต้ตอบไปมาระหว่างกัน ไม่ใช่ต่างฝ่ายต่างกระทำอย่างคำเชื่อมบอกผู้กระทำเหตุการณ์ร่วมกัน (Co-operative) ในประเภทก่อนหน้าดังที่ได้กล่าวไป ดังนี้

นาม (มนุษย์) + กริยา + คำเชื่อม + นาม (มนุษย์)

- ตัวอย่างที่ 52 ชายผู้หนึ่งเดินมาวิวาทกันกับชายผู้หนึ่งเดินมาแลฟุ้งไม้ขึ้นไปถูกหัวชายที่กลางถนน เจ็บปวดแตกหักหาพยานมิได้
(ชายผู้หนึ่งเดินมาวิวาทกันกับชายผู้หนึ่งเดินมาแลฟุ้งไม้ขึ้นไปถูกหัวชายที่กลางถนน เจ็บปวดแตกหักหาพยานมิได้)
(หลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 47)
- ตัวอย่างที่ 53 แลพระมหากษัตริย์ก็ทำปราศรัยด้วยมหาพรหมทั้งสี่ ๆ ก่มาสนทนาไปมาด้วยพระมหากษัตริย์
(แลพระมหากษัตริย์ก็ทำปราศรัยด้วยมหาพรหมทั้งสี่ ๆ ก่มาสนทนาไปมาด้วยพระมหากษัตริย์)
(นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 48)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำเชื่อม *กับ* และ *ด้วย* ในตัวอย่างที่ 52-53 ข้างต้น บอกผู้มีปฏิสัมพันธ์ในแง่คู่ตรงข้าม (Reciprocal) โดยนามที่ปรากฏหน้าและหลังคำเชื่อมเป็นเหมือนฝ่ายตรงข้ามที่กระทำกริยาที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกัน ดังในตัวอย่างที่ 52 ชายผู้หนึ่งกับชายอีกคนวิวาทต่อกัน ในตัวอย่างที่ 53 พราหมณ์ทั้งสี่กับพระมหากษัตริย์สนทนาไปมาระหว่างกัน

โครงสร้างของคำเชื่อมบอกผู้มีปฏิสัมพันธ์ในแง่คู่ตรงข้าม (Reciprocal) ไม่แตกต่างจากโครงสร้างคำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วมประเภทอื่น หน่วยที่บ่งความแตกต่าง คือ กริยาที่ปรากฏในโครงสร้างนี้เป็นกริยาที่มีความหมายบอกการกระทำซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่เกิดขึ้นเพียงฝ่ายเดียวเป็นการกระทำที่มีฝ่ายตรงข้ามกระทำร่วมด้วย ดังกริยา “วิวาท” เป็นกริยาที่บ่งความหมายถึงการก่อการกระทำของสองฝ่าย กริยา “สนทนา” บ่งความหมายว่าต้องมีอีกฝ่ายที่เป็นผู้ร่วมสนทนาอยู่ด้วย

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกผู้มีปฏิสัมพันธ์ในแง่คู่ตรงข้าม (Reciprocal) ปรากฏ 1 โครงสร้าง คือ [นาม+ กริยา+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ คำเชื่อม *กับ* และ *ด้วย*

3.3.2.3 ผู้กระทำหลักกับผู้ร่วมเหตุการณ์

คำเชื่อมบอกผู้กระทำเหตุการณ์หลักกับผู้ร่วมเหตุการณ์ (Active comitative/ Human companion) ปรากฏในโครงสร้าง [นาม+กริยา+คำเชื่อม+นาม] นามที่นำหน้าและตามหลัง คำเชื่อมจะเป็นนามที่เป็นมนุษย์เช่นเดียวกับผู้ร่วมประเภทอื่น ๆ ต่างกันตรงนามที่อยู่หน้าคำเชื่อมซึ่งเป็นประธานจะเป็นจุดเด่นของเหตุการณ์ ขณะที่ นามที่อยู่หลังคำเชื่อมซึ่งเป็นผู้ร่วมเป็นเพียงฉากหรือพื้นหลังของเหตุการณ์ดังนี้

นาม (มนุษย์) + กริยา + คำเชื่อม + นาม (มนุษย์)

ตัวอย่างที่ 54 นายแบนหรือไอ้แบน เมื่อได้ยินว่าเจ้าเมืองจะให้ตัวเองไปปราบก็เกิดความกลัวอย่างมาก แต่ไม่รู้จะทำยังไงก็ต้องยอมไป**กับ**ทหาร

(กล่าวจนได้ดี, 2546: 2)

ตัวอย่างที่ 55 แลข้าจ้เอาแหวนแลหวีสมรับผู้หญิงก่อน จึงข้าจะไป**ด้วย**มหาพราหมณ์แล (แลข้าจะเอาแหวนแลหวีสำหรับผู้หญิงก่อน จึงข้าจะไป**ด้วย**มหาพราหมณ์แล)

(นางกันไตร, ออยุธยาตอนปลาย: 35)

คำเชื่อม *กับ* และ *ด้วย* ในตัวอย่างที่ 55-56 คำเชื่อมบอกผู้กระทำเหตุการณ์หลักกับผู้ร่วมเหตุการณ์ (Active comitative/ Human companion) นามที่อยู่หน้าคำเชื่อมซึ่งเป็นประธาน ตัวอย่างที่ 54 คือ “นายแบนหรือไอ้แบน” ตัวอย่างที่ 55 คือ “ข้า” จะเป็นจุดเด่นของเหตุการณ์ ขณะที่ นามที่อยู่หลังคำเชื่อม ตัวอย่างที่ 54 คือ “ทหาร” และตัวอย่างที่ 55 คือ “มหาพราหมณ์” เป็นผู้ร่วมซึ่งเป็นเพียงฉากหรือพื้นหลังของเหตุการณ์ บทบาทของนามทั้งสองจึงมีความสำคัญในเหตุการณ์ไม่เท่ากัน

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกผู้กระทำเหตุการณ์หลักกับผู้ร่วมเหตุการณ์ (Active comitative/ Human companion) ปรากฏ 1 โครงสร้าง คือ [นาม+ กริยา+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่าคำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ คำเชื่อม *กับ* และ *ด้วย*

3.3.2.4 สิ่งที่มาผสมกัน

คำเชื่อมบอกสิ่งที่มาผสมกัน (Combination) ปรากฏในโครงสร้าง [นาม+ คำเชื่อม+นาม] และ [นาม+ กริยา+ คำเชื่อม+นาม] คำเชื่อมบอกผู้ร่วมประเภทนี้แตกต่างจากผู้ร่วมประเภทอื่น ๆ ตรงที่ผู้ร่วมไม่ใช่มนุษย์กับมนุษย์ แต่ต่างเป็นสิ่งรูปธรรมที่ไม่มีชีวิตมารวมกัน โดยอาจมีกริยาที่มีความหมายถึงการรวมกัน ผสมกัน อยู่หน้าคำเชื่อม ส่งผลให้โครงสร้างที่ปรากฏนี้มีความหมายถึงการเป็นผู้ร่วมในรูปแบบของรวมกันหรือผสมกัน ดังนี้

นาม $\left(\begin{array}{c} \text{รูปธรรม} \\ \text{ไม่มีชีวิต} \end{array} \right) + \text{คำเชื่อม} + \text{นาม} \left(\begin{array}{c} \text{รูปธรรม} \\ \text{ไม่มีชีวิต} \end{array} \right)$

ตัวอย่างที่ 56 ถาจะทำเป็นยากลอนเอาน้ำมนต์สิบลูกกับยานี้ให้ตั้งบนไฟขึ้นให้ร้อน
(ถ้าจะทำเป็นยากลอนเอาน้ำมนต์สิบลูกกับยานี้ให้ตั้งบนไฟขึ้นให้ร้อน)

(ตำราเวชศาสตร์, 2332: 127)

คำเชื่อมบอกการรวมกันหรือผสมกันเป็นเนื้อเดียว (Combination) ในโครงสร้าง [นาม+ คำเชื่อม+นาม] ในตัวอย่างที่ 56 นามที่อยู่หลังคำเชื่อม คือ “ยานี้” กับนามที่อยู่หน้าคำเชื่อม คือ “น้ำมนต์สิบลูก” โดยมีคำเชื่อม กับ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างนามทั้งสองในลักษณะที่มา รวมกัน เมื่อพิจารณาปริบทในประโยคนามทั้งสองมีกริยาร่วมกันคือ “เอา...ตั้งบนไฟ” โครงสร้างที่เกิดขึ้นนี้จึงส่งผลให้เกิดการอนุมานถึงการรวมกันหรือผสมกันเป็นเนื้อเดียว (Combination) ของนามทั้งสอง นอกจากโครงสร้างในข้างต้นนี้แล้วยังพบอีกโครงสร้างดังนี้

นาม $\left(\begin{array}{c} \text{รูปธรรม} \\ \text{ไม่มีชีวิต} \end{array} \right) + \text{กริยา} + \text{คำเชื่อม} + \text{นาม} \left(\begin{array}{c} \text{รูปธรรม} \\ \text{ไม่มีชีวิต} \end{array} \right)$

ตัวอย่างที่ 57 ยาแก้สะอึก เอาหัวหอมแดงบดด้วยน้ำผึ้งรวงกินหายแลฯ

(ตำรายา เกร็ด, 2481: 10)

ตัวอย่างที่ 58 นิทานหนึ่งนั้นว่าสมภารฉันท่วมเป็นยาเคี้ยวกินทุกวันฉันท่วมกับน้ำชา

(ตำรายาฉบับนายหินโซติอัมมร, 2409: 12)

โครงสร้างที่ 2 คำเชื่อม กับ และ ด้วย ในตัวอย่างที่ 57-58 บอกรวมกันหรือควบคู่กัน (Combination) โดยนามที่ตามหลังคำเชื่อมในที่นี้คือ “น้ำผึ้ง” และ “น้ำชา” กับนามที่อยู่หน้าคำเชื่อมในที่นี้คือ “หัวหอมแดง” และ “แห้วหมู” ผสมรวมกัน โดยมีกริยา “บด” และ “ฉน” สื่อความหมายถึงการผสมกันหรือรับประทานควบคู่กันของนามทั้งสอง โครงสร้างที่ปรากฏนี้จึงส่งผลให้เกิดผู้ร่วมประเภทการผสมกันหรือควบคู่กัน (Combination) เช่นกัน

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกรวมกันหรือควบคู่กัน (Combination) ปรากฏ 2 โครงสร้าง คือ [นาม+ คำเชื่อม+นาม] และ [นาม+ กริยา+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ได้แก่ คำเชื่อม กับ และ ด้วย

3.3.3 คำเชื่อมบอกเครื่องมือ

คำเชื่อมบอกเครื่องมือ คือ เป็นคำเชื่อมที่บ่งชี้ว่านามที่คำเชื่อมชนิดนี้ไปประกอบอยู่นั้นเป็นเครื่องมือในการก่อเหตุการณ์ โดยอาจเป็นเครื่องมือที่เป็นรูปธรรม นามธรรม เป็นวิธีการ หรือเป็นสิ่งอ้างอิง คำเชื่อมบอกเครื่องมือ ได้แก่ ด้วย กับ โดย คำเชื่อมบอกเครื่องมือสามารถแบ่งเป็นประเภทย่อยได้ดังนี้

3.3.3.1 บอกเครื่องมือ

คำเชื่อมที่ใช้นำหน้านามที่บอกเครื่องมือ ได้แก่ นามที่เป็นสิ่งมีชีวิตหรืออวัยวะของสิ่งมีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิต ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำหรือใช้เป็นวัตถุในการประกอบหรือสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งผู้ใช้เครื่องมือมักกระทำด้วยตนเอง โดยอาจจำแนกเป็นเครื่องมือที่เป็นรูปธรรมและเครื่องมือที่เป็นนามธรรมดังนี้

(1) เครื่องมือที่เป็นรูปธรรม

คำเชื่อมที่บอกเครื่องมือที่เป็นรูปธรรมจะปรากฏหน้าคำนามที่เป็นรูปธรรม อาจเป็นสิ่งมีชีวิตที่เป็นอวัยวะในร่างกาย หรือสิ่งไม่มีชีวิตที่ใช้เป็นอุปกรณ์ในการสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งนามที่ปรากฏหน้าคำเชื่อมเป็นนามที่เป็นมนุษย์เพราะมนุษย์เป็นผู้ที่ใช้เครื่องมือในการกระทำสิ่งต่าง ๆ โครงสร้างที่ปรากฏจึงเป็นดังนี้

นาม (มนุษย์) + กริยา + คำเชื่อม + นาม (รูปธรรม / อวัยวะ / อุปกรณ์)

ตัวอย่างที่ 59 จิงมหาพราหมณ์เอาผ้าผูกตาไว้ตามใจเมียนั้นแล้วกว่าเพลงปี่ด้วยปาก
(จิงมหาพราหมณ์ก็เอาผ้าผูกตาไว้ตามใจเมียนั้นแล้วกว่าเพลงปี่ด้วยปาก)
(นางกัณไทร, อยุธยาตอนปลาย: 41)

ตัวอย่างที่ 60 พอแม่ยายให้หวักลอกเขยกะตักแกงกับหวักลแล้วเอากิน
(พอแม่ยายให้จวักลูกเขยก็ตักแกงกับจวักลแล้วเอากิน)
(ปลาโตไม้ไชปลาช่อน, 2524:1)

คำเชื่อม *กับ* และ *ด้วย* ในตัวอย่างที่ 59-60 บอกเครื่องมือที่เป็นรูปธรรม คำนามที่ตามหลังคำเชื่อม “ด้วย” ในตัวอย่างที่ 59 เป็นอวัยวะคือ “ปาก” ส่วนคำนามที่ตามหลังคำเชื่อม “กับ” ในตัวอย่างที่ 60 เป็นอุปกรณ์ในการตักแกงคือ “หวักล” จะเห็นได้ว่ามนุษย์จะเป็นผู้ใช้เครื่องมือเพื่อช่วยในการทำสิ่งต่าง ๆ โดยเครื่องมืออาจเป็นอวัยวะหรือวัตถุสิ่งของก็ได้

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกเครื่องมือที่เป็นรูปธรรม ปรากฏ 1 โครงสร้างคือ [นาม+ กริยา+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ได้แก่ คำเชื่อม *กับ* และ *ด้วย*

(2) เครื่องมือที่เป็นนามธรรม

คำเชื่อมบอกเครื่องมือที่เป็นนามธรรมมีโครงสร้างเช่นเดียวกับคำเชื่อมบอกเครื่องมือที่เป็นรูปธรรม คือ [นาม+ กริยา+คำเชื่อม+นาม] ต่างกันตรงที่คำเชื่อมบอกเครื่องมือที่เป็นนามธรรมจะปรากฏหน้านามที่เป็นนามธรรม โดยอาจเกิดจากร่างกาย หรือเครื่องมือที่เป็นนามธรรมที่ใช้กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ปรากฏในโครงสร้างดังนี้

นาม (มนุษย์) + กริยา + คำเชื่อม + นาม (นามธรรม / อวัยวะ / อุปกรณ์)

ตัวอย่างที่ 61 แลอำมาตยชกหั่วมหาพราหมณ์เอาด้วยกำลั้งเลา แลมหาพราหมณ์นั้นก็ถูกถนัดกล้มลง
(แลอำมาตย์ก็ชกหั่วมหาพราหมณ์เอาด้วยกำลั้งเลา แลมหาพราหมณ์นั้นก็ถูกถนัดกล้มลง)
(นางกัณไทร, อยุธยาตอนปลาย: 41)

ตัวอย่างที่ 62 ระเด่นตาหวัน: พระเจ้าฟาร์โรค์หนึ่งชื่อโซโลมอน แต่เราเรียกง่าย ๆ ว่าศุสึยะ ท่านได้ฝังสมบัติเอาไว้ในอุโมงค์ลับถูกกำกับด้วยอาถรรพ์พระเวทย์ว่า เพชราที่มีอาชีพของท่านเป็นผู้เปิดอุโมงค์ได้

(ตุ๊กตาทอง, 2547: 45)

คำเชื่อม *ด้วย* ในตัวอย่างที่ 61-62 บอกเครื่องมือที่เป็นนามธรรม บริบทที่ตามหลังคำเชื่อม *ด้วย* เป็นคำนามที่เป็นนามธรรมเท่านั้น ในตัวอย่างที่ 61 คือ “กำลัง” ส่วนตัวอย่างที่ 62 คือ “อาถรรพ์พระเวทย์” จะเห็นได้ว่า นอกจากมนุษย์จะใช้เครื่องมือที่เป็นรูปธรรมเพื่อช่วยในการทำสิ่งต่าง ๆ แล้ว มนุษย์ยังใช้เครื่องมือที่เป็นนามธรรมที่อาจเกิดจากร่างกายดัง “กำลัง” ในตัวอย่างที่ 61 หรือเวทย์มนต์คาถาต่าง ๆ ดังตัวอย่างที่ 62 สิ่งเหล่านี้แม้ไม่สามารถจะจับต้องได้แต่ก็เป็นสิ่งที่มนุษย์ใช้เป็นตัวช่วยในการทำสิ่งต่าง ๆ เช่นเดียวกับเครื่องมือที่เป็นรูปธรรม

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกเครื่องมือที่เป็นนามธรรมปรากฏ 1 โครงสร้างคือ [นาม+ กริยา+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ คำเชื่อม *ด้วย*

3.3.3.2 บอกวิธีการ

คำเชื่อมบอกวิธีการ จะปรากฏหน้าคำกริยาที่แสดงอากัปกิริยา ขั้นตอน หรือวิธีการในการกระทำอาการ ซึ่งปรากฏในโครงสร้าง ดังนี้

นาม (มนุษย์) + กริยา + คำเชื่อม + กริยา (วิธีการ)

ตัวอย่างที่ 63 ครั้นสิ้นเดือนเวษณุกี่ไปตรวจโดยไปเขยาดำปุนันต์ก็ทำให้เกิดเลือดไหลออกมาเพราะแรงเขย่า
(ครั้นสิ้นเดือนเวษณุกี่ไปตรวจโดยไปเขยาดำปุนันต์ก็ทำให้เกิดเลือดไหลออกมาเพราะแรงเขย่า)

(ประวัติของลัทธิของผู้นุญิง, 2546: 1)

ตัวอย่างที่ 64 หมี่ให้คู่ความทั้งสองรู้ทันด้วยแก้สำนวนอ้อมมิให้คู่ความรู้เห็นมิได้อ่านให้ฟัง
(มิให้คู่ความทั้งสองรู้ทันด้วยแก้สำนวนอ้อมมิให้คู่ความรู้เห็นมิได้อ่านให้ฟัง)

(กฎหมายลักษณะคดีความ พ.ศ.1176, 2357: 27)

คำเชื่อม *โดย* และ *ด้วย* ในตัวอย่างที่ 63-64 บอกวิธีการที่ใช้ในการกระทำ โดยกริยาที่ปรากฏหลังคำเชื่อม *โดย* และ *ด้วย* เป็นกริยาที่แสดงวิธีการในการกระทำอาการ ใน

ตัวอย่างที่ 63 คือ “ไปเขย่าตาปู” ในตัวอย่างที่ 64 คือ “แก้สำนวน” โครงสร้างของคำเชื่อมบอกเครื่องมือที่เป็นวิธีการแตกต่างจากคำเชื่อมบอกเครื่องมือประเภทอื่นตรงที่นำหน้ากริยา ไม่ได้นำหน้านาม อย่างไรก็ตาม กริยาที่อยู่หลังคำเชื่อมมีลักษณะคล้ายอาการนาม เป็นกริยาที่บอกอาการ วิธีการขั้นตอนในการกระทำเหตุการณ์

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกเครื่องมือที่เป็นวิธีการ ปรากฏ 1 โครงสร้าง คือ [นาม+ กริยา+คำเชื่อม+กริยา] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ได้แก่ คำเชื่อม *โดย* และ *ด้วย*

3.3.3.3 บอกการอ้างอิง (บอกสิ่งกำหนด)

คำเชื่อมบอกการอ้างอิง (บอกสิ่งกำหนด) เป็นคำเชื่อมที่ใช้หน้านามที่แสดงสิ่งอ้างอิงในการกระทำ ปรากฏในโครงสร้าง ดังนี้

นาม (มนุษย์) + กริยา + คำเชื่อม + นาม (นามธรรม)

ตัวอย่างที่ 65 ถ้าแลต้องด้วยบพพรอายุการห้าม สำนวนเนื้อความเป็นแพ้ แต่ข้างหนึ่งเป็นสังข์
จึงพิพากษาให้ปรับด้วยพระอายุการ
(ถ้าแลต้องด้วยบพพรอายุการห้ามสำนวนเนื้อความเป็นแพ้แต่ข้างหนึ่งเป็นสังข์จึง
พิพากษาให้ปรับด้วยพระอายุการ)
(หลักไวยากรณ์ฉบับจุลศักราช 1082, 2263: 31)

ตัวอย่างที่ 66 โจทอ้างสังฆิตพิทยานันนั้นก็ขอไห้โจทจำเลย นำกะลากานไปเผชินพยานตามข้ออ้าง
(โจทอ้างสังฆิตพิทยานันนั้นก็ขอไห้โจทจำเลยนำกะลากานไปเผชินพยานตามข้ออ้าง)
(หลักไวยากรณ์ฉบับจุลศักราช 1082, 2263: 24)

คำเชื่อม *ด้วย* และ *ตาม* ในตัวอย่าง 65-66 บอกการอ้างอิง (บอกสิ่งกำหนด) ปริบทที่ตามหลังคำเชื่อม *ด้วย* และ *ตาม* เป็นนามที่แสดงสิ่งอ้างอิงในการกระทำ ตัวอย่างที่ 65 สิ่งอ้างอิงคือ “พระอายุการ” ส่วนตัวอย่างที่ 66 สิ่งอ้างอิงคือ “ข้ออ้าง”

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกการอ้างอิง (บอกสิ่งกำหนด) ปรากฏ 1 โครงสร้าง คือ [นาม+ กริยา+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ได้แก่ คำเชื่อม *ด้วย* และ *ตาม*

3.3.4 คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่

คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ เป็นคำเชื่อมที่บ่งชี้ว่านามที่คำเชื่อมชนิดนี้ไปประกอบอยู่นั้นเป็นสถานที่ที่เหตุการณ์เกิดขึ้น ทั้งสถานที่ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ตัวอย่างคำเชื่อมที่บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ เช่น *บน เหนือ ใต้ ณ นอก* ฯลฯ คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่สามารถจำแนกความหมายย่อยได้ดังนี้

3.3.4.1 สถานที่รูปธรรม

คำเชื่อมบอกสถานที่ที่เป็นรูปธรรมจะนำหน้านามที่เป็นสถานที่รูปธรรม โดยจะปรากฏในโครงสร้าง ดังนี้

นาม (รูปธรรม) + กริยา + คำเชื่อม + นาม (รูปธรรม)
 (สถานที่)

- ตัวอย่างที่ 67 พระญาขางก็อ้อมเอาหน่อไม้ไผ่เสมเรียงนั้นกัมาตั้งไว้บนนอกชาน
 (พระยาขางก็อ้อมเอาหน่อไม้ไผ่เสมเรียงนั้นกัมาตั้งไว้บนนอกชาน)
 (เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 5)
- ตัวอย่างที่ 68 จึงกุมารก็ปลงศพพระบิดามารดาเอาศพไปยไว้ ณ คูหาที่เมืองพัทลุง
 (จึงกุมารก็ปลงศพพระบิดามารดาเอาศพไปไว้ ณ คูหาที่เมืองพัทลุง)
 (เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 6)

คำเชื่อม *บน* และ *ณ* ในทั้งสองตัวอย่างข้างต้น บอกสถานที่ที่เป็นรูปธรรม ปรียบที่ตามหลังคำเชื่อมเป็นนามที่เป็นสถานที่จริง ๆ ในที่นี้คือ “นอกชาน” และ “คูหาที่เมืองพัทลุง”

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกสถานที่ที่เป็นรูปธรรม ปรากฏ 1 โครงสร้าง คือ [นาม+ กริยา+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ เช่น คำเชื่อม *บน ณ* ใน

3.3.4.2 สถานที่นามธรรม

คำเชื่อมบอกสถานที่ที่เป็นนามธรรมจะนำหน้านามที่เป็นสถานที่นามธรรม โดยจะปรากฏในโครงสร้าง ดังนี้

นาม (รูปธรรม) + กริยา + คำเชื่อม+ นาม (นามธรรม)
 (สถานที่)

ตัวอย่างที่ 69 เมื่อพิพากษาสองสถาน ทารผู้พิพากษา ๆ ว่าซึ่ง โจด จำเลยรับกันในสำนวนนั้น
(เมื่อพิพากษาสองสถาน ท่านผู้พิพากษาพิพากษา ว่าซึ่งโจทก์ จำเลยรับกันในสำนวน
นั้น)

(หลักไยฉบับจุลศักราช 1082, 2263: 23)

ตัวอย่างที่ 70 ครั้นกระลาการเข้าสำนวนซึ่งโจทก์จำเลยยอมมีคำทวงติง เป็นแต่กระเปียดกระเสียน
ออกไปนอกสำนวน
(ครั้นกระลาการเอาสำนวนซึ่งโจทก์จำเลยยอมมีคำทวงติง เป็นแต่กระเปียด
กระเสียนออกไปนอกสำนวน)

(หลักไยฉบับจุลศักราช 1082, 2263: 23)

คำเชื่อม ใน และ นอก ในทั้งสองตัวอย่างข้างต้น บ่งความหมายแสดงความสัมพันธ์
ทางสถานที่ “นามธรรม” ปรียบที่ตามหลังคำเชื่อมเป็นนามที่เป็นสถานที่สมมติในที่นี้คือ “สำนวน”
กล่าวคือ สำนวน คือ พยานหลักฐานทั้งหมดที่ตรวจรวบรวมในคดีนั้น ๆ ที่เกิดขึ้นจึงเปรียบเสมือน
กรอบพื้นที่สมมติในการดำเนินเรื่องที่เกิดขึ้น คำว่า “ใน” จึงบ่งความสัมพันธ์ภายในกรอบสำนวนที่มี
ขึ้น ส่วนคำว่า “นอก” บ่งความสัมพันธ์ภายนอกกรอบสำนวนนี้

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกสถานที่ที่เป็นนามธรรม ปรากฎ 1 โครงสร้าง คือ
[นาม+ กริยา+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ คำเชื่อม ใน
และ นอก

3.3.5 คำเชื่อมบอกแหล่งเดิม

คำเชื่อมบอกแหล่งเดิม เป็นคำเชื่อมที่บ่งชี้ว่านามที่คำเชื่อมชนิดนี้ไปประกอบอยู่นั้น
เป็นแหล่งเดิม หมายถึง สภาพเดิม เหตุการณ์เดิม หรือที่เดิมก่อนที่จะมีการเปลี่ยนสภาพ หรือเปลี่ยน
เหตุการณ์ หรือเปลี่ยนเจ้าของ หรือเปลี่ยนสถานที่ ตัวอย่างคำเชื่อมที่บอกแหล่งเดิม ได้แก่ แต่ จาก
ตั้งแต่ ด้วย คำเชื่อมบอกแหล่งเดิมสามารถจำแนกความหมายย่อยได้ดังนี้

3.3.5.1 สถานที่

คำเชื่อมบอกแหล่งเดิมที่เป็นสถานที่ จะปรากฏหน้านามที่เป็นสถานที่เดิมที่จากมา
ปรากฏในโครงสร้าง ดังนี้

นาม (มนุษย์) + กริยา (บอกการเคลื่อนที่) + คำเชื่อม + นาม (สถานที่
แหล่งเดิม)

ตัวอย่างที่ 71 อนึ่งวัดกันญาเจาแตงนัันอารามพระศรีสรรเพชพระพุทลีหิงเมื่อทสเดจมาแต่เมือง
ลังกาสิงหนันมาปรดิถาน ฅ ทาที่ปากนำตริงนััน
(อนึ่งวัดเจ้าแตงตั้งอารามพระศรีสรรเพชพระพุทลีหิงค้ เมื่อ ๖ เสด็จมาแต่เมือง
ลังกาสิงหนันมาประดิษฐาน ฅ ทาที่ปากนำตริงนััน)
(เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 11)

ตัวอย่างที่ 72 ฝ่ายเพื่อนเกลอบอกว่าเพื่อนร่ำรวยก็มาถามว่าไปได้ของดีมาจากไหน
(เมียไม่ร่วมใจ, 2546: 1)

ตัวอย่างที่ 73 พระอาทิตย์ซักรถเวียนรอบเมรุมารักษาทวีปนั้นตั้งแต่ริมทวิปบุรพ์พิธิทศกับฟากฝ่าย
ทิศอีสานมาถึงริมทวิปชมพุทวิปที่เที่ยงข้ามชมพุทวิปไปถึงริมทวิปมะโคทานี่ค้ำ
(ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 87)

คำเชื่อม แต่ จาก และ ตั้งแต่ ในตัวอย่างที่ 71-73 บอกสถานที่ที่เป็นแหล่งเดิม ที่
จากมา ได้แก่ “เมืองลังกาสิงหน” “(ที่)ไหน” และ “ทวิปบุรพ์พิธิ” ตามลำดับ

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกแหล่งเดิมที่เป็นสถานที่ ปรากฏ 1 โครงสร้าง คือ
[นาม+ กริยา+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ เช่น คำเชื่อม แต่
จาก ตั้งแต่

3.3.5.2 บุคคล

คำเชื่อมบอกแหล่งเดิมที่เป็นบุคคล ใช้ประกอบหน้านามที่เป็นบุคคลผู้กำเนิดมา
ก่อนหรือเป็นผู้ให้กำเนิด ปรากฏในโครงสร้าง ดังนี้

นาม (รูปธรรม) + กริยา + คำเชื่อม + นาม (มนุษย์)

ตัวอย่างที่ 74 แลจึงมาเกิดลูกชื่อเจาอินถัดแต่เจาอินมาเกิดเจาเพชปรอญ่าถัดแต่เจาเพช
เพชปรอญ่ามาเกิดนางบุตรศรีศรีถัญญาเปนสนมพระองถัดนัันมาเกิดนางออนทอง
(แลจึงมาเกิดลูกชื่อเจาอินถัดแต่เจาอินมาเกิดเจ้าเพชปรอญ่าถัดแต่เจ้าเพชปรอญ่า
มาเกิดนางบุตรศรีศรีถัญญาเปนสนมพระองค้ถัดนัันมาเกิดนางออนทอง)
(เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 17)

ตัวอย่างที่ 75 ข้านี้เกิดด้วยสิ่งใด ให้พึงรู้จักว่าเกิดด้วยเทวดาหน่อทั้งหลาย
(ข้านี้เกิดด้วยสิ่งใด ให้พึงรู้จักว่าเกิดด้วยเทวดาหน่อทั้งหลาย)
(ตำนานสร้างโลกฉบับบ้านป่าสาม, ร. 1-3: 69)

คำเชื่อม *แต่* และ *ด้วย* ในตัวอย่างที่ 74-75 บอกแหล่งเดิมที่เป็นบุคคลที่เป็นจุดตั้งต้นในตัวอย่างที่ 74 คือ “เจ้าอิน” และบุคคลผู้เป็นจุดกำเนิดในตัวอย่างที่ 75 คือ “เทวดาหน่อทั้งหลาย” จะเห็นได้ว่า แหล่งเดิมในที่นี้ไม่ได้เป็นสถานที่เหมือนในข้อ 3.3.5.1 แต่เป็นแหล่งเดิมที่เป็นบุคคล ปริบทสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการตีความนอกจากคำเชื่อมแล้ว คือ คำกริยาที่อยู่หน้าคำเชื่อมเป็นกริยาที่แฝงนัยของที่มาที่ก่อให้เกิดนามที่ตามหลังคำเชื่อม ดังในตัวอย่างที่ 74 คำกริยา “ถัด” แสดงถึงลำดับความเป็นมา มีสิ่งหนึ่งแล้วจึงมีอีกสิ่งหนึ่งเป็นลำดับต่อมา “ถัดแต่เจ้าอินแล้วจะเป็นเจ้าเพชร” หรือตัวอย่างที่ 75 คำกริยา “เกิด” การถือกำเนิดขึ้นซึ่งเราไม่สามารถจะกำเนิดขึ้นมาเองได้ ผู้ที่เป็นผู้ให้กำเนิดคือแหล่งเดิมที่เป็นบุคคลที่เรากำเนิดมา ดังตัวอย่างที่ 75 “ข้าว” มีแหล่งเดิมหรือจุดกำเนิดมาจาก “เทวดาหน่อทั้งหลาย”

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกแหล่งเดิมที่เป็นบุคคล ปรากฏ 1 โครงสร้าง คือ [นาม+ กริยา+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ คำเชื่อม *แต่* และ *ด้วย*

3.3.5.3 เหตุการณ์

คำเชื่อมบอกแหล่งเดิมที่เป็นเหตุการณ์ เป็นคำเชื่อมที่บ่งชี้ว่านามที่คำเชื่อมชนิดนี้ไปประกอบอยู่นั้นเป็นเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้ว ก่อนจะเกิดเหตุการณ์ต่อมา ปรากฏในโครงสร้างดังนี้

นาม (มนุษย์) + กริยา + คำเชื่อม + นาม (เหตุการณ์)

ตัวอย่างที่ 76 แลนางก็นำผ้านั้นไปไหว้ท้าวพรหมทัตราชันน์ แลนางก็บอกกวางผัวชาพระเจ้านี้มาแต่ไปคำ
(แลนางก็นำผ้านั้นไปไหว้ท้าวพรหมทัตราชันน์ แลนางก็บอกกวางผัวชาพระเจ้านี้มาแต่ไปคำ)

(นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 46)

ตัวอย่างที่ 77 บัดเดียวพระอิศวรก็คืนมาแต่สร้งน้ำถึงเรือนทอง แล้วจึงนางก็เอาลูกไม้มากราบไหว้ถวายแก่ผัว
(บัดเดียวพระอิศวรก็คืนมาแต่สร้งน้ำถึงเรือนทอง แล้วจึงนางก็เอาลูกไม้มากราบไหว้ถวายแก่ผัว)

(ตำนานสร้างโลกฉบับบ้านป่าลาม, ร.1-3: 65)

คำเชื่อม แต่ ในตัวอย่างที่ 76-77 บอกแหล่งเดิมที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาก่อน หรือผ่านมาแล้วก่อนจะเกิดเหตุการณ์ต่อมา เหตุการณ์ “ไปค้า” ในตัวอย่างที่ 76 และเหตุการณ์ “สร้งน้ำ” ในตัวอย่างที่ 77 เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาก่อน คำเชื่อมบอกแหล่งเดิมที่เป็นเหตุการณ์นี้ ต่างกับแหล่งเดิมประเภทก่อนหน้าตรงที่แหล่งเดิมหรือจุดกำเนิดไม่ใช่สถานที่หรือบุคคล แต่เป็นการเคลื่อนออกมาจากเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งที่จากมา

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกแหล่งเดิมที่เป็นเหตุการณ์ ปรากฏ 1 โครงสร้าง คือ [นาม+ กริยา+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ คำเชื่อม แต่

3.3.5.4 สภาพ

คำเชื่อมบอกแหล่งเดิมที่เป็นสภาพ เป็นคำเชื่อมที่บ่งชี้ว่านามที่คำเชื่อมชนิดนี้ไปประกอบอยู่นั้นเป็นสภาพที่ผ่านพ้นมาแล้ว ก่อนจะเกิดสภาพต่อมา ปรากฏในโครงสร้างดังนี้

นาม (มนุษย์) + กริยา + คำเชื่อม + นาม (สภาพ)

ตัวอย่างที่ 78 แลคณันได้ทั้งนั้นมาบอกแก่ขุนนายกลับว่าชายหญิงผิดจับเอาผิดขึ้นเจ็ดจ้อจัพันคันทัง นั้นๆ หนีได้จึงรอดจากความตาย (แลคณันได้ทั้งนั้นมาบอกแก่ขุนนายกลับว่าชายหญิงผิด จับเอาผิดขึ้นเจ็ดจ้อจัพันคันทังนั้น ๆ หนีได้จึงรอดจากความตาย)

(กฎหมายลักษณะคดีความ จ.ศ.1176, 2357: 4)

ตัวอย่างที่ 79 กริยาลาสามีจะไปบวช สามีกียอมให้กริยานั้นบวช ทารวาสามีพิริยาจากจกั้วเมีย กั้น

(กริยาลาสามีจะไปบวช สามีกียอมให้กริยานั้นบวช ท่านว่าสามีกิริยาขาดจากจกั้วเมีย กั้น)

(กฎหมายลักษณะวิวาทและการพิภกษาคดีต่าง ๆ จ.ศ.1192, 2373: 62)

คำเชื่อม จาก ในตัวอย่างที่ 78-79 บอกแหล่งเดิมที่เป็นสภาพที่เกิดขึ้นมาก่อนหรือ ผ่านมาแล้วก่อนจะเกิดสภาพต่อมา สภาพ “ความตาย” ในตัวอย่างที่ 78 และสภาพ “จกั้วเมีย” ใน ตัวอย่างที่ 79 เป็นสภาพที่มีมาก่อน คำเชื่อมบอกแหล่งเดิมที่เป็นสภาพนี้ต่างกับแหล่งเดิมประเภท ก่อนหน้าตรงที่แหล่งเดิมหรือจุดกำเนิดไม่ใช่สถานที่หรือบุคคล แต่เป็นการเคลื่อนออกมาจากสภาพใด สภาพหนึ่งที่ผ่านมา

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกแหล่งเดิมที่เป็นสภาพ ปราภฏ 1 โครงสร้าง คือ [นาม+ กริยา+ คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ คำเชื่อม จาก

3.3.6 คำเชื่อมบอกจุดหมาย

คำเชื่อมบอกจุดหมาย เป็นคำเชื่อมที่บ่งชี้ว่านามที่คำเชื่อมชนิดนี้ไปประกอบอยู่นั้นเป็นจุดหมายของการเคลื่อนที่หรือจุดหมายของการกระทำ ได้แก่ สถานที่หรือบุคคลที่เป็นจุดสิ้นสุดของการเคลื่อนที่หรือการกระทำ ตัวอย่างคำเชื่อมบอกจุดหมาย เช่น *แก่ กับ ต่อ ยัง เป็นต้น* คำเชื่อมบอกจุดหมายสามารถจำแนกความหมายย่อยได้ดังนี้

3.3.6.1 จุดหมาย

คำเชื่อมบอกจุดหมาย ใช้หน้านามที่เป็นสถานที่ บุคคล หรือเหตุการณ์ที่เป็นจุดสิ้นสุดหรือจุดสุดท้ายของการเคลื่อนที่หรือการกระทำ โดยสามารถจำแนกเป็นจุดหมายของการเคลื่อนที่และจุดหมายของการกระทำหรือจุดหมายของความรู้สึก ดังนี้

(1) จุดหมายของการเคลื่อนที่

คำเชื่อมบอกจุดหมายของการเคลื่อนที่ ใช้หน้านามที่บอกจุดสิ้นสุดในการเคลื่อนที่ของประธานซึ่งมักเป็นนามที่เป็นสถานที่รูปธรรมหรือบุคคล ปรากฏในโครงสร้าง ดังนี้

นาม (รูปธรรม) + กริยา (แสดงการเคลื่อนที่) + คำเชื่อม + นาม (สถานที่)

ตัวอย่างที่ 80

อัญเชิญเจ้ากู ท เสด็จไปยังวิมานแห่งหนึ่ง

(โองการเชิญเทวดา ขับเสวย, 2424: 80)

ตัวอย่างที่ 81

พระนางเหมรา: พอมันได้กินเลือดของหม่อมฉันเข้าไปนั้น มันก็ตายเสียที่นั่น ท้องมันก็บันดาลแตกกระจายกายทารกนั้นก็ลอยไปสู่สุณอากาศ

(จักรินทร์, ร.6-8: 32)

จากตัวอย่างที่ 80-81 จะเห็นได้ว่า นามที่อยู่หลังคำเชื่อมเป็นจุดหมายของการเคลื่อนที่ของประธาน นั่นคือ วิมาน (วิมาร) ในตัวอย่างที่ 80 และนอากาศ ในตัวอย่างที่ 81 การพิจารณาคำเชื่อมบอกจุดหมายของการเคลื่อนที่ นอกจากคำเชื่อมเองแล้ว บริบทที่ปรากฏหน้าและหลังคำเชื่อมก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยจำแนกคำเชื่อมบอกจุดหมายของการเคลื่อนที่ออกจากคำเชื่อม

ประเภทอื่น ๆ ได้ ดังตัวอย่างที่ 80 “อัญเชิญเจ้าภู ท เสด็จไปยังวิมานแห่งหนึ่ง” คำกริยา “ไป” อยู่หน้าคำเชื่อม ยัง การไปคือเคลื่อนออกจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งซึ่งเป็นจุดหมาย เมื่อคำกริยา “ไป” ประกอบหน้าคำเชื่อม จึงทำให้เกิดการอนุมานได้ว่า นามที่อยู่หลังคำเชื่อมเป็นสถานที่ที่เป็นจุดสิ้นสุดของการเคลื่อนที่ กริยาแสดงการเคลื่อนที่จึงมีส่วนสำคัญในการช่วยบ่งชี้ว่าคำเชื่อมที่ตามหลังคำกริยา กลุ่มนี้มักทำหน้าที่บอกจุดหมายของการเคลื่อนที่

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกจุดหมายของการเคลื่อนที่ปรากฏ 1 โครงสร้างคือ [นาม+ กริยา+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ เช่น คำเชื่อม ยัง

(2) จุดหมายของการกระทำหรือจุดหมายของความรู้สึก

คำเชื่อมบอกจุดหมายของการกระทำ (ที่ไม่มีการเคลื่อนที่) หรือจุดหมายของความรู้สึกใช้นำนามที่บอกจุดสิ้นสุดของการกระทำหรือความรู้สึก คำกริยาที่ปรากฏร่วมกับคำเชื่อมประเภทนี้เป็นคำกริยาแสดงอาการ เช่น บูชา ภาวนา และกริยาแสดงความรู้สึก เช่น ระลึก โกรธ รัก ปรากฏในโครงสร้าง ดังนี้

นาม (รูปธรรม) + กริยา (แสดงอาการ/
แสดงความรู้สึก) + คำเชื่อม + นาม

ตัวอย่างที่ 82 กุจะบูชาแก่เทวดาอันประสิทธิในสงสาร โอมสิทธิการ มหาสิทธิการสวาหะ เสก 7 ที่
(ตำราयाครรรักษ์าของวัดเสื่อเมือง, 2499: 4)

ตัวอย่างที่ 83 คาถานี้เดือนทางที่กลัว สวตมนก็ได้ให้รำลึกถึงพระฤษีรัตนไตรแล
(คาถานี้เดินทางที่กลัว สวตมนต์ก็ได้ให้รำลึกถึงพระศรีรัตนตรัยแล)

(อักขระเลขยันต์, 1990: 98)

จากตัวอย่างที่ 82-83 นามที่ตามหลังคำเชื่อมเป็นจุดหมายของการกระทำ (ที่ไม่มีการเคลื่อนที่)หรือจุดหมายของความรู้สึกของประธาน ในตัวอย่างที่ 82 ประธานแสดงอาการ “บูชา” แก่เทวดาผู้เป็นจุดหมายของการกระทำบูชานั้น ส่วนในตัวอย่างที่ 83 ประธานแสดงความรู้สึก “รำลึก” ถึงพระศรีรัตนตรัย คำเชื่อมบอกจุดหมายของการกระทำหรือความรู้สึกต่างจากคำเชื่อมบอกจุดหมายของการเคลื่อนที่ตรงที่ กริยาที่ปรากฏร่วมกับคำเชื่อมในหน้าทีนี้จะบอกอาการ

หรือความรู้สึก ไม่ใช่กริยาบอกการเคลื่อนที่ ดังนั้นจุดหมายหรือจุดสิ้นสุดจึงแตกต่างกัน

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกจุดหมายของการเคลื่อนที่ปรากฏ 1 โครงสร้าง คือ [นาม+ กริยา+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ เช่น คำเชื่อม *แก่ ถึง*

3.3.6.2 ผู้รับ

คำเชื่อมบอกจุดหมายที่เป็นผู้รับใช้นามที่เป็นบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่สามารถรับโอนกรรมสิทธิ์ในสิ่งของ สิ่งที่เป็นประโยชน์ หรือข่าวสารที่ถ่ายโอนมาจากผู้ส่ง สามารถจำแนกได้ดังนี้

(1) ผู้รับสิ่งของ

คำเชื่อมบอกผู้รับสิ่งของ ใช้นามที่บอกผู้รับสิ่งของซึ่งเป็นผู้ที่รับโอนกรรมสิทธิ์ในสิ่งของจากผู้ให้ ปรากฏในโครงสร้างดังนี้

นาม (มนุษย์) + กริยา (ให้) + นาม (รูปธรรม) + คำเชื่อม + นาม (มนุษย์)

ตัวอย่างที่ 84 อำมาตย์นักโทษเครื่องคนทรศ แลดอกไม้แก่ยายเถา
(อำมาตย์นั้นก็ให้เครื่องคันธรสแลดอกไม้แก่ยายเถา)

(นางกันไทร, อุษยชาติอนปลาย: 40)

ตัวอย่างที่ 84 คำเชื่อม *แก่* อยู่หน้านามที่เป็นมนุษย์ คือ “ยายเถา” ซึ่งเป็นผู้รับการถ่ายโอนสิ่งของ คือ “เครื่องคันธรสแลดอกไม้” เป็นการถ่ายโอนกรรมสิทธิ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกผู้รับสารสิ่งของปรากฏ 1 โครงสร้าง คือ [นาม+ กริยา+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ คำเชื่อม *แก่*

(2) ผู้รับประโยชน์

คำเชื่อมบอกผู้รับประโยชน์ ใช้นามที่บอกผู้รับประโยชน์จากการกระทำของบุคคลอื่นโดยที่ผู้รับประโยชน์ไม่ต้องกระทำสิ่งนั้น ๆ ด้วยตนเอง กล่าวคือ มีบุคคลอื่นมากระทำให้แทน ปรากฏในโครงสร้าง ดังนี้

นาม (มนุษย์) + กริยา (แสดงการกระทำ) + คำเชื่อม + นาม (มนุษย์)

ตัวอย่างที่ 85 จิ้งเพ็ดสะหนุกันไซให้ พระอินทร์ให้ชื่อแก่ลูกนางทั้ง 12 คน

(ตำนานสร้างโลกฉบับบ้านป่าลาม, ร.1-3: 66)

ตัวอย่างที่ 85 คำเชื่อม แก่ อยู่หน้านามวลี คือ “ลูกนางทั้ง 12 คน” ซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์จากพระอินทร์ที่ได้ให้ชื่อ คำเชื่อมบอกผู้รับประโยชน์มีความคล้ายคลึงกับคำเชื่อมบอกผู้รับสิ่งของหากแตกต่างกันตรงสิ่งที่ผู้รับประโยชน์ได้รับมาเป็นการรับประโยชน์จากการกระทำของผู้อื่นที่กระทำให้แก่ตนไม่ใช่การรับสิ่งของมาโดยตรง

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกผู้รับประโยชน์ปรากฏ 1 โครงสร้าง คือ [นาม+กริยา+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ คำเชื่อม แก่

(3) ผู้รับสาร

คำเชื่อมบอกผู้รับสาร ใช้หน้าคำนามที่บอกผู้รับสาร เกิดการถ่ายโอนข้อมูลข่าวสารจากผู้ส่งไปยังผู้รับ ปรากฏในโครงสร้าง ดังนี้

นาม + กริยา [การสื่อสาร] + คำเชื่อม+ นาม [มนุษย์]

ตัวอย่างที่ 86 จิ้งนางบอกแก่เจ้าสภาวาขานีโสเปนพิริยาแหงทานแล

(จิ้งนางบอกแก่เจ้าสภาวาขานีไซร์เป็นพิริยาแหงทาน)

(นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 45)

ตัวอย่างที่ 86 นามที่ตามหลังคำเชื่อม แก่ เป็นมนุษย์ในที่นี้คือ “เจ้าสพา” เป็นผู้รับข้อมูลข่าวสารจากนามที่อยู่หน้าคำเชื่อมซึ่งเป็นมนุษย์ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสาร คำเชื่อมบอกผู้รับสารนอกจากจะปรากฏร่วมกับนามที่เป็นมนุษย์แล้ว จะปรากฏร่วมกับคำกริยาที่เกี่ยวกับการสื่อสาร เช่น บอก พูด กล่าว เป็นต้น ทั้งนี้การสื่อสารจะหมายถึงเฉพาะการสื่อสารระหว่างมนุษย์กับมนุษย์เท่านั้น การส่งเสียงของสัตว์ยังไม่นับเป็นการสื่อสาร อีกทั้งจากข้อมูลก็ไม่พบผู้ส่งสารและผู้รับสารที่ไม่ใช่มนุษย์กับมนุษย์

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกผู้รับสาร ปรากฏ 1 โครงสร้าง คือ [นาม+กริยา+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ คำเชื่อม แก่ แต่

3.3.7 คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลา

คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลา เป็นคำเชื่อมที่บ่งชี้ว่านามหรืออนุภาคที่คำเชื่อมชนิดนี้ไปประกอบอยู่นั้นเป็นเวลาที่เกิดเหตุการณ์ ได้แก่ ไกล่ พอ ครั้น เป็นต้น อย่างไรก็ตามเวลาย่อมมี

หลายช่วงเวลา เช่น เวลาเริ่มต้น เวลาภายหลัง เวลาสิ้นสุด เป็นต้น คำเชื่อมจึงเป็นตัวบ่งชี้สำคัญที่จะช่วยบอกช่วงเวลาได้ เนื่องด้วยคำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลามักพัฒนามาจากนาม แม้จะขยายหน้าที่มาเป็นคำเชื่อมก็ยังมีเค้าความหมายเดิมของนามอยู่ จึงเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ช่วยจำแนกช่วงของเวลาได้ดังนี้

3.3.7.1 บอกจุดเวลา

คำเชื่อมบอกจุดเวลา ได้แก่ *ครั้น ครั้นเมื่อ ครั้นแล แลครั้น ขณะ ณ พอ เมื่อ ตอน และ เมื่อถึง* ปรากฏในโครงสร้าง 2 โครงสร้าง ดังนี้

คำเชื่อม + อนุพากย์ (จุดเวลา)

ตัวอย่างที่ 87 *ครั้น*ได้เวลาสวนตักษะไปไร่หอรกแหะปล่อยให้ยายอยู่กับเจ้าจอมขวัญ
(จักรินทร์, ๖.6-8: 43)

คำเชื่อม + นาม (จุดเวลา)

ตัวอย่างที่ 88 อุดมภูมิในร่างกายวัดได้เมื่อเข้านี้ที่ห้องนอน ประมาณ 1 คืบ ทำมุมตั้งตรง 90 องศาเซลเซียส
(บทสนทนาตาหลก, 2549: 38)

จากตัวอย่างที่ 87-88 คำเชื่อมบอกจุดเวลาจะอยู่หน้าอนุพากย์หรือหน้านาม ดังในตัวอย่าง *ครั้น*ได้เวลา และ *เมื่อ*เข้านี้ กริยาหรือนามในตำแหน่งหลังคำเชื่อมนี้บอกจุดเวลานั้นที่เกิดเหตุการณ์ขึ้น สัมพันธ์กับคำเชื่อมที่ปรากฏซึ่งเป็นคำเชื่อมที่เกี่ยวข้องกับจุดเวลาเช่นกัน อาทิ *ครั้น* ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 231) หมายถึง ‘เมื่อ’ ส่วนคำว่า *เมื่อ* หมายถึง ‘ในขณะที่’ คำเชื่อม *ครั้น* และ *เมื่อ* จึงหมายถึง ในจุดเวลานั้น ซึ่งนามหรืออนุพากย์บอกเวลาที่ตามมาก็จะบอกว่าเป็นจุดเวลาใด คำเชื่อม *ครั้น* และ *เมื่อ* เมื่อใช้เป็นคำเชื่อมผสม เช่น *ครั้นเมื่อ ครั้นแล แลครั้น ครั้นถึง* ก็ยังสื่อความหมายบอกจุดเวลา

3.3.7.2 บอกช่วงเวลา

คำเชื่อมบอกช่วงเวลา ได้แก่ *ใน และ ในกลาง* ปรากฏในโครงสร้าง ดังนี้

คำเชื่อม + นาม (ช่วงเวลา)

- ตัวอย่างที่ 89 เมื่อออกจากครรภ์มาออกในวันจันทร์แต่เช้า
(เมื่อออกจากครรภ์มาออกในวันจันทร์แต่เช้า)
(ตำนานสร้างโลกฉบับบ้านป่าลาม, ร. 1-3: 66)
- ตัวอย่างที่ 90 กรไทยชายกลงมาหาแม่ยิงในกลางกลางคืนนั้น
(กระไทยชายก็ลงมาหาแม่หญิงในกลางกลางคืนนั้น)
(นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 34)

ตัวอย่างที่ 89-90 คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลาในช่วงเวลา ปรากฏหน้านามที่บอกเวลา ทั้งนี้คำเชื่อมในความหมายนี้ได้แก่ *ใน* และ *ในกลาง* คำว่า *ใน* มีความหมาย ‘ตรงกันข้ามกับนอก’ มีนัยของการอยู่ภายในพื้นที่ปิดล้อม เช่น *ในบ้าน* เมื่อใช้เป็นคำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลาจึงสื่อความหมายว่าอยู่ในช่วงเวลานั้น จึงส่งผลให้คำเชื่อม *ใน* และ *ในกลาง* บอกว่า เหตุการณ์เกิดขึ้นไม่ใช่แค่จุดเวลาใดเวลาหนึ่งแต่เป็นในช่วง ๆ หนึ่งของเวลา หรือกินระยะเวลาช่วงหนึ่ง

3.3.7.3 บอกเวลาลำดับก่อน-หลัง

คำเชื่อมบอกเวลาลำดับก่อน-หลัง ได้แก่ *แล้วจึง* *จึง* *แล้ว* *ต่อ* *ถึง* และ *เลย* ปรากฏในโครงสร้าง

อนุพากย์ (เวลาก่อน) + คำเชื่อม + อนุพากย์ (เวลาหลัง)

- ตัวอย่างที่ 91 แลข้าจ้เอาแหวนแลหวีสมรับผุญกงอนจึงข้าจ้ไปดวยมหาพราหมแล
(แลข้าจะเอาแหวนแลหวีสำหรับผุญกงอนจึงข้าจ้ไปดวยมหาพราหมณ์แล)
(นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 35)
- ตัวอย่างที่ 92 เมื่อพิพากษาชาตว่าลูกหมื่นแก้วเป็นใช้ตายกอนแล้ว ๆ นายจิตรจริงไปขอไม้ แลไม้ นั้น
หักปะทะเรื่อนหมื่นแก้ว ๆ จจริงไหนายจิตรตดัชเสียแล
(เมื่อพิพากษาชาตว่าลูกหมื่นแก้วเป็นใช้ตายกอนแล้วแล้วนายจิตรจริงไปขอไม้ แลไม้
นั้นหักปะทะเรื่อนหมื่นแก้ว หมื่นแก้วจึงไหนายจิตรตดัชเสียแล)
(หลักไชยฉบับจุลศักราช 1082, 2263: 30)

ตัวอย่างที่ 91-92 คำเชื่อมบอกเวลาลำดับก่อน-หลัง พบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ปรากฏระหว่าง 2 อนุพากย์ที่บอกลำดับเหตุการณ์ กล่าวคือ อนุพากย์ที่อยู่หน้าคำเชื่อม

เป็นอนุพากย์ที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน ส่วนอนุพากย์ที่อยู่หลังคำเชื่อมเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
ภายหลัง

3.3.7.4 บอกเวลาเริ่มต้น

คำเชื่อมบอกเวลาเริ่มต้น ได้แก่ ตั้งแต่ และ แต่ ปรากฏในโครงสร้างดังนี้

คำเชื่อม + นาม (เวลาเริ่มต้น)

ตัวอย่างที่ 93 แลพอแมกมอบนางนั้นให้แก่พหพรามชาตแต่วันนั้น
(แลพอแมกมอบนางนั้นให้แก่พหพรามณชาตแต่วันนั้น)
(นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 39)

ตัวอย่างที่ 94 อายุ 50 ปี ตั้งแต่เดือน 4 พ.ศ. 2487 ถึงเดือน 4 พ.ศ. 2488
(คำพยากรณ์ดวงชะตา, 2488: 1)

ตัวอย่างที่ 93-94 คำเชื่อมบอกเวลาเริ่มต้นปรากฏหน้านามที่บอกเวลาซึ่งเป็นเวลา
เริ่มต้นของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

3.3.7.5 บอกเวลาสิ้นสุด

คำเชื่อมบอกเวลาสิ้นสุด ได้แก่ จน ถึง ตราบเท่า คุม...ถึง จนถึง เท่าถึง กระทั่ง
คุ้มเท่า จนเท่า จนกว่า ยัง และ เทียม ปรากฏในโครงสร้าง 2 โครงสร้าง ดังนี้

คำเชื่อม + นาม (เวลาสิ้นสุด)

ตัวอย่างที่ 95 เด็กจากครรรภ์มารดาเดือนหนึ่งถึง 7 ขวบ ให้กินวันหน 2 หน เนื้อหนึ่งบริบูรณ์งามจะ
เจริญอ้วนพี

(ตำรายาครรรภ์รักษาของวัดเสือเมือง, 2499: 14)

อนุพากย์ + คำเชื่อม + อนุพากย์ (เวลาสิ้นสุด)

ตัวอย่างที่ 96 ยาเลือดไม่เดินถึง 3 ปี ท่านให้เอาใบไม้ไผ่ปามาต้ม 3 เอา 1 เอาพริก 7 เม็ด ชิง 7
แวน กะเทียม 7 กลีบ ...ตำผงใสในน้ำยาที่เคี่ยวไว้กินจนระดูมาแลฯ
(ตำรายาเกร็ด, 2481: 27)

จากตัวอย่างที่ 95 ข้างต้น คำเชื่อมบอกเวลาสิ้นสุดจะปรากฏหน้านามหรืออนุพากย์ที่บอกเวลาสิ้นสุด โดยคำเชื่อมบอกเวลาสิ้นสุดมักพัฒนามาจากคำกริยา เมื่อเป็นคำเชื่อมจึงยังคงเค้าความหมายเดิมของคำกริยานั้น ๆ อยู่ เช่น *ถึง* เป็นคำบุพบท หมายถึง กระทั่ง ยัง เป็นคำกริยา หมายถึง บรรลุจุดหมาย มักใช้กับการเดินทางจากจุดเริ่มต้นไปสู่จุดหมายปลายทาง เช่น *เขาถึงบ้านตอนค่ำ* เมื่อ *ถึง กระทั่ง ยัง* ที่มีความหมายเดียวกันถูกนำมาใช้เป็นคำเชื่อมบอกเวลา นามที่ปรากฏหลังคำเชื่อมเหล่านี้จึงอนุมานได้ว่า เป็นจุดหมายของเวลาหรือเวลาสิ้นสุดของเหตุการณ์ ในตัวอย่างที่ 96 คำ *จน* หมายถึง トラบเท่า เมื่อเป็นคำเชื่อมผสม *จนถึง* หมายถึง トラบเท่า ที่สุดถึง *จนกว่า* หมายถึง กระทั่งถึงเวลานั้น ๆ ซึ่งล้วนมีความหมายถึงจุดสิ้นสุด คำเชื่อมทั้งหลายเหล่านี้จึงถูกเลือกใช้ให้เป็นคำเชื่อมเพื่อบอกเวลาสิ้นสุดของเหตุการณ์

3.3.7.6 บอกใกล้จุดเวลา

คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลาบอกใกล้จุดเวลา ได้แก่ *แค่* ปรากฏในโครงสร้าง

คำเชื่อม + นาม (จุดเวลา)

ตัวอย่างที่ 97 ชาวบ้านถาม*แค่*ค่าแล้วไปไหน เจ๊กจิ้นกะตอบว่าไปนอนเทหลา
(ชาวบ้านถาม*แค่*ค่าแล้วไปไหน เจ๊กจิ้นก็ตอบว่าไปนอนที่ศาลา)

(หมัดทางเสื่อเอาตางค์, 2546: 1)

คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลาใกล้จุดเวลาพบคำเดียว คือ *แค่* ปรากฏหน้านามที่บอกเวลา *แค่* หมายถึง ใกล้ เมื่อใช้หน้านามบอกเวลาจึงหมายถึง ใกล้จุดเวลานั้น ในตัวอย่างนี้คือ ใกล้เวลา*ค่า*

กล่าวได้ว่า คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลาที่ปรากฏในโครงสร้าง [คำเชื่อม+นาม] มักจะบอกเวลาเริ่มต้น ใกล้จุดเวลา แต่คำเชื่อมที่ตามด้วยอนุพากย์ในโครงสร้าง [อนุพากย์+คำเชื่อม+อนุพากย์] มักเกิดในคำเชื่อมบอกเวลาที่บอกเวลาก่อน-หลัง เวลาสิ้นสุด เพื่อบอกว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังคำเชื่อมนี้เป็นเหตุการณ์ที่เกิดภายหลังจากเหตุการณ์ก่อนหน้าที่อยู่หน้าคำเชื่อม จึงเห็นได้ว่าวากยสัมพันธ์หรือโครงสร้างมีส่วนในการชี้บ่งความหมายย่อยของคำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลา

3.3.8 คำเชื่อมบอกลักษณะ (อาการ)

คำเชื่อมบอกลักษณะ เป็นคำเชื่อมที่บ่งชี้ว่านามหรืออนุพากย์ที่คำเชื่อมชนิดนี้ไปประกอบอยู่ข้างหน้านั้นเป็นลักษณะของอาการ เป็นนามธรรม และมักมีคำเชื่อม เช่น *โดย ด้วย อย่าง* ปรากฏข้างหน้า คำเชื่อมบอกลักษณะปรากฏในโครงสร้าง ดังนี้

นาม (รูปธรรม) + กริยา + คำเชื่อม + นาม (ลักษณะอาการ)

ตัวอย่างที่ 98 ให้ภวานานะโมพุทชายะด้วยแล จะไปหาผู้หญิงรักเรานักหาที่สุดมิได้เลย ได้ด้วยง่ายแล
 (ให้ภวานานะโมพุทชายะด้วยแล จะไปหาผู้หญิงรักเรานักหาที่สุดมิได้เลย ได้ด้วยง่ายแล)
 (อักขระเลขยันต์, 1990: 95)

ตัวอย่างที่ 99 ให้นายบ้านนายเมืองช่วยกล่าว ให้สมัครสมาผู้เจ้บนั้นโดยด่วน
 (ให้นายบ้านนายเมืองช่วยกล่าว ให้สมัครสมาผู้เจ้บนั้นโดยด่วน)
 (หนังสือหลักไวยากรณ์ อ.อังกษประยูร อ.เกาเหสมยุ จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 72)

ตัวอย่างที่ 98 คำว่า “ง่าย” ปรากฏหลังคำเชื่อม *ด้วย* บอกลักษณะของกริยา “ได้” ว่าหากภวานานะโมพุทชายะจะได้ผู้หญิงด้วยง่าย ตัวอย่างที่ 99 คำว่า “ด่วน” ปรากฏหลังคำเชื่อม “โดย” เพื่อบอกลักษณะของกริยาที่อยู่ข้างหน้าในที่นี้คือ “ให้สมัครสมาผู้เจ้บนั้นโดยด่วน” คำเชื่อมบอกลักษณะจะปรากฏหน้านามหรืออนุพากย์ที่บอกลักษณะ ซึ่งไวยากรณ์แนวเดิมจะเรียกนามที่บอกลักษณะว่า คำวิเศษณ์ ทำหน้าที่ขยายนาม สรรพนาม กริยา หรือวิเศษณ์ เมื่อคำเชื่อมอยู่หน้าคำวิเศษณ์จึงทำหน้าที่บ่งชี้การขยายความที่บอกลักษณะของคำที่อยู่หน้าคำเชื่อม

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกลักษณะ ปรากฏ 1 โครงสร้าง คือ [นาม+ กริยา+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ คำเชื่อม *ด้วย โดย*

3.3.9 คำเชื่อมบอกความคล้ายตามหรือความต่อเนื่อง

คำเชื่อมบอกความคล้ายตาม เป็นคำเชื่อมที่บ่งชี้ว่านาม กริยา อนุพากย์ ที่คำเชื่อมชนิดนี้ไปประกอบอยู่นั้นเป็นเหตุการณ์ทำนองเดียวกันไม่ขัดกัน กล่าวรวมกันได้ เช่น *และ ทั้ง* คำเชื่อมบอกความคล้ายตามปรากฏในโครงสร้าง 2 โครงสร้างดังนี้

คำเชื่อม + กริยา/นาม (ทำนองเดียวกัน/ต่อเนื่องกัน)

ตัวอย่างที่ 100 เอาใบส้มป่อย 1 ดอกพิกุล 1 เกลือ 1 ต้มแล้วตากน้ำค้างไว้ ทั้งกินทั้งนัตถ์กัดเสลดดี
นักแลฯ

(ตำรายาเกร็ด, 2481: 26)

ตัวอย่างที่ 101 หยา(ยา)เขียวในกองเลือดกินได้ทั้งผู้หญิงทั้งชาย
ยาเขียวในกองเลือดกินได้ทั้งผู้หญิงทั้งชาย

(ตำรายา, ร.7: 4)

อนุพากย์₁ + คำเชื่อม + อนุพากย์₂ [ต่อเนื่อง/คล้อยตามกันกับอนุพากย์₁]

ตัวอย่างที่ 102 ถ้าลูกตายในท้องและรกรมออกท่านให้เอาน้ำเต้า 1 คราบงู 1 ลูกผักกาด 1 บดผงทา
ท้องออกแล

(ตำรายาเกร็ด, 2481: 26)

ตัวอย่างที่ 100 หลังคำเชื่อม ทั้ง คือกริยา “กิน” “นัตถ์” ซึ่งกริยาทั้งคู่ล้วนเป็นกริยาแสดงอาการที่มีวัตถุประสงค์เดียวกันคือนำตัวยามาเข้าสู่ร่างกาย ตัวอย่างที่ 101 หลังคำเชื่อม ทั้ง คือนาม “ผู้หญิง” “ชาย” ซึ่งนามทั้งคู่ล้วนเป็นนามสามัญที่บ่งเพศของบุคคลเหมือนกัน ในตัวอย่างที่ 102 หลังคำเชื่อม และ คืออนุพากย์ “รกรมออก” ซึ่งเป็นสิ่งที่คล้อยตามหรือต่อเนื่องมาจากการที่ถูกในท้องตาย

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกความคล้อยตาม ปรากฏ 3 โครงสร้าง คือ [คำเชื่อม+กริยา], [คำเชื่อม+นาม] และ [อนุพากย์+ คำเชื่อม+อนุพากย์] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ เช่น คำเชื่อม แล และ ทั้ง

3.3.10 คำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบ

คำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบ ใช้หน้านามหรืออนุพากย์ที่เป็นแบบเปรียบเทียบ มักจะเปรียบเทียบที่เป็นนามธรรมกับสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น *กว่า ปาน ราว ต่อ* คำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบปรากฏในโครงสร้าง 1 โครงสร้างดังนี้

นาม (นามธรรม) + กริยา + คำเชื่อม + นาม (รูปธรรม)

ตัวอย่างที่ 103 ถ้าผู้ใดพบหลักความนามหลักไชยแลผุ้ันจเกิดปัญญอันประเสริฐสว่างประดุจโคมแก้ว
 (ถ้าผู้ใดพบหลักความนามหลักไชยแลผุ้ันจเกิดปัญญอันประเสริฐสว่างประดุจโคมแก้ว)

(หลักไชย จ.ศ.1082, 2263: 22)

ตัวอย่างข้างต้น นามที่ปรากฏหลังคำเชื่อม คือ “โคมแก้ว” เป็นนามรูปธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกนำไปเป็นแบบเปรียบกับนามที่อยู่ข้างหน้า คือ “ปัญญอันประเสริฐ” ซึ่งเป็นสิ่งนามธรรม โดยมีคำเชื่อม *ประดุจ* บ่งชี้การเปรียบเทียบ

การเปรียบเทียบช่วยอธิบายสิ่งที่ต้องการกล่าวถึงหรือสิ่งที่ผู้รับสารอาจไม่เคยรับรู้มาก่อน โดยมักนำสิ่งที่มีความใกล้เคียงกันกับสิ่งที่ต้องการจะสื่อมาเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น โดยสิ่งที่ถูกเปรียบ (tenor) มักเป็นสิ่งที่ เป็นนามธรรม ส่วนสิ่งที่นำมาเปรียบหรือแบบเปรียบ (vehicle) มักเป็นสิ่งที่ เป็นรูปธรรม

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบปรากฏ 1 โครงสร้าง [นาม+กริยา+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ เช่น คำเชื่อม *ดุจดั่ง ประดุจ ประดุจดั่ง*

3.3.11 คำเชื่อมบอกความขัดแย้ง

คำเชื่อมบอกความขัดแย้ง ใช้หน้าคำกริยาหรืออนุพากย์ที่แสดงความขัดแย้ง เช่น *แต่ ถึง* คำเชื่อมบอกความขัดแย้งปรากฏในโครงสร้าง ดังนี้

อนุพากย์₁ + คำเชื่อม + อนุพากย์₂ (ขัดแย้งกับอนุพากย์₁)

ตัวอย่างที่ 104 แม่ของข้าพเจ้าตายแต่ผีแม่ข้าพเจ้ายังอยู่
 (แม่ของข้าพเจ้าตายแต่ผีแม่ข้าพเจ้ายังอยู่)

(กฎหมายลักษณะคดีความฯ จ.ศ.1176, 2357: 51)

คำเชื่อม + อนุพากย์₁ + อนุพากย์₂ (ขัดแย้งกับอนุพากย์₁)

ตัวอย่างที่ 105 ส้าหม้อ: ถึงอ่านหนังสือไม่ออกกะเราถูกศึกษา ศึกษาชีวิต ศึกษาความเป็นอยู่ ศึกษา
 สิ่งแวดล้อม ที่นี้ขีดความสามารถอยู่ที่ความตั้งตัวของเรา
 (ส้าหม้อ: ถึง (แม่) อ่านหนังสือไม่ออกก็เราถูกศึกษา ศึกษาชีวิต ศึกษาความเป็นอยู่

ศึกษาสิ่งแวดล้อม ที่นี้ขีดความสามารถอยู่ที่ความตั้งใจของเรา)

(ตุ๊กตาทอง, 2547: 14)

ตัวอย่างที่ 104 อนุพากย์ที่ปรากฏหลังคำเชื่อม แต่ มีเนื้อความที่ขัดแย้งกับอนุพากย์ที่ปรากฏหน้าคำเชื่อม จะเห็นได้ว่าอนุพากย์ทั้งสองที่อยู่หน้าและหลังคำเชื่อมกระทำต่างกันหรือใช้กริยาคนละตัวกัน ส่งผลให้ทั้งสองเหตุการณ์จึงมีความแตกต่างหรือเกิดความขัดแย้งกัน หรือตัวอย่างที่ 105 อนุพากย์ที่ตามหลังคำเชื่อม ถึง (หมายถึง แม่) คือ *อ่านหนังสือไม่ออก* ขัดแย้งกับอีกอนุพากย์ที่ตามมาซึ่งมีคำเชื่อม ก็ นำหน้าเพื่อบอกการเน้นความ คือ *เราถูกศึกษา...* นั่นคือ แม้อ่านหนังสือไม่ออกก็ต้องศึกษาเรื่องต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกความขัดแย้ง ปรากฏ 2 โครงสร้าง คือ [อนุพากย์+ คำเชื่อม+ อนุพากย์] และ [คำเชื่อม+อนุพากย์+ อนุพากย์] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ เช่น คำเชื่อม *แต่ ถึง*

3.3.12 คำเชื่อมบอกความให้เลือกเอา

คำเชื่อมบอกความให้เลือกเอา ใช้หน้านามหรือประโยคที่มีความหมายให้เลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ *หรือ ฤ* ว่า คำเชื่อมบอกความให้เลือกเอาปรากฏในโครงสร้าง ดังนี้

นาม + คำเชื่อม + นาม (ตัวเลือก)

ตัวอย่างที่ 106 อ"นึ่งให้รูเอารากฤต"นฤแกนฤเปลือกรฤตออกฤกฤตไบยอนไบแกแลหัวแลให้พิจะระ
นาใหจ"งแมน
(อนึ่งให้รูเอารากฤตต้นฤแกนฤเปลือกรฤตออกฤกฤตไบยอนไบแกแลหัวแลให้พิจารณาให้
จงแมน)

(ตำราเวชศาสตร์, 2332: 25)

อนุพากย์ + คำเชื่อม + อนุพากย์ (ตัวเลือก)

ตัวอย่างที่ 107 สรรพยาทั้งนี้ตำพงหรือต้มกินแก้เลือดลมจับหัวใจ

(ตำรายา, 2486: 5)

ตัวอย่างที่ 106 นามที่อยู่หลังคำเชื่อม *ก* บอกสิ่งที่เป็นตัวเลือก เช่นเดียวกับกับในตัวอย่างที่ 107 อนุพากย์ที่ตามหลังคำเชื่อม หรือ บอกเนื้อความให้เลือกเอาได้

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกความให้เลือกเอา ปรากฏ 2 โครงสร้าง คือ [นาม+ คำเชื่อม+ นาม] และ [อนุพากย์+ คำเชื่อม+อนุพากย์] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ คำเชื่อม หรือ *ก* และ ว่า

3.3.13 คำเชื่อมบอกความยกเว้น

คำเชื่อมบอกความยกเว้น ใช้หน้านามหรืออนุพากย์ที่ไม่รวมอยู่ด้วยกัน ได้แก่ *นอกจาก* คำเชื่อมบอกความยกเว้นปรากฏในโครงสร้าง ดังนี้

อนุพากย์₁ + คำเชื่อม + นาม (ไม่ถูกหมายรวมกับอนุพากย์₁)

ตัวอย่างที่ 108 เรายาคิดมันเลยในเรื่องอย่างนี้ถือว่ามันเป็นเรื่องธรรมดาของบุคคล...ที่ ไอ้ชนิดที่ ทะยานอยากได้ไม่หยุดหย่อน เออ...ต้องการจะหาต้องการจะเอาไม่มีคำว่าพอ นอกจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

(จักรินทร์, ร.6-8: 24)

อนุพากย์₁ + คำเชื่อม + อนุพากย์₂ (ไม่ถูกหมายรวมกับอนุพากย์₁)

ตัวอย่างที่ 109 ปีนั้นจะเอาทำอะไรได้ นอกจากเอาไปยิงกันเท่านั้น

(ตุ๊กตาทอง, 2547: 128)

ตัวอย่างที่ 108-109 นามที่ปรากฏหลังคำเชื่อมบอกการยกเว้น *นอกจาก* ในที่นี้คือค่านาม “สมเด็จพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า” เป็นบุคคลที่ถูกยกเว้นจากเหตุการณ์ที่กล่าวมา เช่นเดียวกับกับ อนุพากย์ “เอาไปยิงกันเท่านั้น” ที่ปรากฏหลังคำเชื่อมบอกการยกเว้น *นอกจาก* เป็นเหตุการณ์ที่ถูกยกเว้นให้เกิดขึ้นได้

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกความยกเว้น ปรากฏ 2 โครงสร้าง คือ [อนุพากย์+ คำเชื่อม+ นาม] และ [อนุพากย์+ คำเชื่อม+ อนุพากย์] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ คำเชื่อม เว้นแต่ *นอกจาก*

3.3.14 คำเชื่อมบอกเหตุ

คำเชื่อมบอกเหตุ ใช้หน้านามหรืออนุพากย์ที่แสดงเหตุที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์ขึ้น เช่น *เพราะด้วย* สามารถแยกประเภทย่อยได้ดังนี้

(1) บอกสาเหตุ

คำเชื่อมบอกสาเหตุ ใช้หน้านามที่เป็นสาเหตุให้ผู้ทำทำอาการนั้น ๆ หรือผู้ทรงสภาพทรงสภาพนั้น ๆ หรือผู้ประสบเกิดความรู้สึกนั้น นามที่บอกสาเหตุ อาจเป็นนามที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ ตัวอย่างคำเชื่อมบอกสาเหตุ เช่น *เพราะ ด้วย กะเบาะ* คำเชื่อมบอกสาเหตุปรากฏในโครงสร้าง ดังนี้

อนุพากย์ (ผล) + คำเชื่อม + อนุพากย์ (สาเหตุ)

ตัวอย่างที่ 110 พระองค์สมด้วยนางกัมมิโคแลตว์ก็ลูกเป็นไฟ *ด้วย* เดชะราชกุมารอันอยู่ไนยครัน
พระแมนัน
(พระองค์จะสมด้วยนางกัมมิโคแลตว์ก็ลูกเป็นไฟ *ด้วย* เดชะราชกุมารอันอยู่ในครัน
พระแมนัน)

(เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 13-14)

ตัวอย่างที่ 111 ฮานไม่เสร็จกะเบาะไม่ทำ

(ภัทรานี กลับแป้น, 2548: 88)

ตัวอย่างที่ 110 อนุพากย์ที่ปรากฏหลังคำเชื่อม *ด้วย* เป็นอนุพากย์ที่มีเนื้อความบอกสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ในอนุพากย์ที่อยู่หน้าคำเชื่อม กล่าวคือ สาเหตุเพราะเดชะบุญของราชกุมารในครันจึงส่งผลให้พระองค์ไม่สามารถสมสู่กับนางได้อันเป็นผลที่เกิดขึ้น ตัวอย่างที่ 111 อนุพากย์ที่ปรากฏหลังคำเชื่อม *กะเบาะ* บอกสาเหตุเพราะไม่ทำจึงส่งผลให้งานไม่เสร็จ กล่าวได้ว่าการพิจารณาคำเชื่อมบอกเหตุพิจารณาได้จากเนื้อความของทั้งอนุพากย์ โดยอนุพากย์ที่อยู่หลังคำเชื่อมจะมีเนื้อความบอกถึงสาเหตุที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์ขึ้น ส่วนเนื้อความของอนุพากย์ที่อยู่หน้าคำเชื่อมจะบอกถึงผลที่เกิดขึ้นจากเหตุดังกล่าว

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกสาเหตุ ปรากฏ 1 โครงสร้าง คือ [อนุพากย์+ คำเชื่อม+ อนุพากย์] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ เช่น คำเชื่อม *ด้วย กะเบาะ*

(2) บอกรื่องใจ

คำเชื่อมบอกรื่องใจ ใช้หน้าอนุพากย์ที่เป็นรื่องใจของการกระทำ ตัวอย่างคำเชื่อมบอกรื่องใจ เช่น *ถ้า ถ้าแล แลถ้า ครั้น* คำเชื่อมบอกรื่องใจปรากฏในโครงสร้าง ดังนี้

คำเชื่อม + อนุพากย์ (รื่องใจ) + อนุพากย์ (ผล)

ตัวอย่างที่ 112 แลบัดนี้บิดามารดาข้างให้พัวแก่ข้าแลข้าจะมาถามท่านดู *ภูทานมีเลียงใส* ข้ากจะเอาพัวอื่น
(แลบัดนี้บิดามารดาข้างจะให้พัวแก่ข้า แลข้าจะมาถามท่านดู *ถ้า*ท่านมีเลียงใส ข้าก็จะเอาพัวอื่น)

(นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 34)

ตัวอย่างที่ 113 *คั้น*ทำงานพัวนี้ ไม่มีเสร็จเต็ดขาด

(ภัทราณี กลับแป้น, 2548: 89)

ตัวอย่างที่ 112-113 อนุพากย์ที่ปรากฏหลังคำเชื่อม *ถ้า* และ *คั้น* เป็นอนุพากย์ที่บอกรื่องใจของการกระทำ และจะตามด้วยอนุพากย์อีกอนุพากย์ที่บอกผลของรื่องใจดังกล่าว ในตัวอย่างที่ 112 รื่องใจ คือ หากท่านมีเลียง ผลก็คือ ผู้พูดจะมีสามิใหม่ ผู้วิจัยสังเกตว่าคำเชื่อมบอกรื่องใจ *ถ้า* มักจะปรากฏร่วมกับคำเชื่อม *ก็* ในอนุพากย์ผล ซึ่งคำเชื่อม *ก็* เป็นคำเชื่อมที่บอกการเน้นความสัมพันธ์ ในบริบทที่เกิดขึ้นนี้ช่วยเน้นย้ำผลที่จะเกิดขึ้นหากไม่กระทำตามรื่องใจของผู้พูด ตัวอย่างที่ 113 *คั้น* ในที่นี้หมายถึง ‘ถ้า’ ในตัวอย่างนี้รื่องใจคือหากยังทำงานในลักษณะเช่นที่ทำอยู่ ผลคือไม่มีทางที่จะสำเร็จได้ คำเชื่อมบอกรื่องใจต่างจากคำเชื่อมบอกรื่องใจตรงที่รื่องใจเป็นข้อเสนอที่ผู้พูดตั้งขึ้นมาโดยที่เหตุการณ์ยังไม่เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นอยู่ขณะที่พูด ว่าหากกระทำหรือไม่กระทำตามสิ่งที่ตนเสนอจะเกิดผลอย่างไรขึ้น แต่คำเชื่อมบอกรื่องใจในหัวข้อ (1) นั้นแสดงสาเหตุของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาแล้ว

นอกจากนี้ คำเชื่อมบอกรื่องใจ *คั้น* (ครั้น) ในบางบริบทสามารถทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางเวลา บางครั้งจึงอาจเกิดความกำกวมระหว่างเวลากับรื่องใจ ทั้งนี้ หากเป็นเหตุการณ์ที่เป็นเพียงความต่อเนื่องทางเวลา ไม่ได้เป็นรื่องใจหรือเกณฑ์ที่จะทำให้เกิดผลอะไรตามมา ผู้วิจัยจะตัดสินใจให้เป็นคำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลา เช่น *ครั้นรุ่งเช้าก็เที่ยวสืบหาก* ไม่พบเลยไป

หาหมอดู หมอดูก็เลยจับยามสามตาก็รู้ว่าหนิไปอยู่ที่เกาะ (ประวัติของลับของผู้หญิง, 2546: 1) แต่หากว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนเป็นเหตุการณ์ที่จะก่อให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งตามมา ผู้วิจัยจะตัดสินใจให้เป็นคำเชื่อมบอกเงื่อนไข ดังในตัวอย่างที่ 112-113 ข้างต้น

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกเงื่อนไข ปรากฏ 1 โครงสร้าง คือ [คำเชื่อม+อนุพากย์+ อนุพากย์] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ เช่น คำเชื่อม *ถ้า ถ้าแล คั่น*

(3) บอกวัตถุประสงค์

คำเชื่อมบอกวัตถุประสงค์ ใช้หน้านามหรืออนุพากย์ที่เป็นวัตถุประสงค์ของการกระทำ หรือแสดงสิ่งหรือบุคคลที่จะได้รับประโยชน์ซึ่งเป็นเหตุจูงใจให้กระทำ คำเชื่อมบอกวัตถุประสงค์ ได้แก่ เพื่อ สำหรับ คำเชื่อมบอกวัตถุประสงค์ปรากฏในโครงสร้าง ดังนี้

อนุพากย์ (เหตุ/เงื่อนไข) + คำเชื่อม + อนุพากย์ (วัตถุประสงค์ของการกระทำ)

ตัวอย่างที่ 114 พ่อแม่เป็นคนจนจะต้องปล้ำตัวทำงานเพื่อเช่าสารให้ลูกกิน
(พ่อแม่เป็นคนจนก็ต้องปล้ำตัวทำงานเพื่อซื้อข้าวสารให้ลูกกิน)

(นายแรง, 2546: 1)

ตัวอย่างที่ 114 อนุพากย์ที่ปรากฏหลังคำเชื่อม เพื่อ บอกวัตถุประสงค์ของการกระทำ ส่วนอนุพากย์ที่ปรากฏหน้าคำเชื่อมเป็นเหตุหรือเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดวัตถุประสงค์ในการกระทำ ตัวอย่างที่ 114 สาเหตุเพราะจนต้องดิ้นรนต่อสู้ วัตถุประสงค์ก็เพื่อซื้อข้าวสารให้ลูกกิน คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ เพื่อ

คำเชื่อม + นาม (ผู้รับประโยชน์/เหตุจูงใจให้กระทำ)

ตัวอย่างที่ 115 ครั้นกลับชาติแก่กระป้ออันทุกขทนุศลนั้นนำไปเกิดเป็นคชเฮอร์วณสำหรับพระอินทร์ชั้นดาวดึงส์
(ไตรภูมิฉบับบ้านกระป้อน้อย, 2400: 89)

ตัวอย่างที่ 116 อย่าแสวงหาความสุขเพื่อตนให้สัตว์บุคคลเดือดร้อนฯ
(สุภาษิตในตำรายาเกร็ด, 2481 : 34)

ตัวอย่างที่ 115 -116 นามที่ปรากฏหลังคำเชื่อม สำหรับ และ เพื่อ บอกผู้รับประโยชน์จากการกระทำ ส่วนอนุพากย์ที่ปรากฏหน้าคำเชื่อมเป็นเหตุหรือเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดการกระทำ ตัวอย่างที่ 115 สาเหตุที่กลับชาติจากกระป้อมาเกิดเป็นคชเฮอร์วณ เพื่อเป็นพาหนะสำหรับ

พระอินทร์ซึ่งพระอินทร์จะเป็นผู้รับประโยชน์จากเหตุการณ์นี้ ตัวอย่างที่ 116 สาเหตุคืออย่าแสวงหาความสุข วัตถุประสงค์คือเพื่อตนเองจนทำให้บุคคลอื่นเดือดร้อน คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ได้แก่ *เพื่อ* และ *สำหรับ*

การพิจารณาวัตถุประสงค์หรือผู้รับประโยชน์นั้น คือการตอบคำถามถึงเหตุที่กระทำไปว่ากระทำไปทำไม หรือเพื่อใครหรืออะไร คำตอบที่ได้จึงเป็นวัตถุประสงค์หรือผู้รับประโยชน์ของการกระทำ

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกวัตถุประสงค์ ปรากฏ 2 โครงสร้าง คือ [คำเชื่อม+นาม] และ [อนุพากย์+ คำเชื่อม+อนุพากย์] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ได้แก่ คำเชื่อม *เพื่อ* และ *สำหรับ*

3.3.15 คำเชื่อมบอกผล

คำเชื่อมบอกผล ใช้หน้าอนุพากย์บอกผลซึ่งเกิดจากเหตุที่มีปริมาณถึงระดับที่ทำให้เกิดผล เช่น *จึง จน* คำเชื่อมบอกผลปรากฏในโครงสร้าง ดังนี้

อนุพากย์ (เหตุ) + คำเชื่อม + อนุพากย์ (ผล)

ตัวอย่างที่ 116 สงครามแห่งฝ่ายหลวงเจ้าเห็นจ้พวยแพไสจึงมีพระบังคนให้จัดหาคนอาษาไส (สงครามแห่งฝ่ายหลวงเจ้าเห็นจะพวยแพไสรจึงมีพระบังคนให้จัดหาคนอาษาไสร) (เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 18-19)

ตัวอย่างที่ 117 แลเมียนันทำผิดแก่ท่านสิงโดยบางจึงทานช้ดเสีย (แลเมียนันทำผิดแก่ท่านสิงได้บ้างจึงทานช้ดเสีย)

(นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 44)

ตัวอย่างที่ 116-117 อนุพากย์ที่ปรากฏหลังคำเชื่อม *จึง* เป็นอนุพากย์ที่บอกผลของการกระทำ โดยผลที่เกิดขึ้นเกิดจากเหตุในอนุพากย์ที่อยู่หน้าคำเชื่อม การพิจารณาคำเชื่อมบอกผลพิจารณาจากความหมายของเนื้อความทั้งอนุพากย์ จะเห็นว่ามิอนุพากย์หนึ่งเป็นเหตุก่อให้เกิดผลในอีกอนุพากย์ โดยมีคำเชื่อมบอกผลเป็นตัวบ่งชี้ถึงผลที่เกิดขึ้น

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกผล ปรากฏ 1 โครงสร้าง คือ [อนุพากย์+ คำเชื่อม+อนุพากย์] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ เช่น คำเชื่อม *จึง จน*

3.3.16 คำเชื่อมบอกเนื้อความ

คำเชื่อมบอกเนื้อความ ใช้หน้าอนุพากย์ที่บอกเนื้อความ ได้แก่ ว่า คำเชื่อมบอกเนื้อความปรากฏในโครงสร้าง ดังนี้

อนุพากย์ + คำเชื่อม + อนุพากย์ (เนื้อความ)

ตัวอย่างที่ 118 แลพระบิดากุสอนไว้ว่าจกินอาหารใส่ให้พิตจรณา
(แลพระบิดากุสอนไว้ว่าจะกินอาหารไซ้ให้พิจารณา)
(นางกันไทร, อุษยชาติตอนปลาย: 38)

ตัวอย่างที่ 119 นางทังหลายกัสรเสื่อรวนางนีมาแต่สวรรคแล
(นางทังหลายกัสรเสริญว่านางนีมาแต่สวรรคแล)
(นางกันไทร, อุษยชาติตอนปลาย: 38)

ตัวอย่างที่ 118-119 อนุพากย์ที่ปรากฏหลังคำเชื่อม ว่า เป็นอนุพากย์ที่บอกเนื้อความของสาร คำเชื่อม ว่า เมื่อใช้เป็นคำเชื่อมยังคงเค้าความหมายเดิมของ ว่า ที่เป็นคำกริยา หมายถึง พูดบอก กล่าว ดังนั้นเมื่อนำมาใช้เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ที่ปรากฏหลัง ว่า จึงเป็นเนื้อความที่ผู้พูดต้องการจะบอกกล่าว

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกเนื้อความปรากฏ 1 โครงสร้าง คือ [อนุพากย์+คำเชื่อม+อนุพากย์] จากข้อมูลพบว่าคำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ คำเชื่อม ว่า

3.3.17 คำเชื่อมบอกการขยายความ

คำเชื่อมบอกการขยายความ ใช้หน้าอนุพากย์ที่ขยายความนามข้างหน้าให้ชัดเจนขึ้น ได้แก่ ซึ่ง อัน คำเชื่อมบอกการขยายความปรากฏในโครงสร้าง ดังนี้

นาม + คำเชื่อม + อนุพากย์ (ขยายนามข้างหน้า)

ตัวอย่างที่ 120 อนึ่งขางอันอยู่ในยป่าครันตายายเซ็นขางสัดากัยอมมาเองทุกราวปาพระหิมมิทาน
(อนึ่งขางอันอยู่ในป่าครันตายายขึ้นขางสัดากัยอมมาเองทุกราวปาพระหิมพาน)
(เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 3)

ตัวอย่างที่ 121 เราอยากให้ท่านผู้กล้าไปปราบโจรผู้ร้ายกักนี้ซึ่งเวลานี้กำลังก่อความทุกข์
(กลัวจนได้ดี, 2546: 2)

ตัวอย่างที่ 120 คำเชื่อม อัน นำหน้าอนุพากย์ “อยู่ในป่า” เพื่อขยายความคำนามที่อยู่หน้า คำเชื่อมในตัวอย่างนี้คือ “ข้าง” ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ในตัวอย่างที่ 121 คำเชื่อม ซึ่ง นำหน้าอนุพากย์ “เวลานี้กำลังก่อความทุกข์” เพื่อขยายความคำนาม “โจรผู้ร้ายก๊กนี้” ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกการขยายความ ปรากฏ 1 โครงสร้าง คือ [นาม+คำเชื่อม+อนุพากย์] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ได้แก่ คำเชื่อม ซึ่ง อัน

3.3.18 คำเชื่อมบอกการอ้างถึง

คำเชื่อมบอกการอ้างถึง ใช้หน้าอนุพากย์ที่ทำหน้าที่อ้างถึงนามที่อยู่ข้างหน้า ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ฟัง รู้แล้วหรืออาจจะรู้ได้ ได้แก่ ที่ คำเชื่อมบอกการอ้างถึงปรากฏในโครงสร้าง ดังนี้

(นาม) + คำเชื่อม + อนุพากย์ (อ้างถึงนามข้างหน้า (สิ่งที่ผู้ฟังรู้แล้ว))

ตัวอย่างที่ 122 ทั้งหมดที่เสด็จพ่อตรัสมานั้น ลูกเห็นด้วยทุกประการ (หลักประกันสุขภาพ, 2555: 3)

ตัวอย่างที่ 122 คำเชื่อม ที่ นำหน้าอนุพากย์ “เสด็จพ่อตรัสมานั้น” เพื่ออ้างถึงนาม “ทั้งหมด” เป็นการอ้างถึงสิ่งที่ผู้พูดพูดมาทั้งหมด

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกการอ้างถึง ปรากฏ 1 โครงสร้าง คือ [นาม+ คำเชื่อม+อนุพากย์] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ได้แก่ คำเชื่อม ที่

3.3.19 คำเชื่อมบอกการแนะนำ

คำเชื่อมบอกการแนะนำ ใช้หน้านามหรืออนุพากย์ที่แนะนำคำหรืออนุพากย์ที่มาข้างหน้า ได้แก่ คือ ได้แก่ คำเชื่อมบอกการแนะนำปรากฏในโครงสร้างดังนี้

นาม (อนุพากย์) + คำเชื่อม + นาม (แนะนำนามข้างหน้า)

ตัวอย่างที่ 123 ภาระหน้าที่เขาเทศน์อาทิตย์ 6 ตีไปย ตวันออก ไดแก บิดามารดา
(พระพุทเจ้าเทศน์อาทิตย์ 6 ตอไป ตวันออก ไดแก บิดามารดา)

(บุญกรรมในพุทธศาสนา, 2417: 19)

อนุพากย์ + คำเชื่อม + อนุพากย์ (แนะนำอนุพากย์ข้างหน้า)

ตัวอย่างที่ 124 อาจารย์กะว่าให้เจ้าลักสิ่งของมีค่าของชาวบ้านมาคนละสิ่งแล้วจำไว้ให้ได้ว่าของใคร อยู่ที่ไหน แล้วพวกเจ้าจะต้องปฏิบัติ คือ อย่าให้เจ้าของทรัพย์ไร

(อาจารย์กะว่าให้เจ้าลัทธิของมีค่าของชาวบ้านมาคนละสิ่งแล้วจำไว้ให้ได้ว่าของใคร
อยู่ที่ไหน แล้วพวกเจ้าจะต้องปฏิบัติ คือ อย่าให้เจ้าของทรัพย์รู้)

(การละลายความชั่ว, 2546: 1)

ตัวอย่างที่ 123 คำเชื่อม ได้แก่ นำหน้านาม “บิดามารดา” เพื่อแนะนำนามที่อยู่หน้าคำเชื่อม
ในตัวอย่างนี้ คือ “ตะวันออก” ในตัวอย่างที่ 124 คำเชื่อม คือ นำหน้าอนุพากย์ “อย่าให้เจ้าของ
ทรัพย์ไร้” เพื่อแนะนำอนุพากย์ที่อยู่ข้างหน้าคำเชื่อมคือ “พวกเจ้าจะต้องปฏิบัติ” กล่าวโดยสรุป
คำเชื่อมบอกการแนะนำปรากฏ 2 โครงสร้าง คือ [นาม (อนุพากย์)+คำเชื่อม+นาม] และ [อนุพากย์+
คำเชื่อม+อนุพากย์] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ คำเชื่อม คือ ได้แก่

3.3.20 คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง

คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง ใช้หน้านามหรืออนุพากย์ที่แสดงตัวอย่าง ได้แก่ เช่นว่า อาทิ เพื่อ
แสดงตัวอย่างของอนุพากย์ที่กล่าวถึงข้างหน้าคำเชื่อม คำเชื่อมแสดงตัวอย่างปรากฏในโครงสร้าง
ดังนี้

อนุพากย์ + คำเชื่อม + อนุพากย์ (ตัวอย่าง)

ตัวอย่างที่ 125 หนูน้อย: พุดความดังแล้วแต่ละจังหวัดนี้ดังไม่ใช้เหมือนกัน.. นครเราดังแบบธรรมดาใน
เรื่องศาสนา เรื่องพระ เรื่องเจ้า เช่นว่า แบบพระธาตุ ดังแบบจากตุคามรามเทพ
(บทสนทนาตาทลก, 2549: 12)

อนุพากย์ + คำเชื่อม + นาม (ตัวอย่าง)

ตัวอย่างที่ 126 พระกรุณาธิคุณล้นพ้นประมาณอาทิพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

(จักรินทร์, ร.6-8: 7)

ตัวอย่างที่ 125 คำเชื่อม เช่นว่า นำหน้าอนุพากย์ “แบบพระธาตุ ดังแบบจากตุคามรามเทพ”
เพื่อแสดงตัวอย่างอนุพากย์ที่อยู่หน้าคำเชื่อมในตัวอย่างนี้คือ “นครเราดังแบบธรรมดาในเรื่องศาสนา
เรื่องพระ เรื่องเจ้า” ในตัวอย่างที่ 126 คำเชื่อม อาทิ นำหน้านาม “พ่อขุนรามคำแหงมหาราช” เพื่อ
แสดงตัวอย่างอนุพากย์ที่อยู่ข้างหน้าคำเชื่อมคือ “พระกรุณาธิคุณล้นพ้นประมาณ” นามหรืออนุ
พากย์ที่ปรากฏหลังคำเชื่อมแสดงตัวอย่างเป็นสิ่งที่นำมาแสดงเพื่อช่วยให้เข้าใจอนุพากย์ที่อยู่หน้า
คำเชื่อมได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง ปรากฏ 2 โครงสร้าง คือ [อนุพากย์+คำเชื่อม+

อนุพากย์] และ [อนุพากย์+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ คำเชื่อม *เช่นว่า อาทิ*

3.3.21 คำเชื่อมเน้นความ

คำเชื่อมเน้นความ ใช้ระหว่างคำ วลี หรืออนุพากย์ที่ต้องการเน้นว่าสัมพันธ์กัน ได้แก่ *ก็ (กะ)* คำเชื่อมเน้นความปรากฏในโครงสร้างดังนี้

กริยา + คำเชื่อม + กริยา (เน้นความสัมพันธ์กับกริยาข้างหน้า)

ตัวอย่างที่ 127 *อ้อ ยังมีสิ่งหนึ่งพระเทศนาไว้ว่ามีดีก็ว่ามีดีว่าหลงก็ว่าหลง*
(อ้อ ยังมีสิ่งหนึ่งพระเทศนาไว้ว่ามีดีก็ว่ามีดีว่าหลงก็ว่าหลง)
(ตำนานสร้างโลกฉบับบ้านป่าลาม, ร. 1-3: 68)

นาม + คำเชื่อม + กริยา (เน้นความสัมพันธ์กับนามข้างหน้า)

ตัวอย่างที่ 128 *ปลา ก็มาเมื่อกก็มาคาวเกิดด้วยน้ำกามนั้นแล*
(ปลา ก็มาเมื่อกก็มาคาวเกิดด้วยน้ำกามนั้นแล)
(ตำนานสร้างโลกฉบับบ้านป่าลาม, ร. 1-3: 70)

นาม + คำเชื่อม + นาม (เน้นความสัมพันธ์กับนามข้างหน้า)

ตัวอย่างที่ 129 *เวลานี้ก็ถึงเวลาที่สมเด็จพระนางเจ้าจะทรงบริหารการรักษากันเมือง*
(จักรนรินทร์, 2547: 24)

อนุพากย์ + คำเชื่อม + อนุพากย์ (เน้นความสัมพันธ์กับอนุพากย์ข้างหน้า)

ตัวอย่างที่ 130 *ลูกตายก็เพราะพ่อเราฆ่า*
(จักรนรินทร์, 2547: 55)

ตัวอย่างที่ 127 คำเชื่อม *ก็* อยู่ระหว่างกริยา “มีดี” กับกริยา “มีดี” และอยู่ระหว่างกริยา “หลง” กับกริยา “หลง” เพื่อเน้นความสัมพันธ์ระหว่างกริยากับกริยา ในตัวอย่างที่ 128 คำเชื่อม *ก็* อยู่ระหว่างนาม “ปลา” กับกริยา “มาเมื่อก” เพื่อเน้นความสัมพันธ์ระหว่างนามกับกริยา และอยู่ระหว่างกริยา “มาเมื่อก” คือ มีลักษณะเหนียว ๆ ลื่น ๆ กับกริยา “มาคาว” คือ มีกลิ่นเหม็นอย่างหนึ่งอย่างกลิ่นปลา เพื่อเน้นความสัมพันธ์ระหว่างกริยากับกริยา ในตัวอย่างที่ 129 คำเชื่อม *ก็* อยู่ระหว่างนาม “เวลานี้” กับนาม “เวลา” เพื่อเน้นความสัมพันธ์ระหว่างนามกับนาม และตัวอย่างที่

130 คำเชื่อม ก็ อยู่ระหว่างอนุพากย์ “ลูกตาย” กับอนุพากย์ “พ่อเราฆ่า” เพื่อเน้นความสัมพันธ์ระหว่างอนุพากย์กับอนุพากย์ซึ่งในตัวอย่างนี้ ก็ ยังปรากฏร่วมกับคำเชื่อม เพราะ จึงช่วยเน้นสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ในที่นี้ คือ “ลูกตาย” เกิดขึ้น

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมเน้นความ ปรากฏ 4 โครงสร้าง คือ [กริยา+คำเชื่อม+กริยา] , [นาม+คำเชื่อม+กริยา] , [นาม+คำเชื่อม+นาม] และ [อนุพากย์+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ คำเชื่อม ก็ (กะ)

3.3.22 คำเชื่อมบอกผู้ทำ

คำเชื่อมบอกผู้ทำ หมายถึง คำเชื่อมซึ่งใช้นำหน้านามที่เป็นผู้ทำให้เกิดเหตุการณ์ขึ้นซึ่งมักจะเป็นมนุษย์ ผู้ทำมักปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงอาการ โดยคำเชื่อมที่บอกผู้ทำ ได้แก่ ด้วย โดย คำเชื่อมบอกผู้ทำปรากฏในโครงสร้าง ดังนี้

นาม (รูปธรรม) + กริยา + คำเชื่อม + นาม (มนุษย์)

ตัวอย่างที่ 131 ยันต์ลงกระดาศเสกด้วยตัวเอง 3 ที่ ปิดไว้ที่ประตูกันอันตรายแลฯ
(หลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 137)

ตัวอย่างที่ 132 การแสดงชุดนี้ได้ควบคุมฝึกซ้อมโดยอาจารย์เสาวรัตน์ เอี่ยมตระกูลและนายปริญญา ศรีวรรณ
(ไทยทักษิณ, 2548: 3)

ตัวอย่างที่ 131 นาม “ตัวเอง” ที่ปรากฏหลังคำเชื่อม ด้วย เป็นผู้กระทำการในตัวอย่างนี้คือ “เสกยันต์” ในตัวอย่างที่ 132 นาม “อาจารย์เสาวรัตน์ เอี่ยมตระกูลและนายปริญญา ศรีวรรณ” ที่ปรากฏหลังคำเชื่อม โดย เป็นผู้กระทำการในตัวอย่างนี้คือ “ควบคุมฝึกซ้อมการแสดงชุดนี้” กล่าวได้ว่า ผู้ทำคือผู้ที่กระทำกริยาในประโยค โดยปกติตำแหน่งของผู้ทำจะอยู่หน้ากริยา แต่สามารถปรากฏหลังกริยาได้เมื่อมีคำเชื่อมบอกผู้ทำมากั้นกลาง

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมบอกผู้ทำปรากฏ 1 โครงสร้าง คือ [นาม+กริยา+คำเชื่อม+นาม] จากข้อมูลพบว่า คำเชื่อมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ได้แก่ คำเชื่อม ด้วย โดย

กล่าวโดยสรุป การใช้เกณฑ์ต่าง ๆ ในการวิเคราะห์คำเชื่อมในบทที่ 3 ในขั้นตอนแรกการใช้เกณฑ์โครงสร้างทำให้สามารถจำแนกคำเชื่อมออกจากหมวดคำอื่น ๆ ได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ หากเกณฑ์โครงสร้างในบางกรณียังไม่สามารถจำแนกคำเชื่อมออกจากหมวดคำอื่น ๆ ได้แก่ คำนามและคำกริยาได้

ผู้วิจัยได้เลือกใช้เกณฑ์ความหมายเป็นลำดับถัดไป จากการใช้เกณฑ์ที่กล่าวมา ปรากฏว่าพบคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้จากเอกสารข้อมูลทั้งสิ้น 119 คำ และขั้นตอนต่อมา ผู้วิจัยได้เลือกใช้กรอบเกณฑ์การวิเคราะห์หมวดหน้าที่คำเชื่อมของนวรรณ พันธุเมธา เป็นแนวทางในการวิเคราะห์หมวดหน้าที่ต่าง ๆ ของคำเชื่อมทั้ง 119 คำ เมื่อใช้เกณฑ์การวิเคราะห์หมวดหน้าที่ของคำเชื่อมตามแนวคิดของนวรรณเป็นแนวทางแล้วนั้น ผู้วิจัยพบว่า หมวดหน้าที่ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ส่วนใหญ่สอดคล้องกับหมวดหน้าที่คำเชื่อมตามแนวคิดของนวรรณ หากแต่ในภาษาไทยถิ่นใต้ยังพบอีกหมวดหน้าที่หนึ่งซึ่งไม่ปรากฏในหมวดหน้าที่ของนวรรณ คือ คำเชื่อมบอกผู้ทำ ส่งผลให้หมวดหน้าที่ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้มีทั้งสิ้น 22 หมวดหน้าที่

เมื่อได้กรอบเกณฑ์หน้าที่ในการวิเคราะห์คำเชื่อมแล้ว ลำดับถัดไป ผู้วิจัยจะวิเคราะห์คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้สมัยต่าง ๆ ตามกรอบเกณฑ์ข้างต้นเพื่อจำแนกหน้าที่ต่าง ๆ ของคำเชื่อมตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน ซึ่งผลการวิเคราะห์จะแสดงในรูปแบบตารางแต่ละสมัยในบทถัดไป

บทที่ 4

การเปรียบเทียบคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้สมัยต่าง ๆ ตามหมวดหน้าที่

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอหมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ โดยแบ่งเป็น 5 สมัย ได้แก่ (1) สมัยอยุธยา (2) สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 (3) สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 (4) สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 และ (5) สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10

หลังจากที่ผู้วิจัยได้จำแนกคำเชื่อมออกจากหมวดคำชนิดอื่นโดยใช้เกณฑ์โครงสร้างเป็นเกณฑ์ ลำดับแรก และใช้เกณฑ์ความหมายเป็นเกณฑ์ลำดับที่สองในการวิเคราะห์คำเชื่อมออกจากหมวดคำชนิดอื่นในบทที่ 3 (หัวข้อ 3.1 และหัวข้อ 3.2) ทำให้พบคำเชื่อมทั้งสิ้น 119 คำ ได้แก่ กี่ (กะ, ก้า), กี่ดี, กระทั่ง, กลาง, กะเบอะ, กับ (กะ), แก่, ไกล, ขณะ, คะนั้น, ของ, ข้าง, ข้างใต้, ข้างหลัง, คม, ครั้น (คั่น, คั่น), ครั้นเมื่อ, ครั้นแล, ค่ะแล้ว, คั่นถ้า, คือ, คุ่ม...ถึง, คุ่มเท่า, แค, จน, จนกว่า, จนถึง, จนเท่า, จนเท่าถึง, จาก, จิม, จึง (จิง), ชา...(ถึง), เช่น, ซึ่ง, ณ, ด้วย, ดัง, ดุจดั่ง, ดุจ (ดุจ), แต่, โดย, ได้แก่, トラบเท่า, ต่อ, ตอน, ตั้งแต่, ตาม, แต่, แต่ว่า (แต่ว่า, แต่ว่า), ได้, ถ้า, ถ้ามัน, ถ้าแล (ถ้าและ), ถึง (ถึง), ถึงแม่, ถึงแม้ว่า, ทั้ง, ที่, เท่า, เท่าถึง, เทียม, นอก, นอกจาก, ในกลาง, ในใต้, ในหว่าง, บน, เบอะ (เบ่อ), เปื่อ, ประดุจ, ประดุจดั่ง, ประดุจหนึ่ง, ปั่นกลาง, เปรียบเหมือน, พอ, เพราะ, เพราะอะไร, เพื่อ, ภายใต้, มันว่า, เมื่อ, เมื่อถึง, แม้แต่, แม่น (แม่น, เม), ยัง, รอบ, ระหว่าง, รีม, ฤา, เลย, แล (และ), แลกับ, แลครั้น, แลถ้า, แล้ว, แล้วจึง, แล้วถึง, ว่า, สำเบือ, สำหรับ, สู, เสมือน, เสมือนดัง (เสมือนตั้ง), หน้า, หรือ, หลัง, หว่าง, เหนือ, เหมือน, เหมือนกับ, เหมือนตั้ง, เหมือน อย่าง, แห่ง, อย่าง, อัน, อาทิ, อุปมาดัง และอุปมาเหมือน

เมื่อได้คำเชื่อมแล้ว ผู้วิจัยก็ได้ประยุกต์ใช้กรอบเกณฑ์ของนววรรณ พันธุเมธา (2554) วิเคราะห์หมวดหน้าที่ต่าง ๆ ของคำเชื่อม ซึ่งพบทั้งสิ้น 22 หมวดหน้าที่ และใช้เกณฑ์ทางอรรถวากยสัมพันธ์วิเคราะห์หน้าที่ย่อย ๆ ในแต่ละหมวดหน้าที่ ดังที่กล่าวไปในบทที่ 3 (หัวข้อ 3.3) สำหรับเนื้อหาในบทนี้ ผู้วิจัยจะเปรียบเทียบคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน ตามหมวดหน้าที่ ซึ่งผลการวิเคราะห์ที่ได้แสดงในรูปแบบตารางของแต่ละสมัยดังนี้

4.1 หมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้

4.1.1 หมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมสมัยอยุธยา (พ.ศ. 1990-พ.ศ. 2310)

ตารางที่ 3 แสดงหมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมสมัยอยุธยา

สมัยอยุธยา (พ.ศ. 1990-พ.ศ. 2310)				
ที่	หน้าที่		คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
1	คำเชื่อมบอก เจ้าของ 1.1 กรรมสิทธิ์ใน สิ่งใดสิ่งหนึ่ง	1.1.1 กรรมสิทธิ์ในสิ่ง ที่เป็นรูปธรรม	ของ	แลสินเดิมอันใดเป็นของน้ำชื่อโกลมรดก (แลสินเดิมอันใดเป็นของน้ำชื่อโกลมรดก) (หลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 39)
			แห่ง	แลทรัพย์สมบัติแห่งพระญากัณโณกนักหนา (แลทรัพย์สมบัติแห่งพระยากัณโณกนักหนา) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 49)
		1.1.2 กรรมสิทธิ์ในสิ่ง ที่เป็น นามธรรม	-	-
	1.2 ส่วนย่อย- ส่วนใหญ่	1.2.1 ส่วน รูปธรรมใน ร่างกาย	แห่ง	คู่อรพีผู้เปนนายปุตเราใส่เข้ามาเปนขาพระบาท พระเจ้าอยู่หัวแล้ว แลบาทแห่งเราใส่ขอฝากแก่ผู้ เปนนายปุตด้วย (คู่อรพีผู้เปนนายประตุเราไซร์ เข้ามาเป็นขาพระบาทพระเจ้าอยู่หัวแล้ว แลบาท แห่งเราไซร์ขอฝากแก่ผู้เปนนายประตุด้วย) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 36)
1.2.2 ส่วน นามธรรมใน ร่างกาย				-

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	ของ	กัมมาอิสะหายพีคือพระบิดาของเราเองไม่มีอื่นเลย (กัมมาอิสะหายพีคือพระบิดาของเราเองไม่มีอื่นเลย) (หลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 112)
		แห่ง	แลอพีเสกโหเปนนางอัครมเหสีเปนพรรษาแห่งทาว สัตธรรมราชทิตี (แลอพิเชกโหให้เป็นนางอัครมเหสีเป็นภรรยาแห่งทาว สัตธรรมราชทิตี) (นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 46) มาตรการหนึ่งผู้ร้ายตีฟันแทงตีคนบ้าตายไซ ให้ทอซ รางวันเปนเบี้ยปลูกตัวผู้ตายโดยขนาดให้แก่ญาติพี่น้องแห่งบ้า (มาตรการหนึ่งผู้ร้ายตีฟันแทงตีคนบ้าตายไซ ให้ทอด รางวัลเป็นเบี้ยปลูกตัวผู้ตายโดยขนาดให้แก่ญาติพี่น้องแห่งบ้า) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะ สมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 83)
2.	คำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วม 2.1 ผู้กระทำเหตุการณ์ร่วมกัน (Co-operative)	กับ	จึงตายายข้าเมระดูกุมารวิทั้งสองกลเคียงคูค้อย เต็บจำเมรินพระองค์ใหญ่มาจึงตายายกโหสบ สماعيلเคียงกันกับกุมารนั้น (จึงตายายก็ข้าเมระดูกุมารทั้งสองก็เคียงคูก็ค้อยเต็บ จำเริญพระองค์ใหญ่มาจึงตายายก็ให้สบ ¹⁸ สماعيل เคียงกันกับกุมารนั้น) (เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 5-6)
		แลกับ	เจ้าพระญาพิตสนุโลกแลกับพระญาสนมหารอยแล นางจับบาดเปนนางคุมกัลญาทั้งปวงนั้นมารับนาง เลียดขาวถึงเมืองนครศรีธรรมราช (เจ้าพระยาพิชณุโลกแลกับพระยาสนมหาร้อยแล นางจับบาดเป็นนางคุมกัลญาทั้งปวงนั้นมารับนาง เลียดขาวถึงเมืองนครศรีธรรม) (เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 13)

¹⁸ ชัยวุฒิ พิชะกุล (2538) ปรีวรรตเป็น “สมภพ” แต่ผู้วิจัยเห็นว่าควรใช้ “สบ” ตามต้นฉบับสมุดไทย และเพื่อให้เนื้อความสอดคล้องกับ “สมาคม” สบสมาคม หมายถึง พบปะคบหา คบค้าสมาคมกัน

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	2.2 ผู้มีปฏิสัมพันธ์ในแง่คู่ตรงข้าม (Reciprocal)	กับ	<p>ชายผู้หนึ่งเดินมาวิวาทกันกับชายผู้หนึ่งเดินมาแลพุงไม่นานไปถูกหัวชายที่กลางถนนเจ็บปวดแตกหักหาพยานมิได้</p> <p>(ชายผู้หนึ่งเดินมาวิวาทกันกับชายผู้หนึ่งเดินมาแลพุงไม่นานไปถูกหัวชายที่กลางถนนเจ็บปวดแตกหักหาพยานมิได้)</p> <p>(หลักไวยากรณ์ อ.อังกาสุมย์ จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 47)</p>
		ด้วย	<p>แลพระมหากษัตริย์ทำปราสาทด้วยมหาพราหมณ์ทั้งสี่ ๆ ก็มาสนทนาไปมาด้วยพระมหากษัตริย์</p> <p>(แลพระมหากษัตริย์ทำปราสาทด้วยมหาพราหมณ์ทั้งสี่ ๆ ก็มาสนทนาไปมาด้วยพระมหากษัตริย์)</p> <p>(นางกัญไตร, อยุธยาตอนปลาย: 48)</p>
	2.3 ผู้กระทำหลักกับผู้ร่วมเหตุการณ์ (Active comitative/ Human companion)	ด้วย	<p>แลข้าจ้อเอาแหวนแลหวีสำหรับผู้หญิงก่อนจึงเข้าไปด้วยมหาพราหมณ์แล</p> <p>(แลข้าจ้อเอาแหวนแลหวีสำหรับผู้หญิงก่อนจึงจะไปด้วยมหาพราหมณ์แล)</p> <p>(นางกัญไตร, อยุธยาตอนปลาย: 35)</p>
	2.4 การผสมกันหรือควบคู่กัน (Combination)	กับ	<p>ตะคอกว้าวเสก 3 คาบ เอาผ้าที่นุ่งไปนั้นใส่ลงไว้ด้วยกับยันต์แล้วให้กลิ่นใจเสกด้วยเอง</p> <p>(ตะคอกว้าวเสก 3 คาบ เอาผ้าที่นุ่งไปนั้นใส่ลงไว้ด้วยกับยันต์แล้วให้กลิ่นใจเสกด้วยเอง)</p> <p>(หลักไวยากรณ์ อ.อังกาสุมย์ จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 150)</p>

ที่	หน้าที่		คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
3.	คำเชื่อม บอก เครื่องมือ 3.1 บอก เครื่องมือ	รูปธรรม	ด้วย	แลจากูแลมารอดตัว <u>ด้วย</u> เข็มสามแหลมแลตาย ห่อหนึ่งนั่นแล (เจ้ากุมารอดตัว <u>ด้วย</u> เข็มสามเล่มแลตายห่อหนึ่งนั่น แล) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 45)
		นามธรรม	ด้วย	ถ้าว่าเป็นลมฝนพายุดับหายแลเอามือกอดอกแล้ว ตวาด <u>ด้วย</u> เสียงเราศี้ตρυภูมิคินทำเราหมีไคเลย (ถ้าว่าเป็นลมฝนพายุดับหายแล้วเอามือกอดอก แล้วตวาด <u>ด้วย</u> เสียงเราศี้ตρυภูมิคินทำเรามิไคเลย) (อักขระเลขยันต์, 1990: 96)
	3.2 บอกวิธีการ		ด้วย	กระลาการ เป็นใจ <u>ด้วย</u> ตัดแปลงสำนวนเสียสอดข้อ เนื้อความลงให้แพ้ไปข้างข้างหนึ่งให้มีชัยชนะ (กระลาการเป็นใจ <u>ด้วย</u> ตัดแปลงสำนวนเสียสอดข้อ เนื้อความลงให้แพ้ไปข้างข้างหนึ่งให้มีชัยชนะ) (หลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 54)
3.3 บอกการอ้างอิง (บอกสิ่ง กำหนด)			ด้วย	ถ้าแลต้อง <u>ด้วย</u> บทพระอายุการห้าม สำนวนเนื้อความ เป็นแพ้ แต่ข้างหนึ่งเป็นสังไซ จิงพิภกษาให้ปรับ <u>ด้วย</u> พระอายุการ (ถ้าแลต้อง <u>ด้วย</u> บทพระอายุการ ห้ามสำนวนเนื้อความเป็นแพ้แต่ข้างหนึ่งเป็นสังไซ จิงพิภกษาให้ปรับ <u>ด้วย</u> พระอายุการ) (หลักไชยฉบับจุลศักราช 1082, 2263: 31)
			ตาม	ให้พิภกษาสำนวนไป <u>ตาม</u> เนื้อความโจทจำเลยหา แก้กัน (ให้พิภกษาสำนวนไป <u>ตาม</u> เนื้อความโจทจำเลย หาแก้กัน) (หลักไชยฉบับจุลศักราช 1082, 2263: 32)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
4.	คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ 4.1 สถานที่รูปธรรม	บน	พระญาขางกุ่มเอาหน่อไม้ไผ่เสมเรียงนันทน์กัมาตั้งไว้ <u>บน</u> นอกชาน (พระยาขางกุ่มเอาหน่อไม้ไผ่เสมเรียงนันทน์กัมาตั้งไว้ <u>บน</u> นอกชาน) (เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 5)
		เหนือ	ย่นนี้ท่านไทเขียนชื่อสัตว์ตรงตองสุ่ยยานั่ง <u>เหนือ</u> ลม เป่าลมมาเถิดสัตว์ว่าความแก่เราหมีได้เลย (ย่นนี้ท่านไทเขียนลงใบตองสุ่ยยานั่ง <u>เหนือ</u> ลมเป่า ไปเถิดสัตว์คู่ความเราแก่เราหมีได้เลย) (อักขระเลขยันต์, 1990: 95)
		ใต้	ย่นนี้เขียนลงกระดาษไฉ่ไฉ่ที่นอนคนทั้งหลายรักเราแล (ย่นนี้เขียนลงกระดาษไฉ่ไฉ่ที่นอนคนทั้งหลายรัก เราแล) (อักขระเลขยันต์, 1990: 88)
		ใน	จิงนางกให้ผ้าแลเข้ากินแลวกให้ไปอยู่ในศาลาประตู บ้านนั้นเท็ด (จิงนางกให้ผ้าแลเข้ากินแลวกให้ไป อยู่ในศาลาประตูบ้านนั้นเท็ด) (นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 44)
		ใกล้	ในข้อความรู้สิ้นแสง ดุจดังตราชู ปลุกเรือนไวย ใกล้ตรอก ออย่าออกขางงารีย บมีทำเนียม (ในข้อความรู้สิ้นเสร็จ ดุจดังตราชู ปลุกเรือนไวย <u>ใกล้</u> ตรอก ออย่าออกขางงารีย บมีธรรมเนียม) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุ ราษฎร์ธานี, 1990: 82)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ริม	แลข้านี้ไปค้าแลเอาเมียไปด้วย แลหาพระเจ้าเอา เมียมาซัดเสื่อริมทะเล (แลข้านี้ไปค้าแลเอาเมียไปด้วย แลหาพระเจ้าเอา เมียมาซัดเสื่อริมทะเล) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 44)
		ข้าง	ทาพล้มมาข้างอีสานเมืองพระเก็ดนั้นก็ตั้งพลับพลา ไปยณบางแกวกวางขวางอันทรงชื่อนางพังตลับไปย ข้างสทั้งนางชางนั้น (กริธาพลมาข้างอีสานเมือง พระเก็ดนั้นก็ตั้งพลับพลาไปยณบางแกวกวข้าง อันทรงชื่อนางพังตลับไปยข้างสทั้งนางชางนั้น) (เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 7)
		ณ	จึงกุมารก็ปลงสบพระบิดตามารดาเอาสบไปยไฉ ฦ คูหาเทเมืองพัทลุง (จึงกุมารก็ปลงสบพระบิดามารดาเอาสบไปยไฉ ฦ คูหาที่เมืองพัทลุง) (เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 6)
		เท (ที่)	จึงกุมารก็ปลงสบพระบิดตามารดาเอาสบไปยไฉณ คูหาเทเมืองพัทลุง (จึงกุมารก็ปลงสบพระบิดามารดาเอาสบไปยไฉณ คูหาที่เมืองพัทลุง) (เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 6)
		กับ	ชางนั้นเองวงปกชุมโทรมอยู่กับเทนนแล (ชางนั้นเองวงปกชุมโทรมอยู่กับเทนนแล) (เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 8) หนูหมอบกับดินอยู่ที่ศพายัพ (หนูหมอบกับดินอยู่ที่ศพายัพ) (หลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990:141)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	4.2 สถานที่นามธรรม	ใน	เมื่อพิพากษาสองสถาน ทำผู้พิพากษา ๆ ว่าซึ่งโจด จำเลยรับกัน <u>ใน</u> สำนวนนั้น (เมื่อพิพากษาสองสถาน ท่านผู้พิพากษาพิพากษาว่าซึ่งโจทก์ จำเลยรับกัน <u>ใน</u> สำนวนนั้น) (หลักไวยากรณ์ฉบับจุลศักราช 1082, 2263: 23)
		นอก	ครั้นกระลาการเอาสำนวนซึ่งโจทก์จำเลยยอมมีค่าทางตั้ง เป็นแต่กระเบียดกระเสียนออกไป <u>นอก</u> สำนวน (ครั้นกระลาการเอาสำนวนซึ่งโจทก์จำเลยยอมมีค่าทางตั้ง เป็นแต่กระเบียดกระเสียนออกไป <u>นอก</u> สำนวน) (หลักไวยากรณ์ฉบับจุลศักราช 1082, 2263: 23)
5.	คำเชื่อมบอกแหล่งเดิม		
	5.1 สถานที่	แต่	อนึ่งวัดกันญาเจาแตงนั้ آرامพระศรีสรรเพชพระพุทลีหิงเมื่อทสเดจมา <u>แต่</u> เมืองล้งกาสิงหนนั้ มาปรดิถานณฑาที่ปากนำต้งนั้ (อนึ่งวัดเจ้าแตงตั้ง آرامพระศรีสรรเพชัญพระพุทลีหิงค้ เมื่อ ๖ เสด็จมา <u>แต่</u> เมืองล้งกาสิงหนนั้ มาประดิษฐานณฑาที่ปากนำต้งนั้) (เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 11)
	5.2 บุคคล	แต่	แลจิงมาเกิดลูกชื่อเจาอินถัด <u>แต่</u> เจาอินมาเกิดเจาเพชปรอญ่าถัด <u>แต่</u> เจาเพช เพชปรอญ่ามาเกิดนางบุตรศรีถักถัญญาเปนสนมพระองถัดนั้มาเกิดนางอ่อน ทอง (แลจิงมาเกิดลูกชื่อเจาอินถัด <u>แต่</u> เจาอินมาเกิดเจ้าเพชปรอญ่าถัด <u>แต่</u> เจ้าเพชปรอญ่ามาเกิดนางบุตรศรีถักถัญญาเปนสนมพระองถัดนั้มาเกิดนางอ่อนทอง) (เพลนางเลียด ขาว, 2091-2111: 17)
	5.3 เหตุการณ์	แต่	แลนางกนำฝั้วนั้ไปไหวทาวพรมทัดราชนั้ แลนางกบอกวาฝั้วขาพระเจา <u>นี้</u> มา <u>แต่</u> ไปค้ำ (แลนางกนำฝั้วนั้ไปไหวท้าวพรมทัดราชนั้ แลนางกบอกวาฝั้วขาพระเจา <u>นี้</u> มา <u>แต่</u> ไปค้ำ) (นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 46)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
6.	<p>คำเชื่อมบอกจุดหมาย</p> <p>6.1 จุดหมาย</p> <p>6.1.1 จุดหมายของการเคลื่อนที่</p>	จนถึง	<p>นายซาเอาจอบพันคันทา รุ่งให้เป็นขึงเขามาจนถึงเนื่อนาฯฯ (นายซาเอาจอบพันคันทารุ่งเป็นขึงเข้ามาจนถึงเนื่อนาฯฯ)</p> <p>(หนังสือหลักไวย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 72)</p>
		ยั้ง, ยั้ง (ยั้ง)	<p>นางแลเจ้าพระยาภิรมย์ภักดีมาตั้งสั้งบางแกว (นางแลเจ้าพระยาภิรมย์ภักดีมาตั้งสั้งบางแกว)</p> <p>(เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 12)</p> <p>ครั้นนากทั้งปวงมาชุกกันแลพระยูนากแลนากทั้งปวงก็ขึ้นมายังงุมโลกแห่งเมืองท้าวไกรวัตรมหาราช</p> <p>(ครั้นนากทั้งปวงมาชุกกันแล้ว พระยูนากแลนากทั้งปวงก็ขึ้นมายังงุมโลกแห่งเมืองท้าวไกรวัตรมหาราช)</p> <p>(นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 47)</p>
	6.1.2 จุดหมายของการกระทำ (ที่ไม่มีการเคลื่อนที่)หรือจุดหมายของความรู้สึก	แต่	<p>อนิแลให้ศรีชเนาชาวส่วยขอรณัดผู้เป็นตายายพ่อแม่ลูกหลานพระครูอินทเมาลีเป็นนายพระเพณีสรรพมารอันธราย</p> <p>(อนิแลให้ศรีชเนาชาวส่วยขอรณัดผู้เป็นตายายพ่อแม่ลูกหลานพระครูอินทเมาลีเป็นนายพระเพณีสรรพมารอันธราย)</p> <p>(อึ้ง, อยุธยาตอนปลาย: 22)</p>
		ถึง	<p>คาถานี้เดือนทางที่กลัว สวดมนต์ก็ได้ให้ล้าถุกถึงพระฤษีรัตนไตรแล</p> <p>(คาถานี้เดือนทางที่กลัว สวดมนต์ก็ได้ให้ล้าถุกถึงพระฤษีรัตนไตรแล)</p> <p>(อักขระเลขยันต์, 1990: 98)</p>
		แก่	<p>แลบาทแห่งเราใส่ขอฝากแก่ผู้เปนนายปตุควย</p> <p>(แลบาทแห่งเราใส่ขอฝากแก่ผู้เปนนายปตุควย)</p> <p>(นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 36)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ต่อ	<p>แลเมื่อนางผู้เป็นเมียพราหมณ์แลปรนินับดีแก่พราหมณ์นั้น แลจะมีนอใจมหาพราหมณ์นั้นสักสิ่งสักอันก็หาไม่ได้ แลตั้งคีตความ<u>เชื่อต่อ</u>มหาพราหมณ์ผู้ฝวั้นนั้น</p> <p>(แลเมื่อนางผู้เป็นเมียพราหมณ์แลปรนินับดีแก่พราหมณ์นั้น แลจะมีนอใจมหาพราหมณ์นั้นสักสิ่งสักอันก็หาไม่ได้ แลตั้งคีตความ<u>เชื่อต่อ</u>มหาพราหมณ์ผู้ฝวั้นนั้น)</p> <p>(นางกันไทร, ออยุธยาตอนปลาย: 39)</p>
6.2 ผู้รับ	6.2.1 ผู้รับสิ่งของ	แก่	<p>อำมาตย์นั้นก็ให้เครื่องคนทรศ แลดอกไม้<u>แก่</u>ยายเถา ๆ ก็เอาไปให้<u>แก่</u>นางนั้น</p> <p>(อำมาตย์นั้นก็ให้เครื่องคนทรศแลดอกไม้<u>แก่</u>ยายเถา ๆ ก็เอาไปให้<u>แก่</u>นางนั้น)</p> <p>(นางกันไทร, ออยุธยาตอนปลาย: 40)</p>
		แต่	<p>กรมกรลาโหมให้เบิกพระคลังแลให้ส่าสามลำ<u>แต่</u>พระครูอินทลีแลให้ปรทุกอิฐปูนรักทองให้<u>แต่</u>พระครูอินทเมาลีนั้นแลอย่าให้จำนวนเป็นอันชาแล</p> <p>(กรมกรลาโหมให้เบิกพระคลังแลให้ส่าสามลำ<u>แต่</u>พระครูอินทเมาลี แลให้ปรทุกอิฐปูนรักทองให้<u>แต่</u>พระครูอินทเมาลีนั้นแลอย่าให้จำนวนเป็นอันชาแล)</p> <p>(เพลนางงเลือดขาว, 2091-2111: 26)</p>
	6.2.2 ผู้รับประโยชน์	แก่	<p>ทิตซาปราโมคแลนักปราชจึงแต่งข้อแต่งกทงหากันไว้ เปนลัคความนามหลักไชยไว้<u>เพื่อ</u>ให้<u>เป็น</u>ประโยชน์<u>แก่</u>กุลบุตรผู้มีปัญญาอันน้อยนักันนั้น</p> <p>(ทิตซาปราโมคแลนักปราชจึงแต่งข้อแต่งกทงหากันไว้ เปนลัคความนามหลักไชยไว้<u>เพื่อ</u>ให้<u>เป็น</u>ประโยชน์<u>แก่</u>กุลบุตรผู้มีปัญญาอันน้อยนักันนั้น)</p> <p>(หลักไชยฉบับจุลศักราช 1082, 2263: 21-22)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	6.2.3 ผู้รับข่าวสาร	แก่	<p>จึ่งนางบอกแก่เจ้าสภาวาข้านี้ไซ่เป็นพริยาแห่งทาน (จึ่งนางบอกแก่เจ้าสเพาว่าข้านี้ไซ่เป็นพริยาแห่ง ทาน) (นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 45)</p>
		แต่	<p>แลมีพระราชโองการตรัดเหนือเกล้าเหนือกัรหมอม แต่พระญาราปรุษาทิวาขมายเสนาบดีสี่สาลักษณ์ กรลาโหม (แลมีพระราชโองการตรัสเหนือเกล้าเหนือ กระหม่อมแต่พระยาราประชาราชขมายเสนาบดีศรี สาลักษณ์กรมกลาโหม (เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 26)</p>
		แต่ ¹⁹	<p>แลอำมาตย์นั้นก่เล่นลงล่างจึ่งไปทูลแต่พระญาวาข้า พระเจ้าไปทำชู้ด้วยเมียมหาพราหมณ์นั้นได้แล้ว (แลอำมาตย์นั้นก่เล่นลงล่างจึ่งไปทูลแต่พระยาว่า ข้าพระเจ้าไปทำชู้ด้วยเมียมหาพราหมณ์นั้นได้แล้ว) (นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 42)</p> <p>นางกันไตรทูลแต่ท้าวสัตรีธรรมราชาว่าข้าพระเจ้า มาเปนบาทบริจารการราชพริยาแห่งเสด็จพระองค์ พระเจาอยู่หัว (นางกันไตรทูลแต่ท้าวสัตรีธรรมราชาว่าข้าพระเจ้า ไซ่ริมาเป็นบาทบริจารการราชกรรยาแห่งเสด็จ พระองค์พระเจ้าอยู่หัว) (นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 46)</p>

¹⁹ คำเชื่อม *แต่* ที่ทำหน้าที่บอกจุดหมายที่เป็นผู้รับข่าวสาร ในเอกสารข้อมูลพบเพียง 2 คำ จากเรื่องนางกรไตรเท่านั้น ทั้งนี้อาจเกิดจากการข้อผิดพลาดในการคัดลอกหรือบันทึกวรรณกรรม หรืออาจเป็นรูปแปรของ *แก่* หรือ *แต่* ทั้งนี้ ต้องมีการศึกษาในเชิงลึกต่อไป

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
7.	<p>คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลา</p> <p>7.1 บอกจุดเวลา</p>	<p>ครั้น</p>	<p>อนึ่งกุมารนั้นจึงพระองค์ขอแกลงเอาเป็นลูก<u>ครั้น</u>เติบโตเสกให้เสวยราชณเมืองหลวงแลกรุงเทพมหานคร มาณครั้นครีอยุธยา (อนึ่งกุมารนั้นจึงพระองค์ขอแกลงเอาเป็นลูก<u>ครั้น</u>เติบโตไซ้รักให้เสวยราชณเมืองหลวงแลกรุงเทพมหานครอยุธยา) (เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 11-12)</p> <p>แล<u>ครั้น</u>นี้ครั้นตายก็ไปนรกแล (แล<u>ครั้น</u>นี้ครั้นตายก็ไปนรกแล) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 44)</p>
		<p>ครั้นเมื่อ</p>	<p>อนึ่ง<u>ครั้นเมื่อ</u>รุ่งเช้าจึงมีอสีเพทผู้เลี้ยงขางนางพังตีลับนั้นจึงตามรอยขางนั้นไป (อนึ่ง<u>ครั้นเมื่อ</u>รุ่งเช้าจึงมีอสีเพทผู้เลี้ยงขางนางพังตีลับนั้นจึงตามรอยขางนั้นไป) (เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 8)</p>
		<p>ครั้นแล</p>	<p><u>ครั้นแล</u>ถึงยามตรวันเย็นชาววังก็ไปหานางกันไทรนั้นเขามาเล่า (ครั้นแลถึงยามตรวันเย็นชาววังก็ไปหานางกันไทรนั้นเขามาเล่า) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 42)</p>
		<p>แลครั้น</p>	<p><u>แลครั้น</u>รุ่งเช้าพระผู้บิดานางก็ให้เอาคานหามมารับนางเขาไปในพระราชวัง (<u>แลครั้น</u>รุ่งเช้าพระผู้บิดานางก็ให้เอาคานหามมารับนางเขาไปในพระราชวัง) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 35)</p> <p><u>แลครั้น</u>ตรวันเย็นในเช้าวันรุ่งเช้าเอานางมารับเอานางกันไทรเขาไป (<u>แลครั้น</u>ตรวันเย็นในเช้าวันรุ่งเช้าเอานางมารับเอานางกันไทรเขาไป) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 36)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ขณะ	แลเป็นธรรมเนียมมารอันร้ายเสีย <u>ขณะ</u> ผู้ชาวสนเขามาเล ยึ่งนางเป้าใส (แลเป็นธรรมเนียมมารอันร้ายเสีย <u>ขณะ</u> ปะชาวสนเข้า มาเลียงนางเป้าไซร์) (เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 16-17)
		ณ	ครันสำเม้งดแลใส <u>ณ</u> ปิซุดตรีศกวันอาทิตย์เดือนหก แรมห้าค่ำ (ครันสำเม้งดแลไซร์ <u>ณ</u> ปิซุดตรีศกวันอาทิตย์ เดือน 6 แรม 5 ค่ำ) (เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 11)
		พอ	พอค้างแลกรไทยชายคนหนึ่งนั้นนอนหลับไป (พอค้างแลกรไทยชายคนหนึ่งนั้นนั้นนอนหลับไป) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 37)
		เมื่อ	ผู้ใดภาวนา <u>เมื่อ</u> ค้ำหน 1 <u>เมื่อ</u> ชาวท 1 วาหมิได คาคอาหารเลย (ผู้ใดภาวนา <u>เมื่อ</u> เข้า 1 ทน <u>เมื่อ</u> ค้ำ 1 ทน ท่านมิขาด อาหารเลย) (อักขระเลขยันต์, 1990: 88)
7.2	ในช่วงเวลา	ใน	แลท้าวสัตว์ธรรมราชทิดก็ตรัสสั่งแก่อำมาตราช <u>ไทร</u> เอยนนไสยาเอานางอื่นมาเลย แลเอานางกัน ไทรยนี้มาเลาเทัญ (แลท้าวสัตว์ธรรมราชทิดก็ตรัสสั่งแก่อำมาตย์ว่า <u>ไทร</u> ตะวันเย็นนี้ไซร์ อย่าเอานางอื่นมาเลย แลเอานาง กรรไทรนี้มาเลาเทิด) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 39)
		ในกลาง ²⁰	กรไทยชายกลงมาหาแม่ยั้ง <u>ในกลาง</u> กลางคีนนั้น (กรไทยชายก็กลงมาหาแม่หญิง <u>ในกลาง</u> กลางคีน นั้น) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 34)

²⁰ จากเอกสารข้อมูล คำเชื่อม *ในกลาง* พบเพียงคำเดียว ทั้งนี้อาจเกิดจากการคัดลอกหรือบันทึกข้อมูล

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	7.3 บอกเวลาภายหลัง	จึง	แล <u>ข้าเจ้าเอาแหวนแลหวี</u> สมรับ <u>ผู้หญิง</u> ก่อน <u>จึง</u> ข้าจะไป ด้วยมหาพราหมณ์แล (แล <u>ข้า</u> จะเอาแหวนแลหวีสำหรับ <u>ผู้หญิง</u> ก่อน <u>จึง</u> ข้า จะไปด้วยมหาพราหมณ์แล) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 35)
		แล้ว	หัวใจ <u>หะนุมา</u> นคลุก <u>ฝุ่น</u> ท่านให้ <u>ทำ</u> ผงดิน <u>สอ</u> ปฐมิ่ง <u>ปน</u> <u>ฝุ่น</u> <u>แล้ว</u> ใ <u>ส้</u> มัน <u>หอย</u> เสก 3 ที่ 7 ที่ ทาหน้า <u>ทา</u> ตัว (หัวใจ <u>หะนุมา</u> นคลุก <u>ฝุ่น</u> ท่านให้ <u>ทำ</u> ผงดิน <u>สอ</u> ปฐมิ่ง <u>ปน</u> <u>ฝุ่น</u> <u>แล้ว</u> ใ <u>ส้</u> มัน <u>หอม</u> เสก 3 ที่ 7 ที่ ทาหน้า <u>ทา</u> ตัว) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุ ราษฎร์ธานี, 1990: 94)
	7.4 บอกเวลาเริ่มต้น	แต่	แล <u>พ่อแม่</u> ก <u>ม</u> อบ <u>นาง</u> นั้นให้ <u>แก่</u> มหาพราหมณ์ <u>ชา</u> ด <u>แต่</u> วัน <u>นั้น</u> (แล <u>พ่อแม่</u> ก <u>ม</u> อบ <u>นาง</u> นั้นให้ <u>แก่</u> มหาพราหมณ์ <u>ชา</u> ด <u>แต่</u> วัน <u>นั้น</u>) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 39)
		ตั้งแต่	แล <u>เอา</u> ทอง <u>นั้น</u> มา <u>ตี</u> เป็น <u>แผ่น</u> ปรี <u>ด</u> ับ <u>ด้วย</u> แ <u>ก</u> ว <u>เข</u> ย <u>ิน</u> เป็น <u>ต</u> ม <u>ห</u> นา <u>น</u> แล <u>แผ่น</u> ทอง <u>ก็</u> ให้ <u>ชื่อ</u> ว <u>ัด</u> เข <u>ย</u> ิน <u>บาง</u> แ <u>ก</u> <u>ตั้ง</u> <u>แต่</u> <u>นั้น</u> ตรา <u>บ</u> เท <u>า</u> พร <u>พ</u> ุ <u>ศ</u> ก <u>ษ</u> า <u>ร</u> า <u>ช</u> ใ <u>ด้</u> 500 ปี <u>อยู่</u> ณ บาง <u>แ</u> ก <u>ว</u> (แล <u>เอา</u> ทอง <u>นั้น</u> มา <u>ตี</u> เป็น <u>แผ่น</u> ประ <u>ด</u> ับ <u>ด้วย</u> แ <u>ก</u> ว <u>เข</u> ย <u>ิน</u> เป็น <u>ต</u> ำ <u>นา</u> น <u>แล</u> แผ่น <u>ทอง</u> ก็ <u>ให้</u> ชื่อ <u>ว</u> ัด <u>เข</u> ย <u>ิน</u> บาง <u>แ</u> <u>ตั้ง</u> <u>แต่</u> <u>นั้น</u> ตรา <u>บ</u> เท <u>า</u> พร <u>พ</u> ุ <u>ศ</u> ก <u>ษ</u> า <u>ร</u> า <u>ช</u> ใ <u>ด้</u> 500 ปี <u>อยู่</u> ณ บาง <u>แ</u> ก <u>ว</u>) (เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 9-10)
	7.5 บอกเวลาสิ้นสุด	จน	ใ <u>้</u> ภา <u>วะ</u> นา <u>ด</u> ว <u>ัย</u> ค <u>า</u> ถ <u>า</u> นี้ ...ภา <u>วะ</u> นา <u>จ</u> น <u>ส</u> ิ้น <u>เท</u> ย <u>ิน</u> ค <u>ว</u> าม <u>เร</u> า <u>ฉ</u> น <u>ะ</u> แล <u>่</u> (ใ <u>้</u> ภา <u>วะ</u> นา <u>ด</u> ว <u>ัย</u> ค <u>า</u> ถ <u>า</u> นี้...ภา <u>วะ</u> นา <u>จ</u> น <u>ส</u> ิ้น <u>เท</u> ย <u>ิน</u> ค <u>ว</u> าม เร <u>า</u> ฉ <u>น</u> ะ <u>แล</u>) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุ ราษฎร์ธานี, 1990: 87)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ถึง	<p>ครั้น<u>แลถึง</u>ยามตรวันเียนชาววังก็ไปหามนางกันไตรงันเขามาเลา (ครั้น<u>แลถึง</u>ยามตะวันเียนชาววังก็ไปหามนางกันไตรงันเข้ามาเลา) (นางกันไตรง, อยุธาตอนปลาย: 42)</p>
		ตราบเท่า	<p>ข้าพเจ้าที่คบุณมีเอาแหวนขึ้นถวายพระบรมธาตุเกิดไปชาติโคยารุ้ยากรู้จันรู้ทรพน<u>ตราบเท่า</u>เข้านิพพาน (ข้าพเจ้าที่คบุณมีเอาแหวนขึ้นถวายพระบรมธาตุเกิดไปชาติโคยารุ้ยากรู้จันรู้ทรพน<u>ตราบเท่า</u>เข้านิพพาน) (จารึกแผ่นทองลำดับจารึกที่ 44, 2290)</p>
8.	คำเชื่อมบอกลักษณะ	ด้วย	<p>ให้ภวานานะโมพุทชายะ<u>ด้วย</u>แล จะไปหาผู้หญิงรักเรานักหาที่สุดมิได้เลย ได้<u>ด้วย</u>ง่ายแล (ให้ภวานานะโมพุทชายะ<u>ด้วย</u>แล จะไปหาผู้หญิงรักเรานักหาที่สุดมิได้ ได้<u>ด้วย</u>ง่ายแล) (อักขระเลขยันต์, 1990: 95)</p>
		โดย	<p>ให้นายบ้านนายเมืองช่วยกล่าว ให้สมัครสมาผู้เจ็บนั้น<u>โดย</u>ด่วน (ให้นายบ้านนายเมืองช่วยกล่าว ให้สมัครสมาผู้เจ็บนั้น<u>โดย</u>ด่วน) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 72)</p>
		อย่าง	<p>เป็นอาวุธออกทำมรงค์สงครามได้เป็น<u>อย่าง</u>ดีแหวนนี้ชื่อตลับแก้วแล (เป็นอาวุธออกทำมรงค์สงครามได้เป็น<u>อย่าง</u>ดีแหวนนี้ชื่อตลับแก้วแล) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 148)</p>
9.	คำเชื่อมบอกความคล้ายตาม	กับ	<p>พระทำนูนตั้งเปนเข้ามูลไว้ ลูกติดแม่ไซรอย่าสั่งสอน<u>กับ</u>คนแสนอนนั้นเหมือนกัน (พระธรรมนูนตั้งเปนเข้ามูลไว้ลูกติดแม่ไซรอย่าสั่งสอน<u>กับ</u>คนแสนอนนั้นเหมือนกัน) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะ สมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990:67)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		แลกับ	<p>มีพระราชโองการโปรดแต่เทววัดแลกับเทชาว ตาทายนั้นแล แลให้พระยาแลพระหลวงคงให้ตาม เดิม</p> <p>(มีพระราชโองการโปรดแต่ที่วัดแลกับที่ข้างตาทาย นั้นแล แลให้พระยาแลพระหลวงคงให้ตามเดิม)</p> <p>(เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 28-29)</p>
		ทั้ง	<p>กเทศสับปลับของนายสามมีอยู่นั้น ก็ขอให้มีรวาง ไปสัด ใ้ปรับทั้งโจททั้งจำเลย จะมีโทษประการใด (ข้อเท็จสับปลับของนายสามมีอยู่นั้นก็ขอให้มี ระวางใบเสร็จ ใ้ปรับทั้งโจททั้งจำเลย จะมีโทษ ประการใด)</p> <p>(หลักไชยฉบับจุลศักราช 1082, 2263: 29)</p> <p>ถาจะเสกน้ำมันให้เดือดทั้ง 15 ทั้งกินทั้งนัตแลเส กว่านกิน</p> <p>(ถาจะเสกน้ำมันให้เดือดทั้ง 15 ทั้งกิน ทั้งนัตและ เสกว่านกิน)</p> <p>(อักขระเลขยันต์, 1990: 88)</p>
		แล	<p>จึงพระองแลนางกัลญาแลจะขอลามาหาผ้าพระองที่ แลพระยानางสนมทั้งหารอยพระองก็เิมาสง เถิงณครึ้นครึ้น</p> <p>(จึงพระองคแลนางกัลญาแลจะขอลามาหาผ้า พระองค ๘ แลพระยานางสนมทั้งหารอยพระองคก็ เิมาสงถึงนคร)</p> <p>(เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 15)</p> <p>จึงพระยูกมอบพรมที่เปนโจรแลทองนั้ให้แกพ รามณทั้งสามนั้นแล พระยูกขับพรมทั้งสี่คนนั้น จงออกจากเมืองแล (จึงพระยาก็มอบพราหมณที่ เปนโจรแลทองนั้ให้แกพราหมณทั้งสามนั้นแล พระยาก็ขับพราหมณทั้งสี่คนนั้นจงออกจากเมือง แล)</p> <p>(นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 35)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ก็ดี	<p>ขุนแผนชมตลาดเสกน้ำมันทากี้ดีเสกซี่ผิงซี่ปากก็ดี เสกมากี้ดีเสกน้ำล้างน้ำก็ดีเมตาสัตว์เมตาผู้เฒ่าเฒ ตาขุนนางทั้งสัตว์ดีจริง ๆ</p> <p>(ขุนแผนชมตลาดเสกน้ำมันทากี้ดีเสกซี่ผิงซี่ปาก ก็ดีเสกหมากก็ดี เสกน้ำล้างน้ำก็ดี ผู้ใหญ่เมตตา สัตว์ขุนนางเมตตาดีจริง ๆ)</p> <p>(อักษรเลขยันต์, 1990: 86)</p>
10.	คำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบ	ดั่ง	<p>แลนากทั้งปวงกนิถุมิตแลมีแลตัวๆ อันใหญ่ นั่นคือ ดั่งพระเมรุราชันมีเนตรอันแดงดั่งพระ(เพลิง) (แลนากทั้งปวงกนิถุมิตแลมีแลตัวๆ อันใหญ่ นั่นคือ ดั่งพระเมรุราชันมีเนตรอันแดงดั่งพระเพลิง)</p> <p>(นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 48)</p>
		ประดุจดัง	<p>แลแม่หญิงนั้นครรรกถ้วนสืบเดือนใส่จิงจประสูตลูกหญิง ผู้หนึ่ง แลรูปนั้นงามประดุจดังทอง (แลแม่หญิงนั้นครรรกถ้วนสืบเดือนใส่จิงจประสูต ลูกหญิงผู้หนึ่ง แลรูปนั้นงามประดุจดังทอง)</p> <p>(นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 39)</p>
		ดุจ (ดุจ)	<p>จิงนายโรงกว่านางแต่ก่อนมาจได้เจรจาอุจนางนี้หา มิได้ (จิงนายโรงกว่านางแต่ก่อนมาจได้เจรจาอุจนางนี้ หามิได้)</p> <p>(นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 36)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ดุจดั่ง	<p>ถาแลหญิงผู้ใดแลได้พบชายคนนี้ใสม่หิมานัก แล อุปรมา<u>ดุจดั่ง</u>พระรามเทพกับเจ้าสีดา (ถาแลหญิงผู้ใดแลได้พบชายคนนี้ใสม่หิมานัก แล อุปรมา<u>ดุจดั่ง</u>พระรามกับเจ้าสีดา) (นางกัณไทร, อยุธยาตอนปลาย: 40)</p>
		ประดุจ	<p>ถ้าผู้ใดภพหลักความนามหลักไชยแลผู้นั้นปัจเกิด ปัญญาอันประเสริฐสว่าง<u>ประดุจ</u>โคมแก้ว (ถ้าผู้ใดพบหลักความนามหลักไชย และผู้นั้นก็จะ เกิดปัญญาอันประเสริฐสว่าง<u>ประดุจ</u>โคมแก้ว) (หลักไชย จ.ศ.1082, 2263: 22)</p>
		เหมือนดั่ง	<p>เหนทำเนียบมบูรานให้สั่งสอนลูกหลานถ้าจะตั้งตะ การอย่าให้ลืมนตน ขนเต่าเขากระต่าย ข้างรายเทีย มชน ให้<u>เหมือนดั่ง</u>ฝูงคนอันทำผิด (เห็นธรรมเนียบโบราณให้สั่งสอนลูกหลาน ถ้าจะไต่ สะพาน อย่าให้ลืมนตน ขนเต่าเขากระต่ายข้างราย เทียมชน ให้<u>เหมือนดั่ง</u>ฝูงคนอันทำผิด) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุ ราษฎร์ธานี, 1990: 66)</p>
		เสมือนดั่ง	<p>ให้ล้าภูกงได้ย <u>เสมือนดั่ง</u>หม้อรักสำไส้ ถ้าหมันรู้ หมันถาย ถึงจะตายก็นานไป (ให้ระลึกจงได้<u>เสมือนดั่ง</u>หม้อรักษาใช้ถ้าหมันรู้หมัน ถายถึงจะตายก็นานไป) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุ ราษฎร์ธานี, 1990: 66)</p>
		อุปมาเหมือน	<p>ข้างสีตินยังรู้พลัด หนักปราชยังรู้พลัง <u>อุปมา</u> <u>เหมือน</u>ปลุกผักไม่มีรื้อ ปลูกเรือนให้วัดทร่วน ทร้าง สวนให้แรงขับซี้ดิน (ข้างสีตินยังรู้พลัด หนักปราชยังรู้พลัง <u>อุปมา</u> <u>เหมือน</u>ปลุกผักไม่มีรื้อ ปลูกเรือนให้วัดสวน สร้าง สวนให้แรงขับซี้ดิน) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุ ราษฎร์ธานี, 1990: 67)</p>

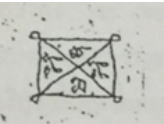
ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
11.	คำเชื่อมบอกความขัดแย้ง	แต่	<p>ถึงมีความจริงอยู่<u>แต่</u>เที่ยวกลับไปกลับมาอยู่แล้วเนื้อความนั้นเรีซเสร้างคางอยู่สุ่นไป แลราษฎรผู้เป็นคนความนั้นไคความยากแค้นแต่พีในของหลวงจลพลอยสุ่นเสียด้วย)</p> <p>(ถึงมีความจริงอยู่<u>แต่</u>เที่ยวกลับไปกลับมาอยู่แล้วเนื้อความนั้นเรีตร้างคางอยู่สุ่นไปแลราษฎรผู้เป็นคนความนั้นไคความยากแค้นแต่พีนัยของหลวงจนพลอยสุ่นเสียด้วย)</p> <p>(หลักไชยฉบับจุลศักราช 1082, 2263: 32)</p>
		แต่ว่า	<p>ตัวท่านนี้ไสมิไครปราณาเลยเพราะใจนั้นชั่ว <u>แต่</u>วาพอแม่นั้นชมชอบไหแล้วแลท่านไคไคเป็นสามมิแกตัวนี้</p> <p>(ตัวท่านนี้ไไซมิไครปรารณาเลยเพราะใจนั้นชั่ว <u>แต่</u>ว่าพอแม่นั้นชมชอบไหแล้วแลท่านไคไคเป็นสามมิแกตัวนี้)</p> <p>(นางกันไค, อุตฺยาตอนปลาย: 49)</p>
		ถึง	<p>ไคถ้าภูกจิงไคย เสมือนดั่งหม่อรักสำไค ถ้าหมั้นรู้หมั้นไคย ถึงจะตายก็น่านไป</p> <p>(ไคระลิกจิงไคย เสมือนดั่งหม่อรักษาไคถ้าหมั้นรู้หมั้นไคยถึงจะตายก็น่านไป)</p> <p>(หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎรธานี, 1990: 66)</p>
		แหมน (แหม่น)	<p>ถาผู้ญิงไคไค<u>แหมน</u>ตยาก็ไคแต่เซมสามแหลมแลคยทอนึ่งก็มียาคเลย</p> <p>(ถาผู้ญิงไคไค<u>ไไซ</u>แหม่นตยาก็ไคแต่เซมสามเล่มแลคยทอหนึ่งก็มียาคเลย)</p> <p>(นางกันไค, อุตฺยาตอนปลาย: 42)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
12.	คำเชื่อมบอกความให้เลือกเอา	หรือ	มาตราหนึ่งเขาทั้งสองวิวาทคดีกันและจับหอกดาบเครื่องสัตว์ราวูดแลมค้อนดินก้อนอวดกล้าหารไปอยู่ในตรอก แลตลาดถนัดแห่งใดๆ คอยทำร้ายแก่ทารุ มีบาทเจ็บประการให้ไหมหรือทำร้ายทารุถึงตายให้ฆาคนร้ายตักไปตามกัน (มาตราหนึ่งเขาทั้งสองวิวาทคดีกันและจับหอกดาบเครื่องศาสตราวุธแลไม้ค้อน ดินก้อนดินอวดกล้าหาญไปอยู่ในตรอกแลตลาดถนนแห่งใดคอยทำร้ายแก่ท่าน ท่านมีบาทเจ็บประการให้ไหมหรือทำร้ายท่านถึงตายให้ฆาคนร้ายตักไปตามกัน) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 82)
13.	คำเชื่อมบอกความยกเว้น	-	-
14.	คำเชื่อมบอกเหตุ 14.1บอกสาเหตุ	ด้วย	จึงพระองค์สมด้วยนางกัมมิดแลตัวก็ลูกเปนไฟด้วยเดชะราชกุมารอันอยู่ในนครนพรมณีน (จึงพระองค์จะสมด้วยนางกัมมิดแลตัวก็ลูกเป็นไฟ ด้วยเดชะราชกุมารอันอยู่ในนครนพรมณีน) (เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 13-14)
		เพราะ	พระยานครอุณใจแลคิดวากูผิดแล้วเหตุเพราะฟังความข้างเดียว (พระยานครอุณใจแลคิดวากูผิดแล้วเหตุเพราะฟังความข้างเดียว) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 47)
		เพราะว่า	ดูอรสูทั้งหลายเอยกูมานี้หาอันใดจงให้แก่สูมิได้เลยเพราะวากูเสียเรือ (ดูก่อนสูทั้งหลายเอยกูมานี้จะหาอันใดจะให้แก่สูมิได้เลยเพราะวากูเสียเรือ) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 45)
14.2 บอกเงื่อนไข	ถ้า	ถ้าผู้ใดพบหลักความนามหลักไชย แลผู้นั้นบังเกิดปัญญาอันประเสริฐสว่างประดุจโคมแก้ว (ถ้าผู้ใดพบหลักความนามหลักไชย และผู้นั้นก็จะเกิดปัญญาอันประเสริฐสว่างประดุจโคมแก้ว) (หลักไชยฉบับจุลศักราช 1082, 2263: 22)	

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ถ้าแล	<p>คูอรเจ้าเอย<u>ถ้าแล</u>ลูกในัยครรรเกิดมาเป็นผู้สูง ใส่ขาจขอเอาเป็นพรรยาแห่งข้า (คูอรเจ้าเอย<u>ถ้าแล</u>ลูกในครรรเกิดมาเป็นผู้สูง ข้าจะขอเอาเป็นภรรยาแห่งข้า) (นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 39)</p>
		แลถ้า	<p>จึงนางเถานางแก่กว่านินยายนี้มีเข้าใจ <u>แลถ้า</u>เจ้า รูนินยายใส่ข้อเชิญเล่าไปเทิด แลเราผู้เฒ่าผู้แก่จะฟัง (จึงนางเถานางแก่กว่านินยายนี้มีเข้าใจ<u>แลถ้า</u>เจ้า นินยายใส่ข้อเชิญเล่าไปเทิด แลเราผู้เฒ่าผู้แก่จะฟัง) (นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 36)</p>
		ถ้าแม้	<p><u>ถ้าแม้</u>จะทำให้เปนนัยางให้เอาเข้าสารมาเส กด้วยอาโป 17 คาบ แล้วจึงเอาเข้าสารไปโปรย เปนนัยางแล (<u>ถ้าแม้</u>จะให้เป็นนัยางท่านให้เอาข้าวสารมาเส กด้วยอาโป 17 คาบ แล้วเอาข้าวสารนั้นไปโปรยเป็น นัยางแล) (อักษรเลขยันต์, 1990: 91)</p>
		ครั้น	<p>แลนายเพชรรับว่าอิมามีทองลูกด้วยชายนั้น นาย เพชรแก้คำให้การนั้น <u>ครั้น</u>จะหมีรับว่าอิมามีทองด้วย ชาย จะแก้ว่าหามีได้นั้น นายเพชรกลัวกระลาการจ ช้กว่าหญิงด้วยกันมีทองด้วย หลา (และนายเพชรรับว่าอิมามีทองลูกด้วยชายนั้น นายเพชรแก้คำให้การนั้น <u>ครั้น</u>จะหมีรับว่าอิมามี ทองด้วยชาย จะแก้ว่าหามีได้นั้น นายเพชรกลัว กระลาการจะช้กว่าหญิงด้วยกันมีทองด้วยหรือ) (หลักไชยฉบับจุลศักราช 1082, 2263: 27)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	14.3 บอกวัตถุประสงค์	สำหรับ	<p>ยันได้เขียนสำหรับสู่ความ ยันนี้ท่านให้เขียนชื่อสัตว์ลงตองสุปยา นั่งเหนือลมเป่าลงมาเถิดสัตว์รู้ว่าความแก่เราหมีได้เลย</p> <p>(ยันได้เขียนสำหรับสู่ความ ยันนี้ท่านให้เขียนลงใบตองสุบยาลงชื่อสัตว์คู่ความเรา นั่งเหนือลมเป่าไปเทิดสัตว์คู่ความเราแก่เราหมีได้เลย)</p> <p>(อักขระเลขยันต์, 1990: 95)</p>
		เพื่อ	<p>แลฝ่ายพระยานครไสกขึ้นไปอยู่ในพระราชวัง แลวกขึ้นบนเพดานเพื่อจขบพระยาแลคนทั้งปวงนั้นให้ตาย</p> <p>(แลฝ่ายพระยานครไสกขึ้นไปอยู่ในพระราชวัง แลก็ขึ้นบนเพดานเพื่อจะขบพระยาแลคนทั้งปวงให้ตาย)</p> <p>(นางกัณไตร, อุษยชาติตอนปลาย: 47)</p>
15.	คำเชื่อมบอกผล	จึง (จึง)	<p>แลเมื่อนั้นทำผิดแก่ท่านสิ่งใดบ้างจึงท่านขัดเสีย</p> <p>(แลเมื่อนั้นทำผิดแก่ท่านสิ่งใดบ้างจึงท่านขัดเสีย)</p> <p>(นางกัณไตร, อุษยชาติตอนปลาย: 44)</p>
		จน	<p>แล้วเนื้อความนั้นเรีซระวางคางอยู่สุญไป แลราชภฏผู้เป็นความนั้นได้ความยากแค้นแต่พินัยกรรมของหลวงจนพลอยสุญเสียด้วย</p> <p>(แล้วเนื้อความนั้นเรีจร้างคางอยู่สุญไป แลราชภฏผู้เป็นความนั้นได้ความยากแค้นแต่พินัยกรรมของหลวงจนพลอยสุญเสียด้วย)</p> <p>(หลักไชย จ.ศ.1082, 2263: 32)</p>
16.	คำเชื่อมบอกเนื้อความ	ว่า	<p>แลพระบิดากูสอนไว้ว่าจกินอาหารใส่ให้พิตจรณา</p> <p>(แลพระบิดากูสอนไว้ว่าจะกินอาหารไซริให้พิจารณา)</p> <p>(นางกัณไตร, อุษยชาติตอนปลาย: 38)</p> <p>นางทั้งหลายก็สรรเสริญว่านางนี้มาแต่สวรรค์แล</p> <p>(นางทั้งหลายก็สรรเสริญว่านางนี้มาแต่สวรรค์แล)</p> <p>(นางกัณไตร, อุษยชาติตอนปลาย: 38)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
17.	คำเชื่อมบอกการขยายความ	อัน	อนึ่งข้าง <u>อัน</u> อยู่ในป่าครันตายายเซ็นข้างสาคำก็ยอม มาเองทุกราวป่าพระหมีมีถ่าน (อนึ่งข้าง <u>อัน</u> อยู่ในป่าครันตายายเซ็นข้างสาคำก็ยอม มาเองทุกราวป่าพระหมีพาน) (เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 3) จึงสหาย <u>อัน</u> ซื่อนันกวาดูกอรสหายเอยตัว กุนีขอเปนขาสหายแล้ว (จึงสหาย <u>อัน</u> ซื่อนันกว่าดูก่อนสหายเอยตัวกุนีขอ เป็นขาสหายแล้ว) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 38)
		ซึ่ง	สหาย <u>ซึ่ง</u> นั่งอยู่นั้นต้องลมกนอรกลับไปแล้ว (สหาย <u>ซึ่ง</u> นั่งอยู่นั้นต้องลมกนอรกลับไปแล้ว) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 37)
18.	คำเชื่อมบอกการอ้างถึง	ที่	ยันนี้แปดพระองค์ ถ้าผู้ใดตองยาแฝด <u>ที่</u> สตรีเขาทำ ทารให้ตีฝังใส่ปูนกินหยาแล้ว (ยันนี้ 8 พระองค์ ถ้าผู้ใดตองยาแฝด <u>ที่</u> สตรีเขาทำ ทานให้ตีฝังใส่ปูนกินหยาแล้ว) (อักขระเลขยันต์, 1990: 90)
19.	คำเชื่อมบอกการแนะนำ	คือ	ขุนสาร <u>คือ</u> พ่อเรือน ผู้ดาษเสมียรคฤห์นักร นาย คุมคฤห์จอบ ทารจึงมอบไว้หงาน (ขุนสาร <u>คือ</u> พ่อเรือน ผู้ดาษเสมียรคฤห์นักร นาย คุม <u>คือ</u> ตั้งจอบ ทานจึงมอบไว้หงาน) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุ ราษฎร์ธานี, 1990: 65)
20.	คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง	-	-
21.	คำเชื่อมเน้นความ	ก็	จึงนาง <u>ก็</u> ว่าเมื่อทานพฤษามีได้ไสทานกจเอาสิ่งอัน โดยให้แกกุนีเลา (จึงนาง <u>ก็</u> ว่าเมื่อทานพฤษามีได้ไสร้ทาน <u>ก็</u> จะเอาสิ่ง อันใดให้แกกุนีเลา) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 35)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
22	คำเชื่อมบอกผู้ทำ	โดย	<p>กระลาการหมีไต่เป็นกระลาการ เอาทามมาถาม<u>โดย</u> พนักงานเอง ตั้งแต่ ต"อทำเทียมลูกขุน</p> <p>(กระลาการหมีไต่เป็นกระลาการเอาทามมาถาม<u>โดย</u> พนักงานเอง ตั้งแต่ต่อทำเทียมลูกขุน)</p> <p>(หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 70)</p>
		ด้วย	 <p>ยันต์ลงกระดาศเสก<u>ด้วย</u>ตัวเอง 3 ที ปิดไว้ที่ประตูกันอันตรายแลฯ</p> <p>(หลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 137)</p>

จากตารางแสดงหมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมสมัยอยุธยาข้างต้นจะเห็นว่า สมัยอยุธยาพบหมวดหน้าที่คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ทั้งสิ้น 20 หมวดหน้าที่ หมวดหน้าที่ที่ไม่พบ คือ หมวดหน้าที่บอกความยกเว้น และหมวดหน้าที่บอกแสดงตัวอย่าง

4.1.2 หมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 (พ.ศ. 2325-พ.ศ. 2394)

ตารางที่ 4 แสดงหมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3

สมัยอยุธยา (พ.ศ. 1990-พ.ศ. 2310)				
ที่	หน้าที่		คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
1	คำเชื่อมบอก เจ้าของ 1.1 กรรมสิทธิ์ใน สิ่งใดสิ่งหนึ่ง	1.1.1 กรรมสิทธิ์ในสิ่ง ที่เป็นรูปธรรม	ของ	แลสินเดิมอันใดเป็น <u>ของ</u> น้ำชื่อโกศมรดก (แลสินเดิมอันใดเป็น <u>ของ</u> น้ำชื่อโกศมรดก) (หลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 39)
			แห่ง	แลทรัพย์สินบัติ <u>แห่ง</u> พระญากมีมากนั๊กนา (แลทรัพย์สินบัติ <u>แห่ง</u> พระยาภิรมย์มากนั๊กหนา) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 49)
		1.1.2 กรรมสิทธิ์ในสิ่ง ที่เป็น นามธรรม	-	-
	1.2 ส่วนย่อย- ส่วนใหญ่	1.2.1 ส่วน รูปธรรมใน ร่างกาย	แห่ง	ดูกอรที่ผู้เปนนายปตุเราใส่เข้ามาเปนขาพระบาท พระเจ้าอยู่หัวแล้ว แลบาท <u>แห่ง</u> เราใส่ขอฝากแก่ผีผู้ เปนนายปตุด้วย (ดูก่อนที่ผู้เป็นนายประตุเราไซร์ เข้ามาเป็นข้าพระบาทพระเจ้าอยู่หัวแล้ว แลบาท <u>แห่ง</u> เราไซร์ขอฝากแก่ผีผู้เป็นนายประตุด้วย) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 36)
				1.2.2 ส่วน นามธรรมใน ร่างกาย

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	ของ	กัมมาอิสะหายพีคือพระบิดาของเราเองไม่มีอื่นเลย (กัมมาอิสะหายพีคือพระบิดาของเราเองไม่มีอื่นเลย) (หลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 112)
		แห่ง	แลอพีเสกโหเปนนางอัครมเหสีเปนพรรษาแห่งทาว สัตธรรมราชทิตี (แลอพิเชกให้เป็นนางอัครมเหสีเป็นภรรยาแห่งทาว สัตธรรมราชทิตี) (นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 46) มาตรการหนึ่งผู้ร้ายตีฟันแทงตีคนบ้าตายไซ ให้ทอซ รางวันเปนเบี้ยปลูกตัวผู้ตายโดยขนาดให้แก่ญาติพี่น้องแห่งบ้า (มาตรการหนึ่งผู้ร้ายตีฟันแทงตีคนบ้าตายไซ ให้ทอซ รางวัลเป็นเบี้ยปลูกตัวผู้ตายโดยขนาดให้แก่ญาติพี่น้องแห่งบ้า) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะ สมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 83)
2.	คำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วม 2.1 ผู้กระทำเหตุการณ์ร่วมกัน (Co-operative)	กับ	จึงตายายข้าเมระดูกุมารวิทั้งสองกลเคียงคูค้อย เต็บจำเมรีนพระองค์ใหญ่มาจึงตายายกโหสบ สماعيلเคียงกันกับกุมารนั้น (จึงตายายก็ข้าเมระดูกุมารทั้งสองก็เคียงคูก็ค้อยเต็บ จำเรียวพระองค์ใหญ่มาจึงตายายก็โหสบ ²¹ สماعيلเคียงกันกับกุมารนั้น) (เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 5-6)
		แลกับ	เจ้าพระญาพิตสนุโลกแลกับพระญาสนมหารอยแล นางจับบาดเปนนางคุมกัลญาทั้งปวงนั้นมารับนาง เลียดขาวถึงเมืองนครศรีธรรมราช (เจ้าพระยาพิชณุโลกแลกับพระยาสนมหาร้อยแล นางจับบาดเป็นนางคุมกัลญาทั้งปวงนั้นมารับนาง เลียดขาวถึงเมืองนครศรีธรรม) (เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 13)

²¹ ชัยวุฒิ พิชะกุล (2538) ปรีวรรตเป็น “สมภพ” แต่ผู้วิจัยเห็นว่าควรใช้ “สบ” ตามต้นฉบับสมุดไทย และเพื่อให้เนื้อความสอดคล้องกับ “สมาคม” สบสมาคม หมายถึง พบปะคบหา คบค้าสมาคมกัน

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	2.2 ผู้มีปฏิสัมพันธ์ในแง่คู่ตรงข้าม (Reciprocal)	กับ	<p>ชายผู้หนึ่งเดินมาวิวาทกันกับชายผู้หนึ่งเดินมาแลฟุ้งไม้นั้นไปถูกหัวชายที่กลางถนนเจ็บปวดแตกหักหาพยานมิได้</p> <p>(ชายผู้หนึ่งเดินมาวิวาทกันกับชายผู้หนึ่งเดินมาแลฟุ้งไม้นั้นไปถูกหัวชายที่กลางถนนเจ็บปวดแตกหักหาพยานมิได้)</p> <p>(หลักไวยากรณ์ อ.อังกษิณ อ.เกษมสมุญ จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 47)</p>
		ด้วย	<p>แลพระมหากษัตริย์ทำปราสาทด้วยมหาพราหมณ์ทั้งสี่ ๆ ก็มาสนทนาไปมาด้วยพระมหากษัตริย์</p> <p>(แลพระมหากษัตริย์ทำปราสาทด้วยมหาพราหมณ์ทั้งสี่ ๆ ก็มาสนทนาไปมาด้วยพระมหากษัตริย์)</p> <p>(นางกัญไตร, อยุธยาตอนปลาย: 48)</p>
	2.3 ผู้กระทำหลักกับผู้ร่วมเหตุการณ์ (Active comitative/ Human companion)	ด้วย	<p>แลข้าจ้อเอาแหวนแลหวีสำหรับผู้หญิงก่อนจึงเข้าไปด้วยมหาพราหมณ์แล</p> <p>(แลข้าจ้อเอาแหวนแลหวีสำหรับผู้หญิงก่อนจึงจะไปด้วยมหาพราหมณ์แล)</p> <p>(นางกัญไตร, อยุธยาตอนปลาย: 35)</p>
	2.4 การผสมกันหรือควบคู่กัน (Combination)	กับ	<p>ตะคอกว้าวเสก 3 คาบ เอาผ้าที่นุ่งไปนั้นใส่ลงไว้ด้วยกับยันต์แล้วให้กลั่นใจเสกด้วยเอง</p> <p>(ตะคอกว้าวเสก 3 คาบ เอาผ้าที่นุ่งไปนั้นใส่ลงไว้ด้วยกับยันต์แล้วให้กลั่นใจเสกด้วยเอง)</p> <p>(หลักไวยากรณ์ อ.อังกษิณ อ.เกษมสมุญ จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 150)</p>

ที่	หน้าที่		คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
3.	คำเชื่อม บอก เครื่องมือ 3.1 บอก เครื่องมือ	รูปธรรม	ด้วย	แลจากูแลมารอดตัว <u>ด้วย</u> เข็มสามแหลมแลตาย ห่อหนึ่งนั่นแล (เจ้ากุมารอดตัว <u>ด้วย</u> เข็มสามเล่มแลตายห่อหนึ่งนั่น แล) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 45)
		นามธรรม	ด้วย	ถ้าว่าเป็นลมฝนพายุดับหายแลเอามือกอดอกแล้ว ตวาด <u>ด้วย</u> เสียงเราศี้ตρυกมือคีนทำเราหมีไคเลย (ถ้าว่าเป็นลมฝนพายุดับหายแล้วเอามือกอดอก แล้วตวาด <u>ด้วย</u> เสียงเราศี้ตρυกมือคีนทำเรามิไคเลย) (อักขระเลขยันต์, 1990: 96)
	3.2 บอกวิธีการ	ด้วย	กระลาการ เป็นใจ <u>ด้วย</u> ตัดแปลงสำนวนเสียสอดข้อ เนื้อความลงให้แพ้ไปข้างข้างหนึ่งให้มิชยชนะ (กระลาการเป็นใจ <u>ด้วย</u> ตัดแปลงสำนวนเสียสอดข้อ เนื้อความลงให้แพ้ไปข้างข้างหนึ่งให้มิชยชนะ) (หลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 54)	
3.3 บอกการอ้างอิง (บอกสิ่ง กำหนด)		ด้วย	ถ้าแลต้อง <u>ด้วย</u> บทพระอายุการห้าม สำนวนเนื้อความ เป็นแพ้ แต่ข้างหนึ่งเป็นสัจไซ จิงพิภกษาให้ปรับ <u>ด้วย</u> พระอายุการ (ถ้าแลต้อง <u>ด้วย</u> บทพระอายุการ ห้ามสำนวนเนื้อความเป็นแพ้แต่ข้างหนึ่งเป็นสัจไซ จิงพิภกษาให้ปรับ <u>ด้วย</u> พระอายุการ) (หลักไชยฉบับจุลศักราช 1082, 2263: 31)	
		ตาม	ให้พิภกษาสำนวนไป <u>ตาม</u> เนื้อความโจทจำเลยหา แก้กัน (ให้พิภกษาสำนวนไป <u>ตาม</u> เนื้อความโจทจำเลย หาแก้กัน) (หลักไชยฉบับจุลศักราช 1082, 2263: 32)	

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
4.	คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ 4.1 สถานที่รูปธรรม	บน	พระญาขางกุ่มเอาหน่อไม้ไผ่เสมเรียงนันทน์กัมาตั้งไว้ <u>บน</u> นอกชาน (พระยาขางกุ่มเอาหน่อไม้ไผ่เสมเรียงนันทน์กัมาตั้งไว้ <u>บน</u> นอกชาน) (เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 5)
		เหนือ	ย่นนี้ท่านไทเขียนชื่อสัตว์ตรงตองสุ่ยยานั่ง <u>เหนือ</u> ลม เป่าลมมาเถิดสัตว์ว่าความแก่เราหมีได้เลย (ย่นนี้ท่านไทเขียนลงใบตองสุ่ยยานั่ง <u>เหนือ</u> ลมเป่า ไปเถิดสัตว์คู่ความเราแก่เราหมีได้เลย) (อักขระเลขยันต์, 1990: 95)
		ใต้	ย่นนี้เขียนลงกระดาษไฉ่ไฉ่ที่นอนคนทั้งหลายรักเราแล (ย่นนี้เขียนลงกระดาษไฉ่ไฉ่ที่นอนคนทั้งหลายรัก เราแล) (อักขระเลขยันต์, 1990: 88)
		ใน	จิงนางกให้ผ้าแลเข้ากินแลวกให้ไปอยู่ในศาลาประตู บ้านนันเท็ด (จิงนางกให้ผ้าแลเข้ากินแลวกให้ไป อยู่ในศาลาประตูบ้านนันเท็ด) (นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 44)
		ใกล้	ในข้อความรู้สิ้นแสง ดุจดังตราชู ปลุกเรือนไวย ใกล้ตรอก อ้ายอกขางงารีย บมีทำเนียม (ในข้อความรู้สิ้นเสร็จ ดุจดังตราชู ปลุกเรือนไวย <u>ใกล้</u> ตรอก อ้ายอกขางงารีย บมีธรรมเนียม) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุ ราษฎร์ธานี, 1990: 82)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ริม	<p>แลข้านี้ไปค้าแลเอาเมียไปด้วย แลหาพระเจ้าเอา เมียมาซัดเสีย<u>ริม</u>ทะเล (แลข้านี้ไปค้าแลเอาเมียไปด้วย แลหาพระเจ้าเอา เมียมาซัดเสีย<u>ริม</u>ทะเล) (นางกัณไทร, อยุธยาตอนปลาย: 44)</p>
		ข้าง	<p>ทาพล้มมาข้างอีสานเมืองพระเกดนั้นกัตั้งพลับภลา ไปยณับางแกวกัวางขางอันทรงชื่อนางพังตลับไปย ขางสทั้งนางขางนั้น (กรัธาพลมาข้างอีสานเมือง พระเกดนั้นกัตั้งพลับภลาไปยณับางแกวกั วางข้าง อันทรงชื่อนางพังตลับไปย<u>ข้าง</u>สทั้งนางขางนั้น) (เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 7)</p>
		ณ	<p>จึงกุมารกัปลงสบพระบิดามารดาเอาสบไปยไฉ <u>ณ</u> คูหาเทเมืองพัทลุง (จึงกุมารกัปลงสบพระบิดามารดาเอาสบไปยไฉ <u>ณ</u> คูหา<u>ที่</u>เมืองพัทลุง) (เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 6)</p>
		เท (ที่)	<p>จึงกุมารกัปลงสบพระบิดามารดาเอาสบไปยไฉ <u>ณ</u> คูหา<u>ที่</u>เมืองพัทลุง (จึงกุมารกัปลงสบพระบิดามารดาเอาสบไปยไฉ <u>ณ</u> คูหา<u>ที่</u>เมืองพัทลุง) (เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 6)</p>
		กับ	<p>ขางนั้นเอางวงปกชุมโทรมอยู่<u>กับ</u>เทนั้นแล (ขางนั้นเอางวงปกชุมโทรมอยู่<u>กับ</u>เทนั้นแล) (เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 8) หนุหมอบ<u>กับ</u>ดินอยู่ทิศพายัพ (หนุหมอบ<u>กับ</u>ดินอยู่ทิศพายัพ) (หลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990:141)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	4.2 สถานที่นามธรรม	ใน	เมื่อพิพากษาสองสถาน ทำผู้พิพากษา ๆ ว่าซึ่งโจด จำเลยรับกัน <u>ใน</u> สำนวนนั้น (เมื่อพิพากษาสองสถาน ท่านผู้พิพากษาพิพากษาว่าซึ่งโจทก์ จำเลยรับกัน <u>ใน</u> สำนวนนั้น) (หลักไวยากรณ์ฉบับจุลศักราช 1082, 2263: 23)
		นอก	ครั้นกระลาการเอาสำนวนซึ่งโจทก์จำเลยยอมมีค่าทวงติง เป็นแต่กระเบียดกระเสียนออกไป <u>นอก</u> สำนวน (ครั้นกระลาการเอาสำนวนซึ่งโจทก์จำเลยยอมมีค่าทวงติง เป็นแต่กระเบียดกระเสียนออกไป <u>นอก</u> สำนวน) (หลักไวยากรณ์ฉบับจุลศักราช 1082, 2263: 23)
5.	คำเชื่อมบอกแหล่งเดิม 5.1 สถานที่	แต่	อนึ่งวัดกันญาเจาแตงนั้ آرامพระศรีสรรเพชพระพุทลีหิงเมื่อทสเดจมา <u>แต่</u> เมืองล้งกาสิงหนนั้ มาปรดิถานณฑาที่ปากน้ำต้งนั้ (อนึ่งวัดเจ้าแตงตั้ง آرامพระศรีสรรเพชัญพระพุทลีหิงค้ เมื่อ ๖ เสตจมา <u>แต่</u> เมืองล้งกาสิงหนนั้ มาปรดิชฐานณฑาที่ปากน้ำต้งนั้) (เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 11)
	5.2 บุคคล	แต่	แลจิงมาเกิดลูกชื่อเจาอินถัด <u>แต่</u> เจาอินมาเกิดเจาเพชปรอญ่าถัด <u>แต่</u> เจาเพช เพชปรอญ่ามาเกิดนางบูตตรีศรีกัลญาเป็นสนมพระองถัดนั้มาเกิดนางอ่อน ทอง (แลจิงมาเกิดลูกชื่อเจาอินถัด <u>แต่</u> เจาอินมาเกิดเจาเพชปรอญ่าถัด <u>แต่</u> เจาเพชปรอญ่ามาเกิดนางบูตตรีศรีกัลญาเป็นสนมพระองถัดนั้มาเกิดนางอ่อนทอง) (เพลนางเลียด ขาว, 2091-2111: 17)
	5.3 เหตุการณ์	แต่	แลนางกนำฝั้วนั้ไปไหวทาวพรมทัตราชนั้ แลนางกบอกวาฝั้วขาพระเจา <u>นี้</u> มา <u>แต่</u> ไปค้ำ (แลนางกนำฝั้วนั้ไปไหวท้าวพรมทัตราชนั้ แลนางกบอกวาฝั้วขาพระเจา <u>นี้</u> มา <u>แต่</u> ไปค้ำ) (นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 46)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
6.	<p>คำเชื่อมบอกจุดหมาย</p> <p>6.1 จุดหมาย</p> <p>6.1.1 จุดหมายของการเคลื่อนที่</p>	จนถึง	<p>นายซาเอาจ๋อบพันคันทา รุ่งให้เป็นขึ่งเขามาจนถึงเนื่อนาซาฯ (นายซาเอาจ๋อบพันคันทารุ่งเป็นขึ่งเข้ามาจนถึงเนื่อนาซาฯ)</p> <p>(หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 72)</p>
		ยั้ง, ยั้ง (ยั้ง)	<p>นางแลเจ้าพระยาภิรมย์ภักดีมาตั้งสั้งบางแกว (นางแลเจ้าพระยาภิรมย์ภักดีมาตั้งสั้งบางแกว)</p> <p>(เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 12)</p> <p>ครั้นนากทั้งปวงมาชุกกันแลพระยูนากแลนากทั้งปวงก็ขึ้นมายังงุมโลกแห่งเมืองท้าวไกรวัตรมหาราช</p> <p>(ครั้นนากทั้งปวงมาชุกกันแล้ว พระยูนากแลนากทั้งปวงก็ขึ้นมายังงุมโลกแห่งเมืองท้าวไกรวัตรมหาราช)</p> <p>(นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 47)</p>
	6.1.2 จุดหมายของการกระทำ(ที่ไม่มีเคลื่อนที่) หรือจุดหมายของความรู้สึก	แต่	<p>อนี้แลให้ศรีษนาชาวส่วยขอรันต์ผู้เป็นตายายพ่อแม่ลูกหลานพระครูอินทเมาลีเป็นนายพระเพณีสไลให้บริบัตแต่พระศาสนาในอารามทั้งปวงอย่าให้ธรรมมารอันตราย</p> <p>(อนี้แลให้ศรีษนาชาวส่วยขอรันต์ผู้เป็นตายายพ่อแม่ลูกหลานพระครูอินทเมาลีเป็นนายพระเพณีสไลให้บริบัตแต่พระศาสนาในอารามทั้งปวงอย่าให้ธรรมมารอันตราย)</p> <p>(เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 22)</p>
		ถึง	<p>คาถานี้เดือนทางที่กลัว สวดมนต์ก็ได้ให้ล้าถุกถึงพระฤษีรัตนไตรแล</p> <p>(คาถานี้เดือนทางที่กลัว สวดมนต์ก็ได้ให้ล้าถุกถึงพระฤษีรัตนไตรแล)</p> <p>(อักขระเลขยันต์, 1990: 98)</p>
		แก่	<p>แลบาทแห่งเราใส่ขอฝากแก่ผู้เปนนายปตุควย (แลบาทแห่งเราใส่ขอฝากแก่ผู้เปนนายปตุควย)</p> <p>(นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 36)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ต่อ	<p>แลเมื่อนางผู้เป็นเมียพราหมณ์แลปรนินับดีแก่พราหมณ์นั้น แลจะมีนอกรใจมหาพราหมณ์นั้นสักสิ่งสักอันก็หาไม่ได้ แลตั้งคีตความ<u>เชื่อมต่อ</u>มหาพราหมณ์ผู้ฝัวนั้น</p> <p>(แลเมื่อนางผู้เป็นเมียพราหมณ์แลปรนินับดีแก่พราหมณ์นั้น แลจะมีนอกรใจมหาพราหมณ์นั้นสักสิ่งสักอันก็หาไม่ได้ แลตั้งคีตความ<u>เชื่อมต่อ</u>มหาพราหมณ์ผู้ฝัวนั้น)</p> <p>(นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 39)</p>
6.2 ผู้รับ 6.2.1 ผู้รับสิ่งของ		แก่	<p>อำมาตย์นั้นกให้เครื่องคนทรศ แลดอกไม้<u>แก่</u>ยายเถา ๆ กเอาไปให้<u>แก่</u>นางนั้น</p> <p>(อำมาตย์นั้นก็ให้เครื่องคนทรศแลดอกไม้<u>แก่</u>ยายเถา ๆ กเอาไปให้<u>แก่</u>นางนั้น)</p> <p>(นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 40)</p>
		แต่	<p>กรมกรลาโหมให้เบิกพระคลังแลให้ส่าสามลำ<u>แต่</u>พระครูอินทลีแลให้ปรทุกอิฐปูนรักทองใหม่<u>แต่</u>พระครูอินทเมาลีนั้นแลอย่าให้จำนวนเป็นอันชาแล</p> <p>(กรมกรลาโหมให้เบิกพระคลังแลให้ส่าสามลำ<u>แต่</u>พระครูอินทเมาลี แลให้ปรทุกอิฐปูนรักทองให้มา<u>แต่</u>พระครูอินทเมาลีนั้นแลอย่าให้จำนวนเป็นอันชาแล)</p> <p>(เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 26)</p>
6.2.2 ผู้รับประโยชน์		แก่	<p>ทิตซาปราโมคแลนักปราชจึงแต่งข้อแต่งกทงหากันไว้ เปนล็คความนามหลักไชย ไว้เพื่อใ้เป็นประโยชน์<u>แก่</u>กุลบุตรผู้มีปัญญาอันน้อยนักัน</p> <p>(ทิตซาปราโมคแลนักปราชจึงแต่งข้อแต่งกทงหากันไว้ เปนล็คความนามหลักไชยไว้เพื่อใ้เป็นประโยชน์<u>แก่</u>กุลบุตรผู้มีปัญญาอันน้อยนักัน)</p> <p>(หลักไชยฉบับจุลศักราช 1082, 2263: 21-22)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	6.2.3 ผู้รับข่าวสาร	แก่	<p>จึ่งนางบอกแก่เจ้าสภาวาข้านี้ไซ่เป็นพริยาแห่งทาน (จึ่งนางบอกแก่เจ้าสเพาว่าข้านี้ไซ่เป็นพริยาแห่ง ทาน) (นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 45)</p>
		แต่	<p>แลมีพระราชโองการตรัดเหนือเกล้าเหนือกัรหมอม แต่พระญาราปรุษาทิวราชผายเสนาบดีสี่สาลักษณ์ กรลาโหม (แลมีพระราชโองการตรัสเหนือเกล้าเหนือ กระหม่อมแต่พระยาราประชาราชผายเสนาบดีศรี สาลักษณ์กรมกรลาโหม (เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 26)</p>
		แต่ ²²	<p>แลอำมาตย์นั้นก่เล่นลงล่างจึ่งไปทูลแต่พระญาวาข้า พระเจ้าไปทำชู้ด้วยเมียมหาพราหมณ์นั้นได้แล้ว (แลอำมาตย์นั้นก่เล่นลงล่างจึ่งไปทูลแต่พระยาว่า ข้าพระเจ้าไปทำชู้ด้วยเมียมหาพราหมณ์นั้นได้แล้ว) (นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 42)</p> <p>นางกันไตรทูลแต่ท้าวสัตรีธรรมราชาว่าข้าพระเจ้า มาเปนบาทบริจารการราชพริยาแห่งเสด็จพระองค์ พระเจาอยู่หัว (นางกันไตรทูลแต่ท้าวสัตรีธรรมราชาว่าข้าพระเจ้า ไซ่ร้มาเป็นบาทบริจารการราชกรรยาแห่งเสด็จ พระองค์พระเจ้าอยู่หัว) (นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 46)</p>

²² คำเชื่อม *แต่* ที่ทำหน้าที่บอกจุดหมายที่เป็นผู้รับข่าวสาร ในเอกสารข้อมูลพบเพียง 2 คำ จากเรื่องนางกรไตรเท่านั้น ทั้งนี้อาจเกิดจากการข้อผิดพลาดในการคัดลอกหรือบันทึกวรรณกรรม หรืออาจเป็นรูปแปรของ *แก่* หรือ *แต่* ทั้งนี้ ต้องมีการศึกษาในเชิงลึกต่อไป

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
7.	คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลา 7.1 บอกจุดเวลา	ครั้น	<p>อนึ่งกุมารนั้นจึงพระองค์ขอแกลงเอาเป็นลูก<u>ครั้น</u> เต็บไสกีให้เสวยราชณเมืองหลวงแลกรงเทพ</p> <p>หาณครีศรีอยุธยา (อนึ่งกุมารนั้นจึงพระองค์ขอแกลงเอาเป็นลูก <u>ครั้น</u> เต็บไสกีให้เสวยราชณเมืองหลวงแลกรงเทพมหานครศรีอยุธยา) (เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 11-12)</p> <p>แลท่านนี้<u>ครั้น</u>ตายก็ไปนรกแล (แลท่านนี้<u>ครั้น</u>ตายก็ไปนรกแล) (นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 44)</p>
		ครั้นเมื่อ	<p>อนึ่ง<u>ครั้นเมื่อ</u>รุ่งเช้าจึงมีอสีเทพผู้เลี้ยงขางนางพังต์ลับจันจึงตามรอยขางนั้นไป (อนึ่ง<u>ครั้นเมื่อ</u>รุ่งเช้าจึงหมอศรีเทพผู้เลี้ยงขางนางพังต์ลับจันจึงตามรอยขางนั้นไป) (เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 8)</p>
		ครั้นแล	<p><u>ครั้นแล</u>ถึงยามตรวันเย็นชาววังก็ไปหามนางกันไตรนั้นเข้ามาเลา (<u>ครั้นแล</u>ถึงยามตรวันเย็นชาววังก็ไปหามนางกันไตรนั้นเข้ามาเลา) (นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 42)</p>
		แลครั้น	<p><u>แลครั้น</u>รุ่งเช้าพระผู้บิดานางก็ให้เอาคานหามมารับนางเขาไปในพระราชวัง (<u>แลครั้น</u>รุ่งเช้าพระผู้บิดานางก็ให้เอาคานหามมารับนางเขาไปในพระราชวัง) (นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 35)</p> <p><u>แลครั้น</u>ตรวันเย็นในเช้าวันรุ่งเช้าเอานางหามทองมารับเอานางกันไตรเขาไป (<u>แลครั้น</u>ตรวันเย็นในเช้าวันรุ่งเช้าเอานางหามทองมารับเอานางกันไตรเขาไป) (นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 36)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ขณะ	แลเป็นธรรมเนียมมารอันร้ายเสีย <u>ขณะ</u> ผู้ชาวสนเขามาเล ยึ่งนางเป้าใส (แลเป็นธรรมเนียมมารอันร้ายเสีย <u>ขณะ</u> ปะชาวสนเข้า มาเลียงนางเป้าไซร์) (เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 16-17)
		ณ	ครันสำเม้งดแลใส <u>ณ</u> ปีชวดตรีศกวันอาทิตย์เดือนหก แรมห้าค่ำ (ครันสำเม้งดแลไซร์ <u>ณ</u> ปีชวดตรีศกวันอาทิตย์ เดือน 6 แรม 5 ค่ำ) (เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 11)
		พอ	พอค้ำลงแลกรไทยชายคนหนึ่งนั้นกอนหลับไป (พอค้ำลงแลกรไทยชายคนหนึ่งนั้นกอนหลับไป) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 37)
		เมื่อ	ผู้ใดภาวนา <u>เมื่อ</u> ค้ำหน 1 <u>เมื่อ</u> ชาวหน 1 วาหมิได คาคอาหารเลย (ผู้ใดภาวนา <u>เมื่อ</u> เข้า 1 หน <u>เมื่อ</u> ค้ำ 1 หน ท่านมิขาด อาหารเลย) (อักขระเลขยันต์, 1990: 88)
7.2	ในช่วงเวลา	ใน	แลท้าวสัตว์ธรรมราชทิดก็ตรัสสั่งแก่อำมาตราช <u>ไทร</u> เอยนนไสยาเอานางอื่นมาเลย แลเอานางกัน ไทรยนี้มาเลาเทัญ (แลท้าวสัตว์ธรรมราชทิดก็ตรัสสั่งแก่อำมาตย์ว่า <u>ไทร</u> ตะวันเย็นนี้ไซร์ ออย่าเอานางอื่นมาเลย แลเอานาง กรรไทรนี้มาเลาเทิด) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 39)
		ในกลาง ²³	กรไทยชายกลงมาหาแม่ยั้ง <u>ในกลาง</u> กลางคีนนั้น (กรไทยชายก็กลงมาหาแม่หญิง <u>ในกลาง</u> กลางคีน นั้น) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 34)

²³ จากเอกสารข้อมูล คำเชื่อม *ในกลาง* พบเพียงคำเดียว ทั้งนี้อาจจะเกิดจากการคัดลอกหรือบันทึกข้อมูล

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	7.3 บอกเวลาภายหลัง	จึง	แลข้าจ้เอาแหวนแลหวีสมรับผู้หญิงกอน <u>จึง</u> ข้าจไป ด้วยมหาพราหมแล (แลข้าจะเอาแหวนแลหวีสำหรับผู้หญิงกอน <u>จึง</u> ข้า จะไปด้วยมหาพราหมณ์แล) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 35)
		แล้ว	หัวใจหะนุมาณคลุกฝุ่น ท่านให้ทำผงดินสอปฐุมังปน ฝุ่น <u>แล้ว</u> ใสมันหอยเสก 3 ที่ 7 ที่ ทาหน้าทาตัว (หัวใจหะนุมาณคลุกฝุ่น ท่านให้ทำผงดินสอปฐุมังปน ฝุ่น <u>แล้ว</u> ใสมันหอมเสก 3 ที่ 7 ที่ ทาหน้า ทาตัว) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุ ราษฎร์ธานี, 1990: 94)
	7.4 บอกเวลาเริ่มต้น	แต่	แลพอแมกมอบนางนั้นให้แก่มหาพราหมชาด <u>แต่</u> วันนั้น (แลพอแมกก็มอบนางนั้นให้แก่มหาพราหมณ์ชาด <u>แต่</u> วันนั้น) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 39)
		ตั้งแต่	แลเอาทองนั้นมาตีเป็นแผ่นปัดด้วยแก้วเขยีน เป็นตำหนานแลแผ่นทองก็ให้ชื่อวัดเขยีนบางแก้ว <u>ตั้งแต่นั้น</u> ตราบเทพรพุทธศักราชได้ 500 ปีอยู่ ณ บางแก้ว (แลเอาทองนั้นมาตีเป็นแผ่นประดับด้วยแก้ว เขยีน เป็นตำหนานแลแผ่นทองก็ให้ชื่อวัดเขยีนบางแก้ว <u>ตั้งแต่นั้น</u> ตราบเทพรพุทธศักราชได้ 500 ปี อยู่ ณ บางแก้ว) (เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 9-10)
	7.5 บอกเวลาสิ้นสุด	จน	ให้ภาวณะดวยคากานี้ ...ภาวณะ <u>จน</u> สิ้นเทียน ความเราณะแล (ให้ภาวณะดวยคากานี้...ภาวณะ <u>จน</u> สิ้นเทียน ความ เราณะแล) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 87)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ถึง	ครั้น <u>แลถึง</u> ยามตรวันเียนชาววังก็ไปหามนางกันไตรงันเขามาเลา (ครั้น <u>แลถึง</u> ยามตะวันเียนชาววังก็ไปหามนางกันไตรงันเข้ามาเลา) (นางกันไตรง, อยุธาตอนปลาย: 42)
		ตราบเท่า	ข้าพเจ้าที่คบุณมีเอาแหวนขึ้นถวายพระบรมธาตุเกิดไปชาติโคยารุ่ยากรู้จันรู้ทรพน <u>ตราบเท่า</u> เข้านิพพาน (ข้าพเจ้าที่คบุณมีเอาแหวนขึ้นถวายพระบรมธาตุเกิดไปชาติโคยารุ่ยากรู้จันรู้ทรพน <u>ตราบเท่า</u> เข้านิพพาน) (จารึกแผ่นทองลำดับจารึกที่ 44, 2290)
8.	คำเชื่อมบอกลักษณะ	ด้วย	ให้ภวานานะโมพุทชายะ <u>ด้วย</u> แล จะไปหาผู้หญิงรักเรานักหาที่สุดมิได้เลย ได้ <u>ด้วย</u> ง่ายแล (ให้ภวานานะโมพุทชายะ <u>ด้วย</u> แล จะไปหาผู้หญิงรักเรานักหาที่สุดมิได้ ได้ <u>ด้วย</u> ง่ายแล) (อักขระเลขยันต์, 1990: 95)
		โดย	ให้นายบ้านนายเมืองช่วยกล่าว ให้สมัครสมาผู้เจ็บนั้น <u>โดย</u> ด่วน (ให้นายบ้านนายเมืองช่วยกล่าว ให้สมัครสมาผู้เจ็บนั้น <u>โดย</u> ด่วน) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 72)
		อย่าง	เป็นอาวุธออกทำมรงค์สงครามได้เป็น <u>อย่าง</u> ดีแหวนนี้ชื่อตลับแก้วแล (เป็นอาวุธออกทำมรงค์สงครามได้เป็น <u>อย่าง</u> ดีแหวนนี้ชื่อตลับแก้วแล) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 148)
9.	คำเชื่อมบอกความคล้ายตาม	กับ	พระทำนูนตั้งเปนเข้ามูลไว้ ลูกติดแม่ไซรอย่าสั่งสอน <u>กับ</u> คนแสนอนนั้นเหมือนกัน (พระธรรมนูนตั้งเปนเข้ามูลไว้ลูกติดแม่ไซรอย่าสั่งสอน <u>กับ</u> คนแสนอนนั้นเหมือนกัน) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะ สมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990:67)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		แลกับ	<p>มีพระราชโองการโปรดแต่เทววัดแลกับเทชาว ตาถุยานันแล แลให้พระยาแลพระหลวงคงให้ตาม เดิม</p> <p>(มีพระราชโองการโปรดแต่ที่วัดแลกับที่ข้างตายน นันแล แลให้พระยาแลพระหลวงคงให้ตามเดิม)</p> <p>(เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 28-29)</p>
		ทั้ง	<p>กเทศสับปลับของนายสามมีอยู่นั้น ก็ขอให้มีรวาง ไปสัด ใ้ปรับทั้งโจททั้งจำเลย จะมีโทษประการใด (ข้อเท็จสับปลับของนายสามมีอยู่นั้นก็ขอให้มี ระวางใบเสร็จ ใ้ปรับทั้งโจททั้งจำเลย จะมีโทษ ประการใด)</p> <p>(หลักไชยฉบับจุลศักราช 1082, 2263: 29)</p> <p>ถาจะเสกน้ำมันให้เดือดทั้ง 15 ทั้งกินทั้งน้ดแลเส กว่านกิน</p> <p>(ถาจะเสกน้ำมันให้เดือดทั้ง 15 ทั้งกิน ทั้งน้ดแล เสกว่านกิน)</p> <p>(อักขระเลขยันต์, 1990: 88)</p>
		แล	<p>จึงพระองแลนางกัลญาแลจะขอลามาหาหัวพระองที่ แลพระยानางสนมทั้งหารอยพระองก็เิมาสง เถิงณครึ้นครึ้น</p> <p>(จึงพระองคแลนางกัลญาแลจะขอลามาหาหัว พระองค ๘ แลพระยานางสนมทั้งหารอยพระองคก็ เิมาสงถึงนคร)</p> <p>(เพลนางเลียดขาว, 2091-2111: 15)</p> <p>จึงพระยูกมอบพรมที่เปนโจรแลทองน้ให้แกพ รามณทั้งสามน้แล้ว พระยูกขับพรมทั้งสี่คนน้ จงออกจากเมืองแล (จึงพระยาก็มอบพราหมณที่ เปนโจรแลทองน้ให้แกพราหมณทั้งสามน้แล้ว พระยาก็ขับพราหมณทั้งสี่คนน้จงออกจากเมือง แล)</p> <p>(นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 35)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ก็ดี	<p>ขุนแผนชมตลาดเสกน้ำมันทากี้ดีเสกซี่ผิงซี่ปากก็ดี เสกมากี้ดีเสกน้ำล้างน้ำก็ดีเมตาสัตว์เมตาผู้ใหญ่เม ตาขุนนางทั้งสัตว์ดีจริง ๆ</p> <p>(ขุนแผนชมตลาดเสกน้ำมันทากี้ดีเสกซี่ผิงซี่ปาก ก็ดีเสกหมากี้ดี เสกน้ำล้างน้ำก็ดี ผู้ใหญ่เมตา สัตว์ขุนนางเมตตาดีจริง ๆ)</p> <p>(อักษรเลขยันต์, 1990: 86)</p>
10.	คำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบ	ดั่ง	<p>แลนากทั้งปวงกนิถุมิตแลมีแลตัวๆ อันใหญ่้นคือ ดั่งพระเมรุราชันมีเนตรอันแดงดั่งพระ(เพลิง) (แลนากทั้งปวงกนิถุมิตแลมีแลตัวๆ อันใหญ่้นคือ ดั่งพระเมรุราชันมีเนตรอันแดงดั่งพระเพลิง)</p> <p>(นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 48)</p>
		ประดุจดัง	<p>แลแม่หญิงนักรรภถ้วนสืบเดือนใส่จิงจประสูตลูกหญิง ผู้หนึ่ง แลรูปนักรรภประดุจดังทอง (แลแม่หญิงนักรรภถ้วนสืบเดือนใส่จิงจประสูต ลูกหญิงผู้หนึ่ง แลรูปนักรรภประดุจดังทอง)</p> <p>(นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 39)</p>
		ดุจ (ดุจ)	<p>จิงนายโรงกว่านางแต่ก่อนมาจได้เจรจาอุจนางนี้หา มิได้ (จิงนายโรงกว่านางแต่ก่อนมาจได้เจรจาอุจนางนี้ หามิได้)</p> <p>(นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 36)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ดุจดั่ง	<p>ถ้าแลหญิงผู้ใดแลได้พบชายคนนี้ใสม้หิมนัก แล <u>อุปมาดุจดั่ง</u>พระรามเทพกับเจ้าสีดา (ถ้าแลหญิงผู้ใดแลได้พบชายคนนี้ใสม้หิมนัก แล <u>อุปมาดุจดั่ง</u>พระรามกับเจ้าสีดา) (นางกัณไทร, อยุธยาตอนปลาย: 40)</p>
		ประดุจ	<p>ถ้าผู้ใดภพหลักความนามหลักไชยแลผู้นั้นปัจเกิด ปัญหาอันประเสริฐสว่าง<u>ประดุจ</u>โคมแก้ว (ถ้าผู้ใดภพหลักความนามหลักไชย และผู้นั้นก็จะ เกิดปัญหาอันประเสริฐสว่าง<u>ประดุจ</u>โคมแก้ว) (หลักไชย จ.ศ.1082, 2263: 22)</p>
		เหมือนดั่ง	<p>เหน่นทำเนียบโบราณให้สั่งสอนลูกหลานถ้าจะต้อยตะ การอย่าให้ล้มตน ขนเต่าเขากระต่าย ช้างรายเทียม มขน ให้<u>เหมือนดั่ง</u>ฝูงคนอันทำผิด (เห็นธรรมเนียบโบราณให้สั่งสอนลูกหลาน ถ้าจะไต่ สะพาน อย่าให้ล้มตน ขนเต่าขนกระต่ายช้างร้าย เทียมขน ให้<u>เหมือนดั่ง</u>ฝูงคนอันทำผิด) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 66)</p>
		เสมือนดั่ง	<p>ให้ล่ำกจ้งไคย <u>เสมือนดั่ง</u>หม่อรักสำไไซ่ ถ้าหมั้นรู้ หมั้นถาย ถึงจะตายนานไป (ให้ระลิกจ้งไคย<u>เสมือนดั่ง</u>หม่อรักสำไไซ่ถ้าหมั้นรู้หมั้น ถายถึงจะตายนานไป) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 66)</p>
		อุปมาเหมือน	<p>ข้างสี่ตีนยังรู้พลัด นักปราชยังรู้พลั้ง <u>อุปมา</u> <u>เหมือน</u>ปลุกผักไม่มีริ้ว ปลุกเรือนให้วัดทรว่น ทร้าง สวนให้แรงขับชี้ดิน (ข้างสี่ตีนยังรู้พลัด นักปราชยังรู้พลั้ง <u>อุปมา</u> <u>เหมือน</u>ปลุกผักไม่มีริ้ว ปลุกเรือนให้วัดทรว่น สร้าง สวนให้แรงขับชี้ดิน) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 67)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
11.	คำเชื่อมบอกความขัดแย้ง	แต่	<p>ถึงมีความจริงอยู่<u>แต่</u>เที่ยวกลับไปกลับมาอยู่แล้วเนื้อความนั้นเรีซเสร้างคางอยู่สุ่นไป แลราษฎรผู้เป็นคนความนั้นไคความยากแค้นแต่พีในของหลวงจลพลอยสุ่นเสียด้วย)</p> <p>(ถึงมีความจริงอยู่<u>แต่</u>เที่ยวกลับไปกลับมาอยู่แล้วเนื้อความนั้นเรีตร้างคางอยู่สุ่นไปแลราษฎรผู้เป็นคนความนั้นไคความยากแค้นแต่พีนัยของหลวงจนพลอยสุ่นเสียด้วย)</p> <p>(หลักไชยฉบับจุลศักราช 1082, 2263: 32)</p>
		แต่ว่า	<p>ตัวท่านนี้ไสมิไครปราณาเลยเพราะใจนั้นชั่ว <u>แต่</u>วาพอแม่นั้นชมชอบไหแล้วแลท่านไคไคเป็นสามมิแกตัวนี้</p> <p>(ตัวท่านนี้ไไซมิไครปรารณาเลยเพราะใจนั้นชั่ว <u>แต่</u>ว่าพอแม่นั้นชมชอบไหแล้วแลท่านไคไคเป็นสามมิแกตัวนี้)</p> <p>(นางกันไคไค, อุตฺยาตอนปลาย: 49)</p>
		ถึง	<p>ไคถ้าภูกจิงไคไค ไสมิไคดงหม่อริกสำไค ถ้าหมันรู้หมันไคไค ไคจะตายไคไคไป</p> <p>(ไคระลิกจิงไคไคไสมิไคดงหม่อริกสำไคถ้าหมันรู้หมันไคไคจะตายไคไคไป)</p> <p>(หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 66)</p>
		แแมน (แแมน)	<p>ถาผู้ญิงไคไค<u>แแมน</u>ตยากไคไคแต่เขมสามแหลมแลคายทอนึงมิยาคเลย</p> <p>(ถาผู้ญิงไคไค<u>แแมน</u>ตยากไคไคแต่เขมสามแหลมแลคายทอนึงมิยาคเลย)</p> <p>(นางกันไคไค, อุตฺยาตอนปลาย: 42)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
12.	คำเชื่อมบอกความให้เลือกเอา	หรือ	มาตราหนึ่งเขาทั้งสองวิวาทคดีกันและจับหอกดาบเครื่องสัตว์ราวูดแลมค้อนดินก้อนอวดกล้าหารไปอยู่ในตรอก แลตลาดถนัดแห่งใดๆ คอยทำร้ายแก่ทารุ มีบาทเจ็บประการให้ใหม่หรือทำร้ายทารุถึงตายให้หากคนร้ายตกไปตามกัน (มาตราหนึ่งเขาทั้งสองวิวาทคดีกันและจับหอกดาบเครื่องศาสตราวุธแลไม้ค้อน ดินก้อนดินอวดกล้าหาญไปอยู่ในตรอกแลตลาดถนนแห่งใดคอยทำร้ายแก่ท่าน ท่านมีบาดเจ็บประการให้ใหม่หรือทำร้ายท่านถึงตายให้หากคนร้ายตกไปตามกัน) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 82)
13.	คำเชื่อมบอกความยกเว้น	-	-
14.	คำเชื่อมบอกเหตุ 14.1บอกสาเหตุ	ด้วย	จึงพระองค์จึ่งสมด้วยนางกัมมิดแลตัวก็ลูกเปนไฟด้วยเดชะราชะกุมารอันอยู่ในนครนพรมณีน (จึงพระองค์จะสมด้วยนางกัมมิดแลตัวก็ลูกเป็นไฟ ด้วยเดชะราชะกุมารอันอยู่ในนครนพรมณีน) (เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 13-14)
		เพราะ	พระยานครนุใจแลคิดวากูผิดแล้วเหตุเพราะฟังความข้างเดียว (พระยานครนุใจแลคิดวากูผิดแล้วเหตุเพราะฟังความข้างเดียว) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 47)
		เพราะว่า	ดูกอรสูทั้งหลายเอยกูมานี้หาอันใดจึ่งให้แกสูมิได้เลยเพราะวากูเสียเรือ (ดูกอรสูทั้งหลายเอยกูมานี้จะหาอันใดจะให้แก่สูมิได้เลยเพราะวากูเสียเรือ) (นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 45)
14.2 บอกเงื่อนไข	ถ้า	ถ้าผู้ใดพบหลักความนามหลักไชย แลผู้นั้นบังเกิดปัญญาอันประเสริฐสว่างประดุจโคมแก้ว (ถ้าผู้ใดพบหลักความนามหลักไชย และผู้นั้นก็จะเกิดปัญญาอันประเสริฐสว่างประดุจโคมแก้ว) (หลักไชยฉบับจุลศักราช 1082, 2263: 22)	

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ถ้าแล	<p>คูออร์เจ้าเอย<u>ถ้าแล</u>ลูกในวัยครั้นเกิดมาเป็นผู้หญิง ใส่ซาจขอเอาเป็นภรรยาแห่งข้า (คูออร์เจ้าเอย<u>ถ้าแล</u>ลูกในครั้นเกิดมาเป็นผู้หญิงไซร์ ข้าจะขอเอาเป็นภรรยาแห่งข้า) (นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 39)</p>
		แลถ้า	<p>จึงนางเถานางแก่กว่านิยายนี้มีเข้าใจ <u>แลถ้า</u>เจ้า รูนีญาใส่ชื่อเชิญเล่าไปเทิด แลเราผู้เฒ่าผู้แก่จะฟัง (จึงนางเถานางแก่กว่านิยายนี้มีเข้าใจ<u>แลถ้า</u>เจ้ารู้ นิยายไซร์ชื่อเชิญเล่าไปเทิด แลเราผู้เฒ่าผู้แก่จะฟัง) (นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 36)</p>
		ถ้าแม้	<p><u>ถ้าแม้</u>จะทำไ้เปนนกยางให้เอาเข้าสารมาเส กด้วยอาโป 17 คาบ แล้วจึงเอาเข้าสารไปโปรย เปนนกยางแล (<u>ถ้าแม้</u>จะทำไ้เปนนกยางทำนให้เอาข้าวสารมาเสก ด้วยอาโป 17 คาบ แล้วเอาข้าวสารนั้นไปโปรยเป็น นกยางแล) (อักษรเลขยันต์, 1990: 91)</p>
		ครั้น	<p>แลนายเพชรรับว่าอิมามีทองลูกด้วยชายนั้น นาย เพชรแก้คำให้การนั้น <u>ครั้น</u>จะหมีรับว่าอิมามีทองด้วย ชาย จะแก้ว่าทำหมีได้นั้น นายเพชรกลัวกระลาการจ ช้กว่าหญิงด้วยกันมีทองด้วย หลา (และนายเพชรรับว่าอิมามีทองลูกด้วยชายนั้น นายเพชรแก้คำให้การนั้น <u>ครั้น</u>จะหมีรับว่าอิมามี ทองด้วยชาย จะแก้ว่าทำหมีได้นั้น นายเพชรกลัว กระลาการจะช้กว่าหญิงด้วยกันมีทองด้วยหรือ) (หลักไชยฉบับจุลศักราช 1082, 2263: 27)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	14.3 บอกวัตถุประสงค์	สำหรับ	<p>ยันได้เขียนสำหรับสู่ความ ยันนี้ท่านให้เขียนชื่อสัตว์ลงตองสุ่ยยา นั่งเหนือลมเป่าลงมาเถิดสัตว์รู้ว่าความแก่เราหมีได้เลย</p> <p>(ยันได้เขียนสำหรับสู่ความ ยันนี้ท่านให้เขียนลงใบตองสุ่ยยาชื่อสัตว์คู่ความเรา นั่งเหนือลมเป่าไปเทิดสัตว์คู่ความเราแก่เราหมีได้เลย)</p> <p>(อักขระเลขยันต์, 1990: 95)</p>
		เพื่อ	<p>แลฝ่ายพระยานครไสกขึ้นไปอยู่ในพระราชวัง แลวกขึ้นบนเพดานเพื่อจขบพระยาแลคนทั้งปวงนั้นให้ตาย</p> <p>(แลฝ่ายพระยานครไสกขึ้นไปอยู่ในพระราชวัง แลก็ขึ้นบนเพดานเพื่อจะขบพระยาแลคนทั้งปวงให้ตาย)</p> <p>(นางกัณไตร, อยุธยาตอนปลาย: 47)</p>
15.	คำเชื่อมบอกผล	จึง (จึง)	<p>แลเมื่อนั้นทำผิดแก้ทานสิ่งใดบ้างจึงทานชดเสีย</p> <p>(แลเมื่อนั้นทำผิดแก้ทานสิ่งใดบ้างจึงทานชดเสีย)</p> <p>(นางกัณไตร, อยุธยาตอนปลาย: 44)</p>
		จน	<p>แล้วเนื้อความนั้นเรีซระวางคางอยู่สุญไป แลราชภฏผู้เป็นความนั้นได้ความยากแค้นแต่พินัยกรรมของหลวงจนพลอยสุญเสียด้วย</p> <p>(แล้วเนื้อความนั้นเรีจร้างคางอยู่สุญไป แลราชภฏผู้เป็นความนั้นได้ความยากแค้นแต่พินัยกรรมของหลวงจนพลอยสุญเสียด้วย)</p> <p>(หลักไชย จ.ศ.1082, 2263: 32)</p>
16.	คำเชื่อมบอกเนื้อความ	ว่า	<p>แลพระบิดากูสอนไว้ว่าจกินอาหารใส่ให้พิตจธมา</p> <p>(แลพระบิดากูสอนไว้ว่าจะกินอาหารไซริให้พิจารณา)</p> <p>(นางกัณไตร, อยุธยาตอนปลาย: 38)</p> <p>นางทั้งหลายก็สรเสื่อว่านางนี้มาแต่สวรค์แล</p> <p>(นางทั้งหลายก็สรเสริญว่านางนี้มาแต่สวรค์แล)</p> <p>(นางกัณไตร, อยุธยาตอนปลาย: 38)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
17.	คำเชื่อมบอกการขยายความ	อัน	อนึ่งข้าง <u>อัน</u> อยู่ในป่าครันตายายเซ็นข้างสำคัญยอม มาเองทุกราวป่าพระหมีมีถาน (อนึ่งข้าง <u>อัน</u> อยู่ในป่าครันตายายเซ็นข้างสำคัญยอม มาเองทุกราวป่าพระหมีพาน) (เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 3) จึงสหาย <u>อัน</u> ซื่อนันกวาดูกอรสหายเอยตัว กุนีขอเปนขาสหายแล้ว (จึงสหาย <u>อัน</u> ซื่อนันกว่าดูก่อนสหายเอยตัวกุนีขอ เป็นขาสหายแล้ว) (นางกันไทร, อุตฺยตตอนปลาย: 38)
		ซึ่ง	สหาย <u>ซึ่ง</u> นั่งอยู่นั้นต้องลมกนอรกลับไปแล้ว (สหาย <u>ซึ่ง</u> นั่งอยู่นั้นต้องลมกนอรกลับไปแล้ว) (นางกันไทร, อุตฺยตตอนปลาย: 37)
18.	คำเชื่อมบอกการอ้างถึง	ที่	ยันนี้แปดพระองค์ ถ้าผู้ใดตองยาแฝด <u>ที่</u> สตรีเขาทำ ทารให้ตีฝังใส่ปูนกินห่วยแล (ยันนี้ 8 พระองค์ ถ้าผู้ใดตองยาแฝด <u>ที่</u> สตรีเขาทำ ทานให้ตีฝังใส่ปูนกินห่วยแล) (อักขระเลขยันต์, 1990: 90)
19.	คำเชื่อมบอกการแนะนำ	คือ	ขุนสาร <u>คือ</u> พ่อเรือน ผู้ดาษเสมียรคฤห์นักร นาย คุมคฤห์จอบ ทารจึงมอบไว้ห้วงาน (ขุนสาร <u>คือ</u> พ่อเรือน ผู้ดาษเสมียรคฤห์นักร นาย คุม <u>คือ</u> ตั้งจอบ ทานจึงมอบไว้ห้วงาน) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 65)
20.	คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง	-	-
21.	คำเชื่อมเน้นความ	ก็	จึงนาง <u>ก็</u> ว่าเมื่อทานพฤษามีได้ไสทานกฺจเอาสิ่งอัน โดยให้แก่กุนีเลา (จึงนาง <u>ก็</u> ว่าเมื่อทานพฤษามีได้ไสร้ทาน <u>ก็</u> จะเอาสิ่ง อันใดให้แก่กุนีเลา) (นางกันไทร, อุตฺยตตอนปลาย: 35)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
22	คำเชื่อมบอกผู้ทำ	โดย	<p>กระลาการหมีไคเปนกระลาการ เอาทหารมาถาม<u>โดย</u> พนักงานเอง ตั้งแต่ ต"อทำเทียมลูกขุน (กระลาการหมีไคเป็นกระลาการเอาท่านมาถาม<u>โดย</u> พนักงานเอง ตั้งแต่ต่อทำเทียมลูกขุน) (หนังสือหลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 70)</p>
		ด้วย	 <p>ยันต์ลงกระดาศเสก<u>ด้วย</u>ตัวเอง 3 ที ปิดไว้ที่ประตู กันอันตรายแลฯ (หลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 137)</p>

จากตารางแสดงหมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมสมัยรัชกาลที่ 1 – สมัยรัชกาลที่ 3 ข้างต้น จะเห็นได้ว่าสมัยรัชกาลที่ 1 = สมัยรัชกาลที่ 3 จำนวนหมวดหน้าที่ลดน้อยลงจากสมัยอยุธยา คือ พบหมวดหน้าที่คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้เพียง 19 หมวดหน้าที่ หมวดหน้าที่ที่ไม่พบ ได้แก่ หมวดหน้าที่บอกความยกเว้น หมวดหน้าที่บอกแสดงตัวอย่าง และหมวดหน้าที่บอกผู้ทำ

4.1.3 สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2394-พ.ศ.2453)

ตารางที่ 5 แสดงหมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5

สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2394-พ.ศ. 2453)					
ที่	หน้าที่		คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค	
1.	คำเชื่อมบอก เจ้าของ	1.1 กรรมสิทธิ์ใน สิ่งใดสิ่งหนึ่ง	1.1.1 กรรมสิทธิ์ ในสิ่งที่ เป็น รูปธรรม	ของ	ถ้าเจ้าของบังอาจดึงแทงฟันขางมาโคกระบือ <u>ของ</u> ท่าน ซึ่งเขากินเขาดนถึงภิกการด้วยประการใดๆท่านให้ โทษผู้นั้น (ถ้าเจ้าของบังอาจยิงแทงฟันขางม้าโคกระบือ <u>ของ</u> ท่าน ซึ่งเขากินข้าวตจนถึงพิการด้วยประการใด ๆ ท่านให้ โทษผู้นั้น) (กฎหมายลักษณะคดีความ, 2417: 9)
				แห่ง	ป่าหิมพานต์เป็นสถานที่ <u>อยู่แห่ง</u> สัตว์ทั้งหลายแล (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย ²⁴ , 2400: 84) อหนึ่งถาขม <u>แห่ง</u> เอ้าทรัพย์ <u>แห่ง</u> ท่านกดี ซึ่งเอ้าทรัพย์ <u>แห่ง</u> ท่านกดี ค้วนให้ใช้ทรัพย์นั้นเปนตรีคุณ (อนึ่งถ้าขม <u>แห่ง</u> เอ้าทรัพย์ <u>แห่ง</u> ท่านกดี ซึ่งเอ้าทรัพย์ <u>แห่ง</u> ท่านกดี ควรให้ใช้ทรัพย์นั้นเป็นตรีคุณ) (กฎหมายลักษณะคดีความ, 2417: 76)
			1.1.2 กรรมสิทธิ์ ในสิ่งที่ เป็น นามธรรม	ของ	ด้วยฤทธิ์อำนาจบารมี <u>ของ</u> พระองค์ก็มีบรรลิ่งก้อาสน์ รองรับอยู่เหนือเศียรท้าวฤขงค์ (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 80)

²⁴ วรณกรรม “ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย” ผู้ปริวรรตปริวรรตโดยไม่ได้แนบต้นฉบับจริงไว้ ผู้วิจัยจึงไม่ได้พิมพ์
เนื้อหาต้นฉบับจริงแล้ววงเล็บข้อความที่ปริวรรตไว้เหมือนวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ ในสมัยนี้

ที่	หน้าที่		คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
			แห่ง	<p>มาตราหนึ่ง วานผู้คนลูกหลานท่านไปย มิได้ใช้ผู้คนลูกหลานท่านให้ขึ้นต้นไม้ แลผู้คนลูกหลานท่านเกิดอุบัติเหตุตาย ท่านวาเปนกำแหงสัตว์ จะให้ผู้วานใช้ค่าคนลูกหลานท่านนั้นมิได้</p> <p>(มาตราหนึ่ง วานผู้คนลูกหลานท่านไป มิได้ใช้คนลูกหลานท่านให้ขึ้นต้นไม้ แลผู้คนลูกหลานท่านเกิดอุบัติเหตุตาย ท่านวาเป็นกรรมแห่งสัตว์จะให้ผู้วานใช้ค่าคนลูกหลานท่านนั้นมิได้)</p> <p>(กฎหมายลักษณะคดีความ, 2417: 64)</p>
1.2 ส่วนย่อย – ส่วนใหญ่ 1.2.1 ส่วน- ร่างกาย	1.2.1 ส่วน รูปธรรม ในร่างกาย	ของ	ของ	<p>รูปกายของเร้าทรรก็้อจเ็น่าเป็อย (รูปกายของเราท่านก็้อจเ็น่าเป็อย) (บุญกรรมในพุทธศาสนา, 2417: 58)</p>
	1.2.2 ส่วน นามธรรม ในร่างกาย	ของ	ของ	<p>ยาหลอกชนให้หลงเชื่อถือ ดั่งถาจะพันความตายของ ตนนี้แล (ตำรายาฉบับนายหิ้นโซติอัมมร, 2409: 32)</p>
		แห่ง	แห่ง	<p>เรื่องเท่านี้กล่าวมาเขียนลงตำราปีขาลต้นปีพัน 200 เศษ 28 ได้มีในรัชกาลนี้ 16 ศกมา ปีที่ 77 แห่งผู้ทำยา ผู้ใดปรารถนาจงทำกินเทอญ (ตำรายาฉบับนายหิ้นโซติอัมมร, 2409: 6)</p>
1.2.2 ส่วน/องค์ประกอบ ของพืชหรือสิ่งของ		แห่ง		<p>ครันถึงฤดูปีดอกไม้แคฝอย ประจำทวีปตกชุม หมู กุมภภัณฑ์เก็บเอาไปถวายท้าวจิราสูรทุกปีมิได้ขาดรส แห่งบุปชาติก็หอมมัน (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 86)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	ของ	<p>คู่อกรบุรุษ บุค<u>ของ</u>ทารต่ายจิงแล้วยาโศกเสารำไรโยไปยเหลือ</p> <p>(คูกรบุรุษ บุค<u>ของ</u>ท่านต่ายจิงแล้วยาโศกเสารำไรโยไปเลย)</p> <p>(บุญกรรมในพุทธศาสนา, 2417: 57)</p>
		แก่	<p>ทาร์เป็ครุเป็นอาจน<u>แก่</u>เราแต่ก่อน ทารสั่งสอนเโทษาก่อเจาทำบุญใหญ่บุนเโทษารตาง ๆ จิงมาสไคเส้วยสุกเราะท่านดั่งนี้และ</p> <p>(ท่านเป็นครุเป็นอาจน<u>แก่</u>เราแต่ก่อน ท่านสั่งสอนให้ข้าพเจ้าทำบุญให้บุญให้ท่านตาง ๆ จิงมาสุไคเส้วยสุกเราะท่านดั่งนี้แล)</p> <p>(บุญกรรมในพุทธศาสนา, 2417: 27)</p>
2.	<p>คำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วม</p> <p>2.1 ผู้กระทำเหตุการณ์ร่วมกัน (Co-operative)</p> <p>2.2 ผู้มีปฏิสัมพันธ์ในแง่คู่ตรงข้าม (Reciprocal)</p>	<p>กับ</p> <p>ด้วย</p> <p>กับ</p>	<p>ครุ<u>กับ</u>สิดิตตทินถวายเ่งเระส่เม"อกัน</p> <p>(ครุ<u>กับ</u>ศิษย์ดิดตทินถวายเพลงเระเสมอกัน)</p> <p>(บุญกรรมในพุทธศาสนา, 2417: 26)</p> <p>มานพ<u>ที่</u>รับเอาเข้าไปพร้อมกัน<u>ด้วย</u>นางเมียทั้งสามคนไปฉลองการกุศลพร้อม<u>ด้วย</u>พวกเพื่อนทั้งหลาย</p> <p>(ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 88)</p> <p>มานพ<u>นั้น</u>ก็สมสู่<u>อยู่</u>กับเมียทั้งสามคน</p> <p>(ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 88)</p> <p>ท้าวจิตราสูรอันก่อน<u>ม</u>ลรบกัน<u>กับ</u>ท้าวอินทรา<u>ด้วย</u>จะเอานางสุจิตรา</p> <p>(ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 89)</p>

ที่	หน้าที่		คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
			ด้วย	ถ้าผู้รับของฝากพบทรัพย์สินเอาหนีให้ ผู้ฝากรู้ให้ ผู้ฝากเรียกเอาของนั้นคืนไหนยรวางสม <u>ด้วย</u> ผู้ร้ายอญ (ถ้าผู้รับฝากพบทรัพย์สินเอาหนีให้ ผู้ฝากรู้ผู้ฝากเรียกเอาของนั้นคืนในระหว่างสม <u>ด้วย</u> ผู้ร้ายอยู่) (กฎหมายลักษณะคดีความ, 2417: 42-43)
	2.3 ผู้กระทำหลักกับผู้ร่วมเหตุการณ์ (Active comitative/ Human companion)		ด้วย	ถ้าแลทารกนั้นมิไปอยู่ <u>ด้วย</u> พ่อแม่เดิมจ่มักอยู่ <u>ด้วย</u> ผู้เลี้ยงนั้นก็ตามใจหมั้น ถ้าแลผู้ใดจำใจผู้เลี้ยงให้ไป <u>ด้วย</u> พ่อแม่เดิมเป็นบาปนักมิพันจตุรบายเลย (ถ้าแลทารกนั้นมิไปอยู่ <u>ด้วย</u> พ่อแม่เดิมจะสมครอยู่ <u>ด้วย</u> ผู้เลี้ยงนั้นก็ตามใจมัน ถ้าแลผู้ใดจำใจผู้เลี้ยงให้ไป <u>ด้วย</u> พ่อแม่เดิมเป็นบาปนักมิพันจตุรบายเลย) (กฎหมายลักษณะคดีความ, 2417: 73)
	2.4 การผสมกันหรือควบคู่กัน (Combination)		กับ	นิทานหนึ่งนั้นว่าสมภารฉนแห้วหมูเป็นยาเคี้ยวกินทุกวันฉนกับน้ำชา (ตำรายาฉบับนายหินโซติอัมมร, 2409: 12)
3.	คำเชื่อมบอกเครื่องมือ			
	3.1 บอกเครื่องมือ	3.1.1 เครื่องมือที่เป็นรูปธรรม	ด้วย	ถ้าผู้ใดวาดเขียน <u>ด้วย</u> ชาดและรงติดทองก็จะได้เป็นท้าวมหาพรหมแล (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 96) กูจะฆ่าผีเขิน <u>ด้วย</u> จักรพระนารายณ์ กูจะฆ่า กูจะฟัน กูจะรัน <u>ด้วย</u> บรรพตคีรี (โองการเชิญเทวดา ขับเชิญ, 2424: 179)

ที่	หน้าที่		คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		3.1.2 เครื่อง มือที่เป็น นาม ธรรม	ด้วย	<p>ครูภูประสิทธิ์ด้วยฤทธิ ประสิทธิ์อำนาจ อันตัวภูจะฆ่าผี เซ็น ด้วยจักรพระนารายณ์ (โองการเชิญเทวดา ขับเชิญ, 2424: 166)</p> <p>ฉันทาคตินันท์ มีดอกแก้วด้วยคำริศญา 1 โทษาคติ (ฉันทาคตินันท์ มีได้กล่าวด้วยคำริศญา 1 โทษาคติ) (บุญกรรมในพุทธศาสนา, 2417: 5)</p>
	3.2 บอกวิธีการ		โดย	<p>สัมมาวายซีโว ศรี ทำมาหากิรเลียงชีวิตแต่โดยสัตตโดยจึง มิได้ทำกินโดยโกหกมารยา (สัมมาวายซีโว คือ ทำมาหากินเลียงชีวิตแต่โดยสัตต โดยจริง มิได้ทำกินโดยโกหกมารยา) (บุญกรรมในพุทธศาสนา, 2417: 7)</p> <p>หากคนตายให้ไหมยทวิคุณโดยศักมือ ศักไม้ ศักดิ เหล็ก เพราะหมันเป็นผู้ร้าย (หากคนตายให้ไหมยทวิคุณโดยศักมือ สักไม้ สักเหล็ก เพราะหมันเป็นผู้ร้าย) (กฎหมายลักษณะคดีความ, 2417: 87)</p>
	3.3 บอกการอ้างอิง		ตาม	<p>พระองค์ก็หาคณาไว้ไม่ ว่าแต่ชื่อนามใหญ่ๆ พึงแจ้ง โดยนิยมตามกล่าวมาแต่หนหลังนั้นเถิดฯ (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 92)</p> <p>ทาร์ให้ปรับไหมให้แก่กันตามลักษณะคดี (ท่านให้ปรับไหมให้แก่กันตามลักษณะคดี) (กฎหมายลักษณะคดีความ, 2417: 56)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		โดย	<p>ถ้าผู้คนข้างม้าโคกระบือของท่านตายให้ไซของท่านแล้วให้ปรับไหม<u>โดย</u>พระราชกฤษฎีกา</p> <p>(ถ้าผู้คนข้างม้าโคกระบือของท่านตายให้ไซของท่านแล้วให้ปรับไหม<u>โดย</u>พระราชกฤษฎีกา)</p> <p>(กฎหมายลักษณะคดีความ, 2417: 32)</p>
4.	<p>คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่</p> <p>4.1 สถานที่รูปธรรม</p>	<p>บน</p> <p>เหนือ</p> <p>ใต้</p> <p>ใน</p>	<p>เมื่อจะขบหม้อค่าไว้บนเหนือ(เนื้อ)นางภควดีหญา คาจิงแตกยอดดอกสาขารายตามทีนั้น</p> <p>(โองการเชิญเทวดา ขับเชิญ, 2424: 208)</p> <p>สิลาเพชรนี้ตั้งอยู่บนหลังปลาทั้ง 7 ตัว</p> <p>(ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 79)</p> <p>พิมานนั้นสถิตอยู่เหนือหลังคชเอราวังนั้น</p> <p>(ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 89)</p> <p>ยังมีไฟอันหนึ่ง ซึ่งรองอยู่ใต้บาดาลนั้น</p> <p>(ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 79)</p> <p>พิมานนั้นสถิตอยู่เหนือหลังคชเอราวังนั้น สูงได้สามโยชน์อยู่ได้ร่มไม้รุกขชาติ</p> <p>(ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 89)</p> <p>พระยาราชปักษาอันอยู่ในป่าพระหิมพานต์กำลังครี</p> <p>พระยาหะลุหมานทะยานไปเฝ้าเมืองลังกา</p> <p>(โองการเชิญเทวดา ขับเชิญ, 2424: 111-112)</p> <p>น้ำพุลงในหม้อแลในกระออม</p> <p>(โองการเชิญเทวดา ขับเชิญ, 2424: 115)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		นอก	<p>ผีพรายตายโหงก่ามะจัดออกไปนอกฟ้าจักรวาล (โองการเชิญเทวดา ขับเชิญ, 2424: 106)</p> <p>ผู้ใดเข้าในอาหฺรรมเมื่อจะเอาะไปก็ปิดกวาดกหยากแล ไปไม่ให้หมดสิ้นเอาไปทิ้งเสีย<u>นอก</u>อาหฺรรมก็ได้อันสงส์ และมีบริหฺวานห้ำร้อยแล (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 95)</p>
		ข้าง	<p>เส้นผงและแตนต่อทำรัง<u>รอกข้าง</u>ประตุ เส้นแรงไปขับไป ขึ้นไป (โองการเชิญเทวดา ขับเชิญ, 2424: 185)</p>
		ณ	<p>ใกล้กับแหลมดินเมืองแม่หม้ายชื่อว่าเมืองสุวัณ สกุลจิน ไว้ผมทั้งหัวอยู่ที่ <u>ณ</u> เมืองนั้น (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 91)</p> <p>ตั้งบานเรือนอยู่ค้าขาย <u>ณ</u> กรุงเทพมหานครค่อน (ตั้งบ้านเรือนอยู่ค้าขาย <u>ณ</u> กรุงเทพมหานคร) (กฎหมายลักษณะคดีความ, 2417: 46)</p>
		ที่	<p>บุคคลผู้ใดมีใจศรัทธายินดีชักชวนญาติพี่น้องลูกหลาน ว่าเราจัดแจงข้าวของกับปีจิงหันเครื่องนั้นแล้ว ก็ไป นิมนต์พระสงฆ์ไปสวด<u>ที่</u>ป่าช้า (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 97)</p>
		กลาง	<p>พระธา<u>ชื่ออยู่กลาง</u>ป่า (โองการเชิญเทวดา ขับเชิญ, 2424: 194)</p> <p>ตั้งแต่อัปะมานสุภาขึ้นไปถึงอกนิษฐะกา 8 ชั้นนี้ <u>อยู่</u> <u>กลาง</u>นภาคานั้นแลฯ (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 87)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ป็นกลาง	<p>ยอตเขาวิวันตันั้นมีหินศิลาเพชรตั้งประกบอยู่ทั้งสี่ ยอตดุจเดียวกันเป็นที่รองรับน้ำอันตกลงมาแต่สระ อนโณดาตบนพระเมรุนั้น แต่สระนั้นสี่เหลี่ยมจัตุรัสอยู่ <u>ป็นกลาง</u>ยอตเขาพระเมรุ (ไตรภูมิฉบับบ้านกระป็น้อย, 2400: 82)</p>
		หน้า	<p>ด้วยกุศลไม้ทองกลางซึ่งมานพปลูกไว้หน้าศาลาใกล้บ่อ น้ำให้ทานนั้นผลกุศลไปพูนเกิดเป็นไม้รุกขชาติขึ้นด้วย กุศลนั้น (ไตรภูมิฉบับบ้านกระป็น้อย, 2400: 89) ฝ่ายข้างไตรโลกขึ้นไปมีแต่ชั้นพรหมโสฬสกับชั้นนคร นिरพานแลดวงแก้วดาราราย<u>หน้า</u>พิมานเทวดาทั้งหลาย (ไตรภูมิฉบับบ้านกระป็น้อย, 2400: 93)</p>
		ตาม	<p>มีเทวดาสถิตอยู่ มีพิมานอยู่<u>ตาม</u>ชั้นชะงอกชะงอน ว่า เวียงเชิงเขาตรีภูฏานั้นเป็นอันดับกันแล (ไตรภูมิฉบับบ้านกระป็น้อย, 2400: 80) ฤคูลมพัดประสานกันลมนั้นก็พัดผัดผัน เอน้ำในสระ มะโนดาตก็จ้องออก<u>ตาม</u>ปากนาคพันธำบัง<u>ตาม</u>ปากรูป โคบัง (ไตรภูมิฉบับบ้านกระป็น้อย, 2400: 92)</p>
		ในหว่าง	<p>อันเขาพระเมรุนี้ตั้งอยู่บนเขาตรีภูฏนแต่รากเขาพระ เมรุนี้ลงใน<u>หว่าง</u>เขาตรีภูฏนนั้นหนุนทรายอยู่แล้ว (ไตรภูมิฉบับบ้านกระป็น้อย, 2400: 79)</p>
		ระหว่าง	<p>ถัดแต่เขาไกรลาสเข้าไปมีพื้นดิน<u>ระหว่าง</u>แม่น้ำกับเขา ไกรลาสนั้น ท้าวจิตราสูอยู่เป็นใหญ่แก่อิสูรทั้งหลาย (ไตรภูมิฉบับบ้านกระป็น้อย, 2400: 84)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ไถ่	<p>ครั้งทำศาลาแล้วเอาไม้ทองเหลืองปักไว้หน้าศาลาดัน หนึ่งชุดบ่อไถ่ตันทองเหลืองหนึ่ง (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 88)</p> <p>อนึ่งถ้าผู้ใดทำนาไถ่บ้านไถ่ทางมิได้ลอมรั้ว ถ้าโค กินโพขณะเสียวหาโพหมีได้ (อนึ่งถ้าผู้ใดทำนาไถ่บ้านไถ่ทางมิได้ลอมรั้ว ถ้าโค กินโพขณะเสียวหาโพหมีได้) (กฎหมายลักษณะคดีความ, 2417: 4)</p>
		ริม	<p>ทำวภูเวรนุราชก็แต่งจัดอสูรอันมีฤทธิ์เที่ยวลาดกระแห นอยู่ริมเขตพิภพฝ่ายปากทั้งสี่ทิศดุจดียวกันแลฯ (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 85)</p> <p>ทีนี้จะว่าด้วยทัตปัญจะโสทิสตั้งแต่นั้นปฐพีริมแม่น้ำ สี่ทันดร ลงมาชั้นถัดรองใหญ่หน่อย จนถึงพิภพแคว้น มนุษย์ เข้ากันเป็น 15 ชั้น (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 87)</p>
		รอบ	<p>อัคคีมนิโชนั้นก็มีเปลวยอดขึ้นกินมหาสมุทรอยู่รอบ บริมณฑลสูงพินน้ำคณนามิได้ (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 92)</p> <p>กะทะอันใหญ่ตั้งบนกองอัคคีใหญ่ มีเปลวไฟออกรอบ ขอบกะทะนั้น (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 93)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ในกลาง	มาตราหนึ่งฝักของและทรัพย์สินแก่ท่าน <u>ใน</u> ยกลางตลาด และหายให้ไซยกิ่งหนึ่งและช่วยกันหา (มาตราหนึ่งฝักของและทรัพย์สินแก่ท่าน <u>ใน</u> กลางตลาด และหายให้ไซยกิ่งหนึ่งและช่วยกันหา) (กฎหมายลักษณะคดีความ, 2417: 42)
	4.2 สถานที่นามธรรม	ใน	พระตันหังกะโรนั้น มีเมียสี่คนและมีใจศรัทธา <u>ใน</u> กุศล (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 88)
5.	คำเชื่อมบอกแหล่งเดิม		
	5.1 สถานที่	แต่	อัญเชิญพระพุทฺธ เสด็จมา <u>แต่</u> ทักษิณ ท้าวเชราชสีห์ตัวพี กะมาเอาเครื่องกระยาบูชาจะสังเว (โองการเชิญเทวดา ขับเชิญ, 2424: 6)
		ตั้งแต่	พระอาทิตย์จักรถเวียนรอบเมรุมารักษาทวิป <u>นั้นตั้งแต่</u> ริมทวิปบุรพพิทศกับปากฝ่ายทิศอีสานมาถึงริมทวิป ชมพูทวิปเที่ยงข้ามชมพูทวิปไปถึงริมทวิปมะโคทานี่คำ (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 87)
		จาก	สี่เขาไกรลาสนั้นขาวประดุจดั่งเงินอันหล่นจาก <u>เข้า</u> ใหม่ (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 82)
	5.2 บุคคล/สัตว์	แต่	อยู่มานางนั้นกลับชาติ <u>แต่</u> นกายงไปเกิดในสกุลยักษ์ชื่อ ว่าท้าวจิตราสูร (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 89)
	5.3 เหตุการณ์	แต่	ครั้นพระเจ้าเสด็จกลับมา <u>แต่</u> วันที่บาดพระราหูก็ทูล ถามพระเจ้า (ครั้นพระเจ้าเสด็จกลับมา <u>แต่</u> ปีนชบาต พระราหูก็ทูล ถามพระเจ้า) (บุญกรรมในพุทธศาสนา, 2417: 71)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
6.	<p>คำเชื่อมบอกจุดหมาย</p> <p>6.1 จุดหมาย</p> <p>6.1.1 จุดหมายของการเคลื่อนที่</p>	ยัง	<p>อัญเชิญเจ้ากู ท เสด็จไปยังวิมานแห่งหนึ่ง (โองการเชิญเทวดา ขับเชิญ, 2424: 80)</p> <p>ฝนตกลงมายังพระธรณี (โองการเชิญเทวดา ขับเชิญ, 2424: 104)</p>
		ถึง, ถึง	<p>ถ้ามนุษย์คนใดทำบาป ก็ตราลงในหนังสือแล้วก็ พบบาปขึ้นไปถึงท้าวอินทรา (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 80)</p>
		ต่อ	<p>องค์พระยายมตรัสใช้ให้เที่ยวท่งทำบาปขึ้นขามมนุษย์ อันทำบุญและบาปต่อพระภูมิเจ้าที่บริวารกรุงพาลี (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 80)</p>
		แก่	<p>ข้างฝ่ายทิศอุดรตระโรหว่างเขาไกรลาสกับหว่างเขา วงกตนั้น ท้าวเวส สุวรรณอยู่เป็นใหญ่แก่อิสุรยักษ์ ทั้งหลายแลฯ (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 84)</p>
		ถึง	<p>นางนั้นกลับชาติแต่่นกยางไปเกิดในสกุลยักษ์ชื่อว่าท้าว จิตราสูร คลอดออกมาพอทราบก้าดัดพระอินทร์ก็ ล้าลึกถึงนางเลี้ยงจักขุเห็นว่านางนั้นไปเกิดในสกุลยักษ์ เป็นมนุษย์พันโทษแล้ว (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 89)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	6.2 ผู้รับ		
	6.2.1 ผู้รับสิ่งของ	แก่	นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาสแก่พระพุทธเจ้า (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 80) จึงเอาบาญชีในแผ่นทองถวายแก่ท้าวอินทรา (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 80)
	6.2.2 ผู้รับประโยชน์	แก่	อัญเชิญท้าวทศรราช ท้าววิรุฬหะนัคราช วิรุฒละปัก ราช ท้าวกุเวฬุราช ท้าวทังสี่องค์พระเจ้าได้ฝากศาสนา ให้ดับโรคาแก่มนุษย์ทั้งหลาย (โองการเชิญเทวดา ขับเชิญ, 2424: 142)
	6.2.3 ผู้รับข่าวสาร	แก่	บริถิวกรุงพาลี เอาบารช็ออกแจ้งแก่จตุโลกบาลทั้งสี่ (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 80)
7.	คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ ทางเวลา		
	7.1 บอกจุดเวลา	เมื่อ	ท้าวภุขงค์ก็สะดุ้งตื่นขึ้นมาเห็นสภาพของพระศาสดาอยู่ เหนือศีรษะจึงรู้ว่าพระเจ้าตรัสองค์หนึ่งแล้ว ยกมือขึ้น นมัสการว่าสาธุ แล้วท้าวภุขงค์ก็นอนหลับต่อไป เมื่อ พระเจ้าตรัสองค์ใดๆ ก็ตื่นขึ้นทีหนึ่ง (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 80)
		ครั้น	ถ้าผู้ใดไม่ประมาท ครั้นตายก็จ่ายนำไปยสวรรค์ แล (ถ้าผู้ใดไม่ประมาท ครั้นตายก็จะบายหน้าไปสวรรค์ นิพพานแล) (บุญกรรมในพุทธศาสนา, 2417: 46)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	7.2 บอกช่วงเวลา	ใน	<p>ข้าเขียนจบในวัน 1 เดือนสิบเอ็ดขึ้นสองค่ำปีมะเส็ง ตรีศก ตกในวสันต์ ศักราช</p> <p>(โองการเชิญเทวดา ขับเชิญ, 2424: 226)</p> <p>เขียนจบ ณ วัน 6 ๗ 8 ค่ำข้างแรมปีมะเส็ง นักษัตรนพศกตกอยู่ในฤดูเหมันต์</p> <p>(ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 97)</p>
	7.3 บอกเวลาลำดับก่อน-หลัง	แล้ว	<p>ท้าวภูงศ์ก็สะดุ้งตื่นขึ้นมาเห็นสภาพของพระศาสดาอยู่เหนือศีรษะจึงรู้ว่าพระเจ้าตรังองค์หนึ่งแล้ว ยกมือขึ้นนมัสการว่าสาธุ แล้วท้าวภูงศ์ก็นอนหลับต่อไป เมื่อพระเจ้าตรังองค์ใดๆ ก็ตื่นขึ้นทีหนึ่ง</p> <p>(ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 80)</p>
	7.4 บอกเวลาเริ่มต้น	แต่	<p>ว่ามาทั้งนี้แต่แม่น้ำใหญ่ๆ แม่น้ำน้อยอันไหลลงสู่มหาสมุทรในเขตมนุษย์นั้นก็มาคณนามิได้พระองค์ก็หาคณาไฉน ว่าแต่ชื่อนามใหญ่ๆ ฟังแจ้งโดยนิยมตามกล่าวมาแต่หนหลังนั้นเกิดฯ</p> <p>(ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 92)</p>
	7.5 บอกเวลาสิ้นสุด	ถึง, ถึง	<p>ภาษาหมีละภรรยาเสียไปอยู่ด้วยบิดามารดาที่ดี แลไปอยู่ด้วยภรรยาอื่น ถึง 3 เดือน ไสยจ้ว่าภรรยาเก่านั้นเป็นภรรยา มิได้เลย</p> <p>(ถ้าสามีละภรรยาเสียไปอยู่ด้วยบิดามารดาที่ดี แลไปอยู่ด้วยภรรยาอื่นถึง 3 เดือน ไสยจ้ว่าภรรยาเก่านั้นเป็นภรรยา มิได้เลย)</p> <p>(กฎหมายลักษณะคดีความ, 2417: 108)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		จนถึง	แล้วก็เอาตัวไปยัณร่กทั้งเป็น แล้วนางอ่อนว่อนขอ โศกคาเท่ไม่ฟัง ต่กอยู่ในยอสุพณะจนถึงทุกวันนี้และ (แล้วก็เอาตัวไปนรกทั้งเป็น แล้วนางอ่อนว่อนขอโทษ ข้าที่ไม่ฟัง ต่กอยู่ในยอสุพะจนถึงทุกวันนี้และ) (บุญกรรมในพุทธศาสนา, 2417: 24)
		จน	คนทั้งปวงสังสร่เสริญครุแล้วก็เอาไม้ค้อนก่อนดินโล่ทุบตี อสิตจนสิ้นชีวิต (คนทั้งปวงสรรเสริญครุแล้วก็เอาไม้ค้อนก่อนดินโล่ทุบ ตีศิษย์จนสิ้นชีวิต) (บุญกรรมในพุทธศาสนา, 2417: 27)
8.	คำเชื่อมบอกลักษณะ (อาการ)	โดย	สัมมาวายซีโว ครี ทำมาหากิรเลียงชีวิตแต่โดยสัตย์โดยจิง มิได้ทำกินโดยโกหกมารยา (สัมมาวายซีโว คือ ทำมาหากินเลียงชีวิตแต่โดยสัตย์ โดยจิง มิได้ทำกินโดยโกหกมารยา) (บุญกรรมในพุทธศาสนา, 2417: 7)
		ด้วย	ตัวข้าขอเชิญ ท่านท้าวดำเหนิน เชิญได้กรุณา อย่า เลิกลำพัก ทับลักขณาราทู เทวาเชิญมาด้วยดี (โองการเชิญเทวดาขับเชิญ, 2424: 67)
9.	คำเชื่อมบอกความคล้าย ตามหรือความต่อเนื่อง	กับ	ถ้าแลผู้ได้ชื่อกับผู้ให้ชื่อถึงแก่ภรณ์สภาพทั้งสองฝ่ายบุ ตรินองยาตีผู้ให้จกแล้วเอาชื่อเขาเรื่อนท่านว่ามีได้หลาย ๆ (ถ้าแลผู้ได้ชื่อกับผู้ให้ชื่อถึงแก่ภรณ์สภาพทั้ง สองฝ่ายบุตรน่องญาติผู้ให้จกแล้วเอาชื่อเขาเรื่อน ท่านว่ามีได้เลย) (กฎหมายลักษณะคดีความ, 2417: 27)
		ก็ดี	อะนี่ถ้าจะทำการสวดเรื่อนแล้วออกณรงสงครามก็ดี ทำการอันใด ๆ ก็ดีทุกสิ่งแล ให้บายหน้าสู่เทพดาแล (โองการเชิญเทวดา ขับเชิญ, 2424: 222)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
			<p>มาตราหนึ่งเอาทรัพย์สินไปยืมจำนำไว้แก่ท่านและสัญญาว่านับ 10 วันก็ดี เดือนหนึ่งก็ดี ปีหนึ่งก็ดีโดยเอาทรัพย์สินนั้นคืนเล่า ถ้าและพันกว่าสัญญาว่านับแล้วมิได้มาโดยเอาทรัพย์สินนั้นเป็นสิทธิแก่ผู้รับ</p> <p>(มาตราหนึ่งเอาทรัพย์สินไปยืมจำนำไว้แก่ท่านและสัญญาว่านับ 10 วันก็ดี เดือนหนึ่งก็ดี ปีหนึ่งก็ดีจะเอาเอาทรัพย์สินนั้นคืนเล่า ถ้าและพันกว่าสัญญาว่านับแล้วมิได้มาโดยเอาทรัพย์สินนั้นเป็นสิทธิแก่ผู้รับ)</p> <p>(กฎหมายลักษณะคดีความ, 2417: 39)</p>
		ทั้ง	<p>ถ้าตายทั้งแม่ทั้งลูกให้หมั้นตายตกไปตามกัน (ถ้าตายทั้งแม่ทั้งลูกให้หมั้นตายตกไปตามกัน)</p> <p>(กฎหมายลักษณะคดีความ, 2417: 100)</p>
		และ	<p>สมเด็จพระพุทธเจ้าเทศนาว่าดูกรสงฆ์ทั้งปวง อันว่าเรือนทั้งสองมีประตูแลเห็นตลอดกันทั้งข้างโน้นแลข้างนี้ (คัมภีร์มหาวิปาก: ฉบับร้อยแก้ว, ในวรรณกรรมคดีธรรมเล่ม 1: 437)</p> <p>เอกท้าวมหาพรหมาธิราช ท จึงจะให้แก่ผู้ตั้งแผ่นดินแลแผ่นดินฟ้ารอบจักรวาล</p> <p>(โองการเชิญเทวดา ขับเชิญ, 2424: 26)</p>
		และ	<p>ชาลและเถาะนักษัตริย์เอย ท เสด็จมารับเอาเครื่องกระยา บูชาสัตตะนมทำด้วยตะนะสับกุ่มกัม เอน้ำพระพรเกิดุสะราหุมีงสมร</p> <p>(โองการเชิญเทวดา ขับเชิญ, 2424: 25)</p> <p>องค์พระยายมตรัสใช้ให้เที่ยวท่องทำบุญชีขามมนุษย์ อันทำบุญและบาปต่อพระภูมิเจ้าที่</p> <p>(ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 80)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
10.	คำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบ	ประดุจดัง	สีเขาไกรลาสนั้นขาวประดุจดังเงินอันหล่อจากเข้าใหม่ (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 82)
		ดัง	ขอเชิญพระเกตุ ท่านท้าวทรงเดช ผู้มีฤทธา เช่นาคณิน ผาย เรียงรายรจนา ประดับนาคานาๆ ภายกองแสง แก้วแสงเพชร งามสรรพเสร็จดังแก้วแกมทอง (โองการเชิญเทวดา ขับเชิญ, 2424:23)
		ดุจ	ครั้นถอดเครื่องทรงออกพระองค์อินทราภิชาตดุจเทวาททั้งหลายนั้นแลฯ (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 89)
		เท่า	ท จิงจะตั้งแผ่นฟ้าเท่าบางกต จิงเกิดพรหมสูรและนางอักษะวัตดี เชิญท่านเสด็จมาบูชาขะสังเวย (โองการเชิญเทวดา ขับเชิญ, 2424:31) ท จิงจะมาปาฏิหาริย์ กะมาชูปแผ่นดินเท่าแผ่นหนัง (โองการเชิญเทวดา ขับเชิญ, 2424: 203)
		ประดุจ	ถ้าบุคคลใดมีจิตเลื่อมใสศรัทธาเจตนาในกองการกุศล เห็นบุคคลตายไม่มีญาติ และมีจิตคิดเนกรุณา ปลงศพ ยกผีทำดีประดุจพ่อแม่นี้แหละพระเจ้าเทศนาว่า ได้ผลานิสงส์สี่กัลป์แล (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 97)
		เสมือน	และว่ามีเทวดาเบิกเอาผ้าทิพย์ในประอบแก้วมากวาดภูเขานั้นปีละคาบและภูเขานั้นราบลงเสมือนแผ่นดินจึงเรียกกันว่ากัลป์หนึ่งแลฯ (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 94)
		เหมือนอย่าง	ทีนี้จะว่าด้วยรูปพระเมรุนั้นกลมเหมือนอย่างตะโพน (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 81)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
11.	คำเชื่อมบอกความขัดแย้ง	แต่	พระมหากษัตริย์ทั้งหกเมืองก็ไปขึ้นเมืองกรุงนคร กบิลพัสดุ์ทั้งสิ้นแต่เมืองแม่หม้ายนั้นก็ไปขึ้นแก่พระ พาย (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 90)
		แม้ว่า, แม้ว่า	นอกไปนั้นมีแม่น้ำสีทันดรล้อมรอบพระเมรุสี่เหลี่ยม จักรุส น้ำนั้นลึกสองหมื่นพันโยชน์หนึ่งกว้างกับลึก เท่ากัน น้ำนั้นใสสะอาดอ่อนนุก <u>แม้ว่า</u> ชนนกยูงตกไป มีอาจทานอยู่ได้ (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 81)
		แต่ว่า	บุคคลมีอายุน้อยกว่า"ว่าแต่ว่ามีปรีชา (บุคคลมีอายุน้อยกว่า <u>แต่ว่า</u> มีปัญญา) (บุญกรรมในพุทธศาสนา, 2417: 52)
		แม้, แม้	พินแต่นั้นอัคคีมิไนโซติลงไปนั้น มีแต่ณอากาศเปล่าหามี สิ่งใดอยู่ไม่ พระองค์พรรณนาไว้ <u>แม้</u> จะเอาเหล็กให้ ใหญ่เท่าเขาวินตกทิ้งลงไปในอากาศนั้นว่าเหล็กนั้น เป็นหมิมสิ้นเสียในอากาศ (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 92)
12.	คำเชื่อมบอกความให้เลือก เอา	หรือ	เพศสูง <u>หรือ</u> เพศม้าคาบลูกหมาขึ้นบนเรือน (โองการเชิญเทวดา ขับเชิญ, 2424: 212)
13	คำเชื่อมบอกความยกเว้น	-	
14.	คำเชื่อมบอกเหตุ 14.1 บอกสาเหตุ	ด้วย	ในเมื่อประณนางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาสแก่ พระพุทเจ้า พระพุทเจ้ารับพิศนาสำเร็จแล้วก็อิษ ฐานแล้วก็ลอยถาดทองไปยังท้าวภูษงค์นาคราช <u>ด้วย</u> ฤทธิ์อำนาจบารมีของพระองค์ก็มีบรรลัγκαสน์รองรับ อยู่เหนือเศียรท้าวภูษงค์ (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 80)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
			<p>อาจารย์หนึ่งใจทึ่งว่าอานิสงส์เหตุใดที่มากกว่าพ่อแม่ อาจารย์หนึ่งแก้วมีอานิสงค์มากด้วยมีใจศรัทธา แท้จริง อานิสงค์นั้นยิ่งกว่าพ่อแม่แลฯ (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 97)</p> <p>เพราะ, เกร"าะ และน้ำในพระมหาสมุทรเค็มขึ้นเหตุเพราะไฟกัลป์อัน กินพลุ่งเดือดเป็นเถ่าถ่านจึงน้ำให้เค็มยิ่งนักแลฯ (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 92)</p> <p>ยาดีถือนองน"อย เกร"าะริศอย"าแก่ท่าน ทร้น้อย เกร"าะกระหนี่ หมี่โตทำบุ๋นไหทหาร (ญาติพี่น้องน้อยเพราะริชยาแก่ท่าน ทร้น้อยเพราะ ตระหนี่มีได้ทำบุญให้ท่าน) (บุญกรรมในพุทธศาสนา, 2417: 16)</p>
14.2	คำเชื่อมบอกเงื่อนไข	ถ้า	<p>อะนี่ถ้าจะทำการสวดเวียนแล้วออกทรงสงครามก็ตี ทำการอันใดๆ ก็ดีทุกสิ่งแล ให้บายหน้าสู่เทพดาแล ท่านเอย (โองการเชิญเทพดา ขับเชิญ, 2424:222)</p> <p>ถ้ามนุษย์คนใดทำบุญโอบกบาลทั้งสี่ก็จกลงในแผ่นดินทอง ถ้ามนุษย์คนใดทำบาปก็ตกลงในนังสนัขขา (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 80)</p> <p>ถ้าแล, ถ้า และ ถ้าแลแส้งแกลงเกี่ยวเขาท่านให้ไหมยพอนละ 15000 (ถ้าแลแส้งแกลงเกี่ยวข้าวท่านให้ไหมยพอนละ 15000) (กฎหมายลักษณะคดีความ, 2417: 15)</p> <p>ถ้าแลผู้ได้ซื้อกับผู้ให้ซื้อถึงแก่มรณะภาพทั้งสองฝ่ายบุ ตร้นองยาตีผู้ให้จกล้าวเอาซื้อเขาเรือนท่านว่ามีได้หลาย ๆ (ถ้าแลผู้ได้ซื้อกับผู้ให้ซื้อถึงแก่มรณะภาพทั้งสอง ฝ่ายบุตรน้องญาติผู้ให้จะกล่าวเอาซื้อเขาเรือนท่านว่า มีได้เลย) (กฎหมายลักษณะคดีความ, 2417: 27)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ครั้น	<p>ครั้นสวมมงกุฎสร้อยสังหวนเข้าเมื่อใด แสงแก้ว เครื่องประดับก็ออกทับพระพักตร์ (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 89)</p> <p>มาตราหนึ่งผู้ใดซื้อที่ไร้วัวแลคาบกัน <u>ครั้น</u>เจ้าซื้อ เห็นคาบจริง แลให้ผูกผูกแกนयरว้างรอยแขวงทั้ง หลายไปว่ากล่าว (มาตราหนึ่งผู้ใดซื้อที่ไร้วัวแลคาบกัน <u>ครั้น</u>เจ้าซื้อเห็น คาบจริง แลให้ผูกผูกแกนयरว้างรอยแขวงทั้งหลาย ไปว่ากล่าว) (กฎหมายลักษณะคดีความ, 2417: 34)</p>
14.3	บอกวัตถุประสงค์	สำหรับ (สำหรับ)	<p>ที่หว่างเขาต่อเชิงกันนั้นมีพระฤๅษีตาไฟนิ้วเพชรอยู่ที่ ขนานน้ำอันไหลแต่แม่น้ำทั้งเจ็ดแถวเป็นปลายปาก ฝ่ายทิศอาคเนย์พระเมรุองค์ 1 มีบ่อน้ำกรตบ่อ 1 มีบ่อ น้ำสำหรับรด 1 บ่อนั้นเป็นที่สำหรับขับสัตว์และมนุษย์ ทั้งหลาย (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 88)</p> <p>ครั้นกลับชาติแก่กระปี่อันทุกจันทนุศลนั้นนำไปเกิด เป็นคชเอร่าวิน<u>สำหรับ</u>พระอินทร์ชั้นดาวดึงส์ (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 89)</p>
		เพื่อ	<p>ครั้งทำศาลาแล้วเอาไม้ทองกลางปักไว้หน้าศาลาดัน หนึ่งชุดบ่อใกล้ต้นทองกลางลูกหนึ่ง แลวิกี้แผ้วถาง หนทางที่กั้นดารให้ราบเรียบ หวังจะให้คนเดินไปมา อาศัยสบาย<u>เพื่อ</u>ว่าจะเอากุศล (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 88)</p>
15.	คำเชื่อมบอกผล	จึง, จึง	<p>เหตุด้วยพระอิศวรออกพระโอษฐ์ว่าหินนั้นดี <u>จึง</u>มีฤทธิ์ ตกต้องสิ่งใดก็สั่นเสียงเพียงหูกจะแตกตาย (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 92)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ถึง (ถึง)	ถ้าเจ้าของบังอาจยิงแทงฟันขาม้าโคกระบือของท่าน ซึ่งเขากินเขาตน <u>ถึง</u> ภิกการด้วยประการโดย ๆ ท่านให้ โทษผู้นั้น (ถ้าเจ้าของบังอาจยิงแทงฟันขาม้าโคกระบือของท่าน ซึ่งเขากินข้าวตน <u>ถึง</u> ภิกการด้วยประการใด ๆ ท่านให้ โทษผู้นั้น) (กฎหมายลักษณะคดีความ, 2417: 9)
		จน	ครั้นกลับชาติแก่กระบืออันทุกข์ <u>จน</u> กุศลนั้นนำไปเกิด เป็นคชเอราวัณ สหรับ (สำหรับ) พระอินทร์ ขึ้น ดาวดึงส์ด้วยกุศลไม้ทองหลางซึ่งมานพปลูกไว้ (ไตรภูมิฉบับบ้านกระเป๋น้อย, 2400: 89)
16.	คำเชื่อมบอกเนื้อความ	ว่า	สมเด็จพระพุทธเจ้าเทศนาว่า <u>ว่า</u> ดูกรสงฆ์ทั้งปวง อันว่า เรือนทั้งสองมีประตูแลเห็นตลอดกันทั้งข้างโน้นแลข้าง นี้ (คัมภีร์มหาวิบาก, ในวรรณกรรมคัตสรร เล่ม1: 437)
17.	คำเชื่อมบอกการขยาย ความ	ซึ่ง	ยังมีไฟอันหนึ่ง <u>ซึ่ง</u> รองอยู่ใต้บาดาลนั้นหนาแน่นสีบสสน โยชน์นามชื่อไฟนั้นเรียกว่าอัคคีมนิโชติ (ไตรภูมิฉบับบ้านกระเป๋น้อย, 2400: 79)
		อัน	ดูกรบุรุษท่านนี้ประมาทนัก ผลที่ท่านมีสันดาน <u>อัน</u> ลามกเป็นคนใจบาปนั้นซัดให้ ท่านอย่าโทษใครเลย (คัมภีร์มหาวิบาก, ในวรรณกรรมคัตสรรเล่ม1: 437)
18.	คำเชื่อมบอกการอ้างถึง	ที่	พากตะวันตกออกในชุมพู่ <u>ที่</u> เป็นเขตมนุษย์แลอมมนุษย์ ทั้งหลาย (ไตรภูมิฉบับบ้านกระเป๋น้อย, 2400: 91)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
19.	คำเชื่อมบอกการแนะนำ	คือ	อันว่ามนุษย์สันฐานนั้นคือบุคคลอันเกิดในทวีปชมพูทวีที่เป็นหน้าประดุจว่าผานไถทั้งสิ้นแลฯ (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 93)
		ได้แก่	กระทูที่เจาเทศน์ทิตทั้ง 6 ต่ไปยต์วันออกไดแกบิตามารดา มีคุณแกบุตร 5 ปรักาน บุตุปะการะแกบิตามานดา 5 ปรักาน ทิตไดไดแกอาจนามีคุณแกสิต 5 ปรักาน (พระพุทธเจ้าเทศนาทิตทั้ง 6 ต่ไปย ตะวันออกไดแกบิตามารดา มีคุณแกบุตร 5 ปรักการ บุตุรอุปะการะแกบิตามารดา 5 ปรักการ ทิตไดไดแกอาจารย์มีคุณแกศิษย์ 5 ปรักการ) (บุญกรรมในพุทธศาสนา, 2417: 19)
20.	คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง	-	
21.	คำเชื่อมเน้นความ	ก็, กะ	โอมพระอาทิตย์สถิตสถาน เสด็จจากวิมานข้างทิศอีสานกะมาเอาเครื่องกระยาบูชายะสังเวย (โองการเชิญเทวดา ชับเชิญ, 2424:15) ถ้าผู้ใดกินสุราฎีไปตคนรก็ชื่อว่าดาปะนรก (ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 81)
22.	คำเชื่อมบอกผู้ทำ	-	

จากตารางแสดงหมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมสมัยรัชกาลที่ 4 – สมัยรัชกาลที่ 5 ข้างต้น จะเห็นได้ว่าสมัยรัชกาลที่ 4 – สมัยรัชกาลที่ 5 พบหมวดหน้าที่คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ทั้งสิ้น 19 หมวดหน้าที่ เช่นเดียวกับสมัยรัชกาลที่ 1- สมัยรัชกาลที่ 3 กล่าวคือ หมวดหน้าที่ที่ไม่พบได้แก่ หมวดหน้าที่บอกความยกเว้น หมวดหน้าที่แสดงตัวอย่าง และหมวดหน้าที่บอกผู้ทำ 4.1.4 สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 (พ.ศ. 2453-พ.ศ. 2489)

4.1.4 สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 (พ.ศ. 2453-พ.ศ.2489)

ตารางที่ 6 แสดงหมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8

สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 (พ.ศ. 2453-พ.ศ. 2489)			
ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
1.	คำเชื่อมบอก เจ้าของ		
	1.1 กรรมสิทธิ์ ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง	1.1.1 กรรมสิทธิ์ ในสิ่งที่ เป็น รูปธรรม	ของ สถานที่ประทับของพระองค์ จะเป็นที่ไหนฉันก็ไม่รู้ (จักรินทร์, ร.6-8: 27) มาพบบ้านของตาก็รู้สึกสงสัยจะเข้ามาฝากตัวชั่วคราว (จักรินทร์, ร.6-8: 42)
		1.1.2 กรรมสิทธิ์ ในสิ่งที่ เป็น นามธรรม	ของ อีกขนานหนึ่งเป็นมนต์ของแขก ให้เอาน้ำมันมะพร้าว มาเสกด้วยคาถานี้ “โอมกุหรับกุหรี กุหรับมะตี อะกุอิ โตะ” (ตำรายาเกร็ด, 2481: 7) การทำงานของท่านเกี่ยวแก่สมองท่านประจำตัวและเรียน อะไรก็มักจะรู้เร็ว ท่านชอบค้นคว้าหาความจริงเกี่ยว แก่วิชาด้วย (คำพยากรณ์ดวงชะตา, 2488: 2)
		แห่ง ตามคำพระเจ้าบ้นฑูรไว้ ไหว้คุณพระพุทธรูป ธรรมมัง สังข์ พระเจ้าบ้นฑูร สามดวงแก้วทั้งมูลเป็นที่พึ่งแห่ง ข้าพเจ้า (โศภนเลขปริศนา ฉบับจังหวัดกระบี่ ร. 6-7 ใน วรรณกรรมทักษิณ, ร.6-7: 453)	

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	1.2 ส่วนย่อย - ส่วนใหญ่	1.2.1.1 ส่วน รูปธรรม ในร่างกาย	ของ ไอนั้นพูดไปตามสังขาร <u>ของ</u> คน (จักรินทร์, ร.6-8: 22) ศิระกะกับตัวของเจ้าพ่อจะวางไว้ใกล้ศพ <u>ของ</u> พอนั้น (จักรินทร์, ร.6-8: 62)
	1.2.1 ส่วน- ร่างกายมนุษย์	1.2.1.2 ส่วน นามธรรม ในร่างกาย	ของ อายุ <u>ของ</u> หม่อมฉันนี้ เวลานี้ก็ดูเหมือน 18 ปี (จักรินทร์, ร.6-8: 39)
		แห่ง	ความทุกข์แห่งพระแม่ข้าจะเวทนาเทียมใคร (โงทย์เลขปริศนา ฉบับจังหวัดกระบี่ ร. 6-7 ใน วรรณกรรมทักษิณ, ร.6-7: 453)
	1.2.2 ส่วน/องค์ประกอบของ พืชหรือสิ่งของ	ของ	ยาแก้ลงเลือดไม่หยุดเมื่อเวลาเกิดลูกหรือไม่เกิดก็ตี ให้ เอาใบพลู 1 กำมือตัดหัวตัดท้ายตำเอาน้ำหยัน <u>ของ</u> มัน ลายน้ำร้อนหยุดทันที (ตำรายา, ร.8: 8)
1.3 ความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล	ของ	ญาติ <u>ของ</u> ท่านจะมาพึ่งท่านหรือจะหรือจะมายอมให้ ท่านใช้ (คำพยากรณ์ดวงชะตา, 2488: 1) คนเก่า ๆ <u>ของ</u> ท่านก็จะมาเป็นบริวารท่านด้วย (คำพยากรณ์ดวงชะตา, 2488: 1)	
2.	คำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วม 2.1 ผู้กระทำเหตุการณ์ร่วมกัน (Co-operative)	กับ	พระนางเจ้าเหมรา <u>กับ</u> พระเจ้ากรุงไกรบดี เจ้าแห่งนคร อินทร์บุรี บัดนี้ได้เด็จพระนครแล้ว (จักรินทร์, ร.6-8: 64) ราชบุรุษหัวหน้าคนสำคัญ <u>กับ</u> ลูกน้องทุกคนไปตาม เสด็จ ไปรักษาความปลอดภัย ณ ที่ไกลกังวล (จักรินทร์, ร.6-8: 16)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ด้วย	นางเจ้าเสด็จออกจากพระราชตำหนักแล้วได้พูดไว้ว่า “ขอให้ท่านอยู่ในความสงบ ไม่ต้องตามฉันมา ฉันไป <u>ด้วย</u> พระราชสวามี” (จักรินทร์, ร.6-8: 20)
	2.2 ผู้มีปฏิสัมพันธ์ในแง่คู่ตรงข้าม (Reciprocal)	กับ	กษัตริย์ไกรบดี <u>กับ</u> อักษะรบกัน (จักรินทร์, ร.6-8: 74)
		ด้วย	ถ้าทุบตี <u>ด้วย</u> เพื่อน เป็นฉงง และอ้อฮาแตกแบ่ง น้ำมันปนเสน เสกน้ำล้างหน้าทุกวันราสีงมาฯ (คาถา, 2482: 3)
	2.3 ผู้กระทำหลักกับผู้ร่วมเหตุการณ์ (Active comitative/ Human companion)	กับ	หนังสือหลายเล่มก็ได้เล่าเรียนได้พักเพียรอยู่ <u>กับ</u> ท่าน ท่านให้การศึกษา (จักรินทร์, ร.6-8: 10) จักรนรินทร์: เวลานี้พี่จะไปทรมานคนอื่นไม่ได้ เชิญพี่ ไป ๆ <u>กับ</u> น้องมะ มุกดา: ออ..ไป (จักรินทร์, ร.6-8: 50)
		ด้วย	กษัตริย์นรินทรราช- อา...ท่านมหาอำมาตย์ ตามที่เรา ได้ <u>รู้</u> กันและได้ <u>ปรึกษา</u> กันนี้ ท่านทุกคนเชื่อไหมว่า พระ นางเหมราณีจะ <u>ไปด้วย</u> ชู้ (จักรินทร์, ร.6-8: 16)
	2.4 การผสมกันหรือควบคู่กัน (Combination)	กับ	ถ้าบิดมวน ท่านให้เอาลูกจันทน์ 1 เอาแต่ <u>เยื่อ</u> ในบด <u>กับ</u> น้ำตาลแว่น ทำกลอนกินหายแล ฯ (ตำรายาเกร็ด, 2481: 6)
		ด้วย	อีกขนานหนึ่ง เอราก <u>ชี้</u> กาแดง <u>ฝน</u> <u>ด้วย</u> น้ำข้าวกิน <u>อ้า</u> ปากออกแล ฯ (ตำรายาเกร็ด, 2481: 16)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค	
3.	<p>คำเชื่อมบอก เครื่องมือ</p> <p>3.1 บอกเครื่องมือ</p>	<p>3.1.1 เครื่อง มือที่ เป็น รูปธรรม</p>	<p>กับ</p> <p>เอาข้าวเหนียวตำมาหุงกับน้ำบ่อ พอระจับน้ำแล้ว น้ำกะทิใส่ลงสุกแล้วคดใส่ที่บดพริกไทยใส่ลง เคล้าเข้า กันแล้วกินเสียจนอิ่ม (ตำรายาเกร็ด, 2481: 36)</p>	
	<p>ด้วย</p> <p>ถ้าจะให้ความสุกเอาะระงับมาลงยั้งนี้และลงชื่อหมั้น ด้วยกระดาดหย่อนเข้าเศกคาลานี้ (คาลา, 2482: 2)</p> <p>สามีพระนางเหมรา มันจะฆ่าเราด้วยอาวุธนี้ (จักรินทร, ร.6-8: 75)</p>			
	<p>3.1.2 เครื่อง มือที่ เป็นนาม ธรรม</p>	<p>ด้วย</p> <p>ถ้าเด็กเป็นเดือน ท่านให้เอาด้ายดำ 40 เส้น มาเสก ด้วยคาลานี้ “โอมสเดือนคุดสเดือนล่ำสเดือนกั้งสเดือน ปลา สเดือนน้านมแลข้าวป้อนข้าวเย็นและข้าวร้อน โอมสะสายละลายออกไป” จบแล้วเขาด้าย 1 ที แล้ว เสกต่อไป (ตำรายาเกร็ด, 2481: 7)</p>		
	3.2 บอกวิธีการ			
	3.3 บอกการอ้างอิง	ตาม	<p>กิน 1 เม็ด ถ่าย 1 ครั้ง ให้กินตามกำลังธาตุหนักและ เบา ถ้าไม่ถ่ายละลายน้ำร้อนกินถ่ายแลฯ (ตำรายาเกร็ด, 2481 : 3)</p> <p>เดชะข้ากราบไหว้ ขอเรียนธรรมจ่งง่ายด้ายตามคำ พระเจ้าบัณฑิตพรไว้ (โงทย์เลขปริศนา ฉบับจังหวัดกระบี่ ร. 6-7 ใน วรรณกรรมทักษิณ, ร.6-7: 453)</p>	

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
4.	<p>คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่</p> <p>4.1 สถานที่รูปธรรม</p>	<p>บน</p>	<p>เอาข้าวหมากอีก 1 ลูก ต้าเป็นผงโรยลงบนข้าวหมากที่ทำไว้ก่อน แล้วเอาออกผึ่งแดดพออุ่นแล้วจึงรับประทาน (ตำรายาเกร็ด, 2481: 33)</p> <p>สรรพยาทั้งนี้ตำผงบดแล้วเอาใบกล้วยหอมมันลงไฟรองแผล 7 ชั้นเอาโปะลงบนใบกล้วย (ตำรายา, 2486: 13)</p>
		เหนือ	<p>คุณท่านทั้งสองไท ยกข้อใส่ไว้ในเหนือหัว (ไฉยเลขปริศนา ฉบับจังหวัดกระบี่ ร. 6-7 ในวรรณกรรมทักษิณ, ร.6-7: 453)</p>
		ใน	<p>เอาแก่นขี้เหล็กหนัก 5 ตำลึง เคี้ยวเอาแต่น้ำพอสสมควร เติมลงในแบ่งข้าวหมาก (ตำรายาเกร็ด, 2481: 32-33)</p> <p>โจดว่าราชฤๅษี 500 อยู่ในถ้ำ (ไฉยเลขปริศนา ฉบับจังหวัดกระบี่ ร. 6-7 ในวรรณกรรมทักษิณ, ร.6-7: 459)</p>
		นอก	<p>พระนางเจ้าได้แบกดาบเดินทางออกนอกนคร ตรงมาทิศทางที่พระสวามีไปกับผู้หญิง (จักรินทร์, ร.6-8: 36)</p>
		กับ	<p>ชื่อท่านสถิตติดแน่นอยู่กับแผ่นดิน (จักรินทร์, ร.6-8: 9)</p>
		ณ	<p>เมื่อจกลับมาที่เดิมให้ว่า อภาข้าพเจ้าไปสูสถาร ณเคหาฯ (คธา, 2482: 1)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ที่	<p>ท่านให้เอาใบนมเหมียวมา 3 ใบ ทำ 3 วันๆ ละใบ เมื่อจะทำ ให้ผู้เจ็บนั่งที่ชั้นบันไดชั้นล่าง เอาใบนมเหมียวตั้งเข้าที่ข้าง</p> <p>(ตำรายาเกร็ด, 2481: 6)</p> <p>เอายาเหล่านี้มาตำทาที่แก้มแก้มร่ามะขนาดตีนกแลฯ</p> <p>(ตำรายาเกร็ด, 2481: 30)</p>
		หน้า	<p>โฉมศรีตามทันถึงหน้าบัลลังก์</p> <p>(จักรินทร์, ร.6-8: 65)</p>
		ตาม	<p>ยาแก้ลมฟกตามข้อ</p> <p>(ตำรายาเกร็ด, 2481: 22)</p> <p>น้ำมันมะพร้าว 2 สวนใช้ทาแผลสดทาคันตามตัว</p> <p>(ตำรายา, ร.7: 17)</p>
		หว่าง (ระหว่าง)	<p>มือข้างทั้งสิบนิ้วสอดขึ้นหว่างคิ้วมิได้ เอ นะโมพุทธาเย</p> <p>ข้าขอนบขอบ พระศรีอารย</p> <p>โทยเลขปริศนา ฉบับจังหวัดกระบี่ ร. 6-7 ใน</p> <p>วรรณกรรมทักษิณ, ร.6-7: 452)</p>
		ใกล้	<p>ยักษ์แสงอาทิตย์ (รำพัน) : ลูกเอ๋ย...เมื่อสิ้นลมหายใจ</p> <p>ของพ่อแล้ว ศีรษะกับตัวของเจ้าพ่อจะวางไว้ใกล้ศพ</p> <p>ของพ่อนั้น</p> <p>(จักรินทร์, ร.6-8: 62)</p>
4.2	สถานที่นามธรรม	ภายใต้	<p>กษัตริย์นรินทราช: เพราะเธอรู้มันอยู่ภายใต้อำนาจของ</p> <p>ฉันนี้ ใครจะปิดบังฉันไม่ได้</p> <p>(จักรินทร์, ร.6-8: 67)</p>
		ใน	<p>พระนางเจ้าเสด็จออกจากพระราชตำหนักแล้วได้พูดไว้</p> <p>ว่า “ขอให้ท่านอยู่ในความสงบ ไม่ต้องตามฉันมา”</p> <p>(จักรินทร์, ร.6-8: 20)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
5.	คำเชื่อมบอกแหล่งเดิม	แต่	น้องเหอเจ้ามา <u>แต่</u> แห่งใด (จักรินทร์, ร.6-8: 49)
	5.1 สถานที่	จาก	กษัตริย์นรินทรราช: <u>เด็กนี้มาจาก</u> ไหน พุดจาข้า ๆ นี้หว่า (จักรินทร์, ร.6-8: 75) น้องจูด <u>จาก</u> ปากแคว้นแดนดุสิต (จักรินทร์, ร.6-8: 49)
	5.2 บุคคล/สัตว์	จาก	เราจะ <u>ได้</u> ศึกษานี้ <u>มา</u> จากครู (จักรินทร์, ร.6-8: 10) ขวัญเมือง: ครั้นพุดแล้วไปเสียพินนี้ ทำให้พวกเราขบ คิดกันอยู่เรื่องนี้ต้องเรียกร้องเอา <u>จาก</u> ตัวนี้แหละ (จักรินทร์, ร.6-8: 52)
5.3 เหตุการณ์	จาก	ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไปเลิก <u>จาก</u> วิพากษ์วิจารณ์กัณฑ์เรื่อง แม่ของฉันทิ (จักรินทร์, ร.6-8: 22)	
6.	คำเชื่อมบอกจุดหมาย		
	6.1 จุดหมาย 6.1.1 จุดหมายของการ เคลื่อนที่	ยัง	ชายที่ <u>ถึง</u> มายังธานี (จักรินทร์, ร.6-8: 34)
		จนถึง	โจดว่าราชสี (ราชสีห์) 500 อยู่ในถ้ำ ครั้นเมื่อจะเอา จากถ้ำ ตัวหนึ่งซิด(นั่งรถ)เอาไปรดหนึ่ง ถึงตัวสอง นั้นซีสองรถ มาขึ้นไปทุกทิศ <u>จนถึง</u> 500 ตัว ซิได้มาก <u>จน</u> <u>ถึง</u> 500 จะได้รดเท่าใด (ไฉยเลขปริศนา ฉบับเมืองพังงา, ร.6-7 : 459)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	6.1.2 จุดหมายของการกระทำ(ที่ไม่มีการเคลื่อนที่) หรือจุดหมายของความรู้สึก	ถึง	ต่อไปนี้พูดถึงเรื่องพระเสวยอายุประจำชีวิตจนตลอดปีอิติท่าน (คำพยากรณ์ดวงชะตา, 2488: 1)
		แก่	ถ้าจะปรารถนา <u>แก่</u> หญิงให้เอ้าน้ำมันทามือยุคมือหญิง (คาถา, 2482: 3) หนุ่ย: ตามหลังคนดีเป็นศรี <u>แก่</u> ตัวตามหลังคนชั่ว อัปราชัย (จักรินทร์, ร.6-8: 46)
		ต่อ	พระองค์ทรงเมตตากรุณา <u>ต่อ</u> ข้าพเจ้า (กั้น ทองหล่อ เรื่องจักรินทร์, ร.6-8: 60) หม่อมฉันทิษาฐาน <u>ต่อ</u> ศาลเจ้าเทวาลัย (จักรินทร์, ร.6-8: 40)
6.2 ผู้รับ	กับ	เคยพูดว่าให้เงินกับคนจนเหมือนกะอย่างคนที่อดอาหาร (จักรินทร์, ร.6-8: 78) ให้เงินกับคนรวยเหมือนกับต๋าน้ำพริกลงทะเบียน (จักรินทร์, ร.6-8: 79)	
6.2.1 ผู้รับสิ่งของ		แก่	โจดว่าเบีย 15000 จะแจก <u>แก่</u> สงฆ์ พระมหาเถน 5 ส่วน (ไจทย์เลขปริศนา ฉบับจังหวัดกระบี่, ร.6-7 : 458)
6.2.2 ผู้รับประโยชน์		-	-
6.2.2 ผู้รับข่าวสาร	กับ	พระนางเจ้าบอก <u>กับ</u> ทหารบอก <u>กับ</u> ใครทุกคนที่ได้เห็น พระนางเจ้าเสด็จออกจากพระราชตำหนักแล้วได้พูดไว้ ว่า “ขอให้ท่านอยู่ในความสงบ ไม่ต้องตามฉันมา ฉัน ไปด้วยพระราชสวามี” (จักรินทร์, ร.6-8: 20)	

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		แก่	อย่างอื่นางเหมรಾಯ่ามาพุดว่ามัน <u>แก่</u> ซ้าา เป็นผั่มันนี้ ฉันรู้ใจมันดี (จักรินทร์, ร.6-8: 15)
7.	คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทาง เวลา 7.1 บอกจุดเวลา	เมื่อ	ถ้าหมันใส่ <u>เมื่อ</u> เวลาจะนอนหรือตื่นเข้าให้เสมอ ฟันนั้น จะแน่นหนาเป็นปกติฯ (ตำรายาเกร็ด, 2481: 29)
		ครั้น	<u>ครั้น</u> หมดเวลาชวนกันกลับมาเมืองหลวง (จักรินทร์,ร.6-8: 15) <u>ครั้น</u> ได้เวลาส่วนตาก็จะไปไร่...หรือกแหละปล่อยให้ยาย อยู่กับเจ้าจอมขวัญ (จักรินทร์, ร.6-8: 43)
		ครั้นเมื่อ	ใจดำราชสี(ราชสีห์) 500 อยู่ในถ้ำ <u>ครั้นเมื่อ</u> จะเอา (ออก) จากถ้ำ ตัวหนึ่งซึรด(นั่งรถ)เอาะไปรดหนึ่ง (ไฉยเลขปริศนา ฉบับเมืองพังงา, ร.6-7: 459)
	7.2 บอกช่วงเวลา	ใน	<u>ใน</u> ระหว่างกินยาห้ามไม่ให้กินส้มต่าง ๆ (ตำรายา, ร.8: 11) ห้ามไม่ให้เลือดดีขึ้น <u>ในเวลา</u> เกิดให้อาห้วมหาหงษ์ ใบ หลม เพราะแดง ใบพ้อแห้งเอามาเผาไฟ (ตำรายา, ร.8: 11)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	7.3 บอกเวลาลำดับก่อน-หลัง	แล้วจึง	เอาสิ่งละเท่า ๆ กัน เคี้ยวให้คงแต่น้ำมัน <u>แล้วจึง</u> เอาซี่เสียดทั้ง 2 ใส่ลงใส่แผลสดหายแล (ตำรายาเกร็ด, 2481 : 8)
		แล้ว	ยาน้ำมันแผลสด ท่านให้เอาใบประดู่ 1 ใบเขาคัน 1 หัวกระทือ 1 ตำผงปั้นเอาแต่น้ำ <u>แล้ว</u> เอาน้ำมันงเหลื่อมใส่ลง (ตำรายาเกร็ด, 2481: 8) โจดว่ามากซื้อมา 800 ลูกต่อบาศ 1 <u>แล้ว</u> เอาไปขายจะเอากำไทรยใบละ 2 เบี้ย โงทย์เลขปริศนา ฉบับจังหวัดกระบี่ ร. 6-7 ในวรรณกรรมทักษิณ, ร.6-7: 467)
	7.4 บอกเวลาเริ่มต้น	ตั้งแต่	อายุ 50 ปี <u>ตั้งแต่</u> เดือน 4 พ.ศ. 2487 ถึงเดือน 4 พ.ศ. 2488 (คำพยากรณ์ดวงชะตา, 2488: 1) เรื่องฟองสมุทรมันเป็นอันว่าจบลงแล้ว <u>ตั้งแต่</u> เมื่อคืน (จักรินทร์, ร.6-8: 13)
		แต่	ลูกขึ้น <u>แต่</u> เข้ามีดเอายานี้สูมกระหม่อมและให้ทั่วศีรษะก็ได้ ทำบ่อย ๆ สักสี่ห้าเข้าก็หาย ๆ (ตำรายาเกร็ด, 2481: 32)
	7.5 บอกเวลาสิ้นสุด	ถึง	อายุ 50 ปี <u>ตั้งแต่</u> เดือน 4 พ.ศ. 2487 <u>ถึง</u> เดือน 4 พ.ศ. 2488 (คำพยากรณ์ดวงชะตา, 2488: 1)
		จน	ยาเลือดไม่เดินถึง 3 ปี ท่านให้เอาใบไม้ไผ่ปามาต้ม 3 เอา 1 เอาพริก 7 เม็ด ชิง 7 แฉ่น กะเทียม 7 กลีบ ... ตำผงใส่น้ำยาที่เคี้ยวไว้กิน <u>จน</u> ระดูมาแลฯ (ตำรายาเกร็ด, 2481 : 27)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		กระทั่ง	พ่อประกาศกู่ดินแดนแผ่นดินไทยเป็นฉัตรชัยสูงสุดครั้ง อยุธยา <u>กระทั่ง</u> กรุงธนมหาบุรินทร์ (จักรินทร์, ร.6-8: 8)
		จนถึง	เมื่อประเทศชาติของไทยเราได้เพิ่มไพศาลแล้วสุขุทัย วัฒน์แห่งโบราณ <u>จนถึง</u> สิงคารกรุงศรี (จักรินทร์, ร.6-8: 7)
8.	คำเชื่อมบอกลักษณะ (อาการ)	โดย	พระนางทรงพระโอษฐ์โปรดสั่งว่าพระสวามีชวนไป เพียงหาความสำราญ <u>โดย</u> สองต่อสองอย่างนั้นหรือ (จักรินทร์, ร.6-8: 18)
		อย่าง	คำสุภาพด้อมเป็นเครื่องกล่อมใจอย่างดี สำหรับผู้ใคร่ ความดีแล้วด้อมไม่ทอดทิ้งสุภาพิตฯ (สุภาพิตในตำรายาเกร็ด, 2481: 33) ถ้าไม่แนแกใจอย่างแท้จริง ท่านอย่าเพิ่งปฏิญาณก่อน เพราะท่านอาจทำคำปฏิญาณของท่านเองให้ล้มละลาย ได้ (สุภาพิตในตำรายาเกร็ด, 2481: 34)
		ด้วย	ถ้าจักใครรู้เสดตั้งลงพลันทันทีบวกเข้า <u>ด้วย</u> ดีเป็นแปด สุริการ (ไฉยเลขปริศนา ฉบับจังหวัดกระบี่ ร. 6-7 ใน วรรณกรรมทักษิณ, ร.6-7: 454)
9.	คำเชื่อมบอกความคล้ายตาม หรือความต่อเนื่อง	กับ	เมื่อยาย <u>กับ</u> ตาขราลง (จักรินทร์, ร.6-8: 41) วันนั้นตาลานี้ <u>กับ</u> ยายมาลีกะพอดีเห็นสาวสวยหนักแล้ว แม่เข้ามาทักรูปร่างอย่างหงส์...สาวเอ๋ย... (จักรินทร์, ร.6-8: 41)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ก็ดี	ทำให้ละเอียดห่อผ้าขาวใส่กระเบื้องอุ่นให้ร้อน กระจก ลมจุกเสียดก็ดี ลมปะอกก็ดีหายแลฯ (ตำรายาเกร็ด, 2481: 4)
		ทั้ง	อีกขนานหนึ่ง เอาใบส้มป่อย 1 ดอกพิกุล 1 เกลือ 1 ต้มแล้วตากน้ำค้างไว้ ทั้งกินทั้งนัตถุ๊กัดเสลดตีนกแลฯ (ตำรายาเกร็ด, 2481: 26) หยา(ยา) เขียวในกองเลือดกินได้ทั้งผู้ยั้งช่าย (ตำรายา, ร.7: 4)
		แล	โจดว่าเงินซั้ง 1 แลจะคุณให้เป็นเพื่องที่เดียว ถ้าจะใครรู้ให้ตั้งเงินซั้ง 1 ลงแล 12 คุณออกเป็นเพื่องที่เดียวแล ฯ (โจทย์เลขปริศนา ฉบับจังหวัดกระบี่ ร. 6-7 ในวรรณกรรมทักษิณ, ร.6-7: 458)
		และ	ถ้าตมูกเลือด <u>และ</u> ซั้งละลายน้ำมะนาวกิน (ตำรายาเกร็ด, 2481: 12) ถ้าลูกตายในท้อง <u>และ</u> รกมือออกท่านให้เอาน้ำเต้า 1 คราบงู 1 ลูกผักกาด 1 บดผงทาท้องออกแล ฯ (ตำรายาเกร็ด, 2481: 26)
10	คำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบ	กับ	ลือ: ลูกสาวข้าพเจ้านี้ <u>และ</u> นี้เขาชื่อว่าเพ็ญแข ราชินีโสภิต : อ้อ รุ่งราวคราวเดียวกับดวงแขนะลูกนะ (จักรินทร์, ร.6-8: 58) เจ้าเกิดมาเป็นชายหน้าก็คล้ายคล้ายกับพ่อ (จักรินทร์, ร.6-8: 23)
		เท่า	ยาแก้ไอ เอาชิงแห้ง 1 พริก 1 แม่ขมิ้น 1 ดีปลี 1 ใบสะเดา 1 ตำผงละลายน้ำผึ้งรวงกิน <u>เท่า</u> เม็ดพริกไทย หายแลฯ (ตำรายาเกร็ด, 2481 : 12)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		เสมือน	ท่านเมตตาปราณีนับว่ามีบุญคุณตั้งเสมือนพ่อหรือพี่ (จักรินทร์, ร.6-8: 17)
		เทียม	ญาติเหอส่วนสูงขึ้นเทียมท้องฟ้า (จักรินทร์, ร.6-8: 36)
		เหมือนอย่าง	ฤทธิ์ของตัณหาเหมือนอย่างไฟบรรลัยกัลป์ความโกรธา ในหน่วยตามัดมิดแม่นะ (จักรินทร์, ร.6-8: 35) หม่อมฉันก็ลืมนตัวไปอีก ตอนนั้นเหมือนอย่างคน วิกลจริต (จักรินทร์, ร.6-8: 68)
		ดุจดั่ง	พระองค์มีพระมเหสีชื่อว่าเหมราแล้วก็มีพระโอรส พระองค์ทรงรักห้วงดุจดั่งชีวิตจิตใจ (จักรินทร์, ร.6-8: 16)
		อย่าง	ขอให้ข้าไสกระจ่างมารุ่งสว่างอย่างแสงแก้ว ขอให้เรียน ธรรมรู้ ลูกปฐุโปร่งแล้ว อย่าให้มืดเขลาเบาปัญญา โทยเลขปริศนา ฉบับจังหวัดกระบี่ ร. 6-7 ใน วรรณกรรมทักษิณ, ร.6-7: 453)
		เหมือนกับ	ให้เงินกับคนรวยเหมือนกับค่าน้ำพริกกลางทะเล (จักรินทร์, ร.6-8: 79)
11	คำเชื่อมบอกความขัดแย้ง	แต่	การเป็นนักแสดงทำให้เฟลิดเฟลีนจริง <u>แต่</u> ก็เป็นเหตุจะทำให้ ให้เดือดร้อนเมื่อภายหลังฯ (สุภาชิตในตำรายาเกร็ด, 2481: 33) ปีนี้ก็เป็นปีที่ไม่สู้จะปลอดโปร่งนัก <u>แต่</u> ยังมีความสำเร็จ ในความตั้งใจอยู่เหมือนกัน (คำพยากรณ์ดวงชะตา, 2488: 1)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
12	คำเชื่อมบอกความให้เลือกเอา	หรือ	ถ้าหมั่นใส่เมื่อเวลาจะนอน <u>หรือ</u> ตื่นเช้าให้เสมอ ฟันนั้นจะแน่นหนาเป็นปกติ (ตำรายาเกร็ด, 2481: 29) สรรพยาทั้งนี้ตำผง <u>หรือ</u> ต้มกินแก้เลือดลมจับหัวใจ (ตำรายา, 2486: 5)
		ถ	อายุ 69 ปี พระจันทร์เข้าเสวยอายุ อายุ 69 ปี ถ 93 ปี สองหนนี้เป็นอย่างหนัก (คำพยากรณ์ดวงชะตา, 2488: 2)
13	คำเชื่อมบอกความยกเว้น	นอกจาก	เราอย่าคิดมันเลยในเรื่องอย่างนี้ถือว่ามันเป็นเรื่องธรรมดาของบุคคล...ที่ ไอ้ชนิดที่ทะยานอยากได้ไม่หยุดหย่อน เออ...ต้องการจะหาต้องการจะเอาไม่มีคำว่าพอ <u>นอกจาก</u> สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (จักรินทร์, ร.6-8: 24)
14	คำเชื่อมบอกเหตุ 14.1 บอกสาเหตุ	ด้วย	ถ้าออกลูกแล้วเป็นเหตุ <u>ด้วย</u> สิ่งต่างๆ ท่านให้อาหญา ไทรกำมือ 1 ตัดหัวตัดท้ายแล้วตำเอาน้ำ 1 จอก เอาพริก 7 เม็ด ขิง 7 แฉ่น กะเทียม 7 กลีบ บดใส่ให้กินหายแลฯ (ตำรายาเกร็ด, 2481: 24) กษัตริย์ไกรบตี: เราก้พลันทั้งมา <u>ด้วย</u> หมคอาลัยห่วงใยในสิ่งต่างๆ แล้ว เราจะมาบำเพ็ญค้นหาโมกขธรรม (จักรินทร์, ร.6-8: 32)
		เพราะ	ถ้าไม่แน่แก่ใจอย่างแท้จริง ท่านอย่าเพิ่งปฏิญาณก่อน <u>เพราะ</u> ท่านอาจทำคำปฏิญาณของท่านเองให้ล้มละลายได้ ในเมื่อท่านพ้นกาละเช่นนั้นแล้วฯ (สุภาชิตในตำรายาเกร็ด, 2481: 34)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
			ท่านเกิดมา 1 ปีถึง 10 ปี พระเสาร์เสวยอายุ ทุก สุข ปานกลางเพราะพระเสาร์เป็นอธิบดี (คำพยากรณ์ดวงชะตา, 2488: 1)
		กับ	พระนางเหมรา: หม่อมฉันรู้สึกตัวกับพระมหากษัตริย์ องค์นี้ ได้มาปลูกหม่อมฉันขึ้น (จักรินทร์, ร.6-8: 70) เท่ง: คนเราเกิดมาในโลกนี้เสียดกับสงสัยนี้แหละ นี่ที่เรา จากโลกจากเมียมาเพราะสงสัย ยังสงสัยเหลย (จักรินทร์, ร.6-8: 48)
14.2	คำเชื่อมบอกเงื่อนไข	ถ้า	ถ้าใช้วันอาทิตย์ท่านให้เอาขิง 1 ดีปลี 1 ไพล 1 กะชาย 1 เอาเท่ากัน ต้ม 3 เอา 1 กินหายแลฯ (ตำรายาเกร็ด, 2481: 1) ตำผงละลายน้ำจันทเทศกินแก้ไข้ถ้าร้อนจัดละลายน้ำ มูลฯ (ตำรายาเกร็ด, 2481: 2)
		และถ้า	ยาใช้ ท่านให้เอาจันทน์ทั้ง 2 ดอกบุนนาค 1 ดอกสารภี 1 เฌียงพริ้นางแอ 1 ชะมด 1 พิมเสน 1 ตำผงละลาย น้ำดอกไม้กินแก้ไข้และถ้าสลดละลายน้ำมะพร้าว ฯ (ตำรายาเกร็ด, 2481: 2)
		ครั้น	ครั้นเปื้อแล้วมันพามาธานี ได้นำเหมรามมาให้ (จักรินทร์, ร.6-8: 67)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	14.3 บอกวัตถุประสงค์	สำหรับ (สำหรับ)	อาการสำหรับระดับกายตลอดถึงใจจะงามอยู่ทุกเมื่อ ได้ก็คือสุขภาพเท่านั้น อาจฉายรัศมีรุ่งเรืองแปลกกว่า อาการธรรมดาๆ (สุขภาพในตำรายาเกร็ด, 2481 : 34)
		เพื่อ	อย่าแสวงหาความสุขเพื่อตนให้สัตว์บุคคลเดือดร้อนฯ (สุขภาพในตำรายาเกร็ด, 2481 : 34) พิจารณาเพียง 3 ปี เพื่อเป็นพยาน ก่อนนี้ถูกต้อง ตามปี 1 ปีที่ 2 ปีที่ 3 ก็ต้องถูกตลอดไป (คำพยากรณ์ดวงชะตา, 2488: 1)
15	คำเชื่อมบอกผล	จึง, จึง	ถ้าปีใดเจ็บไข้ให้หมอดู ๆ ตรวจมฤตยูจึงจะรู้ว่าหาย หรือตาย (คำพยากรณ์ดวงชะตา, 2488: 2)
		ต่อ	ใจดวงงูยวแสนหนึ่งอยู่ถ้า เมื่อเอาหนึ่งวันหนึ่งเอาไป คืบหนึ่ง หดเข้ามาสั้นี้ ประมาณจะได้สักกี่วันต่อจะพัน (โทย์เลขปริศนา ฉบับจังหวัดกระบี่ ร. 6-7 ใน วรรณกรรมทักษิณ, ร.6-7: 459)
		จน	ใจดูเขา 40 ช่อง ๆ หนึ่ง มีนจับตัวหนึ่ง ช่องสองมี นจับสองตัว มากขึ้นไปทุกทีจนได้สี่สิบนั้น ได้นกลัก เท่าใด (โทย์เลขปริศนา ฉบับจังหวัดกระบี่ ร. 6-7 ใน วรรณกรรมทักษิณ, ร.6-7: 459)
16	คำเชื่อมบอกเนื้อความ	ว่า	ทุกคนควรคิดถึงกายว่าเราจะตายวันหรือตายพรุ่ง ๆ (ตำรายาเกร็ด, 2481: 35) ถ้าใครรู้ว่าลูกข้างเท่าใด ให้เอาที่คูณแล้วทั้งสามถาน มาบวกเข้ากัน ได้เท่าใดเอา 2 คูณเป็นลูกข้างแล้ว (โทย์เลขปริศนา ฉบับจังหวัดกระบี่ ร. 6-7 ใน วรรณกรรมทักษิณ, ร.6-7: 467)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
17	คำเชื่อมบอกการขยายความ	ซึ่ง	คุณครูคุณบิดาแผ้ววิชาซึ่งหุ่มจิต สิบนิ้วขอยกไหว (โจทย์เลขปริศนา ฉบับจังหวัดกระบี่ ร. 6-7 ใน วรรณกรรมทักษิณ, ร.6-7: 453)
		อัน	คุณครูอันประเสริฐ ประสิทธิ์ให้กูทำการ เอาคุณมาเป็น เพดาน เข้ามางำ (ปก คลุม เหยียบ) ที่หัวกู (โจทย์เลขปริศนา ฉบับจังหวัดกระบี่ ร. 6-7 ใน วรรณกรรมทักษิณ, ร.6-7: 454)
18	คำเชื่อมบอกการอ้างถึง	ที่	ที่ท่านพูดว่าแก่นั้นไม่เป็นความจริง ไ้...ความแก่นั่นแก่ เฉพาะบุคคลบางคน (จักรินทร์, ร.6-8: 15)
19	คำเชื่อมบอกการแนะนำ	คือ	อาการสำหรับระดับกายตลอดถึงใจจะงามอยู่ทุกเมื่อ ได้ก็คือสุขภาพิตเท่านั้น (สุขภาพิตในตำรายาเกร็ด, 2481 : 34)
20	คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง	อาทิ	พระกรุณาธิคุณล้นพันประมาณอาทิพ่อขุนรามคำแหง มหาราช (จักรินทร์, ร.6-8: 7)
21	คำเชื่อมเน้นความ	ก็	ลุกขึ้นแต่เข้ามิดเอายานี่สู่มกระหม่อมและให้ทั่วศีรษะก็ ได้ ทำบ่อย ๆ สักสี่ห้าเข้า (ตำรายาเกร็ด, 2481: 32)
22	คำเชื่อมบอกผู้ทำ	-	-

จากตารางแสดงหมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมสมัยรัชกาลที่ 6 – สมัยรัชกาลที่ 8 ข้างต้น จะเห็นได้ว่าสมัยรัชกาลที่ 6 – สมัยรัชกาลที่ 8 จำนวนหมวดหน้าที่ของคำเชื่อมเพิ่มขึ้นจากสมัยที่ผ่านมา กล่าวคือ สมัยนี้พบหมวดหน้าที่คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ทั้งสิ้น 21 หมวดหน้าที่ หมวดหน้าที่ที่ไม่พบ คือ หมวดหน้าที่บอกผู้ทำ

4.1.5 สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10 (พ.ศ. 2489-พ.ศ. 2560)

ตารางที่ 7 แสดงหมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมสมัยรัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10

สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10 (พ.ศ. 2489-พ.ศ. 2560)			
ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
1.	คำเชื่อมบอก เจ้าของ		
	1.1 กรรมสิทธิ์ ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง	1.1.1 กรรมสิทธิ์ ในสิ่งที่ เป็น รูปธรรม	ของ ชายคนนั้นพยายามมาที่บ้านของหญิงบ่อยๆ และ เหมือนทุกวัน (อุบายหมอ, 2546: 1) ฝ่ายโจรก็เมื่อเห็นม้าของนายแบนตั้งนั้นก็ตกใจและพูด ขึ้นว่า เร็ว เร็ว ต้าไอ้แบนมาแล้ว (กลัวจนได้ดี, 2546: 2)
		1.1.2 กรรมสิทธิ์ ในสิ่งที่ เป็น นามธรรม	ของ มีชาวประมงอยู่คนหนึ่ง บ้านเรือนตั้งอยู่ใกล้ชายทะเล อาชีพของแกก็หาปลาในเล (ปัญญาของชาวประมง, 2546: 1)
1.2 ส่วนย่อย - ส่วนใหญ่	1.2.1.1 ส่วน รูปธรรม ในร่างกาย	ของ	นายแบนขึ้นอยู่บนหลังม้าแล้วจะตกลงมาจึงใช้ให้ทหาร เอาเชือกมาผูกข้อตีนของตัวเองเอาไว้เพื่อไม่ให้ตกจาก หลังม้า (กลัวจนได้ดี, 2546: 2)
1.2.1 ส่วน- ร่างกายมนุษย์	1.2.1.2 ส่วน นามธรรม ในร่างกาย	ของ	เมื่อลูกโตขึ้นมาหน่อยหนึ่ง ลูกแพะก็ร้อง...พ่อ แม่เห็นว่า อันตรายกำลังจะมาถึงตัว เพราะเสียงของลูกจะเป็น สาเหตุทำให้พวกตนต้องตายกันหมด (แพะกับเสือ, 2546: 1)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	1.2.2 ส่วน/องค์ประกอบ ของพืชหรือสิ่งของ	ของ	ผลของไม้หัวครกอยู่ใกล้ ๆ ที่แข่งก็ล่อออกมาฟุ้งเรไรกับ จักจั่นแข่งกัน (ลูกหัวครก, 2546: 1)
	1.3 ความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล	ของ	ชายคนหนึ่งไปติดผู้หญิงแต่ผู้หญิงไม่ชอบแต่พ่อแม่ของ ฝ่ายหญิงนั้นชอบ (อุบายหมอ, 2546: 1) เด็กออกจากหอยสังข์เกิดเนื้อดีใจว่าลูกของแกเป็นคน (ตุ๊กตาทอง, 2547: 21)
		แห่ง	เรานั้นประจักษ์ตั้งเป็นบิดาหรือมารดาแห่งเขา (หลักประกันสุขภาพ, 2555: 2)
2.	คำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วม 2.1 ผู้กระทำเหตุการณ์ ร่วมกัน (Co-operative)	กับ	กระทมตายยั่วตากับยายต้องหลบฝนไม่ได้นอนเลย (ไอ้ริ้ว, 2546: 1) แก้ว : หรอยอิตาย ! แหละอายทองนิ ! ได้โทรศัพท์แล้ว คุยตั้งตาย นันวันนั้น ...นั่งกินน้ำชากับกูที่ท่าวังพอ โทรศัพท์แม่หม้ายดิงมา กดแล้วลุกขึ้นเดินพุดทันที (บทสนทนาตาเหล็ก, 2549: 20)
		ด้วย	วันหนึ่งกำนันทองได้ไปล่าสัตว์ในป่าพร้อมด้วยรี้ง ซึ่งเป็น ผู้นำทาง (คำของคน, 2546: 1) พระเจ้าธรรมราชา พระนางปัทมาวดี พร้อมด้วย พระโอรสทั้งสองหนีไป (วงศ์มณี, 2555: 7)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	2.2 ผู้มีปฏิสัมพันธ์ในแง่คู่ตรงข้าม (Reciprocal)	กับ	<p>เมื่อถึงเวลากลางคืนสามีจะทำการร่วมประเวณีกับภรรยา (ประวัติของลับของผู้หญิง, 2546: 1)</p> <p>ที่นี้พ้อมีทุกอย่างแล้วก็ไม่รู้ว่าจะใช้ผีทำอะไรอีกก็ปรับทุกข์กับเมีย (คนใช้ผี, 2524: 1)</p>
	2.3 ผู้กระทำหลักกับผู้ร่วมเหตุการณ์ (Active comitative/ Human companion)	กับ	<p>นายแบนหรือไอ้แบน เมื่อได้ยินว่าเจ้าเมืองจะให้ตัวเองไปปราบก็เกิดความกลัวอย่างมาก แต่ไม่รู้จะทำยังไงก็ต้องยอมไปกับทหาร (กลัวจนได้ดี, 2546: 2)</p>
3.	<p>คำเชื่อมบอกเครื่องมือ</p> <p>3.1 บอกเครื่องมือ</p>	<p>3.1.1 เครื่องมือที่เป็นรูปธรรม</p>	<p>ด้วย คนที่ซัดขึ้นจะต้องตายด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เอง (วงศัมนี, 2555: 14)</p> <p>แล้วชุบผ้าเนื้อเกลี้ยงทั้งสองผืนด้วยน้ำมันให้ชุ่ม แล้วนำมานึ่งให้มันคง (ไทยทักษิณ, 2548: 14)</p> <p>กับ พอแม่ยายให้หวักลอกเขยกะตักแกงกับหวัแล้วเอากิน (ปลาโตไม่ใช่ปลาช่อน, 2524:1)</p> <p>ตาช่วง: เขาว่าทำบุญกับไฟฟ้านี้ละ ชีวิตจะได้รุ่งเรือง (บทสนทนาตาหลก, 2549: 36)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	3.1.2 เครื่อง มือที่ เป็นนาม ธรรม	ด้วย	ท่านได้ฝังสมบัติเอาไว้ในอุโมงค์ลับถูกกำกับด้วย อาถรรพ์พระเวทย์ว่าเพชรที่มีอาชีพของท่านเป็นผู้เปิด อุโมงค์ได้ (ตุ๊กตาทอง, 2547: 45)
	3.2 บอกวิธีการ	โดย	หมอดูก็เลยจ๋บยามสามตาก็รู้ว่าหนีไปอยู่ที่เกาะหนึ่ง หนังกี่เลยทำพิธีเรียกโยนิกลับที่ชายหาด <u>โดย</u> ให้ภรรยา นอนลงแล้วหมอก็ทำพิธีอยู่ 3 วัน 3 คืน (ประวัติของลับของผู้หญิง, 2546: 1) ครั้นสิ้นเดือนเวษณาก็ไปตรวจ <u>โดย</u> ไปเขย่าตาบูนั่นดู ก็ทำ ให้เกิดเลือดไหลออกมาเพราะแรงเขย่า (ประวัติของลับของผู้หญิง, 2546: 1)
		ด้วย	ราชาภวนัย: เรื่องสำคัญที่จะนำมาพูดในวันนี้เป็นการ อยู่ดี กินดี มีสุขของประชาชน ชุมชนต่างพัฒนาตนเอง มาด้วยการดิ้นรนเพื่ออยู่รอด (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2555: 3) แห่ง : ถือนักศึกษาที่จบไปทุกๆรุ่น นี้ มีคุณภาพ ที่นี้ พวกน้องๆทั้งหลายวันนี้เป็นวันเริ่มต้นขอให้เริ่มต้นด้วย การทำสิ่งดี ๆ (ภูมิราชภัฏ, 2555: 1)
	3.3 บอกการอ้างอิง	ตาม	เขาบอกว่าลูกสาวเขาไปอยู่บ้านตายายไม่ได้เพราะไม่ บายเหมือนปราสาทเขา งูจึงนิมิตปราสาท <u>ตาม</u> คำเจ้า เมือง (ไชยชายงู, 2546: 1) รึยังยืนคิดอยู่ครู่หนึ่งก็ปฏิบัติ <u>ตาม</u> คำสั่งนั้นทันที (คำของคน, 2546: 2)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
4.	<p>คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์</p> <p>ทางสถานที่</p> <p>4.1 สถานที่รูปธรรม</p>	<p>บน</p>	<p>นายเบนขึ้นอยู่บนหลังม้าแล้วจะตกลงมาจึงใช้ให้ทหารเอาเชือกมาผูกข้อตีนของตัวเองเอาไว้เพื่อไม่ให้ตกจากหลังม้า (กลัวจนได้ดี, 2546: 2)</p> <p>เขาจี้จ้วงขึ้นไปลักซ่อนบนเชิงเขาเที่ยวพากันมันไต่ยีนกะแหล่งลงมาว่ากูไม่บอกเว่ว่ากูอยู่บนสบบ่น เขาจับได้ถูกพาไปขัง (ไอ้ห้าเกลอ, 2546: 1)</p>
		<p>เหนือ</p>	<p>ตาคูที่ตริงนั้นก็เรียกกันภายหลังว่าแตต รอยขวานกินก็กลายเป็นร่องเหนือช่องคลอด และประจำเดือนก็คือแรงเขย่าของเวชภูนั้นเอง (ประวัติของลับของผู้หญิง, 2546: 1)</p>
		<p>ใต้</p>	<p>พอได้จึงแล้วกำเอามาขังสมไว้ใต้ถุนเรือนข้างอ่างปลา (กินข้าวกับเคยเมีย, 2546: 1)</p> <p>เด็กออกจากครรภ์มารดาวันพุธ แม่ชื่อกุมารอยู่ที่ตันโพธิ์ พระศรีมหาโพธิ์ เอารกไปฝังใต้ตันโพธิ์ (ตำรายาครุฑรักษาของวัดเสือเมือง, 2499: 12)</p>
		<p>ใน</p>	<p>มีฝัวเมียคู่หนึ่งมีอาชีพในทางหาปลา ไม่ใช่หาในทะเลในคลองแต่หาในพรุในหนอง (ลูกปุด, 2546: 1)</p> <p>มือสุรกายอยู่ตนหนึ่งอยู่ในขุมนรกโลกันต์ (บทสนทนาตาหลก, 2549: 37)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ข้าง	<p>พ่อท่านจึงแบกศพทั้ง 5 ไปไว้ในห้องติดกุญแจทำเดิน เฉยไม่ให้ใครรู้ พอดีกับชายบ้าๆ บอๆ อยู่ข้างวัด เอ็น เข้ามาในวัด พ่อท่านก็เรียกว่ามานี่มานี่ (สมภารชี้เหนียว, 2546: 1)</p> <p>ควายยืนอยู่ข้างต้นกล้วย (เต่าเหาะ, 2546: 1)</p>
		แค่	<p>ฉันข้าวฉันปลาแล้วกะบอกท่านทองแหะว่าไปลักไก่สูง หยบไว้แค่ปลายนา (ลูกกับหลาน, 2546: 1)</p> <p>ชัชชัชพราโหล่ลูกตายาย ยายนันได้ลูกคนเดียวมันกิน มันกินข้าวเมื่อเป็นทะเล ทะเห่เอาไดกินเหม็ดเท่าอัน หมายความว่ากินได้แบบว่าพันปรี้อสักที ภูมันจนกับลูก คนนี่ ถึงคิดฝาสองคนผัวเมีย แต่ว่าไม่บอกเมีย แม่มันอัน พ่อมันคิดฝากะพาไปก่อนไม่แคในป่า ก่อนไม่ยงให้ลูก ไปนั่งหน้าไม้ (ชัชชัชพราโหล่, 2546: 1)</p>
		กับ	<p>ฝ่ายแม่แต่่ากะโลกใจนายแรงจึงย็อกโลกสาวทั้งสามคน ให้ นางทั้งสามกำปรีชากันว่าไค้อีเอาดี แต่ตกลงกัน ไม่ได้จึงคิดหนีทั้งหมด แต่หนีไปไหนนายแรงกะตามทัน จับมาแขวนไว้กับต้นขี้เหล็ก (นายแรง, 2546: 1)</p> <p>ฝ่ายเสือโคร่งได้ยั้งดั่งนั้นก็คิดกลัวขึ้นมาทันที มันคิดว่า นางโกต้องใหญ่กว่ามันแน่ ทำให้มันเลยไม่กล้า กระดุกกระดิกนอนฟูอยู่กับที่ (กลัวจนได้ดี, 2546: 1)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ณ	ณ ที่ในเมืองประชาชนก็มาเฝ้าแลวีรบุรุษผู้กล้าหาญเท จะไปปราบโจรเป็นจำนวนมาก (กลัวจนได้ดี, 2546: 2)
		เทียม	ไปได้เทียมหน้าบ้าน (ภัทรานิ กลับแป้น, 2555: 91)
		ที่	ชาวไอ้แบนจับเสื่อได้มือเปล่า ๆ คนในโหม่บ้านก็เลยแห่ กันมาแลเสื่อที่บ้านไอ้แบนกัน (กลัวจนได้ดี, 2546: 1) เมื่อวันที่เราพามาเราพามาตั้งที่โคนไม้แล้วเราลงมือจาก ดินปลูกผักพริกถั่วกันไปตามประสีประสา (ตุ๊กตาทอง, 2547: 12)
		ตาม	ฝ่ายแม่ที่ถูกจับใส่โลงพยายามดิ้นจนหลุดออกมาจากโลง ได้ นั่งแอบอยู่ตามป่าช้า (แม่ผิวลูกไก่, 2525: 1) ณรที่อมฮันไม่พักเที่ยวยีนบาตรไกลนักรงแหละ เทียว ยีนอยู่ตามบ้านผู้ใหญ่กะพอนันแล้ว (ลูงกับหลาน, 2546: 2)
		กลาง	ข้างตมมันใครลากกล้วยไทรอยู่ <u>กลาง</u> ทางลำเอาออก หิดต้าข้างอีแทงเสี้ยงั้น (สองพี่น้อง, 2546: 2) พอหัวเข้าเด็กหลบจากยีนบาตร แม่ชีก็ไป <u>ดักอยู่กลาง</u> ทาง (แม่ชีปลิ้นเด็ก, 2546: 1)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		หน้า	<p>อยู่มาหลายวันเศรษฐีใช้ให้ลูกเขยเขี่ยนมควาย ลูกเขยก็เขี่ยนมควายอยู่หน้าบ้าน (สองพี่น้อง, 2546: 1)</p> <p>เท่ง : แล้วไซร คินนั้นเห็นไปยื่นเฝ้าหน้าร้านคาราโอเกะ จนรุ่ง ไซรไม่เข้าไปข้างในละ! (บทสนทนาตาหลก, 2549: 8)</p>
		ข้างหลัง	<p>ส้าหม้อ:อี ไม่เอาโยนไปข้างหลังเริน หมิงๆ หยิบตะกั่วไม่ หาญโลกหมัน หมิงหยิบโยนเสียให้พัน (ตุ๊กตาทอง, 2547: 17)</p>
		หลัง	<p>หนู่นุ้ย: ไม่ใช่ร้อยเอ็ดแล้วจังหวัดไพร <u>หลังร้อยเอ็ดแล้วมี</u> ร้อยสองหรือ (บทสนทนาตาหลก, 2549: 10)</p>
		หว่าง, ระหว่าง	<p>โยนินทน์ไม่ไหวก็ร้องมาว่า จิก กรี จักกรี จักกรี แล้วก็มา ตกลงระหว่างขาพอดี (คือที่อยู่ปัจจุบัน) (ประวัติของลับของผู้หญิง, 2546: 1)</p> <p>ยาแก้พยาธิเด็ก เอ็นที่คิ้วหางตาหว่างตาเขี้ยว (ตำรายาครุฑรักษาของวัดเสื่อเมือง, 2499: 26)</p>
		ริม	<p>ไพรใหญ่ก็มีนั่งอกอยู่ริมน้ำ (สี่เกลอ, 2546: 1)</p> <p>พระเจ้าอยู่หัวโกรธว่าไอ้นี้เลี้ยงไม่เชื่อง ทีนี้ให้เอาใส่กรง เหล็กไปปล่อยริมเลให้น้ำขึ้นให้จมให้ตายสักที (ศรีธนญชัย, 2546: 3)</p>
		จิม (ริม)	<p>อย่าวางของจิมโต๊ะ (ภัทรานิ กลับแป้น, 2555: 91)</p>
		รอบ	<p>นายแบนห้อยอยู่ใต้ท้องม้ามาเพราะขี่ไม่เป็นแต่ที่ไม่ตกลง มาจากม้าก็เพราะผูกข้อตีนทั้งสองไว้รอบท้องม้า (กลัวจนได้ดี, 2546: 2)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
			หนูนุ้ย: หร่อยอิตายแหละพ่อหลวงเรา...ชอบเลี้ยงนกเขานั่น ! แขนวไว้รอบกุณิน! (บทสนทนาตาหลก, 2549: 15)
		แค่	งูเหลือมโกรธจึงหุจนประกาศว่า ใครอ้อเอาพิษก็มาเอากูอ้อคายพิษให้ เพราะว่าหมันอยู่กับกูแล้วใช้ประโยชน์ไม่ได้ บรรดาสัตว์ที่อยู่แค่ตรงนั้นก็แล่นมาชิงพิษกันจึงหุเสียเหม็ด (งูเหลือม, 2546: 1) ลุงทองหวงลูกสาวไม่ให้หนุ่มเข้าแค่บ้าน (เข้าเหลย, 2546: 1)
		ใกล้	มีชาวประมงอยู่คนหนึ่ง บ้านเรือนตั้งอยู่ใกล้ชายทะเล อาชีพของแกก็หาปลาในเล (ปัญญาของชาวประมง, 2546: 1)
		นอก	ครั้งก่อนพุทธกาล คนสัตว์ พุดจากันได้ คะนี่ยายกับตา สองคนจนอยู่นอกบ้าน อาชีพเที่ยวหาของป่าขาย (สัตว์มีลาย, 2525: 1) เด็กจากครรภ์มารดาเดือนหนึ่งถึง 7 ขวบ ให้กินวันหน 2 หน เนื้อหนึ่งบริบูรณ์งามจะเจริญอ้วนพี ชำระโรคเกิดนอกกล้าใส่หายหมด (ตำรายาครรภ์รักษาของวัดเสื่อเมือง, 2499: 14)
4.2	สถานที่นามธรรม	ใน	คนเราก็อทำอะไรมีความพอใจในสิ่งที่ทำอยู่ มันจำทำให้เกิดความสุขมิ่งจำไว้ตะ (บทสนทนาตาหลก, 2549: 5) นครเราดังแบบธรรมะในเรื่องศาสนา เรื่องพระเรื่องเจ้า (บทสนทนาตาหลก, 2549: 13)
		นอก	มุขตลกที่นำมาเสนอชุดนี้ เป็นมุขตลกเสริม มุขตลกนอกเรื่อง (บทสนทนาตาหลก, 2549: 1)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
5.	คำเชื่อมบอกแหล่งเดิม 5.1 สถานที่	แต่	อ้อน้องบุญศรีหึงมา <u>แต่</u> ไหนฮือ (โชคชะตาชีวิต, 2546: 2)
		จาก	แก้ว: แล้วมันโทรมา <u>จาก</u> ไหนเหล่า ยอดทอง: โทรมา <u>จาก</u> ตรง... พอถึงทุ่งสงกุหยุดเสีย (บทสนทนาตาเหล็ก, 2549: 20)
		ตั้งแต่	เมียดกลงให้ แต่ตกพานเงินพานทอง <u>ตั้งแต่</u> บ้านตามายัง วัง ตากับยายมาแล้วให้งูฟัง ลูกว่าไม่พร้อมมันทำได้ (ไชยชาญ, 2546: 1)
5.2	บุคคล/สัตว์	จาก	ตักแตงก็ไม่มีอะไรกิน เพราะทุกสิ่งทุกอย่างแห้งแล้ง ต้นไม้นี้ล้มตายหมด มันก็ไปขอ <u>จาก</u> มด (ตักแตงซื้อบ้าน, 2524: 1)
5.3	เหตุการณ์	แต่	ฉานมา <u>แต่</u> หาปูหาปลาที่เนรเหอ (โชคชะตาชีวิต, 2546: 2)
		จาก	อันดับต่อไปนี่ก็ขอความรู้ที่ได้เก็บเกี่ยว <u>จาก</u> การเข้า ค่ายฝึกอบรมศิลปนิพนธ์ฯ ในวันที่ 17-18 มีนาคมที่ ผ่านมาบวกกับความรู้ที่ได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในเรื่อง ของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (หลักประกันสุขภาพ, 2552: 17)
5.4	สภาพ	จาก	เท่ง: ทำ <u>หรือ</u> อึ้น <u>จาก</u> อาการอหักษบอที่ถีนุ้ย (เพลงแหล่งไหนเทือน)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
6.	<p>คำเชื่อมบอกจุดหมาย</p> <p>6.1 จุดหมาย</p> <p>6.1.1 จุดหมายของการเคลื่อนที่</p>	<p>จนทั่วถึง</p>	<p>ในกลางป่า พญาโจรมาเที่ยวมาถึงพบยายแล้วจับยายให้ไปอยู่เพื่อนโลกสาว ที่นี่ยายก็ไป แต่ยายเป็นคนฉลาด จึงเอาเม็ดถั่วโรยไปตามทาง โรยไป ๆ <u>จนทั่วถึง</u>บ้านพญาโจร แล้วกะไปอยู่เลี้ยงลูกสาวพญาโจร (พญาโจร, 2546: 1)</p>
		จนถึง	<p>ทหารจึงถอยและร่นไปเรื่อย ๆ <u>จนถึง</u>ทุ่งยาแห่งหนึ่ง (รุ่น, 2546: 1)</p>
		ยัง	<p>อยู่ๆ มาดูไปเห็นลูกสาวเจ้าเมืองชอบเล่า(ชอบอีก) ผัวไม่ให้ เมียบอกว่า เป็นป่าไม่ให้เขาถางเป็นทางไม่ให้เขาเดินเมียบตกลงให้ แต่ตกพานเงินพานทองตั้งแต่บ้านตามา <u>ยัง</u>วัง (ไชยชาญ, 2546: 1)</p> <p>ฝ่ายนายแบนกั้วจนตัวสั่น ตกลงมา <u>ยัง</u>พื้นดิน (กั้วจนได้ดี, 2546: 3)</p>
		แล้ว	<p>ใครจะทำไรไถนา เตรียมโคควายให้กินหญ้ากินน้ำ แยกไถไปสู่อู่ทุ่งได้แล้วครับ (ตุ๊กตาทอง, 2547: 28)</p>
	<p>6.1.2 จุดหมายของการกระทำ(ที่ไม่มี การเคลื่อนที่) หรือจุดหมายของความรู้สึก</p>	แก่	<p>กู่บูชา <u>แก่</u>เทวดาอันประสิทธิ์ในสงสาร โอมสิทธิการ มหาสิทธิการสวาทะ เสก 7 ที่ (ตำรายาครุฑรักษาของวัดเสือเมือง, 2499: 4)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ถึง, เถິง	<p>แม่ปล่าว่ามันทำกันจริง มันพร้อมใจกันจริงเลยบอกว่ำ อย่าวิดข้าพเจ้าจะตายหมดก็เลยให้แก่วิเศษ แก่วนั้นให้ รำลึกถึงแม่ปล่า รำลึก 3 ครั้งจะลืเออาอะไรกะได้สองผ้ว เมื่ยก็เลยหยุดวิดเล (นิทานวิดเล, 2546: 1)</p> <p>มีพระอาทิตย์ 9 ดวง โลกเกิดร้อนดินแตกกระแหง หญ้า และคนตาย ร้อนถึงพระราชาว่าจะทำอย่างไรให้ดวง อาทิตย์ตก (ดวงอาทิตย์, 2546: 1)</p>
		ต่อ	<p>ริ้งเป็นคนที่มีความกตัญญูต่อมารดาอมทนตรากตรำ งานอาบเหงื่อต่างน้ำเพื่อแม่ (คำของคน, 2546: 1)</p> <p>เขามีความเมตตากรุณาต่อเพื่อนบ้านใกล้เคียง (โชคชะตาชีวิต, 2546: 1)</p>
		กับ	<p>พวกโจรตกใจมากก็พากันมอบตัวกับนายแบน นายแบน จึงจับพวกโจรเข้าเมือง (กลัวจนได้ดี, 2546: 2)</p> <p>หมาป่า: “โชคดีจริง ๆ วันนี้ฉันจะได้กินเด็กอ่อน ๆ ต้อง ไปจัดการกับคุณย่ามันก่อน” (หนูน้อยหมวกแดง, 2555: 3)</p>
6.2 ผู้รับ	6.2.1 ผู้รับสิ่งของ	กับ	<p>ระเด่นดาหวัน: เอาอย่างนี้ดีกว่า เงินทองทั้งหมดนี้เรา มอบให้แก่เพชร เรารู้ว่าเจ้าเพชรเป็นห่วยยายพร ถ้า เจ้าเพชรไม่อยู่ ไม่มีใครจะหาให้ยายกิน กะเอาเงินนี้ไป มอบให้กับยาย เอาไปซิพอไม่พอใจไม่เท่าที่กองให้ (ตุ๊กตาทอง, 2547: 46)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		แก่	ระเด่นดาหวัน: เอาอย่างนี้ดีกว่า เงินทองทั้งหมดนี้เรา มอบให้ <u>แก่</u> เพชร (ตุ๊กตาทอง, 2547: 46) (ยักษกับไอ้รูปเงาะ, 2546: 1)
	6.2.2 ผู้รับประโยชน์	แก่	ความประสงค์ของบิดาปรารถนาที่จะได้เพชรวิเศษเพื่อ จะมากำจัดทุกข์บำรุงสุขให้ <u>แก่</u> ประชาชนเมืองที่กำลัง เดือดร้อน (ตุ๊กตาทอง, 2547: 64)
	6.2.3 ผู้รับสาร	กับ	ยามไบนี่ถ้าเจ้าลวงเข้าไปข้างไหนเจ้าจะได้ทองทุกทีแต่ ห้ามบอกเรื่องนี้ <u>กับ</u> ใคร (สามเกลอ, 2546: 1)
		แก่	เจ้าหน้าที่ของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติได้ เข้ามาเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการใช้สิทธิบัตรประกัน สุขภาพถ้วนหน้าให้ <u>แก่</u> ชาวบ้าน (การใช้สิทธิบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า, 2555: 5)
	7.คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ ทางเวลา		
	7.1 7.1.1 บอกจุดเวลา	ตอน	เมื่อเจ้าแบนไปถึงเรือนก็สั่งเมียว่าตอนหัวรุ่งให้เมียเอาวัว ที่ตนหยีบไว้ข้างป่าหยีบให้มัดสักหืด สั่งแล้วก็เข้านอน (กลัวจนได้ดี, 2546: 1)
		ครั้น	เมื่อถึงเวลากลางคืนสามมีจะทำการร่วมประเวณีกับ ภรรยา เมื่อจะทำการร่วมก็ไม่มีโยนก็เลยเดือดร้อน <u>ครั้น</u> รุ่งเช้าก็เที่ยวสืบหากก็ไม่พบเลยไปหาหมอดู หมอดูก็เลย จับยามสามตาก็รู้ว่าหนีไปอยู่ที่เกาะ (ประวัติของลับของผู้หญิง, 2546: 1)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		เมื่อ	<p>ถามจนแกงจนกินเสร็จ ถามเล่าว่าแค่เอามานั่นไอ้ไทร บอกว่าไ้ ไ้ชานอนถึงถามเล่า ว่าไอ้ไทรนี้แค่เอามาแกง <u>เมื่อ</u>หัวค่างัน มันว่าบอกว่าไ้ ถ้าถามเพื่อ นอนถามอยู่แค่นั้น ก้าบอกว่าหงพญาฮะหะ เราล็กมาไส้อย่าเที่ยวพูดไปนะตายแหละ</p> <p>(เศรษฐีคุมพี, 2546: 1)</p> <p>อุณทภูมิในร่างกายวัดได้<u>เมื่อ</u>เข้านี้ที่ห้องนอน ประมาณ 1 คืบ ทำมุมตั้งตรง 90 องศาเซลเซียส</p> <p>(บทสนทนาตาหลก, 2549: 38)</p>
		เมื่อถึง	<p><u>เมื่อถึง</u>เวลากลางคืนสามีจะทำการร่วมประเวณีกับภรรยา <u>เมื่อ</u>จะทำการร่วมก็ไม่มีโยนก็เลยเดือดร้อน ครั้นรุ่งเช้าก็เที่ยวสืบหากก็ไม่พบเลยไปหาหมอดู หมอดูก็เลยจับยามสามตาก็รู้ว่าหนีไปอยู่ที่เกาะ</p> <p>(ประวัติของลับของผู้หญิง, 2546: 1)</p>
		พอ	<p><u>พอ</u>หัวเข้าเด็กหลบจากยีนบาตร แม่ชีกะไปหลั่กอยู่กลางทางแล้วหลงกับเด็กว่าตอเดียวถ้าหมิงทายปัญหาออก กูให้ หมิงไปแต่ถ้าทายไม่ออกข้าวเท่หมิงยื่นมาได้ให้กูให้เหม็ด (แม่ชีปลิ้นเด็ก, 2546: 1)</p> <p>บังหาญนั้นไปเมกกะ <u>พอ</u>กลับมาถึงเขาแต่งตั้งให้เป็น “โตะยี่” แล้ว</p> <p>(บทสนทนาตาหลก, 2549: 30)</p>
7.2	บอกช่วงเวลา	ใน	<p>พวกมดจึงตอบว่า “เราหาอาหารไว้กิน<u>ใน</u>หน้าแล้ง ถ้าเจ้ามัวร้องรำทำเพลงอยู่พรรค์นี้ พอหน้าแล้งเจ้าจะไม่มีอะไรกิน” ตักแตนไ้ยีนพรรค์นั้นก็หัวเราะ</p> <p>(ตักแตนชี้คร้าน, 2524: 1)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	7.3 บอกเวลาลำดับก่อน- หลัง	จึง	พระราชินีได้ยื่นคนนั้นไว้ว่า เราชนะแล้วจึงแวะเรือมาถามว่า เจ้าชนะอะไร ชายคนนั้นบอกว่าชนะใจตัวเอง (สองเกลอ, 2546: 1)
		แล้ว	แม่มาว่า “ถ้าสู้อีเอาเราให้ลากศพนี้ไปห่มเสียก่อนแล้วค่อยแต่งงานกันแหละ ทีนี้กะหามเอาไปเผาวันคนๆ กะได้แต่งงานกะแม่มา (อ้ายเถรตรง, 2524: 1) เสียง: ฮี ! ครั้นกวนหมวน ปล่อยให้นอนก่อนแล้วค่อยเอาแต่น้ำใส่หม้อ (บทสนทนาตาหลก, 2549: 27)
		ต่อ	ถ้ากูไม่กินกูตายหมิงกินก็ไม่ว่าแต่ให้กูแคว่กตาเสียก่อน ต่อกิน (ไอ้คดกับอ้ายเซ่อ, 2546: 1) กะท่านทองว่า วันนี้ฮั้น ไม่ได้ก่อนแหละ ต้องไปต่อวัน หัสโน่น (ลูกกับหลาน, 2546: 3)
		ถึง	แกขึ้นมาบนที่ทำฮานถึงแกถามว่าเซ่อเบอร์ม้าย (เปรมจิต ชนวงค์, 2545: 455) พอได้ยินเสียงทำลั่นถึงเด้ามันตักใจหดหัวเข้าไปในดอง ทันที่(เปรมจิต ชนวงค์, 2545: 455)
		เลย	พอรุ่งเช้า ทหารคนที่หนึ่งแอบมาอีก แลยคนของลูกสาว เจ้าเมืองมอมเกล้าแล้วเอาย่ามมาเปลี่ยนไป (สามเกลอ , 2546: 1) หนูนุ้ย: นอนไม่หลับเหงเหงอ...คิดทั้งคืนเลยมาถามมึงแต่เช้า (บทสนทนาตาหลก, 2549: 16)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	7.4 บอกเวลาเริ่มต้น	ตั้งแต่	<p>พระนางปัญญาจา: เราจะเริ่มพิธีจนถึง<u>ตั้งแต่วันพรุ่งนี้</u> (ตุ๊กตาทอง, 2547: 19)</p> <p>หนูนุ้ย: ไชร...เรื่องพันพริอ ถึงได้ไปนั่งเฝ้าร้านให้เขาละ ถึงนั่งคอย<u>ตั้งแต่วันเย็นจนเกือบเที่ยงคืน</u> (บทสนทนาตาหลก, 2549: 14)</p>
		แต่	<p>พอรุ่งเช้าอีกวัน นางเมื่อกี้ลุก<u>ขึ้นแต่</u>เข้ามิด ออกไปนั่ง เยี้ยว (คนใช้ผี, 2524: 1)</p> <p>นายอินแก้ว: อ้อ..เพชรคนขอทาน <u>แต่</u>ว่าอาคารแห่ง พระเวทย์นี้เขา<u>ทำแต่</u>แรกคือดำบรรพ์นี้แรกหลายร้อยปี แล้วนี้ (ตุ๊กตาทอง, 2547: 38)</p>
	7.5 บอกเวลาสิ้นสุด	ถึง	<p>ยารักษาท้อง ยาธาตุประจำให้เด็กกิน 2 เวลา ปล่อยให้ ขาด <u>ตั้ง</u>แต่หนึ่งเดือน<u>ถึง</u>สิบสองเดือน (ตำรายากรรมรักษาของวัดเสื่อเมือง, 2499: 14)</p> <p>เด็กจากกรรมมารดาเดือนหนึ่ง<u>ถึง</u> 7 ขวบ ให้กินวันหน 2 หน เนื้อหนังบริบูรณ์งามจะเจริญอ้วนพี (ตำรายากรรมรักษาของวัดเสื่อเมือง, 2499: 14)</p>
		จน	<p>คำแล้วสองคนตายเห็นโลกไม่บ้านกะออกตามเที่ยวไว้ หาตามในป่า<u>จน</u>คำสองตายกะนอนพักใต้ต้นไม้ (พระสุวรรณสาม, 2546: 1)</p> <p>ขวัญเมือง: โอเรื่องหลบไม้หลบแหะครีบ อยู่รับใช้หม่อม แม่ไป<u>จน</u>วันตายนี้แหละ เท่าแต่เราช่วยได้สักเท่าใด คนไร้ความสามารถอย่างผมกับนายส้าหม่อนนี้ไร้ การศึกษา (ตุ๊กตาทอง, 2547: 13)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		คม	พวกเด็ก ๆ เท่านั้นแหละที่อยู่ <u>คม</u> ได้เห็นหัวน้เป็นศูนย์ต่อเจ็ดสิบปี (เปรมจิต ชนวงษ์, 2545: 454)
		ค้มเท่า	โห่ง:หัวนบ้ายพริ้อ พันเที่ยงแล้ว <u>ค้มเท่า</u> บอกรมึง ตั้งแต่หัวเข้า <u>ค้มเท่า</u> เที่ยง แก่ไม่บายนหัวน กูบอกร (ตุ๊กตาทอง, 2547: 41)
		กระทั่ง	สิงหบุรีพ่ายแพ้ตกเป็นเมืองขึ้น ปาตลีสบุตร มาหลายสมัย <u>กระทั่ง</u> ถึงสมัยพระเจ้าสิงหวัฒน์ และปาตลีสบุตรก็ถึงสมัยพระเจ้าธรรมราชา พระเจ้าวรมันได้กรีธาทัพมาตี ปาตลีสบุตรแย่งอิสรภาพกลับคืนมาได้ (วงศ์มณี, 2555: 9)
		จนถึง	เศรษฐีคนหนึ่งมีลูกสาวสวยมาก จึงประกาศว่าใครเล่านิทานให้แก่ฟังได้ตลอดรุ่งจะยกลูกสาวให้ ...ต่อมามีชายคนหนึ่งมาเล่าให้ฟัง <u>จนถึง</u> รุ่งสาง (ลูกสาวเศรษฐี, 2546: 1)
		จนเท่า	เราลงมือจวกดินปลูกผักปักถั่วกันไปตามประสีประสา <u>จนเท่า</u> หมดเวลาเดียดลูกหล้อบ (ตุ๊กตาทอง, 2547: 12)
		จนกว่า	ตุ๊กตาทอง:หนูจะอยู่รับใช้แม่อยู่ในกระท่อมนี้ <u>จนกว่า</u> จะถึงกำหนดของฟ้าดินที่เขาปกาศิตไว้ (ตุ๊กตาทอง, 2547: 35)
		ยัง	ถ้าสลบไปวันหนึ่ง <u>ยัง</u> คำให้กินยาฟื้นขึ้นมา แก่พิชทรง โชมยทรงแดง ทรงทั้งปวงหายคืน (ตำรายาครรรักษ์าของวัดเสื่อเมือง, 2499: 19)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		เทียม	หนังเทเราอไปแลเข้าฉายเทียมวันไหน (เพลงแหล่งไหนเทือน, 2560)
	7.6 บอกใกล้จุดเวลา	แค่	ชาวบ้านถาม <u>แค่</u> ค่าแล้วไปไหนเจ๊กเงินกะตอบว่า ไปนอน เท่หลา (หมัดทางเสือเอาตางค์, 2546: 1)
8.	คำเชื่อมบอกลักษณะ (อาการ)	อย่าง	มีตึกแต่นตัวหนึ่งเป็นตึกแต่นซี่คร้าน มันไม่ชอบทำงาน วันๆ ก็ได้แต่ดีดสีไวโอลินร้องรำทำเพลงอย่างหนุกหนาน วันหนึ่งมันได้เจอมีคนอาหารเข้าไปไว้ในรัง <u>อย่าง</u> หมัก เหม็น มันก็แปลกใจ (ตึกแต่นซี่คร้าน, 2524: 1)
		ตาม	คนที่ถูกพระอัครราชย์ก็ทรง <u>ซบ</u> เลียง <u>ตาม</u> สมควร (วงศ์มณี, 2555: 14)
		โดย	ขุนดำเข้าใจว่าเขาเป็นลูกอมรา <u>โดย</u> แท้จริง (วงศ์มณี, 2555: 12)
		ด้วย	สมมติว่าถ้าคนกระโดดลงจากเครื่องบินจะตกลงสู่พื้นโลก <u>ด้วย</u> ความเร็วสูง (บทสนทนาดาหลก, 2549: 26)
9.	คำเชื่อมบอกความคล้ายตาม หรือความต่อเนื่อง	กะ, กับ	สุวรรณสามอ่อนวอนนางยักษ์ว่าอย่ากินเหลยเพราะถ้า กินตัวเองเสีย พ่อ <u>กะ</u> แม่ก็ต้องพลอยตาย <u>ด้วย</u> เพราะตา บอดไม่สามารถหาอาหารได้ (พระสุวรรณสาม, 2546: 1)
		ก็ดี	เด็กหญิง <u>ก็</u> ดีชาย <u>ก็</u> ดีตกฟากวันอาทิตย์แม่ <u>ซื่อ</u> ผู้ <u>นั้น</u> อยู่ <u>จอม</u> ปลวก (ตำรายาครรรักษาของวัดเสือเมือง, 2499: 10)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ทั้ง	<p>การที่แม่มีลูกเป็นอะไรไม่ใช่ความผิดของแม่ ถ้าผิดต้องผิดด้วยกัน<u>ทั้งพ่อทั้งแม่</u> เพราะได้ร่วมกันสร้างลูกคนนั้นขึ้นมา (ตุ๊กตาทอง, 2547: 8)</p>
		และ	<p>ฝ่ายโจรก็เมื่อเห็นม้าของนายแบนดังนั้นก็ตกใจ<u>และ</u>พูดขึ้นว่า เร็ว เร็ว ต้าไอ้แบนมาแล้ว (กลัวจนได้ดี, 2546: 2)</p> <p>มีชายคนหนึ่งมีอาชีพเลี้ยงแพะ<u>และ</u>เอาไปขายที่ในเมือง ครั้งละเป็นพันๆ ตัว (แพะกับเสือ, 2546:1)</p>
		แล้วถึง	<p>คนไทยต้องมีอำนาจ<u>แล้วถึง</u>ต้องสร้างตัวได้ (เปรมจิต ชนวงษ์, 2545: 455)</p>
10	คำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบ	ประดุจดัง	<p>ธีรวัฒน์: เราคงจะหมดสิ้นรัชทายาทที่จะสืบสันตวงศ์ต่อไปอย่างแน่นอนแล้ว แต่เอาเถอะอย่างไรเรากลือเสียว่า เหล่าอาณาจักรประจักษ์ภูมิต่างๆเหล่านี้เหมือนอย่างกับลูกของเรา เพราะความรู้สึกสำนึกสำนึกของพวกเขาเหล่านั้นก็มีความสำนึกคิดว่าเรานั้น<u>ประดุจดัง</u>เป็นบิดาหรือมารดาของเขา (หลักประกันสุขภาพ, 2555: 2)</p>
		ดัง	<p>เด็กออกจากครรภ์มารดาได้ 7 วัน ให้ดูหน้าอกเด็กถ้าสีแดงดังดอกแบกข้าหนึ่ง ดอกสัตตบุษย์หนึ่ง สีควันเทียนใหญ่เท่าใบพุทรา เด็กนั้นรักษายากนัก (ตำรายาครรภ์รักษาของวัดเสื่อเมือง, 2499: 13)</p> <p>รีดนมลงในน้ำเห็นสีเขียว<u>ดัง</u>น้ำหอยแมลงภู่มืด (ตำรายาครรภ์รักษาของวัดเสื่อเมือง, 2499: 23)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		แต่	<p>สาวนุ้ยสวย<u>แต่</u>เพื่อน (เพลงแหล่งไหนเพื่อน, 2560)</p> <p>บ้านเขารวย<u>แต่</u>เพื่อนในแถบนี้ (เพลงแหล่งไหนเพื่อน, 2560)</p>
		เท่า	<p>เอารถห่อสาดย่างไฟไว้ให้แห้งกรอบ เอารถไว้<u>เท่า</u>แม่มีอบกับข้าวให้กิน (ตำรายาครรรักษาของวัดเสื่อเมือง, 2499: 10)</p> <p>เด็กออกจากครรภ์มารดาได้ 7 วัน ให้ดูหน้าอกเด็กถ้าสีแดงดัง ดอกแบกข้าหนึ่ง ดอกสั้ตบุษย์หนึ่ง สีควันเทียนใหญ่<u>เท่า</u>ใบพุทรา เด็กนั้นรักษาอยากนัก (ตำรายาครรรักษาของวัดเสื่อเมือง, 2499: 13)</p>
		เหมือน	<p>น้ำนมสีขาว<u>เหมือน</u>หอยสังข์ (ตำรายาครรรักษาของวัดเสื่อเมือง, 2499: 21)</p>
		เหมือนอย่าง	<p>พระนางปัญญา: สงสัยถ้าลูกฉันเป็นคนออกจากตุ๊กตา<u>เหมือนอย่าง</u>พระสังข์ทอง ก็เป็นบุญวาสนาแล้วสิ (ตุ๊กตาทอง, 2547: 17)</p>
		เปรียบเทียบ	<p>นุ้ย: คนราเกิดมาขาดความรู้<u>เปรียบเทียบ</u>เหมือนงูที่ไร้พิษ (การจัดความรู้ (km), 2555: 1)</p>
11	คำเชื่อมบอกความขัดแย้ง	แต่	<p>ตากับยายจนมาก ไปหากุ้งหาลามาขาย วันหนึ่งออกไปหาปลา<u>แต่</u>กลับได้เป็นงูใหญ่ตัวหนึ่งเป็นงูเหลือม (ไชยชายงู, 2546: 1)</p> <p>เจ้าเงาะบอกว่าเราจะให้ปลา<u>แต่</u>ต้องแลกกับจมูกู (ยักษ์กับไอ้รูปเงาะ, 2546: 1)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		คะแล้ว	นึกว่ามันอ้ไปคะแล้วมันไม่ไป (ภัทราณี กลับแป้น, 2555: 88)
		แม่แต่	ไม่มีใครจะหลีกเลี่ยงจากคำนิทาไปได้ นับประสาอะไร กับคนเราที่เดินดินกินข้าว <u>แม่แต่</u> พระอาทิตย์พระจันทร์ <u>แม่แต่</u> เทวดาก็ยังถูกนิทา (ตุ๊กตาทอง, 2547: 8) เราก็เชื่อเขาเป็นจริงทุกอย่าง <u>แม่แต่</u> ผืนผ้าเล็กๆ เขาบอก ว่าเดี๋ยวนี้จะเป็นนกพิราบบินไป เราก็เชื่อเขาแล้ว (ตุ๊กตาทอง, 2547: 131)
		แม่น, แม่, แม่	มีตายายโค่หนึ่งเป็นคนยากจนเสียใจ โอยมายายมีท้อง ขึ้น <u>แม่</u> ยามีท้องกำมีกำหมรั้งแข่งแรงหว่าคนธรรมดา พอ เกิดโลกออกมากำเขื่อนายแรง (นายแรง , 2546: 1)
12	คำเชื่อมบอกความให้เลือก เอา	หรือ	ชายชอบถามกะถามทันทีว่ารอยข้างนี้ <u>หรือ</u> พลาย (สองเกลอ, 2546: 1) ตัวรูปนาง: เขาคงให้พี่เลือกกำไรเพชร <u>หรือ</u> จี้เพชรไข่ม้อย (บทสนทนาตาหลัก, 2549: 34)
		ว่า	อ้ไปหลาด <u>ว่า</u> อ้ไปโรงเรียน (ภัทราณี กลับแป้น, 2555: 89)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
13	คำเชื่อมบอกความยกเว้น	นอกจาก	<p>ขวัญเมือง: ไร่น้ำใจหรือมิ่งหนีปัญหาจากปัตตานีมาอาศัยบ้านกู กินบ้านกู วันนั้นลูกกูเป็นลมชักดิ๊กๆ ต่อหน้ามิ่ง <u>นอกจาก</u>มิ่งไม่ช่วยแล้วยังเดินหนีเสาะแล้วไม่ร้ายน้ำใจหรือ (บทสนทนาตาหลก, 2549: 29)</p> <p>ปีนั้นจะเอาทำอะไรได้ <u>นอกจาก</u>เอาไปยิงกันเท่านั้น (ตุ๊กตาทอง, 2547: 128)</p>
14	คำเชื่อมบอกเหตุ 14.1 บอกสาเหตุ	ด้วย เพื่อ เพราะ เพราะ ชา...(ถึง)	<p><u>ด้วย</u> เราจะนำท่านมาพบกับมหานครปาดลือบุตร และพระเจ้าสิงหะวรมัน ผู้ยิ่งใหญ่<u>ด้วยความ</u>เหี้ยม มุทะลุสุดัน (วงศ์มณี, 2555: 8)</p> <p><u>เพื่อ</u>: แต่ไอ้เพ่งถึงไม่บอกกะรู้ว่า เป็นหลานอัยแรง <u>เพื่อ</u>เหมือนแรงอยู่แล้วเพ่ง: หยุตตะ (ไทยทักษิณ, 2548: 10)</p> <p><u>เพราะ</u>= แล้วไอ้เอามาแหล่งไซ้ <u>เพราะ</u>เรากะรู้ ๆ กันอยู่แล้ว เรื่องภาษาไทยนี้ แหล่งไซ้ให้มันเปลืองเวลา แหล่งไซ้ให้มันเปลือง น้ำลาย (วันภาษาไทยแห่งชาติ, 2555: 1)</p> <p><u>เพราะ</u> ฮานไม่เสร็จ<u>กะ</u>เบอะไม่ทำ</p> <p><u>ชา...</u>(ถึง) <u>ชา</u>กินแซง<u>ถึง</u>ได้อ้วน (ภัทรานิ กัลป์แป้น, 2548: 89)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ของ	<p>ลูกเขยว่าวันนี้แหละกูเขียนมควายให้ได้สักที มันใส่ไฟเข้าจิ้ง<u>ของ</u>ยั้งแต่หมั้นกับลูกสาวเศรษฐีเท่านั้น ที่เขาให้เฝ้าไต้หนัง เศรษฐีเวลาไปไหนสั่งโยะแหละว่าหมิงอย่าหลงกับหมั้นถ้าหลงหมั้นอ้อก็ยกพาราสีเอา (สองพี่น้อง, 2546: 1)</p> <p>โตะตาวาคิดหนใหม่สักทีอ้อ<u>ของ</u>เขาหม้ายชอบหมั้นคนโหยหน้าไรรับลายนาแต่ว่ามีบุญ (โลกพระยา, 2546: 1)</p> <p>โธ: ใ้ไ้รู้เพน เมียมันทำงานอยู่ที่นั่น<u>ของ</u>สอดรู้ สอดเห็นไปทุกเรื่อง รู้ว่าอเฒ่ามันเป็นชู้กับไอบาวนี่ (การใช้สิทธิบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า, 2555: 6)</p>
		กับ	<p>มันกินข้าวเมื่อเป็นทะเล หุงเท่าใดกินหมดเท่าอื่น หมายความว่ากินได้แบบว่าพันปรีอัสกั กูมัน<u>กับ</u>ลูกคนนี่ ถึงคิดฆ่า (ชัชชายุพราใหญ่, 2546: 1)</p> <p>พูนแก้ว: กูแล้วเหมือนอดตายแล้ว<u>กับ</u>น้องเฝือกนี้ คำพูด คำจา ของมันแต่ละเรื่อง แต่ละคำ กวนหมวนนิ ! (บทสนทนาตาทะล, 2549: 27)</p>
		เพราะ	<p>ฝ่ายไ้แบนย่องมาถึงเท่ววล่ามเห็นเสือเข้าก็เห็นว่า<u>เพราะ</u>ตรงนั้นมันมีดไ้แบนเข้าไปจับแล้วโผกเชือกทันที (กลัวจนได้ดี, 2546: 1)</p> <p>พอนายแรงใหญ่ขึ้นราว 3 ขวบก็กินข้าววัน 3 ทำไ้บับ พ่อแม่กะสนใจ<u>เพราะ</u>ความกินใจของโลก (นายแรง, 2546: 1)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
			<p>เท่ง: ออ! นี่ที่ย้ายหน้าเศร้า กลุ่มอกกลุ่มใจมาหากูแต่เช้า <u>เพราะ</u>เรื่องนี้เทอ</p> <p>(บทสนทนาตาทลก, 2549: 3)</p>
	14.2 บอกเงื่อนไข	ถ้า	<p>พอหัวเข้าเด็กหลบจากยีนบาตร แม่ชีกะไปหลังก้อยูกกลางทางแล้วหลงกับเด็กว่าต่อเดี๋ยวถ้าหมีงทหายปัญหาออกกูให้หมีงไปแต่ถ้าทหายไม่ออกข้าวเทหมีงยื่นมาได้ให้กูให้หมีด (แม่ชีปลิ้นเด็ก, 2546: 1)</p> <p>เท่ง: กูบอกเสียก่อนนะ...ถ้ามาเพื่อจะขอ...หรือจะยืมนั่นไม่มีนะบอกเสียแล้ว เดี่ยวจะหาว่ากูใจดำเล่า</p> <p>(บทสนทนาตาทลก, 2549: 16)</p>
		ถ้าแล	<p>ถ้าแลมันหลงดีพันนี้ ยังสักเรื่องให้ช่วยหล่าว</p> <p>(เพลงเพลงไท รเทือน)</p>
		ค้นถ้า	<p>คนเราค้นถ้าไม่แสดงความสามารถบ้างเพื่อนมันจะว่าเป็นปุงก็ไม่มีหู</p> <p>(เปรมจิต ชนวงศ, 2545: 454)</p>
		ค้น, ค้น, ครั้น	<p>ค้นทำงานพันนี้ ไม่มีเสร็จเด็ดขาด</p> <p>(ภัทรานี กลับแป้น, 2548: 89)</p> <p>เรลักมาไส้อย่าเที่ยวพูดไปนะตายแหละ <u>ค้น</u>ไส่พูดว่าเราเอาหงพญาหมาแกง หนดแล้วเราอู้พูดไซรเล่า</p> <p>(เศรษฐิตุมพี, 2546: 1)</p> <p>เผียก: ฮี! <u>ครั้น</u>กวนหมวน ปล่อยให้นอนก่อนแล้วค่อยเอาแต่น้ำไสมัน</p> <p>(บทสนทนาตาทลก, 2549: 27)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
	14.3 บอกวัตถุประสงค์	สำหรับ (สำหรับ)	<p>อาจารย์กะให้เวลา 7 วัน<u>สำหรับ</u>ตัดสิน พวกศิษย์กะเริ่มแยกย้ายกันไป</p> <p>(การละอายความชั่ว, 2546: 1)</p> <p>เท่ง: ฮือ...ถ้าพันนั้นก็เตรียมพร้อมแหละยาย ไปขอหลานไถ่दानนี้เอาไปแหละ ผ้าขาวผ้าไหมไว้สำหรับห่อศพด้วยจอบ<u>สำหรับ</u>ขุดหลุมฝังศพ</p> <p>(ตุ๊กตาทอง, 2547: 110)</p>
		เพื่อ	<p>นายแรงนี้<u>เพื่อ</u>เกิดมาถึงกินข้าวเหนียววัน 2 หม้อ ฝ่ายพ่อแม่เป็นคนจนกะต้องปล้ำตัวทำงาน<u>เพื่อ</u>เชอสารให้โลกกิน</p> <p>(นายแรง, 2546: 1)</p> <p>จึงเป็นคนที่มีความกตัญญูต่อมารดายอมทนตรากตรำงานอาบเหงื่อต่างน้ำ<u>เพื่อ</u>แม่</p> <p>(คำของคน, 2546: 1)</p>
15	คำเชื่อมบอกผล	จึง, จึง	<p>โธ: วันนั้น...กูอยากกินลูกองุ่น<u>จึง</u>เดินเข้าไปในตลาด</p> <p>(บทสนทนาตาหลก, 2549: 19)</p> <p>เท่ง: คนเราอยู่ในสังคมต้องเข้าใจสังคมกันไม่เห็นแก่ตัวมีความเสียสละ <u>จึง</u>จะทำให้สังคมนั้นอยู่เป็นสุข</p> <p>(บทสนทนาตาหลก, 2549: 4)</p>
		เพื่อ	<p>เท่ง: ไชร! โยมเขาศรัทธามาสร้างให้ใหม่แหละ!</p> <p>หนูนุ้ย: หม้ายยอนให้เขาแทงหวยผิด แล้วเขามาเผากุฏิ<u>เพื่อ</u>สร้างใหม่</p> <p>(บทสนทนาตาหลก, 2549: 6)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		เลย	<p>พระนางปีญจรา:ทุกคนที่พูดนี้ไม่ได้เป็นแม่ของลูกเลยไม่รู้ว่ามีแม่รักลูกอย่างไร เพราะไม่เคยเป็นแม่ของลูก (ตึกดาทอง, 2547: 12)</p> <p>อิทธิพลจากเชื้อไข้หวัดนกเลยทำให้คนที่ไม่สบายอยู่แล้วอาจเป็นไข้ได้ (บทสนทนาตาหลก, 2549: 38)</p>
		จน	<p>โจรก็มีมากขึ้นทำให้บ้านเมืองนั้นเต็มไปด้วยความเดือดร้อน โจรผู้ร้ายเยอะแยะจนประชาชนพากันไม่มีความสุข (กลัวจนได้ดี, 2546: 1)</p> <p>ได้ทำวเป็นนักเรียนแร่แปรธาตุมาตั้งนานศึกษาสูตรอันลึกลับชุดค้นของโบราณโบราณท่านทำมานานจนได้พบลายแทงวิเศษนี้ (ตึกดาทอง, 2547: 38)</p>
		ถึง	<p>เฮ้วันนี้เสียดใจอะไรมา ถึงได้วิ่งลั่นห้อยมา (แพะกับเสือ, 2546: 1)</p> <p>มันกินข้าวเมื่อเป็นทะเล หุงเท่าใดกินหมดเท่าอันหมายความว่ากินได้แบบว่าพันปรี๊ดสักที ภูมันจนกับลูกคนนี่ถึงคิดฆ่า (ชัชชยพรั้าใหญ่, 2546: 1)</p>
		สำเปือ (ถึงกับต้อง)	<p>ลูกแดงโลกเมียผลักสำเปือห้ามส่งโรงบาล (ภัทราณี กลับแป้น, 2555: 89)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		จนเท่า	ทหาร: ที่แรกพวกข้าพเจ้าก็ ^{ก็} ไม่รู้ ^{ก็} อะไรเกิดขึ้น แต่พวกทหารของหมันล้มตายบางตาลง บางตาลง <u>จนเท่า</u> เห็นผู้หญิงสาวคนหนึ่งฟันซ้ายฟันขวา แม่เฮย..ว่องไวรวดเร็ว เก่งกล้า สามารถ (ตุ๊กตาทอง, 2547: 52)
		แล้ว	สาวใช้: คนสมัยนี้แปลกนะน้องเทอ ! ชอบหลงเรื่องเพื่อน .. จริงไม่จริง.. ไม่รู้ขอให้มันได้แหล่ง ได้เงินหาเพื่อนแล้วมันทูก มันทรอยปากมัน ... (บทสนทนาตาหลก, 2549: 35)
		คะนั้น, คั้นนั้น	น้องบอกว่าวันนี้ไม่กินข้าว <u>คะนั้น</u> เรากินกันเลยหว่า (ภัทรานิ กลับแป้น, 2555: 88) เศรษฐีถามว่าใช่ละ ฉานมาแทนพี่บัวฉานเอาเอง เศรษฐีว่าให้เพแหละแต่อย่าโกรธกัน ได้ <u>คั้นนั้น</u> ได้อย่าโกรธกัน (สองพี่น้อง, 2546: 1)
16	คำเชื่อมบอกเนื้อความ	ว่า	งูเหลือมโกรธจึงหุจนประกาศ <u>ว่า</u> ใครเอ้าพิษกูถ้ามาเอาตัวกูอ้อคายพิษให้ (งูเหลือม, 2546: 1) หนูนุ้ย: มันเขียนบอก <u>ว่า</u> “ต่ำกว่า 20 ห้ามเข้า” แล้วกูไปแค่ 2 คนนี้ อีเข้าไปหรือ คอยจนหวังก็ไม่ได้ 20 คนสักที (บทสนทนาตาหลก, 2549: 8)

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
17	คำเชื่อมบอกการขยายความ	ซึ่ง	<p>เราอยากให้ท่านผู้กล้าไปปราบโจรผู้ร้ายก็กัน<u>ซึ่ง</u>เวลานี้กำลังก่อความทุกข์ทำให้เกิดความไม่สงบอยู่ทางตอนเหนือ (กล่าวจนได้ดี, 2546: 2)</p> <p>เมืองปาดลีสบุตร หรือแคว้นมคร <u>ซึ่ง</u>เป็นมหานครที่ยิ่งใหญ่พระนครหนึ่งในชมพูทวีป (วงศ์มณี, 2555: 7)</p>
		อัน	<p>พอลงต่อน้ำแห่งนี้ก็มีการหาลูกค้ำหรือปลา<u>อัน</u>ชอบเข้าอยู่ในรู (ลูกปุด, 2546: 1)</p> <p>นายอินแก้ว: ได้ทำวเป็นนักรบแรแปรธมาตั้งนานศึกษาสูตร<u>อัน</u>ลึกลับชุดคั้นของโบราณท่านทำมานาน (ตุ๊กตาทอง, 2547: 38)</p>
18	คำเชื่อมบอกการอ้างถึง	ที่	<p>ทั้งหมด<u>ที่</u>เสด็จพ่อตรัสมานั้น ลูกเห็นด้วยทุกประการ (หลักประกันสุขภาพ, 2555: 3)</p>
19	คำเชื่อมบอกการแนะนำ	คือ	<p>พวกเขาจะต้องปฏิบัติ <u>คือ</u> อย่านให้เจ้าของทรัพย์สินไร้(รู้) (การละลายความชั่ว, 2546: 1)</p> <p>เมื่อมันไปผุดไปเกิดในเมืองมนุษย์แล้วขอให้สมความปรารถนา 3 ประการ <u>คือ</u> 1. ให้มีร่างกายขาวบริสุทธิ์ ดังสำลี 2. ให้ได้กินเลือดสด ๆ เดือนละครั้ง 3. และเลือดที่ได้ดื่มนั้นเป็นเลือดผู้หญิง (บทสนทนาตาหลง, 2549: 37)</p>

ที่	หน้าที่	คำเชื่อมที่พบ	ตัวอย่างประโยค
		ได้แก่	<p>นิธินาถ ทายาทที่หมายถึงทายาทโดยธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ <u>ได้แก่</u> บิดา มารดา คู่สมรส พี่น้องร่วมบิดามารดา ปู่ย่า ตายาย และลุงป้า น้าอา (หลักประกันสุขภาพ, 2555: 8)</p> <p>นิธินาถ “อ้อโรคเรื้อรังหรือโรคค่าใช้จ่ายสูง <u>ได้แก่</u> เบาหวาน ความดันโลหิต ผ่าตัดต่อกระจุก ผ่าตัดหัวใจ...” (หลักประกันสุขภาพ, 2555: 9)</p>
20	คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง	เช่นว่า	<p>หนูๆ: พูดความดั่งแล้วแต่ละจังหวัดนี้ดั่งไม่ใช่เหมือนกัน.. นครเราดังแบบธรรมะในเรื่องศาสนา เรื่องพระ เรื่องเจ้า <u>เช่นว่า</u> แบบพระธาตุ ดั่งแบบจาคูคามรามเทพ...สุราษฎร์ฯก็ดั่งแบบคนดี แบบเงาะโรงเรียน ... (บทสนทนาตาหลก, 2549: 12)</p>
21	คำเชื่อมเน้นความ	ก็	<p>โจรก็ค่อยๆ ย่องเข้ามาได้ถูกรื้อนโดยหาใครไหม้ว่าเสียก็กำลังย่องเข้าเหมือนกัน (ทัฬห สวรรณชนะ เรื่องกล้วนได้ดี, 2546 :1)</p> <p>ทหารคนที่หนึ่งก็เล่าให้ฟัง บอกว่าไม่รู้จะไปไหน ญาติพี่น้องก็ไม่มีเสียแล้ว (สามเกลอ, 2546: 1)</p> <p>นายอ้ายเห็นงูเห่ามวิดปลาเพลินไม่สนใจใครก้ลงไป ลักคั้นท้าย จับปลาได้หลายตัวแล้ว งูเห่ามก็ไม่เห็นแล้วนายอ้ายก็กลับบ้านไป (งูเห่าม, 2546: 1)</p>
22	คำเชื่อมบอกผู้ทำ	โดย	<p>การแสดงชุดนี้ได้ควบคุมฝึกซ้อมโดยอาจารย์เสาวรัตน์ เอี่ยมตระกูลและนายปริญญา ศรีวรรณ (ไทยทักษิณ, 2548: 3)</p>

จากตารางแสดงหมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมสมัยปัจจุบันข้างต้น จะเห็นได้ว่าสมัยปัจจุบันพบหมวดหน้าที่ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้มากกว่าสมัยอื่น ๆ ที่ผ่านมา คือ พบทั้งสิ้น 22 หมวดหน้าที่

นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์หมวดหน้าที่และสมาชิกในแต่ละหน้าที่ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบันจะเห็นได้ว่า หมวดหน้าที่ของคำเชื่อมมีทั้งจำนวนที่เท่ากันและแตกต่างกันในบางสมัย ส่วนจำนวนสมาชิกของหมวดคำเชื่อมก็มีทั้งสมาชิกที่เหมือนและแตกต่างกันตามแต่ละสมัย ซึ่งผู้วิจัยจะสรุปภาพรวมแสดงเป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบสมาชิกคำเชื่อมในแต่ละหมวดหน้าที่ที่พบในข้อมูลสมัยต่าง ๆ

หน้าที่ของคำเชื่อม		สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
1	บอกเจ้าของ					
	1.1 กรรมสิทธิ์ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง					
	1.1.1 กรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็นรูปธรรม	ของ, แห่ง	ของ, แห่ง	ของ, แห่ง	ของ	ของ
	1.1.2 กรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็นนามธรรม	-	ของ	ของ, แห่ง	ของ, แห่ง	ของ
	1.2 ส่วนย่อย-ส่วนใหญ่					
1.2.1 ส่วน-ร่างกายมนุษย์						
1.2.1.1 ส่วนรูปธรรมในร่างกาย	แห่ง	ของ, แห่ง	ของ	ของ	ของ	
1.2.1.2 ส่วนนามธรรมในร่างกาย	-	แห่ง	ของ, แห่ง	ของ, แห่ง	ของ	
1.2.2 ส่วน/องค์ประกอบของพืชหรือสิ่งของ	-	แห่ง	แห่ง	ของ	ของ	

หน้าที่ของคำเชื่อม		สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
	1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	ของ, แห่ง	ของ, แห่ง	ของ, แก่	ของ	ของ, แห่ง
2	บอกผู้มีส่วนร่วม					
	2.1 ผู้กระทำเหตุการณ์ร่วมกัน (Co-operative)	กับ, แลกับ	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย
	2.2 ผู้มีปฏิสัมพันธ์ในแง่คู่ตรงข้าม (Reciprocal)	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย	กับ
	2.3 ผู้กระทำหลักกับผู้ร่วมเหตุการณ์ (Active comitative/Human companion)	ด้วย	ด้วย	ด้วย	กับ, ด้วย	กับ
	2.4 การผสมกันหรือควบคู่กัน (Combination)	กับ	กับ, ด้วย	กับ	กับ, ด้วย	-
3	บอกเครื่องมือ					
	3.1 บอกเครื่องมือ					
	3.1.1 รูปธรรม	ด้วย	ด้วย	ด้วย	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย
	3.1.2 นามธรรม	ด้วย	ด้วย	ด้วย	ด้วย	ด้วย
	3.2 บอกวิธีการ	ด้วย	ด้วย	โดย	-	โดย, ด้วย
	3.3 บอกการอ้างอิง	ด้วย, ตาม	ด้วย, ตาม, โดย	ตาม, โดย	ตาม	ตาม

หน้าที่ของคำเชื่อม		สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
4	บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ 4.1 สถานที่รูปธรรม	บน, เหนือ, ใต้, ใน, ไกล, ริม, ข้าง, ณ, เท (ที่), กับ	บน, ข้างใต้, ในใต้, ใต้, ใน, นอก, ข้าง, ตาม, แแต่, กับ, ณ, ที่	บน, เหนือ, ใต้, ใน, , นอก, ข้าง, ณ, ที่, กลาง, ปันกลาง, หน้า, ตาม, ในหว่าง, ระหว่าง, ไกล, ริม, รอบ, ในกลาง,	บน, เหนือ, ใน, นอก, กับ, ณ, ที่, หน้า, ตาม, หว่าง (ระหว่าง), ไกล	บน, เหนือ, ใต้, ใน, ข้าง, แแต่, กับ, ณ, เทียม, ที่, ตาม, กลาง, หน้า,ข้างหลัง, หลัง, หว่าง (ระหว่าง), ริม, จิม, รอบ, แแต่, ไกล, นอก
	4.2 สถานที่นามธรรม	ใน, นอก	ใน	ใน	ภายใต้, ใน	ใน, นอก
5	บอกแหล่งเดิม 5.1 สถานที่	แต่	แต่	จาก, แต่, ตั้งแต่	แต่, จาก	แต่, จาก, ตั้งแต่
	5.2 บุคคล	แต่	ด้วย	แต่	จาก	จาก
	5.3 เหตุการณ์	แต่	แต่	แต่	จาก	แต่, จาก
	5.4 สภาพ	-	จาก	-	-	จาก
6	บอกจุดหมาย 6.1 จุดหมาย 6.1.1 จุดหมายของการเคลื่อนที่	จนถึง, ยัง	จนถึง, ถึง	ยัง, ถึง	ยัง, จนถึง	จนท้าวถึง, จนถึง, ยัง, สู

หน้าที่ของคำเชื่อม		สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
6.1.2 จุดหมายของการกระทำ(ที่ไม่มี การเคลื่อนที่) หรือจุดหมายของความรู้สึก	แต่, ถึง, แก่, ต่อ	ถึง, แก่	ต่อ, แก่, ถึง	ถึง, แก่, ต่อ	แก่, ถึง, ต่อ, กับ	
6.2 ผู้รับ						
6.2.1 ผู้รับสิ่งของ	แก่, แต่	แก่	แก่	แก่, กับ	แก่, กับ	
6.2.2 ผู้รับประโยชน์	แก่	แก่	แก่	-	แก่	
6.2.3 ผู้รับสาร	แก่, แต่, แต่	แก่	แก่	แก่ กับ	แก่, กับ	
7 บอกความสัมพันธ์ทางเวลา						
7.1 บอกจุดเวลา	ครั้ง, ครั้งเมื่อ, ครั้งแล, แลครั้ง, ขณะ, ณ, พอ, เมื่อ	เมื่อ, ครั้ง	เมื่อ, ครั้ง	เมื่อ, ครั้ง, ครั้งเมื่อ	ตอน, ครั้ง, เมื่อ, เมื่อถึง, พอ	
7.2 บอกช่วงเวลา	ใน, ในกลาง	ใน	ใน	ใน	ใน	
7.3 บอกลำดับเวลาก่อน-หลัง	จึง, แล้ว	แล้วจึง, จึง, แล้ว	แล้ว	แล้วจึง, แล้ว	จึง, แล้ว, ต่อ, ถึง, เลย	
7.4 บอกเวลาเริ่มต้น	แต่, ตั้งแต่	แต่, ตั้งแต่	แต่	ตั้งแต่, แต่	ตั้งแต่, แต่	
7.5 บอกเวลาสิ้นสุด	จน, ถึง, トラบเท่า	ถึง, จน, คุม...ถึง, จนถึง, เท่าถึง	ถึง, จนถึง, จน	ถึง, จน, จนถึง, กระทั่ง	ถึง, จน, คุมเท่า, จนถึง, จนเท่า, จนกว่า, ยั้ง, กระทั่ง, เทียม	

หน้าที่ของคำเชื่อม		สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
	7.6 บอกใกล้จุดเวลา	-	-	-	-	แค่
8	บอกลักษณะ(อาการ)	ด้วย, โดย, อย่าง	โดย	โดย, ด้วย	โดย, อย่าง, ด้วย	อย่าง, ตาม, โดย, ด้วย
9	บอกความคล้ายตามหรือความต่อเนื่อง	กับ, แลกับ, ทั้ง, แล, ก็ดี	ก็ดี, ทั้ง, แล, และ	กับ, ก็ดี, ทั้ง, แล, และ	กับ, ก็ดี, ทั้ง, แล, และ	กะ (กับ), ก็ดี, ทั้ง, และ, แล้วถึง
10	บอกการเปรียบเทียบ	ดั่ง, ประดุจดั่ง, ดุจ (ดุจ), ดุจ ดั่ง, ประดุจ, เหมือนดั่ง, เสมือนดั่ง, อุปมาเหมือน	ดั่ง, ประดุจดั่ง, เท่า, ประดุจ, ประดุจหนึ่ง, เสมือน, อุปมาดั่ง, ดุจดั่ง, แต่, เสมือนดั่ง	ประดุจดั่ง, ดั่ง, ดุจ, เท่า, ประดุจ, เสมือน, เหมือนอย่าง	กับ, เท่า, เสมือน, เทียบ, เหมือนอย่าง, ดุจดั่ง, อย่าง, เหมือนกับ	ประดุจดั่ง, ดั่ง, แต่, เท่า, เหมือน, เหมือนอย่าง, เปรียบเหมือน
11	บอกความขัดแย้ง	แต่, แต่วา (แต่ว่า), ถึง, แมน (แมน)	แต่, แต่วา (แต่ว่า), แมน (แมน)	แต่, แม้, แต่, แม้	แต่	แต่, แต่, ถึงแม้ว่า, ถึงแม้, ถึง, แล้ว, ค่ะแล้ว, แม้แต่, แม่ (แมน)
12	บอกความให้เลือกเอา	หรือ	ฤ	หรือ	หรือ, ฤ	หรือ, ว่า
13	บอกความยกเว้น	-	-	-	นอกจาก	นอกจาก
14	บอกเหตุ 14.1 บอกสาเหตุ	ด้วย, เพราะ, เพราะว่า	ด้วย, เพราะ	ด้วย, เพราะ	ด้วย, เพราะ, กับ	ด้วย, เบื่อ, เบอะ, กะ เบอะ, ชา... (ถึง), ของ, กับ, เพราะ

หน้าที่ของคำเชื่อม	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
14.2 บอกเงื่อนไข	ถ้า, ถ้าแล, แลถ้า, ถ้าแมน, ครั้น	ถ้า, ถ้าแล	ถ้า, ถ้าแล, ครั้น	ถ้า, แลถ้า, ครั้น	ถ้า, คั้นถ้า, คั้น (คั้น, ครั้น), ถ้าแล
14.3 บอกวัตถุประสงค์	สำหรับ, เพื่อ	สำหรับ, เพื่อ	สำหรับ, เพื่อ	สำหรับ, เพื่อ	สำหรับ, เพื่อ
15 บอกผล	จึง(จึง), จน	จึง, จน	จึง, ถึง (ถึง), จน	จึง, ต่อ, จน	จึง, เบื่อ, เลย, จน, ถึง, สำเบื่อ, จนเท่า, แล้ว, คะนั้น
16 บอกเนื้อความ	ว่า	ว่า	ว่า	ว่า	ว่า
17 บอกการขยายความ	ซึ่ง, อัน	ซึ่ง, อัน	ซึ่ง, อัน	ซึ่ง, อัน	ซึ่ง, อัน
18 บอกการอ้างถึง	ที่	ที่	ที่	ที่	ที่
19 บอกการแนะนำ	คือ	คือ, ได้แก่	คือ, ได้แก่	คือ	คือ, ได้แก่
20 บอกการแสดงตัวอย่าง	-	-	-	อาทิ	เช่น
21 บอกการเน้นความสัมพันธ์	ก็	ก็	ก็ (กะ)	ก็	ก็ (กะ, ก้า)
22 บอกผู้ทำ	โดย, ด้วย	-	-	-	โดย

การเก็บข้อมูลคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน ผู้วิจัยพบคำเชื่อมทั้งสิ้น 119 คำ เมื่อพิจารณาดารงเปรียบเทียบสมาชิกคำเชื่อมในแต่ละหมวดหน้าที่ที่พบในข้อมูลสมัยต่าง ๆ กล่าวได้ว่า เมื่อช่วงสมัยเปลี่ยนไปส่งผลให้ทั้งหมดหน้าที่และสมาชิกของคำเชื่อมในแต่ละหมวดหน้าที่เกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยในแง่หมวดหน้าที่จะพบว่า จำนวนหมวดหน้าที่ในสมัยปัจจุบันปรากฏมากถึง 22 หมวด ในขณะที่สมัยอื่น ๆ พบน้อยกว่า กล่าวคือ ในสมัยอยุธยาปรากฏจำนวน 20 หมวด โดยไม่ปรากฏหมวดหน้าที่บอกความยกเว้น และหมวดหน้าที่บอกแสดงตัวอย่าง ในสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 และสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 จำนวนหมวดหน้าที่ลดน้อยลง คือ ปรากฏเพียง 19 หมวด โดยไม่ปรากฏหมวดหน้าที่บอกความยกเว้น หมวดหน้าที่บอกแสดงตัวอย่าง และหมวดหน้าที่บอกผู้ทำ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 จำนวนหมวดหน้าที่

เพิ่มขึ้น คือ ปรากฏทั้งสิ้น 21 หมวด ไม่ปรากฏเพียงหมวดหน้าที่บอกผู้ทำ จนกระทั่งสมัยปัจจุบัน ปรากฏหมวดหน้าที่ทั้งสิ้น 22 หมวด

ทั้งนี้ คำเชื่อมในบางหมวดหน้าที่ที่ไม่ปรากฏในบางสมัย ได้แก่ หมวดหน้าที่บอกแสดง ตัวอย่าง หมวดหน้าที่บอกความยกเว้น และหมวดหน้าที่บอกผู้ทำ อาจเนื่องด้วยจำนวนข้อมูลเอกสารที่มีอยู่จำกัดในสมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 5 อีกทั้งประเภทของเอกสารในสมัยนี้ที่ส่วนใหญ่เป็นเอกสารประเภทกฎหมายและตำรายา จึงอาจไม่นิยมใช้คำเชื่อมเพื่อบอกแสดงตัวอย่าง บอกความยกเว้น หรือบอกผู้ทำ โดยอาจมีวิธีการในแสดงตัวอย่าง บอกความยกเว้น และบอกผู้ทำ ด้วยวิธีการอื่นดังจะกล่าวถึงในบทถัดไป ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้พบหมวดหน้าที่ของคำเชื่อมน้อยกว่าในสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 และสมัยปัจจุบัน ซึ่งใช้ข้อมูลที่หลากหลายมากกว่า

เมื่อพิจารณาในแง่สมาชิกของแต่ละหมวดหน้าที่พบว่า เมื่อช่วงสมัยเปลี่ยนแปลงไปจำนวนสมาชิกในแต่ละหมวดหน้าที่ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน บางหมวดหน้าที่มีจำนวนสมาชิกเพิ่มมากขึ้น เช่น คำเชื่อมบอกแหล่งเดิมที่เป็นสถานที่ ในสมัยอยุธยาและสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 พบเพียงคำเชื่อม “แต่” ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 พบคำเชื่อม “แต่, ตั้งแต่” สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 พบคำเชื่อม “แต่, จาก” จนสมัยปัจจุบันคำเชื่อมบอกแหล่งเดิมพบการใช้ทั้ง 3 คำ ได้แก่ “แต่, จาก, ตั้งแต่” ในขณะที่บางหมวดหน้าที่มีจำนวนสมาชิกลดน้อยลง เช่น คำเชื่อมบอกเจ้าของที่เป็นกรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็นรูปธรรม ในสมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 พบคำเชื่อม “ของ, แห่ง” ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 และสมัยปัจจุบันพบเพียงคำเชื่อม “ของ” เป็นต้น

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาคำเชื่อมในแต่ละคำทั้ง 119 คำ พบว่า คำเชื่อมบางคำสมัยหนึ่งเคยทำหน้าที่หนึ่งแต่เมื่อสมัยต่อมากลับไม่ได้ทำหน้าที่นั้น ๆ แล้ว โดยอาจเปลี่ยนไปทำหน้าที่อื่นจึงทำให้สูญเสียนหน้าที่เดิมไป เช่น คำเชื่อม “ด้วย” เคยทำหน้าที่บอกผู้ร่วมในทุกความหมายย่อย ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 แต่ในสมัยปัจจุบันพบว่าคำเชื่อม “ด้วย” ได้สูญเสียนหน้าที่บอกผู้ร่วมให้กับคำเชื่อม “กับ” หลงเหลือเพียงหน้าที่บอกผู้ร่วมแบบผู้กระทำเหตุการณ์ร่วมกัน (Co-operative) เท่านั้น ในขณะที่เดียวกันคำเชื่อมบางคำกลับมีหน้าที่เพิ่มขึ้น เช่น คำเชื่อม “กับ” ในสมัยอยุธยาทำหน้าที่บอกผู้ร่วม สมัยต่อมาพบว่า “กับ” มีหน้าที่เพิ่มขึ้น ได้แก่ หน้าที่บอกเครื่องมือ บอกความคล้ายตาม บอกจุดหมาย บอกสาเหตุ เป็นต้น

กล่าวได้ว่า เมื่อสมัยเปลี่ยนไป คำเชื่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านจำนวนหมวดหน้าที่ที่มีจำนวนมากขึ้นน้อยแตกต่างกัน นอกจากนั้น ยังเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งจำนวนสมาชิกในแต่ละหมวดหน้าที่ และเมื่อพิจารณาคำเชื่อมในแต่ละคำทั้ง 119 คำ นั้นพบว่า เมื่อสมัยเปลี่ยนไป คำเชื่อมในแต่ละคำยังเกิดการเปลี่ยนแปลงหน้าที่เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ทั้งในด้านจำนวนและหน้าที่อย่างละเอียดในบทถัดไป

บทที่ 5

การเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้

หลังจากผู้วิจัยได้วิเคราะห์หมวดหน้าที่และหน้าที่ย่อยของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้สมัยต่าง ๆ ในบทที่ 4 ไปแล้วนั้น ผู้วิจัยพบว่าคำเชื่อมในแต่ละสมัยมีความแตกต่างกันทั้งในด้านจำนวนหมวดหน้าที่และจำนวนคำเชื่อมในแต่ละหมวดหน้าที่ ทั้งนี้ ความแตกต่างที่เกิดขึ้นในสมัยที่ต่างกักันนั้น สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อม เมื่อกล่าวถึงประเด็นของการเปลี่ยนแปลงก็มักจะกล่าวถึง การเพิ่มหมวดหน้าที่ การสูญหมวดหน้าที่ การเพิ่มคำ การสูญคำ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้นอกจากจะมีการเพิ่มและการสูญทั้งในด้านจำนวนหมวดหน้าที่ของคำเชื่อม จำนวนสมาชิกของคำเชื่อมในแต่ละหมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมแต่ละคำแล้ว ก็ยังพบว่ามีคำเชื่อมส่วนหนึ่งที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านจำนวนสมาชิกของคำเชื่อมในแต่ละหมวดหน้าที่และหน้าที่ของคำเชื่อมแต่ละคำ หากแต่ยังมีลักษณะคงเดิมตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน ถึงแม้การคงจำนวนคำเชื่อมและหน้าที่ของคำเชื่อมเช่นนี้จะไม่ใช่ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อม แต่ผู้วิจัยเห็นว่าควรกล่าวถึงคำเชื่อมกลุ่มนี้ไว้ในบทนี้ด้วย โดยจะกล่าวถึงในหัวข้อการคงจำนวนคำเชื่อมและการคงหน้าที่ของคำเชื่อม

สำหรับในบทนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบันโดยจำแนกออกเป็น 4 ลักษณะใหญ่ ๆ ได้แก่ 5.1 การเปลี่ยนแปลงจำนวนของหมวดหน้าที่ 5.2 การเปลี่ยนแปลงจำนวนของคำเชื่อมในแต่ละหมวดหน้าที่ 5.3 การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำเชื่อม และ 5.4 กระบวนการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 การเปลี่ยนแปลงจำนวนของหมวดหน้าที่

การเปลี่ยนแปลงจำนวนของหมวดหน้าที่ หมายถึง ในอดีตหมวดหน้าที่ของคำเชื่อมปรากฏจำนวนหนึ่ง แต่ต่อมาหมวดหน้าที่บางหมวดปรากฏเพิ่มขึ้น หรือหมวดหน้าที่บางหมวดไม่ปรากฏในบางสมัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 9 หมวดหน้าที่ของคำเชื่อมสมัยต่าง ๆ ในภาษาไทยถิ่นใต้

หมวดหน้าที่ของคำเชื่อม		สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1- รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาล ที่ 4- รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6- รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
1	บอกเจ้าของ	✓	✓	✓	✓	✓
2	บอกผู้มีส่วนร่วม	✓	✓	✓	✓	✓
3	บอกเครื่องมือ	✓	✓	✓	✓	✓
4	บอกความสัมพันธ์ ทางสถานที่	✓	✓	✓	✓	✓
5	บอกแหล่งเดิม	✓	✓	✓	✓	✓
6	บอกจุดหมาย	✓	✓	✓	✓	✓
7	บอกความสัมพันธ์ ทางเวลา	✓	✓	✓	✓	✓
8	บอกลักษณะ (อาการ)	✓	✓	✓	✓	✓
9	บอกความคล้อย ตามหรือความ ต่อเนื่อง	✓	✓	✓	✓	✓
10	บอกการ เปรียบเทียบ	✓	✓	✓	✓	✓

หมวดหน้าที่ของคำเชื่อม		สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1- รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาล ที่ 4- รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6- รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
11	บอกความขัดแย้ง	✓	✓	✓	✓	✓
12	บอกความให้เลือก เอา	✓	✓	✓	✓	✓
13	บอกความยกเว้น	-	-	-	✓	✓
14	บอกเหตุ	✓	✓	✓	✓	✓
15	บอกผล	✓	✓	✓	✓	✓
16	บอกเนื้อความ	✓	✓	✓	✓	✓
17	บอกการขยาย ความ	✓	✓	✓	✓	✓
18	บอกการอ้างถึง	✓	✓	✓	✓	✓
19	บอกการแนะนำ	✓	✓	✓	✓	✓
20	บอกการแสดง ตัวอย่าง	-	-	-	✓	✓
21	บอกการเน้นความ	✓	✓	✓	✓	✓
22	บอกผู้ทำ	✓	-	-	-	✓

จากตารางจะเห็นได้ว่า หมวดหน้าที่ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ปรากฏทั้งสิ้น 22 หมวด หากเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่กล่าวถึงคำเชื่อมในภาษาไทยมาตรฐานที่ผ่านมา ได้แก่ ตำราไวยากรณ์

ไทยของนวรรณ พันธุมธา (2554) และรายงานวิจัย “พัฒนาการของคำเชื่อมในภาษาไทย” ของ วิภาส โปธิแพทย์ (2557) งานวิจัยทั้ง 2 เรื่องนี้พบหมวดหน้าที่คำเชื่อมทั้งสิ้น 21 หมวด หมวดหน้าที่ที่นวรรณและวิภาสไม่ได้กล่าวถึง คือ หมวดหน้าที่บอกผู้ทำ ทั้งนี้อาจไม่ปรากฏในข้อมูลของงานวิจัยทั้ง 2 เรื่องดังกล่าว แต่ในการเก็บข้อมูลคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ครั้งนี้ ผู้วิจัยพบคำเชื่อมบอกผู้ทำเพิ่มอีกหนึ่งหมวด

อย่างไรก็ตาม ตารางที่ 10 ยังแสดงให้เห็นว่ามีหมวดหน้าที่คำเชื่อม 3 หมวดที่ปรากฏไม่ครบทุกสมัย ได้แก่ หมวดหน้าที่บอกความยกเว้น หมวดหน้าที่บอกการแสดงตัวอย่าง และหมวดหน้าที่บอกผู้ทำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยคำเชื่อมในภาษาไทยมาตรฐานของวิภาส โปธิแพทย์ (2557) ที่พบว่า คำเชื่อมบอกความยกเว้นและคำเชื่อมบอกการแสดงตัวอย่าง ปรากฏไม่ครบทุกสมัยเช่นเดียวกัน ในส่วนของภาษาไทยถิ่นใต้เหตุที่หมวดหน้าที่เหล่านี้ปรากฏไม่ครบทุกสมัยอาจเป็นเพราะข้อจำกัดดังต่อไปนี้

(1) คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง จะใช้นามหรืออนุภาคที่แสดงตัวอย่างได้แก่ *อาทิ, เช่น* เช่น เราควรทำตัวให้เป็นประโยชน์ เช่น ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน จากข้อมูลเอกสารไม่พบคำเชื่อมแสดงตัวอย่างตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 อาจเพราะเอกสารข้อมูลในสมัยโบราณที่เป็นร้อยแก้วและมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรมีจำนวนไม่มาก อีกทั้งเมื่อเปรียบเทียบกับคำเชื่อมในหน้าที่อื่น ๆ โอกาสในการใช้น้อยและมักเกิดในเอกสารเฉพาะที่เอื้อให้มีการปรากฏใช้ ด้วยข้อจำกัดดังกล่าวนี้จึงส่งผลให้คำเชื่อมบอกการแสดงตัวอย่างปรากฏไม่ครบทุกสมัย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าในเอกสารสมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 มีวิธีการบอกการแสดงตัวอย่างข้อมูลโดยกล่าวถึงสิ่งต่าง ๆ และมักลงท้ายข้อความด้วยคำว่า *สำหรับพะพันนานา (สารพันนานา) หรือพันระนานา (พรณนา)* ไม่พบคำเชื่อมแสดงตัวอย่างดังในภาษาปัจจุบันที่ใช้คำว่า *อาทิ, เช่น* ดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

ในหลักพระสมุทราสมุทรม มีทั้งภูเขาถ้ำเลื่อน บางน้ำ คลองท่า ต้นไม้ใบหญ้า มีในแผ่นดิน
ทั้งสิ้น มีสำหรับพะพันนานา ด้วยว่าพระบอริเมนสุนชขึ้นในแผ่นดินมีทุกประการแล้วต่าง ๆ
(ในหลักพระสมุทราสมุทรม มีทั้งภูเขาถ้ำเลื่อน บางน้ำ คลองท่า ต้นไม้ใบหญ้า มีในแผ่นดิน
ทั้งสิ้นมีสารพันนานา ด้วยว่าพระบรมศวรชขึ้นในแผ่นดินมีทุกประการแล้วต่าง ๆ)

(ตำนานสร้างโลกฉบับบ้านป่าลม, รัชกาลที่ 1-3: 63)

จึงให้พระอินทร์ชุบขึ้นเป็นบ้านเป็นเมือง เป็นรั้วเป็นวัง เป็นปราสาททราดยะมนเทียน
ทองขึ้นมีพื้นระนาบ สิ้นแล้ว

(จึงให้พระอินทร์ชุบขึ้นเป็นบ้านเป็นเมือง เป็นรั้วเป็นวัง เป็นปราสาททราดยะมนเทียนทองขึ้นมี
พรรณนาสิ้นแล้ว)

(ตำนานสร้างโลกฉบับบ้านป่าลม, รัชกาลที่ 1-3: 65)

(2) คำเชื่อมบอกความยกเว้น จะใช้หน้านามหรืออนุพากย์ที่ไม่รวมอยู่ด้วยกัน ได้แก่
นอกจาก เช่น ทุกคนต้องไปเข้าร่วมอบรม นอกจากคนที่ไม่สบาย จากข้อมูลเอกสารเริ่มปรากฏ
คำเชื่อมบอกความยกเว้นในสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 เป็นต้นมา ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าแม้ในสมัย
อยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 ไม่พบคำเชื่อมบอกความยกเว้น แต่กลับพบประโยคที่แสดง
ความขัดแย้งและประโยคแสดงเงื่อนไขเป็นจำนวนมาก การแสดงความขัดแย้งหรือการแสดงเงื่อนไข
จะเกิดกับเหตุการณ์สองเหตุการณ์ที่มีเนื้อความต่างกัน โดยมีคำเชื่อมบอกความขัดแย้ง เช่น แต่ถึง
 ฯลฯ และคำเชื่อมบอกเงื่อนไข เช่น ถ้า ถ้าแล แลถ้า ครั้น ฯลฯ ปรากฏอยู่หน้าอนุพากย์ที่แสดงความ
ขัดแย้งหรือแสดงเงื่อนไขของการกระทำอยู่ด้วย

การแสดงความขัดแย้งเกิดขึ้น เมื่อเหตุการณ์หนึ่งมีเนื้อความขัดแย้งกับอีกเหตุการณ์หนึ่ง
ส่งผลให้เหตุการณ์ทั้งสองมีเนื้อความที่ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ไม่รวมอยู่ด้วยกัน เช่น แม้ฟ้าเป็น
คนสวยที่สุดในหมู่บ้านแต่เธอก็ไม่มีแฟน ซึ่งค่านิยมหรือความเชื่อของคนในสังคมจะมองว่าผู้หญิงสวย
มักจะเป็นที่หมายปองของผู้ชายและมักจะมีแฟนแล้ว แต่ในประโยคข้างต้น เป็นประโยคที่เนื้อความ
ขัดแย้งกัน และมีนัยว่า ฟ้า แม้จะเป็นผู้หญิงสวยแต่ไม่ถูกรวมอยู่ในกลุ่มที่มีแฟนแล้ว จึงกล่าวได้ว่า
ประโยคบอกความขัดแย้งก็มีนัยของการบอกความยกเว้นอยู่ด้วย ในกรณีนี้ก็คือนัยยกเว้น ฟ้า ตัวอย่าง
ประโยคแสดงความขัดแย้งในข้อมูลเอกสาร

แม่ของข้าพเจ้าตายแต่ผีแม่ข้าพเจ้ายังอยู่

(แม่ข้าพเจ้าตายแต่ผีแม่ข้าพเจ้ายังอยู่)

(กฎหมายลักษณะคดีความฯ จ.ศ. 1176, 2357: 51)

จากตัวอย่างเหตุการณ์ทั้งสองเหตุการณ์ข้างต้นเหตุการณ์แรก คือ แม่ตาย เมื่อตายแล้ว
ร่างกายก็ย่อมจะย่อยสลายและความเชื่อในศาสนาพุทธเชื่อว่าวิญญาณก็จะไปเกิดในภพภูมิใดภพภูมิ
หนึ่งตามแต่กรรมที่ทำมา แต่เหตุการณ์ที่สอง คือ ผีแม่ยังอยู่ ซึ่งการที่ผีแม่ยังอยู่นี้เป็นเหตุการณ์ที่
ขัดแย้งกับเหตุการณ์การตาย แฝงนัยของการบอกความยกเว้นว่าเป็นเหตุการณ์ที่แตกต่างจาก

เหตุการณ์ปกติทั่วไปที่เกิดขึ้นเมื่อตาย อีกนัยหนึ่ง “ผีแม่” ได้รับการยกเว้นสำหรับการแสดงเงื่อนไข เกิดขึ้นเมื่อเหตุการณ์หนึ่งเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดอีกเหตุการณ์หนึ่ง เช่น *ถ้าเธอไม่สบายไม่ต้องเข้าประชุม* เหตุการณ์แรกซึ่งปรากฏหลังคำเชื่อมบอกเงื่อนไข *ถ้า* แสดงเงื่อนไขว่า *ถ้าไม่สบาย* จะไม่ต้องทำอีกเหตุการณ์หนึ่งคือ *การเข้าประชุม* จะเห็นได้ว่าเงื่อนไขในบางบริบทดังบริบทในตัวอย่างข้างต้น เป็นเสมือนข้อยกเว้นที่จะไม่ต้องทำบางสิ่งบางอย่าง ตัวอย่างประโยคแสดงเงื่อนไขในข้อมูลเอกสาร

แลข้าจมาถามท่านดู ภูทานมิเลี้ยงใส ข้าจเอาผัวอื่น

(แลข้าจะมาถามท่านดู ภูท่านมิเลี้ยงไซร์ ข้าก็จะเอาผัวอื่น)

(นางกัณไทร, อยุธยาตอนปลาย: 34)

จากตัวอย่างข้างต้น เหตุการณ์แรกที่ปรากฏหลังคำเชื่อม *ถ้า* แสดงเงื่อนไขว่า *ถ้าท่านมิเลี้ยง* ในที่นี้คือเลี้ยงดู ดูแล เหตุการณ์ที่จะตามมา คือ *จะเอาผัวอื่น* ซึ่งถ้าหากท่านรับเลี้ยงดูก็จะอยู่กับท่าน เหมือนเดิมตามที่เป็นมา กรณีนี้มีนัยของการบอกความยกเว้นว่า ถ้าหากท่านไม่เลี้ยงดูผลที่เกิดขึ้นจะต่างจากสิ่งที่เป็นอยู่ จึงเห็นได้ว่า การบอกเงื่อนไขในบางบริบทเป็นเสมือนข้อยกเว้นที่จะทำให้เกิดหรือไม่เกิดบางสิ่งบางอย่างขึ้น

จากประโยคแสดงความขัดแย้งและประโยคแสดงเงื่อนไขที่แฝงนัยของการบอกความยกเว้น ดังที่กล่าวไป จึงอาจเป็นสาเหตุที่ส่งผลให้ไม่พบการใช้คำเชื่อมบอกความยกเว้นในสมัยอยุธยาจนถึง สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5

(3) คำเชื่อมบอกผู้ทำ ใช้นำหน้านามที่เป็นผู้ทำให้เกิดเหตุการณ์ขึ้นซึ่งมักจะเป็นมนุษย์ ได้แก่ โดย เช่น *การแสดงชุดนี้ได้ควบคุมฝึกซ้อมโดยอาจารย์เสาวรัตน์* Iwasaki and Ingkaphirom (2005: 117) เรียกหน่วยสร้างลักษณะเช่นนี้ว่า *passive-like construction* หรือหน่วยสร้างคล้ายกรรมวาจก (วิภาส โปธิแพทย์, 2562: 38) ซึ่งเป็นหน่วยสร้างที่นำเอาผู้ถูกกระทำมาเป็นประธานของประโยค แต่ไม่มีคำ ถูก ที่ช่วยบอกกรรมวาจกอย่างหน่วยสร้างกรรมวาจก (*passive construction*) ทั่วไป กริยาที่สามารถปรากฏในหน่วยสร้างนี้จะเป็นกริยาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ (creation verbs) อาทิ *สร้าง ทำ แปล ฯลฯ* เช่น *สะพานนี้สร้างโดยสถาปนิกเยอรมัน*

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาประโยคในภาษาไทยจะพบว่า โดยมากประธานของประโยคมักเป็นผู้ทำ หรือผู้ทำให้เกิดเหตุการณ์ โดยมีการเรียงลำดับ คือ ผู้ทำหรือกรรตุการก กริยา และผู้ถูกหรือกรรม การก เช่น *เสือกินตามี* เว้นแต่บางกรณี หากต้องการให้ผู้ถูกเด่น ก็สามารถเอาผู้ถูกขึ้นต้นประโยคได้

เช่น ตามีถูกเสือกิน หรือตามีผู้ใหญบ้านของเราเสือกินเสียแล้ว ประโยคที่เอากรรมกรหรือผู้ถูกเป็นประธานนี้เรียกว่า ประโยคกรรม (อุปกิตศิลปสาร, 2548) ประโยคกรรมวางและประโยคคล้ายกรรมวางอาจจัดเป็นประโยคกรรมได้ทั้งสิ้นเนื่องจากการนำเอาผู้ถูกมาเป็นประธานของประโยค ทั้งนี้ จากข้อมูลเอกสารภาษาไทยถิ่นใต้ยังพบประโยคกรรมที่ปรากฏคำเชื่อม โดย อยู่ด้วย เช่น

การแสดงชุดนี้ได้ควบคุมฝึกซ้อมโดยอาจารย์เสาวรัตน์ เอี่ยมตระกูลและนายปริญญาศรีวรรณ
(ไทยทักษิณ, 2548: 3)

ลักษณะประโยคกรรมที่ปรากฏคำเชื่อม โดย บอกผู้ทำดังตัวอย่างข้างต้นนี้ เป็นประโยคในภาษาปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่าโครงสร้างประโยคกรรมดังกล่าวอาจเป็นโครงสร้างประโยคที่ได้รับอิทธิพลจากโครงสร้างประโยคกรรมวาง (passive voice) ในภาษาอังกฤษที่นำเอาผู้ถูกกระทำของประโยคมาเป็นประธานและมีตัวบ่งชี้กรรมวาง เช่น *This house was built by my father.* ในประโยคกรรมวางหากต้องการบอกว่าใครหรืออะไรทำกริยานั้น ๆ มักจะใช้คำบุพบท by 'โดย' เป็นคำที่ช่วยบ่งชี้ว่านามที่ตามมาเป็นผู้กระทำ คำบุพบท by ในโครงสร้างประโยคกรรมวางนี้ จึงอาจส่งอิทธิพลต่อการใช้ โดย บอกผู้ทำในภาษาไทยถิ่นใต้ปัจจุบัน

5.2 การเปลี่ยนแปลงจำนวนของคำเชื่อมในแต่ละหมวดหน้าที่

การเปลี่ยนแปลงจำนวนของคำเชื่อม หมายถึง ในอดีตคำเชื่อมในหมวดหน้าที่หนึ่ง ๆ ปรากฏคำเชื่อมอยู่จำนวนหนึ่ง แต่ต่อมาเกิดคำเชื่อมใหม่เพิ่มขึ้นในหมวดหน้าที่นั้น ๆ (การเพิ่มคำเชื่อม) หรือในอดีตคำเชื่อมในหมวดหน้าที่หนึ่ง ๆ เคยมีคำเชื่อมนั้น ๆ อยู่ แต่ต่อมาไม่ปรากฏคำเชื่อมบางคำในหมวดหน้าที่นั้นแล้ว (การสูญคำเชื่อม) ทั้งนี้ การเพิ่มคำเชื่อมนั้น คำเชื่อมบางคำที่ปรากฏเพิ่มขึ้นอาจไม่ได้ปรากฏอยู่อย่างต่อเนื่องในทุกสมัย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะข้อจำกัดด้านเอกสารดังที่กล่าวไป นอกจากนี้ คำเชื่อมบางหมวดหน้าที่ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบันไม่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนใด ๆ (การคงจำนวนคำเชื่อม) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.2.1 การเพิ่มคำเชื่อม²⁵

การเพิ่มคำเชื่อม หมายถึง การที่สมัยก่อนหน้าไม่ปรากฏคำเชื่อมดังกล่าวแต่ในสมัยต่อมา ก็ปรากฏคำเชื่อมดังกล่าวขึ้น ทั้งนี้คำเชื่อมที่มีอยู่เดิมบางกรณีอาจยังคงอยู่แต่บางกรณีสมาชิกบางคำอาจหายไป ได้แก่คำเชื่อมในหมวดหน้าที่ต่อไปนี้

5.2.1.1 คำเชื่อมบอกเครื่องมือ

(1) **เครื่องมือ** ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ปรากฏคำว่า *ด้วย* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกเครื่องมือทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 เป็นต้นมา พบคำว่า *กับ* เพิ่มขึ้นมาโดยใช้เป็นคำเชื่อมบอกเครื่องมือที่เป็นรูปธรรมเท่านั้น

(2) **วิธีการ** ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 ปรากฏคำว่า *ด้วย* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกวิธีการ อาจด้วยข้อจำกัดด้านเอกสาร *ด้วย* ไม่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 และสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 แต่ในสมัยปัจจุบันพบคำว่า *ด้วย* อีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ ในสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 พบคำว่า *โดย* เพิ่มขึ้นมา

(3) **การอ้างอิง** สมัยอยุธยาปรากฏคำว่า *ด้วย, ตาม* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกการอ้างอิง ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 มีคำว่า *โดย* เพิ่มขึ้นมา

5.2.1.2 คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่

(1) **สถานที่รูปธรรม** ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ปรากฏคำว่า *บน, เหนือ, ใต้, ใน, ใกล้* ฯลฯ ใช้เป็นคำเชื่อมบอกสถานที่รูปธรรม และคำเชื่อมในหมวดนี้มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในสมัยต่อ ๆ มา กระทั่งสมัยปัจจุบันมีคำเชื่อมใหม่เพิ่มขึ้นอีกหลายคำ เช่น คำว่า *กับ, ข้างหลัง, แคะ, ตาม, ในกลาง, ระหว่าง* ฯลฯ

(2) **สถานที่นามธรรม** ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ปรากฏคำว่า *ใน, นอก* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกสถานที่นามธรรม สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 มีคำว่า *ภายใต้* เพิ่มขึ้นมา

5.2.1.3 คำเชื่อมบอกแหล่งเดิม

(1) **สถานที่** ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ปรากฏคำว่า *แต่* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกแหล่งเดิมที่เป็นสถานที่ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา พบคำว่า *ตั้งแต่, จาก* เพิ่ม

²⁵ การเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในด้านการเพิ่มคำเชื่อม สามารถดูตัวอย่างการใช้ของคำเชื่อมที่อ้างถึงในบทนี้ได้จากตารางคำเชื่อมสมัยต่าง ๆ คือ ตารางที่ 3 - ตารางที่ 7 ในบทที่ 4 ตารางที่ 8 เปรียบเทียบสมาชิกคำเชื่อมในแต่หมวดหน้าที่ที่พบในข้อมูลสมัยต่าง ๆ ในบทที่ 4 และตารางที่ 10 การเพิ่มคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ ในบทที่ 5

ขึ้นมา

(2) บุคคล ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ปรากฏคำว่า แต่ ใช้เป็นคำเชื่อมบอกแหล่งเดิมที่เป็นบุคคล สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 มีคำว่า ด้วย เพิ่มขึ้นมา และสมัยรัชกาลที่ 6-8 มีคำว่า จาก เพิ่มขึ้นมา

(3) เหตุการณ์ ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ปรากฏคำว่า แต่ ใช้เป็นคำเชื่อมบอกแหล่งเดิมที่เป็นเหตุการณ์ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 มีคำว่า จาก เพิ่มขึ้นมา

(4) สภาพ สมัยอยุธยา ไม่ปรากฏคำเชื่อมบอกแหล่งเดิมที่เป็นสภาพ จนสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 พบคำว่า จาก เพิ่มขึ้นมา และไม่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา จนกระทั่งปรากฏคำว่า จาก อีกครั้งในสมัยปัจจุบัน

5.2.1.4 คำเชื่อมบอกจุดหมาย

(1) จุดหมาย

(1.1) บอกจุดหมายของการเคลื่อนที่ ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ปรากฏคำว่า จนถึง, ยัง ใช้เป็นคำเชื่อมบอกจุดหมายของการเคลื่อนที่ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 พบคำว่า ถึง เพิ่มขึ้นมา จนถึงสมัยปัจจุบันพบคำว่า จนทั่วถึง, สู เพิ่มขึ้นมา

(1.2) จุดหมายของการกระทำหรือจุดหมายของความรู้สึก ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ปรากฏคำว่า แต่, ถึง, แก่, ต่อ ใช้เป็นคำเชื่อมบอกจุดหมายของการกระทำหรือจุดหมายของความรู้สึก จนถึงสมัยปัจจุบันมีคำว่า กับ เพิ่มขึ้นมา

(2) ผู้รับ

สมัยอยุธยาปรากฏคำว่า แก่, แต่ ใช้เป็นคำเชื่อมบอกผู้รับสิ่งของ และคำว่า แก่, แต่, แต่ ใช้เป็นคำเชื่อมบอกผู้รับสาร ทั้งนี้ ทั้งบอกผู้รับสิ่งของและบอกผู้รับสารตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา ปรากฏเพียงคำว่า แก่ ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 ถึงสมัยปัจจุบันพบคำว่า กับ เพิ่มขึ้นมาทั้งบอกผู้รับสิ่งของและบอกผู้รับสาร

5.2.1.5 คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลา

(1) บอกจุดเวลา สมัยอยุธยาปรากฏคำว่า ครั้น, ครั้นเมื่อ, ครั้นแล, แลครั้น, ขณะ, ณ, พอ, เมื่อ ใช้เป็นคำเชื่อมบอกจุดเวลา ทั้งนี้ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา ปรากฏเพียงคำว่า เมื่อ, ครั้น จนถึงสมัยปัจจุบันพบคำว่า ตอน, เมื่อถึง เพิ่มขึ้นมา

(2) **บอกลำดับเวลาก่อนหลัง** ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ปรากฏคำว่า *จึง, แล้ว* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกเวลาก่อนหลัง ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 พบคำว่า *แล้วจึง* เพิ่มขึ้นมา จนถึงสมัยปัจจุบันพบคำว่า *ต่อ, ถึง, เลย* เพิ่มขึ้นมา

(3) **บอกเวลาสิ้นสุด** สมัยอยุธยาปรากฏคำว่า *จน, ถึง, トラบเท่า* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกเวลาสิ้นสุด ทั้งนี้ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา ปรากฏเพียงคำว่า *จน, ถึง* ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 พบคำว่า *คุม...ถึง, จนถึง, เท่าถึง* เพิ่มขึ้นมา สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 พบคำว่า *กระทั่ง* เพิ่มขึ้นมา จนถึงสมัยปัจจุบันพบคำว่า *คม, คุ้มเท่า, จนเท่า, จนกว่า, ยัง, เทียม* เพิ่มขึ้นมา

(4) **บอกใกล้จุดเวลา** ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 ไม่ปรากฏคำเชื่อมบอกใกล้จุดเวลา จนสมัยปัจจุบันพบคำว่า *แค่* เพิ่มขึ้นมา

5.2.1.6 คำเชื่อมบอกลักษณะ

ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ปรากฏคำว่า *ด้วย, โดย, อย่าง* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกลักษณะ สมัยปัจจุบันพบคำว่า *ตาม* เพิ่มขึ้นมา

5.2.1.7 คำเชื่อมบอกความคล้อยตามหรือความต่อเนื่อง

ตั้งแต่สมัยอยุธยาปรากฏคำว่า *กับ, แลกับ, ทั้ง, แล, กิติ* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกความคล้อยตามหรือความต่อเนื่อง ทั้งนี้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา ปรากฏเพียงคำว่า *กับ, ทั้ง, แล, และ, กิติ* จนถึงสมัยปัจจุบันพบคำว่า *แล้วถึง* เพิ่มขึ้นมา

5.2.1.8 คำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบ

ตั้งแต่สมัยอยุธยาปรากฏคำว่า *ดั่ง, ประดุจดั่ง, ดุจ (ดุจ), ดุจดั่ง, ประดุจ, เหมือนดั่ง, เสมือนดั่ง, อุปมาเหมือน* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบ ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 พบคำว่า *เท่า, เสมือน, อุปมาดั่ง, ประดุจหนึ่ง, แต่* เพิ่มขึ้นมา สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 พบคำว่า *เหมือนอย่าง* เพิ่มขึ้นมา สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 พบคำว่า *กับ, เทียม, เหมือนอย่าง, อย่าง, เหมือนกับ* เพิ่มขึ้นมา จนถึงสมัยปัจจุบันพบคำว่า *เปรียบเหมือน* เพิ่มขึ้นมา

5.2.1.9 คำเชื่อมบอกความขัดแย้ง

ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ปรากฏคำว่า *แต่, แตวา (แต่ว่า), ถึง, แมน (แมน)* สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 พบคำว่า *แมนว่า (แมนว่า)* เพิ่มขึ้นมา สมัยปัจจุบันพบคำว่า *ถึงแม้ว่า, ถึงแม้, แล้ว, ค่ะแล้ว (ครั้นแล้ว), แม้แต่* เพิ่มขึ้นมา

5.2.1.10 คำเชื่อมบอกความให้เลือกเอา

ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ปรากฏคำว่า หรือ ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 พบคำว่า ฤ เพิ่มขึ้นมา สมัยปัจจุบันพบคำว่า ว่า เพิ่มขึ้นมา

5.2.1.11 คำเชื่อมบอกความยกเว้น

ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 ไม่ปรากฏคำเชื่อมบอกความยกเว้น จนถึงสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 เป็นต้นมา พบคำว่า นอกจาก เพิ่มขึ้นมา

5.2.1.12 คำเชื่อมบอกเหตุ

(1) **บอกสาเหตุ** ตั้งแต่สมัยอยุธยาปรากฏคำว่า ด้วย, เพราะ, เพราะว่ ทั้งนี้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา ปรากฏเพียงคำว่า ด้วย, เพราะ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 เป็นต้นมา พบคำว่า กับ เพิ่มขึ้นมา จนถึงสมัยปัจจุบันพบคำว่า เบื่อ, เบอะ, กะเบอะ, ชา...(ถึง), ของ เพิ่มขึ้นมา

(2) **บอกเงื่อนไข** ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ปรากฏคำว่า ถ้า, ถ้าแล, แลถ้า, ถ้าแม้, ครั้น สมัยปัจจุบันพบคำว่า คั่นถ้า (ครั้นถ้า), คั่น (คั่น, ครั้น) เพิ่มขึ้นมา

ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า คั่นถ้า เป็นรูปแปรของ ครั้นถ้า และ คั่น, คั่น เป็นรูปแปรของ ครั้น เนื่องด้วยเอกสารสมัยปัจจุบันเก็บจากวรรณกรรมหนังสือเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งถอดความมาจากการแสดงสดในโอกาสต่าง ๆ มีลักษณะเป็นภาษาพูด จึงส่งผลให้พบรูปศัพท์ทั้งสองรูปนี้เพิ่มขึ้นในคลังคำ

5.2.1.13 คำเชื่อมบอกผล

ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมาปรากฏคำว่า จึง (จึง), จน ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา พบคำว่า เถิง (ถึง) เพิ่มขึ้นมา สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 พบคำว่า ต่อ เพิ่มขึ้นมา จนถึงสมัยปัจจุบันพบคำว่า เบื่อ, เลย, สำเบื่อ, จนเท่า, แล้ว, คะนั้น เพิ่มขึ้นมา

5.2.1.14 คำเชื่อมบอกการแนะนำ

ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ปรากฏคำว่า คือ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา พบคำว่า ได้แก่ เพิ่มขึ้นมา

จะเห็นได้ว่า ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน มีคำเชื่อมถึง 14 หมวดหน้าที่ที่มีการเพิ่มคำเชื่อม โดยอาจมีคำเชื่อมบางคำเพิ่มขึ้นมาในบางสมัย สามารถแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 10 การเพิ่ม²⁶คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้

หน้าที่ของคำเชื่อม		สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
1	บอกเครื่องมือ					
	1.1 บอกเครื่องมือ					
	1.1.1 รูปธรรม	ด้วย	ด้วย	ด้วย	ด้วย, <i>กับ</i>	ด้วย, กับ
	1.1.2 นามธรรม	ด้วย	ด้วย	ด้วย	ด้วย	ด้วย
1.2 บอกวิธีการ	ด้วย	ด้วย	<i>โดย</i>	-	ด้วย, โดย	
1.3 บอกการอ้างอิง	ด้วย, ตาม	ด้วย, ตาม, <i>โดย</i>	ตาม, โดย	ตาม	ตาม	
2	บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่					
	2.1 สถานที่รูปธรรม	บน, เหนือ, ใต้, ใน, ไกล, ริม, ข้าง, ณ, เท (ที่), กับ	บน, ใต้, ใน, ข้าง, กับ, ณ, ที่, <i>ข้างใต้, ในใต้, นอก, ตาม, แค'</i>	บน, เหนือ, ใต้, ใน, นอก, ข้าง, ณ, ที่, ไกล, ริม, ตาม, <i>กลาง, ปันกลาง, หน้า, ในหว่าง, ระหว่าง, รอบ, ในกลาง</i>	บน, เหนือ, ใน, นอก, กับ, ณ, ที่, หน้า, ตาม, หว่าง (ระหว่าง), ไกล	บน, เหนือ, ใต้, ใน, ข้าง, แค', กับ, ณ, ที่, ตาม, กลาง, หน้า, หว่าง (ระหว่าง), ริม, รอบ, แค', ไกล, นอก, <i>ข้างหลัง, หลัง, จิม, เทียม</i>

²⁶ คำเชื่อมที่ทำตัวหนาเอียง คือ คำเชื่อมที่เพิ่มขึ้น

หน้าที่ของคำเชื่อม	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
2.2 สถานที่ นามธรรม	ใน, นอก	ใน	ใน	ใน, <i>ภายใต้</i>	ใน, นอก
3 บอกแหล่งเดิม					
3.1 สถานที่	แต่	แต่	แต่, <i>จาก,</i> <i>ตั้งแต่</i>	แต่, จาก	แต่,จาก, ตั้งแต่
3.2 บุคคล	แต่	<i>ด้วย</i>	แต่	<i>จาก</i>	จาก
5.3 เหตุการณ์	แต่	แต่	แต่	<i>จาก</i>	แต่, จาก
5.4 สภาพ	-	จาก	-	-	จาก
4 บอกจุดหมาย					
4.1 จุดหมาย					
4.1.1 จุดหมาย ของการเคลื่อนที่	จนถึง, ยัง	จนถึง, <i>ถึง</i>	ยัง, <i>ถึง</i>	จนถึง, ยัง	จนถึง, ยัง, <i>สู่,</i> <i>จนทั่วถึง</i>
4.1.2 จุดหมาย ของการกระทำหรือ ความรู้สึก	แก่, ถึง, ต่อ, แต่	แก่, ถึง	แก่, ถึง, ต่อ	แก่, ถึง, ต่อ	แก่, ถึง, ต่อ, <i>กับ</i>
4.2 ผู้รับ					
4.2.1 ผู้รับสิ่งของ	แก่, แต่	แก่	แก่	แก่, <i>กับ</i>	แก่, กับ
4.2.2 ผู้รับสาร	แก่, แต่, แต่	แก่	แก่	แก่, <i>กับ</i>	แก่, กับ

หน้าที่ของคำเชื่อม		สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
5	บอกความสัมพันธ์ ทางเวลา 5.1 บอกจุดเวลา	ครั้น, ครั้นเมื่อ, ครั้นแล, แลครั้น, ขณะ, ณ, พอ, เมื่อ	ครั้น, เมื่อ	ครั้น, เมื่อ	ครั้น, เมื่อ, ครั้นเมื่อ	ครั้น, เมื่อ, เมื่อถึง, พอ, ตอน
	5.2 บอกเวลาลำดับ ก่อน-หลัง	จึง, แล้ว	จึง, แล้ว, แล้วจึง	แล้ว	แล้ว, แล้วจึง	จึง, แล้ว, ต่อ, ถึง, เลย
	5.3 บอกเวลาสิ้นสุด	จน, ถึง, ตราบเท่า	จน, ถึง, คุม...(ถึง), จนถึง, เท่าถึง	จน, ถึง, จนถึง	จน, ถึง, จนถึง, กระทั่ง	จน, ถึง, จนถึง, กระทั่ง, คม, คุ้มเท่า, จนเท่า, จนกว่า, ยัง, เทียม
	5.4 บอกใกล้จุดเวลา	-	-	-	-	แค่
6	บอกลักษณะ	ด้วย, โดย, อย่าง	โดย	ด้วย, โดย	ด้วย, โดย, อย่าง	ด้วย, โดย, อย่าง, ตาม
7	บอกความคล้ายตาม หรือความต่อเนื่องกัน	กับ, แลกับ, ทั้ง, แล, ก็ดี	ทั้ง, แล, และ, ก็ดี	กับ, ก็ดี, ทั้ง, แล, และ	กับ, ก็ดี, ทั้ง, แล, และ	กะ (กับ), ก็ดี, ทั้ง, และ, แล้วถึง

หน้าที่ของคำเชื่อม		สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
8	บอกการเปรียบเทียบ	ตั้ง, ประดุจ ตั้ง, ดุจ (ดุจ), ดุจตั้ง, ประดุจ, เหมือนตั้ง, เหมือนตั้ง, อุปมา เหมือน	ตั้ง, ประดุจตั้ง, ประดุจ, ดุจตั้ง, เหมือนตั้ง, เหมือน, อุปมาตั้ง, แต่, ประดุจหนึ่ง, เท่า	ประดุจตั้ง, ตั้ง, ดุจ, เท่า, ประดุจ, เหมือน, เหมือนอย่าง	เท่า, เสมือน, เหมือนอย่าง, ดุจตั้ง, อย่าง, เหมือนกับ, เทียม, กับ	ประดุจตั้ง, ตั้ง, เท่า, เหมือน, เหมือนอย่าง, เปรียบเหมือน
9	บอกความขัดแย้ง	แต่, แต่ว่า (แต่ว่า), ถึง, แมน (แมน)	แต่, แต่ว่า (แต่ ว่า), แมน (แมน)	แต่, แต่ที่ว่า, แมน, แมนว่า	แต่	แต่, ถึง, เม (แมน), แต่ที่ว่า, ถึงแม้ว่า, ถึงแม้, แล้ว, คะแล้ว, แม้แต่
10	บอกความให้เลือก เอา	หรือ	ฤ	หรือ	หรือ, ฤ	หรือ, ว่า
11	บอกความยกเว้น	-	-	-	นอกจาก	นอกจาก
12	บอกเหตุ 12.1 บอกสาเหตุ	ด้วย, เพราะ, เพราะว่า	ด้วย, เพราะ	ด้วย, เพราะ	ด้วย, เพราะ, กับ	ด้วย, เพราะ, กับ, เบอ, เบอะ, กะ เบอะ, ชา... (ถึง), ของ

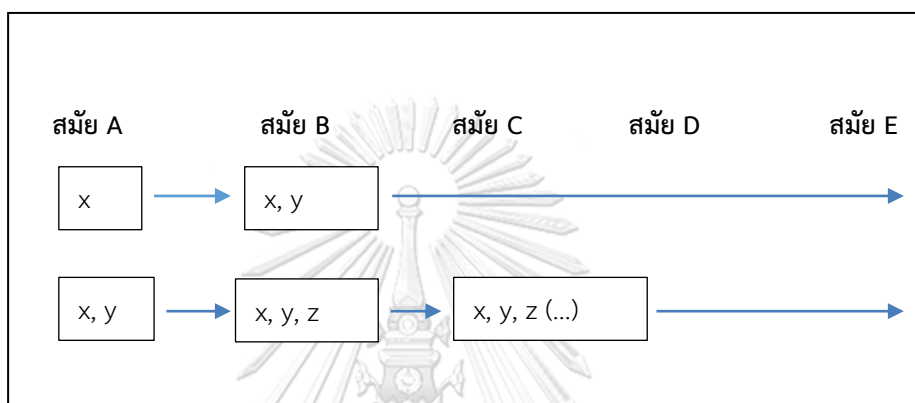
หน้าที่ของคำเชื่อม	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
12.2 บอกเงื่อนไข	ถ้า, ถ้าแล, แลถ้า, ถ้า มัน, ครั้น	ถ้า, ถ้าแล	ถ้า, ถ้าแล, ครั้น	ถ้า, แลถ้า, ครั้น	ถ้า, ถ้าแล, ครั้น (คั้น, คั้น) คั้นถ้า
13 บอกผล	จึง(จึง), จน	จึง, จน	จึง, จน, ถึง (ถึง)	จึง, จน, ต่อ	จึง, จน, ถึง, เปื้อ, เลย, สำเปื้อ,จนเท่า, แล้ว, คะนั้น
14 บอกการแนะนำ	คือ	คือ, ได้แก่	คือ, ได้แก่	คือ	คือ, ได้แก่

จะเห็นได้ว่า คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้หลายหมวดหน้าที่มีจำนวนสมาชิกคำเชื่อมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลให้มีศัพท์เพิ่มมากขึ้นในคลังคำ ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงในด้านการเพิ่มจำนวนคำเชื่อม ผู้วิจัยพบข้อน่าสังเกตหลายประการ ดังนี้

1) คำเชื่อมที่เพิ่มขึ้นมาใหม่มักมีมโนทัศน์บางอย่างร่วมกันกับคำเชื่อมที่เป็นสมาชิกเดิมในหมวดหน้าที่นั้น ๆ เช่น คำเชื่อมบอกเครื่องมือ ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 คำที่ปรากฏในข้อมูลคือคำว่า *ด้วย* ในสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 จนถึงสมัยปัจจุบันมีคำว่า *กับ* เพิ่มขึ้นมา คำว่า *กับ* หน้าที่ดั้งเดิม คือ บอกผู้มีส่วนร่วม เกิดการขยายหน้าที่มาบอกเครื่องมืออีกหน้าที่หนึ่ง การขยายหน้าที่จากผู้มีส่วนร่วมมาเป็นเครื่องมือ นั้น เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson: 1980/2003 อ้างถึงใน วิชาส โภธิแพทย์, 2561: 93) มองว่า ในระบบความคิดของมนุษย์ *เครื่องมือ* ถูกมองว่าเป็นเหมือนผู้ร่วมหรือเพื่อนที่คอยให้ความช่วยเหลือในการประกอบกิจกรรมหนึ่ง ๆ ด้วยเหตุนี้ ในหลาย ๆ ภาษา เช่น ภาษาอังกฤษ จึงพบว่า ตัวบ่งชี้ผู้ร่วมกับตัวบ่งชี้เครื่องมือใช้ตัวบ่งชี้ตัวเดียวกัน คือ *with* ทำหน้าที่เป็นทั้งตัวบ่งชี้ผู้ร่วมและตัวบ่งชี้เครื่องมือ

2) คำเชื่อมที่เกิดขึ้นใหม่มักจะเกิดขึ้นและใช้ควบคู่กันไปกับสมาชิกของคำเชื่อมเดิมในแต่ละหมวดหน้าที่ กล่าวคือ สมัย A อาจปรากฏเพียงคำเชื่อม x สมัยต่อ ๆ มามีคำเชื่อม y เกิดขึ้นและมักจะใช้ควบคู่กันไปแบบ x, y ดังแผนภาพ

แผนภูมิที่ 2 การเพิ่มคำเชื่อมใหม่ในรูปแบบที่ใช้ควบคู่กับคำเชื่อมเดิม

คำเชื่อมที่เกิดขึ้นใหม่มักจะเกิดขึ้นและใช้ควบคู่กันไปกับสมาชิกของคำเชื่อมเดิม เช่น คำเชื่อมบอกการแนะนำ สมัยอยุธยาพบคำว่า คือ ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 มีคำว่า ได้แก่ เพิ่มขึ้นมาและใช้ควบคู่ไปกับคำว่า คือ เรื่อยมาจนถึงสมัยปัจจุบัน หรือตัวอย่างคำเชื่อมบอกเครื่องมือ สมัยอยุธยาใช้คำว่า ด้วย ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 พบคำว่า กับ เพิ่มขึ้นมาและใช้ควบคู่ไปกับคำว่า ด้วย เรื่อยมาจนถึงสมัยปัจจุบัน เป็นต้น ทั้งนี้การเพิ่มขึ้นและใช้ควบคู่กันไปในหมวดหน้าที่เดียวกันก็อาจมีนัยบางประการที่แตกต่างกัน เช่น คำเชื่อมบอกการแนะนำ คือ พบว่าใช้บอกการแนะนำที่มักเป็นสิ่งสิ่งเดียว ส่วน ได้แก่ มักบอกการแนะนำที่มีมากกว่าหนึ่ง ดังตัวอย่าง

อารมณ์สำหรับประดับกายตลอดถึงใจจะงามอยู่ทุกเมื่อได้ก็คือสุภาชิตเท่านั้น

(สุภาชิตในตำรายาเกร็ด, 2481: 34)

ระพุท้เจาเท่ศ่น่าทิดทัง 6 ต่ไปย่ตัววันออกไต่แกบิตามารดามีคุณแกบุด 5 ปรักาน บุดอุปะการะ
แกบิตามานดา 5 ปรักาน ทิดไต่ไต่แกอจางมีคุณแกสิด 5 ปรักาน

(พระพุทเจ้าเทศนาทิดทัง 6 ต่ไปย่ตัววันออกไต่แกบิตามารดามีคุณแกบุด 5 ประการ บุด
อุปะการะแกบิตามารดา 5 ประการ ทิดไต่ไต่แกอจางมีคุณแกสิด 5 ประการ)

(บุญกรรมในพุทธศาสนา, 2417: 19)

ส่วนคำเชื่อมบอกเครื่องมือ พบว่า *กับ* ที่เพิ่มขึ้นมาจะใช้บอกเครื่องมือที่เป็นรูปธรรมเท่านั้น ไม่พบว่าใช้บอกเครื่องมือที่เป็นนามธรรม ดังตัวอย่าง

พ่อแม่ย้ายให้หวักลอกเขยกะตักแกงกับหวักลแล้วเอากิน

(พ่อแม่ย้ายให้จวักลูกเขยก็ตักแกงกับจวักลแล้วเอากิน)

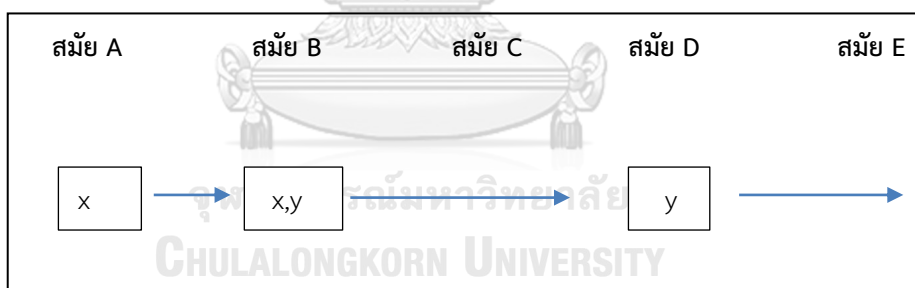
(เคลื่อน ชุสุวรรณ, 2524: 1)

เขาวาทำบุญกับไฟฟ้าเนาะ ชีวิตจะได้รุ่งเรือง สว่างไสว โชติช่วง

(สงวน กลิ่นหอม, 2549: 36)

3) การเพิ่มขึ้นของคำเชื่อมในบางกรณีก็อาจส่งผลต่อการสูญไปของคำเชื่อมบางคำเช่นกัน เพราะคำเชื่อมใหม่ที่เกิดขึ้นอาจมาทำหน้าที่แทนคำเชื่อมเดิมที่เคยทำหน้าที่นั้น ๆ อยู่ กล่าวคือ สมัย A ในหน้าที่หนึ่งอาจปรากฏเพียงคำเชื่อม x สมัยต่อมามีคำเชื่อม y เกิดขึ้นและมักจะใช้ควบคู่กันไปแบบ x, y แต่ต่อมามีภายหลังคำเชื่อม y ที่เกิดขึ้นใหม่กลับมาแทนที่คำเชื่อม x อย่างสมบูรณ์ จนคำเชื่อม x สูญไปจากหน้าที่นี้ ดังแผนภาพ

แผนภูมิที่ 3 เพิ่มคำเชื่อมใหม่ในรูปแบบที่สูญคำเชื่อมเดิม

กรณีคำเชื่อมที่เกิดขึ้นใหม่และมาทำหน้าที่แทนคำเชื่อมเดิมที่เคยทำหน้าที่นั้น ๆ อยู่ เช่น คำเชื่อมบอกแหล่งเดิมที่เป็นบุคคล สมัยอยุธยาพบคำว่า *แต่* ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 พบคำว่า *จาก* เพิ่มขึ้นมาและใช้ควบคู่กับคำว่า *แต่* เรื่อยมา จนมาถึงสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 ถึงสมัยปัจจุบันไม่พบคำว่า *แต่* ทำหน้าที่นี้อีก มีเพียงคำว่า *จาก* ที่ทำหน้าที่บอกแหล่งเดิมที่เป็นบุคคลเท่านั้น

4) คำเชื่อมที่เพิ่มขึ้นใหม่บางคำ พบว่าไม่ปรากฏใช้ในภาษาไทยมาตรฐาน เช่น *แล้วถึง* ปรากฏเป็นคำเชื่อมบอกความคล้อยตามหรือความต่อเนื่องในภาษาไทยถิ่นใต้สมัยปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

คนไทยต้องมีอำนาจแล้วถึงต้องสร้างตัวได้

(เปรมจิต ชนะวงศ์, 2545: 455)

คำว่า “แล้วถึง” อาจเกิดจากการสร้างคำระหว่างคำว่า “แล้ว” กับ “ถึง” ที่บอกความสัมพันธ์ทางเวลา (บอกลำดับเวลาก่อน-หลัง) ทั้งสองคำมารวมกันและเกิดในบริบทเฉพาะข้างต้นที่ตามด้วยคำบอกมาลา “ต้อง” จึงส่งผลให้ “แล้วถึง” บ่งความหมายบอกความคล้อยตามหรือความต่อเนื่อง หรือในบางบริบทอาจไม่ปรากฏคำบอกมาลา “ต้อง” เช่น นุ้ยเรียนจบแล้วถึง แต่งงาน “แล้วถึง” ในบริบทนี้บอกความคล้อยตามหรือความต่อเนื่องเช่นกัน

คำว่า “ว่า” พบว่าทำหน้าที่บอกความให้เลือกเอาในสมัยปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

อ้อไปตลาดว่าอ้อไปโรงเรียน

(ภัทรานี กลับแป้น, 2555: 89)

คำว่า “ว่า” ที่ทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เกิดจากการใกล้ชิดกันของคำหนึ่งกับอีกคำหนึ่ง ประเภทการใกล้ชิดกันของชื่อ (Contiguity of Names) หรือการละ (Ellipsis) ตามแนวคิดของอูลแมนน์ (Ullmann, 1962: 222) กล่าวว่า คำที่มักเกิดเคียงข้างกันมีแนวโน้มที่จะมีอิทธิพลทางความหมายต่อกัน เมื่อเกิดการละคำใดคำหนึ่งไป ความหมายของคำที่ถูกละไปจะถูกถ่ายโอนไปยังอีกคำหนึ่งที่เกิดเคียงข้างกัน โดยลักษณะการถ่ายโอนความหมายดังกล่าวนี้อาจมีผลทางไวยากรณ์ในบางกรณี ดังตัวอย่าง คำว่า *main* ซึ่งเป็นคำคุณศัพท์ใน *the main sea* ‘ทะเลหรือมหาสมุทร’ ต่อมาเมื่อคำว่า *sea* ถูกละไป ความหมายของคำว่า *sea* ได้ถูกถ่ายโอนไปยัง *the main* ซึ่งหมายถึง ทะเลหรือมหาสมุทร โดยไม่ต้องมีคำว่า *sea* ปรากฏอยู่ด้วย และเมื่อ *the main* ปรากฏใช้เดี่ยว ๆ ได้ จึงมีผลต่อระบบไวยากรณ์ กล่าวคือ จากคำคุณศัพท์ได้กลายเป็นคำนาม เป็นต้น สำหรับคำว่า ว่า ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า มาจากส่วนหนึ่งของคำเชื่อมผสม “หรือว่า” ต่อมาเมื่อคำว่า หรือ ถูกละไป อาจด้วยเพราะคนได้มักออกเสียงรวบคำหรือรวบพยางค์ เมื่อเป็นคำ 2 พยางค์ พยางค์ที่ถูกเน้นมากกว่าเวลาออกเสียง คือ พยางค์ที่ 2 จึงทำให้พยางค์แรกที่ไม่เน้นเสียงถูกรวบหรือละไป ส่งผลให้ความหมายของคำที่ละไป คือ หรือ บอก ‘ความให้เลือกเอา’ ถูกถ่ายโอนไปยังคำว่า ว่า ส่งผลให้คำว่า ว่า สามารถปรากฏเป็นคำเชื่อมบอกความให้เลือกเอาตามลำพังได้โดยไม่ต้องมีคำว่า หรือ ปรากฏอยู่

คำว่า “แต่” ในภาษาไทยถิ่นใต้ นอกจากใช้เป็นคำเชื่อมบอกแหล่งเดิมแล้ว พบว่าใช้เป็นคำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบด้วย ดังตัวอย่าง

เมื่อแรกออกจากครรภ์มาให้กฎหมายไว้ทั้งสองคนพี่น้องนั้นเกิด อย่าได้ล้มเสียเลย

เด็กทั้งสองคนนี้กริยาแปลกแต่น้องทั้ง 10 คนนั้น

(ตำนานสร้างโลกฉบับบ้านป่าลาม, ร.1-3: 66)

หากสังเกตในชีวิตประจำวันก็ยังมีใช้ในบริบทอื่น ๆ อีกเช่น สวຍแต่เพื่อน (สวຍกว่าคนอื่น) รวยแต่เพื่อน (ร่ำรวยกว่าคนอื่น) คำว่า “แต่” ที่ใช้เพื่อบอกการเปรียบเทียบนี้อาจเทียบได้กับคำว่า “กว่า” ในภาษาไทยมาตรฐาน

นอกจากนี้ คำอื่น ๆ ที่ปรากฏในสมัยปัจจุบันและไม่ปรากฏในถิ่นอื่น ได้แก่ *เบอะ (เบ่อ), กะเบอะ* คำเหล่านี้ยังหาที่มาที่แน่ชัดไม่ได้ แต่สันนิษฐานว่าอาจยืมมาจากภาษามลายูเพราะว่า *เบอะ (เบ่อ), กะเบอะ* จะพบการใช้ในภาคใต้ตอนล่างซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากภาษามลายู โดยภาษามลายู พบคำว่า *บอ* เป็น สำนาน หมายถึง เมื่อ ดังตัวอย่าง

บอ ดียอ ก็, อามอ มารี่

เมื่อเขาไป, ผมก็มา

(Pattani Malay-Thai/ Thai - Pattani Malay Dictionary, 2006: 48)

คำเชื่อมที่บอกความสัมพันธ์ทางเวลานี้สามารถขยายหน้าที่เป็นคำเชื่อมบอกเหตุได้ อีกทั้ง *บอ* อาจเกิดการกลายเสียง เป็น *เบ่อ, เบอะ* และ *กะเบอะ* ดังที่ปรากฏใช้อยู่ในปัจจุบัน

5.2.2 การสูญเสียคำเชื่อม²⁷

การสูญเสียคำเชื่อม หมายถึง การที่สมัยก่อนหน้าปรากฏคำเชื่อมนั้น ๆ ในหมวด แต่ในสมัยต่อมาไม่ปรากฏคำเชื่อมในหมวดหน้านั้นอีก เพราะเกิดการสูญเสียคำเชื่อมจากหมวดหน้านั้น ๆ ไป ทั้งนี้การสูญเสียคำเชื่อมในบางกรณีอาจมีสมาชิกใหม่มาทำหน้าที่แทน บางกรณีก็สูญหายไปจากหมวดหน้านั้น ๆ เลย ได้แก่คำเชื่อมในหมวดหน้าที่ต่อไปนี้

5.2.2.1 คำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วม

- (1) ผู้กระทำเหตุการณ์ร่วมกัน (Co-operative) ตั้งแต่สมัยอยุธยาปรากฏ

²⁷ การเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในด้านการเพิ่มคำเชื่อม สามารถดูตัวอย่างการใช้ของคำเชื่อมที่อ้างถึงในบทนี้ได้จากตารางคำเชื่อมสมัยต่าง ๆ คือ ตารางที่ 3 - ตารางที่ 7 ในบทที่ 4 ตารางที่ 8 เปรียบเทียบสมาชิกคำเชื่อมในแต่หมวดหน้าที่ที่พบในข้อมูลสมัยต่าง ๆ ในบทที่ 4 และตารางที่ 11 การสูญเสียคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ ในบทที่ 5

คำว่า *กับ*, *แลกับ* แต่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา คำว่า *แลกับ* สูญไปจากหน้าทีนี้

(2) ผู้มีปฏิสัมพันธ์ในแง่คู่ตรงข้าม (Reciprocal) ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ปรากฏคำว่า *กับ*, *ด้วย* แต่ในสมัยปัจจุบัน คำว่า *ด้วย* สูญไปจากหน้าทีนี้

5.2.2.2 คำเชื่อมบอกเครื่องมือ

ตั้งแต่สมัยอยุธยาปรากฏคำว่า *ด้วย*, *ตาม* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกเครื่องมือ (บอกการอ้างอิง) แต่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา คำว่า *ด้วย* สูญไปจากหน้าทีนี้

5.2.2.3 คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่

สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เคยปรากฏคำว่า *ข้างใต้*, *ในใต้* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่รูปธรรม แต่ในสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา คำว่า *ข้างใต้*, *ในใต้* สูญไปจากหน้าทีนี้ ในสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 เคยปรากฏคำว่า *ในหว่าง*, *ในกลาง*, *ป็นกลาง* แต่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 เป็นต้นมา คำว่า *ในหว่าง*, *ในกลาง*, *ป็นกลาง* สูญไปจากหน้าทีนี้

5.2.2.4 คำเชื่อมบอกแหล่งเดิม

ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ปรากฏคำว่า *แต่* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกแหล่งเดิมที่เป็นบุคคล แต่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 เป็นต้นมา คำว่า *แต่* สูญไปจากหน้าทีนี้ ในสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 ปรากฏคำว่า *ด้วย* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกแหล่งเดิมที่เป็นบุคคล แต่ในสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา คำว่า *ด้วย* สูญไปจากหน้าทีนี้

5.2.2.5 คำเชื่อมบอกจุดหมาย

(1) จุดหมาย

สมัยอยุธยาปรากฏคำว่า *แต่*, *ถึง*, *แก่*, *ต่อ* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกจุดหมายของการกระทำหรือจุดหมายของความรู้สึก แต่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา คำว่า *แต่* สูญไปจากหน้าทีนี้

(2) ผู้รับ

สมัยอยุธยาปรากฏคำว่า *แก่*, *แต่* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกผู้รับสิ่งของ และคำว่า *แก่*, *แต่*, *แต่* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกผู้รับสาร แต่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา คำว่า *แต่*, *แต่* สูญไปจากหน้าทีเหล่านี้

5.2.2.6. คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลา

(1) **บอกจุดเวลา** สมัยอยุธยาปรากฏคำว่า *ครั้น, ครั้นเมื่อ, ครั้นแล, แล ครั้น, ขณะ, ณ, พอ, เมื่อ* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกจุดเวลา แต่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา คำว่า *ครั้นแล, แลครั้น, ขณะ, ณ* สูญไปจากหน้าที่นี้

(2) **บอกช่วงเวลา** สมัยอยุธยาปรากฏคำว่า *ใน, ในกลาง* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกช่วงเวลา แต่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา คำว่า *ในกลาง* สูญไปจากหน้าที่นี้

(3) **บอกเวลาสิ้นสุด** สมัยอยุธยาปรากฏคำว่า *จน, ถึง, トラบเท่า* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกเวลาสิ้นสุด แต่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา คำว่า *トラบเท่า* สูญไปจากหน้าที่นี้

5.2.2.7 คำเชื่อมบอกความคล้อยตามหรือความต่อเนื่อง

สมัยอยุธยาปรากฏคำว่า *กับ, แลกับ, ทั้ง, แล, ก็ดี* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกความคล้อยตามหรือความต่อเนื่อง แต่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา คำว่า *แลกับ* สูญไปจากหน้าที่นี้

5.2.2.8 คำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบ

สมัยอยุธยาปรากฏคำว่า *ดั่ง, ประดุจดั่ง, ดุจ (ดุจ), ดุจดั่ง, ประดุจ, เหมือนดั่ง, เสมือนดั่ง, อุปมาเหมือน* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบ แต่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา คำว่า *อุปมาเหมือน, เหมือนดั่ง* สูญไปจากหน้าที่นี้ ต่อมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา คำว่า *เสมือนดั่ง* สูญไปจากหน้าที่นี้ และตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 เป็นต้นมา คำว่า *ประดุจ* สูญไปจากหน้าที่นี้

5.2.2.9 คำเชื่อมบอกเหตุ

(1) **สาเหตุ** สมัยอยุธยาปรากฏคำว่า *ด้วย, เพราะ, เพราะว่* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกสาเหตุ แต่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา คำว่า *เพราะว่* สูญไปจากหน้าที่นี้

(2) **เงื่อนไข** สมัยอยุธยาปรากฏคำว่า *ถ้า, ถ้าแล, แลถ้า, ถ้าแม้, ครั้น* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกเงื่อนไข แต่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา คำว่า *ถ้าแม้* สูญไปจากหน้าที่นี้ และในสมัยปัจจุบันคำว่า *แลถ้า* สูญไปจากหน้าที่นี้

5.2.2.10 คำเชื่อมบอกผู้ทำ

สมัยอยุธยาปรากฏคำว่า *โดย, ด้วย* ใช้เป็นคำเชื่อมบอกผู้ทำ แต่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา คำว่า *ด้วย* สูญไปจากหน้าทีนี้

จะเห็นได้ว่า จากสมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน มีคำเชื่อมถึง 10 หมวดหน้าที่ที่มีการสูญเสียคำเชื่อม โดยอาจสูญเสียคำเชื่อมบางคำในบางสมัยไปเพราะอาจมีคำเชื่อมคำอื่นมาทำหน้าที่แทนสามารถแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 11 การสูญเสีย²⁸ คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้

หน้าที่ของคำเชื่อม	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
1	บอกผู้มีส่วนร่วม				
1.1 ผู้กระทำเหตุการณ์ร่วมกัน	กับ, แลกับ	กับ, ด้วย <i>แลกับ</i>	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย
1.2 ผู้มีปฏิสัมพันธ์ในแง่คู่ตรงข้าม	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย	กับ <i>คัวย</i>
2	บอกเครื่องมือ - บอกการอ้างอิง				
	ด้วย, ตาม	ด้วย, ตาม, โดย	ตาม, โดย <i>คัวย</i>	ตาม <i>โดย</i>	ตาม
3	บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ - สถานที่รูปธรรม				
	บน, เหนือ, ใต้, ใน, ไกล, ริม, ข้าง, ณ, เท (ที่), กับ	บน, ใต้, ใน, ข้าง, กับ, ณ, ที่, ข้างใต้, ในใต้, นอก, ตาม, แคน <i>เหนือ, ไกล, ริม</i>	บน, เหนือ, ใต้, ใน,นอก, ข้าง, ณ, ที่, ไกล, ริม, ตาม, กลาง, บันกลาง, หน้า, ในหว่าง, ระหว่าง, รอบ, ในกลาง	บน, เหนือ, ใน, นอก, กับ, ณ, ที่, หน้า, ตาม, หว่าง (ระหว่าง), ไกล <i>บันกลาง, ใน</i>	บน, เหนือ, ใต้, ใน, ข้าง, แคน, กับ, ณ, ที่, ตาม, กลาง, หน้า, หว่าง (ระหว่าง), ริม, รอบ, แคน,

²⁸ คำเชื่อมที่ทำซ้ำคือ คำเชื่อมที่สูญไป

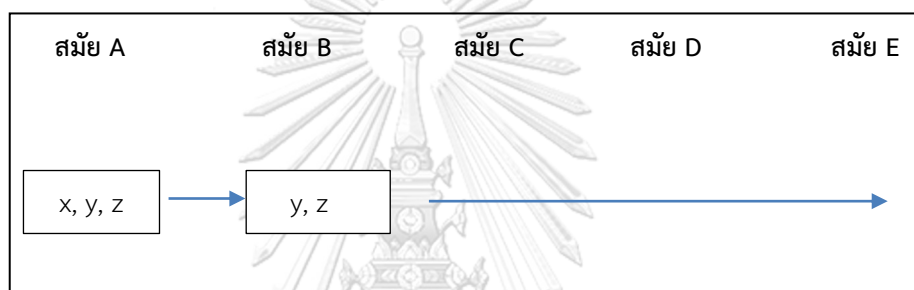
หน้าที่ของคำเชื่อม	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
			ข้างใต้, ในใต้, แคะ	หว่าง, ในกลาง	ใกล้, นอก, ข้างหลัง, หลัง, จิม, เขียม
4 บอกลักษณะเดิม - บุคคล	แต่	ด้วย	แต่ ค้วย	จาก แคะ, ค้วย	จาก
5 บอกจุดหมาย 5.1 จุดหมาย - จุดหมายของการกระทำหรือจุดหมายของความรู้สึก	แก่, ถึง, แต่, ต่อ	แก่, ถึง แคะ, ต่อ	แก่, ถึง, ต่อ	แก่, ถึง, ต่อ	แก่, ถึง, ต่อ, กับ
5.2 ผู้รับ - ผู้รับสิ่งของ	แก่, แต่	แก่ แคะ	แก่	แก่, กับ	แก่, กับ
- ผู้รับประโยชน์	แก่, แต่	แก่ แคะ	แก่		แก่
- ผู้รับสาร	แก่, แต่, แต่	แก่ แคะ, แคะ	แก่	แก่, กับ	แก่, กับ
6 บอความสัมพันธ์ทางเวลา 6.1 บอกจุดเวลา	เมื่อ, ครั้น, ครั้นเมื่อ, ครั้นแล, แลครั้น, ขณะ, ณ, พอ	เมื่อ, ครั้น ครั้นเมื่อ, ครั้นแล, แลครั้น, ขณะ, ณ, พอ	เมื่อ, ครั้น	เมื่อ, ครั้น, ครั้นเมื่อ	เมื่อ, ครั้น, เมื่อถึง, พอ, ตอน
6.2 บอกช่วงเวลา	ใน, ในกลาง	ใน ในกลาง	ใน	ใน	ใน

หน้าที่ของคำเชื่อม	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6-รัชกาล ที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
6.3 บอกเวลาสิ้นสุด	ถึง, จน, トラบ เท่า	ถึง, จน, จนถึง, คม...ถึง, เท่า ถึง トラบเท่า	ถึง, จน, จนถึง คุม...ถึง, เท่าถึง	ถึง, จน, จนถึง, กระทั่ง	ถึง, จน, คม, คุมเท่า, กระทั่ง, จนถึง, จนเท่า, จนกว่า, ยัง
7 บอกความคล้ายตาม หรือความต่อเนื่อง	กับ, แลกับ, ทั้ง, แล, กี่ดี	ทั้ง, แล, และ, กี่ยี่ คับ, แล คัย	กับ, ทั้ง, แล, และ, กี่ดี	กับ, ทั้ง, แล, และ, กี่ดี	กะ, กับ, กี่ดี, ทั้ง, และ, แล้วถึง แล
8 บอกการเปรียบเทียบ	ตั้ง, ประดุจ ตั้ง, ดุจ (ดุจ), ดุจตั้ง , ประดุจ, เหมือนตั้ง, เหมือนตั้ง, อุปมาเหมือน	ตั้ง, ประดุจ ตั้ง, เท่า, ประดุจ, ประดุจหนึ่ง, เหมือน, อุปมาตั้ง, ดุจตั้ง, แต่, เหมือนตั้ง ดุจ (ดุจ), เหมือนตั้ง, อุปมาเหมือน	ประดุจตั้ง, ตั้ง, ดุจ, เท่า, ประดุจ, เหมือน, เหมือน อย่าง ประดุจหนึ่ง, อุปมาตั้ง, ดุจ ตั้ง, แต่, เหมือน ตั้ง	กับ, เท่า, เหมือน, เทียม, ดุจตั้ง, อย่าง , เหมือนกับ, เหมือนอย่าง ประดุจตั้ง, ตั้ง, ดุจ, ประดุจ	ประดุจตั้ง, ตั้ง, เท่า, เหมือน, เหมือนอย่าง, เปรียบเทียบ คัย, เสมือน, เทียม, ดุจตั้ง, อย่าง, เหมือนกับ
9 บอกเหตุ	ด้วย, เพราะ, เพราะว่า	ด้วย, เพราะ เพราะว่า	ด้วย, เพราะ	ด้วย, เพราะ, กับ	ด้วย, เป๋อ, เบอะ, กะ เบอะ, ชา... (ถึง), ของ, กับ, เพราะ
9.1 บอกสาเหตุ					
9.2 บอกเงื่อนไข	ถ้า, ถ้าแล, แล ถ้า, ถ้ามัน, ครั้น	ถ้า, ถ้าแล แลถ้า, ถ้ามัน, ครั้น	ถ้า, ถ้าแล, ครั้น	ถ้า, แลถ้า, ครั้น	ถ้า, คั้นถ้า, คั้น (คั้น, ครั้น), ถ้าแล
10 บอกผู้ทำ	โดย, ด้วย	โดย, ด้วย	-	-	โดย

จะเห็นได้ว่า คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้หลายหมวดหน้าที่มีจำนวนสมาชิกบางคำสูญหายไป ในบางสมัยอาจด้วยสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงด้านการสูญคำเชื่อมนั้น ในบางกรณีเมื่อสมัยเปลี่ยนไปคำเชื่อมบางคำสูญหายไปจากคลังคำโดยไม่ปรากฏการใช้อีก เช่น คำว่า ในกลาง พบว่าทำหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางเวลา (บอกช่วงเวลา) ในสมัยอยุธยา แต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมาไม่พบการใช้คำนี้อีก กล่าวคือ สมัย A ในหน้าที่หนึ่งอาจปรากฏเพียงคำเชื่อม x สมัยต่อมา x สูญไปจากหน้าที่นี้ดังแผนภาพ

แผนภูมิที่ 4 การสูญคำเชื่อมไปจากคลังศัพท์

บางกรณีแม้สมาชิกบางคำจะหายไปแต่ก็มีคำเชื่อมใหม่ที่เกิดขึ้นมาทำหน้าที่แทนคำเชื่อมเดิมที่เคยทำหน้าที่นั้น ๆ อยู่ ดังคำว่า ด้วย ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 เคยทำหน้าที่บอกผู้ร่วมแบบผู้กระทำหลักกับผู้ร่วมเหตุการณ์ (Active comitative/ Human companion) แต่ในสมัยปัจจุบันคำว่า ด้วย สูญไปจากหน้าที่นี้ มีคำว่า กับ มาทำหน้าที่แทน

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมนอกจากจะเกิดการเพิ่มคำเชื่อมและการสูญคำเชื่อมแล้ว ยังพบว่ายังมีบางหมวดหน้าที่ของคำเชื่อมที่จำนวนสมาชิกยังคงเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน ดังจะกล่าวถึงในหัวข้อที่ 1.2.3 ต่อไปนี้

5.2.3 การคงจำนวนคำเชื่อม²⁹

การคงจำนวนคำเชื่อม หมายถึง การที่คำเชื่อมบางหมวดหน้าที่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

²⁹ การเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในด้านการเพิ่มคำเชื่อม สามารถดูตัวอย่างการใช้ของคำเชื่อมที่อ้างถึงในบทนี้ได้จากตารางคำเชื่อมสมัยต่าง ๆ คือ ตารางที่ 3 - ตารางที่ 7 ในบทที่ 4 ตารางที่ 8 เปรียบเทียบสมาชิกคำเชื่อมในแต่ละหมวดหน้าที่ที่พบในข้อมูลสมัยต่าง ๆ ในบทที่ 4 และตารางที่ 12 การคงจำนวนคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ ในบทที่ 5

ไม่มีสมาชิกเกิดขึ้นใหม่หรือสูญหายไปแม้ช่วงสมัยจะเปลี่ยนไป คำเชื่อมที่ไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงในแง่จำนวนสมาชิกได้แก่คำเชื่อมในหมวดหน้าที่ต่อไปนี้

5.2.3.1 คำเชื่อมบอกเหตุ (บอกวัตถุประสงค์) ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบันใช้คำว่า สำหรับ, เพื่อ

5.2.3.2 คำเชื่อมบอกเนื้อความ ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบันใช้คำว่า ว่า

5.2.3.3 คำเชื่อมบอกการขยายความ ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบันใช้คำว่า ซึ่ง, อัน

5.2.3.4 คำเชื่อมบอกการอ้างถึง ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบันใช้คำว่า ที่

5.2.3.5 คำเชื่อมบอกการเน้นความ ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบันใช้คำว่า ก็ และมีการแปรเสียงเป็น กะ และ ก้า ในบางข้อมูล

จะเห็นได้ว่า จากสมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบันมีคำเชื่อม 5 หมวดหน้าที่ที่ไม่มีมีการเพิ่มหรือสูญคำเชื่อม สรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 12 การคงคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้

หน้าที่ของคำเชื่อม		สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1- รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6-รัชกาล ที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
1	บอก วัตถุประสงค์	สำหรับ, เพื่อ	สำหรับ, เพื่อ	สำหรับ, เพื่อ	สำหรับ, เพื่อ	สำหรับ, เพื่อ
2	บอกเนื้อความ	ว่า	ว่า	ว่า	ว่า	ว่า
3	บอกการขยาย ความ	ซึ่ง, อัน	ซึ่ง, อัน	ซึ่ง, อัน	ซึ่ง, อัน	ซึ่ง, อัน
4	บอกการอ้าง ถึง	ที่	ที่	ที่	ที่	ที่
5	บอกการเน้น ความ	ก็	ก็	ก็ (กะ)	ก็	ก็ (กะ, ก้า)

จะเห็นได้ว่า คำเชื่อมในบางหมวดหน้าที่ไม่มีการเพิ่มหรือสูญคำเชื่อมแต่ยังคงสมาชิกคำเชื่อมเดิมอยู่ซึ่งพบว่ามี 3 หมวดหน้าที่ด้วยกันที่สอดคล้องกับรายงานการวิจัยของวิภาส โภธิแพทย์ (2557: 41) กล่าวคือ วิภาสพบว่าคำเชื่อมบางหน้าที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในแง่จำนวนของสมาชิกตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน ได้แก่ คำเชื่อมบอกการขยายความ คำเชื่อมบอกการอ้างถึง และ คำเชื่อมบอกการเน้นความ ส่วนในภาษาไทยถิ่นใต้ยังพบอีก 2 หมวดคำเชื่อมที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวน คือ คำเชื่อมบอกวัตถุประสงค์และคำเชื่อมบอกเนื้อความ เหตุที่คำเชื่อมทั้ง 5 หมวดหน้าที่ข้างต้นยังคงจำนวนคำเชื่อมเช่นเดิมอาจเพราะมีความจำเป็นในการใช้จึงปรากฏใช้ในความถี่ที่สูงและยังไม่มีคำอื่นมาทำหน้าที่แทน

การเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนของคำเชื่อมที่เกิดขึ้น กล่าวได้ว่าคำเชื่อมในแต่ละหมวดหน้าที่ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงรายการสมาชิกของหมวด บางหมวดหน้าที่มีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น บางหมวดหน้าที่มีจำนวนสมาชิกสูญหายไป และบางหมวดหน้าที่มีจำนวนสมาชิกคงเดิม การเพิ่มขึ้นส่งผลให้เกิดคำเชื่อมใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นในคลังคำ ด้านการสูญหายไป คำเชื่อมบางคำอาจสูญหายไปจากคลังคำเลย หรือบางกรณีแม้คำเชื่อมบางคำจะสูญหายไปแต่มีคำเชื่อมคำอื่นมาทำหน้าที่นั้น ๆ แทน และบางหมวดหน้าที่ก็ยังคงจำนวนสมาชิกเท่าเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

การเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมนอกจากจะเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนสมาชิกของหมวดหน้าที่แล้ว คำเชื่อมยังเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านหน้าที่อีกด้วย ดังจะกล่าวถึงในประเด็นการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำเชื่อมต่อไปนี้

5.3 การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำเชื่อม³⁰

การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำเชื่อม หมายถึง ในอดีตคำเชื่อมหนึ่งทำหน้าที่หนึ่ง แต่ต่อมาทำหน้าที่อื่นด้วย (การเพิ่มหน้าที่) หรือในอดีตคำเชื่อมหนึ่งเคยทำหน้าที่หนึ่ง แต่ต่อมาไม่ปรากฏว่าทำหน้าที่ดังกล่าวแล้วหรือหน้าที่ดังกล่าวมีคำเชื่อมอื่นมาทำหน้าที่แทน (การสูญหน้าที่) นอกจากนี้ คำเชื่อมบางคำตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบันไม่มีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ใด ๆ (การคงหน้าที่)

เมื่อผู้วิจัยวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางด้านหน้าที่ของคำเชื่อมทั้ง 119 คำ พบว่าคำเชื่อมมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านการเพิ่มหน้าที่ การสูญหน้าที่ และการคงหน้าที่ กล่าวคือ คำเชื่อมมีการ

³⁰ การเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมทั้งในด้านการเพิ่มหน้าที่ การสูญหน้าที่ และการคงหน้าที่ สามารถดูตัวอย่างการใช้คำเชื่อมที่อ้างถึงในบทนี้ได้จากตารางคำเชื่อมสมัยต่าง ๆ ในบทที่ 4

เพิ่มหน้าที่ทั้งสิ้น 20 คำ ได้แก่ กับ (กะ), แก่, ของ, แค้, จนถึง, จาก, ด้วย, โดย, ต่อ, ตั้งแต่, ตาม, ถึง (ถึง), เทียม, ในกลาง, ยัง, แลกับ, แล้ว, ว่า, แห่ง และ อย่าง คำเชื่อมมีการสูญหน้าที่ทั้งสิ้น 2 คำ ได้แก่ แต่ และ ณ ส่วนคำเชื่อมที่เหลืออีก 97 คำ เป็นคำเชื่อมที่คงหน้าที่ ทั้งนี้ คำเชื่อมที่คงหน้าที่สามารถจำแนกได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ (1) คำเชื่อมที่ทำหน้าที่มากกว่า 1 หน้าที่และยังคงหน้าที่ทั้งหมดเหล่านั้นไว้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีทั้งสิ้น 9 คำ ได้แก่ ครั้น (คั้น, คั้น), จน, จนเท่า, จึง (จึง), แต่, ที่, นอก, ใน และ เลย และ (2) คำเชื่อมที่ทำหน้าที่เพียงหน้าที่เดียวมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและคงหน้าที่เดิมเรื่อยมาหรือเคยทำหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งแต่ด้วยข้อจำกัดของเอกสารจึงอาจพบเพียงบางสมัย มีทั้งสิ้น 88 คำ ได้แก่ ก็ (กะ, ก้า), ก็ดี, กระทบ, กลาง, กะเบอะ, ไกล, ขณะ, คะนั้น, ข้าง, ข้างใต้, ข้างหลัง, คม, ครั้นเมื่อ, ครั้นแล, ค่ะแล้ว, คั้นถ้า, คือ, คุ่ม...ถึง, คุ่มเท่า, จนกว่า, จนทั่วถึง, จิม, ชา... (ถึง), เช่น, ซึ่ง, ดัง, ดุจดั่ง, ดูจ (ดูจ), ได้แก่, トラบเท่า, ตอน, แต่วา (แต่วา, แต่วา), ใต้, ถ้า, ถ้ามัน, ถ้าแล (ถ้าและ), ถึงแม่, ถึงแม้ว่า, ทั้ง, เท่า, เท่าถึง, นอกจาก, ในใต้, ในหว่าง, บน, เบอะ (เบ่อ), เบื่อ, ประดูจ, ประดูจดัง, ประดูจหนึ่ง, ปันกลาง, เปรียบเหมือน, พอ, เพราะ, เพราะวา, เพื่อ, ภายได้, หมายความว่า, เมื่อ, เมื่อถึง, แม้แต่, แมน (แมน, เม), รอบ, ระหว่าง, रि, ฤ, แล (และ), แลครั้น, แลถ้า, แล้ว จึง, แล้วถึง, สำเบือ, สำหรับ, สู้, เสมือน, เสมือนดัง (เสมื่อดัง), หน้า, หรือ, หลัง, หว่าง, เหนือ, เหมือน, เหมือนกับ, เหมือนดัง, เหมือนอย่าง, อัน, อาทิ, อุปมาดัง และ อุปมาเหมือน

จะเห็นว่า คำเชื่อมส่วนใหญ่เกิดขึ้นมาและทำหน้าที่นั้น ๆ เรื่อยมา แต่เมื่อเวลาผ่านไปมีคำเชื่อมบางคำมีหน้าที่เพิ่มมากขึ้น และบางคำก็สูญหน้าที่เดิมไปดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.3.1 การเพิ่มหน้าที่

การเพิ่มหน้าที่ หมายถึง การที่ในอดีตคำเชื่อมหนึ่งทำหน้าที่หนึ่ง แต่ต่อมาทำหน้าที่อื่นด้วย ได้แก่ กับ (กะ), แก่, ของ, แค้, จนถึง, จาก, ด้วย, โดย, ต่อ, ตั้งแต่, ตาม, ถึง (ถึง), เทียม, ในกลาง, ยัง, แลกับ, แล้ว, ว่า, แห่ง และ อย่าง ดังต่อไปนี้

กับ สมัยอยุธยาทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วม (ผู้กระทำเหตุการณ์ร่วมกัน, ผู้มีปฏิสัมพันธ์ในแง่คู่ตรงข้าม, การผสมกันหรือควบคู่กัน) บอกความคล้อยตาม และบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 เป็นต้นมา มีหน้าที่บอกเหตุ (บอกสาเหตุ) บอกผู้มีส่วนร่วม (ผู้กระทำหลักกับผู้ร่วมเหตุการณ์) บอกเครื่องมือ (รูปธรรม) และบอกจุดหมาย (ผู้รับสาร, ผู้รับสิ่งของ) เพิ่มขึ้นมา จนสมัยปัจจุบันมีหน้าที่บอกจุดหมาย

(จุดหมายของการกระทำหรือจุดหมายของความรู้สึก) เพิ่มมาอีก 1 หน้าที่ ดังแสดงในตารางต่อไป

ตารางที่ 13 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “กับ”

กับ	สมัย อยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1- รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาล ที่ 4- รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6- รัชกาลที่ 8	สมัย ปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
1. บอกผู้มีส่วนร่วม					
1.1 ผู้กระทำเหตุการณ์ร่วมกัน (Cooperative)	√	√	√	√	√
1.2 ผู้มีปฏิสัมพันธ์ในแง่คู่ตรงข้าม (Reciprocal)	√	√	√	√	√
1.3 ผู้กระทำหลักกับผู้ร่วมเหตุการณ์ (Active comitative/Human companion)	-	-	-	√	√
1.4 การผสมกันหรือควบคู่กัน (Combination)	√	√	√	√	-
2. บอกความคล้อยตาม	√	-	√	√	√
3. บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่					
3.1 สถานที่รูปธรรม	√	√	-	√	√
4. บอกเครื่องมือ					
4.1 บอกเครื่องมือ (รูปธรรม)	-	-	-	√	√
5. บอกเหตุ					
5.1 บอกสาเหตุ	-	-	-	√	√

กับ	สมัย อยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1- รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาล ที่ 4- รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6- รัชกาลที่ 8	สมัย ปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
6. บอกจุดหมาย					
6.1 จุดหมาย - จุดหมายของการกระทำหรือ ความรู้สึก	-	-	-	-	√
6.2 ผู้รับ - ผู้รับสิ่งของ	-	-	-	√	√
- ผู้รับสาร	-	-	-	√	√

แก่ ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ทำหน้าที่บอกจุดหมายทั้งจุดหมายของการกระทำหรือ
ความรู้สึก และจุดหมายที่เป็นผู้รับ (รับสิ่งของ, รับประโยชน์, รับสาร) ต่อมาสมัยรัชกาลที่
4-รัชกาลที่ 5 มีหน้าที่บอกเจ้าของเพิ่มมาอีก 1 หน้าที่ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 14 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “แก่”

แก่	สมัย อยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1- รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาล ที่ 4- รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6- รัชกาลที่ 8	สมัย ปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
1.บอกจุดหมาย					
1.1 จุดหมาย - จุดหมายของการกระทำหรือ ความรู้สึก	√	√	√	√	√

แก้	สมัย อยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1- รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาล ที่ 4- รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6- รัชกาลที่ 8	สมัย ปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
1.2 ผู้รับ					
- ผู้รับสิ่งของ	√	√	√	√	√
- ผู้รับประโยชน์	√	√	√	-	√
- ผู้รับสาร	√	√	√	√	√
2. บอกรับของ					
2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	-	-	√	-	-

ของ ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ทำหน้าที่บอกรับของ กล่าวคือ บอกรวมสิทธิ์ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และบอกความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา มีหน้าที่บอกส่วนย่อยส่วนใหญ่ (ส่วนรูปธรรมในร่างกาย) เพิ่มขึ้นมา สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 มีหน้าที่บอกส่วนนามธรรมในร่างกาย เพิ่มขึ้นมา ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 มีหน้าที่บอกองค์ประกอบของพืชหรือสิ่งของเพิ่มขึ้นมา ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 15 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “ของ”

ของ	สมัย อยุธยา	สมัย รัชกาลที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัย รัชกาลที่ 4-รัชกาล ที่ 5	สมัย รัชกาลที่ 6- รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
1.บอกเจ้าของ					
1.1 กรรมสิทธิ์ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง					
- กรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็นรูปธรรม	√	√	√	√	√
- กรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็นนามธรรม	-	√	√	√	√
1.2 ส่วนย่อย-ส่วนใหญ่					
- ส่วน-ร่างกายมนุษย์					
: ส่วนรูปธรรมในร่างกาย	-	√	√	√	√
: ส่วนนามธรรมในร่างกาย	-	-	√	√	√
-องค์ประกอบของพืชหรือสิ่งของ	-	-	-	√	√
1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	√	√	√	√	√

แต่ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 ทำหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ (สถานที่รูปธรรม) กระทั่งสมัยปัจจุบัน แต่ ทำหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางเวลา (บอกใกล้จุดเวลา) เพิ่มมาอีก 1 หน้าที่ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 16 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “แค่”

แค่	สมัย อยุธยา	สมัย รัชกาลที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัย รัชกาลที่ 4-รัชกาล ที่ 5	สมัย รัชกาลที่ 6- รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
1. บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่					
1.1 สถานที่รูปธรรม	-	√	-	-	√
2. บอกความสัมพันธ์ทางเวลา					
2.1 บอกใกล้จุดเวลา	-	-	-	-	√

จนถึง ตั้งแต่สมัยอยุธยาทำหน้าที่บอกจุดหมาย (จุดหมายของการเคลื่อนที่) ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา จนถึง ทำหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางเวลา (เวลาสิ้นสุด) เพิ่มขึ้นอีก 1 หน้าที่ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 17 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “จนถึง”

จนถึง	สมัย อยุธยา	สมัย รัชกาลที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัย รัชกาลที่ 4-รัชกาล ที่ 5	สมัย รัชกาลที่ 6- รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
1. บอกจุดหมาย					
1.1 จุดหมาย					
- จุดหมายของการเคลื่อนที่	√	√	-	√	√
2. บอกความสัมพันธ์ทางเวลา					
2.1 บอกเวลาสิ้นสุด	-	√	√	√	√

จาก ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 ทำหน้าที่บอกแหล่งเดิมทั้งที่เป็นสภาพ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 เป็นต้นมา จาก ทำหน้าที่บอกแหล่งเดิมที่เป็นสถานที่ บุคคล เหตุการณ์ เพิ่มขึ้นมา ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 18 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “จาก”

จาก	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบันรัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
1.บอกแหล่งเดิม					
1.1 สถานที่	-	-	-	√	√
1.2 บุคคล	-	-	-	√	√
1.3 เหตุการณ์	-	-	-	√	√
1.4 สภาพ	-	√	-	-	√

ด้วย ตั้งแต่สมัยอยุธยาทำหน้าที่บอกผู้มีส่วนร่วมประเภทผู้มีปฏิสัมพันธ์ในแง่คู่ตรงข้าม (Reciprocal) ผู้กระทำหลักกับผู้ร่วมเหตุการณ์ (Active comitative/ Human companion) บอกเครื่องมือ บอกเหตุ(สาเหตุ) บอกลักษณะอาการ และบอกผู้ทำ สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา ด้วย ทำหน้าที่บอกผู้มีส่วนร่วมประเภทผู้กระทำ เหตุการณ์ร่วมกัน(Cooperative) การผสมกันหรือควบคู่กัน(Combination) และบอกแหล่งเดิม (บุคคล) เพิ่มขึ้นมา ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 19 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “ด้วย”

ด้วย	สมัย อยุธยา	สมัย รัชกาลที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัย รัชกาลที่ 4-รัชกาล ที่ 5	สมัย รัชกาลที่ 6-รัชกาล ที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
1. บอกผู้มีส่วนร่วม					
1.1 ผู้กระทำเหตุการณ์ร่วมกัน (Cooperative)	-	√	√	√	√
1.2 ผู้มีปฏิสัมพันธ์ในแง่คู่ตรงข้าม (Reciprocal)	√	√	√	√	-
1.3 ผู้กระทำหลักกับผู้ร่วมเหตุการณ์ (Active comitative/ Human companion)	√	√	√	√	-
1.4 การผสมกันหรือควบคู่กัน (Combination)	-	√	-	√	-
2. บอกเครื่องมือ					
2.1 บอกเครื่องมือ					
- รูปธรรม	√	√	√	√	√
- นามธรรม	√	√	√	√	√
2.2 บอกวิธีการ	√	√	-	-	√
2.3 บอกการอ้างอิง	√	√	-	-	-
3. บอกเหตุ					
3.1 บอกสาเหตุ	√	√	√	√	√
4. บอกลักษณะ(อาการ)	√	-	√	√	√

ด้วย	สมัย อยุธยา	สมัย รัชกาลที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัย รัชกาลที่ 4-รัชกาล ที่ 5	สมัย รัชกาลที่ 6-รัชกาล ที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
5. บอกแหล่งเดิม					
5.1 บุคคล	-	√	-	-	-
6. บอกผู้ทำ	√	-	-	-	-

โดย ทำหน้าที่บอกลักษณะ(อาการ) และบอกผู้ทำตั้งแต่สมัยอยุธยา ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 ทำหน้าที่บอกเครื่องมือ (บอกการอ้างอิง) เพิ่มขึ้นมา ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 ทำหน้าที่บอกเครื่องมือ (บอกวิธีการ) เพิ่มขึ้นมา ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 20 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “โดย”

โดย	สมัย อยุธยา	สมัย รัชกาลที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัย รัชกาลที่ 4-รัชกาล ที่ 5	สมัย รัชกาลที่ 6-รัชกาล ที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
1. ลักษณะ(อาการ)	√	√	√	√	√
2. บอกผู้ทำ	√	-	-	-	√
3. บอกเครื่องมือ					
3.1 บอกวิธีการ	-	-	√	-	√
3.2 บอกการอ้างอิง	-	√	√	-	-

ต่อ ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมบอกจุดหมาย (บอกจุดหมายของการกระทำหรือความรู้สึก) กระทั่งสมัยปัจจุบันมีหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางเวลา (บอกลำดับเวลาก่อน-หลัง) เพิ่มมาอีก 1 หน้าที่ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 21 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “ต่อ”

ต่อ	สมัย อยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
1.บอกจุดหมาย 1.1 จุดหมาย - จุดหมายของการกระทำ หรือความรู้สึก	√	-	√	√	√
2.บอกความสัมพันธ์ทาง เวลา 2.1บอกลำดับเวลาก่อน- หลัง	-	-	-	-	√

ตั้งแต่ ตั้งแต่สมัยอยุธยาทำหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางเวลา (บอกเวลาเริ่มต้น) ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 ทำหน้าที่บอกแหล่งเดิม (สถานที่) เพิ่มขึ้นมาอีก 1 หน้าที่ ดังแสดงในตารางต่อไป

ตารางที่ 22 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “ตั้งแต่”

ตั้งแต่	สมัย อยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
1. บอกความสัมพันธ์ทาง เวลา 1.1 บอกเวลาเริ่มต้น	√	√	-	√	√

2. บอกแหล่งเดิม					
2.1 สถานที่	-	-	√	-	√

ตาม ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ทำหน้าที่บอกเครื่องมือ (บอกการอ้างอิง) ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา ทำหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ (สถานที่รูปธรรม) ต่อมาสมัยปัจจุบันทำหน้าที่บอกลักษณะ(อาการ) เพิ่มขึ้นมาอีก 1 หน้า ที่ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 23 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “ตาม”

ตาม	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
1. บอกเครื่องมือ					
1.1 บอกการอ้างอิง	√	√	√	√	√
2.บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่					
2.1 สถานที่รูปธรรม	-	√	√	√	√
3. บอกลักษณะ(อาการ)					
	-	-	-	-	√

ถึง ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมบอกจุดหมาย (จุดหมายของการกระทำ หรือความรู้สึก) บอกความสัมพันธ์ทางเวลา (บอกเวลาสิ้นสุด) และบอกความขัดแย้ง ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 ถึง ทำหน้าที่บอกจุดหมาย (จุดหมายของการเคลื่อนที่) เพิ่มขึ้นมาก กระทั่งสมัยปัจจุบันทำหน้าที่บอกผลเพิ่มอีก 1 หน้า ที่ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 24 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “ถึง”

ถึง	สมัย อยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
1.บอกจุดหมาย					
1.1 จุดหมาย					
- จุดหมายของการเคลื่อนที่	-	√	√	-	-
- จุดหมายของการกระทำ หรือความรู้สึก	√	√	√	√	√
2. บอกความสัมพันธ์ทางเวลา					
2.1 บอกเวลาสิ้นสุด	√	√	√	√	√
3. บอกความขัดแย้ง	√	-	-	-	√
4. บอกผล	-	-	-	-	√

เทียม สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 ทำหน้าที่บอกการเปรียบเทียบ ต่อมาสมัยปัจจุบันพบว่าทำหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ (สถานที่รูปธรรม) และบอกความสัมพันธ์ทางเวลา(บอกเวลาสิ้นสุด) เพิ่มขึ้นอีก 2 หน้าที่ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 25 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “เทียม”

เทียม	สมัย อยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
1. บอกการเปรียบเทียบ	-	-	-	√	-
2. บอกความสัมพันธ์ทาง สถานที่					

เทียบ	สมัย อยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
2.1 สถานที่รูปธรรม	-	-	-	-	√
3. บอกความสัมพันธ์ทางเวลา					
3.1 บอกเวลาสิ้นสุด					√

ในกลาง สมัยอยุธยาทำหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางเวลา (บอกช่วงเวลา) ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 ทำหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ (สถานที่รูปธรรม) เพิ่มมาอีก 1 หน้าที่ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 26 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “ในกลาง”

ในกลาง	สมัย อยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
1. บอกความสัมพันธ์ทาง เวลา					
1.1 บอกช่วงเวลา	√	-	-	-	-
2. บอกความสัมพันธ์ทาง สถานที่					
2.1 สถานที่รูปธรรม	-	-	√	-	-

ยัง ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมาทำหน้าที่บอกจุดหมาย (จุดหมายของการเคลื่อนที่) สมัยปัจจุบัน ทำหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางเวลา (บอกเวลาสิ้นสุด) เพิ่มขึ้นอีก 1 หน้าที่ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 27 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “ยัง”

ยัง	สมัย อยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
1. บอกจุดหมาย					
1.1 จุดหมาย					
- จุดหมายของการเคลื่อนที่	√	-	√	√	√
2. บอกความสัมพันธ์ทางเวลา					
2.1 บอกเวลาสิ้นสุด	-	-	-	-	√

แลกับ สมัยอยุธยาทำหน้าที่บอกผู้มีส่วนร่วม (ผู้กระทำเหตุการณ์ร่วมกัน) และบอกความคล้อยตามหรือความต่อเนื่อง ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 มีหน้าที่บอกเครื่องมือ (บอกการอ้างอิง) เพิ่มขึ้นมา ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 28 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “แลกับ”

แลกับ	สมัย อยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
1. บอกผู้มีส่วนร่วม					
1.1 ผู้กระทำเหตุการณ์ร่วมกัน (Cooperative)	√	-	-	-	-
2. บอกความคล้อยตามหรือ ความต่อเนื่อง	√	-	-	-	-
3. บอกเครื่องมือ					
3.1 บอกการอ้างอิง	-	√	-	-	-

แล้ว ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ทำหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางเวลา (บอกลำดับเวลาก่อน-หลัง) สมัยปัจจุบันมีหน้าที่บอกความขัดแย้งและบอกผลเพิ่มขึ้นมา ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 29 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “แล้ว”

แล้ว	สมัย อยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
1. บอกความสัมพันธ์ทางเวลา					
1.1 บอกลำดับเวลาก่อน-หลัง	√	√	√	√	√
2. บอกความขัดแย้ง	-	-	-	-	√
3. บอกผล	-	-	-	-	√

ว่า สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ทำหน้าที่บอกเนื้อความ สมัยปัจจุบันมีหน้าที่บอกความให้เลือกเอา เพิ่มขึ้นมา ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 30 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “ว่า”

ว่า	สมัย อยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
1. บอกเนื้อความ	√	√	√	√	√
2. บอกความให้เลือกเอา					√

แห่ง สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ทำหน้าที่บอกเจ้าของ ได้แก่ กรรมสิทธิ์ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งกรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็นรูปธรรมและกรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็นนามธรรม ส่วนย่อย-ส่วนใหญ่ (ส่วนรูปธรรมในร่างกาย) และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 มีหน้าที่ส่วนนามธรรมในร่างกายและองค์ประกอบของพืชหรือสิ่งของเพิ่มขึ้นมาดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 31 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “แห่ง”

แห่ง	สมัย อยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
1. บอกรายละเอียดของ					
1.1 กรรมสิทธิ์ในสิ่งใดสิ่ง หนึ่ง	✓	✓	✓		
- กรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็น รูปธรรม					
- กรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็น นามธรรม	✓		✓	✓	
1.2 ส่วนย่อย-ส่วนใหญ่					
- ส่วน-ร่างกายมนุษย์					
: ส่วนรูปธรรมในร่างกาย	✓	✓			
: ส่วนนามธรรมในร่างกาย		✓	✓	✓	
1.3 องค์ประกอบของพืช หรือสิ่งของ		✓	✓		
1.4 ความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล	✓	✓			✓

อย่าง ตั้งแต่สมัยอยุธยาทำหน้าที่บอกลักษณะ(อาการ) สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 ทำหน้าที่บอก
การเปรียบเทียบเพิ่มขึ้นมา ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 32 การเพิ่มหน้าที่ของคำเชื่อม “อย่าง”

อย่าง	สมัย อยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
1. บอกลักษณะ(อาการ)	√	-	-	√	√
2. บอกการเปรียบเทียบ	-	-	-	√	√

5.3.2 การสูญหน้าที่

การสูญหน้าที่ หมายถึง การที่ในอดีตคำเชื่อมหนึ่งเคยทำหน้าที่มากกว่าหนึ่งหน้าที่ ต่อมาได้สูญบางหน้าที่ไป ได้แก่คำเชื่อม **แต่** และ **ณ** ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แต่ ตั้งแต่สมัยอยุธยา เคยทำหน้าที่บอกแหล่งเดิมที่เป็นสถานที่ แหล่งเดิมที่เป็นบุคคล แหล่งเดิมที่เป็นเหตุการณ์ บอกเวลาเริ่มต้น บอกจุดหมาย และบอกการเปรียบเทียบ ในสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา ทั้งนี้ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 หน้าที่บอกจุดหมาย (บอกผู้รับสาร) สูญหายไป โดยหน้าที่ดังกล่าวมีคำว่า *แก่, กับ* มาทำหน้าที่แทน และตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 หน้าที่บอกแหล่งเดิมที่เป็นบุคคลสูญหายไป หน้าที่ดังกล่าวพบว่ามีคำว่า *จาก* มาทำหน้าที่ แทน ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 33 การสูญหน้าที่ของคำเชื่อม “แต่”

แต่	สมัย อยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
1. บอกแหล่งเดิม					
1.1 สถานที่	√	√	√	√	√
1.2 บุคคล	√		√	-	-
1.3 เหตุการณ์	√	√	√		√

แต่	สมัย อยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
2. บอกเวลาเริ่มต้น	√	√	√	√	√
3. บอกจุดหมาย					
3.1 ผู้รับ (บอกผู้รับ สาร)	√	-	-	-	-
4.บอกการ เปรียบเทียบ	-	√	-	-	√

ณ สมัยอยุธยา ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ (สถานที่รูปธรรม) และ บอกจุดเวลา แต่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา หน้าที่บอกจุดเวลาสูญหายไป ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 34 การสูญหน้าที่ของคำเชื่อม “ณ”

ณ	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1- รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4- รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6-รัชกาล ที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
1. บอกความสัมพันธ์ ทางสถานที่ (สถานที่รูปธรรม)	√	√	√	√	√
2. บอกจุดเวลา	√	-	-	-	-

5.3.3 การคงหน้าที่

การคงหน้าที่ หมายถึง การที่คำเชื่อมหนึ่ง ๆ ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบันไม่มีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ใด ๆ อาจเคยทำหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งเพียงหน้าที่เดียวและไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปทำหน้าที่อื่น หรือเคยทำหน้าที่มากกว่าหนึ่งหน้าที่และคงหน้าที่เหล่านี้ไปตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (คำที่ทำหน้าที่มากกว่าหนึ่งหน้าที่ ผู้วิจัยได้ทำเป็นแถบสีเทาเพื่อให้สังเกตได้ง่าย) ทั้งนี้การคง

หน้าที่ของคำเชื่อมบางคำ อาจปรากฏไม่สม่ำเสมอเนื่องด้วยข้อจำกัดด้านเอกสารดังที่ได้กล่าวไปแล้ว
ในขั้นต้น คำเชื่อมที่มีการคงหน้าที่ได้แก่คำเชื่อมต่อไปนี้

ตารางที่ 35 การคงหน้าที่คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้

คำเชื่อม		หน้าที่	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาล ที่ 4-รัชกาล ที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6-รัชกาล ที่ 8	สมัย ปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
1	ก็ (กะ, ก้า)	บอกการ เน้นความ	✓	✓	✓	✓	✓
2	ก็ดี	บอกความ คล้ายตาม	✓	✓	✓	✓	✓
3	กระทั่ง	บอกเวลา สิ้นสุด				✓	✓
4	กลาง	บอกความ สัมพันธ์ทาง สถานที่ (รูปธรรม)			✓		
5	กะเบาะ	บอกเหตุ					✓
6	ใกล้	บอกความ สัมพันธ์ทาง สถานที่ (รูปธรรม)	✓		✓	✓	✓
7	ขณะ	บอกจุด เวลา	✓				
8	ข้าง	บอกความ สัมพันธ์ทาง สถานที่ (รูปธรรม)	✓	✓	✓		✓

คำเชื่อม		หน้าที่	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาล ที่ 4-รัชกาล ที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6-รัชกาล ที่ 8	สมัย ปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
9	ข้างใต้	บอกความ สัมพันธ์ทาง สถานที่ (รูปธรรม)		√			
10	ข้างหลัง	บอกความ สัมพันธ์ทาง สถานที่ (รูปธรรม)					√
11	คม	บอกเวลา สิ้นสุด					√
12	ครั้น, คั้น	บอกจุด เวลา	√	√	√	√	√
		บอกเหตุ (เงื่อนไข)	√		√	√	√
13	ครั้นเมื่อ	บอกจุด เวลา	√			√	√
14	ครั้นแล	บอกจุด เวลา	√				
15	คะนั้น	บอกผล					√
16	คะแล้ว	บอกความ ขัดแย้ง					√
17	คั้นถ้า	บอกเหตุ (เงื่อนไข)					√

คำเชื่อม		หน้าที่	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาล ที่ 4-รัชกาล ที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6-รัชกาล ที่ 8	สมัย ปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
18	คือ	บอกการ แนะนำ	√	√	√	√	√
19	คุม...ถึง	บอกเวลา สิ้นสุด		√			
20	คุมเท่า	บอกเวลา สิ้นสุด					
21	จน	บอกเวลา สิ้นสุด	√	√	√	√	√
		บอกผล	√	√	√	√	√
22	จนกว่า	บอกเวลา สิ้นสุด					√
23	จนทั่วถึง	บอก จุดหมาย (ของการ เคลื่อนที่)					√
24	จนเท่า	บอกเวลา สิ้นสุด					√
		บอกผล					√
25	จิม	บอกความ สัมพันธ์ทาง สถานที่ (รูปธรรม)					√

คำเชื่อม		หน้าที่	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาล ที่ 4-รัชกาล ที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6-รัชกาล ที่ 8	สมัย ปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
26	จึง, จึง	บอกลำดับ เวลาก่อน- หลัง	√	√		√	√
		บอกผล	√	√	√	√	√
27	(ชา)...ถึง	บอกเหตุ (สาเหตุ)					√
28	เช่น	บอกการ แสดง ตัวอย่าง					√
29	ซึ่ง	บอกการ ขยายความ	√	√	√	√	√
30	ดั่ง	บอกการ เปรียบเทียบ	√	√	√		√
31	แต่	บอก จุดหมาย - จุดหมาย ของการ กระทำหรือ ความรู้สึก	√				
		- ผู้รับ (ผู้รับสิ่ง ของ, ผู้รับ สาร)	√				

คำเชื่อม		หน้าที่	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาล ที่ 4-รัชกาล ที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6-รัชกาล ที่ 8	สมัย ปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
32	ดุจดั่ง	บอกการ เปรียบเทียบ	√	√		√	
33	ดุจ, ดุจ	บอกการ เปรียบเทียบ	√		√		
34	ได้แก่	บอกการ แนะนำ		√	√		√
35	ตราบเท่า	บอกเวลา สิ้นสุด					
36	ตอน	บอกจุด เวลา					√
37	แต่ว่า, แต่ว่า, แต่ว่า	บอกความ ขัดแย้ง	√	√	√		√
38	ได้	บอกความ สัมพันธ์ทาง สถานที่ (รูปธรรม)	√	√	√		√
39	ถ้า	บอกเหตุ (บอก เงื่อนไข)	√	√	√	√	√
40	ถ้าแม้	บอกเหตุ (บอก เงื่อนไข)	√				

คำเชื่อม		หน้าที่	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาล ที่ 4-รัชกาล ที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6-รัชกาล ที่ 8	สมัย ปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
41	ถ้าแล, ถ้า และ	บอกเหตุ (บอก เงื่อนไข)	√	√	√		√
42	ถึงแม้	บอกความ ขัดแย้ง					√
43	ถึงแม้ว่า	บอกความ ขัดแย้ง					√
44	ซึ่ง	บอกความ คล้ายตาม หรือความ ต่อเนื่อง	√	√	√	√	√
45	ที่, เท	บอกการ อ้างถึง	√	√	√	√	√
		บอกความ สัมพันธ์ทาง สถานที่ (รูปธรรม)	√ (เท)	√	√	√	√

คำเชื่อม		หน้าที่	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาล ที่ 4-รัชกาล ที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6-รัชกาล ที่ 8	สมัย ปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
46	เท่า	บอกการ เปรียบเทียบ		✓	✓	✓	✓
47	เท่าถึง	บอกเวลา สิ้นสุด		✓			
48	นอก	บอกความ สัมพันธ์ทาง สถานที่ - รูปธรรม		✓	✓	✓	✓
		- นามธรรม	✓				✓
49	นอกจาก	บอกความ ยกเว้น				✓	✓
50	ใน	บอกความ สัมพันธ์ทาง สถานที่ - รูปธรรม	✓	✓	✓	✓	✓
		- นามธรรม	✓	✓	✓	✓	✓
		บอก ช่วงเวลา	✓	✓	✓	✓	✓
51	ในได้	บอกความ สัมพันธ์ทาง สถานที่ (รูปธรรม)		✓			

คำเชื่อม		หน้าที่	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาล ที่ 4-รัชกาล ที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6-รัชกาล ที่ 8	สมัย ปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
52	ในหว่าง	บอกความสัมพันธ์ทาง สถานที่ (รูปธรรม)			✓		
53	บน	บอกความสัมพันธ์ทาง สถานที่ (รูปธรรม)	✓	✓	✓	✓	✓
54	เป๋อ, เบอะ	บอกเหตุ (บอก สาเหตุ)					✓
55	เปื่อ	บอกผล					✓
56	ประคัจ	บอกการ เปรียบเทียบ	✓	✓	✓		
57	ประคัจดั่ง	บอกการ เปรียบเทียบ	✓	✓	✓		✓
58	ป็นกลาง	บอกความสัมพันธ์ทาง สถานที่ (รูปธรรม)			✓		
59	เปรียบ เหมือน	บอกการ เปรียบเทียบ					✓

คำเชื่อม		หน้าที่	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาล ที่ 4-รัชกาล ที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6-รัชกาล ที่ 8	สมัย ปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
60	พอ	บอกจุด เวลา	√				√
61	เพราะ	บอกเหตุ (บอก สาเหตุ)	√	√	√	√	√
62	เพราะว่า	บอกเหตุ (บอก สาเหตุ)	√				
63	เพื่อ	บอกเหตุ (บอก วัตถุประสงค์)	√	√	√	√	√
64	ภายใต้	บอกความ สัมพันธ์ทาง สถานที่ (นามธรรม)				√	
65	แม้ว่า	บอกความ ขัดแย้ง			√		
66	เมื่อ	บอกจุด เวลา	√	√	√	√	√
67	เมื่อถึง	บอกจุด เวลา					√

คำเชื่อม		หน้าที่	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาล ที่ 4-รัชกาล ที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6-รัชกาล ที่ 8	สมัย ปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
68	แม้แต่	บอกความ ขัดแย้ง					✓
69	แมน, แม่น, เม่	บอกความ ขัดแย้ง	✓	✓	✓		✓
70	รอบ	บอกความ สัมพันธ์ทาง สถานที่ (รูปธรรม)			✓		✓
71	ระหว่าง, หว่าง	บอกความ สัมพันธ์ทาง สถานที่ (รูปธรรม)			✓	✓	✓
72	ริม	บอกความ สัมพันธ์ทาง สถานที่ (รูปธรรม)	✓		✓		✓
73	ฤ	บอกความ ให้เลือกเอา		✓		✓	
74	เลย	บอกลำดับ เวลาก่อน- หลัง					✓
		บอกผล					✓

คำเชื่อม		หน้าที่	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาล ที่ 4-รัชกาล ที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6-รัชกาล ที่ 8	สมัย ปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
75	แล, และ	บอกความ คล้ายตาม หรือความ ต่อเนื่อง	√	√	√	√	√
76	แลครั้น	บอกจุด เวลา	√				
77	แลถ้า	บอกเหตุ (บอก เงื่อนไข)	√			√	
78	แล้วจึง	บอกลำดับ เวลาก่อน- หลัง		√		√	
79	แล้วถึง	บอกความ คล้ายตาม หรือความ ต่อเนื่อง					√
80	สำเปือ	บอกผล					√
81	สำหรับ	บอกเหตุ (บอกวัตถุประสงค์)	√	√	√	√	√
82	สู่	บอก จุดหมาย (จุดหมาย ของการ เคลื่อนที่)					√

คำเชื่อม		หน้าที่	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาล ที่ 4-รัชกาล ที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6-รัชกาล ที่ 8	สมัย ปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
83	เสมือน	บอกการ เปรียบ เทียบ		√	√	√	
84	เสมือนดั่ง, เสมือนดั่ง	บอกการ เปรียบ เทียบ	√	√			
85	หน้า	บอกความ สัมพันธ์ทาง สถานที่ (รูปธรรม)			√	√	√
86	หรือ	บอกความ ให้เลือกเอา	√		√	√	√
87	หลัง	บอกความ สัมพันธ์ทาง สถานที่ (รูปธรรม)					√
88	เหนือ	บอกความ สัมพันธ์ทาง สถานที่ (รูปธรรม)	√		√	√	√
89	เหมือน	บอกการ เปรียบ เทียบ					√

คำเชื่อม		หน้าที่	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาล ที่ 4-รัชกาล ที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6-รัชกาล ที่ 8	สมัย ปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
90	เหมือนกับ	บอกการ เปรียบเทียบ				√	
91	เหมือนดั่ง	บอกการ เปรียบเทียบ	√				
92	เหมือนอย่าง	บอกการ เปรียบเทียบ			√	√	
93	อัน	บอกการ ขยายความ	√	√	√	√	√
94	อาทิ	บอกการ แสดง ตัวอย่าง				√	
95	อุปมาดั่ง	บอกการ เปรียบเทียบ			√		
96	อุปมาหนึ่ง	บอกการ เปรียบเทียบ		√			
97	อุปมาเหมือน	บอกการ เปรียบเทียบ	√				

จากตารางที่ 36 ข้างต้น คำเชื่อมที่คงหน้าที่สามารถจำแนกเป็น 2 กลุ่ม กล่าวคือ 1) คำเชื่อมที่ทำหน้าที่มากกว่า 1 หน้าที่และยังคงหน้าที่ทั้งหมดเหล่านั้นไว้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีทั้งสิ้น 9 คำ ได้แก่ ครั้น (คั้น, คั้น), จน, จนเท่า, จึง (จึง), แต่, ที่, นอก, ใน และ เลย และ (2) คำเชื่อมที่ทำหน้าที่เพียงหน้าที่เดียวมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและคงหน้าที่เดิมเรื่อยมาหรือเคยทำหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งแต่ด้วยข้อจำกัดของเอกสารจึงอาจพบเพียงบางสมัยมีทั้งสิ้น 88 คำ ได้แก่ ก็ (กะ, ก้า), ก็ดี, กระทั่ง, กลาง, กะเบอะ, ไกล, ขณะ, คะนั้น, ข้าง, ข้างใต้, ข้างหลัง, คม, ครั้นเมื่อ, ครั้นแล, ค่ะแล้ว, คั้นถ้า, คือ, คุม...ถึง, คุ่มเท่า, จนกว่า, จนทั่วถึง, จิม, (ซา)...ถึง, เช่น, ซึ่ง, ดัง, ดุจดั่ง, ดูจ (ดูจ), ได้แก่, トラบเท่า, ตอน, แต่, แต่ว่า (แต่ว่า, แต่ว่า), ใต้, ถ้า, ถ้ามัน, ถ้าแล (ถ้าและ), ถึงแม่, ถึงแม้ว่า, ทั้ง, เท่า, เท่าถึง, นอกจาก, ในใต้, ในหว่าง, บน, เบอะ (เบ่อ), เบื่อ, ประดูจ, ประดูจดัง, ปันกลาง, เปรียบเหมือน, พอ, เพราะ, เพราะว่า, เพื่อ, ภายใต, หมายความว่า, เมื่อ, เมื่อถึง, แม้แต่, แมน (แมน, เม), รอบ, ระหว่าง, रि, ฤ, แล (และ), แลครั้น, แลถ้า, แล้วจึง, แล้วถึง, และ, สำเบือ, สำหรับ, สู้, เสมือน, เสมือนดัง (เสมือนดั่ง), หน้า, หรือ, หลัง, หว่าง, เหนือ, เหมือน, เหมือนกับ, เหมือนดั่ง, เหมือนอย่าง, อัน, อาทิ, อุปมาดัง, อุปมาหนึ่ง และ อุปมาเหมือน

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านจำนวนและหน้าที่ กล่าวคือ เมื่อพิจารณาในแต่ละหมวดหน้าที่พบว่า เมื่อสมัยเปลี่ยนไปคำเชื่อมบางหมวดหน้าที่มีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น ดังในตารางที่ 14-33 การที่คำขยายหน้าที่มักส่งผลให้เกิดการเพิ่มสมาชิกใหม่ให้กับหมวดหน้าที่ของคำเชื่อมในบางหมวด เช่น คำว่า กับ จากที่ทำหน้าที่บอกผู้มีส่วนร่วม เกิดการขยายหน้าที่บอกเครื่องมือเพิ่มขึ้น จึงส่งผลให้หมวดหน้าที่บอกเครื่องมือมีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น ในทางกลับกันเมื่อมีคำใหม่มาทำหน้าที่ร่วมกับคำเดิมในหมวดหน้าที่บางหมวด ก็อาจส่งผลให้สมาชิกบางคำในหมวดนั้นเกิดการแข่งขันกันจนสุดท้ายอาจเกิดการสูญหน้าที่เดิมของตนไปในที่สุด ดังตัวอย่างคำว่า ที่เคยทำหน้าที่ทั้งบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่และบอกจุดเวลาในสมัยอยุธยา แต่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา กลับสูญหน้าที่บอกจุดเวลาไป คำว่า แต่ จากที่เคยทำหน้าที่บอกแหล่งเดิม บอกเวลา บอกจุดหมาย และบอกการเปรียบเทียบ แต่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา ได้สูญหน้าที่บอกจุดหมายไป และตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 เป็นต้นมา ได้สูญหน้าที่บอกแหล่งเดิมที่เป็นบุคคลไป อย่างไรก็ตาม กรณีการสูญหน้าที่นี้ คำเชื่อมบางคำสูญทั้งหน้าที่และรูปศัพท์ เช่น ในกลาง เคยทำหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางเวลาในสมัยอยุธยา ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา ได้สูญหน้าที่นี้ไป และในสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 ในกลาง เคยทำหน้าที่

บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ แต่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 เป็นต้นมา ได้สูญหายไป และคำนี้ก็สูญไปจากคลังคำด้วย นอกจากนี้ แม้หน้าที่บางหน้าที่ของคำเชื่อมจะสูญไปแต่รูปศัพท์ยังคงอยู่ โดยรูปศัพท์ที่คงอยู่นี้ อาจจะคงหน้าที่เพียงบางหน้าที่ไว้ เช่น ณ ที่คงแต่หน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ไว้ หรือบางครั้งรูปศัพท์ที่คงอยู่ไปประกอบกับรูปศัพท์อื่น เกิดเป็นคำใหม่ในคลังคำ เช่น แต่ ประกอบกับรูปศัพท์อื่น เป็น ตั้งแต่ เตียมแต่ แต่ว่า หรือวลิตายตัว เช่น แต่สวน (คนเดียว, โดยลำพัง)

นอกจากนี้ ยังมีคำเชื่อมบางคำที่ยังคงหน้าที่เดิมของตนตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน แม้ว่าในหมวดหน้านั้น ๆ อาจมีสมาชิกเพิ่มหรือสูญไปบ้างแต่คำเหล่านี้ก็ยังคงรักษาหน้าที่เดิมไว้ได้ เช่น คำว่า แก่, กี่, แห่ง, คือ, จึง, ซึ่ง, อัน, ถ้า, ที่, บน (คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่อื่น ๆ), เพราะ และ ว่า ดังตารางที่ 36

จะเห็นได้ว่า นอกจากคำเชื่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงในแง่จำนวนสมาชิกในแต่ละหมวดหน้าที่แล้ว หากพิจารณาคำเชื่อมแต่ละคำจะพบว่า คำเชื่อมยังเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านหน้าที่อีกด้วย กล่าวคือ คำเชื่อมบางคำเกิดการเพิ่มหน้าที่ บางคำเกิดการสูญหน้าที่ แต่บางคำคงหน้าที่เดิมตั้งแต่อยุธยาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ คำเชื่อมบางคำที่เกิดการเพิ่มหน้าที่ พบว่าหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นมักเป็นหน้าที่ที่มีมนทัศน์เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับหน้าที่เดิม เช่น คำว่า ต่อ ปรากฏเป็นคำเชื่อมบอกจุดหมายตั้งแต่สมัยอยุธยาตั้งตัวอย่าง

แลเมื่อนางผู้เป็นเมียพรหมแลปรนินบัติแก่พรหมนั้น แลจะมิออกใจมหาพรหมนั้นสักสิ่งสักอันหามิได้ แลตั้งคีตความเชื่อต่อมหาพรหมผู้ผู้นั้น

(แลเมื่อนางผู้เป็นเมียพรหมแลปรนินบัติแก่พรหมนั้นแลจะมิออกใจมหาพรหมนั้นสักสิ่งสักอัน ก็หามิได้ แลตั้งคีตความเชื่อต่อมหาพรหมผู้ผู้นั้น)

(นางก้นไทร, อยุธยาตอนปลาย: 39)

กระทั่งสมัยปัจจุบัน ต่อ ปรากฏหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางเวลา (บอกลำดับเวลาก่อน-หลัง) เพิ่มขึ้นมาด้วย เช่น

ถ้ากูไม่กินกูตายหมิงกินก็ไม่ว่าแต่ให้กูแคว่กตาเสียก่อนต่อกิน

(ไฉ่คดกับอ้ายเข่อ, 2546: 1)

โดยหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นนี้เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับหน้าที่เดิม กล่าวคือ จุดหมายอาจเป็นสถานที่ บุคคล หรือเหตุการณ์ที่เริ่มจากจุดเริ่มต้นเพื่อไปยังอีกจุดหนึ่งซึ่งเป็นจุดหมาย เมื่อจุดหมายเป็นเรื่องของเหตุการณ์ที่เกิดต่อเนื่องจากเหตุการณ์เริ่มต้น ซึ่งเป็นเวลาที่เกิดขึ้นภายหลัง จึงส่งผลให้เกิดการขยายหน้าที่จากจุดหมายเป็นความสัมพันธ์ทางเวลาอีกหน้าที่หนึ่ง

สำหรับคำเชื่อมบางคำที่ได้สูญหน้าที่บางหน้าที่ไปนั้น อาจเพราะมีคำเชื่อมคำอื่นมาทำหน้าที่นั้น ๆ แทน ทำให้คำเชื่อมบางคำต้องสูญหน้าที่บางหน้าที่ไปและอาจไปทำหน้าที่อื่นแทน เช่น คำว่า แต่ สมัยอยุธยาเคยทำหน้าที่บอกจุดหมาย (บอกผู้รับสาร) เช่น

นางกันไทรทูลแต่ท้าวสัตรีธรรมราชาข้าพระเจ้าโสมมาเปนบาทบริจารการราชพรรษาแห่งเสด็จ
พระองค์พระเจ้าอยู่หัว
(นางกันไทรทูลแต่ท้าวสัตรีธรรมราชาข้าพระเจ้าไช้ มาเป็นบาทบริจารการราชพรรษาแห่งเสด็จ
พระองค์ พระเจ้าอยู่หัว)

(นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 46)

แต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา ไม่ปรากฏว่า แต่ ทำหน้าที่นี้อีก โดยมีคำว่า แก่, กับ ทำหน้าที่นี้ ทั้งนี้ การที่คำเชื่อมบางคำสูญหน้าที่บางหน้าที่ไป อาจเป็นเพราะหน้าที่ดั้งเดิมของคำนั้นไม่เอื้อให้คงหน้าที่บางหน้าที่ไว้ ดังคำว่า แต่ หน้าที่ดั้งเดิม คือ บอกแหล่งเดิม ดังนั้นเมื่อปรากฏว่า แต่ ทำหน้าที่บอกจุดหมาย (บอกผู้รับสาร) มโนทัศน์จุดหมายกับมโนทัศน์แหล่งเดิมเป็นมโนทัศน์ที่ห่างไกลกัน ดังนั้นจึงอาจส่งผลให้คำว่า แต่ สูญหน้าที่บอกจุดหมาย (บอกผู้รับสาร) ไป

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับคำเชื่อมนี้ กระบวนการทางภาษาสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง คือ กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) ผู้วิจัยจะกล่าวถึงในประเด็นถัดไป

5.4 กระบวนการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อม

กระบวนการทางภาษาสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อม คือ กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับกำเนิดและพัฒนาการของคำไวยากรณ์ (grammatical word) ซึ่งกลไกสำคัญที่ทำให้คำหรือกลุ่มคำกลายเป็นคำไวยากรณ์ ได้แก่ การวิเคราะห์ใหม่ อุปลักษณะ และนามนัย ดังนี้

5.4.1 การวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis)

การวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis) หมายถึง การตีความองค์ประกอบใหม่ เช่น จากเดิมคำนั้น ๆ เคยทำหน้าที่หนึ่ง แต่เมื่อปรากฏในบริบท (บริบททางอรรถวากยสัมพันธ์) ที่เอื้อให้เกิดการตีความใหม่ ด้วยบริบทหรือโครงสร้างใหม่นี้ จึงส่งผลให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่ให้คำนั้น ๆ ทำหน้าที่อื่นหรือเป็นคำชนิดอื่นได้ ดังตัวอย่าง คำ ถึง

เขาลี้งบ้าน

ถึง ในบริบทนี้อยู่ในโครงสร้าง (นาม ___ นาม) ซึ่งเป็นตำแหน่งของคำกริยา และในบริบทนี้ “ถึง” เป็นกริยาบอกการเคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง แต่เมื่อถึงปรากฏในบริบทอรรถวากยสัมพันธ์ใหม่ ดังเช่น

เขาโทรศัพท์ถึงแม่

ถึง ในบริบทใหม่นี้อยู่ในโครงสร้าง (กริยา ___ นาม) ซึ่งอาจเป็นตำแหน่งของคำบุพบทหรือ “ถึง” อาจเป็นส่วนหนึ่งของกริยาเรียง “โทรศัพท์ถึง” เมื่อพิจารณาเกณฑ์ของยาใจ ชูวิชา (2536: 19, 39) ที่นิยามกริยาเรียงว่า โครงสร้างประโยคที่มีคำกริยาตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่เกิดเรียงต่อกันโดยไม่มีคำใด ๆ รวมทั้งการเว้นวรรคปรากฏขึ้น ยกเว้นคำนามที่มีหน้าที่เป็นกรรมของกริยาที่อยู่ข้างหน้า และคำกริยานั้น ๆ ต้องสามารถปรากฏอิสระในประโยคเดี่ยวได้โดยมีความหมายคงเดิม เมื่อพิจารณา “โทรศัพท์” ไม่ใช่กริยาบอกการเคลื่อนที่ที่จะส่งผลให้ “ถึง” กลายเป็นกริยาเรียงที่แสดงเหตุการณ์ต่อเนื่องกัน อีกทั้งหาก “โทรศัพท์” และ “ถึง” ไม่สามารถปรากฏอิสระในประโยคเดี่ยวได้เพราะไม่สามารถจะสื่อความได้คงเดิม กล่าวเห็นได้ว่า ด้วยบริบทหรือโครงสร้างใหม่นี้ จึงเอื้อให้เกิดการตีความองค์ประกอบใหม่ ส่งผลให้ “ถึง” ถูกตีความเป็นคำชนิดใหม่ ในที่นี้ คือ คำบุพบท

การวิเคราะห์ใหม่สัมพันธ์กับเรื่องคำเชื่อม เนื่องจากคำเชื่อมมักเกิดกลายมาจากคำนามหรือคำกริยารูปเดียวกัน ดังนั้น เมื่อคำนามหรือคำกริยาไปปรากฏในบริบทที่เอื้อให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่ ก็จะส่งผลให้คำนามหรือคำกริยานั้นถูกวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำเชื่อมได้อีกหน้าที่หนึ่ง

ตัวอย่างคำเชื่อมที่เกิดกลายมาจากคำนามรูปเดียวกัน โดยผ่านกลไกการวิเคราะห์ใหม่ เช่น

บน

คำว่า “บน” ในอดีตเคยเป็นคำนาม หมายถึง ‘บริเวณที่อยู่เหนือ’ เป็นความหมายเชิงเนื้อความ สามารถปรากฏเป็นหน่วยหลักของนามวลี ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยค

คำนาม บน : ครั้นค่ำใสอำมาตยกลงแต่**บน**เรือน
(ครั้นค่ำไขรอำมาตย์ก็ลงแต่**บน**เรือน)

นามวลี บนเรือน : [อำมาตย์ก็ลง] [แต่**บน**เรือน]

(นางก้นไทร, อยุธยาตอนปลาย: 201-203)

ในบริบทข้างต้น นามวลี “บนเรือน” ปรากฏหลังคำเชื่อม “แต่” ซึ่งบอก ‘แหล่งเดิม’ ตำแหน่งของ “บน” ดังกล่าวนี้อาจเป็นตำแหน่งของคำนามซึ่งเป็นส่วนหลักของนามวลี “บนเรือน”

คำเชื่อม บน : ถัดนั้นขึ้นมามีภูเขา 3 ก้อนตั้งอยู่**บน**ศิลาเพชร สูงได้สองแสนสี่พันโยชน์นั้น ต่อเชิงกับเขาจักรวาล เขาทั้งสามนี้ชื่อว่าเขาตรีภูฏ
(ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 79)

[ภูเขา 3 ก้อนตั้งอยู่ [บนศิลาเพชร]]

บริบทข้างต้น “บน” ปรากฏในโครงสร้าง (กริยาวลี ___ นามวลี) ซึ่งตำแหน่งดังกล่าวนี้อาจเป็นตำแหน่งของคำเชื่อมหรือตำแหน่งของคำนามก็ได้ แต่เมื่อพิจารณาความหมายของ “บน” ไม่ใช่ส่วนประกอบของสิ่งต่าง ๆ ในที่นี้คือไม่ใช่ส่วนประกอบของศิลาเพชร แต่มีหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ ผู้วิจัยจึงจัดให้คำว่า “บน” ในบริบทดังกล่าวนี้เป็นคำเชื่อม

กล่าวได้ว่า “บน” เดิมเป็นคำนาม มีความหมายว่า ‘พื้นที่ส่วนเหนือ’ เป็นความหมายเชิงเนื้อความ และเป็นส่วนหลักของนามวลี “บนเรือน” ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยค แต่เมื่อ “บน” ไปปรากฏในบริบททางอรรถวากยสัมพันธ์ที่เอื้อให้เกิดการตีความใหม่ ในที่นี้คือ ปรากฏระหว่างกริยาวลีกับนามวลี หรือโครงสร้าง กริยาวลี ___ นามวลี ด้วยบริบทใหม่นี้จึงส่งผลให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่ให้คำว่า “บน” ทำหน้าที่เป็นคำชนิดอื่น ในที่นี้ คือ คำเชื่อม โดย “บน” ทำหน้าที่บอก ‘ความสัมพันธ์ทางสถานที่’ ระหว่างคำกริยา “ตั้งอยู่” กับคำนาม “ศิลาเพชร”

ตัวอย่าง คำเชื่อมที่เกิดกลายมาจากคำกริยารูปเดียวกัน โดยผ่านกลไกการวิเคราะห์ใหม่ เช่น

จาก

คำว่า “จาก” เป็นคำกริยาแสดงการกระทำ มีความหมายว่า ‘เคลื่อนที่จากจุดเริ่มต้น’ ซึ่งเป็นความหมายเชิงเนื้อความ เป็นองค์ประกอบหลักของประโยค

คำกริยา จาก : พระยาก็ขับพราหมณ์ทั้งสี่คนนั้นออกจากเมืองแล

กริยาวลี ออกจาก : [พราหมณ์ทั้งสี่คนนั้น] [ออกจาก เมืองแล]

(นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 17)

การพิสูจน์ว่า “จาก” ในกริยาวลีหรือกริยาเรียงข้างต้นเป็นคำกริยานั้นพิจารณาได้จากเกณฑ์ของยาใจ ชูวิชา (2536: 19, 39) ที่พิจารณาคูณสมบัติทางความหมายของคำกริยาในหน่วยสร้างกริยาเรียง และได้จำแนกประเภทกระบวนของหน่วยสร้างกริยาเรียงออกเป็นกระบวนต่าง ๆ ได้ 12 กระบวน โดยตัวอย่างประโยคข้างต้น “ออกจาก” อยู่ในกระบวนที่ 3 ดังนี้

กริยา 1 เป็นกริยาบอกการเคลื่อนที่ กริยา 2 เป็นกริยาบอกการกระทำ

(ของร่างกาย/วัตถุ)

(การเคลื่อนที่)

[ออก จาก เมืองแล]

กริยา 1 “ออก” เป็นกริยาบอกการเคลื่อนที่ (ของร่างกายและวัตถุ) และกริยา 2 “จาก” เป็นกริยาบอกการเคลื่อนที่ นอกจากนี้ “ออกจาก” ในบริบทข้างต้นยังมีความหมายบอกเนื้อความแสดงการเคลื่อนที่ ทำให้ผู้ใช้ภาษาสามารถสร้างมโนทัศน์ที่แสดงการเคลื่อนที่ว่าประธานนั้นได้เคลื่อนที่เพื่อมุ่งไปสู่จุดหมาย คำว่า “จาก” ในบริบทนี้ จึงยังเป็นคำกริยาในหน่วยสร้างกริยาเรียงซึ่งมีความตรงแน่นในระดับสูง

คำเชื่อม จาก : ไม่มีใครจะหลีกเลี่ยงจากคำนิทาไปได้

[ไม่มีใคร] [จะหลีกเลี่ยงจากคำนิทาไปได้]

(ตุ๊กตาทอง, 2547: 8)

เมื่อพิจารณา “จาก” ในบริบทข้างต้น “หลีกเลี่ยง” เป็นกริยา 1 เป็นกริยาบอกการกระทำ หาก “จาก” เป็นกริยา 2 จะเป็นกริยาบอกการเคลื่อนที่ ซึ่งไม่ตรงกับประเภทกระบวนของหน่วย

สร้างกริยาเรียงในทั้ง 12 กระสวนของยาใจ ชูวิชา (2536: 39-42) (ดูในบทที่ 3 หัวข้อ 3.2.1) นอกจากนี้ “จาก” ในปริบทดังกล่าวไม่ได้มีความหมายบอกเนื้อความแสดงการเคลื่อนที่ เพียงแต่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกริยาวลี “หลีกเลียง” กับ นามวลี “คำนิทา” เท่านั้น “จาก” ในปริบทนี้จึงเป็นคำเชื่อม

กล่าวได้ว่า “จาก” เดิมเป็นกริยาแสดงการกระทำ มีความหมายว่า ‘เคลื่อนที่จากจุดเริ่มต้น’ เป็นความหมายเชิงเนื้อความ เป็นส่วนหนึ่งของกริยาวลี “ออกจาก” ทำหน้าที่เป็นส่วนสำคัญของประโยค คือ เป็นภาคแสดงของประโยค แต่เมื่อ “จาก” ปรากฏในปริบททางอรรถวากยสัมพันธ์ใหม่ คือ ระหว่าง กริยาวลี ___ นามวลี อีกทั้ง นามวลี “คำนิทา” ไม่ใช่สถานที่ จึงเอื้อให้เกิดการตีความองค์ประกอบใหม่ “จาก” ในปริบทใหม่นี้จึงถูกวิเคราะห์ใหม่ให้ทำหน้าที่ใหม่เป็นคำเชื่อม โดยทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์บอก ‘แหล่งเดิม’ ระหว่างกริยาวลี "หลีกเลียง" กับนามวลี "คำนิทา"

5.4.2 อุปลักษณ์ (metaphor) / นามนัย (metonymy)

อุปลักษณ์ หมายถึง การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างวงมโนทัศน์ 2 วงมโนทัศน์ที่อยู่ต่างวงความหมายกัน จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมกว่าไปหาสิ่งที่เป็นนามธรรมกว่า (Hopper and Traugott, 2003: 75) ส่วนนามนัย หมายถึง การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันระหว่างความหมาย 2 ความหมาย โดยที่ความหมายหนึ่งสามารถอนุมานให้เกิดอีกความหมายหนึ่งได้ (Hopper and Traugott, 2003: 84) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จาก

กระบวนการกลายจากคำกริยา “จาก” ซึ่งเป็นกริยาแสดงการกระทำมีความหมายว่า ‘เคลื่อนที่จากจุดเริ่มต้น’ ไปสู่คำเชื่อม “จาก” บอกแหล่งเดิม ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางการเปลี่ยนแปลงความหมายในขั้นตอนแรกจากขั้นตอนที่ 1 เป็นขั้นตอนที่ 2 คือ คำกริยา “จาก” ในกริยาวลี “ออกจาก” แสดงการ ‘เคลื่อนที่จากจุดเริ่มต้น’ ที่เป็นสถานที่รูปธรรม กลายเป็นคำเชื่อม “จาก” บอก ‘แหล่งเดิม’ ที่เป็นสถานที่ของวัตถุรูปธรรม

คำกริยา จาก : พระยาก็ขับพราหมณ์ทั้งสี่คนนั้นออกจากเมืองแล
 กริยาวลี ออกจาก : [+ กริยาวลี] + [+ สถานที่ + รูปธรรม]
 เมือง : [+ นามวลี + สถานที่ + รูปธรรม]

(นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 17)

คำเชื่อม จาก : สีเขาไกรลาสนั้นชาวประดุดังเงินอันหล่อจากเข้าใหม่
 จาก : [+ คำเชื่อม] + [สถานที่ + รูปธรรม]
 เข้าใหม่ : [+ นามวลี + สถานที่ + รูปธรรม]

(ไตรภูมิฉบับบ้านกระปี่น้อย, 2400: 82)

กระบวนการที่ผลักดันการเปลี่ยนแปลงขั้นตอนที่ 1 เป็นขั้นตอนที่ 2 นี้ คือ กระบวนการนามนัย เพราะเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันระหว่างความหมาย 2 ความหมาย กล่าวคือ ความหมายแรกในประโยค พระยาก็ขับพราหมณ์ทั้งสี่คนนั้นออกจากเมืองแล “จาก” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกริยาวลี “ออกจาก” บอกการกระทำ (การเคลื่อนที่) ไม่เน้นจุดที่เคลื่อนที่ออกมา ทั้งนี้ ในการเคลื่อนที่ย่อมเคลื่อนจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งเสมอ ต่อมาในประโยค สีเขาไกรลาสนั้นชาวประดุดังเงินอันหล่อจากเข้าใหม่ จากขั้นตอนที่ 1 ที่เน้นการกระทำ ด้วยความใกล้ชิดกันทางความหมายของการเคลื่อนที่ที่ต้องเคลื่อนจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งนี้ ส่งผลให้จุดที่เคลื่อนที่ออกมา ถูกขับเน้นให้เด่นชัดในขั้นตอนที่ 2 ด้วยเหตุนี้จึงสามารถอนุมานให้เกิดอีกความหมายหนึ่งได้ คือ บอกแหล่งเดิมที่จากมา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 2 การเปลี่ยนแปลงจากขั้นตอนที่ 2 ไปสู่ขั้นตอนที่ 3 เป็นการขยายความหมายของคำเชื่อม “จาก” บอแหล่งเดิมที่เป็นพื้นที่รูปธรรม กลายเป็นบอแหล่งเดิมที่มีความเป็นนามธรรม

คำเชื่อม จาก : ไม่มีใครจะหลีกเลี่ยงจากคำนิทาไปได้

(ฉิน ธรรมโฆษณ์ เรื่องตุ๊กตาทอง, 2547: 8)

กระบวนการที่ผลักดันการเปลี่ยนแปลงที่ 2 เป็น 3 นี้ คือ กระบวนการอุปลักษณ์ เพราะเป็นการขยายความหมายข้ามวงมโนทัศน์ จากมโนทัศน์สถานที่ที่เป็นรูปธรรมไปสู่มโนทัศน์แหล่งเดิมที่เป็นนามธรรม

กับ

คำว่า “กับ” เกิดการขยายหน้าที่จากบอก ‘ผู้มีส่วนร่วม’ เป็นบอก ‘เครื่องมือ’ และต่อมา เครื่องมือได้ขยายหน้าที่เป็นบอก ‘สาเหตุ’ (ผู้ร่วม > เครื่องมือ > สาเหตุ) ดังนี้

คำว่า “กับ” พบว่าทำหน้าที่บอกผู้มีส่วนร่วม ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ดังตัวอย่าง

ชายผู้หนึ่งเดินมาวิวาทกับชายผู้หนึ่ง
(ชายผู้หนึ่งเดินมาวิวาทกับชายผู้หนึ่ง)

(หลักไวยากรณ์ อ.เอกราช สมุญ จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 47)

จากผู้ร่วมที่เป็นมนุษย์กับมนุษย์ ต่อมาพบผู้ร่วมที่เป็นสิ่งไม่มีชีวิต ดังตัวอย่าง

ถาพทำเปนอยากกลอนเอาน้ำมน้ำวสิบลูกกับยานี้ให้ตั้งบนไฟขึ้นให้ร้อน
(ถ้าจะทำเปนอยากกลอนเอาน้ำมน้ำวสิบลูกกับยานี้ให้ตั้งบนไฟขึ้นให้ร้อน)

(ตำราเวชศาสตร์, 2332: 127)

จากผู้มีส่วนร่วมที่เป็นมนุษย์กับมนุษย์ เกิดการขยายความหมายไปใช้กับวงความหมายที่เป็นวัตถุ เมื่อเกิดการขยายความหมายไปใช้กับผู้มีส่วนร่วมที่เป็นวัตถุก่อให้เกิดปริบทกำกวมระหว่างผู้มีส่วนร่วมกับเครื่องมือ ดังตัวอย่าง

เอาข้าวเหนียวดำมาหุงกับน้ำบ่อ พองกับน้ำแล้วน้ำกะทิใส่ลง
(เอาข้าวเหนียวดำมาหุงกับน้ำบ่อ พองกับน้ำแล้วน้ำกะทิใส่ลง)

(ตำรายาเกร็ด, 2481: 36)

เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson: 1980/2003 อ้างถึงใน วิชาส โภธิแพทย์, 2561: 93) มองว่า ในระบบความคิดของมนุษย์ เครื่องมือ ถูกมองว่าเป็นเหมือน ผู้ร่วมหรือเพื่อน ที่คอยให้ความช่วยเหลือในการประกอบกิจกรรมหนึ่ง ๆ เพราะเครื่องมือจะช่วยให้สามารถประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้สะดวกยิ่งขึ้น การเปรียบเทียบเครื่องมือว่าเหมือนกับเพื่อนที่คอยให้ความช่วยเหลือ นั้น เกิดขึ้นผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ เป็นกิจกรรมทางความคิดที่มนุษย์มักทำอยู่ในชีวิตประจำวัน ในการทำความเข้าใจประสบการณ์ใหม่ ๆ ด้วยการเปรียบเทียบเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมที่คล้ายคลึงกันแต่มีความคุ้นเคยกว่า ดังการเปรียบเทียบเชื่อมโยงเครื่องมือซึ่งเป็นประสบการณ์ใหม่กับเพื่อนซึ่งเป็นประสบการณ์เดิม ผลที่เกิดจากกระบวนการอุปลักษณ์ทำให้คำในภาษามีการขยาย

ความหมายหรือขยายหน้าที่ทางไวยากรณ์ ซึ่งมักเป็นการขยายจากสิ่งที่ใกล้ตัวมนุษย์ไปสู่สิ่งที่ไกลตัวมนุษย์ ดังการขยายหน้าที่ทางไวยากรณ์ของผู้มีส่วนร่วมซึ่งอยู่ในวงความหมายของมนุษย์ไปเป็นตัวบ่งชี้เครื่องมือซึ่งอยู่ในวงความหมายของวัตถุสิ่งของ

พ่อแม่ย้ายให้หวักลูกเขยกะตักแกงกับหวัแล้วเอากิน

(พ่อแม่ย้ายให้จวกลูกเขยก็ตักแกงกับจวกแล้วเอากิน)

(ปลาโตไม่ใช่ปลาช่อน, 2524:1)

เครื่องมือ คือ สิ่งมีชีวิตหรืออวัยวะของสิ่งมีชีวิต และวัตถุ ซึ่งใช้ในการกระทำหรือใช้เป็นสิ่งในการประกอบหรือสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดขึ้น เป็นเสมือนปัจจัยที่ช่วยให้ทำกิจกรรมได้สำเร็จ ด้วยเหตุนี้ เมื่อเครื่องมือมีความเป็นนามธรรม ด้วยความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันทางความหมาย ส่งผลให้ความหมายของปัจจัยหรือสาเหตุที่ช่วยให้ทำกิจกรรมได้บรรลุผลถูกขบขันให้เด่นชัดขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงสามารถอนุมานให้เกิดอีกความหมายหนึ่งได้ คือ บอกลักษณะของสภาพหรือเหตุการณ์ ดังตัวอย่าง

พูนแก้ว: กูแล้วเหมือนนิตายแล้วกับน้องเฝือกนี้ คำพูดคำจาของมันแต่ละเรื่องแต่ละคำกวนหมวนนิ!

(พูนแก้ว: กูแล้วเหมือนนิตายแล้วกับน้องเฝือกนี้ คำพูดคำจาของมันแต่ละเรื่องแต่ละคำกวนหมวน (ก่อกวน)นิ!)

(บทสนทนาตาทลก, 2549: 27)

จากตัวอย่าง เพราะคำพูดคำจาที่ก่อกวนของน้องเฝือกส่งผลให้พูนแก้วรู้สึกเหมือนจะตายแล้วซึ่งในที่นี้เมื่อความหมายที่เป็นเครื่องมือจางลง ส่งผลให้ความหมายที่บอกลักษณะมีความเด่นชัดขึ้น

ครั้น

คำว่า “ครั้น” เกิดการขยายความหมายจากคำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลากลายเป็นคำเชื่อมบอกเหตุ (เงื่อนไข) (บอกความสัมพันธ์ทางเวลา > บอกเหตุ (เงื่อนไข)) ก่อน “ครั้น” จะทำหน้าที่บอกเหตุ (เงื่อนไข) “ครั้น” ได้ทำหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางเวลามาก่อน พบหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางเวลาตั้งแต่สมัยอยุธยา ดังตัวอย่าง

แลทานนี้ครั้นตายก็ไปนรกแล
(แลทานนี้ครั้นตายก็จะไปนรกแล)

(บุญกรรมในพุทธศาสนา, 2417: 46)

คำว่า “ครั้น” ทำหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางเวลาตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยบอกจุดของเวลาว่าเมื่อเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นก็มีอีกเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นตามมา ซึ่งเป็นไปตามลำดับเวลา จนสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 เป็นต้นมา “ครั้น” ถูกใช้เป็นคำเชื่อมบอกเหตุ (เงื่อนไข) ซึ่งเกิดจากการอนุมานว่าเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ จากที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลาปกติ (เหตุธรรมดา) กลายเป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลซึ่งกันและกัน โดยเหตุการณ์หนึ่งเป็นเหตุหรือเงื่อนไขให้เกิดอีกเหตุการณ์หนึ่ง (เหตุที่สมมติขึ้น) จากเรื่องของเวลาจึงถูกตีความใหม่เป็นเรื่องของเหตุที่เป็นเงื่อนไขและผลลัพธ์ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนเป็นเสมือนเหตุ (เงื่อนไข) ที่ส่งผลให้เกิดเหตุการณ์ต่อมา ด้วยความใกล้ชิดกันทางความหมายหรือนามนัยจึงส่งผลให้ “ครั้น” ขยายหน้าที่เป็นคำเชื่อมบอกเหตุ (เงื่อนไข) ในเวลาต่อมา ดังตัวอย่าง

เฝียก: ฮี ! ครั้นกวนหมวน ปล่อยให้ร้อนก่อนแล้วค่อยเอาแต่น้ำใสมัน

(เฝียก: ฮี ! ครั้นกวนหมวน (น้ำขุ่น) ปล่อยให้ร้อนก่อนแล้วค่อยเอาแต่น้ำใสมัน)

(บทสนทนาตาทลก, 2549: 27)

จากตัวอย่าง “ครั้น” บอกเงื่อนไข กล่าวคือ ถ้าน้ำเกิดเป็นตะกอน ควรวางน้ำทิ้งไว้ให้ตะกอนนอนแล้วค่อยตักน้ำที่ใสมา นอกจากนี้ “ครั้น” ในภาษาพูดยังพบการออกเสียงเป็น “คั้น”, “คั่น” และมีการรวมกับ “ถ้า” กลายเป็นคำเชื่อมผสม “คั้นถ้า” ดังตัวอย่าง

คั้นทำงานพันนี้ ไม่มีเสร็จเด็ดขาด

(คั้น (ครั้น) ทำงานพันนี้ (แบบนี้) ไม่มีเสร็จเด็ดขาด)

(ภัทธาณี กลับแป้น, 2548: 89)

คนเราคั้นถ้าไม่แสดงความสามารถบ้างเพื่อนมันจะว่าเป็นปุงก็ไม่มีหู

(คนเราคั้นถ้าไม่แสดงความสามารถบ้างเพื่อนมันจะว่าเป็นปุงก็ไม่มีหู (เป็นคนไม่มีความสามารถ))

(เปรมจิต ชนะวงศ์, 2545: 454)

กล่าวโดยสรุป คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลง 2 ลักษณะใหญ่ ๆ กล่าวคือ 1. การเปลี่ยนแปลงในด้านจำนวน และ 2. การเปลี่ยนแปลงในด้านหน้าที่ สำหรับการเปลี่ยนแปลงในด้านจำนวนพบว่า คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านจำนวนหมวดหน้าที่จากอดีตที่พบเพียง 19-20 หมวดหน้าที่ แต่ในสมัยปัจจุบันพบทั้งหมดถึง 22 หมวดหน้าที่ นอกจากนี้ ในแต่ละหมวดหน้าที่ในบางสมัยยังมีจำนวนสมาชิกเพิ่มมากขึ้น บางหมวดหน้าที่ที่มีจำนวนสมาชิกบางคำสูญหายไป และบางหมวดหน้าที่ที่มีจำนวนสมาชิกคงเดิมตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน การที่บางหมวดหน้าที่ที่มีจำนวนสมาชิกเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดคำเชื่อมใหม่ ๆ ในคลังคำและการที่บางหมวดหน้าที่มีคำเชื่อมบางคำสูญหายไปอาจเพราะมีคำเชื่อมอื่นมาทำหน้าที่นั้น ๆ แทน และคำเชื่อมที่สูญหน้าที่เดิมไปก็อาจไปทำหน้าที่ใหม่แทน เช่น สมัยอยุธยาพบคำว่า *โดย, ด้วย* ทำหน้าที่บอกผู้ทำ แต่ในสมัยปัจจุบันพบเพียงคำว่า *โดย* ที่ทำหน้าที่นี้ สมัยปัจจุบันคำว่า *ด้วย* จึงสูญไปจากสมาชิกของหมวดหน้าที่บอกผู้ทำ แต่คำว่า *ด้วย* ก็ยังคงหน้าที่อื่น ๆ อยู่ ได้แก่ บอกผู้มีส่วนร่วม บอกเครื่องมือ บอกสาเหตุ บอกลักษณะ (อาการ) การเปลี่ยนแปลงนี้สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ 2 คือ การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำเชื่อม กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงในด้านหน้าที่ของคำเชื่อมเป็นการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำเชื่อมในแต่ละคำตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน พบว่าคำเชื่อมบางคำเกิดการเพิ่มหน้าที่ บางคำเกิดการสูญหน้าที่ แต่บางคำคงหน้าที่เดิมตั้งแต่อยุธยาจนถึงปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางด้านหน้าที่นี้ทำให้เห็นการเพิ่ม การลด การคงหน้าที่ของคำ นอกจากนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่าเรามักจะเลือกใช้คำที่มีอยู่แล้วในภาษามาทำหน้าที่ใหม่ เช่น คำกริยา จาก พัฒนามาทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมบอกแหล่งเดิม คำนามบอกสถานที่ต่าง ๆ เช่น *ข้าง, บน* ได้พัฒนามาทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ การเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมที่เกิดขึ้นนี้ มีกระบวนการทางภาษาที่สำคัญ คือ กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ โดยกลไกสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการขยายหน้าที่เกิดขึ้น คือ การวิเคราะห์ใหม่ อุปลักษณะ และนามนัย

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทนี้เป็นการสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และสมมติฐาน พร้อมทั้งอภิปรายประเด็นที่น่าสังเกตจากงานวิจัย และเสนอแนะแนวทางการวิจัยที่ต่อเนื่องจากงานวิจัยนี้

6.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยแบ่งช่วงสมัยเพื่อเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 5 ช่วงสมัย คือ ช่วงที่ 1 สมัยอยุธยา (พ.ศ. 1990-พ.ศ. 2310) ช่วงที่ 2 สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 (พ.ศ. 2325-พ.ศ. 2394) ช่วงที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2394-พ.ศ. 2453) ช่วงที่ 4 สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 (พ.ศ. 2453-พ.ศ. 2489) และช่วงที่ 5 สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10 (พ.ศ.2489-พฤษภาคม 2560)

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากเอกสารเฉพาะที่เป็นร้อยแก้วในทุกช่วงสมัยของการศึกษา โดยในขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยใช้กรอบทดสอบคำบุพบท คำเชื่อมนาม และคำเชื่อมอนุพากย์ของวิจิตร ภาณุพงศ์ (2538) มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดคำเชื่อมออกจากคำชนิดอื่น กล่าวคือ คำเชื่อมจะปรากฏในโครงสร้างดังนี้ (1) คำเชื่อมปรากฏระหว่างกริยากับนาม จำแนกโครงสร้างย่อยได้เป็น (1.1) [กริยากรรม _____ นาม] (1.2) [กริยากรรม (นาม) _____ นาม] (2) คำเชื่อมปรากฏระหว่างนามกับนาม [นาม _____ นาม] (3) คำเชื่อมปรากฏในระดับอนุพากย์ จำแนกโครงสร้างย่อยได้เป็น (3.1) [อนุพากย์ _____ อนุพากย์] (3.2) [_____ อนุพากย์ อนุพากย์] และ (3.3) [นาม _____ อนุพากย์ กริยา] ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ความหมาย หากมีกรณีที่กรอบทดสอบในขั้นตอนที่ 1 ไม่สามารถจำแนกคำเชื่อมออกจากหมวดคำอื่นได้ ได้แก่ (1) คำเชื่อมที่มีรูปซ้ำกับคำกริยา จะพบปัญหาการจำแนกคำเชื่อมในหน่วยสร้างกริยาเรียง ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้เกณฑ์การวิเคราะห์กริยาเรียงตามกรอบเกณฑ์ของยาใจ ชูวิชา (2536) เพื่อเป็นแนวทางในการจำแนกคำกริยากับคำเชื่อม และ (2) คำเชื่อมที่มีรูปซ้ำกับคำนาม ผู้วิจัยใช้กรอบเกณฑ์ของนวรรณ พันธเมธา (2554) ในการพิจารณาคำนามกับคำเชื่อมเป็นแนวทาง ทั้งนี้ ผลจากการใช้เกณฑ์ในขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 พบคำเชื่อมในข้อมูลทั้งสิ้น 119 คำ ได้แก่ กี่(กะ, ก้า), กี่ดี, กระทั่ง, กลาง, กะเบอะ, กับ(กะ), แก่, ไกล, ขณะ, คะนั้น, ของ, ข้าง, ข้างใต้, ข้างหลัง, คม, ครั้น(คั่น, คั่น), ครั้นเมื่อ, ครั้นแล, ค่ะแล้ว, คั่นถ้ำ, คือ, คุม...ถึง, คุ่มเท่า, แค, จน, จนกว่า, จนถึง, จนเท่า, จนเท่าถึง, จาก, จิม, จึง(จึง), ชา...(ถึง), เช่น, ซึ่ง, ณ, ด้วย, ดัง, ดุจดั่ง, ดูจ (ดูจ), แต่, โดย, ได้แก่, トラบเท่า, ต่อ, ตอน,

ตั้งแต่, ตาม, แต่, แต่ว่า (แต่ว่า, แต่ว่า), ใต้, ถ้า, ถ้ามัน, ถ้าแล (ถ้าและ), ถึง (ถึง), ถึงแม่, ถึงแม้ว่า, ทั้ง, ที่, เท่า, เท่าถึง, เทียม, นอก, นอกจาก, ในกลาง, ในใต้, ในหว่าง, บน, เบอะ(เบ่อ), เบื่อ, ประดุจ, ประดุจดัง, ปันกลาง, เปรียบเหมือน, พอ, เพราะ, เพราะว่า, เพื่อ, ภายใน, เม้นว่า, เมื่อ, เมื่อถึง, แม้แต่, แมน (มัน, เม), ยัง, รอบ, ระหว่าง, ริม, ฤา, เลย, แล (และ) , แลกับ, แลครั้น, แลถ้า, แล้ว, แล้วจึง, แล้วถึง, ว่า, สำเบือ, สำหรับ, สู, เสมือน, เสมือนดัง(เสมื่อดัง), หน้า, หรือ, หลัง, หว่าง, เหนือ, เหมือน, เหมือนกับ, เหมือนดัง, เหมือนอย่าง, แห่ง, อย่าง, อัน, อาทิ, อุปมาดัง และ อุปมาเหมือน

ลำดับต่อมาในขั้นตอนที่ 3 เมื่อผู้วิจัยได้คำเชื่อมทั้ง 119 คำ ตามข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะนำคำเชื่อมทั้งหมดมาจำแนกหมวดหน้าที่และหน้าที่ย่อย โดยประยุกต์ตามกรอบเกณฑ์ของนวรรณ พันธุมธา (2554) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์หมวดหน้าที่ของคำเชื่อม และใช้เกณฑ์ทางอรรถวากยสัมพันธ์อื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อวิเคราะห์หน้าที่ย่อยของคำเชื่อมในแต่ละหมวดหน้าที่ (ดูในบทที่ 3 หัวข้อ 3.3)

ผลของการวิจัย ผู้วิจัยจะสรุปผลตามวัตถุประสงค์ซึ่งมี 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก คือ ศึกษาหน้าที่ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน ประการที่สอง คือ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ และประการที่สาม คือ ศึกษากลไกทางภาษาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ดังนี้

6.1.1 หน้าที่ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน

เมื่อใช้กรอบเกณฑ์การวิเคราะห์หมวดหน้าที่คำเชื่อมของนวรรณ พันธุมธา (2554: 92-105) ประกอบกับเกณฑ์ทางอรรถวากยสัมพันธ์เป็นแนวทางในการวิเคราะห์หมวดหน้าที่ต่าง ๆ ของคำเชื่อมทั้ง 119 คำ พบว่า หมวดหน้าที่ของคำเชื่อมมีทั้งจำนวนที่เท่ากันและแตกต่างกันในบางสมัย ซึ่งผู้วิจัยจะสรุปภาพรวมแสดงเป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 36 หมวดหน้าที่ของคำเชื่อมสมัยต่าง ๆ ในภาษาไทยถิ่นใต้

หมวดหน้าที่ของคำเชื่อม		สมัย อยุธยา	สมัย รัชกาลที่ 1-3	สมัยรัชกาล ที่ 4-5	สมัยรัชกาล ที่ 6-8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-10
1	บอกเจ้าของ	✓	✓	✓	✓	✓
2	บอกผู้มีส่วนร่วม	✓	✓	✓	✓	✓
3	บอกเครื่องมือ	✓	✓	✓	✓	✓
4	บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่	✓	✓	✓	✓	✓
5	บอกแหล่งเดิม	✓	✓	✓	✓	✓
6	บอกจุดหมาย	✓	✓	✓	✓	✓
7	บอกความสัมพันธ์ทางเวลา	✓	✓	✓	✓	✓
8	บอกลักษณะ (อาการ)	✓	✓	✓	✓	✓
9	บอกความคล้อยตามหรือ ความต่อเนื่อง	✓	✓	✓	✓	✓
10	บอกการเปรียบเทียบ	✓	✓	✓	✓	✓
11	บอกความขัดแย้ง	✓	✓	✓	✓	✓
12	บอกความให้เลือกเอา	✓	✓	✓	✓	✓
13	บอกความยกเว้น	-	-	-	✓	✓
14	บอกเหตุ	✓	✓	✓	✓	✓
15	บอกผล	✓	✓	✓	✓	✓
16	บอกเนื้อความ	✓	✓	✓	✓	✓
17	บอกการขยายความ	✓	✓	✓	✓	✓
18	บอกการอ้างถึง	✓	✓	✓	✓	✓
19	บอกการแนะนำ	✓	✓	✓	✓	✓
20	บอกการแสดงตัวอย่าง	-	-	-	✓	✓
21	บอกการเน้นความ	✓	✓	✓	✓	✓
22	บอกผู้ทำ	✓	-	-	-	✓

จากตารางที่ 36 ข้างต้น จะเห็นได้ว่า จำนวนหมวดหน้าที่ของคำเชื่อมในสมัยปัจจุบันปรากฏมากถึง 22 หมวดหน้าที่ ในขณะที่สมัยอื่น ๆ พบน้อยกว่า กล่าวคือ ในสมัยอยุธยาปรากฏจำนวน 20 หมวดหน้าที่ โดยไม่ปรากฏหมวดหน้าที่ 'บอกการยกเว้น' และหมวดหน้าที่ 'บอกการแสดงตัวอย่าง' ในสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 และสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 5 จำนวนหมวดหน้าที่ลดน้อยลง คือ ปรากฏเพียง 19 หมวดหน้าที่ โดยไม่ปรากฏหมวดหน้าที่ 'บอกการยกเว้น' หมวดหน้าที่ 'บอกการ

แสดงตัวอย่าง’ และหมวดหน้าที่ ‘บอกผู้ทำ’ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 จำนวนหมวดหน้าที่เพิ่มขึ้น คือ ปรากฏทั้งสิ้น 21 หมวดหน้าที่ ไม่ปรากฏเพียงหมวดหน้าที่ ‘บอกผู้ทำ’ จนกระทั่งสมัยปัจจุบันปรากฏหมวดหน้าที่ทั้งสิ้น 22 หมวดหน้าที่ การไม่ปรากฏหมวดหน้าที่ ‘บอกการยกเว้น’ และหมวดหน้าที่ ‘บอกการแสดงตัวอย่าง’ ในบางสมัยนั้น อาจเนื่องด้วยเอกสารข้อมูลในสมัยโบราณที่เป็นร้อยแก้วและมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรไม่มากนัก อีกทั้งเมื่อเปรียบเทียบกับคำเชื่อมในหน้าที่อื่น ๆ โอกาสในการใช้น้อยและมักจะเกิดในเอกสารเฉพาะที่เอื้อให้มีการปรากฏใช้ ด้วยข้อจำกัดดังกล่าวนี้จึงส่งผลให้คำเชื่อม ‘บอกการแสดงตัวอย่าง’ และคำเชื่อมบอก ‘ความยกเว้น’ ปรากฏไม่ครบทุกสมัย อีกทั้งยังมีวิธีการอย่างอื่นในการแสดงความสัมพันธ์ดังกล่าว (ดูในบทที่ 5 หัวข้อ 1.1) ส่วนคำเชื่อมหมวดหน้าที่ ‘บอกผู้ทำ’ เหตุที่ไม่ปรากฏในบางสมัยนั้น เนื่องด้วยประโยคในภาษาไทยประธานของประโยคมักเป็นผู้ทำ และประโยคที่พบบ่อยคือผู้ทำจะอยู่ต้นประโยค เว้นแต่บางคราวหากต้องการให้กรรมกรก (ผู้ถูก) เด่นก็สามารถเอาผู้ถูกขึ้นต้นประโยคได้ อีกทั้งคำเชื่อมบอกผู้ทำที่ปรากฏ คือ คำว่า *โดย* ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเป็นเพราะการรับอิทธิพลมาจากโครงสร้างประโยค (Passive Voice) ในภาษาอังกฤษ

นอกจากจำนวนหมวดหน้าที่ของคำเชื่อมในแต่ละสมัยมีความแตกต่างกันแล้ว คำศัพท์ที่เป็นสมาชิกในแต่ละหมวดหน้าที่ในแต่ละสมัยยังมีความแตกต่างกันอีกด้วย ดังตารางที่ 37

ตารางที่ 37 เปรียบเทียบสมาชิกคำเชื่อมในแต่หมวดหน้าที่ที่พบในข้อมูลสมัยต่างๆ

หน้าที่ของคำเชื่อม		สมัยอยุธยา	สมัย รัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
1	บอกเจ้าของ					
	1.1 กรรมสิทธิ์ในสิ่งใดสิ่ง หนึ่ง					
	1.1.1 กรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็น รูปธรรม	ของ, แห่ง	ของ, แห่ง	ของ, แห่ง	ของ	ของ
	1.1.2 กรรมสิทธิ์ในสิ่งที่เป็น นามธรรม	-	ของ	ของ, แห่ง	ของ, แห่ง	ของ
	1.2 ส่วนย่อย-ส่วนใหญ่					
	1.2.1 ส่วน-ร่างกายมนุษย์					
	1.2.1.1 ส่วนรูปธรรมใน ร่างกาย	แห่ง	ของ, แห่ง	ของ	ของ	ของ
1.2.1.2 ส่วนนามธรรม ในร่างกาย	-	แห่ง	ของ, แห่ง	ของ, แห่ง	ของ	
1.2.2 ส่วน/องค์ประกอบ ของพืชหรือสิ่งของ	-	แห่ง	แห่ง	ของ	ของ	
1.3 ความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล	ของ, แห่ง	ของ, แห่ง	ของ, แก่	ของ	ของ, แห่ง	
2	บอกผู้มีส่วนร่วม					
	2.1 ผู้กระทำเหตุการณ์ ร่วมกัน (Co-operative)	กับ, แลกับ	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย
	2.2 ผู้มีปฏิสัมพันธ์ในแง่ ตรงข้าม (Reciprocal)	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย	กับ
2.3 ผู้กระทำหลักกับผู้ร่วม เหตุการณ์ (Active comitative/Human companion)	ด้วย	ด้วย	ด้วย	กับ, ด้วย	กับ	

หน้าที่ของคำเชื่อม	สมัยอยุธยา	สมัย รัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
2.4 การผสมกันหรือควบคู่ กัน (Combination)	กับ	กับ, ด้วย	กับ	กับ, ด้วย	-
3					
3.1 บอกเครื่องมือ					
3.1.1 รูปธรรม	ด้วย	ด้วย	ด้วย	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย
3.1.2 นามธรรม	ด้วย	ด้วย	ด้วย	ด้วย	ด้วย
3.2 บอกริธีการ	ด้วย	ด้วย	โดย	-	โดย, ด้วย
3.3 บอกการอ้างอิง	ด้วย, ตาม	ด้วย, ตาม, โดย	ตาม, โดย	ตาม	ตาม
4					
บอกความสัมพันธ์ทาง สถานที่					
4.1 สถานที่รูปธรรม	บน, เหนือ, ใต้, ใน, ใกล้, ริม, ข้าง, ณ, เท (ที่), กับ	บน, ข้าง ใต้, ในใต้, ใต้, ใน, นอก, ข้าง, ตาม, แค, กับ, ณ, ที่	บน, เหนือ, ใต้, ใน , นอก, ข้าง, ณ, ที่, กลาง, ปานกลาง, หน้า, ตาม, ในหว่าง, ระหว่าง, ใกล้, ริม, รอบ, ในกลาง,	บน, เหนือ, ใน, นอก, กับ, ณ, ที่, หน้า, ตาม, หว่าง (ระหว่าง), ใกล้	บน, เหนือ, ใต้, ใน, ข้าง, แค, กับ, ณ, เทียม, ที่, ตาม, กลาง, หน้า, ข้างหลัง, หลัง, หว่าง (ระหว่าง), ริม, ริม, รอบ, แค, ใกล้, นอก
4.2 สถานที่นามธรรม	ใน, นอก	ใน	ใน	ภายใต้, ใน	ใน, นอก

หน้าที่ของคำเชื่อม		สมัยอยุธยา	สมัย รัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
5	บอกแหล่งเดิม					
	5.1 สถานที่	แต่	แต่	จาก, แต่, ตั้งแต่	แต่, จาก	แต่, จาก, ตั้งแต่
	5.2 บุคคล	แต่	ด้วย	แต่	จาก	จาก
	5.3 เหตุการณ์	แต่	แต่	แต่	จาก	แต่, จาก
5.4 สภาพ	-	จาก	-	-	จาก	
6	บอกจุดหมาย					
	6.1 จุดหมาย					
	6.1.1 จุดหมายของการเคลื่อนที่	จนถึง, ยัง	จนถึง, ถึง	ยัง, ถึง	ยัง, จนถึง	จนทั่วถึง, จนถึง, ยัง, สู่
	6.1.2 จุดหมายของการกระทำ(ที่ไม่มีการเคลื่อนที่)หรือจุดหมายของความรู้สึก	แต่, ถึง, แก่, ต่อ	ถึง, แก่	ต่อ, แก่, ถึง	ถึง, แก่, ต่อ	แก่, ถึง , ต่อ, กับ
	6.2 ผู้รับ					
	6.2.1 ผู้รับสิ่งของ	แก่, แต่	แก่	แก่	แก่, กับ	แก่, กับ
6.2.2 ผู้รับประโยชน์	แก่	แก่	แก่	-	แก่	
6.2.3 ผู้รับสาร	แก่, แต่, แต่	แก่	แก่	แก่ กับ	แก่, กับ	
7	บอกความสัมพันธ์ทางเวลา					
	7.1 บอกจุดเวลา	ครั้น, ครั้นเมื่อ, ครั้นแล, แลครั้น, ขณะ, ณ, พอ, เมื่อ	เมื่อ, ครั้น	เมื่อ, ครั้น	เมื่อ, ครั้น, ครั้นเมื่อ	ตอน, ครั้น, เมื่อ, เมื่อถึง, พอ

หน้าที่ของคำเชื่อม	สมัยอยุธยา	สมัย รัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
7.2 บอกช่วงเวลา	ใน, ในกลาง	ใน	ใน	ใน	ใน
7.3 บอกลำดับเวลาก่อน- หลัง	จึง, แล้ว	แล้วจึง, จึง, แล้ว	แล้ว	แล้วจึง, แล้ว	จึง, แล้ว, ต่อ, ถึง, เลย
7.4 บอกเวลาเริ่มต้น	แต่, ตั้งแต่	แต่, ตั้งแต่	แต่	ตั้งแต่, แต่	ตั้งแต่, แต่
7.5 บอกเวลาสิ้นสุด	จน, ถึง, ตราบเท่า	ถึง, จน, คุม...ถึง, จนถึง, เท่า ถึง	ถึง, จนถึง, จน	ถึง, จน, จนถึง, กระทั่ง	ถึง, จน, คม, คุ้มเท่า, จนถึง, จนเท่า, จนกว่า, ยัง, กระทั่ง, เทียม
7.6 บอกใกล้จุดเวลา	-	-	-	-	แค่
8 บอกลักษณะ(อาการ)	ด้วย, โดย, อย่าง	โดย	โดย, ด้วย	โดย, อย่าง, ด้วย	อย่าง, ตาม, โดย, ด้วย
9 บอกความคล้ายตามหรือ ความต่อเนื่อง	กับ, แลกับ, ทั้ง, แล, ก็ดี	ก็ดี, ทั้ง, แล, และ	กับ, ก็ดี, ทั้ง, แล, และ	กับ, ก็ดี, ทั้ง, แล, และ	กะ (กับ), ก็ดี, ทั้ง, และ, แล้ว ถึง
10 บอกการเปรียบเทียบ	ดั่ง, ประดุจ ดั่ง, ดุจ (ดุจ), ดุจดั่ง, ประดุจ, เหมือนดั่ง, เสมือนดั่ง, อุปมา เหมือน	ดั่ง, ประดุจดั่ง, เท่า, ประดุจ, ประดุจ หนึ่ง, เสมือน, อุปมาดั่ง, ดุจดั่ง, แต่, เสมือนดั่ง	ประดุจดั่ง, ดั่ง, ดุจ, เท่า, ประดุจ, เสมือน, เหมือนอย่าง	กับ, เท่า, เสมือน, เทียม, เหมือน อย่าง, ดุจดั่ง, อย่าง, เหมือนกับ	ประดุจดั่ง, ดั่ง, แต่, เท่า, เหมือน, เหมือน อย่าง, เปรียบ เหมือน

หน้าที่ของคำเชื่อม		สมัยอยุธยา	สมัย รัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
11	บอกความขัดแย้ง	แต่, แต่วา (แต่ว่า), ถึง, แมน (แมน)	แต่, แต่วา (แต่ว่า), แมน (แมน)	แต่, เมินว่า, แต่ว่า, แมน	แต่	แต่, แต่ว่า, ถึงแม้ว่า, ถึงแม้, ถึง, แล้ว, คะ แล้ว, แม้แต่, เม (แมน)
12	บอกความให้เลือกเอา	หรือ	ฤ	หรือ	หรือ, ฤ	หรือ, ว่า
13	บอกความยกเว้น	-	-	-	นอกจาก	นอกจาก
14	บอกเหตุ 14.1 บอกสาเหตุ	ด้วย, เพราะ, เพราะว่า	ด้วย, เพราะ	ด้วย, เพราะ	ด้วย, เพราะ, กับ	ด้วย, เบอ, เบอะ, กะ เบอะ, ซา... (ถึง), ของ, กับ, เพราะ
	14.2 บอกเงื่อนไข	ถ้า, ถ้าแล, แลถ้า, ถ้า แมน, ครั้น	ถ้า, ถ้าแล	ถ้า, ถ้าแล, ครั้น	ถ้า, แลถ้า, ครั้น	ถ้า, คั้นถ้า, คั้น (คั้น, ครั้น), ถ้าแล
	14.3 บอกวัตถุประสงค์	สำหรับ, เพื่อ	สำหรับ , เพื่อ	สำหรับ, เพื่อ	สำหรับ, เพื่อ	สำหรับ, เพื่อ
15	บอกผล	จึง(จึง), จน	จึง, จน	จึง, เถึง (ถึง), จน	จึง, ต่อ, จน	จึง, เปื่อ, เลย, จน, ถึง, สำเปื่อ, จนเท่า, แล้ว, คะนั้น
16	บอกเนื้อความ	ว่า	ว่า	ว่า	ว่า	ว่า
17	บอกการขยายความ	ซึ่ง, อัน	ซึ่ง, อัน	ซึ่ง, อัน	ซึ่ง, อัน	ซึ่ง, อัน
18	บอกการอ้างถึง	ที่	ที่	ที่	ที่	ที่
19	บอกการแนะนำ	คือ	คือ, ได้แก่	คือ, ได้แก่	คือ	คือ, ได้แก่
20	บอกการแสดงตัวอย่าง	-	-	-	อาทิ	เช่น
21	บอกการเน้นความสัมพันธ์	ก็	ก็	ก็ (กะ)	ก็	ก็ (กะ, ก้า)
22	บอกผู้ทำ	โดย, ด้วย	-	-	-	โดย

จากตารางที่ 37 จะเห็นว่า คำศัพท์ที่เป็นสมาชิกในแต่ละหมวดหน้าที่ในแต่ละสมัยมีความแตกต่างกัน ดังตัวอย่าง คำเชื่อมบอกผล

สมัยอยุธยา คำศัพท์ที่เป็นสมาชิก ได้แก่ จิง (จิง), จน
 สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 คำศัพท์ที่เป็นสมาชิก ได้แก่ จิง, จน
 รัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 คำศัพท์ที่เป็นสมาชิก ได้แก่ จิง, เถิง (เถิง), จน
 สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 คำศัพท์ที่เป็นสมาชิก ได้แก่ จิง, ต่อ, จน
 สมัยรัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10 คำศัพท์ที่เป็นสมาชิก ได้แก่ จิง, เปื่อ, เลย, จน, ถิง,
 สำเปื่อ, จนเท่า, แล้ว, คนนั้น

จะเห็นได้ว่า คำศัพท์ที่เป็นสมาชิกในหมวดหน้าที่บอกผลในแต่ละสมัยมีจำนวนสมาชิกที่แตกต่างกัน จากสมัยอยุธยาที่พบเพียง 2 คำ กระทั่งสมัยปัจจุบันพบถึง 9 คำ เป็นต้น

อนึ่ง สมมติฐานข้อที่ 1 คือ คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้แต่ละสมัยมีความแตกต่างกันในแง่จำนวนหมวดหน้าที่และคำศัพท์ที่เป็นสมาชิกในแต่ละหมวดหน้าที่ จากผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จึงสรุปได้ว่าผลการศึกษา มีความสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 กล่าวคือ คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้แต่ละสมัยมีความแตกต่างกันในแง่จำนวนหมวดหน้าที่และคำศัพท์ที่เป็นสมาชิกในแต่ละหมวดหน้าที่

6.1.2 การเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้

ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน ผู้วิจัยพบว่าสามารถจำแนกออกเป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ ได้แก่ 1. การเปลี่ยนแปลงจำนวนของหมวดหน้าที่ 2. การเปลี่ยนแปลงจำนวนของคำเชื่อมในแต่ละหมวดหน้าที่ และ 3. การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำเชื่อม

6.1.2.1 การเปลี่ยนแปลงจำนวนของหมวดหน้าที่

ด้านการเปลี่ยนแปลงจำนวนหมวดหน้าที่ของคำเชื่อมพบว่า หมวดหน้าที่คำเชื่อมสมัยอยุธยาปรากฏ 20 หมวดหน้าที่ สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 และสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 ปรากฏ 19 หมวดหน้าที่ สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 ปรากฏ 21 หมวดหน้าที่ และสมัยปัจจุบันรัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10 ปรากฏ 22 หมวดหน้าที่

6.1.2.2 การเปลี่ยนแปลงจำนวนของสมาชิกคำเชื่อมในแต่ละหมวดหน้าที่

ด้านการเปลี่ยนแปลงจำนวนของสมาชิกคำเชื่อมในแต่ละหมวดหน้าที่พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงใน 3 ลักษณะ ได้แก่ การเพิ่มคำเชื่อม การสูญคำเชื่อม และการคงจำนวนคำเชื่อมดังต่อไปนี้

(1) การเพิ่มคำเชื่อม

การเพิ่มคำเชื่อม หมายถึง สมัยก่อนหน้าไม่ปรากฏคำเชื่อมดังกล่าวแต่ในสมัยต่อมาก็ปรากฏคำเชื่อมดังกล่าวขึ้น ทั้งนี้ คำเชื่อมที่มีอยู่เดิมบางกรณีอาจยังคงอยู่แต่บางกรณีสมาชิกบางคำอาจหายไป ซึ่งขึ้นอยู่กับเอกสารข้อมูลเป็นสำคัญ ได้แก่คำเชื่อมในหมวดหน้าที่ต่าง ๆ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 38 การเพิ่ม³¹คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้

หน้าที่ของคำเชื่อม		สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
1	บอกเครื่องมือ					
	1.1 บอกเครื่องมือ					
	1.1.1 รูปธรรม	ด้วย	ด้วย	ด้วย	ด้วย, กับ	ด้วย, กับ
	1.1.2 นามธรรม	ด้วย	ด้วย	ด้วย	ด้วย	ด้วย
1.2 บอกวิธีการ	ด้วย	ด้วย	โดย	-	ด้วย, โดย	
1.3 บอกการอ้างอิง	ด้วย, ตาม	ด้วย, ตาม, โดย	ตาม, โดย	ตาม	ตาม	
2	บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่					
	2.1 สถานที่รูปธรรม	บน, เหนือ, ใต้, ใน, ไกล, ริม, ข้าง, ณ, เท (ที่), กับ	บน, ใต้, ใน, ข้าง, กับ, ณ, ที่, ข้างใต้, ในใต้, นอก, ตาม, แคะ	บน, เหนือ, ใต้, ใน, นอก, ข้าง, ณ, ที่, ไกล, ริม, ตาม, กลาง,	บน, เหนือ, ใน, นอก, กับ, ณ, ที่, หน้า, ตาม, หว่าง	บน, เหนือ, ใต้, ใน, ข้าง, แคะ, กับ, ณ, ที่, ตาม, กลาง, หน้า, หว่าง

³¹ คำเชื่อมที่ใช้ตัวหนาเอียง คือ คำเชื่อมที่เพิ่มขึ้น

หน้าที่ของคำเชื่อม	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
			<i>ปานกลาง, หน้า, ใน หว่าง, ระหว่าง, รอบ, ในกลาง</i>	(ระหว่าง), ไกล	(ระหว่าง), ริม, รอบ, แค, ไกล, นอก, <i>ข้างหลัง, หลัง, จิม, เทียม</i>
2.2 สถานที่นามธรรม	ใน, นอก	ใน	ใน	ใน, <i>ภายใต้</i>	ใน, นอก
3					
บอกแหล่งเดิม					
3.1 สถานที่	แต่	แต่	แต่, <i>จาก, ตั้งแต่</i>	แต่, จาก	แต่, จาก, ตั้งแต่
3.2 บุคคล	แต่	<i>ด้วย</i>	แต่	<i>จาก</i>	จาก
5.3 เหตุการณ์	แต่	แต่	แต่	<i>จาก</i>	แต่, จาก
5.4 สภาพ	-	จาก	-	-	จาก
4					
บอกจุดหมาย					
4.1 จุดหมาย					
4.1.1 จุดหมายของการเคลื่อนที่	จนถึง, ยัง	จนถึง, <i>ถึง</i>	ยัง, ถึง	จนถึง, ยัง	จนถึง, ยัง, <i>สู่, จนทั่วถึง</i>
4.1.2 จุดหมายของการกระทำหรือความรู้สึก	แก่, ถึง, ต่อ, แต่	แก่, ถึง	แก่, ถึง, ต่อ	แก่, ถึง, ต่อ	แก่, ถึง, ต่อ, <i>กับ</i>
4.2 ผู้รับ					
4.2.1 ผู้รับสิ่งของ	แก่, แต่	แก่	แก่	แก่, <i>กับ</i>	แก่, กับ
4.2.2 ผู้รับสาร	แก่, แต่, แต่	แก่	แก่	แก่, <i>กับ</i>	แก่, กับ
5					
บอกความสัมพันธ์ทางเวลา					
5.1 บอกจุดเวลา	ครั้น, ครั้นเมื่อ, ครั้นแล, แลครั้น, ขณะ, ณ, พอ, เมื่อ	ครั้น, เมื่อ	ครั้น, เมื่อ	ครั้น, เมื่อ, ครั้นเมื่อ	ครั้น, เมื่อ, <i>เมื่อถึง, พอ, ตอน</i>

หน้าที่ของคำเชื่อม	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
5.2 บอกเวลาลำดับ ก่อน-หลัง	จึง, แล้ว	จึง, แล้ว, แล้วจึง	แล้ว	แล้ว, แล้วจึง	จึง, แล้ว, ต่อ, ถึง, เลย
5.3 บอกเวลาสิ้นสุด	จน, ถึง, トラบเท่า	จน, ถึง, คุม...(ถึง), จนถึง, เท่าถึง	จน, ถึง, จนถึง	จน, ถึง, จนถึง, กระทั่ง	จน, ถึง, จนถึง, กระทั่ง, คุมเท่า, จนเท่า,จนกว่า, ยิ่ง, เทียม
5.4 บอกใกล้จุดเวลา	-	-	-	-	แค่
6 บอกลักษณะ	ด้วย, โดย, อย่าง	โดย	ด้วย, โดย	ด้วย, โดย, อย่าง	ด้วย, โดย, อย่าง, ตาม
7 บอกความคล้ายตาม หรือความต่อเนื่องกัน	กับ, แลกับ, ทั้ง, แล, และ, กี่ดี	ทั้ง, แล, และ, กี่ดี	กับ, กี่ดี, ทั้ง, แล, แล	กับ, กี่ดี, ทั้ง, แล, แล	กะ (กับ), กี่ดี, ทั้ง, แล, แล้วถึง
8 บอกการเปรียบเทียบ	ดั่ง, ประดุจ, ดั่ง, ดุจ (ดุจ), ดุจดั่ง, ประดุจ, เหมือนดั่ง, เสมือนดั่ง, อุปมา เหมือน	ดั่ง, ประดุจดั่ง, ประดุจ, ดุจดั่ง, เสมือนดั่ง, เสมือน, อุปมาดั่ง, แต่, ประดุจหนึ่ง, เท่า	ประดุจดั่ง, ดั่ง, ดุจ, เท่า, ประดุจ, เสมือน, เหมือนอย่าง	เท่า, เสมือน, เหมือนอย่าง, ดุจดั่ง, อย่าง, เหมือนกับ, เทียม, กับ	ประดุจดั่ง, ดั่ง, เท่า, เหมือน, เหมือนอย่าง, เปรียบเหมือน
9 บอกความขัดแย้ง	แต่, แต่วา (แต่ว่า), ถึง, แมน (แมน)	แต่, แต่วา (แต่ว่า), แมน (แมน)	แต่, แต่ว่า, แมน, แมนว่า	แต่	แต่, ถึง, เม (แมน), แต่ว่า, ถึงแม้ว่า, ถึงแม้, แล้ว, ค่ะแล้ว, แม้แต่
10 บอกความให้เลือกเอา	หรือ	ฤ	หรือ	หรือ, ฤ	หรือ, ว่า
11 บอกความยกเว้น	-	-	-	นอกจาก	นอกจาก
12 บอกเหตุ 12.1 บอกสาเหตุ	ด้วย, เพราะ,	ด้วย, เพราะ	ด้วย, เพราะ	ด้วย, เพราะ, กับ	ด้วย, เพราะ, กับ, เบื่อ,

หน้าที่ของคำเชื่อม	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
	เพราะว่า				เบอะ, กะเบอะ, ชา...(ถึง), ของ
12.2 บอกเงื่อนไข	ถ้า, ถ้าแล, แลถ้า, ถ้า मैंน, ครั้น	ถ้า, ถ้าแล	ถ้า, ถ้าแล, ครั้น	ถ้า, แลถ้า, ครั้น	ถ้า, ถ้าแล, ครั้น (คั้น, คั้น) คั้นถ้า
13 บอกผล	จึง(จึง), จน	จึง, จน	จึง, จน, ถึง (ถึง)	จึง, จน, ต่อ	จึง, จน, ถึง, เปื่อ, เลย, สำเปื่อ, จนเท่า, แล้ว, คะนั้น
14 บอกการแนะนำ	คือ	คือ, ได้แก่	คือ, ได้แก่	คือ	คือ, ได้แก่

จะเห็นได้ว่า ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน มีคำเชื่อมถึง 14 หมวดหน้าที่ที่มีการเพิ่มคำเชื่อม โดยอาจมีคำเชื่อมบางคำเพิ่มขึ้นมาในบางสมัย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลให้มีศัพท์เพิ่มมากขึ้นในคลังคำ

(2) การสูญคำเชื่อม

การสูญคำเชื่อม หมายถึง การที่สมัยก่อนหน้าปรากฏคำเชื่อมนั้น ๆ ในหมวด แต่ในสมัยต่อมาไม่ปรากฏคำเชื่อมในหมวดหน้านั้นอีก เพราะเกิดการสูญคำเชื่อมจากหมวดหน้านั้น ๆ ไป ทั้งนี้ การสูญคำเชื่อมในบางกรณีอาจมีสมาชิกใหม่มาทำหน้าที่แทน บางกรณีก็สูญหายไปจากหมวดหน้านั้น ๆ เลย ซึ่งขึ้นอยู่กับเอกสารข้อมูลเป็นสำคัญ ได้แก่คำเชื่อมในหมวดหน้าที่ต่าง ๆ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 39 การสูญเสีย³²คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้

หน้าที่ของคำเชื่อม		สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6-รัชกาล ที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
1	บอกผู้มีส่วนร่วม 1.1 ผู้กระทำ เหตุการณ์ร่วมกัน	กับ, แลกับ	กับ, ด้วย แลกับ	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย
	1.2 ผู้มีปฏิสัมพันธ์ใน แง่คู่ตรงข้าม	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย	กับ, ด้วย	กับ ด้วย
2	บอกเครื่องมือ - บอกการอ้างอิง	ด้วย, ตาม	ด้วย, ตาม, โดย	ตาม, โดย ด้วย	ตาม โดย	ตาม
3	บอกความสัมพันธ์ ทางสถานที่ - สถานที่รูปธรรม	บน, เหนือ, ใต้, ใน, ใกล้, ริม, ข้าง, ณ, เท (ที่), กับ	บน, ใต้, ใน, ข้าง, กับ, ณ, ที่, ข้าง ใต้, ในใต้, นอก, ตาม, แค่ เหนือ, ใกล้, ริม	บน, เหนือ, ใต้, ใน,นอก, ข้าง, ณ, ที่, ใกล้, ริม,ตาม, กลาง, ป็นกลาง, หน้า, ในหว่าง, ระหว่าง, รอบ, ในกลาง ข้างใต้, ในใต้, แค่	บน, เหนือ, ใน, นอก, กับ, ณ, ที่, หน้า, ตาม, หว่าง (ระหว่าง), ใกล้ ป็นกลาง, ในหว่าง, ในกลาง	บน, เหนือ, ใต้, ใน, ข้าง, แค่, กับ, ณ, ที่, ตาม, กลาง, หน้า, หว่าง (ระหว่าง), ริม, รอบ, แค่, ใกล้, นอก, ข้างหลัง, หลัง, จิม, เทียม
4	บอกแหล่งเดิม - บุคคล	แต่	ด้วย	แต่ ด้วย	จาก แต่, ด้วย	จาก

³² คำเชื่อมที่ทำเครื่องหมายขีดทับ คือ คำเชื่อมที่สูญเสียไป

หน้าที่ของคำเชื่อม	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาล ที่ 1-รัชกาล ที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6-รัชกาล ที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10	
5	บอกจุดหมาย 5.1 จุดหมาย - จุดหมายของการ กระทำหรือจุดหมาย ของความรู้สึก	แก่, ถึง, แต่, ต่อ	แก่, ถึง แก่, ต่อ	แก่, ถึง, ต่อ	แก่, ถึง, ต่อ, กับ	
	5.2 ผู้รับ - ผู้รับสิ่งของ	แก่, แต่	แก่ แก่	แก่, กับ	แก่, กับ	
	- ผู้รับประโยชน์	แก่, แต่	แก่ แก่		แก่	
	- ผู้รับสาร	แก่, แต่, แต่	แก่ แก่, แก่	แก่, กับ	แก่, กับ	
6	บอกความสัมพันธ์ ทางเวลา 6.1 บอกจุดเวลา	เมื่อ, ครั้น, ครั้นเมื่อ, ครั้นแล, แลครั้น, ขณะ, ณ, พอ	เมื่อ, ครั้น ครั้นเมื่อ, ครั้นแล, แลครั้น, ขณะ, ณ, พอ	เมื่อ, ครั้น	เมื่อ, ครั้น, เมื่อถึง, พอ, ตอน	
	6.2 บอกช่วงเวลา	ใน, ในกลาง	ใน ในกลาง	ใน	ใน	
	6.3 บอกเวลาสิ้นสุด	ถึง, จน, ตราบเท่า	ถึง, จน, จนถึง, คุม...ถึง, เท่าถึง ตราบเท่า	ถึง, จน, จนถึง	ถึง, จน, คม, คุ้มเท่า, กระทั่ง, จนถึง, จนเท่า, จนกว่า, ยัง	
7	บอกความคล้ายตาม หรือความต่อเนื่อง	กับ, แลกับ, ทั้ง, แล, ก็ดี	ทั้ง, แล, และ, ก็ดี กับ, แลกับ	กับ, ทั้ง, แล, และ, ก็ดี	กะ, กับ, ก็ดี, ทั้ง, และ, แล้วถึง แล	
8	บอกการเปรียบเทียบ	ดั่ง, ประดุจ ดั่ง, ดุจ (ดัจ), ดุจดั่ง, ประดุจ,	ดั่ง, ประดุจ ดั่ง, เท่า, ประดุจ, ประดุจหนึ่ง,	ประดุจดั่ง, ดั่ง, ดุจ, เท่า, ประดุจ, เสมือน,	กับ, เท่า, เสมือน, เทียม, ดุจดั่ง,	ประดุจดั่ง, ดั่ง, เท่า, เหมือน, เหมือนอย่าง, เปรียบเหมือน

หน้าที่ของคำเชื่อม		สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
		เหมือนดัง, เสมียดัง, อุปมาเหมือน	เสมือน, อุปมาดัง, คุจดัง, แต่, เสมียดัง คุจ (คุจ), เหมือนคัง, อุปมาเหมือน	เหมือนอย่าง ประคุดหนึ่ง, อุปมาคัง, คุจคัง, แต่, เสมียดัง	อย่าง, เหมือนกับ, เหมือนอย่าง ประคุดคัง, คัง, คุจ, ประคุด	คัย, เสมือน, เทียม, คุจคัง, อย่าง, เหมือนกับ
9	บอกเหตุ 10.1 บอกสาเหตุ	ด้วย, เพราะ, เพราะว่า	ด้วย, เพราะ เพราะว่า	ด้วย, เพราะ	ด้วย, เพราะ, กับ	ด้วย, เปอ, เบอะ, กะเบอะ, ชา...(ถึง), ของ, กับ, เพราะ
	10.2 บอกเงื่อนไข	ถ้า, ถ้าแล, แลถ้า, ถ้าแม่น, ครั้น	ถ้า, ถ้าแล, แลถ้า, ถ้าแม่น, ครั้น	ถ้า, ถ้าแล, ครั้น	ถ้า, แลถ้า, ครั้น	ถ้า, คั้นถ้า, คั้น (คั้น, ครั้น), ถ้าแล
10	บอกผู้ทำ	โดย, ด้วย	โคย, ด้วย	-	-	โดย

จะเห็นได้ว่า จากสมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน มีคำเชื่อมถึง 10 หมวดหน้าที่ที่มีการสูญเสีย คำเชื่อม คำเชื่อมซึ่งเป็นคำที่แสดงความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์นั้น พบว่ามโนทัศน์เดิมยังคงอยู่แต่สิ่งที่หายไปคือจำนวนสมาชิกบางคำของบางหมวดหน้าที่ ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าการสูญเสียคำเชื่อมในบางกรณีเมื่อสมัยเปลี่ยนไป คำเชื่อมบางคำสูญหายไปจากคลังคำโดยไม่ปรากฏการใช้อีก เช่น คำว่า ในกลางพบว่าทำหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางเวลา (บอกช่วงเวลา) ในสมัยอยุธยา แต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมาไม่พบการใช้คำนี้อีก

บางกรณีแม้สมาชิกบางคำจะหายไปแต่ก็มีคำเชื่อมใหม่ที่เกิดขึ้นมาทำหน้าที่แทนคำเชื่อมเดิมที่เคยทำหน้าที่นั้น ๆ อยู่ ดังคำว่า ด้วย ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 เคยทำ

หน้าที่บอกผู้ร่วมแบบผู้กระทำหลักกับผู้ร่วมเหตุการณ์ (Active comitative/ Human companion) แต่ในสมัยปัจจุบันคำว่า *ด้วย* สูญไปจากหน้าที่นี้ มีคำว่า *กับ* มาทำหน้าที่แทน

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมนอกจากจะเกิดการเพิ่มคำเชื่อมและการสูญคำเชื่อมแล้ว ยังพบว่าบางหมวดหน้าที่ของคำเชื่อมที่จำนวนสมาชิกยังคงเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน

(3) การคงจำนวนคำเชื่อม

การคงจำนวนคำเชื่อม หมายถึง การที่คำเชื่อมบางหมวดหน้าที่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ไม่มีสมาชิกเกิดขึ้นใหม่หรือสูญหายไปแม้ช่วงสมัยจะเปลี่ยนไป คำเชื่อมที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในแง่จำนวนสมาชิก ได้แก่คำเชื่อมในหมวดหน้าที่ต่าง ๆ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 40 การคงคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้

หน้าที่ของคำเชื่อม		สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1- รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4- รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6-รัชกาล ที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
1	บอก วัตถุประสงค์	สำหรับ, เพื่อ	สำหรับ, เพื่อ	สำหรับ, เพื่อ	สำหรับ, เพื่อ	สำหรับ, เพื่อ
2	บอกเนื้อความ	ว่า	ว่า	ว่า	ว่า	ว่า
3	บอกการขยาย ความ	ซึ่ง, อัน	ซึ่ง, อัน	ซึ่ง, อัน	ซึ่ง, อัน	ซึ่ง, อัน
4	บอกการอ้างถึง	ที่	ที่	ที่	ที่	ที่
5	บอกการเน้น ความ	ก็	ก็	ก็ (กะ)	ก็	ก็ (กะ, ก้า)

จะเห็นได้ว่า จากสมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบันมีคำเชื่อม 5 หมวดหน้าที่ที่ไม่มีการเพิ่มหรือสูญคำเชื่อม

การเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนของคำเชื่อมที่เกิดขึ้น กล่าวได้ว่าคำเชื่อมในแต่ละหมวดหน้าที่ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงรายการสมาชิกของหมวด บางหมวดหน้าที่มีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น บางหมวดหน้าที่มีจำนวนสมาชิกสูญหายไป และบางหมวดหน้าที่มีจำนวนสมาชิกคงเดิม การเพิ่มขึ้นส่งผลให้เกิดคำเชื่อมใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นในคลังคำ ด้านการสูญหายไป คำเชื่อม

บางคำอาจสูญหายไปจากคลังคำเลย หรือบางกรณีแม้คำเชื่อมบางคำจะสูญหายไปแต่มีคำเชื่อมคำอื่นมาทำหน้าที่นั้น ๆ แทน และบางหมวดหน้าที่ก็ยังคงจำนวนสมาชิกเท่าเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

การเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมนอกจากจะเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนสมาชิกของหมวดแล้ว คำเชื่อมยังเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านหน้าที่อีกด้วย

6.1.2.3 การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำเชื่อม

เมื่อผู้วิจัยวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางด้านหน้าที่ของคำเชื่อมแต่ละคำทั้ง 119 คำ พบว่า คำเชื่อมบางคำมีการเพิ่มหน้าที่ บางคำมีการสูญหน้าที่ และบางคำยังคงหน้าที่เดิมไม่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือ คำเชื่อมมีการเพิ่มหน้าที่ทั้งสิ้น 20 คำ ได้แก่ กับ (กะ), แก่, ของ, แคะ, จนถึง, จาก, ด้วย, โดย, ต่อ, ตั้งแต่, ตาม, ถึง (ถึง), เทียม, ในกลาง, ยัง, แลกับ, แล้ว, ว่า, แห่ง และ อย่าง คำเชื่อมมีการสูญหน้าที่ทั้งสิ้น 2 คำ ได้แก่ แต่ และ ณ

ส่วนคำเชื่อมที่เหลืออีก 97 คำ เป็นคำเชื่อมที่คงหน้าที่ ทั้งนี้ คำเชื่อมที่คงหน้าที่ที่สามารถจำแนกได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ (1) คำเชื่อมที่ทำหน้าที่มากกว่า 1 หน้าที่และยังคงหน้าที่ทั้งหมดเหล่านั้นไว้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีทั้งสิ้น 9 คำ ได้แก่ ครั้น (คั้น, คั้น), จน, จนเท่า, จึง (จึง), แต่, ที่, นอก, ใน และ เลย และ (2) คำเชื่อมที่ทำหน้าที่เพียงหน้าที่เดียวมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและคงหน้าที่เดิมเรื่อยมาหรือเคยทำหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งแต่ด้วยข้อจำกัดของเอกสารจึงอาจพบเพียงบางสมัยมีทั้งสิ้น 88 คำ ได้แก่ ก็(กะ, ก้า), ก็ดี, กระทั่ง, กลาง, กะบออะ, ไกล, ขณะ, คะนั้น, ข้าง, ข้างใต้, ข้างหลัง, คม, ครั้นเมื่อ, ครั้นแล, ค่ะแล้ว, คั้นถ้า, คือ, คุม...ถึง, คุ่มเท่า, จนกว่า, จนทั่วถึง, จิม, ชา...(ถึง), เช่น, ซึ่ง, ดัง, ดุจดั่ง, ดูจ(ดูจ), ได้แก่, トラบเท่า, ตอน, แต่ว่า (แต่ว่า, แต่ว่า), ใต้, ถ้า, ถ้ามัน, ถ้าแล (ถ้าและ), ถึงแม่, ถึงแม้ว่า, ทั้ง, เท่า, เท่าถึง, นอกจาก, ในใต้, ในหว่าง, บน, เบอะ(เบอ), เปื่อ, ประดุด, ประดุดดั่ง, ประดุดหนึ่ง, ปันกลาง, เปรียบเหมือน, พอ, เพราะ, เพราะว้า, เพื่อ, ภายใน, มันว่า, เมื่อ, เมื่อถึง, แม่แต่, แมน(มัน, เม), รอบ, ระหว่าง, ริม, ฤ, แล(และ), แลครั้น, แลถ้า, แล้วจึง, แล้วถึง, สำเปื่อ, สำหรับ, สู้, เสมือน, เสมือนดั่ง(เสมือนดั่ง), หน้า, หรือ, หลัง, หว่าง, เหนือ, เหมือน, เหมือนกับ, เหมือนดั่ง, เหมือนอย่าง, อัน, อาทิ, อุปมาดั่ง และ อุปมาเหมือน

จะเห็นได้ว่า นอกจากคำเชื่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงในแง่จำนวนสมาชิกในแต่ละหมวดหน้าที่แล้ว เมื่อพิจารณาคำเชื่อมแต่ละคำจะพบว่า คำเชื่อมยังเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านหน้าที่อีกด้วย

กล่าวคือ คำเชื่อมบางคำเกิดการเพิ่มหน้าที่ บางคำเกิดการสูญหน้าที่ แต่บางคำคงหน้าที่เดิมตั้งแต่อุชยจนถึงปัจจุบัน

อนึ่ง สมมติฐานข้อที่ 2 คือ คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้มีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่หลายลักษณะ ได้แก่ การเพิ่ม การลด และการคงหน้าที่ จากผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จึงสรุปได้ว่าผลการศึกษามีความสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 กล่าวคือ คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้มีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่หลายลักษณะ ได้แก่ การเพิ่ม การลด และการคงหน้าที่

6.1.3 กลไกลทางภาษาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษากลไกลทางภาษาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า กระบวนการทางภาษาสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อม คือ การกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการกำเนิดและพัฒนาการของคำไวยากรณ์ (grammatical word) ซึ่งกลไกสำคัญที่ทำให้คำหรือกลุ่มคำกลายเป็นคำไวยากรณ์มีดังนี้

การวิเคราะห์ใหม่ คือ การตีความองค์ประกอบใหม่ เช่น จากเดิมคำนั้น ๆ เคยทำหน้าที่หนึ่ง แต่เมื่อปรากฏในบริบททางอรรถวากยสัมพันธ์ที่เอื้อให้เกิดการตีความใหม่ ด้วยบริบทหรือโครงสร้างใหม่นี้ จึงส่งผลให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่ให้คำนั้น ๆ ทำหน้าที่อื่นหรือเป็นคำชนิดอื่นได้ ดังตัวอย่างคำว่า *บน* เดิมเป็นคำนาม มีความหมายว่า ‘บริเวณที่อยู่เหนือ’ เป็นความหมายเชิง เนื้อความ และเป็นส่วนหลักของนามวลี เช่น *ครั้นค่ำไซ้อ่ามาตย์ก็ลงแต่บนเรือน* แต่เมื่อ *บน* ไป ปรากฏในบริบททางอรรถวากยสัมพันธ์ที่เอื้อให้เกิดการตีความใหม่ ในที่นี้คือ ปรากฏระหว่างกริยาลีกับนามวลี เช่น *ภูเขา 3 ก้อนตั้งอยู่บนศิลาเพชร* ด้วยบริบทใหม่นี้ จึงส่งผลให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่ให้คำว่า *บน* ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อม ‘บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่’ ระหว่างคำกริยา “ตั้งอยู่” กับคำนาม “ศิลาเพชร” เป็นต้น

อุปลักษณ์ คือ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างวงมโนทัศน์ 2 วงมโนทัศน์ที่อยู่ต่างวง ความหมายกัน จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมกว่าไปหาสิ่งที่เป็นนามธรรมกว่า ส่วนนามนัย คือ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ใกล้เคียงกันระหว่างความหมาย 2 ความหมาย โดยที่ความหมายหนึ่งสามารถอนุมานให้เกิดอีกความหมายหนึ่งได้ เช่น กระบวนการกลายจากคำกริยา *จาก* ซึ่งเป็นกริยาแสดงการกระทำมีความหมายว่า ‘เคลื่อนที่จากจุดเริ่มต้น’ เช่น *พระยากี่ซัรบพราหมณ์ทั้งสี่คนนั้นออกจากเมืองแล*

ไปสู่คำเชื่อม จาก ‘บอกแหล่งเดิม’ เช่น สีเขาไกรลาสนั้นขาวประดุจเงินอันหล่อจากเข้ใหม่ กลไกที่สำคัญคือนามนัย เพราะเป็นการขยายความหมายในวงมโนทัศน์เดียวกัน ต่อมาการขยายความหมายของคำเชื่อม จาก บอกแหล่งเดิมที่เป็นพื้นที่รูปธรรม กลายเป็นบอกแหล่งเดิมที่เป็นคุณสมบัติหรือลักษณะนามธรรม เช่น ไม่มีใครจะหลีกเลี่ยงจากคำนิทาไปได้ กลไกที่สำคัญ คือ อุปลักษณ์ เพราะเป็นการขยายความหมายข้ามวงมโนทัศน์จากมโนทัศน์สถานที่ที่เป็นพื้นที่ที่เป็นรูปธรรมไปสู่มโนทัศน์คุณสมบัติหรือลักษณะนามธรรม

จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมที่เกิดขึ้นนี้ กระบวนการทางภาษาสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น คือ การกลายเป็นคำไวยกรณ์ โดยกลไกสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการขยายหน้าที่เกิดขึ้น คือ การวิเคราะห์ใหม่ อุปลักษณ์ และนามนัย จากผลการศึกษาที่เกิดขึ้นนี้จึงสรุปได้ว่า มีความสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ว่า คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้เกิดการเปลี่ยนแปลงผ่านกลไกทางภาษาที่สำคัญ เช่น อุปลักษณ์ นามนัย การวิเคราะห์ใหม่

6.2 อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ข้างต้น ทำให้เห็นหมวดหน้าที่ สมาชิกในแต่ละหมวดหน้าที่ การเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อม และกลไกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ผู้วิจัยพบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจซึ่งสืบเนื่องมาจากการศึกษาคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้อีกด้วย

6.2.1 ลักษณะที่สอดคล้องและแตกต่างกันของคำเชื่อมในหน้าที่เดียวกัน

6.2.1.1 สมาชิกคำเชื่อมในหมวดหน้าที่เดียวกันอาจมีลักษณะบางประการที่แตกต่างกัน

จากผลการศึกษาพบว่า คำเชื่อมในแต่ละหน้าที่มักมีสมาชิกมากกว่า 1 คำ เช่น คำเชื่อม ‘บอกความเป็นเจ้าของ’ ที่พบคำว่า ของ และ แห่ง ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าคำเชื่อมแม้จะทำหน้าที่เดียวกัน แต่เมื่อเป็นคำคนละคำกันก็ย่อมมีลักษณะบางประการที่แตกต่างกันดังตัวอย่าง

ของ, แห่ง

คำว่า แห่ง เป็นคำเชื่อมที่เกิดกลายมาจากคำนาม แห่ง ที่หมายถึง ‘สถานที่’ ส่วนคำว่า ของ เป็นคำเชื่อมที่เกิดกลายมาจากคำนาม ของ ที่หมายถึง ‘สิ่งของ’ ต่างมาทำหน้าที่เดียวกัน คือ ‘บอก

ความเป็นเจ้าของ’ แต่เมื่อพิจารณาในหน้าที่ย่อยจะเห็นถึงลักษณะที่แตกต่างของคำเชื่อมทั้งสองคำดังกล่าว

ด้านโครงสร้าง แห่ง ปรากฏเฉพาะโครงสร้าง [นาม+คำเชื่อม+นาม] แต่ ของ ปรากฏได้ 2 โครงสร้าง คือ [นาม+คำเชื่อม+นาม] และ [นาม+กริยา“เป็น”+ คำเชื่อม+ นาม] ดังตัวอย่าง

พระญาไสเปนใหญ่แก่คนทั้งหลายแลทรัพย์สินบัติแห่งพระญาก็มิมากนักนา
(พระยาไชร์เปนใหญ่แก่คนทั้งหลายแลทรัพย์สินบัติแห่งพระยาก็มิมากนักนา)

(นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 49)

กัมมาอิสหายพีคือพระบิดาของเราเองไม่มีอื่นเลย
(กัมมาอิสหายพีคือพระบิดาของเราเองไม่มีอื่นเลย)

(หลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 112)

แลสินเดิมอันใดเป็นของน้ำชื่อโกคมรดก
(แลสินเดิมอันใดเป็นของน้ำชื่อโกคมรดก)

(หลักไชย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 39)

ผู้วิจัยสังเกตว่า แห่ง ในภาษาไทยมาตรฐานมักจะปรากฏกับสิ่งหรือบุคคลที่ยิ่งใหญ่ มักเป็นสถานที่ เช่น สนามกีฬาแห่งชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สำหรับการเก็บข้อมูลคำว่า แห่ง ในภาษาไทยถิ่นใต้พบว่า นอกจาก แห่ง ปรากฏกับบุคคลหรือสิ่งที่ยิ่งใหญ่ เช่นเดียวกับในภาษาไทยมาตรฐานแล้ว ดังตัวอย่าง

แลอภิเสกไทเปนนางอักรมเหสีเปนพรรญาแห่งท้าวสัทธิธรรมราชทิบัติ
(แลอภิเชกไทเป็นนางอักรมเหสีเป็นภรรยาแห่งท้าวสัทธิธรรมราชทิบัติ)

(นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 46)

แห่ง ในภาษาไทยถิ่นใต้ยังปรากฏกับคำนามสามัญทั่วไปที่ไม่ได้หมายถึงสิ่งที่ยิ่งใหญ่ เช่น

ถาทานมิเลี้ยงไสซำกจเอาผิวอินอย่าให้เสียความสังข์แห่งซำ
(ถาทานมิเลี้ยงไชร์ซำก็จะเอาผิวอินอย่าให้เสียความสังข์แห่งซำ)

(นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 34)

แลบาทแห่งเราใส่ขอฝากแก่พี่ผู้เป็นนายปตุตววย

(แลบาทแห่งเราไซ้ขอฝากแก่พี่ผู้เป็นนายประตุตววย)

(นางกัณฑ์ไตร, อุษยชาติตอนปลาย: 36)

อาจารย์ชะทกรกล้าวไวแแกแพตทังหล้ายให้พิตจรณาโรคแห่งคนไไขนร้ใหญ่แจง

(อาจารย์ท่านกล้าวไวแแกแพตทังหล้ายให้พิตจรณาโรคแห่งคนไไขนร้ใหญ่แจง)

(ตำราเวชศาสตร์, 2332: 25)

लगत"नरत्हंरकनरंकराकरंन लगत"नकरंनकरंकराकरंनकरंन

(लगतत्नरत्हंरकनरंकराकरंन लगतत्नकरंनकरंकराकरंनकरंน)

(ตำราเวชศาสตร์, 2332: 27)

ส่วน ของ พบว่าใช้กับคำนามทั่ว ๆ ไป ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เช่น

ผลของไม้หัวครกอยู่ใกล้ ๆ ที่แข่งก็ล่อออกมาฟังเรไรกับจักจั่นแข่งกัน

(ลูกหัวครก, 2546: 1)

ถ้าผู้ใดได้พบหลักชัยแล้วให้อุตสาห์ร่ำเรียนเอาให้ตีเอาขึ้นใจไว้เป็นบุญของผู้นั้น

(ถ้าผู้ใดได้พบหลักชัยแล้วให้อุตสาห์ร่ำเรียนเอาให้ตีเอาขึ้นใจไว้เป็นบุญของผู้นั้น)

(หลักชัย ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 46)

อินางเมียตั้งแต่ท้องก็อยากกินเลือดเนื้อของหม่อมฉัน

(จักรินทร์, ร.6-8: 32)

อายุของหม่อมฉันนี้ เวลานี้ก็ดูเหมือน 18 ปี

(จักรินทร์, ร.6-8: 39)

จะเห็นได้ว่า แม้คำต่างกันจะมาทำหน้าที่เดียวกันแต่เมื่อเป็นคำคนละคำกัน ก็มักจะมียบายประการที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะคำไวยากรณ์ที่มีพัฒนาการมาจากคำหลักก็ยิ่งแฝงนัยทางความหมายของคำหลักเดิมอยู่ ด้วยเหตุนี้จึงไม่พบการใช้ ของ กับสิ่งที่ยิ่งใหญ่

แก่, แต่, แต่

คำว่า แก่ แต่ แต่ สมัยอยุธยาเคยทำหน้าที่เดียวกัน คือ ‘บอกจุดหมายที่เป็นผู้รับสาร’ เช่น

จึงนางบอกแก่เจ้าสภาวาข้านี้ไสเปนพิริยาแหงทาน

(จึงนางบอกแก่เจ้าสเพาว่าข้านี้ไซร์เป็นพิริยาแห่งท่าน)

(นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 45)

แลมีพระราชโองการตรัดเหนือเกล้าเหนือกรัหมอมแต่พระญาราปรุษาทิดราชผายเสนาบดีสี่สลัก
กรมกรลาโหม

(แลมีพระราชโองการตรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมแต่พระยาราประชาริษาผายเสนาบดีศรี
สลักษณักรมกรลาโหม)

(เพลนางเลือดขาว, 2091-2111: 26)

แลอำมาตย์นั้นกแล่นลงกลางจี่ไบพุนแต่พระญาวาข้าพระเจ้าไปทำชู้ด้วยเมียมหาพราหมณันได้
แล้ว

(แลอำมาตย์นั้นกแล่นลงกลางจี่ไปทูลแต่พระยาวาข้าพระเจ้าไปทำชู้ด้วยเมียมหาพราหมณันได้
แล้ว)

(นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 42)

จากตัวอย่างที่พบแม้ *แก่ แต่ แต่* จะทำหน้าที่เดียวกัน คือ ‘บอกจุดหมายที่เป็นผู้รับสาร’
แต่หากพิจารณาปริบทการใช้จะพบว่า *แก่* จะใช้กับบุคคลสามัญทั่วไป ส่วน *แต่ แต่* ใช้กับบุคคลที่มี
ตำแหน่งหรือสถานภาพสูงในสังคม ในที่นี้ คือ พระยา

ทั้งนี้ จากการเก็บข้อมูลเอกสารทุกสมัย พบ *แต่* ‘บอกจุดหมายที่เป็นผู้รับสาร’ เพียง 2 แห่ง
ในเรื่องนางกันไตรเท่านั้น แต่ ในตำแหน่งอื่น ๆ จะพบว่าทำหน้าที่อื่น เช่น ทำหน้าที่ ‘บอกแหล่งเดิม’
‘บอกความสัมพันธ์ทางเวลา’ ด้วยจำนวนที่พบจึงอาจสันนิษฐานได้ว่า

(1) อาจเกิดจากการเขียน *แต่* เป็น *แต่* เพราะ หน้าที่ดั้งเดิมของ *แต่* คือ ‘บอกแหล่งเดิม’
เมื่อพิจารณาคำว่า *แต่* พบการใช้ *แต่* บอกจุดหมายหลายแห่งในสมัยอยุธยา อีกทั้ง *แต่* นอกจากจะใช้
‘บอกจุดหมายที่เป็นผู้รับสาร’ แล้ว ยังใช้ ‘บอกจุดหมายที่เป็นผู้รับสิ่งของ’ และ ‘จุดหมายของการ
กระทำหรือความรู้สึก’ อีกด้วย

(2) อาจเกิดจากการแปรของรูปเขียนจากการคัดลอกเอกสารโบราณของทั้งคำว่า *แก่ แต่*
และ *แต่* จึงทำให้พบว่า *แก่ แต่ แต่* ทำหน้าที่เดียวกัน คือ ‘บอกจุดหมายที่เป็นผู้รับสาร’

(3) มีการใช้ *แต่* ‘บอกจุดหมายที่เป็นผู้รับสาร’ ในภาษาไทยถิ่นใต้สมัยอยุธยาจริงตาม
ปรากฏในเอกสาร เพราะเมื่อสืบค้นงานวิจัยเรื่อง “การใช้ภาษาร้อยแก้วในภาษาไทยสมัยอยุธยา”
ของปรีชา ช่างขวัญยืน (2515: 162) ปรากฏการใช้ *แต่* ‘บอกจุดหมายที่เป็นผู้รับสาร’ ในภาษาไทย
มาตรฐานสมัยอยุธยาด้วยดังตัวอย่าง

เราจะเอาเรื่องราวให้มรดกไปแจ้งแต่พจนโกษาธิบตี ณ กรุงฯ

(ประชุมจดหมายเหตุ. น.61)

จดหมายมายังหลวงทิพอักษรเสมียนตราได้นำขึ้นกราบเรียนแต่ท้ายพระกรุณาเจ้าให้ทราบ

(จดหมายเหตุหลวงอุดม. น.196)

หากพิจารณาตัวอย่าง แต่ ‘บอกจดหมายที่เป็นผู้รับสาร’ ในตัวอย่างภาษาไทยมาตรฐานข้างต้น จะเห็นได้ว่าใช้กับบุคคลที่มีตำแหน่งหรือสถานภาพสูงในสังคมเช่นเดียวกับในภาษาไทยถิ่นใต้ ทั้งนี้ ปรีชา ช่างขวัญยืน (2515: 162) ยังกล่าวว่า คำบุพบท แต่ ในสมัยอยุธยาที่ใช้ตามหลังกริยา กราบเรียน และ แจ้ง สมัยปัจจุบันใช้คำว่า ต่อ แทน เป็น กราบเรียนต่อ แจ้งต่อ

กล่าวได้ว่า แก่, แต่, แต่ ทำหน้าที่ ‘บอกจดหมายที่เป็นผู้รับสาร’ เหมือนกัน แต่ก็มีนัยทางปริบทการใช้ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-สมัยรัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา คำว่า แต่ และ แต่ ไม่ปรากฏในหน้าทีนี้ มีเพียงคำว่า แก่ ที่ยังรักษาหน้าทีนี้ไว้อยู่ จนสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 เป็นต้นมา มีคำว่า กับ เพิ่มขึ้นมาอีกหนึ่งคำในหน้าทีนี้ เช่น

พระนางเจ้าบอกกับทหารบอกกับใครทุกคนที่ได้เห็นพระนางเจ้าเสด็จออกจากพระราชตำหนักแล้วได้พูดไว้ว่า “ขอให้ท่านอยู่ในความสงบ ไม่ต้องตามฉันมา ฉันไปด้วยพระราชสวามี”

(จักรินทร์, ร.6-8: 20)

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้พบว่า คำว่า แต่ ยังคงปรากฏใช้เป็นคำเชื่อม ‘บอกจดหมายที่เป็นผู้รับสาร’ เช่น ศิษย์กล่าวคำอวยพรแต่ครูอาจารย์ และคำเชื่อม ‘บอกจดหมายที่เป็นผู้รับสิ่งของ’ เช่น พ่อถวายเพลแต่พระสงฆ์ อยู่ในปัจจุบัน

นอกจากคำเชื่อมเหล่านี้แล้ว ก็ยังมีคำเชื่อมในหน้าทีอื่น ๆ อีกที่มีนัยทางความหมายต่างกัน แม้จะทำหน้าที่เดียวกัน ประเด็นความแตกต่างด้านนัยทางความหมายนี้ จึงเป็นประเด็นที่น่าศึกษาในเชิงลึกต่อไป

6.2.2 การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำเชื่อม

6.2.2.1 คำเชื่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในหมวดหน้าที่เดียวกันและข้ามหมวดหน้าที่

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำเชื่อมแต่ละคำพบว่า คำเชื่อมบางคำมีการเปลี่ยนแปลงเฉพาะหน้าที่ย่อยในหมวดหน้าที่ใหญ่เดียวกัน เช่น หมวดหน้าที่ ‘บอกเหตุ’ มีหน้าที่ย่อย ได้แก่ ‘บอกสาเหตุ’ ‘บอกเงื่อนไข’ และ ‘บอกวัตถุประสงค์’ คำว่า เพื่อ ในภาษาไทยถิ่นใต้พบว่าเคย

ทำหน้าที่ ‘บอกสาเหตุ’ ซึ่งปรากฏในข้อมูลเอกสารตำรายาครุรักษ์ของวัดเสื่อเมือง ต. ม่วงงาม อ. เมืองสงขลา เป็นเอกสารที่ไม่มีหลักฐานการบอกสมัยของเอกสารซึ่งจากสำนวนภาษาคาดว่าไม่ใช่เอกสารสมัยปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

มีครุรักษ์ 4 เดือน เป็นไข้เพื่อเสมหะให้โทษต่าง ๆ เป็นลมให้เห็งออกตกโลหิต บังเกิด 4 อย่างนี้
เป็นไข้สันนิบาต
(มีครุรักษ์ 4 เดือน เป็นไข้เพื่อเสมหะให้โทษต่าง ๆ เป็นลมให้เห็งออกตกโลหิต บังเกิด 4 อย่างนี้
เป็นไข้สันนิบาต)

เป็นไข้กำเดาแลลมลายน้ำดอกไม้พิมเสนรำหัดกิน กระทบมเย็นเป็นไข้เพื่อเสมหะ กระทบม
เย็นลง ลายน้ำชุมเห็ดเทศกินหาย
(เป็นไข้กำเดาแลลมละลายน้ำดอกไม้พิมเสนรำหัดกิน กระทบมเย็นเป็นไข้เพื่อเสมหะ
กระทบมเย็นลงละลาย น้ำชุมเห็ดเทศกินหาย)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า หน้าที่และความหมายดั้งเดิมของ เพื่อ เป็นคำเชื่อมที่เชื่อมอนุพากย์ 2 อนุพากย์เข้าด้วยกัน โดยบ่งชี้หน้าที่ ‘บอกสาเหตุ’ ของการกระทำ สังเกตได้จากสามารถแทนที่คำว่า เพื่อ ด้วยคำว่า เพราะ ที่บ่งชี้สาเหตุของการกระทำได้ กล่าวคือ คำว่า เพื่อ แสดงความหมายว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอนุพากย์แรกเป็นผลมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอนุพากย์ที่สอง นอกจากนี้ คำว่า เพื่อ ยังทำหน้าที่ ‘บอกวัตถุประสงค์’ ซึ่งวัตถุประสงค์อาจหมายถึงผลบางประการจากสาเหตุที่กระทำนั่นเอง ดังนั้น กล่าวได้ว่า ‘บอกวัตถุประสงค์’ เป็นหน้าที่ที่ขยายมาจากหน้าที่ ‘บอกสาเหตุ’ ดังที่ พิรุฬห์ ปิยมหาพงศ์ (2559: 137) ได้กล่าวถึงคำว่า เพื่อ ว่าบ่งชี้สาเหตุของการกระทำ นั่นคือ เหตุการณ์ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำการบางอย่างเพื่อให้ผลบางประการเกิดขึ้น ซึ่งการบ่งชี้สาเหตุของการกระทำเป็นความหมายเริ่มต้นของการขยายความหมายไปสู่ความหมายใหม่คือ ‘บอกวัตถุประสงค์’ ความหมายใหม่พัฒนามาจากการปรากฏร่วมกับคำช่วยหน้ากริยา จะ ที่บ่งชี้ความตั้งใจของผู้กระทำกริยาซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังตัวอย่าง

แลฝ่ายพระยานครไสกขึ้นไปอยู่ในพระราชวัง แลวกขึ้นบนเพดานเพื่อจับพระยาแลคนทั้งปวงนั้นให้ตาย

(แลฝ่ายพระยานครไสรขึ้นไปอยู่ในพระราชวัง แลก็ขึ้นบนเพดานเพื่อจะจับพระยาแลคนทั้งปวงให้ตาย)

(นางกันไตร, อยุธยาตอนปลาย: 47)

จากตัวอย่าง คำว่า จะ ปรากฏหน้าคำกริยา ขบ เพื่อบ่งชี้ความหมายว่า เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นความตั้งใจของผู้กระทำกริยาในที่นี้ คือ พระยานคร เมื่อคำว่า จะ ปรากฏหลังคำว่า เพื่อ เป็น

เพื่อจะ จึงบ่งความหมายว่า เหตุการณ์ที่ปรากฏหลังคำว่า เพื่อ เป็นความตั้งใจหรือวัตถุประสงค์ของ ผู้กระทำ การขยายความหมายจากคำเชื่อม ‘บอกสาเหตุ’ มา ‘บอกวัตถุประสงค์’ อาจเกิดขึ้นจาก การที่ผู้ใช้ภาษามองว่าวัตถุประสงค์ก็อาจนับเป็นสาเหตุได้เช่นกัน เพราะวัตถุประสงค์หรือผลที่จะ ได้รับนั้น แท้จริงแล้วก็เป็นที่มากระตุ้นหรือผลักดันให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ ดังนั้น คำเชื่อม เพื่อ ที่ เคย ‘บอกสาเหตุ’ จึงกลายมาเป็น ‘บอกวัตถุประสงค์’ ได้

ในสมัยปัจจุบัน เพื่อ ได้เปลี่ยนแปลงหน้าที่จาก ‘บอกสาเหตุ’ มาทำหน้าที่ ‘บอกวัตถุประสงค์’ ดังตัวอย่าง

นายแรงนี้พอเกิดมาถึงกินข้าวเหนียววัน 2 หม้อ ฝ่ายพ่อแม่เป็นคนจนจะต้องปล้ำตัวทำงาน
เพื่อเซอสารให้โลกกิน

(นายแรง, 2546: 1)

ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงด้านความหมายที่เกิดขึ้นนี้ ดุษฎีพร ขำนิโรธศานต์ (2557: 17-88) กล่าวว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะความหมายย้ายที่ กล่าวคือ คำซึ่งสมัยหนึ่งเคยมีความหมาย อย่างหนึ่ง ต่อมาเปลี่ยนไปมีความหมายเป็นอย่างอื่น คำว่า เพื่อ นั้นเดิมใช้เป็นคำเชื่อม ‘บอกสาเหตุ’ ปัจจุบัน เพื่อ เปลี่ยนหน้าที่เป็นคำเชื่อม ‘บอกวัตถุประสงค์’

ส่วนคำเชื่อมบางคำเกิดการเปลี่ยนแปลงข้ามหมวดหน้าที่ เช่น คำว่า กับ สมัยอยุธยาเคยทำ หน้าที่เป็นคำเชื่อม ‘บอกผู้มีส่วนร่วม’ เช่น

ชายผู้หนึ่งเดินมาวิวาทกับชายผู้หนึ่งเดินมาแลฟุ้งไผ่นั้นไปถูกหัวชายที่กลางถนนเจ็บปวด
แตกหักหาพยานมิได้ (บอกผู้มีส่วนร่วม)

(ชายผู้หนึ่งเดินมาวิวาทกับชายผู้หนึ่งเดินมาแลฟุ้งไผ่นั้นไปถูกหัวชายที่กลางถนน
เจ็บปวดแตกหักหาพยานมิได้)

(หลักไวยากรณ์ อ.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี, 1990: 47)

สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 เป็นต้นมา พบว่า กับ ทำหน้าที่ เช่น ‘บอกเครื่องมือ’ ‘บอกเหตุ (สาเหตุ)’ เพิ่มขึ้นมา ดังตัวอย่าง

พ่อแม่ยัยให้หวักลอกเขยกะตักแกงกับหวักลั่วเอากิน (บอกเครื่องมือ)

(ปลาโตไม่ไช่ปลาช่อน, 2524:1)

เท่า: คนเราเกิดมาในโลกนี้เสียกับสงสัยนี้แหละ นี่ที่เราจากโลกจากเมียมาเพราะสงสัย ยังสงสัย
 เหลย (บอกสาเหตุ)

(จักรินทร์, ร.6-8: 48)

คำว่า *กับ* หน้าที่ดั้งเดิม คือ ‘บอกผู้มีส่วนร่วม’ ต่อมาขยายหน้าที่ไปเป็นคำเชื่อม ‘บอกเครื่องมือ’ เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson: 1980/2003 อ้างถึงใน วิชาส โภธิแพทย์, 2561: 93) กล่าวว่า เครื่องมือ ถูกมองว่าเป็นเหมือนผู้ร่วมหรือเพื่อนที่คอยให้ความช่วยเหลือในการประกอบกิจกรรมหนึ่ง ๆ การเปรียบเทียบเครื่องมือว่าเป็นเหมือนเพื่อนที่คอยให้ความช่วยเหลือนั้น เกิดขึ้นผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ และเป็นการขยายหน้าที่ทางไวยากรณ์จาก ‘บอกผู้มีส่วนร่วม’ ไปเป็น ‘บอกเครื่องมือ’ และด้วยเพราะเครื่องมือนี้เป็นสาเหตุที่ช่วยให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้สำเร็จ คำว่า *กับ* จึงขยายความหมายกลายเป็นคำเชื่อม ‘บอกสาเหตุ’ ต่อไป

การเปลี่ยนแปลงด้านความหมายที่เกิดขึ้นนี้ ดุษฎีพร ชำนิโรศานต์ (2557: 17-88) กล่าวว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะความหมายกว้างออก กล่าวคือ คำซึ่งสมัยหนึ่งเคยมีความหมายเฉพาะเจาะจง ต่อมาเปลี่ยนไปมีความหมายกว้าง หรือหมายถึงคำซึ่งสมัยหนึ่งเคยมีความหมายเดียว ต่อมาเปลี่ยนไปมีความหมายมากขึ้น คำว่า *กับ* สมัยอยุธยามีหน้าที่หรือความหมาย ‘บอกผู้มีส่วนร่วม’ ‘บอกความคล้อยตาม’ และ ‘บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่’ สมัยปัจจุบัน *กับ* มีหน้าที่หรือความหมายที่กว้างออก คือ ‘บอกเครื่องมือ’ ‘บอกเหตุ’ และ ‘บอกจุดหมาย’ ด้วย

กล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำเชื่อมที่เกิดขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดหน้าที่ย่อยภายในหมวดหน้าที่ใหญ่เดียวกัน และการเปลี่ยนแปลงข้ามหมวดหน้าที่ใหญ่ ซึ่งคำเชื่อมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ มักเป็นคำหลายความหมาย กล่าวคือ ความหมายหรือหน้าที่ต่าง ๆ ของคำที่เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือมีการขยายหน้าที่ไปนั้นต่างมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ทั้งนี้ คำที่เกิดการเปลี่ยนแปลงข้ามหมวดใหญ่ มักเป็นคำที่ปรากฏการใช้ในความถี่ที่สูงและใช้ในบริบทที่หลากหลาย จึงเอื้อให้เกิดการขยายความหมายหรือหน้าที่ของคำได้ง่าย

6.2.3 เปรียบเทียบคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้กับคำเชื่อมในภาษาไทยมาตรฐาน

6.2.3.1 คำเชื่อมที่พบเฉพาะในภาษาไทยถิ่นใต้

เมื่อพิจารณาคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ที่พบในข้อมูลทั้ง 119 คำ เปรียบเทียบกับคำเชื่อม (คำบุพบท คำสันธาน หรือคำเชื่อม) ในงานวิจัยภาษาไทยมาตรฐานที่ผ่านมา ได้แก่ งานวิจัยเรื่อง

“การศึกษาคำบุพบทในภาษาไทย” ของ สุมิตรา อังวัฒนกุล (2509) เรื่อง “เปรียบเทียบการใช้คำสันธานในสมัยสุโขทัย อยุธยา กับสมัยปัจจุบัน” ของ จิราพร โขติเยียรวงค์ (2524) เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำบุพบทในสมัยสุโขทัย อยุธยากับสมัยปัจจุบัน” ของ นันทกา พหลยุกุท (2526) เรื่อง “การใช้สันธานในสมัยรัตนโกสินทร์” ของ เทพี พันธุมเมธา (2529) เรื่อง “กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทในภาษาไทย” ของ จรัสดาว อินทรทัศน (2539) เรื่อง “คำบุพบทที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย” ของ ราตรี แจ่มนิยม (2546) และรายงานวิจัยเรื่อง “พัฒนาการของคำเชื่อมในภาษาไทย” ของ วิภาส โภธิแพทย์ (2557) พบว่าคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ส่วนใหญ่ใช้คำเชื่อมเหมือนกันกับคำเชื่อมในภาษาไทยมาตรฐาน

สาเหตุที่คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ส่วนใหญ่เหมือนกับคำเชื่อมในภาษาไทยมาตรฐานนั้น ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า อาจเป็นเพราะหัวเมืองภาคใต้ได้สืบวัฒนธรรมร่วมกับส่วนกลาง ดังที่ ฉันทัส ทองช่วย (2528: 1-2) กล่าวว่า จากหลักฐานทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมจากราชธานีมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมภาคใต้มาแต่อดีต โดยเฉพาะวัฒนธรรมรัตนโกสินทร์มีความใกล้ชิดกับวัฒนธรรมของชนชั้นสูงหรือชนชั้นปกครองของหัวเมืองปักษ์ใต้ วัฒนธรรมทางวรรณกรรมจากภาคกลางได้เริ่มต้นจากคนกลุ่มดังกล่าวแล้วค่อย ๆ แพร่กระจายไปสู่ชุมชนตามกระแส “บังอบายเบิกฟ้า ผีกพื้นใจเมือง” ที่ทางราชธานีส่งเสริมให้มีการเผยแพร่วรรณกรรมภาคกลางไปสู่ภูมิภาค จึงส่งผลให้วรรณกรรมภาคใต้ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมภาคกลาง อีกทั้งภาคใต้ยังรับตัวอักษรแบบเดียวกับภาคกลางมาใช้ด้วย คือ อักษรขอมกับอักษรไทย ไม่มีตัวอักษรของตัวเองอย่างภาคเหนือและภาคอีสาน โดยระยะแรกมีการคัดลอกตามต้นฉบับเดิมของภาคกลาง แต่ต่อมาเมื่อคนใต้ได้รับการศึกษาดีขึ้นก็เข้าสู่ช่วงเวลาของการสร้างสรรค์วรรณกรรมที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง มีเนื้อหาแตกต่างไปจากภาคกลาง และใช้การออกเสียงตามแบบภาษาถิ่นใต้ในการบันทึกวรรณกรรม ด้วยอิทธิพลทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และวรรณกรรมดังกล่าว จึงส่งผลให้ภาษาไทยถิ่นใต้ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน คำเชื่อมที่ปรากฏในเอกสารข้อมูลภาษาไทยถิ่นใต้ส่วนใหญ่จึงเหมือนกับคำเชื่อมในภาษาไทยมาตรฐาน

อย่างไรก็ตาม มีคำเชื่อมจำนวนหนึ่งที่มิพบในงานวิจัยเกี่ยวกับคำเชื่อมในภาษาไทยมาตรฐานที่ผ่านมาแต่พบในงานวิจัยนี้ได้แก่ *กะเบอะ, เบอะ (เบ่อ), ของ (บอกเหตุ), คั่นถ้ำ, คะนั้น, แลถ้ำ, ชา...(ถึง), สำเบือ, จิม, เทียม, แค* และ *คะแล้ว* คำเชื่อมที่พบเฉพาะในภาษาไทยถิ่นเหล่านี้สันนิษฐานว่าเกิดจากอิทธิพลการสัมผัสภาษา หรือจากการขยายหน้าที่ของคำเดิมที่มีอยู่ดังนี้

เบอะ (เบ่อ), กะเบอะ

คำว่า *เบอะ (เบ่อ), กะเบอะ* ไม่พบในภาษาไทยมาตรฐานอาจเพราะทั้ง 2 คำนี้ สันนิษฐานว่าอาจยืมมาจากภาษามลายูหรือภาษาเขมร

เหตุที่สันนิษฐานว่า *เบอะ (เบ่อ)*, *กะเบอะ* อาจยืมมาจากภาษามลายู เพราะว่า *เบอะ (เบ่อ)*, *กะเบอะ* จะพบการใช้ในภาคใต้ตอนล่างซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากภาษามลายู โดยภาษามลายูพบคำว่า *บอ* เป็น สันธาน หมายถึง ‘เมื่อ’ ดังตัวอย่าง

บอ ดียอ กี่, อามอ มารี่
เมื่อเขาไป, ผมก็มา

(Pattani Malay-Thai/ Thai - Pattani Malay Dictionary, 2006: 48)

อีกข้อสันนิษฐานหนึ่ง คำว่า *เบอะ (เบ่อ)*, *กะเบอะ* อาจเป็นคำยืมจากภาษาเขมร³³ เนื่องจากในภาษาเขมรยุคกลาง พบการใช้ /dɔː bɔːt/ ต ปท ta pada (IMA 8: 4; IMA 14: 8; IMA 19: 3) ~ ta pata (IMA 15: 15) ~ tpada (IMA 26: 4) หมายถึง ‘on the part of, on account of; because, for’ ซึ่งมีความหมายว่า ‘เพราะ’ รวมอยู่ด้วย เช่น

... luḥ pāna cūla ta pada moka mahānagara nirbvāna ... (IMA 22: 27)

ละ บาน จุล ต ปท โหมก มหานคร นิรุพวาน

(ลูได้เข้าเพราะมามหานครนิรุพวาน)

ต่อมาสันนิษฐานว่า /dɔː bɔːt/ ต ปท ta pada เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเสียงเป็น ตปท /dʋɔːt/ และ กลายเป็นคำเชื่อม /dʋəʔ/ ในสมัยปัจจุบัน หมายถึง ‘เพราะ’ โดยมีรูปแบบ 2 รูป คือ dpit ผู้ท และ tpit ฐิต ด้วยเหตุนี้ *เบอะ (เบ่อ)*, *กะเบอะ* จึงอาจยืมมาจากภาษามลายูยุคกลาง /dɔː bɔːt/ หรือยุคปัจจุบัน /dʋəʔ/ แล้วมีการเปลี่ยนแปลงเสียงจาก ด เป็น ก ดังที่เคยมีคำที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะเช่นนี้ เช่น *ตรโฝก* กลายเป็น *กะโหลก*

นอกจากนี้ เปรมินทร์ คาระวี (2539: 85) ได้ศึกษาคำยืมภาษาเขมรในภาษาไทยถิ่นใต้ และได้กล่าวถึงคำยืมภาษาเขมรในภาษาไทยถิ่นใต้ คำว่า bɔː⁶, bɔːt⁶ ‘เพราะว่า...’ ว่าตรงกับภาษาเขมรปัจจุบัน คือ tbɔːt⁶ ฐิต (Jacob, 1974: 74: a อ้างถึงใน เปรมินทร์ คาระวี, 2539: 85) กล่าวคือเสียง b ในภาษาเขมรปัจจุบันสัมพันธ์กับ b- ในคำยืม ซึ่งเปรมินทร์ได้สันนิษฐานว่าเดิมภาษาเขมรมีพยัญชนะต้น *tb- เป็นเสียงควบกล้ำที่ไม่มีในภาษาไทยถิ่นใต้ ในกลไกการยืมคำภาษาเขมรของภาษาไทยถิ่นใต้นั้นได้เลือกเก็บเสียงควบกล้ำตัวที่สอง -b- ไว้ และละเสียงควบกล้ำตัวที่หนึ่งไป กลไกการยืมเช่นนี้ทำให้คำยืมมีลักษณะสอดคล้องกับระบบเสียงภาษาไทยถิ่นใต้ จากงานวิจัยของเปรมินทร์ คาระวี (2539) จึงช่วยเน้นย้ำข้อสันนิษฐานที่ว่า *เบอะ (เบ่อ)*, *กะเบอะ* ยืมมาจากภาษาเขมร

³³ สืบค้นข้อมูลจากพจนานุกรมเขมรโบราณ <http://sealang.net/ok/index.htm> และพจนานุกรมเขมรปัจจุบัน <http://sealang.net/khmer/dictionary.htm>

คำว่า *เบอะ (เบ่อ)*, *กะเบอะ* ในภาษาไทยถิ่นใต้ที่ใช้เป็นคำเชื่อมบอกสาเหตุนี้ นอกจากปรากฏใช้หน้านามหรืออนุพากย์ที่เป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดอาการ สภาพ หรือความรู้สึกขึ้น ยังสามารถปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของอนุพากย์ที่บอกสาเหตุได้ด้วย เช่น

ฮานไม่เสร็จกะเบอะไม่ทำ (งานไม่เสร็จเพราะไม่ทำ)
(ภัทรานี กลับแป้น, 2548: 88)

ฮานไม่เสร็จ ไม่ทำกะเบอะ (งานไม่เสร็จก็เพราะไม่ทำ)

นุ้ย: แล้วอีเอามาแหล่งไซ้ เบอะเรากะรู้ ๆ กันอยู่แล้วเรื่องภาษาไทยนิ
(นุ้ย: แล้วอีเอามาแหล่งไซ้ เพราะเรารู้ ๆ กันอยู่แล้วเรื่องภาษาไทยนิ)
(วันภาษาไทยแห่งชาติ, 2555: 1)

นุ้ย: แล้วอีเอามาแหล่งไซ้ เรากะรู้ ๆ กันอยู่แล้วเรื่องภาษาไทยนิเบอะ
(นุ้ย: แล้วอีเอามาแหล่งไซ้ ก็เพราะเรารู้ ๆ กันอยู่แล้วเรื่องภาษาไทยนิ)

การที่คำเชื่อมบอกสาเหตุข้างต้นอาจปรากฏในตำแหน่งหน้าอนุพากย์ที่บอกสาเหตุ หรืออาจปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของอนุพากย์ที่บอกสาเหตุ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า อาจมีปัจจัยทางความหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น หากวางไว้ท้ายสุดของอนุพากย์อาจเป็นการเน้นย้ำสาเหตุหรือให้น้ำหนักการบ่งสาเหตุที่มากกว่า อย่างไรก็ตาม อาจต้องมีการศึกษาเฉพาะในประเด็นดังกล่าวนี้ในเชิงลึกต่อไป

ชา...(ถึง), จิม, เทียม, แคว

คำเชื่อมเหล่านี้ไม่พบในภาษาไทยมาตรฐาน เหตุที่พบในภาษาไทยถิ่นใต้นั้น เปรมินทร์ คาระวี (2539: 556,) กล่าวว่า คำเหล่านี้เป็นคำยืมภาษาเขมรดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชา...(ถึง)

คำว่า *ชา...(ถึง)* ในภาษาไทยถิ่นใต้พบว่าใช้เชื่อมอนุพากย์เพื่อบอกเหตุ (สาเหตุ) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเปรมินทร์ คาระวี (2539) ที่พบว่า

ชา cha:⁵ (สัน.) ‘เพราะว่า, สมกับที่’ เช่น

ชานิ่ง มาก หลังแข็งเสียแล้ว

(สถาบันทักษิณคดีศึกษา, 2525: 94 อ้างถึงใน เปรมินทร์ คาระวี, 2539: 556)

ชา cha:5 ยืมมาจากคำว่า ci:ə ជា ในภาษาเขมร หมายถึง ‘be, being as; well, healthy, sound of mind.’ (Jacob, 1974: 55 อ้างถึงใน เปรมินทร์ คาระวี, 2539: 556)

ทั้งนี้ ชา ในภาษาไทยถิ่นใต้ นอกจากใช้เป็นคำเชื่อมเดี่ยวแล้ว ผู้วิจัยสังเกตว่าคำนี้มักใช้คู่กับ ถึง ที่เป็นคำเชื่อมบอกผล ในลักษณะของสันธานคาบ เช่น

ชากิน แขงถึงได้อ้วน

(ภัทรานี กลับแป้น, 2548: 89)

เหตุที่พบการใช้คู่กันเช่นนี้ ผู้วิจัยคาดว่าเพื่อแสดงเนื้อความที่เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน เมื่อมีคำเชื่อมที่บ่งชี้สาเหตุที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์ขึ้น จึงมีคำเชื่อมที่บ่งชี้ผลที่เกิดขึ้นตามมาของ เหตุการณ์นั้น

จิม

คำว่า จิม ในภาษาไทยถิ่นใต้พบที่ใช้เป็นคำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ เช่น

อยู่วางของจิมโต๊ะ

(ภัทรานี กลับแป้น, 2555: 91)

สอดคล้องกับงานวิจัยของเปรมินทร์ คาระวี (2539) ที่พบว่า จิม cim³ ‘ก. จวน, เกือบ (จิม จวนก็ว่า); น. ริม, ขอบ, ส่วนปลาย) (สถาบันทักษิณคดีศึกษา, 2525: 94 อ้างถึงใน เปรมินทร์ คาระวี, 2539: 533)

จิม cim³ ยืมมาจากคำว่า cəŋcaəm ចុង ฐึน ในภาษาเขมร หมายถึง ‘ขอบ, ริม’ (สงบ บุญ คล้อย, 2536: 380 อ้างถึงใน เปรมินทร์ คาระวี, 2539: 533)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า จิม ในภาษาไทยถิ่นใต้มักจะใช้กับริมหรือขอบของวัตถุที่มีความสูงระดับหนึ่ง หากไปนั่งหรือวางของไว้ที่บริเวณ จิม อาจทำให้พลัดตกลงมาหรือสิ่งของตกลงลงมาได้ เช่น หากนั่งซ้อนท้ายรถมอเตอร์ไซด์ก็มักจะได้ยินคำพูดว่า “หยับเข้ามาชิด ๆ หน่อย อย่าไปนั่งจิมเบาแรง อีพลัดเอา” หมายถึง ให้เขียบเข้ามาใกล้ ๆ คนขับ อย่าไปนั่งริมหรือขอบของเบาแรงมากเกินไป จะทำให้พลัดตกจากรถได้

เทียบ

คำว่า เทียบ ในภาษาไทยถิ่นใต้พบว่าใช้เป็นคำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบ เช่น

ญาติเหอส่วนสูงขึ้นเทียบท้องฟ้า

(จักรินทร์, ร.6-8: 36)

สอดคล้องกับงานวิจัยของเปรมินทร์ที่พบว่า thi:am⁶, thi:ap⁶ ‘เทียบ’ มาจากภาษาเขมร tiəp ʽv. be near’ (Jacob, 1974: 87 อ้างถึงใน เปรมินทร์ คาระวี, 2539: 747)

<phdim> K. 31, B: 18 ‘Put together for comparison, equal’ (Jacob, 1976: 77 อ้างถึงใน เปรมินทร์ คาระวี, 2539: 747)

นอกจากนี้ เทียบ ในภาษาไทยถิ่นใต้ยังพบว่าใช้เป็นคำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ ซึ่งหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่นี้ไม่พบการใช้ในภาษาไทยมาตรฐาน เช่น

ไปได้เทียบหน้าบ้าน

(ไปได้เทียบ (ถึง, จุดตำแหน่ง) หน้าบ้าน)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

(ภัทรานี กลับแป้น, 2555: 91)

อีกทั้งใช้เป็นคำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลา (บอกเวลาสิ้นสุด) ซึ่งหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางเวลานี้ไม่พบการใช้ในภาษาไทยมาตรฐานเช่นกัน เช่น

หนังเทเราอไปแลเข้าฉายเทียบวันไหน

(หนังเท (ที่) เราอ (จะ) ไปแล (ดู) เข้าฉายเทียบ (ถึง) วันไหน)

(เพลงหลงไทรเทียน, 2560)

เมื่อพิจารณา tiəp ʽv. be near’ ในภาษาเขมรจะพบว่าใช้เป็นคำกริยา ดังนั้นคำว่า เทียบ ที่ใช้เป็นคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้จึงน่าจะพัฒนามาจากคำกริยา ทั้งนี้ เทียบ ที่เคยเป็น

คำกริยาหมายถึง ‘v. be near’ ‘ใกล้, ถึง’ เมื่อปรากฏในประโยคจำเป็นต้องมีกรรมที่เป็นนามเกี่ยวกับสถานที่มารองรับ ส่งผลให้คำว่า *เที่ยว* เมื่อพัฒนาเป็นคำเชื่อมจึงสามารถทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ และก็ได้ขยายหน้าที่เป็นคำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลา อีกหน้าที่หนึ่งด้วยกลไกอุปลักษณ์จากพื้นที่ > เวลา

แค่

คำว่า *แค่* ในภาษาไทยถิ่นใต้พบว่าใช้เป็นคำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ (ใกล้สถานที่ใดสถานที่หนึ่ง) เช่น

ถ้าหญิงชายผู้ใดจะอ่านจะเรียนจะเขียน มิได้บอกเจ้าตำราขึ้นปราณบัตก่อนให้อัปรายไซ ถ้าบังเกิดไปอยู่แค่เรือนไคท่านผู้ใดบังพรางไว้ขอให้ไผกินเรือน

(ตำนานสร้างโลกฉบับบ้านป่าลาม, ร. 1-3: 63)

สอดคล้องกับงานวิจัยของเปรมินทร์ที่พบว่า *khe*:⁶ ‘ใกล้’ มาจากภาษาเขมร *kbae(r)* ក្បែរ ‘prep. , n. , p. edge, at the edge of’ (Jacob, 1974: 16 อ้างถึงใน เปรมินทร์ คาระวี, 2539: 604) ‘beside, alongside’ (Huffuan, 1977: 10 อ้างถึงใน เปรมินทร์ คาระวี, 2539: 604)

นอกจากนี้ *แค่* ยังใช้เป็นคำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลา (ใกล้จุดเวลา) ซึ่งหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางเวลา เช่น

ชาวบ้านถามแค่คำแล้วไปไหนเจ๊กจิ้นกะตอบว่า ไปนอนเท่หลา

(ชาวบ้านถามแค่ (ใกล้) คำแล้วไปไหนเจ๊กจิ้นกะ (ก็) ตอบว่า ไปนอนเท่หลา (ที่ศาลา))

CHULALONGKORN UNIVERSITY (หมัดทางเสือเอาตางค์, 2546: 1)

ทั้งนี้ *แค่* ที่ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลานี้เพิ่งปรากฏในสมัยปัจจุบันซึ่งสันนิษฐานว่าขยายมาจากหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ด้วยกลไกอุปลักษณ์จากพื้นที่ > เวลา

คั่นถ้ำ, คะนั้น, ค่ะแล้ว, แลถ้ำ

คำเชื่อมผสมในภาษาไทยถิ่นใต้ทั้ง 4 คำนี้ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเป็นคำเชื่อมที่เกิดจากการหลอมรวมคำมาจากคำเชื่อมเดี่ยว ดังนี้

คั่นถ้ำ

คำว่า *คันถ้ำ* ปรากฏเป็นคำเชื่อมบอกเหตุ (ที่เป็นเงื่อนไข) ในสมัยปัจจุบัน ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเกิดจากการหลอมรวม *ครั้น* (*คั้น, คั่น*) ที่ในภาษาไทยถิ่นใต้ใช้เป็นคำเชื่อมบอกเหตุ (ที่เป็นเงื่อนไข) กับคำว่า *ถ้ำ* คำเชื่อมบอกเหตุ (ที่เป็นเงื่อนไข) เมื่อเกิดร่วมกันอยู่เสมอ ๆ จึงส่งผลให้เกิดการหลอมรวมคำกลายเป็นคำเชื่อมผสม *คันถ้ำ* บอกเหตุ (ที่เป็นเงื่อนไข) โดยมีการกร่อนเสียงคำว่า *ครั้น* เป็น *คั้น* เช่น

คนเรากันถ้ำไม่แสดงความสามารถบ้างเพื่อนมันจะว่าเป็นปุงก็ไม่มีหู

(เปรมจิต ชนวงษ์, 2545: 454)

คะนั้น

คำว่า *คะนั้น* ปรากฏเป็นคำเชื่อมบอกผลในสมัยปัจจุบัน ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเกิดจากการหลอมรวมคำว่า *ครั้น* (*คั้น, คั่น*) บอกความสัมพันธ์ทางเวลา กับคำว่า *นั้น* ที่เป็นคำวิเศษณ์บอกความชี้เฉพาะ เมื่อเกิดร่วมกันอยู่เสมอ ๆ จึงส่งผลให้เกิดการหลอมรวมคำกลายเป็นคำเชื่อมผสม *คะนั้น* ทำหน้าที่บอกผล โดยมีการกร่อนเสียงคำว่า *คั้น* หรือ *คั่น* เป็น *คะ* เช่น

น้องบอกว่าวันนี้ไม่กินข้าว *คะนั้น*เรากินกันเลยหว่า

(ภัทราณี กลับแป้น, 2555: 88)

ทั้งนี้ คำว่า *คะนั้น* จะปรากฏอยู่หน้าอนุพากย์ที่เป็นเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังจากเหตุการณ์ในอนุพากย์ก่อนหน้า ด้วยเหตุนี้ จึงส่งผลให้ *คั้น* หรือ *คั่น* ที่เคยทำหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางเวลา เมื่อปรากฏร่วมกับคำวิเศษณ์บอกความชี้เฉพาะ *นั้น* และปรากฏในอนุพากย์ที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดภายหลังอันเป็นผลที่เกิดจากเหตุการณ์ก่อนหน้า จึงส่งผลให้ *คะนั้น* ถูกใช้เป็นคำเชื่อมบอกผลในภาษาไทยถิ่นใต้

คะแล้ว

คำว่า *คะแล้ว* ปรากฏเป็นคำเชื่อมบอกความขัดแย้งในสมัยปัจจุบัน ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเกิดจากการหลอมรวมคำว่า *ครั้น* (*คั้น, คั่น*) บอกความสัมพันธ์ทางเวลา (บอกจุดของเวลา) กับคำว่า *แล้ว* บอกความสัมพันธ์ทางเวลา (บอกลำดับเวลาก่อน-หลัง) เมื่อเกิดร่วมกันอยู่เสมอ ๆ จึงส่งผลให้เกิดการหลอมรวมคำกลายเป็นคำเชื่อมผสม *คะแล้ว* ทำหน้าที่บอกความขัดแย้ง โดยมีการกร่อนเสียงคำว่า *คั้น* หรือ *คั่น* เป็น *คะ* เช่น

นึกว่ามันจะไปคะแล้วมันไม่ไป

(ภัทรานี กลับแป้น, 2555: 88)

ทั้งนี้ คำว่า คะแล้ว จะปรากฏหน้าอนุพากย์ที่เป็นเหตุการณ์หรือลำดับของเวลาซึ่งเกิดขึ้น ภายหลังจากเหตุการณ์ในอนุพากย์ก่อนหน้า อีกทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังนี้เป็นเหตุการณ์ที่ ขัดแย้งกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน ส่งผลให้ คะแล้ว ถูกใช้เป็นคำเชื่อมบอกความขัดแย้งใน ภาษาไทยถิ่นใต้

แลแล้ว

คำว่า แลแล้ว ใช้เป็นคำเชื่อมบอกเหตุ (ที่เป็นเงื่อนไข) มาตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเกิดจากการหลอมรวมคำว่า แล (และ) คำเชื่อมบอกความคล้าย ตาม กับคำว่า แล้ว คำเชื่อมบอกเหตุ (ที่เป็นเงื่อนไข) เมื่อเกิดร่วมกันอยู่เสมอ ๆ จึงส่งผลให้เกิดการ หลอมรวมคำกลายเป็นคำเชื่อมผสม แลแล้ว ทำหน้าที่บอกเหตุ (ที่เป็นเงื่อนไข) เช่น

จึงนางเถานางแก่กว่านิยายนี้มีเข้าใจ แลแล้วเจ้ารู้นิยายใส่ช่อเชิญเลาไปเทิด แลเราผู้เถ่าผู้แก่จะ ฟัง

(จึงนางเถานางแก่กว่านิยายนี้มีเข้าใจแลแล้วเจ้ารู้นิยายใส่ช่อเชิญเลาไปเทิด แลเราผู้เถ่าผู้แก่จะ ฟัง)

(นางกันไทร, อยุธยาตอนปลาย: 36)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยสังเกตว่า แลแล้ว ที่ทำหน้าที่บอกเหตุ (ที่เป็นเงื่อนไข) นี้ จะปรากฏ หน้าอนุพากย์ที่จะเป็นเงื่อนไขให้เกิดอีกเหตุการณ์หนึ่งตามมา โดยเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นตามมานั้นจะ มีเนื้อความที่คล้ายตามไปกับเงื่อนไขก่อนหน้า เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นผลมาจากคำว่า แล ที่ทำ หน้าที่เป็นคำเชื่อมบอกความคล้ายตาม แม้จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของคำเชื่อมผสมก็ยังคงเค้า ความหมายเดิมไว้

กล่าวได้ว่า คำเชื่อมที่พบเฉพาะในภาษาไทยถิ่นเหล่านี้ ล้วนเกิดจากอิทธิพลการสัมผัสภาษา หรือจากการขยายหน้าที่ของคำเดิมที่มีอยู่ ทั้งนี้ คำว่า ของ (บอกเหตุ) และ สำเบือ ผู้วิจัยยังไม่ สามารถหาที่มาของทั้ง 2 คำนี้ได้ จึงน่าจะมีการศึกษาที่มาของคำเหล่านี้ในเชิงลึกต่อไป

6.2.3.2 คำเชื่อมเดียวกันแต่พบหน้าที่ที่แตกต่างออกไป

แม้พบว่าคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ส่วนใหญ่เหมือนกับคำเชื่อมในภาษาไทยมาตรฐาน แต่ ผู้วิจัยพบว่าคำเชื่อมบางคำมีการใช้ในบางหน้าที่ที่แตกต่างออกไป เช่น

แต่, ครั้น

ตารางที่ 41 คำเชื่อม แต่ ในภาษาไทยถิ่นใต้

แต่	สมัย อยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1- รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4- รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6- รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบันรัชกาลที่ 9-รัชกาลที่ 10
1. บอกแหล่งเดิม					
1.1 สถานที่	√	√	√	√	√
1.2 บุคคล	√		√	-	-
1.3 เหตุการณ์	√	√	√		√
2. บอกเวลา เริ่มต้น	√	√	√	√	√
3. บอกจุดหมาย					
3.1 ผู้รับ (บอก ผู้รับสาร)	√	-	-	-	-
4.บอกการ เปรียบเทียบ	-	√	-	-	√

ตารางที่ 42 คำเชื่อม แต่ ในภาษาไทยมาตรฐาน

แต่	สมัยสุโขทัย	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยปัจจุบัน
1. บอกแหล่งเดิม	√	√	√	-
2. บอกจุดหมาย	√	-	-	-
3. บอกความสัมพันธ์ทางเวลา	√	√	√	-

(วิภาส โปธิแพทย์, 2557: 36-37)

จะเห็นได้ว่า คำว่า แต่ ในภาษาไทยถิ่นใต้ นอกจากจะใช้เป็นคำเชื่อมในหน้าที่เดียวกันกับภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ ‘บอกแหล่งเดิม’ ‘บอกจุดหมาย’ และ ‘บอกความสัมพันธ์ทางเวลา’ แล้ว คำว่า แต่ ในภาษาไทยถิ่นใต้ยังทำหน้าที่เป็นคำเชื่อม ‘บอกการเปรียบเทียบ’ ได้อีกด้วย อีกทั้ง เมื่อพิจารณาการใช้ในปัจจุบันยังพบว่า คำว่า แต่ ในภาษาไทยถิ่นใต้ ยังคงรักษาหน้าที่ดั้งเดิมไว้ซึ่งไม่พบในภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบัน เช่น หน้าที่คำเชื่อม ‘บอกแหล่งเดิม’

ตารางที่ 43 คำเชื่อม ครั้น (คั้น, คั่น) ในภาษาไทยถิ่นใต้

ครั้น	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1- รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4- รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาล ที่ 6-รัชกาล ที่ 8	สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
บอกจุดเวลา	√	√	√	√	√
บอกเหตุ (เงื่อนไข)	√		√	√	√

ตารางที่ 44 คำเชื่อม ครั้น ในภาษาไทยมาตรฐาน

ครั้น	สมัยสุโขทัย	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5	สมัยปัจจุบัน
1. บอกความสัมพันธ์ทางเวลา	√	√	√	√

(วิภาส โปธิแพทย์, 2557: 36-37)

จะเห็นได้ว่า คำว่า ครั้น (คั้น, คั่น) ในภาษาไทยถิ่นใต้ นอกจากจะใช้เป็นคำเชื่อมในหน้าที่เดียวกันกับภาษาไทยมาตรฐาน คือ ‘บอกความสัมพันธ์ทางเวลา’ คำว่า ครั้น (คั้น, คั่น) ในภาษาไทยถิ่นใต้ยังทำหน้าที่ ‘บอกเหตุ’ (ที่เป็นเงื่อนไข) ได้อีกด้วย และต่อมาในสมัยปัจจุบันเมื่อคำว่า ครั้น (คั้น, คั่น) ปรากฏร่วมกับคำว่า ถ้า ‘บอกเหตุ’ (เงื่อนไข) อยู่เสมอ ๆ ส่งผลให้เกิดการหลอมรวมกลายเป็นคำเชื่อมผสม คั่นถ้า (ครั้นถ้า) ‘บอกเหตุ’ (ที่เป็นเงื่อนไข) ส่งผลให้มีคำเชื่อมใหม่เพิ่มขึ้นในคลังศัพท์

แล้ว

ตารางที่ 45 คำเชื่อม แล้ว ในภาษาไทยถิ่นใต้

แล้ว	สมัย อยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 1- รัชกาลที่ 3	สมัยรัชกาลที่ 4- รัชกาลที่ 5	สมัยรัชกาลที่ 6- รัชกาลที่ 8	สมัยปัจจุบันรัชกาลที่ 9- รัชกาลที่ 10
1. บอกความสัมพันธ์ ทางเวลา 1.1 บอกลำดับเวลา ก่อน-หลัง	√	√	√	√	√
2. บอกความขัดแย้ง	-	-	-	-	√
3. บอกผล	-	-	-	-	√

ตารางที่ 46 คำเชื่อม แล้ว ในภาษาไทยมาตรฐาน

แล้ว	สมัยสุโขทัย	สมัยอยุธยา	สมัยรัชกาลที่ 4- รัชกาลที่ 5	สมัยปัจจุบัน
1. บอกความสัมพันธ์ ทางเวลา	✓	✓	✓	✓

(วิภาส โปธิแพทย์, 2557: 36-37)

จะเห็นได้ว่า คำว่า แล้ว ในภาษาไทยถิ่นใต้ นอกจากจะใช้เป็นคำเชื่อมในหน้าที่เดียวกันกับภาษาไทยมาตรฐาน คือ ‘บอกความสัมพันธ์ทางเวลา’ คำว่า แล้ว ในภาษาไทยถิ่นใต้ยังทำหน้าที่ ‘บอกความขัดแย้ง’ และ ‘บอกผล’ อีกด้วย

คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อม ‘บอกความขัดแย้ง’ นั้น สันนิษฐานที่มาได้ 2 สาเหตุดังนี้

(1) การละคำ กล่าวคือ คำว่า แล้ว ที่บอกความขัดแย้ง อาจมาจากส่วนหนึ่งของคำเชื่อมผสม แต่แล้ว ต่อมาเมื่อคำว่า แต่ ถูกละไป พยางค์ที่ถูกเน้นมากกว่าเวลาออกเสียง คือ พยางค์ที่ 2 พยางค์แรกที่ไม่เน้นเสียงถูกรวบหรือละไป ส่งผลให้ความหมายของคำว่า แต่ บอกความขัดแย้ง ถูกโอนไปยังคำว่า แล้ว ส่งผลให้คำว่า แล้ว สามารถปรากฏเป็นคำเชื่อมบอกความขัดแย้งตามลำพังได้โดยไม่ต้องมีคำว่า แต่ ปรากฏอยู่

(2) อาจไม่ได้เกิดจากการละ แต่ด้วยสำนวนการพูดที่เป็นเช่นนี้อยู่แล้ว กล่าวคือ จากการเก็บข้อมูลยังไม่พบคำเชื่อมผสม แต่แล้ว จึงสันนิษฐานได้ว่าอาจด้วยสำนวนการแสดงความคิดเห็นของผู้ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ใช้คำเชื่อม แล้ว คำเดียวในการจะแสดงความสัมพันธ์ในหน้าที่นี้ ไม่จำเป็นต้องใช้เป็นคำเชื่อมผสม แต่แล้ว เช่น ตัวอย่างที่พบในชีวิตประจำวัน *อยากกรวยแล้วไม่ขยันทำงานอึรวายพริ้อ*

ทั้งนี้ ผู้วิจัยสังเกตว่าในภาษาไทยมาตรฐานก็พบการใช้คำเชื่อม แล้ว เพื่อบอกความขัดแย้ง แต่มักต้องมีคำลงท้ายและพบในภาษาพูด เช่น *อยากจบเร็วแล้วเอาแต่นอนอะนะ อยากผอมแล้วเอาแต่กินอะนะ*

กล่าวได้ว่า แม้คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้จะใช้คำเชื่อมเดียวกันกับคำเชื่อมในภาษาไทยมาตรฐาน แต่ก็พบลักษณะที่แตกต่างเฉพาะถิ่น คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้หลายคำยังคงหน้าที่ดั้งเดิมไว้ และยังมีการใช้ในหน้าที่ที่แตกต่างไปจากคำเชื่อมเดียวกันในภาษาไทยมาตรฐาน

6.2.3.3 การเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้

เมื่อพิจารณาด้านการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมพบว่า คำเชื่อมบางคำที่เป็นคำเดียวกันกับคำเชื่อมในภาษาไทยมาตรฐาน แต่เมื่อพิจารณาในแง่การเปลี่ยนแปลงจะพบว่า คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้มีการเปลี่ยนแปลงที่ซ้ำกว่า กล่าวคือ ยังคงหน้าที่ดั้งเดิมไว้นานกว่าภาษาไทยมาตรฐานดังตัวอย่างคำเชื่อมต่อไปนี้

ถ้าแล

คำว่า ถ้าแล ในงานวิจัยเรื่อง “การใช้ภาษาร้อยแก้วในภาษาไทยสมัยอยุธยา” ของ ปรีชา ช่างขวัญยืน (2515: 173-174) พบว่า คำว่า ถ้าแล ในสมัยปัจจุบันไม่ปรากฏที่ใช้ แต่สมัยอยุธยามีใช้จำนวนมาก กล่าวคือ ใช้เป็นคำเชื่อมประโยคเพื่อแสดงความเป็นเงื่อนไขกันดังตัวอย่าง

“ถ้าแลพระสงฆ์รูปใดแลมีได้ทำตามพระวินัยพระพุทเจ้าบ้านทุกา”

(ประชุมจดหมายเหตุ. น.56)

“ถ้าแลทรงสั่งมหาดเล็กเล็กก็ให้มหาดเล็กเลวรับสั่งเกิด”

(ประชุมจดหมายเหตุ. น.62)

ในสมัยปัจจุบันจะใช้คำว่า ถ้าหาก, ถ้าหากว่า, หรือ หาก แทน ในรายงานการวิจัยเรื่อง “พัฒนาการของคำเชื่อมในภาษาไทย” ของวิภาส โปธิแพทย์ (2557: 36) พบว่า คำว่า ถ้าแล ใช้เป็นคำเชื่อม ‘บอกเหตุ’ มาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 สำหรับคำว่า ถ้าแล ในภาษาไทยถิ่นใต้ จากการเก็บข้อมูลพบว่า คำว่า ถ้าแล ปรากฏเป็นคำเชื่อม ‘บอกเหตุ’ (เงื่อนไข) ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

ถ้าแลแสงแกลงเกี่ยวเขาท่านให้ไหมยพอนละ 15000

(ถ้าแลแสรังแกล้งเกี่ยวข้าวท่านให้ไหมพอนละ 15000)

(กฎหมายลักษณะคดีความ, 2417: 15)

ถ้าแลมันแหล่งดีพินนี้ ยังสักเรื่องให้ช่วยหล่าว

(ถ้าแลมันแหล่ง(พูด) ดีแบบนี้ ยังสักเรื่องให้ช่วยหล่าว(อีก))

(เพลงแหล่งไทรเทียน)

ด้วย

คำว่า ด้วย ปรีชา ช่างขวัญยืน (2515: 156-158) กล่าวว่า คำบุพบท ด้วย ในสมัยอยุธยา นิยมใช้ในความหมายว่า ‘กับ’ หรือ ‘พร้อมด้วย’ มักใช้นำหน้านามที่หมายถึงคน แสดงอาการร่วม ซึ่งปัจจุบันใช้บุพบท กับ แทน เช่น ปัจจุบันใช้ว่า พ่อไปกับลูก สมัยอยุธยาจะใช้ว่า พ่อไปด้วยลูก เป็นต้น ตัวอย่างการใช้คำบุพบท ด้วย ในสมัยอยุธยา ซึ่งมีความหมายว่า “กับ” เช่น

ถ้าเสด็จไปแห่งใดเพลาค่ำเป็นที่มิได้แก่คนนั้น ชาวที่ส่องโคมตามเสด็จด้วยชาววัง

(ประชุมจดหมายเหตุ.น.87)

ทั้งนี้ ปัจจุบันคำเชื่อม ‘บอกผู้มีส่วนร่วม’ นิยมใช้บุพบท กับ แทน ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาส โปธิแพทย์ (2557: 36) ที่พบว่า ด้วย ในภาษาไทยมาตรฐานที่มีความหมาย ‘บอกผู้มีส่วนร่วม’ (ความหมายว่า กับ, พร้อมด้วย) มีใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 5 และงานวิจัยของนพรัตน์ เสน่ห์ (2556: 182) พบว่า ด้วย ในภาษาไทยมาตรฐานที่บอกการก ‘ผู้ร่วม’ (เทียบได้กับ ‘ผู้มีส่วนร่วม’) มีใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัชกาลที่ 6 - รัชกาลที่ 8 สำหรับคำว่า ด้วย ในภาษาไทยถิ่นใต้ นั้น ผู้วิจัยพบว่า ด้วย ยังคงทำหน้าที่ ‘บอกผู้มีส่วนร่วม’ มาตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน แต่ ด้วย ในสมัยปัจจุบันจะปรากฏร่วมกับคำว่า พร้อม เช่น

วันหนึ่งกำนันทองได้ไปล่าสัตว์ในป่าพร้อมด้วยรังซึ่งเป็นผู้นำทาง

(คำของคน, 2546: 1)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาหน้าที่อื่น ๆ ของ ด้วย ที่ใช้เป็นคำเชื่อมในภาษาไทยมาตรฐานจากงานวิจัยของนพรัตน์ เสน่ห์ (2556) พบว่า ด้วย ในสมัยสุโขทัยเคยทำหน้าที่บอก ‘ผู้ร่วม’ บอก ‘เครื่องมือ’ บอก ‘สาเหตุ’ บอก ‘ลักษณะ’ บอก ‘ผู้ทำ’ บอก ‘สถานที่’ บอก ‘แหล่งเดิม’ บอก ‘วิธีการ’ บอก ‘เนื้อความ’ และบอก ‘ความคล้อยตาม’ ในสมัยปัจจุบันปรากฏเพียง 5 หน้าที่ ได้แก่ 1.บอก ‘เครื่องมือ’ 2. บอก ‘สาเหตุ’ 3. บอก ‘ลักษณะ’ 4. บอก ‘วิธีการ’ และ 5. บอก ‘ผู้ทำ’ เมื่อพิจารณาคำเชื่อม ด้วย ในภาษาไทยถิ่นใต้ นั้น ผู้วิจัยพบว่า ด้วย ในภาษาไทยถิ่นใต้ในอดีตมีหน้าที่สอดคล้องกับงานวิจัยของนพรัตน์ คือ ทำหน้าที่บอก ‘ผู้มีส่วนร่วม’ บอก ‘เครื่องมือ’ บอก ‘วิธีการ’ บอก ‘การอ้างอิง’ บอก ‘สาเหตุ’ บอก ‘แหล่งเดิม’ บอก ‘ลักษณะ (อาการ)’ บอก ‘ผู้ทำ’ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาหน้าที่ของคำเชื่อม ด้วย ในภาษาไทยถิ่นใต้ปัจจุบันพบว่า ยังคงหน้าที่ไว้ 5 หน้าที่เช่นกัน หน้าที่ที่คงไว้เหมือนกัน ได้แก่ 1. บอก ‘เครื่องมือ’ 2. บอก ‘สาเหตุ’ 3. บอก ‘ลักษณะ’ 4. บอก ‘วิธีการ’ แต่ที่แตกต่างกัน คือ ในภาษาไทยถิ่นใต้ ยังคงหน้าที่ บอก ‘ผู้มีส่วนร่วม’ ในขณะที่ภาษาไทยมาตรฐานได้สูญหน้าที่นี้ไปแล้ว ซึ่งนพรัตน์ เสน่ห์ (2556: 177) กล่าวว่า ด้วย บอกการก

‘ผู้ร่วม’ เป็นหน้าที่ดั้งเดิมหรือจุดเริ่มต้นของการขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ไปยังความหมายเชิงไวยากรณ์อื่น ๆ ของคำว่า *ด้วย* จึงกล่าวได้ว่า *ด้วย* ในภาษาไทยถิ่นใต้ยังคงรักษาหน้าที่ดั้งเดิมไว้ยาวนานกว่าในภาษาไทยมาตรฐาน

แต่

คำว่า *แต่* ปรีชา ช่างขวัญยืน (2515: 160-161) พบว่า คำบุพบท *แต่* ที่แปลว่า “จาก” ใช้ได้ทั้งจากสถานที่และจากคน เช่น

แล้วพระรามก็ว่าแก้คำราชทูต ว่ากุมารเมื่อออกมาแต่ครรภ์พระมารดาที่เดือนกัวันจึงรู้คำว่า
(ประชุมพระตำรา. น.75)

รับพระบรมธาตุเสด็จมาแต่เมืองน่าน แห่ไปมีการสมโภชพร้อม ณ วัดหนึ่ง
(ความทรงจำ. น.45)

ในสมัยอยุธยานิยมใช้ *แต่* ในความหมายนี้มาก ส่วนในปัจจุบันนิยมใช้คำว่า *จาก* แทน ตามหลักฐานที่ปรากฏเป็นตัวอย่างในงานวิจัยนี้พบว่า *แต่* ที่แปลว่า ‘จาก’ มีใช้มาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 3 ทั้งนี้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำ สำนวน และลำดับของคำในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์” ของวัลยา วิมุฏตลพ (2513: 10) มีปรากฏหลักฐานว่า *แต่* ในความหมายว่า ‘จาก’ นี้ มีใช้ในสมัยรัชกาลที่ 4 *ด้วย* ในรายงานการวิจัยเรื่อง “พัฒนาการของคำเชื่อมในภาษาไทย” ของวิภาส โปธิแพทย์ (2557: 36) พบว่า *แต่* ที่มีความหมาย ‘บอกแหล่งเดิม’ (ความหมายว่า จาก) มีใช้จนถึงสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 สำหรับคำว่า *แต่* ในภาษาไทยถิ่นใต้ ผู้วิจัยพบว่า *แต่* ยังคงทำหน้าที่ ‘บอกแหล่งเดิม’ (ความหมายว่า จาก) มาตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน เช่น

อ้อน้องบุญศรีหึงมาแต่ไหนฮือ ฉานมาแต่หาปูหาปลาพีเณรเหอ
(โชคชะตาชีวิต, 2546: 2)

จากตัวอย่างการใช้ของคำว่า *ถ้าแล, ด้วย* และ *แต่* จึงอาจกล่าวได้ว่า คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้มีการเปลี่ยนแปลงซ้ำกว่าคำเชื่อมในภาษาไทยมาตรฐาน

6.2.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อม

6.2.4.1 ปัจจัยทางความหมายและโครงสร้าง

ความหมายของคำกริยาหรือคำนามบางคำ และโครงสร้างที่คำกริยาหรือคำนามนั้น ๆ ปรากฏจะเป็นปัจจัยเอื้อให้คำกริยาหรือคำนามนั้น ๆ เกิดการขยายหน้าที่ ดังตัวอย่าง คำกริยา ถึง ในงานวิจัยของกรองกานต์ รอดพันธ์ (2555)

- (ก) เขาถึงบ้านตอนค่ำ
- (ข) เขาพูดถึงโรงเรียนของเขา
- (ค) ตั้งแต่เวลาเช้า 5 โมงถึงบ่าย 5 โมง

เมื่อพิจารณาคำเชื่อม ถึง ในภาษาไทยถิ่นใต้ ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้ ถึง ทั้ง 3 โครงสร้างนี้เช่นกัน ดังตัวอย่าง

- (ง) เขาถึงบ้านหัวค่ำ
- (จ) เขาแหล่งถึงโรงเรียนเขา
- (ฉ) ตั้งแต่ตี 5 หัวเช้าถึงตี 5 หวันเย็น

กริยาต้นแบบ ถึง ในตัวอย่าง (ก) และ (ง) เป็นกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่เป็นรูปธรรมจากจุดเริ่มต้นไปยังที่หมายที่เป็นสถานที่ ความหมายของคำกริยา ถึง จึงเกี่ยวข้องกับการบ่งชี้จุดหมาย ในตัวอย่าง (ก) และ (ง) คำกริยา ถึง สามารถปรากฏได้ลำพัง อีกทั้งสามารถปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธได้ เช่น (ก) เขายังไม่ถึงบ้านตอนค่ำ (ง) เขายังไม่ถึงบ้านหัวค่ำ และมีคุณสมบัติของคำกริยาครบถ้วน

ต่อมาเมื่อ ถึง ปรากฏร่วมกับคำกริยา พูด แหล่ง ซึ่งเป็นกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่เป็นนามธรรม ส่งผลให้ ถึง ได้เริ่มมีการกลายเป็นคำกริยาที่เริ่มจะกลายเป็นคำบุพบท ในตัวอย่าง (ข) และ (จ) คำดังกล่าวจึงมีคุณสมบัติทั้งของคำกริยาและของคำบุพบทแต่ไม่ได้มีคุณสมบัติครบถ้วน ทั้ง 2 หมวด ในส่วนที่มีลักษณะเหมือนคำกริยาแต่ไม่เหมือนคำบุพบท คือ สามารถแยกนามวลีที่ตามหลัง ถึง ได้ (เช่น (ข) นี่เป็นโรงเรียนที่เขาพูดถึง หรือ (จ) นี่เป็นโรงเรียนที่เขาแหล่งถึง) และมีลักษณะที่เหมือนคำบุพบทแต่ไม่เหมือนคำกริยา คือ ไม่สามารถปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธได้ (เช่น (ข) *เขาพูดไม่ถึงโรงเรียนของเขา และ (จ) *เขาแหล่งไม่ถึงโรงเรียนของเขา) ถึง ทั้ง 2 ตัวอย่างนี้จึงไม่ได้เป็นทั้งคำกริยาต้นแบบและคำบุพบทต้นแบบ

ต่อมาเมื่อ ถึง ไม่ได้ปรากฏเป็นกริยาแสดงการเคลื่อนที่หรือปรากฏร่วมกับกริยาแสดงการเคลื่อนที่ แต่ปรากฏร่วมกับนามที่เกี่ยวกับเวลา ดังในตัวอย่าง (ค) และ (ฉ) ถึง ในบริบทนี้จึงทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ทางเวลา โดยบอกจุดสิ้นสุดของเวลา ส่งผลให้ ถึง ได้กลายเป็นคำบุพบทหรือคำเชื่อมต้นแบบ กล่าวคือ ปรากฏร่วมกับนามวลีเสมอ ไม่ปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์เชิงการก ในด้านความหมาย ถึง ที่ทำหน้าที่เป็นคำบุพบท จะมีความหมายเชิงไวยากรณ์ เช่น บอกความสัมพันธ์ทางเวลา ดังในตัวอย่าง (ค) และ (ฉ)

จากตัวอย่าง ถึง จะเห็นได้ว่า ด้วยปัจจัยทางความหมายและโครงสร้างส่งผลให้คำกริยาหรือคำนามบางคำเกิดการขยายหน้าที่ เมื่อคำเกิดการขยายหน้าที่ย่อมส่งผลให้มีคุณสมบัติต้นแบบของหมวดคำเดิมน้อยลง จนเกิดการทับซ้อนกับสมาชิกรอบนอกของอีกหมวดคำหนึ่ง ด้วยปัจจัยนี้จึงส่งผลให้เกิดคำเชื่อมเพิ่มมากขึ้นในคลังศัพท์ของภาษาไทยถิ่นใต้

6.2.4.2 มโนทัศน์หรือความหมายที่เหลื่อมซ้อน

การเหลื่อมซ้อนกันทางความหมายของคำเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงให้คำเกิดการขยายหน้าที่ เช่น คำ A มีมโนทัศน์หรือความหมายอย่างหนึ่ง มโนทัศน์ของคำ A อาจไปเหลื่อมซ้อนกับอีกมโนทัศน์หรืออีกความหมายหนึ่ง ส่งผลให้คำ A ขยายหน้าที่ จากหน้าที่หนึ่งไปสู่อีกหน้าที่หนึ่งได้ ดังตัวอย่างในภาษาไทยถิ่นใต้ เช่น มโนทัศน์บอกแหล่งเดิม (source) มีความเหลื่อมซ้อนกับมโนทัศน์บอกการเปรียบเทียบ (comparative) เห็นได้จาก คำว่า แต่ หน้าที่ดั้งเดิมของคำนี้ คือ ‘บอกแหล่งเดิม’ เช่น มาแต่บ้าน ต่อมาพบว่า แต่ ได้ขยายหน้าที่เพื่อ ‘บอกการเปรียบเทียบ’ ด้วยดังตัวอย่าง

เมื่อแรกออกจากครรภ์มาให้กฎหมายไว้ทั้งสองคนพี่น้องนั้นเถิด อย่าได้ลืมเสียเลยเด็กทั้งสองคน
นี้กริยาแปลกแต่น้องทั้ง 10 คนนั้น

(ตำนานสร้างโลกฉบับบ้านป่าลาม, ร.1-3: 66)

จาก แต่ ที่เคยปรากฏหน้านามบอกสถานที่ที่เป็นแหล่งเดิมที่จากมา เมื่อนามที่ปรากฏหลังคำเชื่อม แต่ ไม่ได้เป็นนามที่เป็นสถานที่ แต่กลับเป็นนามที่เป็นบุคคล ดังตัวอย่างข้างต้น เมื่อนามที่ปรากฏร่วมเปลี่ยนไป จึงก่อให้เกิดการตีความใหม่นามที่ตามหลังคำเชื่อม แต่ นั้น ไม่ใช่สถานที่ที่จากมา แต่กลายเป็นจุดหรือแหล่งบุคคลที่ใช้ในการเปรียบเทียบกริยาของนามที่อยู่หน้าและหลังคำเชื่อม แต่ ตัวอย่างภาษาพูดปัจจุบัน เช่น เขาสวยแต่เพื่อน, เขารวยแต่เพื่อน เป็นต้น

ลักษณะการเชื่อมโยงระหว่างมโนทัศน์สถานที่กับมโนทัศน์การเปรียบเทียบนี้ พบว่าเป็นลักษณะสากลที่เกิดขึ้นกับหลาย ๆ ภาษา Heine and Kutewa (2002) กล่าวถึงเส้นทางพัฒนาการของคำเชื่อมในหนังสือ “*World lexicon of grammaticalization*” พบว่า Locative สามารถขยายหน้าที่ได้หลายหน้าที่ เช่น ผู้ทำ (Agent), สาเหตุ (Cause), คำบ่งเวลา (Temporal), คำบ่งชี้การเปรียบเทียบ (Comparative)

ตัวอย่างภาษาจีนโบราณ คำว่า *yu* ‘at’, locative adposition > marker of standard of comparison เช่น

Archaic Chinese (Peyraube 1989b cited in Heine and Kutewa, 2002: 201)

Ji shi fu **yu** Zhou gong.
 Ji family rich more:than Zhou Duke.
 ‘The Ji family was richer than the Duke of Zhou.’

หรือในภาษา Naga คำว่า *ki* ‘on’ > comparative marker เช่น

Naga, Sino-Tibetan (Stassen 1985: 147 cited in Heine and Kutewa, 2002: 201)

Themma hau lu **ki** vi- we.
 man this that on good-is
 ‘This man is better than that man.’

จึงเห็นได้ว่า การขยายหน้าที่ที่เกิดขึ้น เป็นลักษณะสากลที่เกิดขึ้นกับหลาย ๆ ภาษา มโนทัศน์หรือความหมายที่เหลื่อมซ้อนกันเป็นจุดสำคัญที่นำไปสู่การขยายหน้าที่ของคำ ทำให้เห็นปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงของภาษา โดยเฉพาะลักษณะการขยายหน้าที่ของคำไวยากรณ์

6.2.4.3 การยืมคำหรือการสัมผัสภาษา

จากผลการศึกษาพบว่า คำเชื่อมบอกเหตุ *เบอะ (เบ่อ), กะเบอะ* เป็นคำเชื่อมภาษาไทยถิ่นใต้ที่ไม่พบในงานวิจัยภาษาไทยมาตรฐานที่ผ่านมา ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจยืมมาจากภาษามลายูหรือภาษาเขมร หรือเปอร์มีนทร์ คาระวี (2539) กล่าวว่า *เบอะ (เบ่อ), กะเบอะ, ซา...(ถึง), จิม, เทียม, แค'* คำเหล่านี้เป็นคำยืมภาษาเขมร

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้เรียกว่าการสัมผัสภาษา (language contact) ซึ่งอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2540: 89-90) กล่าวว่า การสัมผัสภาษาเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติในสังคม

หลายภาษา การสัมผัสภาษาจะเห็นได้ชัดเจนในบริเวณชายแดนของประเทศไทยซึ่งเต็มไปด้วยผู้พูดหลายภาษา เช่น ชายแดนไทย-มาเลเซีย ทำให้เกิดการสัมผัสของภาษาไทยกับภาษามลายูในตัวผู้รู้สองภาษา และนอกจากชายแดนไทยแล้วภายในประเทศไทยเองภาษาต่าง ๆ ต่างก็สัมผัสกันเนื่องจากมีคนรู้หลายภาษาและใช้สลับกันได้ ดังภาษามลายูใน 4 จังหวัดภาคใต้ก็ได้สัมผัสกับภาษาปะกัซได้มาเป็นเวลานาน จนทำให้ภาษามลายูในประเทศไทยแตกต่างจากภาษามลายูในประเทศมาเลเซีย การสัมผัสภาษาก่อให้เกิดปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางภาษาลักษณะที่เกิดขึ้นจากตัวอย่างข้างต้น เข้าข่ายการยืมภาษา (linguistic borrowing)

การยืม หมายถึง การที่ภาษาหนึ่งรับเอาลักษณะใดก็ตามจากอีกภาษาหนึ่งเข้ามาใช้จนกลายเป็นลักษณะของตนเอง ลักษณะภาษาที่ยืมได้มีทุกอย่างตั้งแต่ เสียง พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ คำหลัก คำไวยากรณ์ เป็นต้น การยืมภาษาเป็นหลักฐานที่ยืนยันว่ามีการสัมผัสภาษาเกิดขึ้นอย่างแน่นอน (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540: 95) จากคำว่า *เบอะ (เบ่อ)*, *กะเบอะ* ที่ใช้เป็นคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ คาดว่าเป็นเพราะอิทธิพลจากการสัมผัสภาษาระหว่างภาษาไทยถิ่นใต้และภาษามลายูถิ่นเกิดขึ้น หรืออาจเพราะอิทธิพลจากการสัมผัสภาษาระหว่างภาษาไทยถิ่นใต้และภาษาเขมรเนื่องจากภาษาไทยถิ่นใต้กับภาษาเขมรมีความสัมพันธ์กันตั้งแต่สมัยอดีต ดังที่เปรมินทร์ คาระวี (2539: 9) กล่าวว่า แต่เดิมชนพื้นเมืองของแถบภาคใต้ของประเทศไทยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมร เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอพยพเข้ามาในบริเวณดังกล่าว จึงเกิดการสัมผัสภาษาขึ้น หรืออาจเกิดจากการอพยพของชาติพันธุ์เขมรเข้ามาในพื้นที่ด้วยเหตุผลทางการเมือง หรืออีกทั้งอาจมีการติดต่อด้านค้าขายกันระหว่างกลุ่มคนภาคใต้และกลุ่มคนเขมร เหตุเหล่านี้จึงพบการใช้คำยืมภาษาเขมรในภาษาไทยถิ่นใต้อยู่จำนวนมาก

นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์หมวดหน้าที่ต่าง ๆ ของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้พบว่าปรากฏหมวดหน้าที่บอกผู้ทำ โดย ดังตัวอย่าง

การแสดงชุดนี้ได้ควบคุมฝึกซ้อมโดยอาจารย์เสาวรัตน์ เอี่ยมตระกูลและนายปริญญา ศรีวรรณ

(ไทยทักษิณ, 2548: 3)

การที่พบหมวดหน้าที่บอกผู้ทำซึ่งปรากฏในโครงสร้างกรรมวาจกในภาษาไทยถิ่นใต้เช่นนี้ ผู้วิจัยคาดว่าเป็นอิทธิพลจากภาษาอังกฤษซึ่งอาจารย์อิทธิพลนี้ผ่านทางภาษาไทยมาตรฐานอีกต่อหนึ่ง

6.2.4.4 กระบวนการภายในภาษาที่ส่งผลให้เกิดคำเชื่อม

จากการเก็บข้อมูลพบว่า คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้สมัยปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าในสมัยอดีต ทั้งนี้ นอกจากอิทธิพลของการยืม (ดังในหัวข้อ 6.2.4.3) แล้ว คำเชื่อมใหม่ที่เกิดขึ้นยังเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางภาษาที่สำคัญ ได้แก่

6.2.4.4.1 การหลอมรวมคำ (fusion) กล่าวคือ การที่ส่วนประกอบภายในคำ กลุ่มคำ หรือประโยค เกิดการหลอมรวมกันกลายเป็นคำใหม่ซึ่งมีโครงสร้างที่มีความตรงแน่นสูงขึ้นกว่าเดิมและมักมีความหมายใหม่เกิดขึ้น (วิภาส โปธิแพทย์, 2557: 3) การหลอมรวมคำเกิดขึ้นกับคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ เช่น คำว่า *ครั้น* ในภาษาไทยถิ่นใต้ใช้เป็นคำเชื่อม ‘บอกความสัมพันธ์ทางเวลา’ และเป็นคำเชื่อม ‘บอกเหตุที่เป็นเงื่อนไข’ เมื่อปรากฏร่วมกับคำว่า *ถ้า* ซึ่งเป็นคำเชื่อม ‘บอกเหตุที่เป็นเงื่อนไข’ อยู่เสมอ ๆ ได้เกิดการหลอมรวมคำกลายเป็นคำเชื่อมผสม *ครั้นถ้า* ‘บอกเหตุที่เป็นเงื่อนไข’ การที่คำเชื่อมถูกนำมาใช้ร่วมกันเสมอ ๆ จนเกิดการหลอมรวมเป็นคำเชื่อมผสมนั้น ส่งผลให้เกิดคำเชื่อมใหม่เพิ่มขึ้นในคลังศัพท์

อย่างไรก็ตาม คำเชื่อมผสมในงานวิจัยนี้ยึดตามแนวคิดของนวรรณ พันธุเมธา (2554: 89) ซึ่งหมายถึงกลุ่มคำที่มีคำเชื่อมเดี่ยวเป็นส่วนประกอบอย่างน้อย 1 คำ และปรากฏการใช้เป็นกลุ่มคำที่ใกล้ชิดติดกันอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ คำเชื่อมผสมบางคำอาจยังเป็นกลุ่มคำอยู่ ยังไม่หลอมรวมเป็นคำใหม่โดยสมบูรณ์ ในขณะที่บางคำได้หลอมรวมเป็นคำใหม่ 1 คำ โดยสมบูรณ์แล้ว ทั้งนี้ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาโดยส่วนใหญ่เป็นข้อมูลในอดีต ผู้วิจัยจึงยังไม่อาจสรุปได้อย่างแน่ชัดว่าคำเชื่อมผสมเหล่านั้นหลอมรวมเป็นคำใหม่โดยสมบูรณ์แล้วหรือไม่ แต่หากเป็นข้อมูลในสมัยปัจจุบันผู้ใช้ภาษาจะเห็นโครงสร้างที่มีความตรงแน่นสูงของคำเชื่อมผสมบางคำ ทำให้เห็นว่าได้เกิดการหลอมรวมเป็นคำใหม่ที่สมบูรณ์แล้ว เช่น *จนกว่า แต่ว่า*

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาคำเชื่อมผสมในภาษาไทยถิ่นใต้ ผู้วิจัยสังเกตว่าคำเชื่อมผสมพบมากที่สุด ในสมัยปัจจุบัน เช่น *ถึงแม้ว่า ถึงแม้ แต่ว่า คั้นถ้า ถ้าแล จนเท่า คุ่มเท่า จนกว่า* ฯลฯ อาจเป็นเพราะว่ามีคำเชื่อมเดี่ยวที่ใช้ร่วมกันอยู่เสมอ ๆ ในสมัยก่อนหน้า เมื่อระยะเวลาผ่านไปนาน ๆ ก็เกิดการหลอมรวมกันกลายเป็นคำเชื่อมผสม นอกจากนี้ ด้วยเอกสารข้อมูลในสมัยปัจจุบันที่มีความ

หลากหลายและมีจำนวนมากกว่าในสมัยอื่น ๆ ก็อาจเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่พบคำเชื่อมผสมในสมัยปัจจุบันมากที่สุด

6.2.4.4.2 การใกล้ชิดกันของชื่อ (Contiguity of Names) หรือการละ (Ellipsis) กล่าวคือ การที่คำซึ่งมักเกิดเคียงข้างกันมีแนวโน้มที่จะมีอิทธิพลทางความหมายต่อกัน เมื่อเกิดการละคำใดคำหนึ่งไป ความหมายของคำที่ถูกละไปจะถูกถ่ายโอนไปยังอีกคำหนึ่งที่เกิดเคียงข้างกัน (Ullmann, 1962: 222) เช่น คำว่า ว่า พบว่าทำหน้าที่ ‘บอกความให้เลือกเอา’ ในสมัยปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

อ้อไปหลายว่าอ้อไปโรงเรียน

(ภัทรานี กลับแป้น, 2555: 89)

คำว่า ว่า ที่ทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่ามาจากส่วนหนึ่งของคำเชื่อมผสม หรือว่า ต่อมาเมื่อคำว่า หรือ ถูกละไป อาจด้วยเพราะคนได้มักออกเสียงรวบคำหรือรวบพยางค์ เมื่อเป็นคำ 2 พยางค์ พยางค์ที่ถูกเน้นมากกว่าเวลาออกเสียง คือ พยางค์ที่ 2 จึงทำให้พยางค์แรกที่ไม่เน้นเสียงถูกรวบหรือละไป ส่งผลให้ความหมายของคำที่ละไป คือ คำว่า หรือ ‘บอกความให้เลือกเอา’ ถูกถ่ายโอนไปยังคำว่า ว่า ส่งผลให้คำว่า ว่า สามารถปรากฏเป็นคำเชื่อม ‘บอกความให้เลือกเอา’ ตามลำพังได้โดยไม่ต้องมีคำว่า หรือ ปรากฏอยู่

กล่าวได้ว่า การศึกษาเรื่องคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้เชิงประวัติ นอกจากทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านจำนวนและหน้าที่ของคำเชื่อมในแต่ละสมัย และกลไกทางอรรถวากยสัมพันธ์ที่มีส่วนสำคัญอันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมแล้ว จากผลการศึกษายังพบว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับคำเชื่อมยังเกิดจากปัจจัยภายนอก นั่นคือ การสัมผัสภาษา และนอกจากนั้นเมื่อคำเชื่อมเกิดการขยายหน้าที่ มักเกิดการขยายหน้าที่จากมีโนทัศน์หรือความหมายที่เชื่อมโยงกัน ส่งผลให้หน้าที่ใหม่มีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม บางกรณีเมื่อมีคำใหม่มาทำหน้าที่แทนคำเดิม อาจส่งผลให้คำเดิมในหน้าที่นั้น ๆ สูญหายไปเช่นกัน นอกจากนี้ เมื่อคำเชื่อมสองคำอยู่ใกล้ชิดติดกันเสมอ ก็อาจส่งผลให้เกิดการหลอมรวมกลายเป็นคำเชื่อมผสม ส่งผลให้มีคำใหม่เพิ่มขึ้นในคลังศัพท์ การศึกษาครั้งนี้ ทำให้เห็นภาพรวมของการปรากฏของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ตั้งแต่สมัย

อยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้ ทั้งนี้ ผู้ที่สนใจเกี่ยวกับคำเชื่อมอาจนำไปใช้เป็นแนวทางศึกษาในเชิงลึกต่อไป

6.2.5 การแบ่งช่วงสมัยในการเก็บข้อมูลและการใช้คำเชื่อมช่วยสันนิษฐานสมัยของเอกสาร

การแบ่งช่วงสมัยในการเก็บข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้เลือกเก็บข้อมูลแบบต่อเนื่อง คือ เก็บข้อมูลเอกสารตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยแบ่งเป็น 5 ช่วงสมัย ได้แก่ ช่วงที่ 1 คือ สมัยอยุธยา, ช่วงที่ 2 คือ สมัยรัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3, ช่วงที่ 3 คือ สมัยรัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5, ช่วงที่ 4 คือ สมัยรัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 และช่วงที่ 5 คือ สมัยปัจจุบัน รัชกาลที่ 9 – รัชกาลที่ 10 เมื่อได้ศึกษาคำเชื่อมทั้งในด้านหมวดหน้าที่ ด้านหน้าที่ของคำเชื่อมในแต่ละคำ และด้านการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมแล้วพบว่าสอดคล้องกับข้อมูลการแบ่งสมัยดังกล่าวนี้ โดยเห็นการเปลี่ยนแปลงของคำเชื่อมได้อย่างชัดเจนในช่วงสมัยที่แตกต่างกันแม้จะเป็นเวลาที่ต่อเนื่องกันก็ตาม ซึ่งเห็นได้จากผลการศึกษาด้านจำนวนหมวดหน้าที่ของคำเชื่อมในสมัยต่าง ๆ จะเห็นว่ามี ความแตกต่างกัน โดยในสมัยปัจจุบันหมวดหน้าที่ของคำเชื่อมปรากฏมากถึง 22 หมวดหน้าที่ ในขณะที่สมัยอยุธยาปรากฏจำนวน 20 หมวดหน้าที่ สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 และสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 5 ปรากฏ 19 หมวดหน้าที่ และสมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 ปรากฏทั้งสิ้น 21 หมวดหน้าที่

เมื่อพิจารณาในด้านการเปลี่ยนแปลงก็พบว่าช่วงสมัยที่กำหนดไว้นี้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงโดยส่วนใหญ่ของคำเชื่อม ทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลงจำนวนและการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ เช่น คำเชื่อมบอกผล ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมาปรากฏคำว่า จิง (จิง), จน ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา พบคำว่า เถิง (เถิง) เพิ่มขึ้นมา สมัยรัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 พบคำว่า ต่อ เพิ่มขึ้นมา จนถึงสมัยปัจจุบันพบคำว่า เปื่อ, เลย, สำเปื่อ, จนเท่า, แล้ว, คะนั้น เพิ่มขึ้นมา หรือคำเชื่อมบอกผู้ทำ สมัยอยุธยาปรากฏคำว่า โดย, ด้วย ใช้เป็นคำเชื่อมบอกผู้ทำ แต่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา คำว่า ด้วย สูญไปจากหน้าที่นี้ เป็นต้น

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาด้านหน้าที่ของคำเชื่อมแต่ละคำก็ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับการแบ่งสมัยเช่นกัน เช่น โดย ทำหน้าที่บอกลักษณะ(อาการ) และบอกผู้ทำตั้งแต่สมัยอยุธยา ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 ทำหน้าที่บอกเครื่องมือ (บอกการอ้างอิง) เพิ่มขึ้นมา ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 ทำหน้าที่บอกเครื่องมือ (บอกวิธีการ) เพิ่มขึ้นมา

จึงกล่าวได้ว่า การแบ่งช่วงสมัยของเอกสารที่ใช้เกณฑ์การแบ่งเป็น 5 ช่วงสมัยมาตั้งแต่เบื้องต้นนี้ สอดคล้องกับผลของการศึกษา จึงไม่จำเป็นต้องมีการรวบรวมสมัยรวมกันหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดแล้ว

นอกจากนี้ การศึกษาคำเชื่อมในเชิงประวัติอาจช่วยสันนิษฐานสมัยของเอกสารได้อีกด้วย ดังคำว่า เพื่อ ในตำรายาครุรักษ์รักษาของวัดเสื่อเมือง ต. ม่วงงาม อ. เมืองสงขลา เป็นเอกสารที่ไม่พบการระบุสมัยของเอกสารแต่พบการใช้คำเชื่อม เพื่อ บอกสาเหตุ ได้แก่

มีครรภ์ 4 เดือน เป็นไข้เพื่อเสมหะให้โทษต่าง ๆ เป็นลมให้เหงื่อออกตกโลหิต

บังเกิด 4 อย่างนี้เป็นไข้สันนิบาต

กระหม่อมเย็นเป็นไข้เพื่อเสมหะ กระหม่อมเย็นลมลายน้ำชุมเห็ดเทศกินหาย

ให้รากตัวร้อนผิวน้ำเหลือง เสมหะและดีระคนกัน ลายน้ำจันทรกินคืนัก

เมื่อพิจารณาสำนวนภาษาและการใช้คำเชื่อม เพื่อ ‘บอกสาเหตุ’ นี้ จึงสันนิษฐานได้ว่า เอกสารดังกล่าวนี้ไม่ใช่เอกสารในสมัยปัจจุบัน ทั้งนี้ แม้จะไม่พบการใช้ เพื่อ ที่ทำหน้าที่ ‘บอกสาเหตุ’ ในเอกสารภาคใต้ที่มีการระบุสมัยของเอกสารซึ่งใช้เก็บข้อมูลในทุกสมัยของการศึกษา (ข้อจำกัดด้านเอกสารข้อมูล) แต่หากเปรียบเทียบกับการศึกษาคำเชื่อมในภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำสันธานในสมัยสุโขทัย อยุธยา กับสมัยปัจจุบัน” ของจิราพร โชติเรียรวงค์ (2524) พบว่า เพื่อ นอกจากเป็นสันธานใช้เชื่อมโยงประโยคที่สัมพันธ์กันทางความมุ่งหมายแล้วยังใช้เป็นสันธานเชื่อมโยงประโยคที่สัมพันธ์กันทางเหตุและผล มีความหมายทำนองเดียวกับ ‘เพราะ’ ‘เพราะว่า’ ในสมัยปัจจุบัน เช่น

พอกจึ่งขึ้นชื่อกูพระรามคำแหง เพื่อกุฟุ้งข้างขุนสามชน

(ศิลาจารึกหลักที่ 1 ด้าน 1)

ต่อมาในสมัยอยุธยา ก็ยังพบว่า เพื่อ ทำหน้าที่เป็นสันธานมีที่ใช้เช่นเดียวกับสมัยสุโขทัย คือ ใช้เชื่อมโยงประโยคที่สัมพันธ์กันทางความมุ่งหมาย และใช้เป็นสันธานเชื่อมโยงประโยคที่สัมพันธ์กันทางเหตุและผล ตัวอย่างที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ทางเหตุและผล เช่น

แผ่นดินเมืองเชียงใหม่เป็นจลาจลเพื่อพระรามเดโชแลพระยาน่าน พระยาฝางและ
ท้าวพระยาชาวเมืองใหญ่น้อยทั้งปวงอันขึ้นแก่พระเจ้าเชียงใหม่ขึ้นชวนกันคิดร้าย
และจะรบเอาพระเจ้าเชียงใหม่ดังนี้

(พระราชพงศาวดาร/ เจริญ, 42-43)

ต่อมาในสมัยปัจจุบันไม่พบการใช้ เพื่อ เป็นสำนวนเชื่อมประโยคที่สัมพันธ์กันทางเหตุและ
ผล พบเพียงหน้าที่เป็นสำนวนใช้เชื่อมประโยคที่สัมพันธ์กันทางความมุ่งหมายเท่านั้น นอกจากนี้ เมื่อ
พิจารณาคำเชื่อม เพื่อ ในงานวิจัยเรื่อง “การใช้สำนวนในสมัยรัตนโกสินทร์” ของเทพี พันธุ์เมธา
(2529) ที่ศึกษาคำสำนวนสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3, สมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 6 และสมัยรัชกาลที่
7-สมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาไม่พบการใช้ เพื่อ ในหน้าที่เชื่อมความที่เป็นเหตุ พบเพียง เพื่อ ใช้เชื่อม
ความที่บอกจุดมุ่งหมายในทั้ง 3 ช่วงสมัย

นอกจากนี้ เมื่อนำตำรายาครรรักษ์รักษาของวัดเสื่อเมือง ต. ม่วงงาม อ. เมืองสงขลา มา
เปรียบเทียบกับตำราโอสถพระนารายณ์ (2460) พบว่า มีลักษณะเนื้อความที่ใกล้เคียงกัน และพบ
การใช้ เพื่อ เป็นคำเชื่อม ‘บอกสาเหตุ’ ด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่าง

ห่อผ้าบางทรงดม แก้วปดพระเศียร แก้ววงเวียน แก้วสลบ แก้วรดดวงโนพระนาสิก
พระสอ พระเนตร แลประขวรเพื่อโลหิต บำบัดพิศม์ประเสริฐนักแลฯ

(ตำราโอสถพระนารายณ์, 2460)

กล่าวได้ว่า จากหลักฐานข้อมูลทั้งหมด จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า ตำรายาครรรักษ์รักษาของวัด
เสื่อเมือง ต. ม่วงงาม อ. เมืองสงขลา เป็นเอกสารสมัยอยุธยา นอกจากนี้ เหตุที่ผู้วิจัยไม่สันนิษฐาน
ไปถึงสมัยสุโขทัย เนื่องจาก เอกสารที่เก่าแก่ที่สุดที่เป็นหลักฐานให้สามารถเก็บข้อมูลคำเชื่อมใน
ภาคใต้ได้นั้น สามารถย้อนไปได้เพียงสมัยอยุธยาเท่านั้น

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 คำเชื่อมบอกสาเหตุ ได้แก่ *ของ* กับคำเชื่อม *ของ* ที่บอกความเป็นเจ้าของ และที่มา
ของคำเชื่อมบอกผล ได้แก่ *ส่ำ* *เบือ* ในงานวิจัยนี้ ยังไม่สามารถตอบคำถามในประเด็นที่มาของคำ
เหล่านี้ จึงน่าจะมีการศึกษาด้านที่มาของคำเชื่อมเหล่านี้ต่อไป

6.3.2 ผู้วิจัยพบว่า คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นใต้บางคำมีการใช้ในหน้าที่ที่แตกต่างไปจากในภาษาไทยมาตรฐาน เช่น คำว่า *แต่* นอกจาก‘บอกแหล่งเดิม’ แล้ว ในภาษาไทยถิ่นใต้ยังพบว่า‘บอกการเปรียบเทียบ’ ได้ด้วย ดังตัวอย่าง

เด็กทั้งสองคนนี้กริยาแปลกแต่น้องทั้ง 10 คนนั้น

(ตำนานสร้างโลกฉบับบ้านป่าลาม, ร.1-3: 66)

หรือในภาษาพูดที่พบการใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น

สาวนุ้ยสวยแต่เพื่อน

เขารวยแต่เพื่อน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ไปสืบค้นงานวิจัยเชิงประวัติในภาษาไทยมาตรฐาน เช่น งานวิจัยของวัลยา วิมุททศลพ (2513) ปรีชา ช่างขวัญยืน (2515) ชวนพิศ อัฐรัตน์ (2518) นันทกา พหลยุท (2526) ไม่พบว่า *แต่* ทำหน้าที่‘บอกการเปรียบเทียบ’ ซึ่งภาษาไทยถิ่นใต้ปัจจุบันยังปรากฏการใช้อยู่ จึงน่าสนใจศึกษาต่อไปว่าในภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ ทั้งภาษาเก่าและภาษาปัจจุบัน มีความหมายนี้หรือไม่ หรือมีคำหรือความหมายที่ปรากฏใช้เฉพาะถิ่นหรือไม่

6.3.3 คำเชื่อมที่เกิดขึ้นใหม่มักจะเกิดขึ้นและใช้ควบคู่กันไปกับสมาชิกของคำเชื่อมเดิม ทั้งนี้ การเพิ่มและใช้ควบคู่กันไปในหมวดหน้าที่เดียวกัน อาจมีนัยบางประการที่แตกต่างกัน ดังคำเชื่อม‘บอกเจ้าของ’ ของ, แห่ง ในหัวข้อ (6.2.1.1) ซึ่งคำที่ยกตัวอย่างเป็นเพียงบางส่วน ยังมีคำเชื่อมอีกหลายคำที่มีนัยการใช้ที่แตกต่างกันในหน้าที่เดียวกัน จึงน่าสนใจศึกษาต่อไปว่า คำเชื่อมในหน้าที่เดียวกันมีนัยการใช้แตกต่างกันอย่างไร

6.3.4 เมื่อพิจารณาหน้าที่ของคำเชื่อมภาษาไทยถิ่นใต้แต่ละคำพบว่า คำเชื่อมหลายคำมีหน้าที่เพิ่มขึ้น เช่น คำว่า *แค่* ‘ใกล้’ ในสมัยรัชกาลที่ 1– สมัยรัชกาลที่ 3 ทำหน้าที่ ‘บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่’ ซึ่งบ่งตำแหน่งของสถานที่ที่อยู่ในระยะใกล้ กระทั่งในสมัยปัจจุบันพบว่ามีการเพิ่มขึ้น คือ ‘บอกความสัมพันธ์ทางเวลา’ ด้วย ซึ่งจะบ่งชี้ว่าใกล้จุดเวลา คำว่า *แค่* ได้เกิดการขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์จากวงมโนทัศน์พื้นที่ไปสู่วงมโนทัศน์เวลา จะเห็นว่าหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นมักมีนัยความสัมพันธ์บางประการที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่เดิม จึงน่าจะมีการศึกษาการขยายหน้าที่ของคำเชื่อมที่มีหลายหน้าที่ในเชิงลึกต่อไป

6.3.5 คำเชื่อมในงานวิจัยนี้ หมายถึงทั้งการเชื่อมในระดับคำและระดับอนุพากย์ กล่าวคือนามกับนาม (คำเชื่อมนาม) กริยากับนาม (คำบุพบท) และอนุพากย์กับอนุพากย์ (คำเชื่อมอนุพากย์) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า ในสมัยอดีตมักจะเป็นการเชื่อมในระดับคำ หรืออนุพากย์กับคำ สมัยต่อมามีการเชื่อมในระดับอนุพากย์กับอนุพากย์เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น คำว่า *ถึง* ดังตัวอย่าง

ถ้าเจ้าของบังอาจยิงแทงฟันข้างมาโคกระปือของท่านซึ่งเขากินเขาตนถึงพิการด้วยประการใด ๆ ท่านให้ไหมผู้นั้น

(ถ้าเจ้าของบังอาจยิงแทงฟันข้างมาโคกระปือของท่านซึ่งเขากินข้าวตนถึงพิการด้วยประการใด ๆ ท่านให้ไหมผู้นั้น)

(กฎหมายลักษณะคดีความ, 2417: 9)

จากตัวอย่าง ในสมัยรัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 หน้าที่หนึ่งของ *ถึง* คือ ทำหน้าที่บอกผล ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุพากย์ “เจ้าของบังอาจยิงแทงฟันข้างมาโคกระปือของท่านซึ่งเขากินข้าวตน” กับคำ “พิการ” ต่อมาในสมัยปัจจุบันพบว่า *ถึง* ทำหน้าที่บอกผลระหว่างอนุพากย์กับอนุพากย์ เช่น

เอะวันนี้เสียดกใจอะไรมา ถึงได้วังลั่นห้อยมา

(แพะกับเสือ, 2546: 1)

การขยายหน้าที่ของคำเชื่อมเช่นนี้ สอดคล้องกับงานวิจัย *ด้วย* ของนพรัตน์ เสน่ห์ พบว่า คำบุพบท *ด้วย* บอกการก ‘สาเหตุ’ ที่พบตั้งแต่สมัยสุโขทัย ได้เกิดกลายเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ *ด้วย* บอก ‘สาเหตุ’ ในสมัยอยุธยา – ธนบุรี เป็นต้นมา ด้วยกลไกอุปลักษณะ การคงเค้าความหมายเดิม การวิเคราะห์ใหม่ และการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม ซึ่งเป็นไปตามลักษณะการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่ขยายหน้าที่จากหน่วยที่เล็กกว่าไปสู่หน่วยที่ใหญ่ขึ้น ในที่นี้ คือ ขยายหน้าที่จากการเชื่อมในระดับคำไปสู่การเชื่อมในระดับอนุพากย์ จึงน่าจะมีการศึกษาพัฒนาการด้านอรรถวากยสัมพันธ์ของคำเชื่อมในเชิงลึกต่อไป

6.3.6 คำเชื่อมอาจพัฒนาไปเป็นคำชนิดอื่นได้ ตัวอย่าง คำเชื่อม *แล (และ)* พบว่าใช้เป็นคำบอกมาลา คือ คำที่ช่วยเน้นเจตนาของผู้พูด (นวรธรณ พันธุมธา, 2554: 123) สำหรับคำเชื่อม *แล (และ)* นี้เจตนาเพื่อตอบรับรองอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น ก: *เรายังอิไปหลาดกันอยู่ไหม* ข: *ไปแล* หรือ *ไปแลละ*

มีความหมายว่า “ไปลี” จึงนำศึกษาการขยายหน้าที่ของคำเชื่อมไปเป็นคำหมวดอื่น ๆ ทั้งในภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่น

6.3.7 การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาคำเชื่อมเฉพาะในภาษาไทยถิ่นใต้ น่าจะมีการศึกษาคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ เช่น คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นอีสาน คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นเหนือ เพื่อจะเห็นลักษณะเฉพาะของระบบคำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นนั้น ๆ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กฎหมาย จ.ศ. 1236 (สมุดไทย). 2417.

กฎหมายลักษณะคดีความ อัตราค่าธรรมเนียมในการฟ้องร้อง จ.ศ. 1176 (สมุดไทย). 2357.

กฎหมายลักษณะวิวาทฉบับชำระ จ.ศ. 1192 (สมุดไทย). 2373.

กรองกานต์ รอดพันธ์. 2555. "ถึง": การศึกษาเชิงประวัติ. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กั้น ทองหล่อ. 2547. บทหนึ่งตะลุงเรื่องจักรนรินทร์. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.

กิงกาญจน์ เทพกาญจนา. 2553. "หน่วยสร้างกริยาเรียงต้นแบบในภาษาไทย." ใน หน่วยสร้างที่มีข้อขัดแย้งในไวยากรณ์ไทย: หน่วยสร้างคุณาประโยค หน่วยสร้างประโยคเต็มเต็ม หน่วยสร้างกริยาเรียง และหน่วยสร้างกรรมวาจก, อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

_____. 2559. กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ฝ่ายวิจัย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กลิ่น คงเหมือนเพชร. 2548. ปริวรรตโจทย์เลขปริศนาฉบับเมืองกระบี่และฉบับเมืองพังงา, วรรณกรรมทักษิณ: วรรณกรรมคัดสรร เล่ม 12. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

_____. 2548. ปริวรรตไตรภูมิ ฉบับบ้านกระบี่น้อย หลัง พ.ศ. 2400, วรรณกรรมทักษิณ: วรรณกรรมคัดสรร เล่ม 1. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ก่องแก้ว วีระประจักษ์และสุธิวังค์ พงศ์ไพบูลย์. 2548. ปริวรรตจารึกแผ่นทองที่ปถิยอดพระมหาธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช ลำดับที่ 18 38 44 46 49, วรรณกรรมทักษิณ: วรรณกรรมคัดสรร เล่ม 3. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

คำนวน นวลสนอง. 2541. ปริวรรตหลักไชย ตำบลอ่างทอง อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พ.ศ.1990. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.

_____. 2541. ปริวรรตอักษรเลขยันต์ เวทย์มนต์คาถาที่ใช้ในการรักษาโรคและใช้ป้องกันอันตรายทั้งปวง พ.ศ. 1990 สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.

คำพยากรณ์ดวง. 2486. ม.ป.พ.

จรัสดาว อินทรทัศน์. 2539. กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์

- อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราพร โชติเชียรระวงศ์. 2524. การศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำสันธานในสมัยสุโขทัย อยุธยา กับสมัยปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉันทัส ทองช่วย. 2528. “ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมภาคใต้กับวรรณกรรมภาคกลาง”.
โครงการสัมมนา วรรณกรรมภาคใต้จากหนังสือбуд. สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา 8-10 กุมภาพันธ์ 2528.
- ฉันทัน ธรรมโฆษณ์. 2547. บทหนังตะลุงเรื่องตุ๊กตาทอง. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ชวน เพชรแก้ว. 2528. “ลักษณะวรรณกรรมภาคใต้”. โครงการสัมมนาวรรณกรรมภาคใต้จากหนังสือбуд. สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา 8-10 กุมภาพันธ์ 2528.
- ชัชวดี ศรีลัมพ์. 2538. การศึกษามโนทัศน์ของคำว่า เข้า. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยวุฒิ พิชะกุล. 2538. ปริวรรตเพลงนางเลือดขาว ฉบับวัดเขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง พ.ศ. 2091 - 2111. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- _____. 2551. ปริวรรตวรรณกรรมเรื่องนางก้นไทร สมัยอยุธยาตอนปลาย. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ
- เทพี พันธุมธธา. 2529. การใช้สันธานในสมัยรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพรัฐ เสน่ห์. 2556. การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ "ด้วย". วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นอวรรณ พันธุมธธา. 2554. ไวยากรณ์ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทกา พหลยุทธ์. 2526. การศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำบุพบทในสมัยสุโขทัย อยุธยา กับสมัยปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทริยา ลำเจียกเทศ. 2539. คำไวยากรณ์ที่กลายมาจากคำนามเรียกอวัยวะและส่วนของพืชในภาษาไทยล้านนา. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิทานภาคใต้. 2524. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ตำราเวชศาสตร์ วัดบ้านลุ่ม อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา (สมุดไทย). 2332.
- ตำรายา. 2482. ม.ป.พ.
- ตำรายา. 2486. ม.ป.พ.
- ตำรายาสมัยรัชกาลที่ 7. ม.ป.ป. ม.ป.พ.

- เตือนใจ บัวคลี่. 2537. วรรณกรรมเรื่องสั้นภาษาไทยในแบบเสนอชื่อบุคคลเข้ารับการศึกษา
คัดเลือกเป็นผู้ใช้ภาษาไทยภาคใต้ดีเด่น ประจำปี 2557. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัย
ลักษณ์.
- บุญเลิศ จันทระ. 2551. ปริวรรตโครงการเชิญเทวดา ขับเข็น ต้นฉบับสมุดไทย พ.ศ. 2424. สงขลา:
สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ประทีป บัวทอง. 2547. บทหนึ่งตะลุงเรื่องน้ำตากลูกละไ้ ความโหดร้ายของพ่อผี. สงขลา:
สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ปริญญา ศรีวรรณ. 2552. หลักประกันสุขภาพ. มปท.
_____. 2554. หนูน้อยหมวกแดง. มปท.
- ปีนกาญจน์ วัชรปาน. 2548. “อยาก”: การศึกษาเชิงประวัติ. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เปรมจิต ชนะวงศ์. 2545. ภาษาไทยถิ่นใต้. พิมพ์ครั้งที่ 5. นครศรีธรรมราช: คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช.
_____. 2523. วิเคราะห์การใช้คำและการเรียงคำในภาษาไทยถิ่นใต้ชุมพรและ นครศรีธรรมราช.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ผลของบาปและบุญในพุทธศาสนา (สมุดไทย). 2417.
- พิชัย แก้วขาว. 2531. ปริวรรตตำนานสร้างโลกฉบับบ้านป่าลาม สมัยรัชกาลที่ 1-3, วารสารภูมิแล
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, Vol. 11, No. 2 มกราคม-เมษายน.
- พิทยา บุขรรัตน์. 2556. การปริวรรตและศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ประเภทหนังสือ
ชุด เรื่องตำรายาฉบับนายหิน โชติอัมมร ต้นฉบับสมุดไทย พ.ศ. 2409. สงขลา:
สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พิรุฬห์ ปิยมหงส์. 2559. คุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ของตัวบ่งชี้ผู้รับประโยชน์
“เพื่อ” และ “ให้” ในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ไพทยา มีสัตย์. 2540. การศึกษาคำช่วยหน้ากริยาที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์
อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภคภต เทียมทัน. 2561. พัฒนาการของคำว่า “บน” ในภาษาไทย: การศึกษาตามแนวอรรถศาสตร์
ปริชาน. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรานี กลับแป้น. 2555. คำไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นใต้ที่แตกต่างจากภาษาไทย มาตรฐานในเขตอำเภอ
สทิงพระ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ.
มานิตสมณวัตต์, พระครู. 2481, ตำรายาเกร็ด. มปพ.

- มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์. 2546. การศึกษาเชิงประวัติของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว. วิทยานิพนธ์อักษร
ศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. 2542. สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้.
กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- ยาใจ ชูวิชา. 2536. ความเป็นประโยชน์ของหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์อักษร
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2556. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์
พับลิเคชั่น.
- ราตรี แจ่มนิยม. 2546. การศึกษาคำบุพบทที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์อักษร
ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รุ่งอรุณ ทีฆชุนหเถียร. 2545. อนิยมสรรพนามและปลุจฉาสรรพนาม: การศึกษาเชิงประวัติ.
วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณกรรมในเว็บเพจแหล่งไหนเพื่อน [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://web.facebook.com/chor30>.
[2562, มีนาคม 8]
- วิจินต์ ภาณุพงศ์. 2532. โครงสร้างภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิจินต์ ภาณุพงศ์ และอนันต์ เหล่าเลิศวรกุล. 2551. บรรทัดฐานภาษาไทย ; เล่ม 3. กรุงเทพฯ:
สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- วิภาส โพธิแพทย์. 2557. รายงานการวิจัยพัฒนาการของคำเชื่อมในภาษาไทย. กรุงเทพฯ: ภาควิชา
ภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. 2561. ภาษาไทยในมุมมองแบบลักษณะภาษา. กรุงเทพฯ : โครงการ เผยแพร่ผล งาน วิ ษา
การ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. 2562. ภาษาไทยในมุมมองแบบลักษณะภาษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โครงการ
เผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิยะดา ตานี. 2544. การเชื่อมโยงความในจารึกสุโขทัย. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สงวน กลิ่นหอม . 2549. บทสนทนาตาหลักแบบหนึ่งตระกูล. กระท่อมท่าเรือ นครศรีธรรมราช.
- สันต์ธวัช ธีธวัช. 2557. กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ "ไว้". วิทยานิพนธ์อักษร-
ศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สารูป ฤทธิ์ชู. 2548. ปวิรรตหลักไยฉบับ จ.ศ. 1082 ใน วรรณกรรมทักษิณ: วรรณกรรมคัศสร
เล่ม 3. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สีบงศ์ ธรรมชาติ. 2551. วรรณกรรมเฉพาะท้องถิ่นไทยภาคใต้. สงขลา: เทมการพิมพ์.
- สมิตรา อังวัฒนกุล. 2509. คำบุพบทในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรีเนตร จรัสจรงเกียรติ. 2551. “ยัง”: การศึกษาเชิงประวัติ. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. 2555. พัฒนาการของคำว่า “เป็น” ในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2540. ภาษาในสังคมไทย ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลง และการ
พัฒนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. 2548. หลักภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อุษณีย์ อารยะสุวรรณ. 2535. หมวดคำในภาษาไทยถิ่นใต้ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์
 ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้.

ภาษาต่างประเทศ

- Bandhmedha, N. (2011). Thai Grammar. 6th ed. Bangkok: Chulalongkorn University.
 [In Thai]
- Bybee, J., Perkins, R., and Pagliuca, W. 1994. The evolution of grammar : Tense, aspect,
 and modality in the languages of the world. Chicago: Chicago University.
- Bybee, J. Cognitive process in grammaticalization. In: M. Tomasello (ed.) 2003. The
 New Phychology of Language, Volume II. New Jersey: Lawrence Erlbaum
 Associates Inc: 145-167.
- Diller, A. 1 9 9 3 . " In Search of Tai Syntactic Change : Random Shifts or Unidirectional
 Grammaticalization." In: 5 th International Conference on Thai Studies--SOAS,
 London.
- Diller. A. 2001. 'Grammaticalization and Tai syntactic change', In M.R. Kalaya
 Tingsabadh and Arthur S. Abramson (eds) Essays in Tai Linguistics,
 Bangkok: Chulalongkorn University Press: 139-176.

- Givón, Talmy. 2001. Syntax: An Introduction. Amsterdam: Benjamins.
- Heine, B., Claudi, U., and Hünnemeyer, F. 1991. Grammaticalization: A conceptual Framework. Chicago: Chicago University.
- Heine, B., and Kuteva, T. 2002. World Lexicon of Grammaticalization. United Kingdom: Cambridge University.
- Hopper, P. J. On some principle of grammaticalization. In: E.C. Traugott & B. Heine (Eds.) 1991. Approach to grammaticalization Vol.1, Amsterdam: John Benjamins: 17-35.
- Hopper, P. J., and Traugott, E. C. 2003. Grammaticalization (Second Edition). United Kingdom : Cambridge University.
- Kuryłowicz, J. 1965. 'L'évolution des Catégories Grammaticales'. Diogenes 51: 54–71.
- Kullavanijaya, P. 2002. 'A Historical study of /thîi/ in Thai'. In Anthony Diller, and Jerold A. Edmondson (eds.), The Tai- Kadai Languages, 1-28. London: Routledge Press.
- Iwasaki, S., and Ingkaphirom, P. 2005. A Reference Grammar of Thai. United Kingdom : Cambridge University Press.
- Lakoff, G., and Johnson, M. 1980. Metaphor We Live By. Chicago : The University of Chicago.
- Lehman, C. 1985. Grammaticalization: Synchronic variation and diachronic change. Lingua E stile 20: 303-318.
- Liesbeth, D. , and Benjamin, F. 2012. 'Competing connectives in the causal domain French car and parce que'. Journal of Pragmatics, Elsevier: 154-168.
- Mohssen, E. 2010. Grammaticalization of Arabic Prepositions and Subordinators. Leiden, The Netherlands ; Boston : Brill.
- Panupong, V. (1995). The structure of Thai: grammatical system. Bangkok: Ramkhamhaeng University. [In Thai]
- Stolz et al. 2006. On Comitatives and Related Categories: A Typological Study with Special Focus on the Languages of Europe. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Ullmann, S. 1970. Semantics An Introduction to the Science of Meaning. Oxford: Basil

Blackwell.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	อภิชญา แก้วอุทัย
วัน เดือน ปี เกิด	11 สิงหาคม 2526
สถานที่เกิด	จังหวัดสงขลา
วุฒิการศึกษา	ปริญญาตรี ศศ.บ.(ศึกษาศาสตร์) สาขาวิชาภาษาไทย (เกียรตินิยมอันดับ 2) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปริญญาโท อ.ม. สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปริญญาเอก อ.ด. สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	31 หมู่ 4 ต.น่าน้อย อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110
รางวัลที่ได้รับ	ทุนสนับสนุนการศึกษาจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โครงการพัฒนาอาจารย์และบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ปี 2557 และได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก “ทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิต” บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้งที่ 3 ปีงบประมาณ 2562